

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

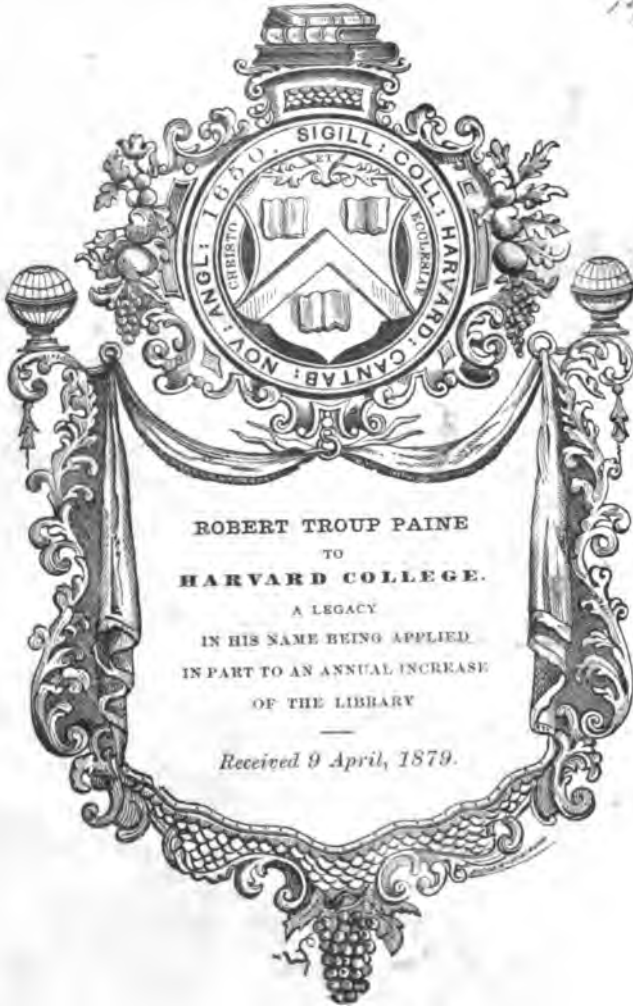
WIDENER LIBRARY

HX JVCC

BP 431.1.2

200
144

Robert Troup Paine
to NOVA
Harvard College

ACTA

ERUDITORUM,

A N N O

M D C C X L I X

Bibl. publicata. *Abbat.*

---

*Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis Pol. atque Electoris
Saxonie Privilegiis.*

Banth. L I P S I Æ, 1755.

Prostant apud B. LANCKISII hæredes, & MICH.
BLOCHBERGERUM.

Venduntur etiam Romæ apud PAGLIARINOS, Venetiis apud JO. BAPT.
ALBRIZZIIUM & SEBAST. COLETUM, Parisiis apud BRIASSO-
NUM, Ultrajecti apud JO. BROEDELETUM, Lugduni Batavorum apud
SAM. LUCHTMANSIUM, & Amstelodami in
WAESBERGIORUM officina.

149M
#65-18 M D C C X L I X. Digitized by Google

Robert Wood Johnson

29.108

Robert

Johnson

BP 431.1.2

1879, April 9.
Paine requests

Robert

Robert

172

Robert

Lectoris Salutem!

U^{na} sua cuique in omni vita genere recte actorum conscientia adversus capitales illos candida virtutis hostes, invidiam & obrectandi libidinem, fortissimi esse loco munimenti solet; sic in tali, quale hoc nostrum est, publico magis, quam privato, munere versantibus, & honestam literati iudicis personam sustinentibus; si sui ita omni tempore memores officii fuerint, ut cuilibet dictorum factorumque reddere rationem possint, nihil unquam est a mala mentis hominum sive accusationibus insanis, sive minis terribilibus, periculi timendum. Sane, rerum humanarum prorsus esse ignarum, nec, quantum a bonis mali discrepent, satis habere cognitum, oportet, si quis, ad bene de literis merendum laudabili consilio conversus, sua, sive utilitati publice inserviendi, sive in id, quod verum est, inquirendi, solertia, illud se affecturum haud difficile, confidat, ut communi eorum, quos suorum aut factorum spectatores, aut lectores scriptorum, habet, omnium consensu laureis ac coronis dignus iudicetur. Nam, si fieri non potest, ut virtutes amet, qui tota vita sua longe se ab ea averrissimum ostendit, frustra etiam, qui virtuti ita sunt dediti, ut nihil scriptorum, nisi in quo impressa ejus sint vestigia, suis exire manibus patientur, eo nomine ab his, qui, si ex suo ageretur arbitrio, ipso ejectam banc orbe terrarum vellent, gratiam laudemve expectant. Jam vero, cum eorum, quos in hoc orbis universi theatro suam agere fabulam videmus, pars longe maxima in aestimandis rerum bonorumque pretiis sua unice commoda, eaque interdum valde sordida, spectare, paucissimi vero justum debitumque meritis deferre honorem, soleant, satis hinc patet, si quis vere illius, perfectaeque, ac perennis, gloriae sit cupidus, non ei, quam sint multi, quos suae aut doctrinae, aut industriae, laudatores habet, sed quam boni illi sint sapientesque, laborandum. A nobis, & nostri similibus, qui, vulgari nomine Ephemeridum scriptores appellari, minime indecorum sibi putant, jure hoc postcitur, ut, veterum morem Arcopagitarum imitantes, obligatis velut oculis causarum, ad literas pertinentium, severi ac religiosi iudices sedeant, non Autores librorum, sed libros ipsos, tanquam nullo editos parente, spectent, non, ut quemque sibi amicum, aut hostem, habent, ita amice eum, aut hostiliter, tractent, testimonia virtutis & doctrinae non vendant sordide, sed liberaliter dispensent, nec sententiam de scriptis novis, nisi talem, ferant, quam ipsi vero & prorsus incorrupto iudicio ferendam cognoverint. Talem esse decet, quisquis, in literario hoc otio, aut, ut virtus dicamus, in hoc ergastulo, vivere, jucundum putat, ne, si secus res suas gesserit, vitio creatus iudex dicatur, plusque detrimenti afferre bonis literis, quam commodi, iudicetur. Id igitur agenti, ut recte suo munere fungatur, ut vere omnia, nihil simulate, eloquatur, ut doctos aequae ac indoctos digito ostendat, tantum abest, ut pulchrum ac praestabile

existimari, quicquid est librorum novorum, possit, ut is reprehendendi materiam sapissime, raro admodum laudandi, inveniat. Ea enim literarum, quocumque oculos convertas, facies est, ut hoc etiam in genere thyrigeros multos, paucos cernere Bacchos, liceat, nec ita orbis cruditus Dorvilliis, Valckenaeriis, Wesselingiis, sicut Verburgiis, Schroederis, Reitzii, eorumque similibus, abundet. In quibus illos, cum nihil unquam vulgare, nihil mediocriter doctum, nihil non egregium ac singulare, dederint, nec facile daturi deinde sint, fas & equum est, iis, quas merentur, hoc est, exquisitis, laudibus ornari; hos, cum puerilia tantum ac nugatoria scribant, hisque nati sint scribendis, nemo non, qui puerorum more castigentur, dignos judicat. Idem vero anse, ita castigati, monitoribus suis pro praestito hoc officio gratiam habebunt? Hisne recte administrata provinciae testimonium tribuent? Suae maculas, & quicquid est nugarum, agnoscent? Id quidem a tali hominum genere, quale illud est, expectare nunquam liceat. Hos potius si audias, nihil ipsorum scriptis doctius, nihil ab omni parte limatius, nihil denique perfectius, contra vero reprehensoribus illis nihil inveniri turpius, nihil societati humanae molestius, nihil magis detestabile ac execrandum, potest; quin eo se abripi male mentis stimulis patiuntur, ut cum abjectissimis omnium mortalium nefario foedere conjungi, & factis talibus, quae in communi vita vere infamia habentur, commaculari, quam non ulcisci, quas fama sua, profecto nulli, illatas putant, injurias, malint. In tale igitur, ac talium hominum, quisquis nostrum, serente ita fato suo, odium incurrerit, is certe, si fortuna eo nemine in se iniquitatem accuset, si fortiter tolerare hanc calamitatem, si generosum pectus opponere improbitati, nesciat, hoc ipso illis, quicumque sunt, similem, & cum laudari a malis cupiat, dignum se, quem oderint boni, ostendat. Nos, qui dudum eam nobis ipsi legem diximus, ut viribus, quaecumque nobis data a natura essent, ad defendendas a barbarie bonas literas, & coercendum, quo nihil est inolerabilius, indocti vulgi fastum, uteremur, si tantum roboris ad hunc diem habuerunt arma nostra, ut se aliqui illorum, quorum manibus laureolas, indignissime olim occupatae, extorsimus, ad extremam rabiem redactos senserint, nec ulla turpitudini suae, nisi in malitia & improbitate, refugia invenerint, eam rem & valde nobis jucundam, & ita gloriosam, profitemur, ut tantum incrementi attulisse literis, quantum illorum fama per nos fuerit detractum, nobis ipsi videamur. Nec habent illi, cur, quales nos vellent ipsi, tales nos futuros deinde, sperent, & illud aliquando impetraturos se, considant, ut, suis sive clandestinis insidiis, sive publicis incursionibus, loco moveri virtutem nostram, patiamur, quippe qui, recte agentes, neminem timemus, & ita omni tempore ignavum quemque vera eruditionis hostem ex suo merito tractabimus, sicut vicissim liberam omnibus, in res nostras inquirendi, facultatem permittimus, & si quis in manifesto crimine nos deprehenderit, is ad penas sustinendas, aut, si aequitati locus detur, ad veniam petendam, nos paratissimos habebit.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii Anno MDCCXLIX.

S. D. N. BENEDICTI XIV OPERA, IN DUO-
decim Tomos distributa. Tomus I & II, quibus con-
tinentur de Servorum Dei Beatificatione, & Beatorum Ca-
nonization:; Liber primus & secundus; editio tertia au-
thor & castigatior, ad usum Academiæ Liturgicæ
Conimbricensis.

Romæ, ex officina Nic. & Marc. Palcarini, 1747, 4 maj.
Tom. I Alph. 3, Tom. II Alph. 3 plag. 10.

Splendidissima, ut dicamus, quod res est, & ex omni parte commendabilis Operum summi Ecclesiæ Romanæ Præsulis editio sub prelo sudat, cujus prima hic oculis Lectorum subjiciuntur initia, omni laude, & ornatissimis congratulationibus, excipienda. Nos, pro pietate, literatissimo Principi debita, laudatissimi hujus instituti, in gloriam & Maximi Pontificis, & literarum, suscepti, rationes exponimus, tanto majori cum voluptate hoc labore defuncturi, quo justius existimamus, quicquid in literis summum & egregium magnus ille Italiæ sacræ arbiter præstitit, omni, si qua futura est, posteritati studiosissime commendari. Tanta *Benedicti XIV* in literas sunt merita, tanta est doctrinæ, qua, ut in omni præne studiorum genere, ita in rerum sacrarum maxime Historia, mirifice excellit, dignitas & amplitudo, ut nulla sit provincia, nulla civitas, nec Academia ulla, aut Societas, quæ

▲

non

NOVA ACTA ERUDITORUM

non maximum hunc ecclesie Romanæ rectorem eo nomine in cælum usque laudibus efferat, & in eo prædicandò quendam quasi principatum affectet. Nihil igitur mirum, ex ultimis Lusitanie finibus catervatim ad *Benedictum*, sagacissimum & prudentiæ fama celeberrimum Principem, advolare Ecclesie Romanæ cives, uberrimis beneficiis ab ipso ad certamen pietatis provocatos, jamque publica, & in se præclara, hujus pietatis documenta edituros. Principalem istam *Benedicti XIV* munificentiam experta fuerat aliquot annis ante Liturgica Academia Conimbricensis Canonicoꝝ Regularium S. Crucis, cujus Academie nomine publicum jam grati animi specimen daturus est *Emmanuel de Azevedo*, Societati Jesu adscriptus. Is, venia a Pontifice summo impetrata, in usum Academiae, Operum omnium *Benedicti* typis iterandum, & *Tomis XII* absolvendorum, consilium prorsus nobilissimum cepit. Præcipuum illorum Operum jure habetur illud *de Servorum Dei beatificatione, & Beatorum canonizatione*, quippe rara & multiplici doctrina expositum, quod ita hic exhiberi coeptum est, ut duo priores Libri *Tomum I & II* Operum conficiant. Species illorum externa & interna jam olim a nobis non male, ut speramus, delineata est in his *Novis Eruditorum Actis A. 1740 Mens. Octobr. & A. 1741 Mens. Januar.* unde Lectores nostri facile repetent, quæ lectu dignissima in tanta egregie dictorum copia videri possint. Accedit autem jam demum huic Operi nova S. Rev. Editoris Præfatio, cujus æque ac reliquorum, quæ jam recens sunt addita, nobis habenda ratio est. Præfationi ipsi præmissa est Epistola *Emanuelis ad Benedictum XIV*, dedicandi causa scripta, plurimum & gravitatis, & elegantie, & venustatis, habens. De doctrina laudatissimi Principis ita ex vero scribit: *Mirum est, unum hominem aut scientia comprehendere, aut memoria retinere, aut scripto complecti, tantas res, tam varias, tantis difficultatibus atque obscuritate & dissensione Autorum impeditas, potuisse; unum tot vetusta & posteriorum ætatum monumenta inspicere, scriptores legere, libros diversi adeo argumenti, exterarum linguarum, editos remotissimis regionibus, nosse, soler-*

ter examinari, quæ scitu utilia proponebantur, am-
plecti, respuere ac refutare contraria. Augetur hujus
 rei admiratio ex gravissimis muneribus, quibus præesse
 longis inde a temporibus iussus est *Benedictus*, post-
 quam eas artes, quibus nobilium juvenum ætas ad inge-
 nium sive corporis habitum, sive cultum animi, formari
 consuevit, solide perceperat. Nunc Jurisprudentiæ tradi-
 tus, eam penitus pernoscere, & ejus mysteria scrutari, suum
 esse duxit, ex quo inter Consistorialis aulæ Advocatos coopra-
 tus, atque ad fidei promotoris dignitatem evehctus, sacræque
 Congregationi Concilii Tridentini Interpretum a secretis es-
 se iussus est. In hac vitæ conditione, & in his a sacra antiquitate
 alienis fere studiis, admiranda est opera, a *Benedicto* in sacro-
 rum Canonum, & Historiæ sacræ, tam veteris, quam novæ, co-
 gnitione collocata; quibus in studiis etiam tum fuisse totum
 scimus, cum in augustissimum amplissimorum Patrum Colle-
 gium allectus, primo Anconitanam, deinde Bononiensem, ec-
 clesiam regendam suscepisset. Nec nunc inter concatenatos A-
 postolicæ sedis labores doctissimorum scribendorum operum
 curas abjicit; cui rei iudicio est liber compositissimus *de Sy-*
nodo, inter Apostolatus labores, furtim quasi, ipso *Benedicto*
 teste, absolutus. Quæ omnia, ut in unum colligerentur cor-
 pus, non solum ob personæ dignitatem, sed ob rei etiam gra-
 vitatem, utilitatem, & necessitatem, digna ecclesiæ Romanæ so-
 cietatis, & quidni omnibus? quam maxime videbantur. Has *Emma-*
nuelis ad *Benedictum XIV* literas aliæ *Benedicti* ad *Emmano-*
lem sequuntur, modeste, prudenter, atque diligentissime, per-
 scriptæ, in quibus, præter alia, a Sanctissimo Patre splendor li-
 terarum, in Academia Conimbricensi effulgens, celebratur,
 & in Deo fiducia ponitur, fore, ut Congregationis hujus
 alumni, aliique adolescentes, sedulam porro in utraque facul-
 tate operam ponant, & laborum aliquando fructus eximios per-
 cipiant. Collaudat deinde Pontifex Max. distributionem *Operum*,
 in *Tomos XII* faciendam, & approbat Vitæ aliquot Sancto-
 rum, a Clariss. Editore in Latinam linguam ex Italica con-
 versas. Tandem efflagitat, ut in *primo Operum Tomo* impri-
 man-

NOVA ACTA ERUDITORUM

manantur Apostolicæ suæ literæ, in forma Brevis ad *Facciola-*
tum, Virum Celeberrimum, datæ, qui suam alteri *de Canon-*
izatione Sanctorum editioni operam impendit, nec, si rumor ad
nos vera attulit, satis se æquum in judicio de nostris studiis fe-
rendo præbuit. Tum spectanda nobis exhibetur Pontificis Ma-
ximi imago, æri affabre incisa, cum addita hac Inscriptione:

BENEDICTO. XIII. P. O. M.

QUOD

ACADEMIAM. LITURGICAM
MAGNO. LUSITANIAE. TOTIUS. BONO
CONIMBRICAE. INSTITUERIT
EDITIBUS. LIBERALITER. ATTRIBUTIS
PERPETUAM. EFFECERIT
SUO. ET. APOSTOLICAE. SEDIS. PATROCINIO
COMMUNIVERIT
CANONICI. REGULARES. REFORMATI
CONGREGATIONIS. SANCTAE. CRUCIS
POSUERUNT.

Excipiunt hæc pietatis monumenta literæ, a S. Rev. Editore
ad auditores Liturgicæ Academiæ Conimbricensis perscriptæ,
in quibus is multa de conditione universitatis istius, & de viris
doctis suæ Congregationis, disserit. De Academiâ Conimbric-
censi in universum scribit, eam propter auditorum frequentiam
esse nobilem, & tanta Magistrorum copia ornatam, ut cum præ-
clarissimis totius Europæ eo nomine videatur comparanda. Sep-
tem Magistri, ut ipse dicit, tradunt Theologiam, septem Jus Ca-
nonicum, decem civile, quinque Medicinam, duo Anatomiam
& Chirurgiam, unus Musicam, quinque Mathematicam &
Philosophiam, duo Rhetoricam, duo linguas Hebraicam &
Græcam, novem humaniores literas & Grammaticæ rudi-
menta, præter eos, qui honorificentioribus in Academia mu-
neribus funguntur, & centenarium numerum exsuperant. Omit-
tendum hic loci id ea de causâ non putavimus, ut Lectores no-
stri Lusitanæ de literis auspicato redeuntibus gratulentur. Huc
accedit Pontificis Romani gratia, qua uberores Academiæ Li-
turgicæ reditus attribuit, non solum ut Magistris quatuor per-
petuo instructa sit, sed ut auditorum etiam diligentæ remu-
nera-

neratio ne desit, utque splendor Academiz conservetur. De ipsa vero novæ liturgicæ scholæ ratione hic longiores literæ *Benedicti* leguntur, ex quibus harum rerum cupidi habebunt, quo exsultentur. Denique recensio *XII Tomorum Operum Benedicti XIV* splendide edendorum additur, quorum *quatuor* priores de Servorum Dei beatificatione, & Beatorum Canonizatione, agent. *Tomus quintus* exhibebit Acta Canonizationis, ab eodem Pontifice Max. celebratæ; *sextus* dabit Appendices lectu dignissimas; *septimus* documenta, huc pertinentia, suppeditabit; in *octavo* Index copiosissimus rerum præcedentium occurreret; *nonus* Commentarium de S. S. Missæ sacrificio contineret; *decimum* occupabit Commentarius de Festis Christi Domini, sanctissimæque ejus matris; cui accessio fiet nonnullorum Sanctorum, de quibus officium & Missa celebrabitur in Bononiensi diocesi; *undecimus* representabit Institutiones ecclesiasticas, a SS. Patre, cum Bononiensi, tum Anconitano Episcopo, editas. Ultimus denique, seu *duodecimus*, *Tomus* librum diu multumque expetiturum *de Synodo* comprehendet. Hæc sunt, quæ scire intererat Lectorum. Nos communibus orbis & Christiani & literati plausibus nostros jungimus, immortalia Summi Pontificis, quo fortasse melior & bonis artibus faventior nunquam existit, in omne genus literarum merita venerantes, & S. Rev. Editoris, illa ad seram posteritatem transmittendi, studium præclarum fide laudibus prosequentes, quibus qui bona & utilia conantur, jure meritoque sunt condecorandi.

PROVERBIA SALOMONIS. VERSIONEM integræ ad Hebræum fontem expressit, atque Commentarium adjecit; ALBERTUS SCHULTENS.

Lugduni Bat. 1748, 4 maj.

Alph. 3 plag. 18.

Ad mirationem & amplissimas laudes meretur *Alb. Schultensi*, magni et incomparabilis Viri, strenua & indefessa industria, de sacris literis, Hebræis præcipue, & quæ his famulantur, Arabicis, bene merendi. Post editum *Commentarium in Jobum*, de quo in his *Actis* expositum *Anni 1737*

Mense Martio fuit, jam exhibet nobis præter spem & expectationem nostram alterum V. Test. librum ingenii sui face illustratum, *Proverbia Salomonis*, librum haud multo minus, quam *Jobus* erat, impeditum, & ab interpretibus male acceptum. Et sane, quamvis non pauca Vir Cel. aliis reliquerit exæscianda porro & perficienda, multa tamen & ipse nova, præclara, erudita, sua persona et fama digna, profuluit tam in versione, quam in Commentario, quo, si ea simul in usum vocentur, quæ per *Jobaam* operam, et alia sua opera, sparfit Vir Cel. facile vicem integri Hebræi Lexici suppleat. Nam non *Salomonis* tantum concisam sapientiam, quæ multum negotii fecerat interpretibus, exponit, sed & data sumtaque occasione multa aliæ loca Vet. Test. declarat. Quo fit, ut eorum nemo, qui versare et intelligere sacrum Codicem student, hoc immortali opere, promptuario Hebrææ eruditionis, absque damno carere queat. Qui Arabicas literas amant, vehementer lætabuntur, earum osores hoc illustri documento confusos & profligatos fuisse, quod, quantum Arabica valeant ad interpretationem Sacri Codicis, luculenter demonstrat. Perrexit & hic Vir Cel. eadem, qua jam olim instituerat, via, regia quidem & unica recta, sed quam tamen ante ipsum pæne nullus attigit, plurimi subtimidi quasi & e longinquo prospectarunt. Omnem scilicet Hebrææ linguæ peritiam hauscerunt majores nostri ex impuris Rabbiorum fontibus, Dei donum, Arabicam linguam, quam non sine Numine ad nos transmissam, & per confertos voluminum globos diffusam, credunt, gratique de domini manu acceptant, qui pretium ejus intelligunt; linguam, in cujus conservatione luculentiora deprehendunt iidem divinæ providentiæ & sollicitæ circa verbum suum curæ vestigia, quam in conservata, quæ vulgo jactatur, Sacri Codicis integritate; linguam, quæ sola potest opem & lucem Hebræicæ præstare, absque qua, qui hanc atrectant, nihil agunt; eam itaque negarunt Hebraizantium plurimi, seu male docti, seu impudentes, utilem sibi esse; quod profecto non est, nisi medio die, cum sudium cælum est, tenebras caecitatis; alii dubitarunt, num ejus linguæ studium opere præ-

pretium in re sua faciat; alii, agnoscentes quidem incredibilem ejus vim, at turpi tamen socordia positus in medio bonis uti noluerunt; qui usi tandem sunt, non multum præstiterunt, præter egregiam voluntatem, laudabile, peritia defecti & subsidiis. Noster autem *Schultensius*, ex quo linguæ hujus vim & præstantiam ex vero cœpit æstimare, in eaque sola thesaurum, quem quærebat, sanctæ linguæ intelligentiam, deprehendit, se consecuturum esse, tam exarsit in ejus studium, tam eam felice cum successu per tot annorum seriem excoluit, ut non tantum inter Arabizantes ætate nostra principatum adeptus sit, sed &, quod majus & optabilius est, reconditos verbi divini sensus, & a seculis ignoratos, in plenam lucem extulerit. Quod, ut ad seculi nostri gloriam & felicitatem pertinet, ita dubium non est, quin alia quoque docta & bene nata ingenia tam præclari exempli ad imitationem accendat. Non possumus dissimulare, nos quidem nostra ex parte privatim id sæpino optasse, ut placeret summo Viro, institutam in *Saladini* vita telam persequi, id est, rempublicam literariam e ditissima, qua circumfusus est, gaza pluribus instruere subsidiis, e quibus pleniorum cum rerum in Oriente gestarum notitiam, tum linguæ Arabicæ copiam & usum, id est, opes acciperent docti homines, quibus Codicum manuscriptorum usus negatus est, quas possent deinceps in sacros usus transferre; quandoquidem paucissimi prostant in instructissimis Bibliothecis boni & utiles Codices Arabici, &, qui typis editi prostant, cum pauci sunt, tum deterioris notæ. Verum tamen, cum Theologus sit *Schultensius*, qui Dei verbum thesauris omnibus carius habet, donandum hoc ejus personæ munerique omnino est, quod sacrorum curam & enolumenta ceteris rebus omnibus antehabeat.

Opus, de quo narrare cœpimus, illo *Jobæo*, nostra quidem e sententia, multo est præstantius, utilius, magis doctum & maturatum. In illo *Jobæo* diligentem laudes, & ærumnosum miseris compilatorem sententiarum, per immania interpretum volumina sparsarum; id, quod in eo novum & ab ingenio *Schultensiano* profectum est, ex oneroso aervo, vix &

cum

cum labore, tanquam e sepulcro, protrahas. Hic autem, ad *Proverbia*, parcens in rem vocati interpretes; contra vero, quod novum, doctum, solidum, est, in angustiora spatia contractum; id quoque, quod a Cel. Viro solo exspectatur & impetrari potest, Arabicarum divitiarum uberior proventus hic conspicitur. De cetero idem & hic, qui in ceteris Clariss. Viri operibus, tenor, idem originationum acerrimum & pæne immodicum studium, ad quod fatalis procul dubio quædam necessitas magnum ingenium, tanquam ad scopulum, appegit. *Avnarium, Guffetium*, alios, quos opinionum suarum vertigo in transversum egerat, castigat Noster haud raro satis acerbe, neque id immerito. At & nos vicissim veremur, ne ipse quoque, ubi grandium dictionum luculentos ignes conspexisse sibi visus est, haud raro paludosos quosdam & erraticos affectatus fuerit. Versio Latina, Hebræo textui apposta, similis est illi *Jobæ*, & pæne dixerimus, interdum obscurior. Non uno in loco Hebræa Latinis planiora sunt, & ni e supposito Commentario horum sensus colligatur, diffidimus quemquam fore, qui eum percipere valeat. Accedit quodammodo hæc interpretatio ad eam, si quibus nota est, quam *Jeremias Hælzlinus Apollonio Rbedio* addidit. Nostrium nunc est, specimina quædam proferre, e quibus de illius operis ratione constet. Utemur libertate ea, quam Vir Clariss. in Præfatione dedit hisce verbis: *Eidem modesta & honesta libertati, qua aliorum sententias sub examen misi, meas quoque examinandas non solum permitto, sed & committo. Area Domini nobis perpurganda, ut non nisi solidum nitidumque ibi granum remaneat. Paleas quoque meas evanari letus spectabo. Causa agitur veritatis. Decus & pondus Verbi ut super Candelabro resplendescat, candidè & cordate sub oculis luminæ sapientiæ, qua Academiis religionisque ac virtutis seminariis præfider, commitendum.* Verba, non cedro, sed magno animo, digna, quæ nos quoque animabunt, ut & horum quædam *granorum* dente critico exploremus; reliqua, quoniam magnum id opus est, quod paucis pagellis comprehendi nequit, ad peculiare opusculum seposituri, in quo
simul

simul quoque *Job* suam lucem & dignitatem reddere pro virili nostra conitemur.

Capite I, versu nono, vertit לִירֵת מִן לְוִי corollam gratiosam ex Arabico لَوِيّ, *versu 25* חֲשַׁרְוּ דִּישְׁרָו disturbastis. לְוִי

semper vertit *crassus*, כְּסִיל *slumbis*, שֵׁשׁ *pannosus*, מַחְסוֹר *vasa indigentia*, חֲסָר *ubertas*, omnia ex eodem fonte. *Capite II, versu 21*, יוֹתְרוֹ *nervabuntur*. *Integri in terra nervabuntur*, id est, tentoria pangeat, nervos irroborabunt in terra.

Capite III, versu 8, damnat facilem & aptam *Clorici* conjecturam, quæ ab aliis Scripturæ locis quoque confirmatur, לְכַשֵּׁר;

ut est tenax scriptorum, & in tuendis etiam improbabilibus supra fidem artificiosus, & qui obscurissimos sensus utcuque incrustare, mendas agnoscere, in medio positas relinquere, caliginosa nube difertæ circumlocutionis involvere, quam cautam & necessariam emendationem admittere, mavult. Pari modo rectum pertendit *Cap. III, versu 15*, מְנִינִי

idemque esse, atque מְנִינִי, quod Masoretæ isti substituant. *Versu 26* vertit יהִי בְּכִסְלֶךָ *erit firmitas lumborum tuorum*, ex Arabicæ linguæ indole, cui particula הִי sæpe conditionem rei notat. Sic & alibi ex eadem evincit, particulam הִי

significationem certissimæ asseverationis interdum habere. *Versum 30* sic reddit: *Ne litem homini intendas gratis*, מִן לֹא גִסְלֶךָ רַעַר,

eo quod nihil tibi mali futurus sit. Quam perobscuram sententiam supposita nota hunc in modum edisserit: *Quia misis, placidus, benignus, est, qui injuriam injuria repulsurus non sit propter insignem bonitatem*. Confert scilicet verbum גִּסַּל cum Arab. جَمَل quod ex ejus sententia fovere significat.

Non urgebimus, cascam & pæno ignotam eam vocem esse. Nam ad talia non raro confugiendum est Hebrææ linguæ cultoribus. Id tantum dicimus, illud verbi potius induere, amittere, obvolvere, notare, & rectius conferri cum Hebræo potuisse verbum جَمَعَ, congregare.

Quo facto facile potuerat loci verus sensus deprehendi, is nempe: *ne litem homini intendas absque causa; si non, (id est, si hoc præceptum non observaris, sin minus,) coacervabit*

sibi

tibi (homo, adversarius,) *malum*. **גמלך גמלך** positum pro **גמלך גמלך**. Hæc ipsa vis quoque obtinet in illo, quod Vir Clariss. confirmandæ suæ opinionis gratia in Commentario allegat e *secundo Libro Chronie. XXII: Ecce Ammonita & Moabita עלינו גמלינו* ut veniant & expellant nos ex hereditate tua. Vertitur (sic ait Vir Clariss.) *rependunt, retribuunt nobis* — sensus flagitat: *fovent super nos, pro subulcerato pectore odia adversus nos coquunt*. Largimur, interpretationes superiores loco non respondere. Sed & in hac, ut in permuktis aliis *Schultensianis*, sigillum veritatis, simplicitatem, desideramus. Videant alii, num in *foris* odium & exulceratum animum inveniunt, & num sensus id hic loci flagitet. Simplicius est & aptius, quod eadem Arabica vox **جمل** suggerit. **تجملوا علينا** *coeunt contra nos. integris globis, vel turmatim, instar torrentis, qui adscitis undecunque undis fervidus fertur.* „Nervose quoque (pergit Vir Clariss.) ac succincte *Deut. XXXII, 6: An Domino גמלנו* „**אני** *confovebitis hoc, populus inspiens.* Tantam vim *corruptionis*, tantamque perversitatem, contumaciam, rebellionem, *impio pectore coquetis.* Si sic licet interpretari, possunt omnia ex omnibus extundi. Neque videmus rationem, cur a recepta interpretatione: *An rependetis ita*, recedatur. Quæ si ulla sit sat gravis, potuerat majore cum specie Arabiceum **تجملوا** arcessi, quod, si quis audeat stilum *Schultensianum* imitari, sonabit ad verbum strictissime: *An hoc pinguedine suffarcinatum facietis Domino? אַתָּא גלא־פּוּרָוֹתֶתֶ. (λπαριώτε.) τῦτο τῷ θεῷ.* Ut nos in lingua vernacula dicimus, *jemand was weisß machen, alicui aliquid album facere, pro palpum obrudere*; sic Arabes dicunt *alicui aliquid pingue, nitens, leve, facere, aut proponere*, quod alias tetrum adpectu, macrum, & rugosum, est. Foret ergo sensus loci ex hoc adpectu: *An hunc tuum agendi detestabilem modum Deo, tanquam puero, aut hebeti, ut pulchrum & justum approbabis, populus inspiens?*

Porro

Porro *Capite IV* vertit Vir Clariss. סלסלרה *circumfle-*
ctor eam (ut vitis flagellis suis) *et attollet te.* Commenda-
 tio est sapientiz. Pulchra profecto dictio, quz, quamvis au-
 tori suo minus, ut e Commentario constat, nobis tamen ita
 satisfecit, ut credamus, eam cum ceteris omnibus, in hoc
 Opere propositis, de certitudine, elegantia, dignitate, & simpli-
 citate, certare. *Capite V, vers. 14,* בתוך negat id, quod vide-
 tur, esse, sed perhibet, infinitivum esse verbi בתך, ideoque
 vertit, *proscissio comitii.* *Capite VI, vers. 3, Fili mi, eripitor,*
cum venisti in manus sodalis tui, vade התרעם ורהכ רעך
exulcato temet, atque cogitationes tuas conterreto. Postre-
 mum hoc, ne cujus cogitationes conterreat, in notis ita
 emollitur & explanatur: *Formidinem incute tuis cogitationi-*
bus, id est, tibi ipsi formidolosus insta et incumbere. Ad tam
 formidolosas angustias redigit superstitionis servitus literarum
 idololatras. Multo planius, simplicius, ad captum vulgi pro-
 pius, est ורהכ, *et multiplica cogitationes tuas.* *Versu 13* de-
 scribitur irrisor his verbis: *Vellicat oculis suis, סלסל ברגל,*
pedibus suis male urit, tondet digitis. Secundum membrum
 sic explicatur, an confunditur magis, in Commentario: *Co-*
quens quasi quid subcineritium. Quid rei hoc sit, quod
 irrisor sub pedibus coquat subcineritium, & quomo-
 do, non intelligimus. Talis, e nostra sententia, hic
 designatur irrisor, qui audiens a socio dictum, quod sub-
 fannat, versus tertium oculis vibrat, capite nictitat, radit ter-
 ram calceo, radit mensam, aut stringit affidentem, digito. *ס*
 est inter alia jactitare corpus febricitans ab uno latere in alte-
 rum præ anxietate. Hinc *תגלה סו* *reciprocare pedem*
 huc illuc cum quadam celeritate & inconstantia, quemadmo-
 dum faciunt petulantes illi juvenes studiosi, qui solum ra-
 dendo calceis magistrum explodant.

Eodem *Capite vers. 27* ויש מן היתר. vertit Vir

Cel. an commarginabit quis ignem in gremium suum, & vestes ejus non comburentur? Erunt, qui rationem interpretationis æque atque novitatem verbi *commarginare* mirabuntur. Notat id Viro Clariss. extremitatem funbriz utriusque panni, superioris & inferioris, introrsum revolutam confluere. Vernaculo sermone *saumen*. Non dicemus nunc, ne maligni videamur, quos facetos jocos hæc idea suggerere possit irrisoribus; indicabimus tantum, quid præclaro Viro miram hanc & plus quam *Æschylæam* figuram objecerit. Contulit cascum verbum Arabicum حثي per T bis punctatum cum Hebræo חתה. Potuerat Vir Clariss. ista *πεγαυωγῆ*, illis subtilitatibus, superfedere, si simplicitatis, quæ veritatis sigillum est, amantior, de verbo حثي per T ter punctatum cogitasset, quod est *aggerere in acervum apicatum*, seu *conicum*, *ἐπίσκαρῶν*; & quidem ab Arabibus fere tantum de *pulvere* adhibetur; ab Hebræis autem videtur fere tantum de *prunis* & *cineribus* usurpatum fuisse. Hæc istius verbi حثي significatio in *Golii* Lexico quidem non exstat, quod mireris, est tamen unica fere, & frequentissima, posseiusque ejus rei, si locus hic pateretur, plus decem exempla comportare. Interea, ne precario hæc fingi pro more suo clament illi, de quibus Vir Clariss. amare non uno loco queritur, (habet enim eorum aliquos in vicinia sua,) illi nempe, qui ultra *Golium* non sapiunt, apponemus unicum tantummodo locum ex *al Hamasa*, ubi Scholiastes sic ait:

الحثي أن ترفع يدك بالتراب أو غيره — والحاثياء تراب
يجمعه البردوع من هذا — قال الشاعر
ألم تر أني أبني علي اللبث بيته واحثي
عليه التراب لا الخشع

חתה est coadervare pulverem, aut alias res, manu sursum adducta. Inde quoque חתה dicitur ille colliculus, quem talpa super caeca sua egerit. — Ait Poeta:

Annon

Annon vides, quomodo struam super leone (vico forti) domum suam aternam, וְעַל־רֶגֶל עֲלִיָּהּ exaggerem super ipso tumulum glebae, absque humilis tristitia trepidatione.

Capite X, vers. 2, וְיַעֲלֶה vertitur: arcem non praestant thesauri improbitatis. Versu 3 וְיִרְדּוּ cupiditatem vastam impiorum impellit in praecip. Cap. XI, vers. 2, וְצַנְעִים, quod alii modesti reddunt, hic sonat exasciati, mansuesacti, אֶלֶּם. Versu 7, cum moritur homo improbus, etiam spes tenax dolentissime disperit. Hoc grande & appositum dictum appellat Vir Clariss. ut pæne omnia sua hujus commatis. Num וְיִרְדּוּ dolentissime notare queat, ex indole linguæ viderint alii. Nobis interea placet *pravaricatorum* reddere. Etiam censeant alii, num versu 14 in spissa compactione consiliatoris melius sit vulgato, in multitudine consiliatorum. כִּבְדֵּן וְיַעֲלֶה versu 27 sic exhibetur: *Non ciebit remissio fraudulenta venationem suam, & opulencia hominis gravis, acre. Versu 28, in itinere justitiae vita, & via aggerata immortalitas. Sic incrustatur apertum vitium, vis infertur genio linguæ. Cap. XIV, 3, sequitur interpretes, ubi maxime debuerat ab ipsis recedere. In ore crassi est וְשֵׁבֶט־וִירְדֵּן virga superbiae, at labia sapientum eos substrictè custodiunt. Debuerat hic in mentem venisse שֵׁבֶט־וִירְדֵּן, verbum Arabicum, quod Græcis κωβύειν, σαλεύειν, ταρατεύειν, αἰωροῦσθαι, Latinis fluctuare, praecipit & temere caeco impetu ruere, respondet. Dicitur de homine superbo, in inessu vacillante, fluctuante, tollutum eunte, totum corpus quatiente; item de camelo cæcutiente & furioso, qui ruit insano cum impetu, nescius, quo eat. Esset ergo sensus: *In ore stulti est ὁ σάλος (vel ὁ κλονος) τῆς αἰλαζομίας: at labia &c. Paulo post versu 7 potuerat Arabismus magna cum gratia adhiberi. וְיַעֲלֶה מִן־כִּסְיֵהוּ מִן־כִּסְיֵהוּ vertitur consueto modo: Ito e regione ad virum elumbem. Atqui מִן־כִּסְיֵהוּ est participium وَاخْبِئْ, ὃ γεννοῖς. ὃ ἀνδρῶν. O vir strenue, qui arduam virtutis viam calcas, ito ad pigrum. Splendidissima quoque**

lux potuerat ista pulcherrimo, sed hactenus obscurissimo, accendi. **וַיִּלְכַּד** *stolidis interpretem* (conciliatorem) *agit delictum, as* *nter rectos gratid.* Sic vertitur. Gratiam his nullam inesse, quisque sponte cernit. Divinus Autor absque omni dubio dixit: *Stulti*, (quantum ad eos attinet,) *ardet ignis eorum.* *At inter commodos & faciles est benevolentia, humanitas.* Vulgare est in omnibus dialectis, *rixam, iram,* cum igne comparare. Conf. *Cap. XXVI, 22.* Nos vernaculo sermone eandem pæne ideam sic reddimus; *Bei ungeschliffenen Leuten brennt es gleich in allen Gassen,* id est, *Stulti & importuni, ubi simul sunt, pacem colere nequeunt, sed protinus in altercationem & tumultum exardent.* **אֵשׁ** est Arabicum **بِلَطِي**. Memorabilis etiam est interpretatio *versus 23* ejusdem *Capitis*; *In universitate nervi intensi nervatio, at verbum labiorum tantummodo ad rasam indigentiam.* Etiam illa *versu 26 Cap. XVI*: *Anima importuni importuna ipsi; sane cistellas imposuit ei os suum.* *Versus 30* redditur; *Stipans oculos suos est ad supputandum subversiones,* conferturque verbum Hebraicum **אָצַע** cum Arabico **عَضَع**, cujus primus significatus perhibetur esse *stipare.* **Καὶ τῆτο μὲν ταύτη ἐχέτω ὅση θίλας.** Id tamen certum est, verbum istud Arabicum huc frustra fuisse applicatum. Hebraicum enim non illi, hoc quidem in loco, sed alteri **אָצַע**, respondet, & **אָצַע עֵינָיו** est idem, qui Arabibus **عَضَع عَيْنَيْهِ**, *deprimens, humi figens, oculos suos.*

Sed, ne nimii sumus, (quis enim in libro tanti momenti memorabilia omnia exhauriat?) bona Lectoris cum venia locos tantummodo illos pertractabimus, quos Vir Clariss. in Praefatione tanquam insignia quædam præ superioribus interpretibus sua **κατορθώματα**, & eminentes quasdam quasi gemmulas, exerto digito demonstravit. Sunt illi *Cap. XVIII, 8, Cap. XXV, 10, Cap. XXVI, 6-10.*

Scilicet *Cap. XVIII, 8*, exstat vox alibi nusquam reperiunda **מִסְחָרִים**. *Versum* sic exhibet Vir Clariss.; *Verba rancore suffecti tanquam avide deglutita crustula; & illa descendunt*

in

in penetralia venis. Et posset omnino ea versio sic satis se approbare, quamvis ei non pauca adversentur. Nobis tamen videntur, inscitia librariorum, in unam vocem quæ diversa colliquata fuisse **מִן כְּתוּבָה לֹא כִּינְיָהּ**, ut *haustus aquæ.* Hic locus si forte non satis persuadeat contumacibus, librarios, qui sacrum codicem identidem exararunt, iisdem vitiis obnoxios fuisse, & laborasse, quibus alii, en dabimus in transitu alium, tam clarum, tam potentem, ut nemo futurus sit, qui contra eum hiscere audeat, nisi qui forte luculentæ veritati pertinacissime velit obluertari. Est is *Cap. XIX, 3*, qui sic exhibetur: *Craffitiæ hominis lubricat viam ejus; ועל יחודה יזעף לבו* & *super Jebotam astuans dirumpitur cor ejus.* Hæc pro verbo Dei venditantur? Credat, qui velit. Nos dispeccemus vocabula sic: **קְרַי הַחַד**, & *super* (propter) *vastam cupiditatem vanarum rerum homo rumpit, lacerat, cor suum, vel rumpitur, crepat, cor ejus.* Conf. *Cap. I, v. 3.* Id est, stultus homo perverse instituit res suas, & vanarum rerum gratia edit cor suum, & abbreviat dies suos. Jam progredimur ad *Cap. XXV, v. 5, 6*, qui locus modo allato simillimus est. Unus enim eorum & is quoque est, quales in sacro Codice plures exstant, qui clara voce clamant, ab injuria & inscitia librariorum se contaminatos esse, negantique superstitioni & contumaciæ os obturant. Clariss. *Schultens* locum sic vertit: *Contende contentionem tuam cum sodale tuo, & arcanum alterius ne reveles, מִן יְחֻסְךָ שֶׁעַי, ne turgidus arumpat in te audiens id, & virulenta tua infamia haud avertatur.* Quid in his, non divinum, sed vel humanum tantummodo, sapiens & admirabile sit, non intelligimus. Et, quamvis *turgorem* huc attulerit Vir Clariss. tamen eo grandior non evadit oratio, quæ sensu caret. Si quis liber & integer a terriculamentis opinionis, quam infania Juæzorū credulitati nostræ obtrusit, ad hunc locum considerandum modo attentionem attulerit, intelliget continuo, sapientem Regem, a Deo actum, debuisse sic ratiocinari:

nari: ne revela per vehementiam iræ, per trepidationem altercationis, arcanum, quod de pari tuo nosse; ne par tuum, id auctens, vicissim revelet arcanum, quod de te novit, & ita honesta tua fama abeat, neque rursus ad te revertatur. Ducit hoc ratioeinium, facile, sanum, necessarium, ad facillimam loci emendationem. Exciderunt duæ literulæ in confinio duarum pæne earundem. Scripsit, ut nobis quidem videtur, *Salomo סדר יחסר סר* *ne denudet secretum tuum.*

Tandem & ultimum locum videamus. *Cap. XXVI, 6, sic vertit: truncans pedes; cruditatem potans; mittens mandata per manum elumbis.* Nos quidem putemus, loci sensum esse: *Excidium virorum est tyrannis; dissipatio (disturbatio, everfio negotiorum,) est committere negotia in manum pigri, vel stulti.* Æque tragica hæc non sunt, atque illa. Sed ad simplicitatem & foccum quasi gnomarum propius accedunt. Rationem interpretationis dare, loci huius non est. *Versus 7* adhuc est *ῥεχυωότερος* interpretatio: *Situlas agunt crura ex claudo, & sententia in ore elumbium.* Qui hæc non intelligunt, viderint, num e Commentario melius sapiant, in quo egregia de verbo *פסח* & *פסח* afferuntur, & de vera significatione vocis *Pascha* differitur, quæ, non in *transitu*, sed in *amplitude, ampliacione, liberatione*, constituitur. *Versum 8* vertit: *ut slligare gemmam in tumulum lapidati, ita qui dat gloriam elumbi.* Derivat nempe *פסח* a *פסח*. Nos putemus, a *פסח* derivandum esse, & locum sic vertendum: *Ut spargere gemmam in cænum, ita est dare honorem stulto.* *Versum 9* sic vertit *עלה ענה* *spina ascendit in manu ebris, & s. v. e. tia in ore elumbium.* Viderint alii, num *Salomonem* in his agnoscant. Vix fieri potest, ut *עלה* hic *ascendit* notet. Nobis idem videtur atque Arabicum *عول*, *repentina & simul totalis perditio* esse. Et, hoc supposito, erit sensus: *Ut aculeus subitanea destructionis, (qui iplo ictu & tactu occidat,) in manu ebris est, sic est sapiens dictum in ore stulti.*

Finem

Finem non inveniremus, si cetera, quæ in versione, & in Commentario, bona juxta malaque occurrunt, vellemus persequi. Scatet opus eruditione Hebræa, Arabica, Græca, Latina, quod subjecti indices demonstrant. Passim enim Noster in etymologiis Græcas & Latinas excurrit, & *Bensæjum* aliosque coram tribunali critico damnat. Pag. 54 deducit *psus* a *πῖσος*: pag. 403 *latus* a *levigatione*. Hebræarum etymologiarum hoc sit specimen: Pag. 116 *יָדָן*: *navis, classis navigationi destinata, quæ maturitatem exspectat*. Mirum, quare *navis* potius *maturitatem exspectans* dicta, quam *uva*, *pomum*, *æbor*, *puer*, *puella*. Hæc Arabica etymologica pag. 55 etiam facta est. Qui veteribus *Oxus* audiebat fluvius, is in Orientalium libris *سبخان* appellatur. Vir Clariss. non reputans secum, id Turcicum nomen esse, sibi visus est Arabicam radicem *سبح*, *spatiatus fuit, obambulavit*, in eo deprehendere. Fluvium enim illum *spatiatorem* esse. Quasi ceteri fluvii congelati essent.

Quandoquidem ad hunc locum devenimus, adspergamus pauculas quasdam non inutiles observationes ad Arabica, quorum hic uberrima seges effloruit. Pag. 304 col. a lin. 6 exstat vox *مولد*. Hanc vertit Vir Clariss. *est natum verbum*, glossulam hanc addens: *Innuis, esse ὀνοματοποιούμενον, atque ex sono ipso effectum*. Longe aliud est. Notat ista dictio: *Verbum est novum, novi commatis*, aliunde non admodum diu in Arabismum invectum; similitudine ab illis Arabibus ducta, quos *مولدون ἐπιγόνους* appellabant, ex ingenuis Arabissis & Æthiopicis natos; quales fere penes nos sunt *les Mestiches*, ex Europæis patribus & Indis matribus nati. Eadem similitudo ad proverbialia & gnomas traducta fuit; & al Meidanensis Paræmiographus Arabs unicuique *Capti*, post expositas veteres, ingenuas, ex puro thoro natas, paræmias, subjungit. *الامثال المولدون* paræmias τὰς ἐπιγόνους, τὰς *مولדות*, quæ antiquis istis indigenis post *Muhammedem* per
C
Isla-

Islamismum accesserunt, & per commercium exterarum gentium tanquam e secundis & improbis nuptiis succreverunt spuria soboles. Ut nova talia & spuria verba notant Arabum Grammatici; sic vicissim notant alia **كلمات مبانات**, *verba morti*, oblivioni, *data*, *casca*, obsoleta. Pag. 307 exhibetur locus ex *alHamasa*, qui, ut videtur, non consilio, sed per errorem, perperam excitatur. Nempe adducit eum Vir Clariss. ut inde significationem verbi **فرت** adstruat, quam Hebræo **פֶּרַשׁ** Cap. XXIII vers. 34 credit respondere. At neque in loco isto Arabis Poetæ **يُغَرِّش**, sed **يُغَرِّش**, legitur, neque respondet istud verbum Hebræo, sed **فَرَس**, cuius verbi notionem & usum si paulo attentius considerassent doctissimi Viri, *Bochartus* & noster *Schulienfusus*, non potuerant non detegere, quale sit illud seculis ignoratum animal **פֶּרַשׁ**, de quo *Salomon* ibi loquitur. Postulat dignitas rei, ut tandem aliquando proferamus ex Arabum libris, qualenam illud ibi designatum animal fuerit, & simul leviculam mendam a Saero Codice abstergamus. Locus sic habet: *Extremum ejus ut serpens mordebit* **וְכַצְפֵּן יִפְרֹשׁ** sicut *basiliscus jecur diffindet*. Sic vertit Vir Clariss. ex hypothese **פֶּרַשׁ** *basiliscum* esse, qua in re *Bochartum* secutus est, & **פֶּרַשׁ** respondere Arabico **فَرَس**. Qua in utraque re fallitur. **פֶּרַשׁ** est dilaniare prædam, articulos ejus inuncatis unguibus discerpere, & ossa comminuere, quod in basiliscum non cadit. Vix dicitur de lupo, urso, tigride; fere tantum de leone, & de **ضبع**, vel **ضبع**, **ضبعان** & **ضبعان** *byana*, quæ animal nostrum est. *Salomon* ergo dicit: *ut serpens mordebit*, **וְכַצְפֵּן יִפְרֹשׁ** *ut byana mas comminet ossa*, Quæ hic de voce **ضبعان**, & de **فَرَس**, possemus & deberemus afferre, quoniam locus non patitur, alii occasione reservamus. Id interim notabimus, post *cameleon* aliud animal æque memoria celebratum apud Arabes, & post *leonem* æque

æque terribile, æque exosum, non esse, atque est hyæna, flagellum illud Arabum, hominumque pariter atque camelorum pestis. Quæ pag. 355. b, in fine leguntur, leviculo errore historico, eoque gemino, laborant. Ibi producit Vir Clariss. aliquod poeticum dictum alicujus, quem *Kabitzam*, filium *Yafi*, regem *Hira*, ante *Mubammedem*, appellat; lapsus & in nomine viri, & in ejus ætate; quod *واقعات* quomodo potuerit Viro Clariss. excidere, miramur. Nam clare in Codicibus existat *Ijas*, filius *Cabisa*; & *Tebrizius*, ad eum locum commentator, disertis verbis ait: **وفي ولاية اياس بن قبيصة بعث النبي** *sub prefectura Ejas, filii Cabisa, missus a Deo, ut Propbeta, fuit Mubammed.* Ergo, cum quadragesimum ætatis annum ageret *Mubammed*, (prætensa enim ejus missio in eam ætatem incidit,) præfuit *Ejas al Hira*, non ut rex, sed ut legatus regum Persarum. Adhuc diligentius definit ejus ætatem *Hamzah Isfahanensis*, qui in indiculo Principum *alHira* sic scribit: **اياس بن قبيصة الطاي ومعه** *الحجران القوسي في زمن ابرويزر ولسنة وسنة اشهر* **من ملك اياس بعث النبي وذلك لسنة عشرة** **سنة من ملك ابرويزر ومحمد بن حبيب يقول** *Ejas, filius Cabisab, vir Tebrizita, & cum eo alBohairagan, vir Persa, fuerunt tempore Abarwizi. Cum annus unus & sex menses de imperio Ejas præterissent, excitabat & legabat Deus suum Prophetam; anno decimo sexto Abarwizi, aut, ut Mubammed, filius Habibi, perhibet, anno ejusdem Principis vigesimo.* Si quid intelligimus, videtur Vir Clariss. qui linguæ Arabicæ majorem, quam historiz, operam huc usque dedit, id quod ejus scopo conveniebat, dum linguam hanc ad antiquitatem evehere studet quam potest remotissimam, speciem antiquitatis omnem sollicitè corradere, & ibi etiam invenire quærens, ubi nulla est. Quod causam ejus, in se bonam & solidam, adversariis,

C 2

ubi

ubi tale quid deprehendant, non potest non suspectam facere. Cujus tandem Autoris illa sit, quam pag. 442 col. b. c. fin. citat Vir Clariss. *Historia Persia manuscripta*, non magis dixerimus, quam si *Historiam Belgii typis impressam* citasset.

PLATONIS DIALOGI V. RECENSUIT, NOTISQUE ILLUSTRAVIT, NATH. FORSTER, A. M.
Collegii Corporis Christi Socius.

Oxonii, e typographico Clarendoniano, 1745, 8 maj.

Alph. r. plag. 4.

Quinque Dialogi *Platonis*, quos Clariss. Editor in hunc fasciculum coegit, sunt illi vulgares, *Eutbyphron*, *Apologia Socratis*, *Crito*, & *Phaedo*, qui conjungi plerumque solent: spectant enim ad *Socratis* exitum, & unum quasi drama conficiunt. Præmissus est, tanquam prologus, ille Dialogus, qui *Amatores* inscribitur. In exhibendo textu Vir Clariss. editionem *H. Stephani* secutus est, ejusdemque, & *suas*, & *Zach. Mudge*, qui Ecclesie Cathedralis Exon. Præbendatus est, emendationes textui subjecit infra Latinam interpretationem, quæ *Marf. Ficini* est. In notis exhibentur varix lectiones omnium *Platonis* editionum, aut si quis alius scriptor ex his Dialogis fragmenta quædam allegat, quod *Eusebius*, *Stobæus*, *Jamblicus*, *Theodoretus*, *Cyrillus Alexandrinus*, non infrequenter faciunt. Præterea exponuntur historica & critica, quantum satis sit; nihil certe omittitur, quod ad sensum Autoris declarandum faciat. Commentarius in *Phaedonem* illa se peculiari commendat dote, quod excerpta quædam ex *Olympiodori* adhuc inedito in illum Commentario exhibet. In fine habentur Indices gemini, unus vocum & phrasium præcipuarum, alter Atticisimorum & Platonisimorum insignium. Hanc viam primus ingressus est Clariss. *Taylorus* in suo *Lysia*, non sine laude; ceteri deinceps hunc secuti sunt. Emendationes Angli sunt, ut Criticorum omnium esse solent, utriusque generis. Bonarum specimen absque sollicito delectu dabimus, Pag. 67. b. recte editur ἢ καὶ ἔχω ὅ, τι λέγω loco vulgatz ἢ. Pag. 85 antep. ἰπ-

πω

πων μὲν παῖδας ἠγοῖτο καὶ ὄνει, loco vulg. ἢ καὶ ὄνει.
Pag. 108 ult. editur ἐκ ἐοῦ ὅ τι μᾶλλον ὠ ἀνδρες Ἀθηναῖοι.
 In notula subjecta expungitur μᾶλλον, at in notis ad libri
 calcem sepositis legendum censetur ὅ τι ἄλλο, procul dubio
 recte. *Pag. 138, 2,* ἐτ εἰ ἄλλο ὅ τι ἐν πάθει, pro vul-
 gata, cui εἰ deest. *Pag. 201, 11,* in illis: ἐρίεταῦ τῷδ' ὅ ἐστὴν
 ἴσον καὶ αὐτῷ ἐνδείξεσθε ἐστὴν, delet quatuor a prima voce
 proxima vocabula. *Pag. 230, 3,* ἢ δὴ, pro vulgata ἠδὴ. E
 notis ea nobis visa fuit maxime memorabilis animadversio,
 quæ *pag. 333* habetur de *carmine Cyprio*, cujus partem huc
 transferemus: *De poematis hujusce natura, argumento, &*
unde nomen accepit, non minor, quam de autore, inter eru-
ditos controversa est — Sin meam in re obscura sententiam
post tot tantosque viros proferre liceat, hæc ex antiquorum lo-
cis, quæ de hoc poemate agunt, elici posse existimo: 1) Κύπρια
ἔπη cum μικρᾷ, uti vocatur, Ἰλιάδι (quæcum nonnunquam
male confunduntur,) hætenus convenire, quod utraq; non
integram belli Trojani seriem, sed partes duntaxat omittas
ab Homero, tractent. — 2) Belli Trojani primordia causas-
que ab ovo usque gemino repetitas in Cyprio carmine enar-
rari. Res vero Iliadæ posteriores & ad classis Agamemnoniæ
reditum perducitas μικρᾷς Ἰλιάδος, Autorem versibus mandasse.
— 3) Κύπρια ἔπη exinde nomen suum sortita videntur, quod
Leda cum Jove concubitum, Cypriæ Deæ cum Palladæ ac Juno-
næ discidium, Helenæ raptum utrumque, casusque alios, ad Ve-
nerem potissimum spectantes, præcipue tractarent.

Ut Olympiodori specimen huc apponamus, vix opus vide-
 titur esse, cum neque numero, neque argumenti excellentia, illa
 excerp̄ta emineant, & aliunde jam constet, qualis sit ejus in
 Platone enarrando methodus. Cum itaque reliquum nihil
 habeamus de hoc libello dicendum, qui & ab externo ornatu,
 & ab interno valore, satis per se splendet, nihil judicamus uti-
 lius, quam si & nostram Platoni symbolam conferamus, & in
 IV priores Dialogos emendationum spicilegium non magnum
 exhibeamus. *Pag. 3* itaque *lin. 4* corruptum est ἐρωμένον, Quod
 patet. Monet Clariss. Editor in notul. ἐρρωμένον legendum

esse; at rectius est *ἔρωτώμενον*. Pag. 8 lin. 4' *τίνα δ' αὖ*.
 Pag. 26, 5, lege *ἠπέκλεισεν ἀδίκως, ἀνδροφόνου*. Pag. 27 penult.
πρὸ καλῆς σαυτοῦ. Pag. 28, 10, *πάν το ἑναντίον*. Pag. 37, 4,
ἤπερ τασιάζουσι γε. Pag. 66, 4, *εὐτελῶς*. Pag. 67 ult. *ἑταί-*
ροὺς τε ἦν καὶ ξυνοφ. Pag. 72, 2, *αὐτῶ αὐτῶν*. Pag. 75, 6, *ξυ-*
νταμένως. Pag. 83, 6, *τέτων*. Pag. 97, 2, *μὴ ὑπέκων δὲ τὸ*
σῶμα καὶ τὰλλ' ἂν ἀπολοιμήν. Pag. 136 antep. *βέβαιος*
ἵνα καὶ Φανερός. Pag. 138, 8, *ἐκόντων τὰυτα πράττειν, ἀλ-*
λά μὴ ἀκόντων. Ad *Rhadomet* animadversa reservabimus
 alii occasionei.

ESSAY D'ODONTOTECHNIE, &c.

id est,

TENTAMEN ARTIS DENTARIÆ, SIVE
Dissertatio de Dentibus artificialibus, in qua, eorum
usum, ostenditur, æque commodum pariter ac amplum esse,
ac dentium naturalium, per MUTONUM,
Chirurgum Dentarium.

Parisijs, apud Antonium Budetum, 1746. 12.

Plag. 8.

Pag. 5 & 9.

7 seq.
 8 - 16.
 17 seq.

Hujus libelli, qui, tum quia materiam exponit, cuius per-
 magna utilitas est, tum quia ita conscriptus est, ut etiam
 ab artis ignavis facile intelligi queat, utique laudari meretur,
quinque Capita sunt. Eorumque *primum*, dum, quæ ex
 dentium defectu incommoda oriuntur, recenset, permagnam
 simul earum partium utilitatem exponit. Sunt vero inter ea
 incommoda, præter id, quod in ciborum mutationis læsione
 consistit, præcipue hæc: sermonis, multoque magis vocis &
 cantus, læsio, salivæ inter loquendum effluxus, vel potius eja-
 culatio, & labrorum pariter atque buccarum difformitas,
 quæ, qua parte dentes perditii sunt, introrsum cedunt. Hæc
 omnia ex dentium præcipue adversorum defectu oriuntur,
 quibus ab incidendo nomen est. Salivæ vero effluxus æque
 ac aeris aliquanto liberior ingressus in os, qui pariter adver-
 sorum

forum dentium jacturam sequitur, aliud, idque non leve, incommodum parit, oris nempe fauciumque siccitatem, ciborumque minus perfectam solutionem. Hæc tamen noxa ex molarium inprimis jactura proficiscitur, qui, nisi bene tritos in ventriculum cibos demiserint, ut fere crudus chylus maneat, pessimæque indolis morbi oriantur, efficiunt. Ut vero hæc incommoda semper accidant, tamen non in omnibus æque magna sunt, quoniam adversorum defectum labiorum longitudo, molarium vero buccarum crassities ac robur aliquantum corrigit. Leviora etiam hæc incommoda in iis sunt, quibus in utraque maxilla dentes omnes deficiunt, quorum tum munere gingivæ duriores factæ funguntur. Ubi vero vel unus tantum, sive superioris, sive inferioris, maxillæ dens perditus est, brevi oppositi dentis jactura fit, qui amplius non repressus, ex alveolo exit, atque mobilis fit, præcipue gingivis, quæ dentes firman, a tartaro læsis atque consumptis. Cui animadversioni similis potuisset de ejusdem maxillæ dentibus addi, quorum alter alterum tuetur ac continet. Quæ quo certiora omnia sunt, eo magis etiam patere debent, quæ in altero *Capite* de utilitate artis spurios dentes substituendi proponuntur. Sunt tamen fere levia argumenta, quibus *Mutonus* utitur, & nemo facile dubitabit, non a quovis dentario Medico hanc artem sic exerceri posse, ut spurii dentes eundem ac veri naturalesque usum præstent, non vero potius varia incommoda pariant. Primum vero fabricam spuriorum dentium non ignorare oportet, eorumque magnitudinem, pariter ac gingivarum capacitatem, maxillæ crassitiem, & labiorum positum, proximorumque dentium statum ita examinare, ut, an continere spurium possint, intelligat, quo etiam fili materia pertinet, quo spurius adstringi debet, quæ non semper eadem esse potest. Alias enim animadversiones illi desiderant, qui radice instructi, sine filo ponuntur, quorum usum plerique sine causa damnant. In *tertio Capite Mutonus* ea tollit, quæ solent contra horum dentium usum objici. Earumque objectionum novem sunt, ad quarum primam, quæ de dolore est, qui ex gingivis sectis, earumque vulneribus im-

Pag. 19 seq.

21 seq.

23 seq.

26-30.

37 seq.

40 seq.

43 seq.

missis spuriiis dentibus, oriri debent, respondere opus vix est.
 51 seq. Solent enim spurii dentes gingivis, iisque durioribus factis, simpliciter imponi, quodque ii, qui radice instructi sunt, in trant hac parte finem perdit, hic tamen, quoniam nervo ad dentem pertinente destructo, sine sensu est, nullum ex ea radice dolorem concipit. Altera obiectio noxam spectat, quam spurrius dens debeat naturalibus inferre; quæ tamen nunquam nisi medentis culpa sit, si vel dentem ex spongiosa materia fecerit, per quam facile corrumpere afficereque vicinos possit, vel male posuerit, ut vicinos, aut, si nimis longus est, oppositos, lædat. Plures etiam naturalium dentium læsiones sive per internam causam sunt, sive per munditiei neglectum, eæque læsiones sine dubio spuriiis dentibus, etiam non positis, factæ essent. Nihil de iis objectionibus dicemus, quas solent de lapsu spuriorum dentium facillimo, vel inter loquendum, facere, quas experientia solvit; neque in dentibus spuriiis ipsis aliquid est, quod animam fetidam reddat; minus negari potest, quod de colore horum dentium obijcitur, qui tamen, nisi dentes ex materia minus idonea facti sunt, profus non & ab iisdem tantum causis mutatur, quæ etiam in naturales agunt. Plerosque autem, quo minus artificialibus dentibus utantur, pudor impedit, qui ex metu oritur, ne alii spurios hos dentes dignoscant, quos tamen *Mutonus* tum hoc, quod nos vitia potius aliorum, quam quæ secundum naturæ ordinem sunt, animum attendimus, tum memorabili aliquo exemplo, refellit. Requiritur autem, ut, qui opus habiturus sit spuriiis dentibus, naturales, qui læsi sunt, præcipueque adversos, non tam tolli sinat, quam carie exesos prope gingivas frangi, ut spurrius radice instructus dens possit naturalis relicta in alveolo radici eo commodius imponi. Neque vero vi magna adhibita sed filo involuta, imponitur, quod, ubi humidum luxerit, protinus intumescit. Oportet vero etiam spurrium dentem, ubi naturalis perditus est, protinus imponere, tum ut eo citius ferre discat æger, tum ut cariei ad radicem ulterior progressus impediatur, & labiorum buccarumque difformitas evitetur. Mechanismus arte factorum dentium in

quar-

quarto Capite exponitur. Solent autem hi dentes non solum in perditorum locum, verum etiam ibi, poni, ubi spatium quidem, nunquam vero dens, fuit, etsi hoc magnam artificis diligentiam desiderat. Ex spuriiis dentibus maxime firmi illi sunt, quibus, radicis loco, tenus ex auro factum acumen prominet, quod illi naturalis dentis radicis foramini immittitur, per quod vasa ad dentem proferuntur, quorum tamen quod superest, debet ante cinnamomi essentia imposita destrui. Si radix a cario multum laesa est, praestat spurium dentem simul filo firmare, quod alterum genus spuriorum dentium facit. Idque notius est, quam ut post ea, quae jam dicta sunt, multa addere debeamus. Addemus tamen hoc, posse per ejusmodi filum plures dentes spurios imponi, modo aliquot satis firmi naturales dentes supersint. Tertium genus elatere firmatur. Simplex, vel duplex, est, tot partibus factum, quot naturales dentes sunt. Ponitur enim, his ontibus perditis, in inferiore maxilla, sine nexu, in superiore cum nexu, ad dentes naturales inferioris. Duplex ex duplici ordine constat, communibus elateribus nexo. Qua parte gingivis respondet, concavum est, & his labiisque pariter ac buccis non aliter ac oculus spurius retinetur atque movetur. Primis diebus dentibus parum commode, paulo post etiam ad masticationem, utimur. Qui duplicem ejusmodi machinam habent, si ad esum uti non possunt, simplicem debent prandii & cenae tempore inferiori maxillae imponere. Hoc genus dentium poni potest sic, ut multo firmiores sint, etsi ex naturalibus unus superest, modo machina illa loco hujus dentis perforata sit. Inter spurios dentes refertur etiam lamina, quae denti versus palatum inclinata, si tolli commode non potest, imponitur, ut dentes vicinos aequet. Accidit etiam, ut, gingivis destructis, dentes, praecipue adversi, vacillent. Hos etiam medentes, tanquam spurios, filo, vel aliter, firman; interdum etiam nuper lapsorum dentium radices refecant, ut possint, tanquam spurios, alveolis & gingivis clausis, imponere. Si spatium, quod inter duos dentes est, a parte gingivarum paulo angustius est, quam ab opposita, dens imponitur, qui utrinque elaterem habet, &

83 seq.

85 seq.

Pag. 89 seq.

92 seq.

103 seq.

105 seq.

107 seq.

D

Gal.

- Pag. 108-119. *Gallis dente à coluisse nominatur.* Interdum ex unius hominis maxilla nuperrime evulsus dens in alterius maxillam transponitur, ex qua eodem tempore naturalis evulsus est. Idque propter radices non nisi cum adversis succedit. Oportet vero utriusque dentis radices potissimum nosse vel antequam evelluntur, neque caries negligenda est, quæ si dentem, cui alius substitui debet, destruxit, præstat horum nihil facere; neque succedit facile curatio, si vitium in humidis corporis est. Hæc transplantatio nominatur. Replantatio denique est, si dentes, ictu excussas, reponimus, & filo firmamus, si cariosum dentem movemus, ut nervus rumpatur, tumque firmatum plumbo implemus, si denique dolentem dimovemus sic, ut nervus laxetur. Spurii dentes ex hominibus, bobus, hippopotamo, aliisque animantibus, desumuntur & fiunt. Humani sani esse debent, in bovinis canalibus clausis, per quod vasa feruntur. Nunquam vero ex auro fiunt, cuius tamen varius usus est in mollium ac facile tritu lædendorum dentium conservatione, qui nempe aureo quasi amictu investiri debent, quod tamen vix, nisi in molaribus, locum habet. *Quintum Caput* de cura spuriorum dentium est. Non aliter ac naturales curandi, præcipueque sæpe siccandi, sunt, quod fieri potest, si nolis eximere, labris diductis, & lingua retracta, aeri libero exponendo. Ad noxam avortendam, quam succi corporis corrupti inferre queunt, nihil aqua tepida præstantius est, qua dentes sæpe abluere oportet. Reliqua ad usum parvorum bacillorum pertinent, quos, ex ligno sic factos, ut utrinque penicillos referant, Autor non sine causa radici malvæ, &c. præfert, sed præparationem tacet, & ad coralliorum similiumque durorum corporum usum, quem, neque male, rejicit.
- 110 seq.
- 128 - 130.
- 140 seq.
- 143.
- 147 seq.
- 150 seq.
- 157 seq.

*THEOREMATIS COTESIANI DE OBJECTI,
mediantibus quocumque lentibus, aut, speculis, visi, distan-
tia apparente, demonstratio analytica, Autore ABR-
HAMO GOTTHELF KÆSTNERO, Lips. Math.
Prof. Publ. Extraord. in Academ. Lips. Facult.
Philos. Assess. J. U. C.*

Re-

Rogerum Cotesium; cum proximature obiret, Newtonus funebri elogio profectus est, brevi illo, sed, si laudantis personam spectes, nescio, an non omnium, quæ ulli eruditorum unquam contigeruat, maximo: *If Mr. Cotes had lived, we might have known something* *. Fuit vero inter plura, quæ reperit, egregia ultimum, propositio, quæcunque de lentium speculorumque quotcunque conjunctorum augendi imminuendive vi cognosci possunt, brevi & elegantissima formula complectens. Eam *Smithius* in excellenti *Optica Systemate* demonstrare conatus est, ** sed tum, ut pleraque in hoc opere, synthetice magis, quam analytice, tum ita, ut mihi quidem, forte quod hebetiori paululum sum ingenio, ad indefinitum numerum formulam porrigi, non satis patere, fatear. Constat, harum regularum eam esse naturam, ut, mutationibus certa quadam lege factis, quod de dato quopiam rerum numero enuntiatur, ad alium quemvis applicari possit. Jam *Smithius* de tribus lentibus theorema perspicue satis ostendit, eoque ipso pauciores complectitur; sed, ut eandem legem in pluribus observari credamus, inductione persuadere magis, quam demonstratione cogere, videtur. Igitur, cum in iis, quæ de lumine visioneque Mathesis docet, ita explicandis ab aliquo tempore occupatus fuerim, ut non saltem vera esse, quæ docentur, evincere, sed etiam, qua arte reperiri potuerint inventis, inventis vero addi alia queant, investigare assaberem, daturus aliquando, si providentiæ viros otiumque mihi largiri placeat, Geometriam Lucis analytice expositam, non potui non & hujus Theorematis analysin tentare. Qua in re, quid mihi se obrulerit, si proferam, rem non omnino ingrati Mathematum cultoribus facturum me arbitror, cum & pulchra sit *Cotesii* formula, & *Smithii* demonstratio, cum ipso ejus libro, paucis apud nos innotescere possit.

D 4

Def.

* *Smith compleat System of Optiks. Rem. 46.*** *Art. 247.*

Definitio.

TAB. I
 Fig. 1. Si sit FP axis quocunque lentium, vel speculorum, & ex objecti PL puncto L veniens radius LF, dum tendit ad punctum F, a lente Cr refringatur in tH, producatum autem Hr, ad occursum cum recta per L axi parallela, in li demisso perpendicularo lp, erit Hp, *distantia apprens oculo* in H objectum per lentem Cr conspicienti, existente HP distantia vera. Similiter si incidens tr radius a lente Br refringatur ad I, ut ad oculum jam non in H, sed in I, positum perveniat, productus autem refractus Is parallelæ prædictæ occurrat in λ, & sit λx perpendicularum in axem, erit Ix *distantia apprens* per duas lentes. Item, si sr a lente Ar refractus oculo in O occurrat, & Or producta, parallelæ in A, erit OΠ distantia apprens pro tribus lentibus. Et in genere, si per punctum objecti extremum, a quo veniens radius per quocunque lentes ad oculum refringitur, axi agatur parallela, & radius, qualis ultimo refractus ad oculum pervenit, producatum, donec parallelæ huic occurrat, ab occursum autem puncto in axem perpendicularum demittatur, erit distantia inter oculum & concursum hujus perpendiculari cum axe, *distantia apprens*. Idem de speculis valet, pro axe lentium sumendo axem speculorum, & pro radio ultimo ad oculum refracto, ultimum ad oculum reflexum. Quo posito, si radius LF a speculis Cr, Br, Ar, reflectatur in lineas tH, tI, tO, erunt rursus Hp, Ix, OΠ distantie apprens, pro oculo in H, vel I, vel O, objectum unius, duorum, trium, speculorum ope vidente.

Fig. 2.

Fig. 1, 2.

Corollarium. Distantia apprens ad veram est ut magnitudo vera ad apparentem. Nam, si pertingat radius ex L veniens post quocunque reflexiones, aut refractiones, in oculum ad O, erit $\triangle O\Pi$: $\triangle LOP$ = magn. app. ad veram. Cumque exigui ponantur hi anguli, sumi possunt LP, $\triangle \Pi$ pro arcibus centro O descriptis, ut sit ratio prædicta = $\frac{\triangle \Pi}{O\Pi}$: $\frac{LP}{OP}$ = $\frac{OP}{O\Pi}$

ob LA axi parallelam.

Scholion. Inde perspicitur, si *distantia apprens* cognoscatur, etiam *magnitudinem apprens* sciri. Unde, si prior facilius

Ius concinna generalique formula exprimi potest, ad alteram investigandam erit adhibenda. Moneo vero, quod & figuræ per situm radiorum refractorum & reflexorum indicant, ponere me in analysi lentes convexas & specula cava. Quorum opposita si sumantur, focorum valores negativos fieri notum est.

Propositio I. Lemma.

Data lente, vel speculo C_t foci λ, reperire distantiam CF, quam terminat punctum F ad quod tendere debet radius L_t F ut ad oculum in H positum refringatur, vel reflectatur: hoc est, reperire punctum F *oculo H respondens* *.

Sol. 1. Posita distantia puncti radiantis in axe lentis ante lentem = D, semidiametris convexitatum anterioris & posterioris respect. r. ρ. & distantia puncti concursus post lentem = φ est ex notissimo Theoremate *Halleiano* **, φ = p. D. r. ρ: (D. (r+ρ) — p. r. ρ) ubi p = n: (m — n) & m: n ratio refractionis. Jam, si sit λ focus principalis, est pro eo D = ∞ & λ = p. r. ρ: (r+ρ). Unde λ. (r+ρ) = p. r. ρ, & φ = D. λ. (r+ρ): D. (r+ρ) seu φ ≅ D. λ: (D — λ). Hæc quidem si radii a puncto ante lentem posito in illam incidant, si vero ad punctum post eam tendant, sit D negativum & φ = D. λ: (D + λ) unde λ φ: (λ — φ) = D, seu in figura λ CH: (λ — CH) = CF. Q. E. I.

TAB. I
Fig. 2.

II. In Speculo, ex theoremate *Dittoniano* *** si semidiameter speculi sit = r, erit φ = r. D hoc est = λ. D, seu

$$\frac{2D - r}{D - \lambda}$$

posito D negativo cum radii tendunt post speculum, λ D: (D + λ) posito λ = $\frac{1}{2}r$, ut est in speculo cavo. Ex qua formula, quæ cum illa, quam ante pro lente reperi, eadem est, sequitur ideam D = λ φ: (λ — φ).

Corollar. Ergo $\frac{\phi}{D} = \frac{\lambda - \phi}{\lambda} = 1 - \phi : \lambda$.

D 3

Prop.

* *Hag. Dioptr. Prop. 26. & sequ. hac voce utitur.*

** *Misc. Cur. Vol. I. pag. 350.*

*** *Ex Transact. Anni 1705 habetur in Act. Erud. A 1707.*

Propositio II.

Datis quocunque lentibus focorum datorum, datisque illis positione, & objecto & oculo, invenire distantiam per omnes lentes apparentem.

TAB. I
Fig. 1.

Sol. 1. Detur unica lens Ct, foci c, per quam spectetur objectum PL ab oculo in H posito, radiam Ls F in iH refractum excipiente, erit (ex Lem.)

$$CF = c, CH : (c - CH).$$
 Jam

$$FC : Ct = FP : PL$$

$$Ct : CH = pl : pH \text{ unde ordina. \& ex æquo}$$

$$FC : HC = FP : Hp. \text{ Est ergo}$$

$$Hp = \frac{HC}{FC}, \quad FP = \frac{HC}{FC}, \quad (FC + CP) = HC + \frac{HCP}{FC}$$

(ubi HCP notat rectangulum sub HC, CP,) sed $HC : FC = (c - CH) : c = 1 - CH : c$. Igitur $Hp = HC + (1 - CH : c)$. $CP = HC + CP - HCP : c = HP - HCP : c$

2. Sint jam duæ lentes Ct, Bs oculus in I, est $IB : Bs = I\pi : \pi\lambda$ & $Bs : HB = pl : Hp$ unde rursus ord. & ex æqu. $IB :$

$$HB = I\pi : Hp \text{ \& } I\pi = \frac{HB}{IB} \cdot Hp.$$

Fig. 3.

3) Sint lentes quocunque D, C, B, A, cet. focales illarum distantiz d, c, b, a, cet. & a puncto L objecti PL incidat in primam lentem radius LF, tendens post refractionem in lente D, ad G punctum, isque a lente C exceptus refringatur ad H, & tunc exceptus a lente B refringatur versus I, & occurrens lenti A ab ea refringatur ad O, & sic porro. Occurrant autem radii ita refracti rectæ per L axi parallelæ in iis punctis, unde demissa in axem perpendiculara secant eum in Q, R, S, H cet. punctis respective, erunt GQ, HR, IS, OH, cet. distantiz apparentes pro oculo in G, vel H, vel A, vel O, cet. constituto, objectum per unam, duas, tres, quatuor cet. lentes spectante, facileque patet, hæc semper ita continuari posse, dummodo semper radius in eo situ, in quem refractione ultima ad oculum detorquetur, producatur ad occursum cum recta per L axi parallela, ab hoc autem occursum puncto perpendicularum in axem demittatur. Jam ex *Art. 2 Sol.* patet, fore

MR

$$HR = \frac{HC}{GC} \cdot GQ, \quad IS = \frac{IB}{HB} \cdot HR = \frac{IB}{HB} \cdot \frac{HC}{GC} \cdot GQ$$

$$OI = \frac{OA}{IA} \cdot IS = \frac{OA}{IA} \cdot \frac{IB}{HB} \cdot \frac{HC}{GC} \cdot GQ, \quad \text{unde facile lex}$$

aliqua progressus colligitur. Quodsi enim dividatur distantia puncti concursus, radii per quotcunque lentes anteriores, ex earum, per quas omnes objectum spectatur numero refracti, a lente, in qua ultimo refractus fuit, per distantiam ab hac eadem lente, puncti ejus, ad quod, antequam in illa ultimo refringeretur, tendebat, hocque fiat pro singulis lentibus, factum autem ex omnibus his quotientibus, datur in distantiam apparentem objecti per unicam lentem, omnium nempe primam, si ab objecto numerentur, conspecti, habebitur distantia apprensus objecti per quotcunque lentes visi. Id autem generale esse patet, cum non nitatur nisi translatione *Art. 2*, a duabus lentibus ad plures, quam fieri posse, inde patet, quia si sint tres lentes ut A, B, C, objectum PL per omnes tres eodem modo videbitur, ac *pl* videretur per duas B, A, remota tertia ad C, cujus omnis effectus est radium ex L venientem LF ita inflectere, quasi ex *l* veniens in posteriores duas incidere. Sicque, si quatuor essent lentes, una adhuc ante lentem A posita, PL ita per omnes quatuor conspiceretur, ut $\pi\lambda$ per duas ultimas remotis C & B, sicque patet, semper casum plurimum lentium reduci ad duas.

TAB. I.
Fig. I.

4) Est ergo ex *Art. 1*. $GQ = GP - GDP: d$, idque pro HR reperiendū duci debet in HC: GC, hoc est ex *Coroll. Prop. I*, in $(c - HC): c$ seu in $1 - HC: c$, sed GQ resolvitur in $GC + CP - (GC + CD)$. DP: *d*, cujus singulæ partes in HC: GC ducendæ sunt. Fit ergo

$$GC: HC: GC = HC$$

$$CP: (1 - HC: c) = CP - HCP: c$$

$$\frac{-GC \cdot DP \cdot HC}{d \cdot GC} = \frac{-HC \cdot DP}{d}$$

$$\frac{-CDP}{d} \cdot (1 - HC: c) = \frac{-CDP}{d + HCDP} \cdot cd$$

$$HR = HP - \frac{HCP: c}{HDP: d} + HCDP; cd$$

s) Por-

5) Pofito $IS = \frac{IB}{HB}$ HR, hoc est $(1 - IB : b)$. HR, Re-

folvatur ergo HR ita, ut partes ejus alix HB contineant, alix non, prioresque ducantur in IB : HB, reliquæ in $1 - IB : b$. Est autem

$$HR = HB + BP - (HB + BC). CP : c + (HB + BC). CDP : cd - (HB + BD). DP : d.$$

Valor hic, si prædicto modo in IB : HB ducatur, quæ partes ipsius HR antè factorem HB continebant, jam factorem IB continebunt, nullam ceteroquin mutationem perpeffæ, reliquis autem partibus in $1 - IB : b$ ductis ex

$$\begin{aligned} HR &= HB + BP \\ &- HB. CP : c - BCP : c \\ &- HB. DP : d - BDP : d \\ &+ HB. CDP : cd + BCDP : cd \end{aligned}$$

obtinebitur

$$\begin{aligned} IS &= IB &+ BP & &- IBP : b \\ &- IB. CP : c &- BCP : c & &+ IBCP : bc \\ &- IB. DP : d &- BDP : d & &+ IBDP : bd \\ &+ IB. CDP : cd &+ BCDP : cd & &- IBCDP : bcd \end{aligned}$$

Hoc est, colligendo terminos, quorum divifores funt iidem

$$\begin{aligned} IS &= IP &- IDP : d &+ ICDP : cd &- IBCDP : bcd \\ & &- ICP : c &+ IRDP : bd \\ & &- IBP : b &+ IBCP : bc \end{aligned}$$

6) Rurſus, ut habeatur $OP = \frac{OA}{IA}$ .. IS = $(1 - OA : a)$, IS,

exprime IS, ut fequitur

$$\begin{aligned} IS &= IA. &1 & &+ AP \\ &- DP : d & & &- ADP : d \\ &- CP : c & & &- ACP : c \\ &- BP : b & & &- ABP : b \\ &+ CDP : cd & & &+ ACDP : bc \\ &+ BDP : bd & & &+ ABDP : bd \\ &+ BCP : bc & & &+ ABCP : bc \\ &- BCDP : bcd & & &- ABCD : bcd \end{aligned}$$

Intelli-

intelligitur autem IA ductum in singulos columnæ primæ terminos: Jam prima hæc columna ducatur in OA: IA, & non aliam mutationem subibit, quam ut obtineat factorem OA loco factoris IA, reliqua autem columna multiplicata in (1 - OA: a), totus ipsius OII valor fiet,

OA. I	+ AP	- OA. + AP: a
- DP: d	+ ADP: d	- ADP: ad
- CP: c	- ACP: c	- ACP: ac
- BP: b	- ABP: b	- ABP: ab
+ CDP: cd	+ ACDP: cd	+ ACDP: acd
+ BDP: bd	+ ABDP: bd	+ ABDP: abd
+ BCP: bc	+ ABCP: bc	+ ABCP: abc
- BCDP: bcd	- ABCDP: bcd	- ABCDP: abcd
I.	II.	III

Ubi, si columnas per indices infra scriptos designo, patet, columnam III esse II ductam in - OA: a subintelligo enim, ut ante IA, sic jam OA, in singulas columnarum, quarum termino supremo ad latus ponitur, partes ductum. Hic igitur si rursus colligantur partes divisorum eorundem, habetur OII =

OP - ODP: d	+ OCDP: cd
- OCP: c	+ OBDP: bd
- OBP: b	+ OADP: ad
- OAP: a	+ OACP: ac
	+ OABP: ab
- OBCD: bcd	+ OABCDP: abcd
- OACDP: acd	
- OABDP: abd	
- OABCP: abc	

7) Jam, quam communem legem, distantiarum apparentium formulæ *Artic. 1, 4, 5, 6*, sequantur, facile patet. Prima cujusvis pars est distantia vera. Reliquæ oriuntur ex segmentis axeos, inter punctum, in quo oculus ponitur, lentes, & objecti punctum in axe positum, contentis, omnimode

E

coin-

combinatis, & divisorum loco focos illarum lentium, a quibus segmenta, quamvis partem constituentia, fiunt, assumentibus. Modus autem, quo oriuntur, ita generatim exprimi potest? Si lens proxime ad oculum posita sit *prima* A, hanc sequantur aliz B, C, D, . . . F . . . H . . . K . . . M numero m, ita ut inter D & F, nec non F & H atque H & K quotcunque sint intermediz, M vero sit ultima omnium, denique focales lentium distantiz signentur literis minusculis, ejus quolibet lentis, ad quam spectant, terminus generalis distantiz apparentis sic exprimitur:

Fiat summa ex distantia oculi a lente prima, & distantis lentium primæ a secunda + secundæ a tertia, cet. usque ad lentem F: hæc ducatur in summam ex distantia lentis F a prima eam versus objectum sequente, + distantia inter hanc lentem primam, & secundam a lente F versus object. + distantia inter hanc lentem secundam & tertiam, & sic porro, donec ad H lentem perveniat: hoc factum rursus ducatur in distantiarum a lente H ad sequentes eodem modo acceptarum summam usque ad lentem K, & sic continuetur, adjungendo semper alium factorem, compositum ex summa distantiarum a lente quavis, ad quem usque pertigerat factor proxime præcedens, ad lentem sequentium quamvis, & huic factori alium, qui sit summa distantiarum ab ea lente, in qua præcedens factor subsisterat, ad aliam sequentium, & sic porro, ultimus vero factor sit summa distantiarum a lente ea, ad quam penultimus pertigerat ad lentem objecto proximam, & ab hac ad objectum. Ex his factoribus natum productum fiat dividendus, cui subscribendus divisor sit itidem factum, ex focis lentium illarum, ad quas singuli dividendi factores pertingerent, formatum, ut adeo primus divisoris factor sit *f* alter *b*, & sic porro, adeoque, si ultimus dividendi factor incipiat a lente K, vel in ea terminetur penultimus, (hoc est, si ultimus dividendi factor sit summa distantiarum a lente K usque ad M & ab hac ad P.) ultimus divisoris factor sit *k*. Signentur jam distantiarum summæ in dividendo obvix, punctis extremis, ad quas terminantur, ea scilicet, ab oculo ad lentem F.

dicae

dicatur OF, & ab F ad H dicatur FH, &c. *similiterque* omnes concipiendæ antequam a lente H ad lentem K perveniatur, designentur H . . . . K, ubi K est lens ea, quæ terminat factorem penultimum, inchoat autem ultimum. His omnibus positis intelligetur termini generalis expressio sequens OF. FH. H . . . . K. KP

$$f. b . . . . k$$

Hanc formulam continere quæ in Articulis 1, 4, 5, 6, reperta sunt, attendenti patebit & illustratur his exemplis:

Ex. 1. In formula Art. 6, respondeat C ipsi F, est $OF = OA + AB + BC$. Cum ergo unica lens saltem sequatur coeunt H & K in D, cumque sit $f = c$, $b = k = d$ abit terminus generalis in OCDP: *cd*.

Ex. 2. Si F sit B, potest H esse primo C, tuncque oportet, ut K sit D & term. gener. sit OBCDP: *bcd*; deinde cum H etiam esse queat D, & simul K erit D, fitque term gener. = OBDP: *bd*.

Ex. 3. Si F sit A, significabit H primo B, tuncque K erit vel C quod dabit term. gen. = OACP: *abc*, vel D quod dat. term. gen. OABDP: *abd*; deinde, significante H ipsum C, erit K necessario D, & term. generalis fit OACDP: *acd*.

3) Sumo, hunc terminum generalem valere pro oculo in Oposito, objectum per lentes A, B, C, . . . M, numero *m* conspiciente. Dico, si hoc sit, simili termino generali, adeoque eadem lege, exprimi distantiam apparentem oculo in V constituto, objectumque per lentes numero $m + 1$ spectanti, accedente scilicet ad priores alia adhuc Z, foci *z*, cujus ope radius a prioribus lentibus omnibus ad O punctum refractus, ad V detorqueatur.

Patet vero, esse $OA = OZ + ZA$. Cum ergo in termino generali supposito sit $OF = OA + AF$ erit $OF = OZ + ZA + AF$, & terminus generalis fit $(OZ + ZF)FH, H \dots K, KP$.

$$f. b . . . . k$$

Si autem distantia apparens O per lentes *m*, de qua verum Co-
E s esse

testi theorema supponitur, dicatur δ , & distantia appa-
rens oculo V per lentes $m+1$, de qua idem theorema ostendi
debet ex hac hypothefi, vocetur Δ , erit ex ante dictis

$$\Delta = \frac{VZ}{OZ} \delta = (1 - VZ : z) \cdot \delta$$

Separetur ergo δ in
duas *Sectiones*, quarum *prima* in Singulis suis partibus
contineat factorem OZ, *secunda* eum non contineat, ut fa-
ctum est in ipsius IS expressione sub initium *Art. 6* data,
ubi I, A, respondent in presenti ipsis O, Z. Quo facto,
ex termino generali ipsius δ , similiter in duas tales
partes separato, fit terminus generalis *Sectionis primæ*
OZ. FH. H . . . . K. KP

$$\begin{array}{r} f. \quad b. \quad . \quad . \quad . \quad . \quad k \\ \hline \& \textit{secunda} \quad ZF. \quad FH. \quad H \quad . \quad . \quad . \quad . \quad K. \quad KP, \text{ ut terminus} \\ \hline f. \quad b. \quad . \quad . \quad . \quad . \quad k \end{array}$$

generalis *Sectionis secundæ* idem fit cum termino generali
Sectionis primæ, nisi quod habet ZF loco ipsius OZ. Ter-
minus generalis *Sectionis primæ* ductus in VZ: OZ
dat VZ. FH. H . . . . K, KP, quod productum genera-

$$\begin{array}{r} f. \quad b. \quad . \quad . \quad . \quad . \quad k \\ \hline \text{le expandendo per singulos ipsorum F, H, . . . va-} \\ \text{lores, oritur } \textit{columna prima}, \text{ qualis habetur in primo ex} \\ \text{valoribus ipsis OI, } \textit{§. 6.} \text{ expressis. } \textit{Sectionis} \text{ vero } \textit{secun-} \\ \text{dæ} \text{ terminus generalis ductus in } (1 - VZ : z) \\ \text{dat} \quad + \quad ZF. \quad FH. \quad H \quad . \quad . \quad . \quad K. \quad KP \end{array}$$

$$\begin{array}{r} f. \quad b. \quad . \quad . \quad . \quad . \quad k \\ \hline - \quad VZ. \quad ZF. \quad FH. \quad - \quad H \quad . \quad . \quad . \quad K. \quad KP \end{array}$$

Ex harum partium *prima* oritur *columna secunda*, & ex alte-
ra, *columna tertia*, similes *secundæ* & *tertiæ* in valore ipsius
OI *§. 6* modo citato.

Summa autem terminorum generalium *columnæ I* &
II, hoc est terminus generalis *summæ* harum *columnarum*,
est VF. FH. H . . . . K, KP, similis, ut patet, termino

$$\begin{array}{r} f. \quad b. \quad . \quad . \quad . \quad . \quad k \\ \hline \text{assum-} \end{array}$$

assumpto generali ipsius δ , si in hoc loco O scribatur V, & absoluturus pro Δ formulam, formulæ pro δ simillimam, nisi præter segmenta in axe lentium communi ab A, B, . . . M facta adhuc accederet hic lentis Z cum axe intersectio. Hac vero id efficitur, ut, abeunte termino generali pro δ in VF. FH. H . . . K. KP, debeat etiam F significare posse Z,

f. b. . . . k

& adeo f. significare posse z. Quod, ut fieri queat, obtinetur producto ex — VL: z in terminum generalem Sectionis secundæ, qua id omne, quod in ZF. FH. H . . . K. KP

f. b. . . . k

ad hanc suppositionem spectat, continetur.

Denique patet, terminum generalem, sive quemvis, columnæ III; oriri, si generalis, sive quivis columnæ I, ducatur in — ZF: z. Hocque modo numerus focorum, quorum productum divisorem ejusvis columnæ primæ termini constituit, semper foco z augetur. Suinta ergo in formula pro δ etiam hac conditione, ut terminus quivis sit negativus, si focorum numerus in divisore suo sit impar, vel 0, positivus contra, si sit par, eadem conditio etiam in formula pro Δ observatur, cum ii quidem termini, qui non plures focos in divisoribus habent, quam termini ipsius δ , ex quibus multiplicatione per VL: OL oriebantur, signa sua retineant, in aliis vero, ex terminis *Sectionis secundæ* formulæ pro δ , multiplicatione per — ZF. z oriundis, aucto numero focorum unitate, conditio paritatis & imparitatis simul cum conditione signi, ob multiplicationem per negativum factam, in oppositum transeat, adeoque hæc etiam lex, si de formula pro δ vera est, de formula pro Δ sit valitura.

9) Ex his igitur patebit, eadem lege, qua distantia apprens per lentes m , ex positu oculi, lentium, & objecti, definitur, definiri etiam distantiam apparentem, si, manentibus reliquis, nova autem lente post reliquas accedente, oculus jam objectum per $m+1$ lentes spectet. Ut igitur, si de quatuor lentibus, ut verum est, verum sumatur theorema *Cotesianum*,

E 3

sub

sub Initium *Art. 9* explicatum, verum etiam sit de quinque, & hinc de sex, & sic porro siue sine, cum, posito, illud pro dato aliquo aliquo numero valere, sequatur, ut valeat pro numero hoc unitate aucto. Cavæ autem lentes, convexis intermixtæ, nullam aliam mutationem postulant, quam ut foci illarum sumantur negativi. Et ex hoc quidem theoremate generatim deduci possunt, quæ de *arca visibili*, de *distinctione apparente*, de *quantitate lucis*, ad oculum perveniente, & similibus in telescopiis & microscopiis, quaeruntur. Hæc vero nec brevibus expediri possunt, nec huc spectant, ubi Opticam docere animus non est. Pauca tamen, ut applicatio formulæ pateat de distinctione apparente addam.

TAB. I
Fig. 1.

Fig. 4.

Cum a puncto *L* objecti non unicus radius, sed innumerorum fasciculus, in objectivam lentem incidens, per reliquos omnes transmittatur, consequens est, ut, manentibus objecto & lentibus, & dato objecti puncto *L*, datus quidem radius ad nullum alium, quam ad datum positione oculum *O*, in axe pertingat, possit vero & alius oculus ut Ω ab eodem puncto *L* alium radium ex innumeris, quos in objectivam lentem emiserat, accipere. Qualis autem hic radius sit, definitur, cogitando, quod ex data distantia apparente OP pro oculo in *O*, detur, ope perpendiculari PA , punctum *A*, & adeo positio radii AO in hunc oculum pervenientis. Igitur, si ex formula *Cotesiana* quaeratur distantia apparens OP pro oculo in Ω posito, ducendo per π rectam axi perpendicularem, dabitur λ , & adeo $\lambda\Omega$ radius in oculum Ω perveniens. Cum igitur radiorum ex *L* venientium, & per lentes omnes transmissorum, alius sit $\lambda\Omega$, alius AO , consequens est, ut radii, ex *L* venientes, in puncto *I* communi ipsarum $\lambda\Omega$, AO , intersectione imaginem ipsius *L* puncti forment, sitque adeo demissum perpendicularum Ip imago objecti, siue ut afficiat objectum oculum per lentes ita, ut afficeret Ip oculum nudum. Ut igitur reperiat *p*, quo dato dabitur pl & *l* per intersectionem cum OA , inferatur Ωp : $pl = \Omega\pi$: $\pi\lambda$ & pl : $pO = \Pi\lambda$: ΠO , unde ob $\Pi\lambda = \pi\lambda$, est ordin. & ex xqu. Ωp : $O p = \Omega\pi$: $O\Pi$ & $O p - \Omega p$: $O\Pi - \Omega\pi = \Omega p$: $\Omega\pi$,
seu

Fig. I.

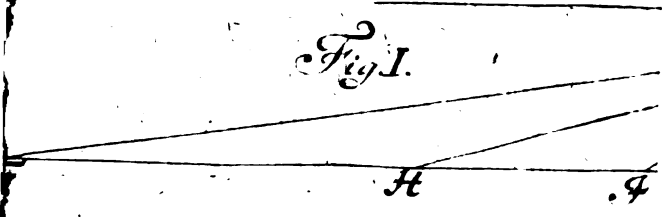

Fig. II.

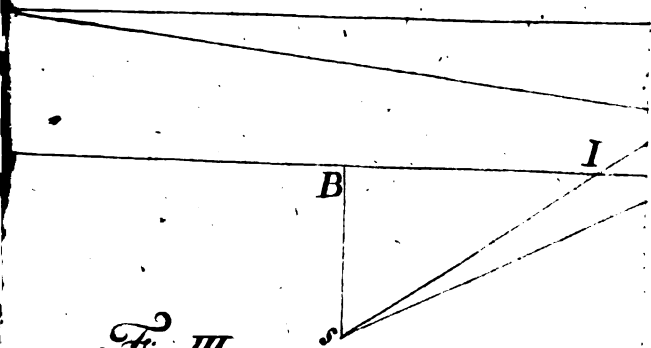

Fig. III.

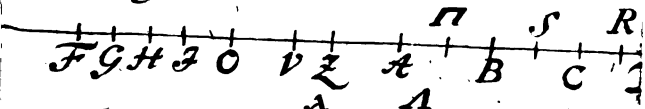
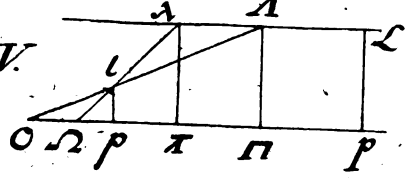

Fig. IV.

seu $ON: OP - O\pi = \Omega p: \Omega\pi$, unde ob reliqua omnia data datur Ωp .

Cor. 1. Quia locus alter oculi Ω non definitus est, ponatur is esse statim post lentem ultimam A , ut sit $\Omega\pi = A\pi$, & formula pro $A\pi$ habeatur ex formula pro OP ponendo saltem $OA = a$. Quo facto, manifestum est, esse $A\pi =$ columnæ secundæ valoris distantie apparentis, ut hanc columnam secundam definivi in *Art. 7* solut. reliquæ enim duæ columnæ continent factoris loco distantiam oculi a lente ultima, quæ hic evanescit. Ita, si exempli loco adhibentur casus 4 lentium, & distantie apparentis primus valor inter eos *Art. 6* solut. expressos, fiet

$$\begin{aligned} A\pi &= AP - ADP: d + ACDP: cd - ABCDP: bcd \\ &\quad - ACP: c + ABDP: bd \\ &\quad - ABP: b + ABCP: bc \end{aligned}$$

Cor. 2. Si radii parallele in oculum incidant, seu $OA, \Omega A$ sint parallelæ, ob $\lambda\Omega\pi = \lambda OP$ & $\lambda\pi = \lambda\pi$ erit $OP = \Omega\pi$, vel $= A\pi$ in hypoth. præf. Designando vero tres columnas, quas *Art. 7* ostendi valorein distantie apparentis componere, indicibus suis I, II, III, est $OP = I + II + III$ & $A\pi = II$. Ergo $II = I + II + III$ vel $I = - III$. Præterea vero ex constructione harum columnar. *Art. 7*, patet, esse $III = - II$. $OA = a$, hoc est, tertiam columnam oriri ex secunda in $- OA = a$ ducta. Ergo $- III. a: OA = II = A\pi$, & hinc ob $- III = I$ est $I. a: OA = A\pi = OP$. In exemplo est OP , vel $A\pi$,

$$= a. \left\{ \begin{array}{l} I - DP: d + CDP: cd - BCDP: bcd \\ - CP: c + BDP: bd \\ - BP: b + BCP: bc \end{array} \right\}$$

Cor. 3. Si ex formula pro pluribus lentibus statim deduci debeat formulâ pro paucioribus, ponantur extreimarum foci infiniti. Nam, posito hoc, hoc est, posito $prp: (r + p)$ (vid. *Prop. 1*) infinito, seu $r = p$, ponitur lens talis, cujus superficies posterior refractionis a priore factæ effectum rursus tollat, ut idem sit, ac si radius nullam refractionem esset perpassus. Igitur ex formula pro III lentibus *Cor. 2*, fit pro tribus $A\pi = a. \left\{ \begin{array}{l} I - CP: c + BCP: bc \\ - BP: b \end{array} \right\}$ facto $d = \infty$ pro

pro duabus $AP = a$ ($i - BP : b$) facta $c = \infty$ pro una $AP = a$ facta $b = \infty$.

Cor. 4. Si P distet infinite, ut in telescopiis, ut haberi possint BP, CP, cct. omnes æquales ipsi OP, est in exemplo IIII lentium

$$AP = on = a. OP. \left\{ \begin{array}{l} - i : d + CD : cd - BCD : bcd \\ - i : c + BD : bd \\ - i : b + BC : bc \end{array} \right\}$$

$$\text{pro tribus} = a. OP. \left\{ \begin{array}{l} - i : c + BC : bc \\ - i : b \end{array} \right\}$$

pro duabus = a. OP. $- i : b$, hincque pro posito $b \Rightarrow \infty$ fit a. OP. $- i : \infty$, hoc vero non evanescit. Nam, si ex puncto P infinite distante radii parallele in lentem unicam incidentes parallele exire debeant, esse oportet focus lentis infinitum, adeoque $r = - p$, quo ipso non tantum infinitus fit, sed infinitum negativum, ob numeratorem ejus pr^2 , qui jam fit $-pr^2$. Ergo hoc casu $a = -\infty$; unde $on = -\infty$. OP. $- i : \infty = + OP$, ut decet. Utique enim per talem lentem in qua refractione a prioris superficie facta per posteriorem rursus destruitur, oculus objectum eo modo videt, quo nudus illud contempleretur. Hæc vero distinctius explicare volui, ut pateat, quomodo attenta omnium consideratione paradoxa quædam, veluti $on = a. OP. - i : \infty$, evitentur, formularumque cum veritate universalis & exactissimus consensus perspiciatur,

Cor. 5. Cum ex dictis detur distantia apparens, dabitur per ea, quæ ab initio scripti hujus monui, ratio magnitudinis veræ ad apparentem. Ita, cum in telescopio duarum lentium sit $on : OP = (a, - i : b) : i$ (*Cor. 4*), seu in ratione $-\frac{a}{b} : i$, hoc est, $-a : b$, erit magnitudo vera ad apparentem in hujus rationis reciproca $-b : a$, adeoque ut focus lentis ocularis ad focus objectivæ. Everse autem objectum spectabitur ob signum $-$ alterutri ipsorum b , vel a , præfigendum. Sed, si b ipsum sit negativum, hoc est, lens ocularis cava, ut in tubo Batavo, tollitur signum $-$, & objectum spectatur erectum.

Propo-

Proposito III.

Objecti PL mediantibus quocumque speculis visis, reperire distantiam apparentem.

Sol. Sint speculorum Ct, Br, Ar, focales distantiae, hoc est, quartae diametrorum partes resp. c, b, a, axis communis PBCA, excipiat vero radius ab objecti puncto L venientem oculus, si unica in speculo Ct contingat reflexio, in H, si duae in Ct, Br, contingant in I, si tres in Ct Br, Ar, fiant, in O positus. Occurrantque radii reflexi tHr Ar, rO, rectae per L axi parallelae in l, λ, Δ, erunt demissis lp, λπ, ΔΠ perpendicularis, Hp, Iπ, OΠ, distantiae apparentes pro oculis, in H, I, O, constitutis.

Patet vero, ut in speculo primo Ct ab oculo in H posito, objectum erectum videatur, hoc est, punctum speculi, a quo reflexus radius ad oculum pervenit, ad easdem axes partes situm sit, ad quas jacet L, unde venit radius, debere radii Lr, in speculum incidentem, tendere ad F punctum post speculum situm. Quodsi enim axi ante speculum inter P & C occurreret, in speculum deinum post transitum cum axe ad partes puncto L, oppositas incidere. Est er. in *Coroll.*

Prop. I. D = CF φ = CH, λ = c, & CH: CF = 1 - CH: c. Jam Ct: HC = lp: Hp & CF: Ct = FP: PL unde ordin. & ex æqu. est CF: HC = FP: Hp & Hp = $\frac{HC}{FC} \cdot FP = \frac{HC}{FC} \cdot (FC + CP) = HC + (1 - HC:c) \cdot CP = HC + CP - HCP: c.$

2) Excipiat jam alterum speculum Br, radius a priori reflexus tr infra axem, adeoque eversam objecti imaginem oculo in l constituto sistat. Eritque rursus Iπ: πλ = IB: Br & pl: Hp = Br: BH, unde Iπ = $\frac{IB}{HB} \cdot Hp$ & similiter ob OΠ: ΠΔ = OA: Ar & πλ: Iπ = Ar: IA est OΠ = $\frac{OA}{IA}$. Iπ lexque ea generalis jam observatur, quam in

Prop. II Art. 3. de lentibus ostendi.

F

3) Quia

3) Quia vero ex puncto H ante speculum B_r posito radius in illud incidit, in theor. *Diston. Prop. II.* $\phi = \lambda D$: ($D - \lambda$) est $D = BH$, $\phi = IB$, $\lambda = b$, unde $BI = b$. $BH : (BH - b) \& IB : HB = (IB - b) : b$, seu $= IB : b - 1$. Separetur Hp in duas sectiones, quarum prima omnes terminos factorem HB continentes complectatur; sicut illæ

$$\begin{aligned} & - HB + BC + CP \\ & + HB. CP : c - BCP : c \end{aligned}$$

Cum ergo tota Hp duci debeat in $IB : HB$ (*Art. 2*), ducatur sectio prima in fractionem hanc, hoc ipso modo expressam, altera in $- 1 + BI : b$ prodibit

$$\begin{aligned} I\pi = IB. & - 1 & - BC - CP + IB. (BC + CP) : b \\ & + CP : c & + BCP : c & - BCP : bc \end{aligned}$$

intellecto IB ducto in singulos terminos ad dextram sibi immediate positos, tum eum, qui in eadem linea est, tum qui in inferiore. Hic autem primus ipsius $I\pi$ valor ita secundo modo exprimitur:

$$\begin{aligned} & - IB & + (IB + BC). CP : c & - IBCP : bc \\ & - BC & + IB. (BC + CP) : b \\ & - CP \end{aligned}$$

4) Ubi jam reperiri debet $\phi\pi$, seu $\frac{OA}{IA}$. $I\pi$ (*Art. 2*), se-

paretur $I\pi$ in duas sectiones, quarum una factorem IA contineat, altera non, & ob $IB = AB - IA$ prodibit

$$\begin{aligned} IA. & + 1 & - AB - BC - CP \\ & - CP : c & + (AB + BC). CP : c \\ & - (BC + CP) : b & + AB. (BC + CP) : b \\ & + BCP : bc & - ABCP : bc \end{aligned}$$

Cumque rursus I , unde incidunt radii in A_r , speculum ante illud situm sit, est $OA : IA = (- 1 + OA : a) \&$ ducta ipsius $I\pi$ sectione prima in $OA : IA$ altera in $(- 1 + OA : a)$ habetur

OA.

$$\begin{aligned}
 OA. i & \quad + AB + BC + CP + OA. - (AB + BC + CP) : a \\
 - CP : c & \quad - (AB + BC). CP : c \quad + (AB + BC). CP : ac \\
 - (BC + CP) : b & \quad - AB (BC + CP) : b \quad + AB. (BC + CP) : ab \\
 + BCP : bc & \quad + ABCP : bc \quad - ABCP : abc
 \end{aligned}$$

five:

$$\begin{aligned}
 OA & - (OA + AB + BC). CP : c \quad + (OA + AP). BCP : bc \\
 + AB & - (OA + AB). (BC + CP) : b \quad + OA. (AB + BC). CP : ac \\
 + BA & - OA. (AB + BC + CP) : a \quad + OAB. (BC + CP) : ab \\
 + CP & \quad - OABCP : abc
 \end{aligned}$$

5) Hæc quidem iis, quæ in lentibus facta sunt, adeo similia existunt, ut pateat, totam fere, quæ de lentibus data est, demonstrationem hæc transcribi posse. Nam, quod distantiz inter duas quasque lentes, immediate se subsequentes, in directum semper progrediantur, adeoque distantia inter primam & ultimam lentem summæ distantiarum inter quamvis & ejus sequentem sit æqualis, id hic quidem aliter se habet, ubi distantiz a quovis speculo ad proxime sequens, & ab hoc ad id, quod proxime post hoc sequitur, alternatim versus dextram & sinistram cadunt, sed hic distantiarum situs demonstrationem non ingreditur. Unico tamen casus lentium a speculorum casu differt, quod in lentibus semper posuerim radium ad punctum post lentem positum tendere, in speculis, id saltem de primo supposuerim, in reliqua specula, radii a puncto ante speculum posito incident. Unde fit v. g. in speculis $OA : IA = (OA : a - i)$ quod in lentibus erat $(i - OA : a)$ (Prop. II Art. 5).

Sit jam *Ar* speculum non tertium, sed indefinite *m* tum, & ad punctum *Z* locetur speculum *m + 1* tum, foci *z*, quod radium ab *Ar* acceptum reflectat in oculum in *V* positum; sitque *d* distantia apparens oculo in *O* per *m* specula, *Δ* vero distantia apparens oculo *V* ope speculorum

$$m + 1, \text{ eritque } \Delta = \frac{VZ}{OZ} \cdot d \text{ \& } VZOZ = -i + ZV : z$$

F 2

Sumto

sumto ergo termino ipsius δ generali OF. FH. H . . . .
 K. KM: $f. b . . . k$, qui perinde ut in lentibus in-
 telligitur, posita saltem *speculorum* voce in locum *len-*
tium, & notato, quod OF non sit, ut in lentibus,
 unica linea versus eandem plagam continuo protensa, sed
 summa reclarum alternatim versus dextram & sinistram
 eadentium; erit OF = OA + AF intellecta rursus per
 AF summa distantiarum inter speculum A & sibi proximi-
 mum, interque hoc & quod illi proximum est, & sic porro,
 donec ad F speculum perveniatur; sed OA = ZA - OZ
 Er. OF = - OZ + ZA + AF = - OZ + ZF, &
 terminus generalis abit in generales duarum ipsius δ se-
 ctionum

- OZ. FH. H . . . . K. KM: $f. b . . . k$ &

- ZF. FH. H . . . . K. KM: $f. b . . . k$

quorum primus ductus in VZ: OZ dat terminum generalem
 columnæ I ipsius Δ

- VZ . . FH. H . . . . K. KM: $f. b . . . k$

alter ductus in - 1 + ZV: z dat terminos generales co-
 lumnæ

secunda - ZF. FH. H . . . . K. KM: $f. b . . . k$

tertia + VZ. ZF. FH. H . . . . K. KM: $z. f. b . . . k$

ut colligendo term. generales col. I & II. ob VZ + ZF = VF,
 fiat generalis ipsius Δ terminus

- VF FH. H . . . . K. KM: $f. b . . . k$

+ VZ. ZF. FH. H . . . . K. KM: $f. z. b . . . k$

ubi patet, id solum peculiare esse speculis, ut partes
 ipsius Δ opposita signa habeant signis partium ipsius δ ,
 eodem focus in divisoribus continentium. Nam ex
 OF. FH. H . . . . K. KM: $f. b . . . k$ fit - VF.
 FH. H . . . . K. KM: $f. b . . . k$; unde in formalis
 expatisis levis quoad signa inter formulas pro lentibus &
 speculis nascitur differentia, ceteris omnibus aisdem manen-
 tibus.

DIS.

DISSERTAZIONE SOPRE DUE ANTICHE
tavolette di Avorio &c.

id est,

ANNIBALIS OLIVIERI DISSERTATIO
ad Eminentiss. Cardinalem ANGELUM MA-
RIAM QUIRINIUM, de Diptycho
hujus eburneo.

Pisauri, sine indicio anni & typographi, 4.

Plag. 5.

Eminentissimus Cardinalis *Quirinius* possidebat olim, deinceps autem Bibliothecæ Vaticanæ, cui summa cum laude præest, donavit, Diptychon eburneum, templi, columnarum, juvenis viri & fœminæ, aliarumque rerum, sculptis imaginibus insigne, de quo Rev. Abbatem *Olivierium* ante tempus aliquod sententiam rogabat. Respondebat is, sibi videri monumentum ævi *Antoniniani* esse. Eruditus vero Romæ religiosus, P. *Baldinius*, deinceps ad ætatem *Theodosio & Arcadio* inferiorem, ad *Pauli II* tempora, cui donatum id olim fuit, deprimebat, triplici porissimum argumento usus: primo, quod multa sint in genere in architectura ibi sculpta, quæ a boni & eruditi seculi gustu abhorreant; secundo, quod in specie columnæ ibi conspiciantur spiraliter striatæ, vel potius excavatæ, & tympanum, seu area, quam relinquunt arcus concurrentes, exhibeat concham; quorum, neutrum observare liceat in antiquis operibus; tertio, quod Diptycha consularia ante *Theodosium* cognita & in usu non fuerint. Convellere hæc argumenta, suamque opinionem asserere, studet Clariss. *Olivierius* hac Epistola; & ad primum quidem observat, & exemplis demonstrat, pictores, sculptores, architectos omnes, etiam optimarum ætatum, tam non fuisse religiosos, quin contra artis suæ regulas peccarent, aut ab iis saltem discederent de consilio. Ad secundum respondet Noster, cum in aliis signis *Neptuni* Deorumque marinorum occurrant conchæ, neque hic male collocatam eam fuisse; præsertim cum *Veneris*

templum hoc in Diptycho sua ex opinione repræsentetur. Veteres tholis, seu tympanis, templorum addere symbola suæ destinationi congrua consuevissent. Sic in templo *Julii Caesaris* stellam in numis conspici, in templo *Jovis* fulmen. Usum concharum in architectura tam recentem non esse, quam prima fronte videatur; quod ex allatis exemplis pateat. Exempla quoque columnarum spiraliter striatarum, ex optima ætate producit. Concedit tandem tantisper, quasi veritatem cognitam, Diptycha consularia labentis imperii Romani tempore deinceps introducta fuisse. At, hoc Diptychon, de quo agitur, consulare fuisse, negat. Ante Diptychorum consularium usum ebore frequentissimum fuisse non in sculpturis tantum & picturis, & incrustandis vasis atque parietibus, sed etiam in scriptis exarandis, unde pugillares eburnei. Talis pugillaris involucrum fuisse hoc Diptychon, judicat, quandoquidem causâ non sit dubitandi, quin talia involucra sculpturis variis exornata fuerint. Perisse quidem ipsos pugillares, aut intus sive in ebore, sive in membranâ, scripta; superesse tamen involucrum. De argumento intus scriptorum scita est Nostri conjectura. Putat, hos pugillares continuisse epithalamium carmen in nuptias *M. Aurelii Antonini & Faustinae*, quod ipsis Romanus aliquis nobilis gratulaturus exhibuerit; nuptias illas splendidissimas fuisse, numisque, tabulis, & scriptoribus vetustis, maxime celebratas; exacte convenire juvenum utriusque sexus, qui sculpti hic exhibentur, imaginem cum imaginibus *Antonini & Faustinae*, quæ in numis & gemmis conspiciuntur, ceteras omnes figuras Diptychi *Quirini* nuptias designare. Prima quidem tabula juvenem nudum, seu *Antoninum*, sponsum notare; sic etiam in aliis monumentis exhiberi sponso; stolatam vero feminam, sponsam, seu *Faustinam*; canem ante pedes stratum esse fidei conjugalis symbolum; *Cupidinem* aperte nuptias indicare, qui arcu armatus tædam adversus *Faustinam* teneat; & feminam flammeo nuptam, quæ amoris pleno timidoque vultu juvenem respiciat. Altera vero tabula, ex Nostri mente, nuptias *Anchisæ & Veneris* exhibet; quod quem in finem factum

Etum sit, facile judicabit is, qui Romanorum insaniam erga suos Principes adulationem noverit. Occasione injectæ memoriæ Diptychi *Gberardini*, suam quoque de illo tanquam in transcurso exponit opinionem, eo scilicet non *Romuli*, sed *Antonini Pii*, apothecolm effingi, qui vivus adhuc *Romulo* assimilatus, & *Romulus conditor* dictus fuerit; fuisse forte Diptychon illud involucrum carminis, aut sermonis, in laudes Divi Herois, ejus successoris & hæredi, *M. Aurelio*, ab autore oblato.

HADRIANI BEVERLANDI, ELEGANTIORIS Sophiæ Magistri, Epistola XII, ad Viros sui temporis clarissimos conscripta, huc usque anecdota; & prima nunc vice, ob raritatem materiae, & elegantem dictionis modum, publici juris facta.

Amstelodami, 1747, 8.

Plag. 1.

Reperiuntur hic ἀνευ προοιμίου καὶ παθῶν duodecim famosi alias in republica literata *Beverlandi* Epistolæ. Prima, eademque longissima, scripta est *Richemundæ* ad *Isaacum Vossium*, gratias agens ac laudans, nihil autem peculiare habens, nisi quod, *Grotii* pariter ac *Salmasti* discipulum fuisse *Vossium*, doceat; laudes tamen, quibus ille cumulatur, sunt insignes. Altera, ex deserto ad *Jacobum Goyerum* missa, de morte *Vossii*, quem avunculum vocat, nuntiat tegenda magis, quam aperienda, ni mentem prodere voluerit *Beverlandus*. Tertia, *vacua tonsoris in umbra*, ut subscribitur, consignata, *Baylio* purgat Autorem, invidios accusat, & de Lexico *Baylii* fert judicium. Quarta *Friderico Spanhemio* multa nuntiat paucis; plures Autorem conscriptionea suas lacerasse, velle & ceteras, cinctum esse calumniaribus, meditari vocabulorum, a *Fabro* intermissorum, indicem, ut & indicem exquisitissimorum librorum, numorum, imaginum, canone chronico exornare. Sequens *Ulricum Huberum*, Jureconsultum, *Beverlandum* tunc totum

tum fuisse in *Theophilo Antecessore* illustrando; Regem *Gustavum* ipsi potestatem concessisse in patriam redeundi, & quidem petente id ipsum senatu Academico Lugdunensi, certiore facit. *Sexta* exigit a *Jacobo Gronovio* responsiones, ac desiderium reditus designat. Eadem sequens quædam philologica, Oxoniæ conscripta, & publicanda ipsius sub auspiciis, affert; simulque literarum elegantiorum ad Jurisprudentiam auxilia commendat. *Octava*, e villa *Gudleana* missa, *Nic. Heinsio* nonnihil nuntiat & conqueritur. *Nona* fratri *Joanni* significat, quod Noster sibi gratuletur, tribunitiis ventis in Angliam actus. Tribunos aminorum plebis sacrum ordinem nominat, ut *Cocceanorum* & *Vostianorum* tumultus *Βατραχουομαχιον*. Gloriatur de hospicio *Vossii*, quodque in cellâ rupe Vindeforiz habitat. *Decima J. G. Gravio Vossii* mortem refert, continuis lucubrationibus confecti, tantisque in extremo conflictu viribus pollentis, ut tres illum strenui viri vix continere potuerint. Penultima, Londino A. 1685 missa, *Harduini* accusat in *Plinium* labores, atque alia memorat, apud *Jac. Gogeyum*. Ultima, Londino A. 1689 missa, *Gerhardum Vossium* de *Isaaci* obitu, ridiculo magis, an impio, modo, nescimus, facit certiore, nihilque ipsum præter Bibliothecam reliquisse, memorat. Sub finem leguntur literæ *J. C. F. B.* quæ num editorem indicent, nec ne, quisque ille sit, aliis hariolandum relinquimus: id saltem ad dentes, unam atque alteram Epistolam sine impietate erga *Beverlandi* manes omitti potuisse; neque magna nos aliarum hujus communitatis legendarum cupiditate teneri.

Cum hoc Mense exit prelo nostro Tomi sexti Supplementorum ad hæc Nova Acta Sectio duodecima, quam proxime Voluminis septimi prima sequetur.

Rogatur benevolus Lector, calami & memoriæ sphalma, quod præter opinionem pag. 17 lin. 12 subrepsit, ita emendet, ut pro *Oxus* legat *Jaxartes*, & pro *سیجان*,

سیجون.

NOVA ACTA ERUDITORUM.

publicata Lipsiæ

Calendis Februarii Anno MDCCXLIX.

ATLAS RUSSICUS, MAPPA UNA GENERALI, & undeviginti specialibus, vastissimum Imperium Russicum cum adjacentibus regionibus exhibens. Cura & opera Academiæ Imperialis Scientiarum Petropolitanae.

Petropoli, typis Academiæ Imperialis Scientiarum, 1745,
in forma Atlantica.

Quo defectu huc usque laboraverit Geographia, in cognitione regionum boreo-orientalium, e. g. Russiæ & Sibiria, & scientiæ hujus æstimatores satis compertum habuerunt, & ii, qui novo studio defectum istum supplere annisi sunt, exemplis suis docuerunt. Quid autem hoc mirum? Geographiæ enim ea est indoles, ut, nisi publicis curis & sumptibus fulciatur, perfectum quid admittere non videatur, præsertim de regionibus, quæ prima quasi vicem mathematico-geographicam experiuntur. Immortalis ergo gloria *Petri Magni*, Russorum Imperatoris, quam omnes uno ore gentes prædicant, in emolumentum etiam Geographiæ plene redundat, si curæ spectentur, quas gloriosissimus Monarcha, vastissimum suum Imperium geographicè indagando, primus impendit, publicis adeo speciminibus, jussu ejus vulgaris, comprobata. Quæ *Petrus* sic feliciter inceperat, a Successoribus Ejus Augustissimis, maximis impensis felicique successu

cessu sunt continuata. Missi sunt Geodetae, qui districtuum & territoriorum delineationes geographicas confecerunt. Astronomi missi sunt, qui, instrumentis necessariis instructi, exactissimas non solum operationes geometricas susceperunt, verum etiam cœlum de situ locorum præcipuorum geographico egregie consuluerunt, ut locorum prorsus ante incognitorum longitudes & latitudes certiori sæpe modo definitæ fuerint, quam istas de variis cultiorum Europæ regionum locis, in quibus Astronomia exercetur, cognitæ habemus. Missi sunt rei navalis periti, qui ex præceptis scientiæ nauticæ fluviorum decursus, ostia, & maris incogniti littora, indagarunt. Nec defuerunt belli duces, qui tum operationibus geometricis, tum percuntationibus, finium tractus marisque littora exacte descripserunt, & incognitas fere regiones magis cognitæ redderunt. Egregiis ejusmodi subsidiis instructa Academia Scientiarum Imperialis, opus arduum, clementissime sibi demandatum, tandem aggressa est, vastissimum nempe Imperium Russicum Tabulis geographicis describere, quod felicissimis auspiciis indulgentissimæ Imperatricis *Elisabethe*, Filii *Petri Magni*, instituti auctoris, dignissimæ, ad finem exoptatum perductum, benevoli lectoris oculis subjicitur. Elegantissimum opus, cujus aspectus primus plus instituit, quam plura verba efficere valent, brevibus recensere sufficiet. Vingt Mapparum compagem præcedit Præfatio, sermone Latino & Gallico conscripta, quæ istarum constructionem, orthographiam, terminosque, in illis usurpatos, exponit. Atlas scilicet, characteribus Russicis ante excusus, in usum exterorum ita nunc instructus est, ut voces Russicas per literas Latinas exhibeat expressas, more Polonorum pronuntiandas; quem in finem & alphabetum utriusque linguæ adjicitur, & pronuntiatio docetur. Distributio politica regionum, districtuum, &c. vocibus Russicis insignita est; quamobrem Catalogus ejusmodi vocum & explicatio subjungitur, adscriptis nonnullarum characteribus in Mapparum explanationem. De Mappa quavis fundamentum constructionis, & subsidia, in elaboratione adhibita, indicantur. Sunt autem Mapparum sequen-

quentes Rubricæ; Mappa generalis totius Imperii Russici:
 1) Lapponia Russica cum adjacentibus regionibus; 2) Territorium Archangelopolin inter, Petroburgum, & Vologdam;
 3) Ducatum Estoniz & Livoniz tabula; 4) Moscoviz Gubernium cum adjacentibus regionibus; 5) Gubernium Suonenfense cum partibus Kioviensis, Belgorodensis, Veronicensis Gubernii; 6) Territorium Meseense & Pustoserense;
 7) Tataria minor cum adjacentibus Kioviensi & Belgorodensi Guberniis; 8) Tabula Provinciarum Ustiugæ & Chlynovi;
 9) Casaniz regnum cum parte fluvii Volgæ; 10) Delineatio fluvii Volgæ a Samara usque ad Tzaricin; 11) Territorium Pontum Euxinum & Mare Caspium interjacens, cum Cubana, Georgia, & reliqua fluvii Volgæ parte; 12) Pars Siberiz inter Salinas ad Camam & Tobolium; 13) Uffensis Provincia; 14) Partes fluviorum Petschoræ, Obii, & Jeniseæ, cum eorum ostiis; 15) Partes fluviorum Irtsich, Tobol, Jeniseæ, & Tunguzæ, cum ipsorum fontibus; 16) Pars maris glacialis, ostiumque fluvii Lenz cum territorio septentrionali Jakutensi; 17) Irkutensis Vice-Præfectura cum adjacentibus; 18) Territorii Jakutensis Pars orientalis, cum maxima parte Terræ Kamschatkæ; 19) Ostium fluvii Amur cum parte australiori Kamschatkæ, variisque Insulis in Oceano sitis.

HISTOIRE GENERALE D'ALLEMAGNE &c.

hoc est,

*HISTORIA GENERALIS GERMANIÆ,
 conscripta a JOSEPHO BARRIO, Canonico regulari S. Genovevæ, & Cancellario, Academiæ
 Parisiensis.*

Tomus V & VI.

Parisii, apud Carolum J. B. Delespine, & Joannem Thomam Herissant, 1748, 4 maj.

Tom. V Alph. 4 plag. 7, Tom. VI Alph. 4 plag. 16.

G 2

Fride

F*ridricus Barbarossa*, ex Hohenstauffensi domo oriundus, quo meliorem Cæsarem imperium Romanum vix habuit, sub initium hujus *Tomi* in scenam producitur. Cumque Rev. Autoris candor, & erga Principes de republica egregie promeritos pietas, jam alio tempore a nobis laudata sit; non possumus non & hac vice profiteri, eum de excelsis *Friderici* virtutibus nihil omnino reticuisse, debitisque eas præconiis extulisse. Quantopere amicitiam Pontificis ambiverit *Fridericus*, Rev. Autor exponit. Jura circa sacra eum strenue exercuisse, declarat; *Suonem*, Daniz Regem, repudiato *Canuto*, ab Imperatore fuisse constitutum, eumque jurejurando præstito fidelitatem Cæsari promississe, docet. *Fridericum* duabus vicibus in Germania fuisse inauguratum, narrat. Austriam sub hoc Imperatore Ducalem dignitatem obtinuisse, & a Bavaria primum separatam esse, monet. Expeditionem Imperatoris in Italiam, simulque comitia, in campis Roncaliis habita, & regimen, eò tempore apud Longobardos introductum, ample describit. Quomodo Rex Longobardorum inauguratus fuerit Cæsar, commemorat. Turbas, a civibus Romanis adversus *Fridericum*, Romam introiturum, commotas, brevi tamen sopitas, describit, de inauguratione ipsa Imperiali verba simul faciens. In Germaniam Imperator redux, Archiepiscopum Moguntia, *Arnoldum*, & *Hermannum*, Comitem Palatinum, turbarum, quæ in tractu Moguntino existerant, autores, ad canes portandos condemnavit. Nuptias Imperatoris, cum *Beatrice*, *Renaldi III*, Comitis Burgundici, filia, celebratas, Autor describit. Quomodo Polonos, tributum, imperio delictum, solvere recusantes, compescuerit Imperator; & qua ratione autoritatem suam contra Pontificem, cujus legati in comitiis Vesontinis jactitabant, Imperatorem beneficio Pontificis coronam Imperialem obtinuisse, vindicaverit, nos docet. *Vladislaum*, Bohemiæ Ducem, Regem ab Imperatore fuisse creatum, narrat, quamvis ille non primus Rex Bohemiæ dicendus sit. Plurimos enim jam ante eum hac dignitate eminuisse, Rev. Autor observat, non tamen ante *Ottocarum I* nomen Regium ad hæredes transiisse, sed cum persona semper

per extinctum esse, simul contendit, Italiam rursus petens Pag. 61.
 Imperator, legatos quosdam prius eo misit, qui *Friderici* nomine a variis Longobardiz civitatibus sacramentum fidelitatis receperunt. Quantopere Pontificem in obsequio continuerit Imperator, nos docet. *Waldemaro I* regnum Daniaz sub fidelitatis feudalis lege eundem concessisse, narrat; eisque adeo Principis potentiam tunc fuisse tantam, ut illi vix ullus antecessorum equalis dicendus sit, Rev. Autor ex vero iudicat. Regulas, militibus a Cæsare præscriptas, idem apponit, expeditionem ejus contra Mediolanum, cujus cives inde a longo tempore justam Cæsaris iram adversus se concitaverant, ample describit, & quomodo illa urbs se dederit, exponit. De comitiis, quæ postea in campis Roncaliis habuit Imperator, disputat, eos campos juxta Placentiam & Cremonam esse sitos, observans, & quomodo causas obvientes consilio quatuor Jctorum Bononiensium Cæsar discussit, & jura regalia sibi vindicaverit, commemorans. Constitutiones etiam, in favorem studiosorum Juris, Bononiam petentium, ibi factas, nec non constitutiones ejus feudales, affert. Summa interim auctoritas, qua Imperator in Italia pollebat, bilem movit Pontifici, indeque graves controversiæ inter sacerdotium & imperium exortæ sunt, quas Rev. Autor more suo accurate & eleganter persequitur. Quomodo Mediolanenses, denuo rebelles, & vitæ ejus insidias struentes, *Fridericus* castigaverit, & Cremonam urbem devastaverit, nos docet; qua occasione simul machinas bellicas, tunc temporis usitatas, describit. Schisma, quod Romæ exstitit, cum a diversis partibus duo Pontifices simul eligerentur, a Cæsare est compositum, qui, in Concilio, Ticini, propria auctoritate coacto, *Victorem III*, repudiato *Alexandro III*, Pontificem legitimum declaravit. 65.
68.
69.
77.
81.
85.
87.
98.
105.
125. Mediolanenses autem, continuo adversus Imperatorem arma moventes, ultimum tandem exitium incurrerunt, cum eorum metropolis, Mediolanum, penitus destrueretur, aræ, cui inædificata quondam fuerat, aratrum induceretur, & sale insuper sparso contegeretur. Fabulam de corporibus trium Regum, Mediolani sepultis, & tunc Coloniae deportatis, Rev. Autor exagitat,

- Pag. 133. agit, & false ridet. Rempublicam Genuensem *Friderici* do-
 minium agnovisse, & variis privilegiis ab eo ornatam esse,
 134. monet. Erfurtum, Thuringiæ metropolin, eo tempore mu-
 ris fuisse cinctam, narrat. Eam urbem *Ottonem I* Archie-
 piscopo Moguntino donasse, nos docet. *Wilhelmus* itidem,
 Moguntia Archiepiscopus, *Ottonis I* filius, universam obtinuit
 Thuringiam, quæ tamen postea ab illa sede divulsa, per ma-
 trimonium ad Marchionatum Misniæ pervenit, quamvis Er-
 157. fertum adhuc hodie possideant Moguntini. De societatis
 Hanseaticæ legibus Rev. Autor fuse disputat, cum istius socie-
 161. tatis origines a multis ad hæc tempora referantur. Quid
 cum *Henrico Leone*, Saxonum Duce, acciderit, accurate enarrat,
 177. ejusque Principis potentiam describit. Seditionem variarum
 Italiæ urbium, cui severitas ministrorum Imperatoris, tributa
 acrius urgentium, occasionem dedit, & cui Romani etiam
 185. accesserunt, operose enarrat. Alexandriam, Mediolanensis
 tractus urbem, a Longobardis fuisse ædificatam, & in hono-
 rem Pontificis *Alexandri* hoc nomine insignitam, commemo-
 200. rat. Episcopi Germaniæ tunc temporis non ordinibus sacris
 initiabantur, redivis, quos ex Præsulatu capiebant, unice in-
 hiantes, ut hac ratione eo liberius castra sequi, & exercitum
 contra hostes educere, possent. Hunc vero abusum graviter
 redarguisse, & prorsus aboluisse, *Fridericum I*, Rev. Autor mo-
 net. Episcopis Herbipolitanis jurisdictionem civilem in
 Ducatu Fraconico, & dignitatem Ducalem, tribuisse *Frideri-*
cum, idem observat, & *Syntagma Juris publici*, omisso tamen
 205. Autoris nomine, citat. Sed Ill. *Struvii* opus intelligit, qui
 quidem eam rem multo plenius pertractavit. Imperatoris
 filium, Regem Germaniæ vivo Cæsare electum esse, refert.
 210. Bellum, inter Danos & Vandalos gestum, operose describit.
 212. De expeditione cruciata contra *Noradinum* & *Saladinum*,
 215. Orientis Principes, ab *Henrico Leone* instituta, disputat. Res
 gestas Imperatoris contra quasdam Italiæ civitates, ab
 Imperatore Orientis & Pontifice ad seditionem sollicitatas,
 221. describit, *Henrici Leonis* perfidiam ac superbiam, *Friderici*
 241. coëptis valde nocivam, vituperans. Pacem denique, inter Cæ-
 sareum

farem ac Pontificem A. 1177 Venetiis conclusam, affert. *Henricus Leo* a quibusdam Imperii ordinibus coram Imperatore accusatus est, cumque, in comitiis, quæ illi diem dixerant, non comparuisset, terris ejusdem ab Episcopo Halberstadiensi sacris interdictum est, vicini Principes bello eum petiverunt, tandemque *Henricus* bonis suis spoliatus est, quæ aliis Principibus concessit Imperator. Hac occasione domum *Wittelspacensem* Bavariam obtinuisse, Autor nos docet. Solum interim Bavariz Ducatum, exclusis terris, ad Bavariam olim pertinentibus, ad *Wittelspacenses* pervenisse, monet. Monachium, Bavariz hodiernam metropolin, ab *Henrico Leone* juxta cœnobium aliquod exstructam fuisse, & a vicinia illa nomen tulisse, commemorat. Post mortem *Alexandri III* Pontificis, *Lucium III* in ejus locum fuisse surrogatum, & ab eo tempore soles *Cardinales*, uti vulgo vocantur, jus eligendi Pontificis sibi vindicasse, docet. Ratisbonam ab Imperatore jus civitatis imperii liberæ accepisse, commemorat. De pace, inter *Fridericum* & urbes Italicæ Constantiæ conclusa, egregie & accurate differit. Urbs Mediolanensis, Alexandria, sub illa pace non comprehensa, tandem in comitiis *Norimbergenfibus*, A. 1183 habitis, in gratiam Imperatoris rediit. In comitiis *Moguntinis* Imperatorem filios suos equites creasse, Rev. Autor narrat, hac occasione ritum creandi equites eleganter depingens. In Italiam postea *Fridericus* concedens, filium, *Henricum*, a Pontifice Imperatorem inaugurari postulavit. Cum autem hisce desideriis annuere Pontifex recusaret, Rex Italiæ tamen Mediolani coronatus est Imperatoris filius, qui & postea cum *Constantia*, regnorum utriusque Siciliæ hærede, matrimonio conjunctus est, quod matrimonium, Pontificem, qui, regna Siciliæ ad Imperialem domum hoc pacto ventura esse, non sine indignatione prævidebat, admodum perturbavit. Pomerania, quæ hæctenus feudum imperii fuerat, sub Duce *Bogislae*, post cruentum bellum, cum Danis gestum, illi regno subjecta est, ita, ut Dux *Bogislaus*, tanquam Regis Daniæ vasallus, jusjurandum fidelitatis eidem præstare teneretur. Iniquissimo autem animo hoc

Pag. 262

289.
292.307.
319.

326.

331.

332.

339.

366.

ferens

Pag. 368.

- ferens Imperator, *Christinam*, Daniæ Principem, *Fridericum* Cæsaris filio natu minori, nupturam, domum redire coegit. Cum graves contentiones inter *Belam III*, Hungariæ Regem, ejusque fratrem, *Emericum*, circa possessionem istius regni agitantentur; Dux Bohemiæ *Sobieslaus*, ad quem *Emericus* conflu- gerat, eundem captivum Regi Hungariæ tradidit. Quæ res cum juribus Imperatoris contraria videretur; Cæsar ideo Ducem Bohemiæ terris suis spoliavit, easque *Friderico*, *Uladislai* Ducis filio, sub fidelitatis lege concessit. Cruentum ideo bellum *Fridericum* inter & *Sobieslaum* exstitit, cujus historiam Rev. 370. Autor ample exponit. Novus vero Bohemiæ Dux, ad comitia Ratisbonæ celebranda profectus, a civibus suis est depositus, *Conrado*, Marchione Moraviæ, in ejus locum surrogato, quamvis *Fridericus* Imperiali autoritati mox restitueretur. 372. *Urbanus III* Pontifex, summo contra Imperatorem odio accensus, & vehementer in eundem injurius, novis diffidiis inter sacerdotium & imperium occasionem præbuit. Post mortem *Balduini IV*, Hierosolymorum Regis, intestinæ turbæ, circa successionem in illo regno exortæ, fecerunt, ut ista urbs 379. a Turcis iterum subjugaretur. Nova inde expeditio cruciata in Palæstinam suscepta est, cum prius Imperator cum curia Romana in gratiam rediisset, cujus quidem 389. belli historiam Rev. Autor pertexit, ibique *Fridericum Barbarossam*, post edita fortitudinis prorsus singularia specimina, ubi in flumine Cydno se laverat, frigore aquarum adeo fuisse consumptum, narrat, ut vitam cum morte brevi post cominutaret, & hac ratione eandem fere cum *Alexandro Magno* fortem experiretur. Libros feudorum confirmasse illum Principem, contendit, quos tamen ab *Oberto ab Horto* compilatos fuisse, audacter nimis asseverat. Familiæ *Friderici I* notitiam suppeditat. Reditum exercitus Christiani e Palæstina describit, *Fridericum*, defuncti Cæsaris filium, qui tamen haud ita multo post debitum naturæ solvit, copiis tunc præfuisse, monens. Gedanum urbem circa ea tempora fuisse a Ducibus Pomeraniæ ædificatam, ut insultus Danorum hoc pacto in illis regionibus cohiberentur, contendit. *Henricus IV*, vivo

vivo adhuc & in Palæstina constituto, *Friderico* patre, imperii habenas tenens, gravissimas cum *Henrico Leone* lites agitavit, quas Rev. Autor describit. Mortuo *Wilhelmo*, Rege Siciliæ, regnum istud, una cum Neapoli, propter matrimonium, cum *Constantia*, istorum regnorum hærede, initum, ab *Henrico IV* fuisset occupandum. Nihilo secius tamen *Tancredus* quidam, ab ordinibus Siculis, in fraudem Imperatoris, Rex renuntiatus est. *Henricus* adeo, in Italiam profectus, societate cum Genualibus inita, qui classem ei subministrarunt, eum prius Romæ a Papa coronatus esset, Siciliam armis petiit. Admodum infelicitè autem illa expeditio Imperatori cessit, ipsa ejusdem conjugè, *Constantia*, in captivitate ab hostibus reducta, &, intercedente Papa *Cælestino III*, vix demum liberata. Turbas dein, per Germaniam excitatas, successus expeditionis cruciatæ in Palæstina, nec non mortem *Henrici Leonis*, Rev. Autor describit. Felicioribus postmodum auspiciis Siciliam petens Imperator, mortuo *Tancredo*, Neapolim occupavit, Panormum, Siciliæ metropolim, cepit, & hoc pacto regnum utriusque Siciliæ domui *Hohenstauffensi* asseruit. Circa ea tempora *Fridericum II* natum esse, Rev. Autor notat, *Henricum VI*, omnes in Occidente Reges sibi subjectos esse vanè credidisse, monens. Novam ejus expeditionem in Palæstinam, & seditiones Neapolitanorum, ab eo sedatas, Rev. Autor describit. Eundem irritò conatù imperium familiæ suæ, inmo & fœminis inde descendentes, vindicare voluisse, nos docet. Conjugem Imperatoris, *Constantiam*, Siculos ad conspirationem contra eum sollicitasse, narrat. Mortem denique *Henrici*, ejusque characterem, describit, arrogantiam & crudelitatem ejus valde vituperans. Burggraviatum Norimbergensem sub ejus imperio fundatum esse, notat. Turbas, quæ post mortem *Henrici* propter successionem in imperio exortæ sunt, accurate delineat. *Ottonem IV*, *Henrici Leonis* filium, Regem Germaniæ electum, & Aquisgrani inauguratum fuisse, narrat. *Philippus*, defuncti Imperatoris frater, a Rege Franciæ adjutus, mox imperium ad se rapere tentavit, resque adeo prospere gessit, ut Moguntiz Rex inauguraretur.

Pag. 426.

435.

465.

472.

475.

481.

496.

499.

502.

504.

H

Quid

- Pag. 509. Quid in Sicilia tunc temporis gestum fuerit, Rev. Autor hic simul proponit. *Fridericus II*, consentiente Papa, Rex ibi inauguratus est, ea tamen lege, ut dominium eminens curiæ Romanæ in illas terras agnosceret, annuamque tributum in ejus recognitionem solveret. Juri etiam illi, quod vulgo *Monarchia Sicilia* audit, vi cujus per privilegium *Urbani II*, *Rogero* concessum, Reges isti omnia jura exercent, quæ alias
517. Legatis Papalibus competunt, renuntiandum fuit. Quod ad Germanicas turbas attinet, Pontifex ab *Otonis IV* partibus stetit, literisque ad varios Germaniæ ordines datis, eos ad obedientiam erga illum Principem hortatus est. Ad novam quoque expeditionem contra Turcos, & ad Palæstinam ipsis eripiendam, ideo dubio procul Christianos Principes excitavit, ut hoc pacto Regis Franciæ vires, quem domui Hohenstauffensi, imprimisque *Philippo* Regi, favere intelligebat, frangeret. Quid Germani, imprimisque *Philippus*, in Oriente tunc gesserint,
525. Rev. Autor exponit. De *Adolphi*, Comitis Holsati, bello, cum Danis propter Dithmarforum terras gesto, & ipsi valde luctuoso, disputat. Multas hac occasione urbes, ad imperium huc usque pertinentes, dominio suo unice subjecit Rex Daniæ. *Philippi* interim potentia per Germaniam in dies major evasit, cum plurimi ordines ex ejusdem partibus starent. Iterata is vice Aquisgrani Rex Germaniæ electus, & ab Archiepiscopo Colonienſi inauguratus est, quamvis Pontifex *Innocentius III*, summo adversus domum Hohenstauffensem odio incensus, eam rem ægerrimè ferret, & Archiepiscopum Colonienſem excommunicationis fulmine ideo percelleret.
547. *Waldemarus II*, Rex Daniæ, occasione, quam ipsi turbæ per Germaniam suppeditabant, usurus, Lauenburgum quoque regno suo adjecit. Ordinem *Ensisferorum* in Livonia A. 1204 fundatum esse, ideo, ut novos Christianos adversus infideles istius tractus defenderet, Rev. Autor observat. *Otto IV* interim a *Philippo* adeo in angustias redactus est, ut ad Regem Angliæ, cum quo cognationis vinculo jungebatur, ipsi confugiendum esset. *Philippus* paulo post cum Pontifice in gratiam rediit, cum-
561. que nihil amplius ab *Otone* sibi metuendum esse judicaret, in-
567. gentem

gentem exercitum adversus Regem Daniz, qui, universam
 Holsatiam, ab imperio injuste detractam, sibi subjecerat, con-
 scripsit. Inter hos autem belli apparatus, *Philippus*, a Comite
 Palatino, *Ottone Wittelspacensi* trucidatus est, cujus detestan-
 dæ cædis historiam, & rationes, quæ Comitem illum ad tam
 horrendum facinus impulerunt, Rev. Autor succincte descri-
 bit. *Ottonem IV* dein Halberstadii, Imperatorem fuisse ele-
 ctum, docet. Eundem, *Beatricem, Philippi* trucidati fi-
 liam, matrimonio sibi junxisse, narrat. Occisores *Philippi*
 ex imperio idem proscripsit. Coronationem *Otonis* Longo-
 bardicam, & Romanam, Rev. Autor describit. Quales con-
 tentiones cum curia Romana postmodum agitaverit Impera-
 tor, & quantæ seditiones ideo contra eum motæ fuerint, ad-
 modum fuse narrat. *Fridericus II*, utriusque Siciliæ Rex,
 tunc a quibusdam imperii ordinibus in fraudem *Otonis* Cæ-
 sar electus, ipsemet in Germaniam pervenit, plurimi ordines
 ejus agnoverunt imperium, & Aquisgrani, diademate Imperia-
 li, ipsum, ministerio Archiepiscopi Moguntini, decorarunt. De
 bello, quod *Otto IV* contra Regem Franciæ gessit, qui a parti-
 bus *Friderici II* stabat, disputat. Admodum infeliciter vero
 illud bellum *Otoni* cessit, & *Friderici II* potentia tunc in-
 dies adaucta est. Principem Arausicanum, *Wilhelmum V*, re-
 gnum Arelatense a *Friderico* in feudum accepisse, Rev. Au-
 tor docet. Societatem *Friderici*, cum Rege Daniz *Wal-*
demaro initam, vi cujus, omnes terræ, a Danis occupatæ, quæ
 olim ad imperium pertinerant, illi regno in perpetuum concessæ sunt,
 describit. *Fridericum II* A. 1215 ite-
 rata vice per Archiepiscopum Moguntinum Aquisgrani fuisse
 inauguratum, idem observat. Pontificem *Innocentium III*
Friderici electionem approbasse, narrat. Expeditionem cru-
 ciatam auctoritate Pontificis denuo fuisse tentatam, commemo-
 rat, ejusque successum describit. Quamplurimæ urbes in Italia
 ab *Otonis IV* partibus adhuc stabant, quantumvis Pontifex
 ægre eam rem ferret. Mortuo tandem *Ottone*, *Fridericus II*
 ab *Henrico*, Comite Palatino, defuncti *Otonis* fratre,
 ornamenta Imperialia, quæ *Otto* apud se detinuerat, accepit, im-

- perii' ordines fidelitatem jurejurando interposito eidem promiserunt, & Imperator vicissim plurima illis concessit privilegia. Italix urbes per *Conradum, Friderici* Cancellarium, in partes itidem Imperatoris tractæ sunt. Coronationem Cæsaris Imperialem, Romæ peractam, Autor describit, eum tunc Pontifici de expeditione contra Turcos instituenda fidem fecisse, simul narrans. De ipsa illa expeditione cruciata postmodum disputat, ipsum tamen Imperatorem exercitum non eduxisse, sed Duci Bavarix vices suas demandasse, commemorat.
642. Quomodo Saracenos in Sicilia compescuerit *Fridericus*, exponit. *Henricum*, Imperatoris filium, Aquisgrani fuisse coronatum, narrat. Qua ratione Lubeca urbs Imperii libera evaserit, docet. Origines *sancti officii*, seu inquisitionis contra hæreticos, ex Constitutionibus *Friderici II* repetit. De seditione, a Mediolanensibus aliisque Italix civitatibus contra Imperatorem mota, disputat. Academiam Bononiensem Neapolin transferre Cæsarem tentasse, docet. Cum ipsemet *Fridericus* exercitum in Orientem contra Turcos ducere vellet, Brundisii, Orientem petiturus, navem conscendit, mox tamen, morbo periculi plenissimo correptus, reverti coactus est. Pontifex autem, ægerrime reditum *Friderici* ferens, eo procescit audacix, ut eundem excommunicaret, unde graves turbæ inter sacerdotium & imperium excitatæ sunt, quas
648. Rev. Autor accurate exponit. Fracta tandem Cæsaris patientia, ipsemet in Palæstinam profectus est, testamento prius apud ordines regni Neapolitani deposito. Seditiones tamen, Pontificis artibus in Italia excitatæ, mox *Friderici* cœpta turbaverunt, qui, initis cum duce Turcorum, *Meledino*, induciis, Italiam ideo repetiit. Eodem tempore gravissimum bellum propter successione in bona *Friderici*, Comitis Altenavienfis, exstitit, cujus pariter, ac turbarum Italicarum, historiam
651. Rev. Autor enarrat. Quomodo pax inter Imperatorem & Pontificem postea fuerit restituta, nos docet. De rebellionem, quam *Henricus*, Cæsaris filius, contra patrem excitavit, disputat, eum Principem postea, a Cæsare captum, dignitate Regis Romani orbatum, & ad perpetuos carceres condemnatum fuisse,

fuisse, narrans. Brunsvicum & Luneburgum, ex hereditate *Henrici Leonis*, avi sui, ad se devolutum esse, *Otto* Dux præ se ferens, armis ea loca occupavit. Lites autem, quæ inde exoriebantur, intercessione Imperatricis *Isabellæ*, *Ottonis* consanguinæ, ita sopitæ sunt, ut peculiarem Ducatum Brunsvicensem & Luneburgensem Cæsar institueret, eumque *Ottoni* in feudum daret. Quomodo Longobardos rebelles compescerit Cæsar, Rev. Autor narrat. *Fridericus*, Austriæ Dux, novarum rerum studiosus, per Regem Bohemiæ, & Duce[m] Baviaræ, cui illud commiserat Imperator, bello petitus est. Ipse[m]et postea Cæsar, cum exercitu contra eum profectus, terris eum spoliavit, conjugem ejus cepit, & hac occasione, Vindobonæ constitutus, Academiam ibi condidit. Filium Imperatoris, *Conradum*, Regem Romanum fuisse in comitiis Ratisbonensibus in locum *Henrici* depositi electum, Autor narrat, Argentoratum circa idem tempus urbem Imperii liberam evasisse, observans. Cum Clerici istius temporis laicis sæpius vehementer insultarent, maximosque excessus committerent, qui tamen a judiciis ecclesiasticis vel plane non, vel levissime, coercebantur, huic rei obviam iturus Imperator, constituit, ut Clerici, criminis capitalis rei, a magistratu seculari jus acciperent. Cumque eodem tempore Cæsar reditus vacantium Episcopatumum per Siciliam sibi vindicaret, regnumque Sardinie tanquam feudum imperii filio naturali concederet; tantam Pontificis indignationem hoc pacto incurrit, ut A. 1239 die Viridium, ab eo excommunicaretur. Gravissimæ tunc lites inter Cæsarem & curiam Romanam idcirco agitate sunt, cum potissimum Cæsar, spretis Papæ minis, vi aperta se defenderet. Post cruentum denique bellum, eo processit Pontificis *Innocentii* ferocia, ut in Concilio Lugdunensi, A. 1245 habito, Imperatorem deponeret. *Henricus Raspo*, Landgravius Thuringiæ, per Pontificis machinationes in locum ejusdem surrogatus est, quamvis varii ordines Imperii, hosce ausus detestantes, *Henricum* pro legitimo Imperatore nequam agnoscerent. *Henrico* insuper, bellum cum *Conrado*, Rege Romanorum, *Friderici II* filio, gerendum erat,

Pag. 729.

730.

735.

737.

745.

761.

765.

- Pag. 766. in quo *Henricus* mox vulneratus, periit. *Wilhelmus II*, Comes Hollandiæ & Frisiæ, locum ejus occupavit, a solo Rege Bohemæ, Marchione Brandenburgico, ac Marchione Brabantia, electus, & Coloniz a Pontificis legato coronatus. Narrat simul Rev. Autor, *Wilhelmum*, tunc equitem prius fuisse creatum, cum tiro adhuc esset. Bellum civile, tunc in Germania gestum, cum nonnulli ordines a partibus *Wilhelmi* starent, 767. alii contra *Friderico II* fideles manerent, idem describit. *Petrus de Vineis*, Imperatoris scribam, inter medias hæc turbas de necando *Friderico* consilia agitasse, docet. Ejus tamen potentia in dies major evalit, multæque provinciæ & urbes partes Pontificis deseruerunt. Et universam dubio procul Italianam sibi subjecisset Imperator, nisi mors ejus cæpta intervertisset. Testamentum, ab eo confectum, nec non mores 771. istius Principis, Rev. Autor describit, deque meritis ejus in bonas literas nonnulla affert. Thuringiam sub *Friderico II* 775. Marchionibus Misniæ cessisse, nos docet. De familiis quibusdam illustribus, circa ea tempora extinctis, disputat. *Biga* Dissertationum huic Tomo adjecta est. Earum prior fabulam de Pontifice *Alexandro III*, *Friderici Barbarossa* collum Venetiis in basilica S. *Marci* conculcante, explodit. Posterior vero statuit, neutiquam adeo multa ex veteribus documentis per injuriam temporis perditæ esse, ut vulgo creditur, cum plurimæ fœdera, olim viva voce duntaxat conclusa, non in literas relata fuerint. Miserrimam Germaniæ conditionem, quam post *Friderici II* mortem tempore famosi istius interregni experta est, Rev. Autor depingit, meritoque miratur, ultimum Imperii excidium illa tempora non attulisse. Initium istius interregni a morte *Friderici II* repetit. Bellum, quod *Conradus IV*, *Friderici* filius, imperiique successor, & *Wilhelmus II*, in fraudem *Friderici* Cæsar electus, propter coronam imperialem inter se gesserunt, operose describit. Pontificis machinationes adversus *Conradum* non dissimulat. Tom. VI Seditioem Neapolitanorum, contra eundem Principem tentatam, edisserit. *Wilhelmus*, de favore ordinum imperii admodum sollicitus, fœdera & societates commerciorum augendorum

dorum causa, a quibusdam urbibus initas, confirmavit. Inde demum origines fœderis Hanseatici vere repetendas esse, Autor contendit, & præcipuos ejus fœderis articulos apponit. Lubecam, Hamburgum, & Bremam, eo tempore nondum sub illa societate comprehensas fuisse, narrat, idque mirum videri, urget, cum gravissimæ illis urbibus lites cum Danis intercederent, & ideo civitates istæ auxilio Imperii utique indigerent. De expeditione equitum Teutonicorum, contra Prussios gentiles, Rev. Autor nonnulla affert. *Conradus IV*, in regno Neapolitano in fide continendò occupatus, A. 1254 diem supremum obiit, filio *Conradino* superstite relicto. Tutelæ Pontificis eum moriens *Conradus* commendaverat, unde pontifex, vi istius tutelæ, juramentum fidelitatis a civibus Neapolitanis recepit, quamvis clausula: *Satvo jure Conradini*, sacramenti formulæ annecteretur. Pontificem interim, omnia in illo regno ad desiderium curiæ Romanæ composuisse, Autor docet. *Manfredum*, mortui *Conradi* fratrem, & regni Neapolitani administrum, vehementer indigne hoc tulisse, multasque lites eum inter & curiam Romanam idcirco agitata esse, idem narrat. *Alexander IV* Pontifex, regnum pro vacuo declaravit, idque *Edmundo*, *Henrici III*, Regis Angliæ, filio, sub fidelitatis lege concessit. *Manfredus* tamen, exercitum Pontificis penitus fugavit, & Neapolin in fide *Conradini* continuit. *Wilhelmus II*, qui se pro Rege Romanorum gerebat, Frisios occidentales Comitibus Hollandiæ, aut saltem imperio, subjicere tentavit. Cumque armis cœpta sua perficere moliretur, A. 1256 in isto bello occisus est. De successore *Wilhelmi* in Hollandico comitatu, deque statu regiminis, qui tunc ibi obtinebat, Rev. Autor accusatam suppeditat notitiam. Ordines imperii Germanici, post mortem *Wilhelmi*, de statu aristocratico introducendo cogitasse, nos docet. Hanseaticas vero urbes se huic rei opposuisse, contendit. *Richardus*, Regis Angliæ, *Henrici III*, fratris, electionem describit. Eum mox in Germaniam venisse, per legatos ordinum invitatum, & Aquisgrani coronam Imperialem accepisse, narrat *Ferdinandus III*, Castiliæ Rex, eodem

Pag. 18.

20.

30.

34.

35.

36.

39.

40.

44.

- eodem tempore per alio Imperii ordines electus est. *Richardus*, nummis destitutus, in Angliam revertebatur, tribus imperii vicariis in Germania relictis. Ambo interim Cæsares justitiam causæ suæ comprobare studebant. Cum vero neuter eorum in Germania constitutus esset, nec Imperium administraret, miserimus inde rerum status emerit, omneque jus in arripis erat positum. Regnum itidem Siciliæ gravissimis turbis laceratum est. *Manfredus*, regnum, quod administrabat, sibi vindicaturus, mortuum esse *Conradinum* finxit, regnum ipsi eripuit, & Paenoni coronatus est. Pontifex, in rabiem fere eapropter conjectus, *Edmundum* Britannicum, quem Regem Siciliæ fieri volebat, sub anathematis pœna, ut thronum occuparet, sollicitavit. *Edmundus*, diademata, sibi oblatum, recusans, multis præmiis a Pontifice frustra allectus est. *Manfredus*, licet excommunicatus, se tamen contra omnes insultus Pontificis defendit, & impostorem quendam, qui, se Imperatorem *Fridericum II* esse, simulabat, & nuntium de morte istius Principis falsum fuisse, in vulgus spargebat, mox compescuit. Statum universæ Italiæ istius temporis
63. Rev. Autor accurate depingit. Quomodo *Urbanus IV Carolum Andegavensem* Regem Siciliæ nominaverit, cum prius
77. Regi Franciæ frustra illud regnum obtulisset, narrat. De munere *Senatoris Romani*, qui reginæ urbis administrabat, Pontificibus admodum exoso, notitiam dat lectoribus, ipsum *Carolum* Andegavensem tunc temporis Senatorem a
79. Romanis electum esse, docens. Depositurum tamen se eam dignitatem esse, *Carolus*, ubi Siciliæ Regnum sub fidelitatis lege a Papa receperat, promisit. Quid ergo Pontifex & *Carolus* contra *Manfredum* tentaverint, Autor exponit. Curiam Romanam, cum opibus & exercitu destitueretur, aranis spiritualibus, irrito tamen conatu, adversus *Manfredum* fulmina emisisse, narrat. *Rudolphi Habiburgici* natales idem describit, & quales suppetias ille Argentoratensibus contra cives urbis Seltrensis tulerit, narrat. Merita ejusdem in Helvetiam prædicat.
89. *Carolus* Andegavensis, Neapolim cum exercitu invadens, resque suas prælio committens, victor evasit, ipseque *Manfredus*

in illa aetate periiit. Univerſum inde Siciliae utriusque regnum in poteſtatem *Caroli* conceſſit, qui tamen tantam in cives ejus regni crudelitatem exercuit, ut omnium odia incurreret. *Conradinus*, hac occasione uſurus, jura ſua in Sicilia vindicare decrevit. *Ludovicus*, Bavariae Dux, *Conradini* tutor, ingentem pecuniae vim eidem ad expeditionem illam ſuſcipiendam erogavit, in cujus compensationem, *Conradinus* regiones nonnullas, quas tunc poſſidebat, in caſum mortis domui Bavaricae donavit. Ex inſtrumento iſtius donationis domus Bavaricam, jura illa, quae noſtris temporibus armis ſibi aſſerere ſtudit, deducere, Rev. Autor nos docet. Pontificis adveſus *Conradini* molimina auſus idem enarrat. Quid *Conradinus* in Sicilia geſſerit, exponit. Ejus exercitum a *Carolo* fugatum, ipſumque *Conradinum* captum eſſe, commemorat. Mortem infeliciffimi iſtius Principis, admodum tragicam, eleganter deſcribit, & caedem ejus valde deſtatur. Brevi ante, quam capite truncaretur, ab eo *Petrum* Arragonenſem heredem nuncupatum, & in hunc jus, quod *Conradino* in utriusque Siciliae regnum competebat, tranſlatum, obſervat. Curiam Romanam, tamen caedem *Conradini* *Carolo* ſuaſiſſe, negat. *Petrum* Arragonenſem, *Conſtantiam*, deſuncti *Manfredi* filiam, in matrimonium duxiſſe, & exinde jura Hispaniae in Siciliam deſcendere, nos docet. Quomodo Baſileam ſibi ſubjecerit *Rudolphus Habsburgicus*, narrat. *Richardi* Britannici, qui Imperator electus erat, mortem deſcribit. Pacta confraternitatis & ganebinatus a Principibus Germanis eo tempore concludi ideo coepiſſe, ut mutuae ſecuritati hoc pacto proſpiceretur, monet. Originem Auſtregarum ab iſdem temporibus repetit. Jura Germaniae provincialia circa finem interregni in ſcripturam fuiſſe relata, & inprimis *Specula*, Saxonicum & Suevicum, tunc fuiſſe compilata, monet. Ordines Imperii, ruinam patriae, ex perpetuis turbis tandem ſecuturam, metuentes, de legitimo Imperatore iterum conſtituendo ſerio tandem cogitarunt. Talem vero eligi placebat Caſarem, qui & ipſe proprias terras & opes jam poſſideret, & qui non plus haberet autoritatis, quam ipſi ab ordinibus concederetur. *Rudolphus*

Pag. 107.

120.

122.

123.

125.

132.

134.

142.

- dolphus* igitur Habsburgicus, ob præclara, quæ perpetraverat, facinora, omnium venerationem consecutus, caput Imperii factus est, de cujus adeo virtutibus, electione, & inauguratione, Rev. Autor ample disputat. Tres filias eodem tempore *Rudolphum Ludovico*, Comiti Palatino, *Alberto*, Duci Saxoniz, & *Ottoni*, Marchioni Brandenburgico, in matrimonium dedisse, narrat. *Albertus*, *Rudolphi* filius, *Elisabetham*, *Metnhardi*, Comitis Tirolensis, filiam, & *Conradini* sororem uterinam, conjugem sibi adscivit. Ex illo matrimonio jus in Alsatiam, & partem Sueviz, quæ ad *Conradinum* pertinuerat, Imperatori natum esse, Autor ostendit. *Rudolphum* a Pontifice pro legitimo Imperatore esse agnitum, frustra dissentiente *Alphonso*, qui juri, quod in imperium habere se credebat, renuntiare detrectaverat, nos docet. Cessit tamen tempori *Alphon-*
155. *sus*, quando, colloquio cum Pontifice ipsomet instituto, jus, vectigal bonis ecclesiasticis imponendi, accepit. Quomodo *Rudolphus* pacem in Imperio restituerit, & per nuptias filiarum, quas cum Principibus Germaniz matrimonio jungebat, auctoritatem suam firnaverit, refert. Pontifici eum terras, inde a *Ludovici Pii* tempore a curia Romana acquisitas, interposito jurejurando cessisse, jura ejus in utriusque Siciliz regnum se esse defensurum, promississe, & insuper de expeditione in Palæstinam suscipienda fidem ei dedisse, Autor
161. commemorat. Lites, cum *Ottocaro*, Rege Bohemiz, agitata, describit. *Friderici Belliosi*, ultimi Ducis Austriaz, sororem is in matrimonium duxerat, unde Austriam, Stiriam, Carinthiam, & Carniolam, sibi dotis loco illatas esse, contendebat,
164. easque provincias vere occupaverat. Cum autem, terras illas per matrimonium ad alias domus transferri non posse, Imperator sibi persuaderet, easque, tanquam feuda Imperio aperta, ad se pertinere contenderet, bello *Ottocarum* petiit, qui postea, terras illas *Rudolpho* cedere, eidemque fidelitatem jurejurando promittere, coactus est. Et, quantumvis Cæsar, se terras Austriacas hæredibus legitimis restitutum esse, diceret, ipsemet tamen, occiso in acie *Ottocaro*, Vindobonam ingressus, regiones illas retinuit. Juribus, quæ Imperatori in
177. Papæ

Papæ territorium competebant, *Rudolphum* renuntiasse, Rev. Autor narrat. In ejus rei compensationem vero, Papam *Rudolpho* expeditionem cruciatam, quam se suscepturum esse promiserat, remisisse, docet. *Petrus*, Arragoniæ Rex, jura, quæ sibi in Siciliam competebant, contra *Carolum*, ejus Regem, vindicaturus, ab Imperatore Græco opibus adjutus, classem instruxit. *Joannes Procidas*, interim a Rege Arragoniæ in Siciliam sub monachi habitu missus, animos civium ad seditionem adversus *Carolium* incitavit, resque eo devenit, ut die 30 Martii A. 1281, in festo Palchatos die, omnes Galli in Sicilia trucidarentur, quæ exdes *Vesperæ Sicule* nomen a posteritate tulit. *Caroli* filius dein a *Petro* Arragonico captus est, & ipsemet *Carolus* paulo post vitam cum morte commutavit. Terras Austriacas familiæ suæ asseruit Imperator, easdemque filio, *Alberto*, in feudum concessit. *Rudolpho*, filio natu minori, Sueviam, per *Conradini* mortem vacuum, tribuit Imperator. Quid Suevia eo tempore comprehenderit, Rev. Autor declarat. Durante interregno, plurimas civitates dominio Ducum Sueviæ semot subtraxisse, & urbes Imperii liberarum evasisse, nos docet. Duces Baviaræ terras Suevicarum, ipsis a *Conradino* donatas, non obstante filii Cæsaris investitura, retinuisse, & ab Imperatore obtinuisse, urget. *Rudolphum* eam sessionem postea revocasse, negat. Tabulas donationis, a *Conradino* factæ, hodiernum in feriniis Monachiensibus assevari, ejusque excerpta in defensione jurium Serenissimæ domus Baviaræ in hæreditatem *Caroli VI*, quæ A. 1741 evulgata est, comparere, nos docet. De impostore quodam, qui se *Fridericum II* esse simulavit, multasque turbas in Germania excitavit, disputat. Quomodo autoritas Imperatorum in Italia tunc temporis decreverit, narrat, & variis exemplis monstrat. Plurimos Italiæ Principes, pecunia soluta, liberos a regimine Cæsaris factos esse, solumque dominium eminens sibi reservasse *Rudolphum*, monet. Origines urbium Imperii liberarum detegit. Duas earundem classes constituit. Aliæ nimirum *imperiales*, aliæ simpliciter *liberæ*, dicebantur. Liberæ nulli unquam Principi præter Imperatorem pa-

pag. 184.

193.

196.

197.

198.

199.

202.

203.

211.

- ruerant. Imperiales contra, jurisdictioni Principum subtra-
 ctæ, unum postea Imperatorem dominum agnoscebant. Pri-
 vilegia harum urbium Rev. Autor describit. *Wenceslaum*, Bo-
 hemiæ Regem, filiam Imperatoris in matrimonium duxisse,
 juribus in terras Austriacas renuntiasse, & dignitatem *Archi-*
pincerna & Electoris tunc Bohemiæ Regibus, qui eam jam
 diu ante exercuerant, solenni diplomate concessam esse, nos
 230. docet. Hungariam, Rege suo privatam, tanquam feudum
 Imperio apertum sibi asserere studuit *Rudolphus*. - Eventu au-
 tem res caruit. *Carolus* enim *Martellus*, Regis Siciliæ, *Caro-*
li, & *Mariæ* Hungariæ, filius, regno potitus est, quem ta-
 men, ubi filiam Cæsaris in matrimonium duxerat, pro legiti-
 234. mo Rege agnovit *Rudolphus*. Ut filium Regem Romano-
 rum eligerent, frustra ab ordinibus petiit Cæsar. Invisum
 etenim illis fuisse *Rudolphum*, qui unice in opibus & poten-
 tia domus suæ augenda occupatus erat, Rev. Autor judicat.
 240. Mortem istius Imperatoris, & quid tempore interregni, quod
 per novem menses duravit, in Germania contigerit, idem
 enarrat. *Albertum*, defuncti Cæsaris filium, dignitatem Im-
 259. perialem irritò conatu ambiisse, nos docet. *Adolphi Nass-*
ovici electionem describit. De ejus familia, moribus, & opi-
 bus, disputat. Vix unquam Imperatorem adeo inopem Ger-
 maniam gubernasse, contendit. Lites, cum Duce Austriæ,
Alberto, nec non Rege Franciæ *Philippo*, agitata, accurate de-
 265. scribit. Thuringiam eum ab *Alberto Degenero*, Marchione
 279. Misnico, emisse, narrat. *Adolphum* tamen Thuringiam nun-
 quam possedisse, contendit, cum filii *Alberti Degeneris* jus,
 quod ipsis in illam regionem competeat, armis defenderent.
 Pessimi mores istius Cæsaris, & perversa Imperii administra-
 tio, eum ordinibus Germaniæ usque adeo reddiderunt invi-
 sum, ut de corona ipsi adimenda serio cogitarent. Consilia,
 in comitiis Pragæ habitis hanc in rem agitata, Rev. Autor ex-
 283. ponit. *Albertum* Austriacum tandem in ejus locum fuisse
 285. surrogatum, narrat. Bellum, quod idcirco *Adolphus* cum
Alberto gessit, describit. *Adolphum* ibi, in acie juxta Spiram,
 occisum esse, nos docet. De *Alberti* iterata electione, ejus-
 dem

demque inauguratione, disputat. Res gestas ejus adversus Hungaros, nec non adversus quosdam vasallos, qui fidem ipsi debitam denegabant, describit. Curiam Romanam electionem **Pag. 297.**
Alberti impugnasse, eamque pro nulla declarasse, narrat. Ubi *Joannes*, Hollandiæ Comes, vitam cum morte commutaverat, Imperator ejus terras, tanquam feuda Imperio aperta, vindicare molitus est, unde bellum, Cæsarem inter & *Joannem Avennensem*, qui, hæreditario jure Hollandiam ad se pertinere, contendebat, eamque jam occupaverat, gestum est, cujus historiam Rev. Autor persequitur. Pace infecuta, Hollandiam, Frisiam occidentalem, ac Zelandiam, obtinuit *Joannes*. 302.
 Dominium tamen eminens Cæsar sibi reservavit, eique fidelitatem jurejurando promittere *Joannes* coactus est. Seditionem, a quibusdam ordinibus Imperii contra *Albertum*, quem solio deicere studebant, instinctu Pontificis motam, describit. Cum autem *Bonifacius* Papa gravissimas cum *Philippo Pulchro*, Galliarum Rege, lites agitaret, adeoque *Alberti* Imperatoris auxilio indigeret, eum ideo pro legitimo agnovit Cæsar, Declarationem *Alberti*, se imperium ex concessione Pontificis unice tenere, & omnem Imperatorum autoritatem a curia Romana pendere, illo Principe indignissimam, Rev. Autor assert. Bohemiam *Rudolpho*, filio, asserere tentasse Imperatorem, nos docet. Thuringiam & Misniam ad *Philippum* Nassovicum, defuncti *Adolphi* fratrem, pertinere, itidem contendit. *Fridericus* autem & *Dicemannus*, Marchiones Misniæ, tam strenue jura sua in illas terras contra Imperatoris insultus defenderunt, ut res eventu careret, ac Imperator ordinibus Germaniæ in dies magis invisus evaderet. Quomodo tandem *Albertus* a proximo agnato, *Joanne Suevico*, quem bonis paternis spoliare meditabatur, fuerit occisus, Rev. Autor narrat. Historiam interregni subsecuti, & electionem *Henrici*, Luxenburgensis Comitis, exponit. Cædenti *Alberti* ille Imperator ulturus, ejus occisores ex imperio proscripsit. *Fridericus* & *Leopoldus*, Duces Austriæ, sententiam Cæsaris executuri, Ducatum Suevicum occuparunt, quem illis postea Imperator in feudum concessit. Inde jus domus Austriacæ 303.
 308.
 320.
 337.
 340.
 351.

- in terras quasdam, ad Sueviam pertinentes, descendere, Rev. Autor observat. Pœnas, a reliquis *Alberti* occisoribus sumtas, describit. Privilegia, Trevirensibus, a Cæsare concessa, enarrat. **Pag. 361.**
- 364.** Filium Cæsaris, *Joannem*, regnum Bohemiæ obtinuisse, nos docet. Gesta Imperatoris in Italia, ejusdemque coronationem Longobardicam, nec non infidias, ei structas, describit. Cæsarem Romæ in basilica Lateranensi a quibusdam Cardinalibus fuisse coronatum, nos docet, gravissimas turbas, quæ Romam tunc temporis concusserunt, a Rege Neapolitano, *Roberto*, excitatas, simul describens. **390.**
- Robertum* illum pro vasallo Imperii habuit Cæsar, quem ideo, propter feloniam commissam, regno suo privandum esse, sententia lata declaravit. **395.** Regnum etiam Neapolitanum dubio procul Imperatori cessurum fuisse, Rev. Autor judicat, nisi, morte præventus, perficere, quæ tentaverat, fuisset impeditus. Eum per hostiam, veneno infectam, enectum fuisse, negat. **401.** Res gestas & fata ordinis Teutonici eleganter & accurate exponit. Turbas, in septentrionali Germaniæ parte inter quosdam Principes tunc agitatas, itidem enarrat. **406.** Ordinem Templariorum in Germania tunc temporis fuisse deletum, ejusque membra monasteriis fuisse inclusa, docet. Lites, tempore interregni inter ordines Germaniæ agitatas, fusc describit, illud interregnum per integros quatuordecim menses durasse, monens. **413.** Electionem *Ludovici Bavari & FridERICI Austriaci*, Anticæsarem, describit. *Ludovicum* vero per plurima suffragia, adeoque legitime, electum fuisse, contendit. Sede Papali tunc vacante, ordines Imperii ad futurum Pontificem literas, electionis nuntias, miserunt, utque curia Rothana, qualis legitime electus esset, decerneret, rogarunt. Harum literarum exemplar hodiernum in scriniis Bavaricis asservari, narrat. **424.** *Ludovicum* Bavarum Aquisgrani per Archiepiscopum Coloniensem, quamvis non sine contradictione Moguntini, inauguratum esse, observat. **426.** Bellum, inter Anti-Cæsares gestum, describit, Pontificis *Joannis XXII* ausus, qui ambos Cæsares ad tribunal suum vocabat, &, neutrum legitime electum esse, præ se ferre videbatur, exponit. Turbas, ideo inter Guelphos & Gibel-

bellinos in Italia excitatas, depingit. *Robertum*, Neapolitanum Regem, affinitate *Friderico* Austriaco conjunctum, fœdus cum eo pepigisse, narrat. Fortitudinem *Ludovici*, ejusque prosperos successus, prædicat. Quomodo *Fridericus* Austriacus in prælio juxta *Muldorfum*, quod flumen Mœnus alluit, fuerit captus, narrat. Generosum *Ludovici* victoris animum, ejusque moderationem erga captivos, miratur. Historiam contentionum, in Bohemia inter Regem *Joannem* ordinesque regni agitatarum, inspergit. Pacem inter ordines Germaniæ, in comitiis Norimbergensibus A. 1323 a *Ludovico* convocatis, stabilitam fuisse, nos docet. Marchionatum Brandenburgicum, per iter *Waldemari* II, in Palæstinam institutum, & *Joannis* IV mortem inscutam, vacuum, Imperatorem istum filio *Ludovico* concessisse, commemorat. Duces Saxoniz & Principes Anhaltinos, qui, illas terras ad se jam devolutas esse, contendebant, frustra se huic rei opposuisse, jura tamen sua sibi reservasse, monet. Per nuptias, ab Imperatore cum *Margaretha*, Hollandiz & Hannoniz Comite, initas, terras etiam illas, una cum Frisia & Zeelandia, Bavaricæ domui cessisse, & per seculi spatium ab ea possessas esse, observat. Lites, inter Pontificem & *Ludovicum* agitatas, describit, causam Imperatoris ubique agens, ejusque constantiam prædicans. *Christophorum*, Daniz Regem, arbitrum inter Cæsarem & Pontificem egisse, narrat. *Leopoldus* Austriacus, *Friderici* frater, temporari cessurus, insignia Imperialia *Ludovico* tradidit, quo factò *Fridericus* mox e captivitate dimissus est. *Fridericum* hac occasione spondidisse, se, quamdiu viveret *Ludovicus*, dignitatem imperialem nunquam ambiturum esse, nonnulli tradunt Historici, quamvis, eam rem certo definirij non posse, Rev. Autor statuatur. A nexu tamen omnis pacti, cum Cæsare initi, *Fridericum* statim liberum declaravit Pontifex. Cæsar, interea in Italiam profectus, Rex Longobardiz coronatus est. Quantas turbas ejusdem in Italiam adventus excitaverit, Rev. Autor exponit. Introitum ejus in urbem Romanam describit. Absente Pontifice *Joanne* XXII, quippe qui Avenione sedebat, Cæsarem ab Episcopo Veneto, quantumvis excom-

muni-

- Pag. 507. monicatio, coronatum esse, nos docet. Conspiraciones, contra eum Romæ tentatas, atque detectas, describit. De comitiis, Romæ habitis, in quibus *Joannes XXII* depositus est, disputat. Electionem *Nicolai V* describit, eumque *Ludovicum* denuo coronasse, docet. *Robertum*, Regem Neapokitanum, in favorem *Joannis XXII* arma adversus Cæsarem corripuisse, narrat. Roma, a Neapolitanis obsessa, fame mox laborare cœpit. Quo facto, cives ejus urbis Imperatori fidem denegarunt, ita, ut Romam is relinquere cogeretur. Inno, ia Bavariam eum confugere coactum esse, Rev. Autor observat. *Nicolao V* Pontificalis dignitas ob potentiam *Joannis XXII* deponenda fuit. Rex Bohemiz quidem cum *Ludovico* Bavaro societatem iniit, & cum fortissima manu ideo
516. in Italiam profectus est; blanditiz autem Pontificis fecerunt, ut coronam Imperialem ipsemet anquireret, quamvis illud cœptum, propter hostes a Cæsare ad Bohemiam invadendam
519. sollicitatos, eventu careret. Pacem, inter domum Austriacam atque Cæsarem conclusam, Rev. Autor describit, perque illam Imperatoris autoritatem valde stabilitam esse, commemorat. Errores, quos Pontifex contra doctrinam Christianam alebat, jussu *Ludovici* per Theologos istius temporis detecti sunt, deque Concilio generali, quod Papam tanquam hæreticum condemnaret, cogitatum est, inter quæ tamen molimina Pontifex diem extremum obiit. Illum ipsum Pontificem primum triplicem coronam gestasse, Autor observat.
523. *Benedictum XII*, ejus successorem, Imperatori suam electionem notam facere neglexisse, cum tamen omnibus Principibus Christianis, præter *Fridericum*, Siciliz Regem, illud honoris genus exhiberet, idque Cæsarem admodum indigne tulisse, observat. De matrimonio *Ludovici*, Marchionis Brandenburgici, cum *Margaretha*, *Henrici*, Ducis Carinthiaci, filia, quæ a conjuge priore, *Joanne Luxemburgico*, Regis Bohemiz filio, diverterat, disserit. Tirolensem Comitatum, & jura in Carinthiam, per hoc matrimonium ad domum Bavaricam pervenisse, nos docet. Bellum, a Rege Bohemiz adversus Cæsarem ideo gestum, describit. Quomodo lites inter nonnullos
535. Impe-

Imperii ordines excitatas, sopiverit Imperator, narrat. *Bertoldi*, Argentoratensis Episcopi, motus, contra Cæsarem, delineat. De pace, inter *Ludovicum* & Pontificem frustra tentata, disputat. *Henricum*, Bavariz Ducem, ideo obedientiam Imperatori denegasse, narrat. De bello, inter Cæsarem & *Philippum*, Galliz Regem, gesto, notitiam suppeditat. Quomodo ordines Imperii, Rensæ a *Ludovico* convocati, jus constituendi Imperatoris contra insultus curiæ Romanæ defenderint, exponit. Fortitudinem Cæsaris, in eludendis Pontificum conatibus, multis exemplis ostendit, & prædicat. Potentiam tamen Imperatoris in Italia valde diminutam tunc esse, cum, propter bellum cum Rege Franciæ gerendum, copias nullas mo mittere posset *Ludovicus*, nos docet. De testamento *Johannis*, Regis Bohemiæ, disputat. *Carolus*, filium ejus natum majorem, in fraudem *Wenceslai* fratris, cui Ducatum Luxemburgicum destinaverat testator, terras illas sibi asseruisse, narrat. Motus regni Danici istius temporis delineat. *Ludovici* prudentiam in regenda Germania prædicat. Torneamentum, Monachii ejus autoritate peractum, describit, de illo exercitii equestris genere fusius disputans. *Clementis VI* contra *Ludovicum* ausus accurate & operose delineat. Quomodo is tandem effecerit, ut *Ludovicus* fuerit depositus, & *Carolus Luxemburgensis*, Regis Bohemiæ filius, in ejus locum Cæsar fuerit electus, exponit. Plurimos tamen Imperii ordines *Ludovico* fideles mansisse, ita, ut *Carolus IV* vix in Germania comparere auderet, commemorat. Coronationem *Caroli IV* Bohemicam describit. Pragenses Præfules tunc jura & honorem Archiepiscoporum a Papa obtinuisse, docet. De conspiratione, a quodam homine, *Rienzi* dicto, contra Papam tentata, disputat. Turbas, per istum hominem excitatas, *Ludovico* admodum salutare fuisse, cum hoc pacto curia Romana nullas *Carolo IV* subministrare posset suppetias, nos docet. Quam fortiter & prospere contra Anticæsarem depugnaverit *Ludovicus*, narrat. Fedus, cum Rege Angliæ ab eo initum, describit. Mortuum esse A. 1347 *Ludovicum* Bavarum, notat, veneno eundem infectum esse, negat.

- Pag. 663. *Ludovicum* illum, inter Imperatores primum, certam & stabilem sedem in uno loco fixisse, observat. Eundem insignibus Cæsarum duas aquilas primum inferuisse, monet. Academiam Heidelbergensem sub eius imperio A. 1346 fuisse conditam, dicitur. Miramur, de institutione collegii Electoralis, quæ A. 1339 in comitiis Francofurtensibus accidisse
667. fertur, omnino tacuisse Rev. Autorem. *Caroli IV* res, superstitè adhuc *Ludovico* gestas, is dein enarrat. Quomodo de dignitate Imperiali eidem eripienda cogitaverint Electores, nos docet. De *Guntheri*, Comitis Schwartzburgici, electione disputat. Eundem solenni edicto, Francofurti publicato, libertatem electionis Imperatoris stabilivisse, commemorat. Veneno autem per insidias mox infectus est, quod eum adeo infirmum reddidit, ut ad obeunda quævis negotia prorsus fieret ineptus. Morte *Guntheri* mox infecta, *Carolus*, unanimi Electorum consensu, iterum Cæsar constitutus, & Aquisgrani per Archiepiscopum Coloniensem inauguratus est.
681. Quomodo Argentoratenses cives, qui Judæos apud se tolerare recusabant, ideoque res novas contra Cæsarem moliebantur,
686. compescuerit *Carolus*, Rev. Autor docet. Eum frustra de novis vectigalibus introducendis cogitasse, commemorat. Quæ ratione domania Imperii quibusdam Principibus pignoris loco concesserit, ut hoc modo ærarium, nimia liberalitate exhaustum, replet, edisserit. Academiam Pragensem A. 1348
693. a *Carolo* fuisse conditam, commemorat. Ab eodem eodidem constitutionum, Bohemis præscriptarum, publicatum, docet.
696. Tristissimum Italix istius temporis statum delineat. Helveticos jam tunc in libertate sibi asserenda occupatos fuisse, narrat. Bella, ab eis contra domum Austriacam ideo gesta, describit. Quomodo pacem in Germania restituerit *Carolus*, multosque rerum novarum studiosos compescuerit, commemorat. Lusatiam ab eo regno Bohemico adjunctam, observat. *Ludovicum Bavaricum*, Marchionem Brandenburgicum, reliquias, ad ornamenta Imperialia pertinentes, inque his lanceam sanctam, *Carolo* reddidisse, observat. Lancea illa corpus Christi confossum esse, negat, illamque narrationem

nein Seculo decimo quarto demum excogitatum fuisse, narrat. Iter Imperatoris in Italiam describit. Eum Romæ per Cardinalem Ostiensem coronatum fuisse, memorat. Puffinum Cæsaris animum vituperat, omnibus juribus, quæ ipsi in Italia competebant, a Pontifice privari se passum esse, urgens. Quin, ab eo tempore Imperatoribus nihil præter nomen in Italia reliquum mansisse, contendit. De aurea Bulla fuscè disputat. Ordines Imperii sub *Carolo IV* ad summum potentie & autoritatis fastigium ascendisse, observat. Avaritiam *Caroli* valde exagitat, eumque in augendis domus suæ opibus diligentiorē, quam in juribus Imperii defendendis, fuisse, contendit. *Innocentium* Pontificem dimidiam partem reddituum, ex beneficiis Ecclesiasticis Germaniæ provenientium, tuæ temporis usurpasse, narrat. De reformatione Clericorum, a *Carolo IV* frustra tentata, disputat. Bellum, ab urbibus Hanseaticis contra Danos gestum, describit. *Wenceslaum*, Cæsaris filium, aquam baptismalem conspurcasse, eamque rem pro infausto omine a Clericis habitam fuisse, narrat. *Joannem de Lichtenberg*, Argentoratensem Episcopum, dignitatem Landgraviatus inferioris Alsatix, pecunia Cæsari soluta, acquisivisse, monet, de dignitate Landgraviorum hac occasione fufius disputans. Mortuo *Ludovico*, Duce Bavarix, vidua ejus *Margaretha*, quæ hic, per errorem forte typographicum, *Mauslachia* cognominatur, ex odio erga Duces Bavaricos Comitatum Tirolensem Austriacæ domui cessit, usufructu sibi ad dies vitæ reservato. Admodum male ea res habuit Bavaros, qui, societate cum Comite Palatino Rheni, Burggrafio Norimbergensi, nec non cum Comitibus Hollandiæ, Nassoviæ, & Schwartzburgi, inita, armis jura sua defendere anni sunt. Bellum igitur, inter *Stephanum*, Bavarix Ducem, & *Rudolphum*, cui Austria parebat, gestum, Rev. Autor describit. De nuptiis *Caroli IV*, cum *Eisabetba*, Ducis Pomeraniæ, *Bogeslai*, filia, celebratis, disputat. Abbates Fuldenses Principali dignitate a Cæsare isto decoratos fuisse, nos docet. Insignem latronum-colluviem tunc temporis Germaniam inundasse, commemorat. Quomodo eorum sceleribus obicem ponere Cæ-

Pag. 708.

714.

717.

718.

722.

743.

755.

760.

762.

763.

767.

772.

774.

- Pag. 780. far tentaverit, exponit. *Carolus IV* Regem Arelatensem coronatum esse, qui ritus diutissime per desuetudinem innumbratus fuerat, narrat. De expeditione cruciata, contra Turcos instituta, disputat, & hac occasione gentis Turcicæ origines investigat. Pontificem *Urbanum V* sedem Papalem rursus Romanam transfuisse, cum prius per complures annos Avenione esset, nos docet, eoque facto potentiam Pontificiam insignem fecisse jacturam, contendit. Quomodo Hostes Pontificis, per Italiam sparsos, compescuerit Imperator, narrat. Urbes Italiæ rebelles privilegiis suis *Carolus* spoliavit, ea tamen, pecunia accepta, mox illis reddidit. Bella, quæ inter privatos tunc geri consueverant, *Carolus* edicto publicato abolere tentasse, 809. Rev. Autor narrat. Quomodo thermas *Carolinæ* detexerit, 819. idem declarat. Lites, inter *Wenceslaum*, *Caroli IV* fratrem, ad quem Luxemburgum pertinebat, ac Ducem Juliacensem, agitata, describit. Curia Romanæ in dividendo, & ab Imperio Romano in æternum divellendo, Siciliæ regno ausus, exponit, Imperatoris, ea omnia non curantis, negligentiam vituperans. Marchionatum Brandenburgicum ab *Ottone*, defuncti Cæsaris filio, *Carolus* emisit, filioque *Wenceslao*, & postea 831. *Sigismundo*, in feudum dedisse, notat. *Wenceslaus* iste mox successor Imperatoris & Rex Romanorum constitutus 836. est. Iter Cæsaris in Galliam, & colloquium ejus cum Rege *Carolo V*, Rev. Autor ex testibus corvis & fide dignis fusius, 843. quam vulgo ab Historicis factum est; describit. De litibus, circa hæreditatem *Leopoldi*, Ducis Austriaci, motis, disputat. Electionem *Urbani VI* & *Clementis VII*, antipaparum, delineat. *Wenceslaum*, Imperatoris fratrem, Ducatum Luxemburgicum per tabulas testamenti Cæsari legasse, Rev. Autor observat, tandemque, cum descriptione mortis *Caroli IV*, Tomo huic coronidem imponit.

ANTONII COCCHI, IN ARCHILYCEO Romano publici Anatomæ & Medicinæ Lectoris. Narratio de morbo variolari, quo affecta est prænobilis Monialis D. Maria Livia, de Excellentissima Burgbesiorum Familia.

Sine

Sine indicio loci & anni, 2.

Plag. 3.

Duz quasi hujus libelli partes sunt, altera narratio morbi, altera annotationes. *Egræ* ex mœrore, & futuri variolaris morbi metu, cœpit uteri vasa adeo constricta habere, ut menstruo fluxu cessante, tantum non omnia mala pateretur, quæ hujus fluxus defectum ut plurimum consequuntur. Hæc tamen omnia vicit Medicus, sanguinisque fluxum revocavit, partim animum a tristi cogitatione abducendo, partim vena in pede secta, & alvo laxata, tunque ex *Chinzæ*, *Tragopogoni*, & *Bardanzæ*, radice cum aliquot *Juniperi* baccis, & *Chamaedryos* atque *Melissæ* foliis, parata decoctione ad potandum exhibita. Duos circiter menses post eadem ægra in febrem incidit, quam capitis dorsisque dolor, acrimæ lachrymarum fluxus, auriumque sibilus, tussis, & spirandi difficultas, comitabantur. Contra quæ cum *Cocculus* non nisi cucurbitulis ficcis uteretur, & cardui benedicti aquam, vel cum qua cornu cervi rasum foliaque sonchi cocta erant, bibere juberent, sub finem quarti diei variolæ eruperunt, quarum pustulas duodecimo die alia suppuratoria febris superveniens sic maturavit, ut decimo quarto die tanquam squamæ deciderent. Quia etiam fauces occupabant, hordei aqua, in qua ferrum candens extinctum erat, pro gargarisinate data fuit. Potus autem loco ægra modo juribus vitulinis infulsis usa est, modo cardui benedicti aqua, atque emulsis, quibus nitri parum additum fuit. Ut variolæ a facie averterentur, pedum manuumque volæ spongiis calida laxante poros imbutis fotæ sunt. Hæc ad morbi historiam pertinent. Ut vero etiam de annotationibus dicamus, idem variolarum morbillorumque feminium, idem ortus est; morbilli tantum ex subtiliori & magis æstuante materia geniti, occulta perspiratione dissipantur, variolæ contra in saniam abscedunt. Utramque affectionem veteres Græci fortassis norunt; *Hippocrati* variolas non ignotas fuisse, ex *Coacis* patet, ubi, quibus in febribus exanthemata erumpunt per corpus universum, lethale esse dicit, si non purulentus abscessus fiat. Dorsi dolor, qui inter variolarum

K 3

sym-

Symptomata est, provenit ab æstu sanguinis, aortam disten-
 dente. Sedes variolarum cutis est, fomes vero in aliquo vi-
 scere, extra sanguinis sphaeram, delitescit, atque ex chylosi li-
 quoris impuritatibus oritur, quo in utero latens partus nu-
 tritur, & qui per insensibilem perspirationem, pulmonumque
 actionem, quæ eo tempore nullæ sunt, repurgari non potest.
 Quæ latens aliquandiu, & inimica sanguini facta materia, si
 post hominem natum provocatur & effervesceat, ad sanguinem
 redit, ac febrem inflammatoriam inducit. Urgente plethora,
 sanguineque turgente, vena, sed ante quartum diem, aperienda
 est, quo vis elastica vasis, sanguini fermentationis libertas,
 vindicetur. Post hæc, si alvus adstrictior sit, aut catharactico
 laxari debet, aut saltem enemate subduci. Præstat autem, va-
 riolas, modo sanguis non deferbuerit, non uno impetu omnes,
 sed sensim, expelli. Quas, dum erumpunt, si febris ardens,
 vigiliarum, ceteraque consueta mala, comitantur, cucurbitulæ in
 scapulis scarificentur, & aqua oxalidis cum succo citri, aut pu-
 nici mali, vel aqua sonchi cum vitrioli spiritu, vel frigida sola,
 exhibeatur, cujus magna utilitas est, cum calida contra mali-
 gnas semper variolas efficiant. Ad hæc utilis medicina lau-
 danam quoque liquidum est, maturationeque impendente,
 vinum e cochleari præberi potest. Quæ vero Arabes, ne ni-
 mis fluens corpus fieret, prædicabant, caricæ, lentes, & traga-
 canthum, partim tuto omitti possunt, partim debent. Utile
 contra ægro futurum est, caput radere, tum quia transpiratio
 liberior fit, amputatis capillis, tum quia cum his viscosus
 etiam succus tollitur, cui affinis esse videtur variolarum
 materia. Atque in mouiali, de qua sermo est, rasu-
 ra capitis, quam opportune morbus invenit, efficere potuit, ut
 facies variolis non temeraretur. Has omnes *Cocchi* an-
 notationes ea fide retulimus, ut vel ipsa verba retineremus.
 Postrema earum ad eos pueros pertinet, qui in confluentibus
 variolis, si supercilium sibi alte lacerarunt, convulsi & aphoni
 periisse observati sunt. *Cocchus*, causam in ophthalmico ner-
 vo, qui ad supercilium elabatur, læso, ejusque cum dura matre

nexu, quærendam esse, existimat, cujus scilicet palpatione inde consequatur, quam epilepsiam vocat.

TRACTATIO CATOPTRICO - DIOPTRICA, in qua focus lentium & speculorum sphericorum ope formulæ algebraicæ, utrisque communis, determinatur
 a GOTTIEB AUGUSTO MOS-
 DORFFIO.

I. **O**mne corpus *A*, motum per lineam *AC* ad planum *BE* obliquam, ut duabus viribus simul agitatum considerari potest, quarum una tendit secundum rectam *AD*, ad *BE* parallelam, altera vero secundum normalem *AB*. Et omne corpus, quod eodem tempore gaudet tendentia versus *D* & versus *B*, movetur in diagonali *AC* parallelogrammi *ADCB*.

TAB. II.
 Fig. 1.

II. Si planum *BE* concipias ut immobile & impenetrabile, resistet *BE* corpori *A* in *C* accedenti, & in illud reaget secundum lineam perpendicularem *DC*. Sed corpus *A* ante impulsum etiam gaudebat vi, seu tendentia, versus *E*. Hinc, cum tendentia *CE* nullam resistantiam passa, hinc imminuta non fit, sequitur, ut corpus *A* post impulsum moveatur per diagonalem rectanguli, cujus unum latus est tendentiæ *CE*, alterum vero tendentiæ ex reactione plani *BE* acquisitæ æquale. Ergo, si reactio plani *BE* fuerit = *CM*, movebitur corpus per diagonalem *CN*.

Corollarium.

Pronti igitur reactio vel magna, vel parva, ita etiam variat diagonalis parallelogrammi, & angulus reflexionis *NCE*. Et, si reactio plane sit nulla, vel nova saltem vi iterum destruat, movebitur *A* per rectam *CE*, id quod accidit, si *A* sit quantitas fluidi, quod plano *BE* adhærere possit. Licet enim etiam in fluidum reaget planum *BE*, tamen ejus reactio, si fluidum celeritate non adeo magna moveatur, ab adhæsi-
 fluidi

fluidi iterum tollitur, hinc fluidum movetur secundum lineam CE .

III. Si planum BE sit perfecte penetrabile, tendentia CA & CD in C nullam resistantiam patiuntur; hinc manet $CE = BC$ & $CD = CK$, ideoque corpus A de via sua non deflectit, sed movetur in recta CF . Sed ponamus, vim CK ex quacunque causa auferere & fieri $= CI$. Quod si fit, A movebitur per rectam CG (§. I), quæ cum catheto CI includit angulum minorem, quam KCF , vel ACB . Si vero vis KC imminuatur & fiat v. g. $= CR$, corpus A movebitur per diagonalem CS , quæ cum catheto CR includit angulum SCR majorem angulo insidentia ACD .

Scholion I.

Phænomena hæc sunt radiorum lucis, in corpus pellucidum incidentium. Quatenus enim hoc pellucidum est, eatenus particulis igneis radium constituentibus non resistit. Hinc linea directionis est diagonalis $CF = AC$. Sed, si corpus pellucidum sit specificè gravius illo, ex quo radius venit, v. g. si ex aere in vitrum incidit, particulae igneæ vitro magis adhærebunt, quam aeri, hinc tendentia CK accedit nova, quæ fit v. g. $= KI$. Hinc radii directio est diagonalis rectanguli $CIGE$ quod ex tendentia CE & viribus CK & KI componitur. Vid. *Hamborg. in Elem. Phys. §. 420*. Sinus autem anguli, quem diagonalis CG cum normali CI includit, est ad finem anguli inclinationis ACB , vel KCF , ut 2 : 3, vel accuratius ut 20 : 31. *Newton. in Opt. Lib. I P. II Prop. III*. Si vero radius ex vitro $ALEB$ incidit in aerem, particulae igneæ vitro magis adhærent, vel, si mavis, a vitro magis attrahuntur, quam ab aere, hinc tendentia KC imminuitur, & fit v. g. $= CR$. Ergo CS est. linea directionis. Et teste experientia, si radius ex vitro in aerem incidit, sinus anguli SCR se habet ad finem FCK , ut 31 : 20.

Scholion II.

Proposuit jam tale quid *Newton. in Opt. Lib. I P. I Prop. VI Theor. V*, quam theoriam latius exposuit de *Mai-*

Mairan dans les Memoir. de l'Acad. des Scienc. qui phænomena refractionis erudite, prouti solet, inde deduxit. Hæc theoria nobis ad eruendam regulam generalem, speculis & lentibus communem, maxime accommodata visa est, quam quia nemo Mathematicorum, quantum scimus, usquam proposuit, in sequentibus exhibebimus.

IV. Sit $AC = y$, & $AB = a$. Ergo $BC = \sqrt{y^2 - a^2} = CE$. Sit reactio plani BE in corpus impellens $A = p$. Hæc cum exprimatur per rectas ex C versus D ductas, erit semper CE unum latus parallelogrammi, & $CM = p$ alterum latus. Ergo generatim diagonalis, quam corpus post conflictum percurrit, est $= \sqrt{p^2 + y^2 - a^2}$. Si igitur reactio sit æqualis actioni $AB = DC = a$, erit $p = a$ ideoque diagonalis $CL = y = AC$. Et, si reactio nova vi contraria tollatur (§. II Cor.) erit $p = 0$, & diagonalis, quam corpus conflictum percurrit, $= \sqrt{y^2 - a^2} = CE$.

Problema I.

V. Dato sicut complementi ACD anguli incidentiæ ACB , ejusque ratione ad sinum complementi PCO anguli reflexionis OCE , invenire actionem perpendicularem radii post impulsum.

Solutio.

Sit $AC = y$, $AB = a$, sinus totus $= r$. Ergo $BC = CE = \sqrt{y^2 - a^2}$ & sinus $ACD = \frac{r\sqrt{y^2 - a^2}}{y}$. Sit reactio

$PC = p$, ergo $CO = \sqrt{p^2 + y^2 - a^2}$ (§. IV) & $PCO = \frac{r\sqrt{y^2 - a^2}}{\sqrt{y^2 + p^2 - a^2}}$. Jam vero fit $PCO : ACD = m : n$. Ergo $\frac{r\sqrt{y^2 - a^2}}{\sqrt{y^2 + p^2 - a^2}} : \frac{r\sqrt{y^2 - a^2}}{y} = m : n$; hinc $p = \frac{\sqrt{(n^2 y^2 - m^2 y^2 + a^2 m^2)}}{m}$. Et si linea AD est infinite parva,

set $y = a$, hinc $p = \frac{m^2 a}{m}$. Q. e. f.

VI. Reactionem plani *BE* in §. V assumimus = + *p*. Ergo oppositum reactionis, id est, actio versus *K* contrario signo insignienda est. Hinc lineæ *CR*, *CK*, *CI*, &c. sunt = - *p*. Quoties ergo de refractione sermo est, toties loco + *p* ponendum est - *p*. Ideo = que *CI* = - *p* = - $\frac{ny}{m}$. Quæ enim de actione versus *D*

TAB. II
Fig. 1.

demonstravimus, ea valent etiam de actione ex *C* versus *K*. Sicuti igitur in illo casu erat sinus *LCD*: sin. *PCO* = *n*:*m*, ita etiam sinus anguli inclinationis *ACD* vel *FCK*, est ad sinum refractionis *GCI*, ut *n*:*m*. Ceterum animadvertes, ubi de reflexione sermo est, *y* & *p* gaudere signis iisdem; est enim utrumque in eodem plano *ACL*. Sed, si radius a plano *BE* refringitur, *y* ducitur ex *C* versus *D*, & *p* ex *C* versus *K*, ergo hoc in casu habent signa diversa.

Corollarium.

Si radius ex aere incidit in vitrum, sinus inclinationis *KCF* se habet ad sinum refractionis *ICG*, ut *31*:*20*. Et, si ex vitro ingreditur ærem, *KCF* est ad *RCS* ut *20*:*31*, id est, in ratione inversa sinuum *KCF* & *ICG*. Quæ lex cum teste experientia in omnibus refractionibus sit eadem, nobis quæque in posterum erit *KCF*: *ICG* = *n*:*m*, hinc *CI* = - $\frac{ny}{m}$. Sed,

si radius *AC* refringitur a perpendiculari versus *S*, assumemus quoque *KFC*: *RCS* = *m*:*n*, hinc *CR* = - *p* = - $\frac{my}{n}$.

Itaque *m* semper denotat sinum anguli minoris, & *n* sinum majoris.

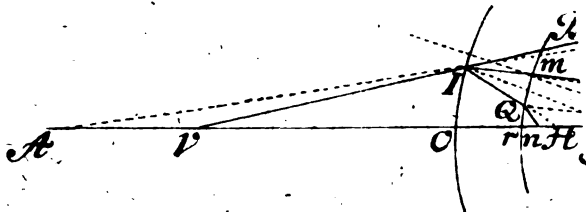
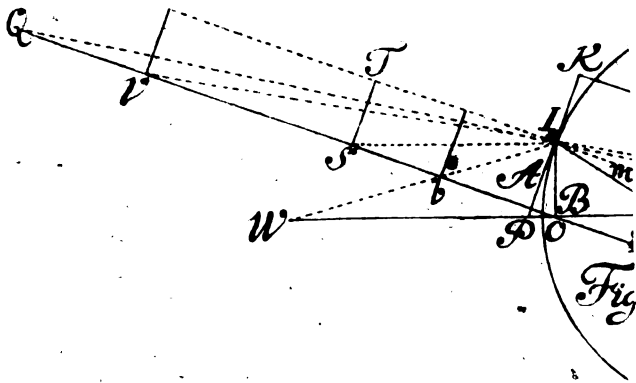
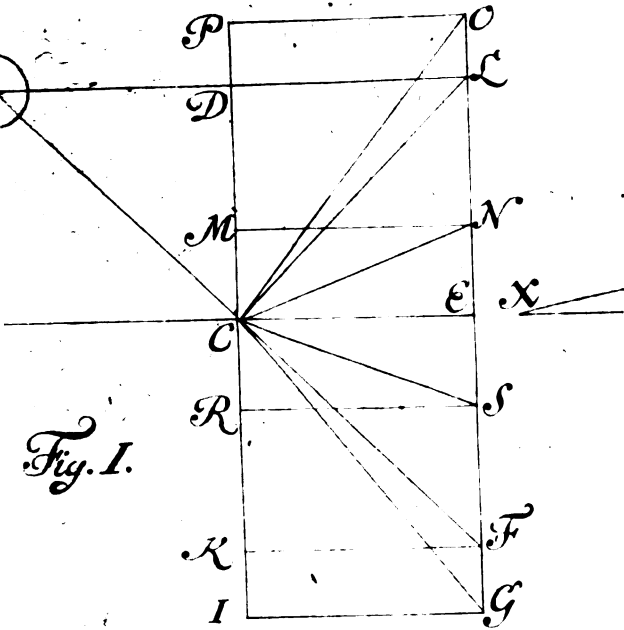
Problema II.

Fig. 2.

VII. Si radius *IL* incidat in superficiem sphericam *OIM*, ejus semidiameter *IG* una cum angulo *IGO* cognita, invenire tendentias *KL* & *IK*, in quas vis *IL* resolvi debet ad invenendam actionem ejus in punctum *I*.

Solutio.

Quia particule radii constituentes sunt admodum subtiles & crassitie non sensibilis, spatium, in quo impellunt curvam

vam potest haberi pro rectilineo, quod directo productum, determinat tangentem curvæ PI . Sit igitur $OL = y$, $IG = OG = r$, $IB = f$. Ergo $BG = \sqrt{r^2 - f^2}$ & $OB = OG - BG = r - \sqrt{r^2 - f^2}$. Quia PI est tangens anguli IGO , erit $PI = rf$ & $PG = r^2 : \sqrt{r^2 - f^2}$. Porro ex eadem ratio-

ne semidiameter IG est perpendicularis ad PI , hinc lineæ KL parallela. Ergo $PG : IG = PL : KL$ $\sqrt{(r^2 - f^2)} : r = \frac{r^2 - r\sqrt{(r^2 - f^2)} + y\sqrt{(r^2 - f^2)} : r^2 - r\sqrt{(r^2 - f^2)} + y\sqrt{(r^2 - f^2)}}{\sqrt{(r^2 - f^2)}}$

Est vero etiam $PG : PI = GL : IK$. Ergo $\frac{r^2}{\sqrt{(r^2 - f^2)}} : \frac{rf}{\sqrt{(r^2 - f^2)}} = y - r : \frac{fy - fr}{r}$. Q. e. f.

Problema III.

VIII. Ex data reactione plani PK & celeritatibus radii ante impulsum, id est, rectis IK & KL , invenire punctum H , in quo radius reflexus IC secat axem OG .

Solutio.

Sit reactio $IF = AC = p$ & $IG = r$, $AI = IK = CF = \frac{fy - fr}{r}$. (*s. pr.*) $OH = x$. Ex centro G ducatur normalis

NG ad radium reflexum IC . Ergo, quia CF est perpendicularis ad IE , & angulus m utrique triangulo communis, erit $CI : CF = IG : NG$. Est autem $CI = \sqrt{(AI^2 + AC^2)} = \sqrt{f^2 y^2 - 2f^2 ry + r^2 f^2 + p^2 r^2}$ hinc $NG = (rfy - r^2 f) :$

$\sqrt{(f^2 y^2 - 2f^2 ry + r^2 f^2 + p^2 r^2)}$. Quia $OH = x$ & $OB = r - \sqrt{(r^2 - f^2)}$, erit $IH = \sqrt{(x^2 - 2rx + 2r^2 + 2x\sqrt{(r^2 - f^2)} - 2r\sqrt{(r^2 - f^2)})}$ & $HG = r - x$. Cum igitur NG sit perpendicularis ad IN , erit $HNG = IBH$. Hinc $HG :$

$$NG=IH:IB, \text{ id est, } r-x: \frac{rfy - r^2f}{\sqrt{f^2y^2 - 2f^2ry + f^2r^2 + p^2r^2}}$$

$$= \sqrt{(x^2 - 2rx + 2r^2 + 2x\sqrt{(r^2 - f^2)} - 2r\sqrt{(r - f^2)}) : f,}$$

$$r-x: ry - r^2 = \sqrt{(x^2 - 2rx + 2r^2 + 2x\sqrt{(r^2 - f^2)} - 2r\sqrt{(r^2 - f^2)}) : \sqrt{(f^2y^2 - 2f^2ry + f^2r^2 + p^2r^2)}.$$

Ex qua analogia distantia foci x inveniri potest, sub quocunque demum angulo radius in superficiem incidat. Attamen, quia focum tantum quaerimus radiorum, prope axem incidentium, ponamus $f=0$, hinc $r-x: ry - r^2 = x: pr$; unde

$$\text{invenitur } x = \frac{pr}{p - r + y}. \text{ Q. e. f.}$$

Corollar. I.

Si $f=0$, erit etiam $IK=0$ (§. VII). Ergo lineae KL , IL , OL , sibi invicem sunt infinite proximae & aequales. Ergo valent de hoc casu, quae in §. V sub fin. monuimus.

Corollar. II.

$$\text{Fiat } AC=AD=KL. \text{ Ergo } p=y \text{ \& } x = \frac{ry}{2y-r}$$

quae regula est eadem cum illa, quam exhibet Perillustr. de Wolf in Elem. Catoptr. §. 312. Dum enim AC fit $=AD$, angulus reflexionis HIG fit angulo incidentiae GIL aequalis, id quod in dicta regula supponitur.

Corollar. III.

TAB. II Loco $+p$ ponatur $-p$. Ergo $x = \frac{-pr}{y-r-p}$ pro eo casu,

Fig. 2.

in quo radius IL a superficie OIM transmittitur. Si enim AS est actio radii post impulsum, directio ejus erit linea IS . Fieri igitur potest, ut radius refractus tam ante, quam post superficiem OIM cum axe concurrat. Sit $AQ = -p = \frac{-ny}{m}$.

Ergo $OR = x = \frac{-ny}{ny - mr - ny}$ in illo casu, in quo radius refringitur in medio densiori ad perpendicularum (§. VI Cor.). Si vero radius ex medio graviore in levius incidat, erit $-p = -ny$

$$\frac{-my}{n} \text{ (cit. Cor.)}. \text{ Ergo pro illo casu est } x = \frac{-my}{ay - nr - my}$$

Denique, si *AS* sit actio radii post impulsum, & accrescat in *V*, ita ut sit *AV* = $-p$ = $-y$, erit $x = y$, id est, radius a superficie transmittitur irrefractus. Et sic radii nusquam nisi in puncto *L*, unde egrediuntur, sunt uniti.

Corollar. IV.

Assumimus hactenus, radios incidentes esse divaricantes. Sed ponamus, eos post speculum cum axe concurrere. Sit *IL* radius incidens, qui continetur in *P*, ut axem *GX* in illo puncto fecer. Ergo *P* considerari potest ut punctum radians, quod radium *GI* emittat. Sit *DIN* tangens punctum *I*. Ergo perinde est, ac si radius *PI* incideret in rectam *DIN*. Ponamus reactionem illius = *WI* = *DM*. Ergo radius *PI* post impulsum meabit versus *M*, unde per *I* continuatus fecat axem in *H*, quod constituit focum speculi. Si vero actio radii post impulsum sit = *DZ*, erit directio ejus *IZ* & punctum unionis *X*. Ergo, si superficies *IOB* est pellucida, punctum unionis esse potest post superficiem refringentem. Ut autem inveniatur distantia foci in hoc casu, ponendum est in regula nostra $-y$ loco $+y$, & si superficies *DIO* est specularis, erit reactio plani $DM = -p$ (§. VI), quo facto habetur pro speculis $x = \frac{pr}{y + r + p}$, pro diaphanis autem

TAB. II
Fig. 3

$$x = \frac{-pr}{y + r - p}: \text{ in his enim, si distantia puncti radiantis est } -y, \text{ reactio debet esse } = +p. \text{ (§. cit.)}$$

Scholion.

Postquam radius *Pm* in *m* refractionem passus est, directio ejus erit *Im*. Sed ponamus, eum incidere in aliam superficiem sphericam *OI*. Ergo hæc illum aut reflectet, aut refringet, prouti est vel opaca, vel pellucida. Inveniendus igitur est in sequentibus focus, in quo radius ab hac superficie reflexus, vel refractus, cum axe concurrat.

TAB. II
Fig. 4.

Problema IV.

IX. Invenire punctum H in quo radius Im , a superficie OI , cujus semidiameter OG cognita, reflexus, vel refractus, secat axem OG .

Solutio.

TAB. II
Fig. 4.

Inventum est generatim $x = \frac{pr}{y-r+p} = rL$ (§. VIII)

Sit $Or = c$. Ergo $OL = Or + rL = \frac{y-r+p}{cy-cr+pc+pr}$
quod brevitatis gratia sit $= d$. Quia L considerari potest ut punctum radians respectu superficiei OI , erit OL ejus distantia ab ista superficie. Sit semidiameter $OG = IG = a$, & reactio puncti $I = q$. Ergo, cum ex distantia puncti radiantis y , semidiametro $rS = r$, et reactione p , inveniantur distantia foci $x = \frac{rp}{y-r+p}$, sequitur, ut, si in locum y , r , p , substituantur d , a , q , distantia foci OH sit $= z = \frac{aq}{d-a+q}$.

Corollarium.

Quia hæc regula a priori, §. VIII inventa plane non differt, sequitur, ut omnia, quæ ex ista deduximus, confectionaria etiam de hac valeant. Nimirum, si loco $+q$ substituitur $-q$, habebitur regula pro eo casu, in quo radius IL in puncto I non reflectitur, sed refringitur, & erit $z = \frac{-aq}{d-a-q}$. Si

igitur $-q = \frac{-md}{n}$, erit $z = \frac{-mad}{nd-na-md}$, quæ regula locum habet, si radius IL in puncto I ex medio densiori in minus densum transgreditur (§. VI Cor.). Denique, si $q = d$, erit $z = \frac{ad}{2d-a}$ pro speculis. Sed, si superficies

OI est specularis, reflectetur radius Im in H . Antequam igitur ad punctum H pervenire queat, incidere debet denuo in superficiem rQB in puncto Q , a qua tenuo vel reflectetur, vel

refringatur, v. g. in n . Hujus igitur distantia in sequen-
tia determinanda superest.

Problema V.

X . Invenire punctum n , in quo radius IH ab I reflexus, &
in Q semel refractus, secat axem OG .

Solutio.

Quia $OH = Z = \frac{aq}{d-a+q}$ & $Or = c$ (§. pr.) erit rH
 $= z - c = \frac{aq - dc + ac - qc}{d-a+q}$, quod ponatur $= b$. Hinc,

cum angulus IHO sit infinite parvus, erit etiam $QH = rH$
 $= b$. Jam vero considerari potest H ut punctum radians re-
spectu superficiem QOB , & $QH = Hr$ ut ejus distantia a dicta
superficie. Ergo, si ejus reactionem ponis $= t$, invenietur
eodem modo ac in §. pr. distantia foci $rn = v =$

$$b - r + t$$

Corollarium.

Ergo etiam de hac regula valent omnia, quæ supra
§. VIII cum Corollaris demonstravimus. Scilicet, si radius
 IH in Q refringi debet, loco $+t$ ponendum est $-t$, hinc

$$v = \frac{br}{r+t-b}. \text{ Ponatur } -t = -b, \text{ \& erit } v = b, \text{ id est, ra-}$$

dius IH in Q transmittitur irrefractus. Et, si $-t = \frac{-mb}{n}$

$$\text{fit } v = \frac{mbr}{nr + mb - nb}, \text{ pro refractione radii ex medio}$$

graviori in levius incidentis, (§. VI Cor.). Ceterum formu-
la in hac Paragr. inventa, est omnium universalissima. Si
enim loco b & d valores §. X & IX inventi substituuntur,
habebitur distantia foci in omnibus casibus, qui occurrere
possunt. Nam, prouti reactiones planorum sunt aut $+p, +q, +t$,
aut $-p, -q, -t$, ita etiam dicta plane mox speculorum,
mox diaphanorum, naturam induent. Nostrium igitur erit in se-
quen-

quantibus ostendere, quomodo exinde regulæ speciales tam pro lentibus, quam speculis, deriventur.

**CASTI INNOCENTIS ANSALDI, ORDINIS
Predicatorum, de Authenticis Sacrarum Scripturarum
apud S. S. Patres lectionibus Libri duo, ad S. S. D. no-
strum BENEDICTUM XIV, Pont. Max.**

Veronæ, typis Seminarii 1747, 4.

Alph. 4 plag. 10.

Dignum fuit Pontificis ipsius autu ac nomine scriptum, si partium subinde studio non vacuum, eruditissimum tamen ac limatissimum. Occasionem ejus scribendi Reverendo Autori suppeditavit *Petri Barzani*, Brixiani Presbyteri, Epistola, qua sententiam Nostri, ad lectionem *Tertullianæ* loci *Jo. I, 14*, spectantem, confutans, *memoriter, arbitrario, tumultuario*, sanctos Patres oracula divina repetere, professus est. Id quod Noster sic revellendum curat, ut ante omnia perspicue satis proponat. Hinc, duos errores ab ita sententibus admitti, docet; alterum, quo Codices hodiernos cum *πρωτότυπος* confundant, neque aliquas in nostris exemplaribus a primis illis admittere videantur diversitates; alterum, quo, variantes omnes lectiones satis jam esse notas ac perspectas, arbitrentur. Inde disputatur de studio veterum Christianorum in sanctissimas literas, adversus earundem corruptores querimoniis, ut & aliis momentis, quæ, Nostro iudice, manifeste docent, non modo sensus, verum æque verborum, eos habere rationem debuisse. His ita se habentibus, celebriores sacri Codicis editores sibi conceperunt, antiqui Christianorum cœtus doctores saltem contextui versionum adhæsisse, eandemque sententiam Theologorum præstantissimi foverunt. Intes editores præsertim nominatur *Flaminius Nobilius*, qui vulgatam veterem, seu Latinam versionis LXX interpretationem, ex Patrum citationibus nobis reparare voluit. Hoc antesignano vexillo erecto, arbitrantur, eminentiores quoque Criticos, idem secutos, Patrum citationibus, tanquam

quam idonea tutaque via, fuisse usos ad veterum sacrorum Codicum lectiones, quasi de rivulis fontes, investigandum, in errores autem periculosos abreptos fuisse, quicumque, fecus statuentes, homines fuisse Patres, existimarint, hic pariter humani aliquid passos. Ita vero inquit, quid sint authentice lectiones Scripturarum apud veteres scriptores, ac pro virili demonstrat, ex multiplici, quæ apud Christianos obtinebat olim, editionum sacri Codicis cumulo, usuque promiscuo Patrum, ortam esse lectionum in eorum operibus diversitatem. Forsitan quoniam, unius rei plures esse rationes posse, sibi persuadere non potuit, aut, tantæ vilitatis tunc fuisse sacros Codices, credidit, vel tantarum opum doctores, ut multos sibi compararent, ac, delectante inconstantem animum varietate, simul adhibuerint omnes. Nimirum, ut Noster docet, antiqui Christianorum magistri non solum in commentariis ad Codicem sacrum, verum etiam in controversiis, orationibus sacris, & ubicunque ad sanctissimas literas provocarunt, strictim ac sine ullo neglectu, vel erroris periculo, versionibus atque editionibus adhæserunt suis. Id quod specimen lectionum sacrarum apud Patres ab hodiernis diversarum, si quidem a singulari ad generale conclusiunculas admemtis, nobis ostendit, quas cum nuper inventis antiquissimis mediolorum Seculorum Codicibus sacris, & cum eorum lectionibus, insigniter conspirare, repertum est.

Libri II sub initium excitantur eorum, qui, veteres oracula divina temere allegasse, docent, argumenta, ex ratione proponendi oratoria ac testimoniis antiqui Fœderis, ab ipsis N. Test. scriptoribus ad arbitrium pronuntiatis, desumpta. Contenditur autem iterum, admixtiones, quas Patrum lectionibus obijciunt, sive quid addiderint, sive omiserint, sive mutarint, ipsis illorum temporum Codicibus sacris esse tribuendas. Quasi vero illos non descriperint antiqui pariter Christiani; atque, Codices sacros interpolari, magis condonari posset, quam mutatis verbis indidem quidquam allegare oratorem; nec, quæ patefactionem clementissime largita est, providentia conferendæ ei pariter vigilem oculum intendisset, Eo scilicet usque

M

Cap. 7.

Lib. II
Cap. 1.

pro-

- progreſſiuntur, qui, ut evehant humana, divina depriment.
- Cap. 3. Atque iſtis annis inſtructus etiam Noſter, primorum ſeculorum doctores Chriſtianos, qui Codicibus ſacris interpolatis uſi aliquando dicuntur, a *Jo. Clerici*, quas neque nos omnes defendimus, accuſationibus vindicat. Hinc, a generali ad ſingulare deſcendendo, diverſitatem lectionis *Capite I Joannis* apud quosdam Patrum ac veterum aſſerit, atque, ex poſitis principiis, non temere contexta, ſed itidem ab exemplaribus illorum temporum derivata, oſtendit. Invenitur eadem *commate 13*, quod, in numero ſingulari a *Tertulliano* atque aliis propoſitum, ad Chriſtum applicari videtur; licet in contextu Græco ſit *οὐ* atque *ἐννῆσθον*, & comuna ſequens incipiat a *καί*. Longus hic eſt Noſter, ut id impetret, quod etiam ſi evicerit, unam hiruſdinem non facere ver, opponi poſſet.
5. Non itaque aſt, cur latius evagetur, &, quemadmodum præ ſe fert, quæ pro arbitraria, apud *Tertullianum* laudati, commatis lectione feruntur, argumenta ſolvat, enodet, evertat penitus.
6. Utilior eſt inquiſitio, quibus de cauſis factum ſit, ut nonnulli tam Græci, quam Latini, ſanctiſſimarum literarum Codices in *Joanne* iſthoc loco uſurpatam ab *Arenæ*, *Tertulliano*, *Chryſoſtomo*, *Vigilio Tapsenſi*, *Auguſtino*, & *Jo. Damasceno*, quorum vel allegationes, vel aluſiones, contulerit Autor, lectionem continerent. Concludit autem, ex antiquiſſimi Veronenſis *Evangeliorum* Codicis manu ſcripti lectione, quæ cum citatione Patrum ſit conſentiens, idoneum ſumi fundamentum, ut, ipſos *Joannis* verba ex Codicibus recitaſſe, ſtatuatur. Scilicet unus errans ſeducit facile plures; ac ſequimur homines vulgo antecedentium gregem.
8. Denique *Natalis Argonenſis* atque illius interpretis de Patrum citationibus ſententiæ, quibus in utraque Commentarii parte diſputata, majore collocantur in luce, confirmantur vehementer, atque æcrius propugnantur. Quia ipſe Autor uſus eſt libertate, dum & nos admonitiones adjunximus; non poſſumus, quin præconia repetamus, laudando diligentiam, ſed, ut præconceptarum opinionum nebulæ excutiantur, ſimul optando.

MISCELLANEA LIPSIENSIA NOVA, AD incrementum scientiarum, ab his, qui sunt in colligendis Eruditorum Novis Actis occupati, per Partes publicata. Extendi consilium suscepit, sua nonnulla passim addidit, Praefationem praemisit, FRID. OTTO MENCKENIUS, P. II. & J. U. Doctor, Reg. Pol. & Elect. Sax. Consiliarius Aule, in urbe patria Senator, Soc. Scient. Reg. Boruss. Sadatis.

Voluminis VI Pars I.

Lipsiz in officina hæredum Lanckilianorum, 1748. 8.

Plag. 12.

In Praefatione causam exponit Editor, cur *Miscellaneorum*.
 a Lipsia cognominatorum, Volumina pauci voluerint ornare Lipsienses eruditi, nec de eorum cessatione sit timendum. Scenam aperit *Jo. Christoph. Harenbergii Historia critica Oda Davidica quæta*. Autori visum est, *Davidem* si in literas redigendæ adjecisse animum, cum, ut vitæ suæ parceret, a *Saulo* rege profugisset, ac sacerdotes Nobitas, a *Saulo* interemptos, lugeret. Argumentis, ex Oda ipsa desuntis, id ipsum persuadet. Tentorium sacrum fuisse כִּלְיָהוּ dictum, aperit. כִּלְיָהוּ ei est *monaulian*, alibi dictum מַחֲלֵה, מַעֲרֵה. Unde שִׁירֵי הַמַּעֲרֵה, ipso iudice, sunt *cantica monaulis juncta*. Exponit vocem פִּי per *rem tristem ac deformem*, ex contractione ita vocatam. Vultus certe contractus ac deformis dicitur פִּי *Ef. III, 24*. Verbo רַבּ primariam tribuit potestatem *spirandi*. Metaphrasin Alexandrinam Græcam haud dimittit intactam, sed examinat ac dijudicat pro more. Excipit hanc elaborationem *Petri Zornii Dissertatio posthuma de Christo, Pag. II: sublati manibus discipulis suis benedicente, & inter benedicendum ab eis discedente, & in cælum sublato, ad Luc. XXIV, 52*. Ritus manibus sublati benedicendi symbolum est, quo defensionem, manibus elatis fieri solitam, eisque hosti oppositis, veteres significatum ierunt. *Aaron* jam allevatis manibus dicitur populo benedixisse, *Lev. IX, 22*. Episcopalis inde profuit benedictio, cui formula adjicitur *Pax vobiscum*. *Jesus*,
 M 2 sum.

- summus Pontifex, adytum ingressurus cœleste, benedixit suis, indicans, fore, ut posthæc eos tegeret ac defenderet. Imago
- Pag. 14. 21. Jesu, dextram protendentis ac benedicentis, in numis Imperatorum Græcorum præsto est. Convertimus nos ad *Caroli Henr. Zeibichii de Christo, fido Nov. Test. Pontifice, Dissertationem philologicam, ad Hebr. II, 17*. Illustrat locum Noster promisso suo congruenter ex ritu adjurationis Pontificalis, ac, *Georgium Lud. Oederum, Daylingii* sententiæ gravem, id ipsum docere, contendit, eruditione varia solitaque soliditate usus. Exponit locum *Apoc. I, 5*, nec non *Jes. LV, 3, 2 Par. VI, 42, 2 Tim. IV, 7, Hebr. IX, 10*. Mouet tandem nonnihil in Cl. *Schlichteri* sententia. Succedit huic
47. Exercitationi *Pauli Ernesti Jablonski Observatio de Athor, Numine Ægyptiorum veterum, quod Græci Venerem interpretantur*. Etymologici magni Autor ex *Orione Grammatico* in *Αθωρ* luce hic perfunditur. Mensis Ægyptiorum tertius æque Athyr vocatus fuit. Suffragatur *Hesychius*, addens, *bovem* sic dici. Nomen id mensis Copti vocant *Αθωρ*. *Bos femina*, seu Veneris symbolum, apud *Hesychium* indicatur. Consonat *Herodotus II, 41, Aphroditopolin* vocans *Ἀτάβρηχιν*. *Baki* enim urbs est. Venerem *Asyrii* ac *Afri* coluerunt, aliquid ex *Junone* trahentem. Cave tamen, *Junonem* huc adsciscas Græcorum. Hæc enim est *πρόδημος*, illa *ὀυρανία*. *Herod. I, 105*. *Venus Aphacitis* est eadem *Urania*, teste *Sozomeno H. E. II, 5*. Ægyptii eam quoque coluerunt, teste *Æliano Hist. anim. X, 27*. *Lunam* subesse crediderunt *Herodotus* ac *Oppianus*. Aliis placet *Venus* planeta, nominatiim *Hieronimo, Suida, Ptolemeo*. Alii *Venerem* illam existimantur ipsam rerum naturam & matrem Deorum, seu Deorum locum. *Athor* Nostro *nox* est, Coptica lingua consentiente. Ex vento & nocte Phœnices existimantur *Æonem* & *Primogenitum*, mortales viros, procreatos. *Baau* dicta fuit ab eis *Nox* ex *מב, inani*. *Πρωτότοκος* Ægyptiis dictus fuit *Φάινς*. *Noctem* videntur Persæ dixisse *Arimanium*. *Vetustum Noctis templum* existit *Delphis*. *Noctem theoponia* inse-
71. ruit

ruit *Hesiodus*, nec non *Aristophanes*, ac *Antiphanes*. Adjungatur hinc *Aristoteles*. Nox hæc Gnosticorum fuit *σνν*, *silentium*. Ventus ille, seu æther, videtur esse vis creatricis mentis. *Æon*, seu *Uranos*, est *durationis* symbolum. Nox videtur non existentiam denotasse, seu nihilum. Athyr mensis Novembri nostra respondet. Nox denotat in theologia veterum Ægyptiorum id temporis, quo sol hemisphærium inferius percurrit, æque dicta *Juno & Venus*. Noctem alii naturalem designari crediderunt, beneficiorum in terris fervidioribus conciliatricem. *Suidas* in *Ænetica* conferatur. *Scotia*, *Sige*, *Nox*, *Venus* tenebricosa, *Hecato*, *Asbor*, seu *Asbyr*, rei unius sunt appellationes. In honorem ejus bovis, quæ erat vacca candida, Aphroditopolitas fuisse effusos, ex *Strabone* patet. Hæc fuit illa עגלה, quam *Jeroboamus* Israelidis colendam instituit. *Asbor* est אשור, bos, ad Sinai ab Israelidis vitulantibus culta. Nomen enim אשור generis est communis. Videtur ad אשור hortorem & tenebras fuisse per id bovis symbolum olim allusum. Sed vocat nos *Joannis Jacobi Reiske Libellus Animadversionum ad alteram editionem Burmannianam Petronii*. Ante hos annos sex in lucem prodiit altera editio *Petronii Burmanniana*, cui *Caspar Burmannus*, *Petri* filius, acerbam in *Reiskium* Præfationem præmisit. Non licuit huic in Belgio famam suam publico scripto vindicare, nisi ipsi visum fuisset incommodis sese onerare. Monitu aliorum igitur tandem se sine conviciis a *Burmanno* defendit, ac insignia quædam *Petronii* loca, quæ interpretibus adhuc negotium facessierunt, retractat atque illustrat. Sexto apparet loco *Frid. Ottonis Menckenii Librorum, haud ita diu ab inventa arte typographica editorum, quibus suppleri possint Annales typographici Maistairiani, Decas prima*. Variis, fortasse non spernendis, annotationibus literariis hoc ferculum instructum est. Venetiis A. 1487, 4, evulgata fuit *Summa angelica de casibus conscientie, per fratrem Angelum de Clavasso, Ordinis Minorum Vicarium cismontanorum*

Pag. 85.

92.

93.

114.

121.

- fratrum observantia, compilata. Editionem hanc J. A. Fabricius, Conradus Gesnerus, Lucas Waddingus, aliique, haud viderunt. Vidit Maistairius editionem Venetam anni 1487, at prelo Georgii de Rivabensis excusam. Nostra autem exiit in lucem ex prelo Nicolai Francfort, Germani.
- Pag. 127. Rarissimi sunt præterea Auctores cum glosa, octo libros subscriptos continentes, videlicet Catbonis, Theodoli, Faceti, Cartula, alias de contentu mundi, Thobiadis, Paraboliarum Alani, Fabularum Aesopi, Floreti. Impressi Lugduni per Joannem de Prato anno 1488 die ultima Decembris, 4. Eodem refer Epistolare Marii Philisfi, Basileæ, per magistrum Joannem de Amerbach, summa lucubratione impressum, anno octogesimo nono supra millesimum quaterque centesimum, 4. Attingit hanc editionem Jo. Saubertus in Historia Bibliothecæ Reip. Norib. pag. 166. Ante annum 1502 Aldus Venetiis edidit primam Poetarum Christianorum syllogem, jam raritate sua commendabilem. Titulus ei est: Prudentius, Prosper, Joannes Damascenus, Cosmas Hierosolymitanus, Marcus, Episcopus Taluontis, Theophanes. Venetiis apud Aldum, s. J. A. Fabricius ac Maistairius syllogem hanc haud viderunt. Nec minus rara avis est liber, cui hic est index: Pomponius Mela Cosmographus de situ orbis Hermolai Barbari, fideliter emendatus. Per Albertinum de Lisona, Vercillensem, anno Domini MDII, die XIII Maj. 4. Obierat jam diem supremum A. 1494 Hermolai. Repetita proinde hæc editio est existimanda. Addendus est titulus alius cujusdam collectionis, ita conformata: Index operum, quæ in hoc volumine continentur: Censorini de die natali liber aureus, olim mutilatus, nunc, adjectis quatuor integris capitibus, innumeris pane clausulis antiquæ lectioni restitutus. Nerva Trajanique S. Adriani Caesaris vita, ex Dione in Latinum versæ a Georgio Merula interprete. Cebetis Thebani Tabula. Plutarchi libellus de differentia inter odium S. invidiam. Basilii Oratio de Invidia. Basilii Epistola de vita solitaria, 4. Epistola Tristani Chalci, qui opus edidit,

edit, præmissa eidem, data est Mediolani A. 1503. Mediola- Pag. 145.
 ni opus prelo exiit. *Censorini* hæc editio videtur fuisse
 prima fere. Scripsit *Chalkus*, seu *Calchus*, *Historiam Me-*
diolanensem, viginti Libros complexam, Coloniz A. 1481 evul-
 gatam. *Philippus Beroaldus Censorinum* primus publicave- 147.
 rat. At redintegrati ejus gloria *Chalco* est tribuenda. Ad eos-
 dem corymbos referendus est *Georgicorum P. Virgiliti Ma-*
ronis liber, cum novo Commentario Hermanni Torrentini,
 excusus Argentinz per *Joannem Knoblouch* A. 1508, 4, nec
Maittario, nec *Fabricio*, visus. Addatur ei *P. Virgiliti Ma-*
ronis Eneis cum familiari expositione, annexo quoque vo- 149.
cabulorum indice juxta seriem alphabeti, ibidem ab eo-
 dem A. 1509, 4, foris publicis expressa. Commenta-
 rium, ei addidit *Joannes Schotus*, civis Argenteratensis, ar- 151.
 te & professione typographus, at satis doctus. Recensentur
 hic ejus reliqui fortus. Raritate se commendant præterea
varia Beroaldi Opuscula, Basilez A. 1519, 4, prelo egressa,
 hæc primæ editionis haud sint fructus. Decada conclu-
 dunt *Leonardi de Portis, Jureconsulti Vicentini, de Se-* 156.
cretis, petuniis, ponderibus, & mensuris antiquis, Libri
duo, 4, in *Gronovii Thesuro Antiqu. Græc. Vol. I* re-
 censentur. Videntur hi in Italia ante annum 1526 huic formæ
 congruenter prodijisse in lucem. Decadi huic proximæ
 sunt *Rolandi Marefii & Nic. Heinsii matua de Antiqua-*
ritate, & de Cicronis, Athenæi, Læpique, Dialogis, Epistola, 162.
librum publicata, atque animadversionibus instructa, a *J. G.*
Hauptmanno, Hayn. Spectat hæc biga ad judicium de stilo La-
 tino ferendum, Annotationibus, a Viro Cl. adjectis, sua inest sin-
 ceritas, & literaturæ nitor æque ac specimen latinitatis probatæ.

SOPRA LA LINGUA PRIMITIVA E SOPRA
 la Confusion de' Linguaggi sotto Babele Lezione
 Academica, &c,

id est,

JOSEPHI MARIE TANZINI, FLORENTINI, ACA-
 demi-

*demici Apatista, inscripta Eminent. Principi Domino GUA-
DAGNI, Vicario generali Pontificis BENEDICTI XIV.*

Romæ, ex typographeo Nicolai ac Marci Pagliariorum, 1742, 8.

Plag. 4.

Pag. 27.

30.

37.

54.

Naturam hominis Deus ita constituit, ut homini insit & facultas loquendi propinqua, & cupiditas quædam sociandi cum altero cogitata per sermonem. At varietatem linguarum & dialectorum causa externa invexit. *Abydenus* apud *Eusebium de Prepar. evang. IX, 14*, tradit, ante structuram Babylonis eodem homines universos sermone fuisse usos. Crediderunt *Ægyptii*, linguam suam esse omnium antiquissimam. *Philastrius*, Episcopus Brixienfis, putavit, linguas complures jam ante dissipationem generis humani existisse. *Nicolaus Cusanus* ei ex parte adstipulatur. Contrarium tenet Noster ob *Gen. XI, 6*, licet *Joannes Clericus* labium unum de consiliorum conformitate exposuerit, ad *Philonis* consensum provocans. Jesum Syriacè cum Judæis locutum esse, liceat insiciari, licet *Albertus Widmannskadius* ita senserit. *Goropius Becanus* linguæ suæ Flandriæ prænordia & principatum tribuit. At linguæ Ebraicæ hic honos est tribuendus. Hæc enim est simplicissima, concisa, minus implicata, orientalium linguarum mater, ac nominum primorum, quibus homines ac urbes sunt appellatæ, receptatrix & vagina. Cum vero hæc lingua post diluvium *Noachicum* mansit incorrupta, ac a *Mose* adhibita est, ea in linguarum diffusionè perstiterit incolumis ac intemerata, necessum esse videtur. *Huetius* ac *Natalis* ita senserunt. *P. Claudius Frassenus* vero existimat, linguam *Abrahamo* familiarem Cananzam, seu Phœniciam, fuisse. Hunc refellit *Natalis*, quemadmodum *Joannem Clericum* refutavit *Joannes Christophorus Wichmannshausen*. Familias *Noachicas*, interruptis Babelicis operibus discedentes, in varias linguas, exceptis *Eberi* posteris, fuisse distractas, Noster addit, fretus testimoniis *Augustini* & *Epiphani*, laudatoque *Bocharti* & *Morini* consensu triumphantis. *Tanzinius* igitur nil novi, nil insoliti, commentatus est, sed in sententia publice approbata conquievit.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ.

Calendis Martii Anno MDCCXLIX.

Pars I.

CATALOGUE DES ROLLES GASCONS, NORMANS, & FRANÇOIS, &c.

hoc est,

CATALOGUS ROTULORUM VASCONENSUM, NORMANNICORUM, & FRANCICORUM, quæ in scriniis Turris Londinensis asservantur; Auctore

THOMA CARTIO.

Tomii II.

Londini & Parisiis, apud Jacobum Barois, 1743, fol.

Tom. I Alph. 3, Tom. II Alph. 2 plag. 9.

Cum Thomas Cartius, Vir Clarissimus, Catalogi hujus architectus admodum strenuus, per integros sex annos Parisiis commoratus, plurimisque intra illud tempus beneficiis, pro illa, quæ Gallis propria est, humanitate, cumulatus, insignem erga nationem illam concepisset amorem; non minus hunc declarari posse censuit, quam si indices publicorum documentorum, quæ, dubio præcul a forma, rotuli dicantur, exire in lucem pateretur; propterea quod eadem ad jura nobilitum, qui Franciæ provincias, ab Anglis quondam possessas, inhabitant, stabilienda plurimam conducere videantur. Nomini notæ huc usque fuerant istæ tabulæ; unde nobiles, jura sua defensuri, non nisi ad lon-

N

gain

gam possessionem provocare potuerant, cum contra, Indicibus hisce nunc evulgatis, facillimo negotio utrumquodque instrumentum; quo ad jus firmum & stabile obtinendum quisque utitur, indicari, ejusque exemplar, de Londinensibus chartis descriptum, obtineri queat. Ipsas quidem, de quibus sermo est, chartas, ab Anglis, Normanniam, Aquitaniam, Guiennam, aliasque Galliz provincias, relinquentibus, in Magnam Britanniam allatas, in castellum, quod *Turris Londinensis* dicitur, abditas fuisse. Clariss. Editor negat, illas potius in magna Angliz Curia, quam *l'Echiquier d'Angleterre* vocat, querendas esse, sibi persuadens, cum præsertim illa documenta, quæ *Rymerus* evulgavit, ibidem deprehendantur. Quamvis vero hæc ita se habeant, nihilo tamen fecius, ex Actis, majore sigillo regio munitis, quorum largissima messis in Turri Londinensi asservatur, innumerabilia depromi posse, tam ad historiam istarum provinciarum, quam ad jura iucolarum, spectantia, Clariss. Editor nos docet. Cum igitur A. 1728 in Angliam ex itinere Gallico reducem nonnulli rogarent, ut, si qua in chartis, in Turri Londinensi absconditis, inveniret, quæ ad *tractum Landarum*; in Vasconia situm, pertinerent, ea quidem indicaret; Clariss. Editor, probe intelligens, hoc non aliter fieri posse, quam si integer omnium documentorum Vasconensium Catalogus perlegeretur, cum ideo suis sumptibus describi totum curavit. Insequente anno, cum eundem cum amicis quibusdam, in Gallia degentibus, communicaret, ab illis, ut publici cum juris faceret, valde sollicitatus, locum reliquit illis amicorum hortationibus, utque eo utilior fieret iste labor, illas etiam tabulas, quæ Normanniam respiciunt, eadem diligentia acquisivit, & in indices suos redegit, ut uno intuitu omnia documenta, in Turri Londinensi asservata, & ad provincias Galliz, ab Anglis quondam inessas, pertinentia, Lector posset cognoscere. Titulos harum chartarum, quanta potuit, cura descripsit, & ne in nominibus locorum & hominum designandis vitia irreperant, sedulo cavit. At, si quando, propter literas vetustate exefas, lapsus se esse, intellexerit, vitia illa per iteratam ipsorum exemplarium in-

spe-

speciōnem se correcturum esse, spondet. Documenta, quæ in Curia Londinensi, *l'Échiquier* dicta, custodiuntur, de quibus supra diximus, in usus Gallorum & rei literariæ converti non posse, dolet, cum illa, sine ullo ordine, variis in cistis confusa jaceant, nec ullus eorum existet Catalogus. Ceterum præsentis Indices secundum ordinem chronologicum dispositi sunt, titulos documentorum exhibent, & numerum membranz, cui inscriptum unumquodque documentum est, præ se ferunt. Primo loco comparent *Rotuli Vasconia*, quos *Rotulus chartarum & chirographorum Normannia* excipit. *Rotulus Francia*, quo nomine pacta, inter Angliæ & Franciæ Reges inita, veniunt, *Tomum* hujus Operis secundum absolvunt. Index denique alphabeticus urbium, villarum, atque hominum, quorum in hisce Rotulis mentio injicitur, Operi adjectus est. Insignem utilitatem hæc Opus Normanniæ & Vasconiæ nobilibus allaturum esse, non est dubitandum, quibus hac ratione via, qua in juribus suis defendendis incedere debeant, monstrata est. Verum neque exteri, historiam istarum provinciarum penitus cognoscere cupientes, hanc Clariss. Editoris operam fastidiant, sed nobiscum optabunt, ut plura ex illis mediæ ævi reliquiis, oblivionum tenebris crepta, tali modo in notitiam eruditorum perveniant,

APPARATUS HISTORICO-CRITICUS ANTIQVITATVM SACRI CODICIS & GENIIS HEBRÆÆ. Uberrimis Annotationibus in THOMÆ GOODWINI Mosæ & Aaronem subministravit J. O. GOTTLOB CARPZOV, S. Theol. Doct. & Superintendens Lubecensis.

Francofurti & Lipsiæ, ex officina Gleditschiana, 1748, 4 maj. Alph. 5 plag. 20.

Commendatione nulla indiget, nec elogio, hujus, non operis, sed thesauri, Autor, cujus & nomen & doctrina jam dudum

N 2

dudum ornamento Germanis nostris, Anglis autem atque reliquis admirationi summæ, existit. Nihil certe scripsit Summe Venerabilis *Carpzovius*, quod non communi eruditorum plausu exceptum, numerisque absolutum cunctis & perfectum esset. Et pudori hodie habetur, & recte quidem, erudito, si in Bibliothecæ forulis magni hujus Viri, quo Lipsia quondam exultabat, scripta, *Criticam* inprimis ejus *sacram*, & in *Libros Biblicos Veteris Testamenti Introductionem*, non servat, librosque illos longe primarios manu sedula haud pervolutavit. Itaque, novi hujus thesauri mentionem dum facimus, quicquid de S. Vener. *Carpzovii* hujus edecumata in judicando vi, vastæque lectionis copia, dudum inter omnes constat, non repetimus: id unice adducentes, quo pluris impendit in conficiendo hoc Apparatu temporis, annis ille & summis meritis venerandus Præsit, eo eum longius se ipsam superasse. Sed ipsam, age, Bibliothecam hanc elegantissimam ingrediamur.

Atque ea farte est *Thoma Goodwini*, Angli, in hoc Hebraicarum Antiquitatum compendio, diffusa rerum Judaicarum & lectionis varietas, frequentissimaque ad illustrandum utriusque divini Fœderis Instrumentum accommodatio, ut omnibus ejusdem generis libellis palmam præripuerit. Cum enim in perscrutandis Rabbiorum commentariis princeps cura, & si non unicus scopus, certe præcipuus, sit, ut ea lectio Saceri Codicis expositionem juvet & exornet; vix aderit omnino, qui majori cum sedulitate in hunc laborem incubuerit, & data quacunque occasione, quicquid ex Hebræorum voluminibus ipsi succurrit, ad Scripturam Sacram explicandam transtulerit, accommodaveritque. Præterea tali hanc Epitomen conscripsit arte, ut rerum cum ubertate dictionis etiam certet brevitatis; quibus virtutibus id effecit, ut exiguo tempore multa expediri possint, nec amplificationi tamen atque illustrationi materies prærepta sit. Eam etiam illustrandi librum curam duumviri doctissimi, *Jo. Henricus Reizius*, & *Jo. Henr. Hottingerus*, etsi impari successu, susceperunt, quia *Reizii* tantum non omnes motulæ, ex *Cocceji* voluminibus descriptæ, ad antiquitates evol-

evolendas parum omnino faciunt; quamvis hanc culpam Venerandus *Carpzovius*, laudibus magis aliorum prædicandis, quam detegendis nãvis, intentus, data, quod satis patet, opera fluit. Deinde nec *Hosingeri* labor, quæ dici ad plene intelligendos ritus poterant, omnia exhausti prorsus. Nostri autem Scriptoris Celeberrimi institutum, quo omnes sibi Philologie sacræ amatores devinxit, cunctos libros superat hujus generis. Alii enim concise nimium Judaicos exponunt ritus, ut, nisi viva doctoris accesserit vox, intelligi nequeant; alii unum quidem atque alterum caput sat bene illustrant, at reliqua, scitu non minus digna, intacta prætermittunt; denique alii nimis copiosi sunt, moramque lectori injiciunt, ad aliud festinanti, majus etiam pretium postulant, quam cui apud multos, qui rebus sacris operantur, angusta domi res sufficiat. Sed media in his omnibus via Venerandus *Carpzovius* incessit, laborem egregium ita moderando, ut nec angustis nimis finibus se contineret, nec in nimiam molem librum perduceret; potius eorum consuluit commodis, qui nec ampla instructi Bibliotheca, plures de quovis capite Autores evolvere in promptu habent, nec in Talmudicorum atque Rabbinicorum voluminum lectione exercitati, ad ipsos possunt fontes recurrere. Cujus rei perficiendæ causa, totum *Goodwinum* jussit principia ducere, ac multa curavit menda emendari, quæ in prioribus editiones irreperant. Singula verba, quæ sibi illustranda sumserat, numeris in contextu distinxit, ut evolvi in Notis, separatim adjectis, facillimo negotio possint. Atque in his quidem Sacram Scripturam vel sexcenties verissime explicavit, & quæcumque de ritibus, ceremoniis, & Judaicis antiquitatibus, ex omni eruditionis antiquariæ penu potuerunt afferri, ita attulit, ut multa loca *diversa* ex instituto atque data opera excusserit, omnia autem tam solide & tam enucleate exposuerit, ut intellectum Sacri Codicis egregie juvent. Quæ de quæstionibus nonnullis in Hebraicis antiquitatibus disputantur in utramque partem, dexterrime attingit, & allatis utriusque partis rationibus, sententiam suam, gravem semper, interposuit, & judiciosam, & ea verisimilitudine

dine se commendantem, ut, vix quempiam futurum esse, arbitremur, quin eandem lubenter amplexurus sit. Jam, ne & iis deesset, qui uauum vel aliud momentum uetustatis paulo altius cupiunt investigare, larga manu Auctores suppeditavit, qui data opera illud euicerunt. Hinc Judæorum æque atque Christianorum laudavit monumenta, ac repertorium quasi quoddam Auctorum attulit; quos si quis adierit, locupletius inde de singulis instruetur. Quæuis momenta, si fieri potuit, Judæorum e libris, aate opus Talmudicum conscriptis, eicit, nec uolumina ipsa Talmudica, aut *Maimonidem*, reiecit, qui, ex uera *Scaligeri* sententia, nugari primus desit, satis in Præfatione respondens iis, qui hujus pariter Judæi, ac Christianorum, in illo genere auctoritatem superbe repudiant; quia certe constat, *Maimonidem* & gentis & majorum suorum mentem omnino perspectam habuisse, magnumque iis pondus addere, quæ eum suis pronuntiat; inter dubias autem quæstiones multa solis Christianis momenta uentilata esse, de quibus altum penes Judæos silentium habetur, ut de origine Christiani baptismi, de baptismi Prolæytorum ortu, atque alia longe plurima, ad quæ nostri doctores tantum industriz ac iudiciz attulere, ut perperam sanè, nec circumspecte, agent, qui alto horum labores supercilio contemnere atque posthabere gestiunt.

Jam in Specimine, ex amplissimo hoc Apparatu adducendo, dubii hæremus, quidnam deligamus ex tanta rerum elegantissimarum uarietate, cum eandem ubique in iudicando *auspicium*, & in copiosa lectione uim, conspiciamus. Vexatas itaque aliquot quæstiones commemorabimus, in quibus Auctor Summe Venerabilis, post aliorum, quas sistit, sententias, suam etiam candide interposuit, non eo quidem, ut distincte excipit, consilio, ut uiris doctissimis effatum illud suum obtruderet, sed eum tironibus modestè communicaret; quamuis dubium sit nullum, uiros longe etiam eruditissimos sententiz ipsius calculum suum lubenter addituros. In *prima statim Annotatione Libri & Capituli primi pag. 3 seq.* quæstionem longe nobilissimam, sed & ualde dubiam inter eruditos,

de

de jure sacerdotil primogenitorum apud Judæos, tractat. Patres enim familias intra ditionem patriarchatus, seu familiae suae, sacerdotio fuisse functi, in Scriptura Sacra leguntur; unde *Genes. VIII, 20, Noachi, Cap. XV, 9, 10, Abrahami, Cap. XXVI, 2, Jacobi*, maxime vero *Jobi* sacrificia pro familia expianda, *Cap. I, 5*, commemorantur. Ejus rei vestigium, post institutum etiam *Aaronicum* sacerdotium, remansit in mactatione agni paschalis, quem quisvis paterfamilias mactare jubetur *Exod. XII, 3*. At, ipsum hujus Sacerdotii jus ad solos spectasse primogenitos, affirmant alii, alii negant. Priorem sententiam, præter Judæos, in variis Mischnæ locis, & in *Onkelos* Targum, ac Hierosolymitano, amplectuntur e Christianis *Seldenus, Bochartus, Grotius, Carthwright, & Heideggerus*; e nostris *Quenstedius & Buddeus*, locis curate a *Vener. Carpovio* adductis, præterea e doctoribus priscis tantum non omnes, qui in hoc argumentum inciderant. In negantium e contrario castra secedunt *Frischmutius, Bynaus, Vitringa, Spencerus*, alii, & recentissime cum *Lakemacherus*, tum *Hottingerus*, in suis ad *Goodwinum* Annotationibus, *pag. 40*. Quorum etiam a partibus perstare *Vener. Carpovius*, causis inductus variis & gravissimis, non dubitat. Ante enim, quam *Aaronicum* sacrificium instituebatur, piis omnibus promiscue concessa erat facultas sacrificandi. Ita *Habel, Moser, Abrahamus*, ac alii, quamvis primogeniti loco non erant, sacerdotium tamen sacrificando, obierunt. Atque, licet vel maxime ad patremfamilias spectaret oblatio sacrificiorum, ab hac tamen prerogativa alios filios exclusos non fuisse, ex allatis certum est. Præterea filet Scriptura Sacra de Sacerdotio in iis locis, in quibus **הַכֹּהֵן הַבְּרִיךָ**, *jus primogeniturae*, exponitur; quod sane omitti non debuisset in loco *1 Chron. V, 1, 2*, si illud ablatum a *Rubene* primogenito, & in *Levi* translatum fuisset. Nec habent patroni sententiae agentis firmum satis suae causae praesidium. Provocant quidem ad consecrationem primogenitorum in *Ægypto*, quæ habetur *Exod. XIII, 1*. Sed, si hæc ratio valeret, id modo evinceret, hanc sacerdotii dignitatem primogenitis, ab illo saltem tempore,

quo

quo Deus eosdem sanctos sibi esse iusserat, accessisse. Enimvero dicuntur ibi primogenita omnia Deo consecrata fuisse *in peculium*, (quæ vox probe animadvertenda,) non autem *in sacerdotium*, quod non diu post hanc ex Ægypto eductionem unice ad *Aaronem* & ejus familiam referebatur. Adducunt porro, qui affirmantem sententiam tuentur, *Exodi* duos locos, *Capite XIX, 22, & Cap. XXIV, 5*. Utrinque autem ne levissimum quidem occurrit primogenitorum; sed priore potius loco Seniores ac Principes populi, & posteriore nobilissimi Israëlitarum juvenes, intelliguntur, universo ex cœtu ad sacra ista constituti. Quod denique *Buddæus Hist. Vet. Test. Per. I Sect. III ad §. 18 pag. 391* arbitratur, jus sacrorum, quod ad externos actus & eorum directionem, partem esse principatus patrumfamilias, quibus demortuis primogenitos successisse, ut & principatum familiæ & jus sacerdotii adipiscerentur: id unice evincit, majores non ut primogenitos, sed ut capita familiæ, in jus istud assurrexisse. Ex quibus satis patet, non omnino jus sacerdotii ab initio humani generis ad solos primogenitos pertinuisse.

In *Lib. I Cap. V Annot. 11 & 12 pag. 75 - 85 de Pectorali, & de Oraculo pectoralis Pontificis Maximi, Autor S. Ven.* tanto cum apparatu doctrinæ, tam distincte, atque tam luculenter, exponit, ut difficilem sane quæstionem, valdeque intricatam, eleganter enodaverit. Explicato ante omnia vocabulo Hebraico *כִּתְּוֹן הַחֹשֶׁת*, quod *pectoralis judicii* vertunt, ipsius pectoralis formam describit, quod ornamentum pectoris fuisse docet, ex filis subtilissimi lini, & ter quidem duplicatis, opere phrygionico, colore coccineo, hyacinthino, purpureo, nec non auro; præterea spithamæ quadratum tam longitudine, quam latitudine, adæquasse, inpositosque ei fuisse duodecim lapides pretiosos, sigillorum sculptura insignes, quatuor distinctos ordinibus, & nomina filiorum Israelis, *כְּתוּלֹתָם*, *secundum generationes eorum*, continuasse. Hisce pariter ac aliis, quæ de his gemmis apud *Braunium, Hillerum*, atque *Eduardum Bernardum*; ad *Josephum* habentur, adductis, ad ipsum pergit oraculum Pontificis Maximi,

mi, occasione loci *Exodi XXVIII, 4*, quo pectorali immittere *Moses* וְהָיָה אֲרָמֶיךָ וְהָיָה אֲרָמֶיךָ *Urim & Thummim* jubetur. Et primo quidem Autores suppeditat potiores, quorum vel ad tricenarium accedit numerus, ex iisque observatione inprimis digniora adducit. Quærit, verbè causa, utrum *Urim & Thummim* duæ res atque diversæ sint; an verò eandem rem designet utrumque vocabulum; & adductis viris doctissimis, qui pro duabus rebus habent, solide evincit, rem unam nomine duplicato insignitam esse per tritam hendiadem, nec aliud significare, quam *illuminationes perfectissimas*; id evincens vel inde, quod in Scriptura Sacra alterutrum pro utroque ponitur vocabulum, ut clare patet ex *Numor. XXVII, 21*, & *1 Sam. XXVIII, 6*. Ad ipsam deinde rem, quid sit *Urim & Thummim*, progreditur, num ipsum sit pectorale, quærens, an lapides pretiosi, an tertium quid, a vestimento & ornatu diversum. Ad has enim duas tanquam familias diversæ Autorum sententiæ revocari possunt, ut alii oraculum hoc cum pectorali, & ejus geminis, idem faciant, alii ab eodem distinguant. Qui, gemmas ipsas designari per *Urim & Thummim*, censent, inprimis post *Josephum*, & Rabbinos apud *Abarbensem*, e Judæis sunt *R. Azarjas*, cujus verba *Buxtorfius* adducit *Exerc. III pag. 285*, & Christianis *Brentius*, *Rivetus*, Anonymus Anglus, *Braunius*, *Hottingerus*, *Buddens*, & alii. Horum tamen sententia non convenit cum *Mosæica* descriptione, quæ ab *Urim & Thummim* discrete distinguit gemmas *Exod. XXVIII, 30*, *Levit. VIII, 8*. Quod *Stracides* etiam facit, Apocryphus quidem, sed perantiquus, scriptor, rerumque gentis suæ apprime gnarus, qui similiter gemmas in *Choschen* ab *Urim & Thummim* *Capite XLV, 13*, sejungit. Ex altera parte, qui diversum quidpiam notari a gemmis credunt, in multa denuo scinduntur capita. *Cabbalisticæ* & vetustissimi Judæorum magistri, liber *Sohar*, *Jonathan in Periphrasi*, *R. Salomo Jarchi*, *R. Levi ben Gerson*, *R. Moses bar Nachman*, ac alii, putant, nomen *τετραγώνιστος* fuisse, pectorali, tanquam marsupio, immissum. Alii inter Christianos aliam amplectuntur sententiam,

O e qui-

e quibus adducit Autor Venerabilis illas *Epiphanii, Bellarmini, Clerici, Christophori Castri, Joannis Benedicti Carpovii*, & quorundam aliorum. Ipse $\epsilon\pi\alpha\rho\chi\eta$ amplectitur in hac rerum obscuritate, nec audet quidpiam certi definire, satis habens, evicisse, a gemmis saltem ipsis aliud & distinctum fuisse. Pergit potius ad usum $\tau\tilde{\epsilon}$ Urim & Thummin, quare ratione ac arte divina inde oracula elicerentur, inquirat. Ut enim certum ac perspicuum est, totum negotium eo spectasse, ut illius subsidio Deus voluntatem suam manifestaret, & in casibus dubiis responsa ederet; ita majori laborat difficultate, quo medio ac modo istud oraculum mentem Dei declaraverit, & responsa pronuntiaverit. Post varias itaque multorum, Christianorum pariter ac Judæorum, sententias, summo eum judicio adductas, clarissime ostendit, nec e literis $\tau\tilde{\epsilon}$ Choschen responsum innotuisse, nec id luce iasolita & splendore factum esse, sed illos lapides symbolum tantum presentis divinæ, signumque lucis & prophetiæ perfectionis, exstitisse, qua Pontifex Maximus, vi muneris sui, æque ac *Caipbar Jo. XI, 51*, gavivus fuisset. Alias porro, nec minoris momenti, quæstiones expendit. Cujus generis sunt hæ: A quo consultum sit Urim, & responsum redditum: nimirum solo a Pontifice Maximo; cujus autoritate ac jussu oraculum fuerit consultum; non Regi saltem, sed etiam privato, respondet, licuisse in dubiis, sed majoris momenti, casibus futura & occulta resciscere; ubinam locorum Urim fuerit consultum; num oraculi hujus responsa revocari potuerint; in secundo templo num adhuc exstiterit; & quousque duraverit. Denique, typicam hujus pectoralis adumbrationem ad Christum pertinuisse, evincit, ad illum verum Pontificem Maximum, qui divino jubare collustratus, quæ in Dei arcanis sunt, nobis aperuit. Certe, qui hac sola de Urim notitia ex *Carpovio* nostro instructus est, multos, qui de eo argumento exposuerunt, Autores negligere poterit.

In *Lib. II Cap. I Annot. 29 pag. 293 - 295*, data a *Goodwin* occasione, exponit S. Vener. *Carpovius* de atrio gentium, quod אֶתְרוֹן , id est, *profanum* atrium, vocabatur, quia id promiscue omni-

omnibus, exteris, gentilibus, impuris, atque peregrinis, patebat; ibique præter בית המדרש, *Gymnasium*, sive Auditorium, etiam בית הספר, *Bibliothecam* publicam, & alia conclavia, fuisse, docet. Omnium autem maxime gravem inter doctos viros controversiam componit, dum omne Atrium Gentium in dubium nonnulli vocant, & e templo penitus proscribunt. Pertinet huc doctissimus quidam Vir in *Symbolis Literar. Bremens. Tom. I Dissertazione III* tota, qui sententiam negantem a numero Atriorum in Codice sacro existente, a testimoniorum defectu Judaicorum, a silentio *Josephi*, a situ ab Atriis longe remoto, denique a forma ab Atriis valde diversa, evincere studuit. Et largitur ille quidem *Diff. cit. §. III*, locum gentibus patuisse in הר בית יהוה, *monte domus Dei*, & tam *Ezechielem, Cap. XL, 17, 20, חצר החיצונה*, atrium exterius, quam *Joannem Apoc. XI, 2, ἀλὴν τὴν ἐξωθεν τῆς ναῦ*, atrium exterius templi, quod ἐδόθη τοῖς ἔθνεσι, gentibus sit indultum, adstruere; sed hoc negare unice iustinet, nempe locum in templi circuitu existisse, cujus aditus concessus fuerit populorum, qui suæ adhuc fidei professioni addicti erant, congregationi. Quam in sententiam Celeberrimus etiam *Ikenius*, Symbolarum istarum collector, *Diff. IV pag. 105* concedit, ab autoritate *R. Jehuda Leonis* eam liberans, qui *Lib. II Cap. IV num. 26* verba הר הכינור exposuerat per חצר הללוים, atrium gentium. Ipse *Lighfootus* in *Commentario* suo, quo descriptionem templi Hierosolymitani ex instituto tradidit, deinde *Constantinus L'Empereur* ad *Cod. Middorb Cap. I Sect. IV pag. 15*, quicquid est istius Atrii Gentium, omiserunt. Utraque tamen sententia componi cum Celeberrimo *Carpzovio* facili negotio poterit, modo id unice, utrum *mons domus Domini* relatus ad templum sit, nec ne, attendatur. Qui enim affirmant istud Atrium, montem universoni sanctum ad templum referunt, ac quia in hoc monte consistere, versaquæ ad templum facie, preces ad Deum fundere, gentilibus licebat, hinc a *Basnagio Exercit. in Baron. pag. 124, Sirembusio Βίβλα καταλλαγῆς pag. 263,*

299, aliisque, ad Atriorum imitationem interiorum, *Atrium gentium* vocatur. Qui autem secus videntur statuere, non de re ipsa, sed de stricto templi ambitu, devertant, quem ultra septum clathratum ac spatium antemurale negant patuisse; de Atrii etiam hujus denominatione ambigunt, quæ nec in Scriptura, nec in Judæorum monumentis, definitur. Quæ acutissima responsione interposita, utrique sententiæ suam relinquere locum posse, omnes perspicunt.

In *Lib. V Cap. IV Annos. 11 pag. 572-575* nobilem & ipsam controversiam attingit Venerabilis Autor: Num ab antiquis inde, *Mosisque* & *Judicum*, temporibus Synedrium magnum obtinuerit. Id *Jo. Vorstius* ex instituto sibi impugnandum fuit peculiari *Diatriba de Synedriis Hebræorum*, in qua mentem ita expromit, ut, magnum Synedrium eam, quam *Rabini* describunt, faciem habitumque, probet, sub *Halsmonzis* demum, & post templi profanationem, ab *Antiocho Epiphane* factam, induisse. Præfuserat *Vorstio Hermannus Conringius*, edita *de Republica Hebræorum* Dissertatione, cui verosimilius videtur §. *XXXVII*, Synedrium magnum aliquod post captivitatem demum *Babylonicam*, & *Halsmonzorum* quidem maxime tempore, constitutum esse, ad effigiem *Senatus*, a *Josaphato* rege olim compositi, cujus fit mentio in *Paralipomenis*. Imò magis adhuc recentem ei originem tribuit *Dionys. Petavius Lib. II de Doctrina temp. Cap. XXVII pag. 156*, a *Gabinio* demum accessens, qui, a *Pompejo* in *Judæam* missus, restituto *Hyracano*, & populo in quinque partes distributo, Synedria totidem constituit: quam in rem laudat *Josephum Lib. XIV Antiquit. Judaic. Cap. X*, & *Lib. I de Bello Judaico Cap. VI*. Negat etiam *Jo. Frischmuthus* in libro *de Rege eligendo*, multis argumentis, *Judicum*, *Samuelis*, & *Regum*, temporibus confessum illum Synedrii exstitisse, ortum ejus ad *Esra* demum & ceterorum, ex *Babylonica* captivitate redeuntium, tempora referens. Novissime omnium *Herr. Benzelius*, Vir S. Venerabilis, in *Dissert. de Synedrio M. Rabinorum ad examen vocato*, (quæ *Syntagmatis Disputationum* ejus *Tom. II pag. 181* legitur,) non omne quidem Synedrium magnum

magnum in dubium vocat, sed temporibus saltem, solutam captivitatem Babylonicam sequentibus, tale quid attribuit. Præterea, cum Græcæ linguæ debeat suam vox מִשְׁנֵהוֹת originem, & ea lingua Judæis tum demum frequens esse inciperit, quando eorum res cum Syriæ atque Ægypti Regibus commixtæ fuerant; hæc utcumque temporibus Synedrî natales assignare posse, non sine gravi causa sibi videtur. At enim vero, quoniam & Rabbini tantum non omnes & rerum Judaicarum inter Christianos peritissimi, ut *Seldenus, Cunaus, Paulus Fagius, Jo. de Voisin, Galatinus, Sigonius, Menochius*, atque alii, (in locis, a Venerab. Autore adductis,) *Mosaicam* Synedrîo originem & perennem in republica usum concedunt, horum omnium auctoritates occasionem dedere Summe Venerab. *Carpovio*, distincte suam sententiam explicandi. Magno igitur eruditionis cum apparatu evicit, a *Mose* primo auspiciis divinis tale LXX virorum concilium institutum esse; idque imprimis ex tribus Scripturæ sacræ luculentis locis, *Exod. XVIII, 22, Numer. XI, 16, Deuter. XVII, 8*, demonstrat. Deinde, eandem, pergit, regiminis formam, post decessum *Mosis*, in populo, tam *Josua* rerum potente, quam post illius fata, obtinuisse, quoad pristini assessores superstites essent, laudans *Jos. XXIV, 31, & Judic. II, 7*; & quamvis altam esset ab eo inde tempore de Senatu hoc silentium in sacris literis, eum penitus tamen intercuisse, præter alias causas, ipsa necessitas non permittit, quod populus absque magistratu, absque judicio, publicorum absque criminum ultore, solutus omni lege & obsequio omni vixisse dicendus sit. Nec a Regum imperio hoc Concilium sublatum esse existimari debet, ut potius ejus maxime opera subditi in obsequio retenti fuerint. Imo diserte legitur a *Chron. XIX* de *Josaphato*, eum & instaurasse Synedria, & instituisse rem serio peragi. Quam quis mentem reliquos etiam pios Reges servasse negaverit? In captivitatem quidem Babylonicam abreptum populum, eum sacrorum simul atque rei publicæ splendorem etiam amisisse, certum est; interim Chaldæus tamen *Cantici Canticorum* Interpreter vel captivo populo Synedrîum asserit ad *Cap. VI*

communis. Similiter R. Salomo Jarchi vaticinium Jacobi, quod *Genes. XLIX, 10*, legitur, de Echnalotarchis in Babylonia interpretatur; quibuscum gemina habentur in *Gemara Codicis Sanbedrim Cap. I fol. 5*. Unde fatis ex ipsa Judæorum mente liquet, in captivitate etiam Babylonica vel umbram certe supremi illius Senatus remanuisse. Post reditum autem e Babel, vel ipsi *oi iz evartias* largiuntur, concilium hoc instauratum esse; ut huic adeo non opus sit Epochæ immorari. Ea igitur Synedrii forma, quamvis in ultima forte tempora aptius, quam in media, referatur, res tamen ipsa vel propter insignes habitus externi diversitates, vel propter graves nonnullos, eosdemque amplos, hiatus, nec e medio tolli, nec negari, potest. Et in his exponendis tam humane sententiam suam Autor Venerab. interseruit, ut, eam, salva in viros doctos, qui secus statuunt, pietate & reverentia, se proponere, contestetur.

In *Lib. VI Cap. IX Annot. 10 pag. 676, 677*, aliam Rabbiorum sententiam considerat, qua illi, veluti Siclum geminum, ita duplicem pariter Cubitum, obtinuisse in mensuris, nimirum *communem & sacrum*, qui duplo major fuerit, existimant. In diversas abeunt opiniones R. *Abraham*, R. *Jebuda*, R. *Meir*, & cum illis *Arias Montanus*, *Waserus*, atque alii, qui, modo palmorum quinque fuisse cubitum communem, sacrum vero sex palmorum, statuunt; modo illum communem tribus saltem, sacrum autem sex, palmis metiuntur; & quæ sunt alia. Geminum statuentes cubitum, provocant ad *1 Reg. VII, 15*, *Ezech. XLIII, 13*, item ad *1 Reg. VII, 10*, ubi cubitorum fit mentio, quos illi omnes de sacris interpretantur cubitis. Quicquid autem est illius distinctionis, illud omne *Bernardus Lamius* in libro *de Tabernaculo & Templo pag. 96 seq.* explodit, nec nisi unum in Scriptura Sacra cubitum constanter adhiberi evincit; addit enim, in omnibus alioquin Scripturæ locis, ubi cubitorum fieret mentio, animum merito incipitem fluctuare, quia nullibi admoneant Scriptores sacri, quisnam ipsis cubitus, sacerne, an communis, innuatur. Hinc etiam *Josephus* illam distinctionem ignorat. *Lamius* deni-

denique ad omnia dissentientium loca dextre respondet. Nec dubitat Autor noster Venerabilis *Lamio* suum calculum adijcere, atque geminum cubitum de Rabbiorum saltem commento explicare. Cum enim adeo dissentiant, qui duplicem cubitum effinxerunt, ut fluctuent inter *πεντάδακτυλον*, *εξάδακτυλον*, & *επτάδακτυλον*, ancipites, testimonia autem Scripturæ communem interpretationem patiantur, non est, quare in eam hæsitationem, unde vix datur evadere, nos immergamus. Unus *Ezechielis* locus favere videtur sententiæ priori, in quam eum quoque *Waserus* rapit. Sed dubium tollit omne Propheta, quando in *Cap. XLI, 8*, τὴν *מִנְיַן הַיָּדָיִם*, plenitudinem *calami*, disertè definit per *שֵׁשׁ*, id est, per sex cubitos, absque ulla palmi additione; nec dubium est ullum, quin eadem ratio in tota ædificii, partiumque ejus, mensura obtineat.

Sed satis omnino de nobili hujus Operis præstantia dictum esto. Cum autem *Goodwinus* in eò Compendio, quod tantis incrementis adauxit Vener. Editor, ut pro Systemate Antiquitatum jure nunc habeatur, argumentum longe gravissimum de *Sacrificiis*, nescimus, quo fato, omiserit, nec vel uno quidem verbo attigerit; Mantissam adjecit amplam Summe Venerandus *Carpzovius* de Sacrificiis veterum Hebræorum, longe eruditissimam. Eam in *Sectiones* quatuor descripsit: quarum in *prima* egit de Sacrificiorum origine; in *altera* de divisione; in *tertia* de ritibus eorum; denique in *ultima* de peculiaribus constitutionibus divinis, & quidem partim de sale, sacrificiorum omnium condimento, partim de fermento & melle, ab altari arcendo. Nihil de hoc argumento restat, præter pauca, dici. Rationibus enim solidis deducit cum *Eusebio* in *Demonstr. Evang. Lib. I Cap. X* originem sacrificiorum a divina institutione, distinctum mandatum & promissionem disertam complexa, probans eam ex Apostolico testimonio de sacrificio *Habelis*, *Hebr. XI, 4*; ex periculo *ἑθελοθησοκείας*, nullo non tempore Domino invisæ; ex imbecillitate rationis, ad excogitandum Deo cultum congruum, & acceptum; a relatione denique typica ad
Chri-

Christum. Ultimo adversariorum objectiones plenarie confutat. In illa Sectione de divisione sacrificiorum, exponit de Sacrificiis ante Legem & post eandem, de Holocaustis, Pacificis, & Piacularibus, de Sacrificiis pro reatu, de Fertis, & ita porro. In Sacrificiorum ritibus commemorat vivam oblationem, agitationem, & elevationem, impositionem manuum, mactationem, adspersionem sanguinis, detractionem pellicum, victimarum sectionem, illationem in altare, conciones sacrificiales, & epulum. Quod ad saluram attinet, illius in sacrificiis necessitatem attingit; quæstionem pertractat nobilem, salne in mensa panum propositionis fuerit; eamque ob silentium inprimis Scripturæ omnino negat; species salurz & rationes, sensum denique mysticum & moralem, dextre evolvit. Excitat in singulis Scriptores primarios, & ita de omnibus dicit, ut, quod aut utile esse Lectoribus, aut necessarium possit, nihil relinquat. Uno verbo, vel sola hæc S. Vener. *Carpzovii* Mantilla, quæ jam primum in lucem prodit, *Goodwini* hanc editionem incomparabilem facit, laudeque est nonstra longe superior.

Ad finem denique adjecit Venerab. Autor quatuor doctissimas Dissertationes, in Academia Lipsiensi & Altorfina quondam ab eo habitas, quæ magnam cum præclarissimo instituto suo affinitatem habent. Indices illarum hi sunt: I צדקה, sive *Elemosyna Judæorum*, ex antiquitate Judæorum delineata. II יהוה שוכן בערפל, *Deus caliginis incola*, ex Philologia sacra. Accessit elegantissima ad Respondentem de שכנה *Schechina* Epistola. III ידוף במקום קדש, id est, *Discalceatio religiosa in loco sacro*, ad locos *Exod. III, 5, & Jos. V, 15*. Tandem IV *de Synagoga cum honore sepulta*. Quæ Dissertationes *Carpzoviana*, quod omnium jam dudum elogiis ornatae sunt, nos quidem, qui non ad laudandum, sed ad recensendum, accessimus, nihil hic ulterius adjicimus; hæc saltem unice adhuc memorantes, nempe Indices amplos, eosque cum cura confectos, etiam bene idoneos, ut locorum Scripturæ sacræ, vocum Hebraicarum, & Græcarum, rerum denique, atque personarum, præstantissimam

mum Opus ad quotidianam utilitatem magis accommodatum reddere. Nostram autem descriptionem cum plis votis pro magni hujus & illustris Viri senecta vegeta, in certum Ecclesie fulcrum, & rei literariz incrementa, claudimus.

**JOSEPHI, ÆGYPTI PROREGIS, RELIGIO
a criminationibus Basnagii vindicata. Dissertatio CA-
STI INNOCENTIS ANSALDI,**

Ordinis Prædicatorum.

Brixie, excudebat Jo. Baptista Bossinus, 1747, 8 maj.

Plag. II.

Ita quidem cum humana natura est comparatum, ut mortalium nemo absque crimine vivat; quare nec illi, quos Numinis favor majori gratia est dignatus, omnibus omnino nævis carent, nec diviniore literæ, ut nos nostræ imbecillitatis admoneremur, horum delicta reticent. Non est igitur, ut illa vel dissimulentur, vel variis quæsitis coloribus excusentur; justum tamen non est, ut peccatorum rei peragantur, a quibus alieni sunt vel maxime, & qui illorum causam suscipiunt, debitis videntur laudibus mactandi. In horum censum referendus est Clariss. *Ansaldus*, variis eruditis scriptis nobile nactus nomen, qui præsentem Commentationem, Perillustri Comiti *Petro Lechio*, Dynastæ in Boniolo, inscriptam, non alia de causa consignavit, cunque erudito orbe communicavit, quam ut *Josephi* fama, quam accusatione propensionis cujusdam ad profanos ritus haud levi conspexerat infamia *Basnagii*, illibata præstaretur. Id igitur agit, ut primo sententiam Vir Clariss. *Jac. Basnagii* ex ipsius *Observationibus criticis de Republ. Hebraeor. Cap. VII* producat, quæ huc redit, *Josepbum*, ubi cum fratribus suis in Ægyptum adventantibus comedere renuit, animum a profanis Ægyptiorum institutis non alienum prodidisse. Admiratio ipsius subit, qui in istam descendere potuerit opinionem, cum tamen *Josepbus* nullius in sacris literis criminis reus peragatur,

- tur, cui contra adeo laudabile testimonium præbeat *Moses* **Fig. I - 6.** *Gen. XXXIX, 2-5*, quemque præterea primæ ecclesie doctores multis insigniant elogiis. Rationem, quare noluerit cum fratribus eadem uti mensa, cum iisdemque vesci carnibus, *Basnagiur* inde repetiverat, quoniam multa animantium instar symbolorum deitatis divinis honoribus profecuti fuerint *Ægyptii*; quandoquidem tamen idem addit, integrum fuisse *Ægyptiis*, quædam illorum mactare, illorumque carnem in usum suum convertere, proprio ipsum jugulat gladio, & ipsos animalibus tum temporis nondum abstinuisse, probat, quoniam colluvies ista, quæ cum *Israelitis* *Ægypto* excessit, æque ac illi, carniæ desiderio flagrarit. Sed, ut sententiæ *Basnagiane* nervos incideret, negat, tum temporis animalium cultum inter *Ægyptios* viguisse. Observat igitur, omnem illorum religionem 1) fuisse mysticam, occultissimis doctrinis resperfam. Quam cum ignorarent *Græci* & *Romani*, multa falsa ipsis affinxerunt, apud quos ignoratio ænigmatum hieroglyphicorum, deitatis symbolorum, criminationem adeo detestandæ superstitionis ipsis attraxit. 2) De mysteriis religionis mysticæ altum, tenuerunt silentium, cujus rationes haud peregrinis, imo ne popularibus quidem, explanarunt. Equidem *Philosophi Græci* sapientiæ hauriendæ ergo *Ægyptum* petierunt, sed hoc tempus a *Patriarcharum* ævo multum fuit remotum. Res prisce orbis non literis fuere traditæ, sed vel per cantilenas, vel incertam famam, ad posteritatem transmissæ. Quod num in *Ægyptios*, quibus scriptura hieroglyphica satis fuit antiqua, quadret, viderit *Eruditiss. Autor*. Speciatim argumentum petit a cultu *Apidis*, qui demum a decessu *Josephi* invaluerit, quoniam is a *Cambyse* fuerit interemptus. Verum enim vero id probat quidem, cultum *Apidis* ad *Cambyssis* expeditionem usque obtinuisse, non autem determinat tempus, quo primum fuerit introductus. In *Apide* autem contendit servatam fuisse memoriam *Josephi*, qui somnium *Pharaonis* fuerit interpretatus, & *Ægyptum* ac vicinas regiones tempore sævissimæ famis sua prudentia servavit; quam sententiam exposuit *Gerh. Jo. Vossius*, *Julium Maternum* secutus, & post illum alii, quos

nominat, quibus addere potuisset Cel. *Jac. Triglandii* elegantissimam Dissertationem de *Josepbo Patriarcha, in sacri bovis hieroglyphico ab Ægyptiis adorato*, qui ex sapientia hieroglyphica multa lectu digna adducit. Sententiam hanc firmat

1) ex nomine Apis, quod ortum duxit ex Ebraico אֵן, pater, 2) a figura, quia *Serapis*, qui idem cum *Apide*, pingitur cum modio super capite ob divisionem frumenti tempore famis.

Intercedit quidem *Natalis Alexander H. E. Vet. Instrum. Cap. Pag. 35-41.*

III, Bochartum secutus, cujus vestigiis insistit *Heideggerus*, cultus hujus mentionem non fieri ab *Herodoto*, & aliis, *Tacitum*

Histor. Lib. IV memorare, *Serapim* Sinope Ponti Alexandriam, regnante *Ptolemao Lagi*, fuisse advectum, denique

Mosen referre, post *Josephi* mortem regem alium fuisse exortum, qui ipsum non noverit, populumque gravissime affli-

xerit, ut hinc probabile non sit, *Josepbo* mortuo divinos honores ab Ægyptiis fuisse habitos. Ad silentium scriptorum antiquorum nihil regerit, nisi quod inde contra *Basnagium*

sequatur, illa tempestate animalium cultum inter Ægyptios locum nondum habuisse. Sed hac ratiocinatione ietum non tam repulit, quam avertit. Quod de rege novo objicitur,

notari vult, *Pbaraonem* illum, qui adeo duriter habuit Israelitas, non proxime a morte *Josephi* successisse, aliquot secula inter Israelitarum ingressum & exitum fluxisse. Verum &

hæc demonstratio non uno premitur incommodo. Honorem, qui *Josepbo* fuerit exhibitus, primitus civilem fuisse, qui cum tempore in religiosum fuerit conversus, arbitratur cum

Vossio. Equidem Ægyptios non ab omni omnino idololatricæ crimine immunes præstat, sed, quodnam objectum cultus sui constituerint, definiri non posse judicat; probabilem tamen habet sententiam illorum, qui censent, ipsos sidera divino affecisse honore, quæ sibi sub imaginibus animantium, speciatim bovis, repræsentaverint, quod ex vitulo, ab *Abarone*, populi Israelitici rogatu, conflato, appareat. Qui cultus quoniam originem suam ex Theologia symbolica traxerit, judicat doctissimus Autor, *Ægyptiis tempore Josephi non adeo fæde erravisse, ubi bovem, scarabæum, feles, serpentes, anima-*

41 - 42.

43 - 46.

- ha cetera, coluerint.* Quamdiu illa tantum respexerunt ut symbola rerum divinarum, crimine caruerunt, sed, simul atque aliquem illis cultum exhibuerunt, ac se infra fœda illa animantia abjecerunt, num excusari possint, non videmus. Crassam idololatriam ipsis tempore *Mosis* adscribit Scriptura *Exod. XII, 12.* Deus judicia sua exercuit in Ægyptiorum Deos, suis judiciis demonstrando, ipsos suis opitulari non posse, vel etiam, quod Judæi tradunt, eorundem effigies prosternendo. Ipsa illa transit ad Israelitas, eosdemque fœda contagione commaculavit, *Ezech. XX, 7, 8.* Per *ἀστρον Αἴθ. V.H. 43,* intelligit signum, ex pluribus stellis compositum, ut hinc *Remphab* fuerit aliqua ex constellationibus, quas Græci animalium nominibus insigniverint, *arictis* scilicet, *tauri*, *leous*, & sic porro, quæ signa, in quibus heronum animas receptas esse credebant, cum colerent Ægyptii, ignaros & mendaces Græcos sinxisse, ipsos naturales tauros ac serpentes venerari.
- 52 - 61. Concludit hinc, *Basnagium* causa cadere, si Ægyptii non alia animalia, quam *Zodiaci* signa, coluerint. Verum, cum hic non queratur, in quod objectum cultum religiosum direxerint Ægyptii, sed de cultu ipso præcито rei, quæ Deus non est, fucum facere alicui videri posset *Anfaldus*. Nec juvat dicere, imagines siderum poni ad significandos reges ac heroes inter sidera relatos, & *Remphab Saturni* stellam dictum fuisse, cui, quoniam agriculturæ præesse judicabatur, bos fuerit consecratus. Pergit, si *Molochus* fuit rex Ægypti, itemque *Remphab*, qui creditur terræ præfuisse illo tempore, quo *Jacobus* Ægyptum ingressus, facile apparere, quare rex ille, qui terram a caritate liberaverit, sub figura vituli posthæc fuerit cultus, & *Apis* appellatus: unde concludit, religionem *Apidis Josepho* esse posteriorem. His consec̄tis, progreditur ad alteram partem Dissertationis suæ, quare Ægyptiis integrum haud fuerit cum Israelitis comedere. *Cuneus*, cujus sententiam examinaverat *Basnagius*, odii causam inde arcessiverat, quoniam Ægyptiis, tanquam hominibus mollibus ac vitæ sellulariæ deditis, Israelitæ pastores, vitæ perpetuo actuosæ affueti, fuerint iavisi. Monet quædam de Ægyptiorum dynastiis, illorum annis, quos 12 mensibus constituisse affirmat, de *Sesostri-*
dis
- 63 - 66.
- 66 - 70.
- 70 - 86.

dis atate, de pastoribus Arabibus cum pastoribus Israelitis non confundendis. Adhuc discrimen facit odii, quo profecuti fuerint Ægyptii Israelitas ante horum in terram Ægyptiacam ingressum, dum in illa hæterent, & posteaquam eadem exceßerint. Odii ratio repeti non potest a circumcissione, cum ipsi Ægyptii fuerint circumcisi, quam denuum a tempore *Josephi* admisisse videantur. Primam hujus odii causam cum *Lightfooto*, & quibusdam aliis, repetit a plagis, quibus rex cum suis ob *Saram Abrahamo* raptam fuerit afflictus, quod cum tempore ita invaluerit, ut eadem mensa cum Israelitis uti noluerint. Progreditur ad specialem rationem, quæ *Josephum* moverit. Is cum Ægyptiis comedere potuit, quoniam primis temporibus mensæ inter res sacras reputatæ non fuerant, at serioribus demum est introductum, ut Judæi cum alienigenis communem cibum haud caperent. Si more Ægyptiorum carnibus abstinuit, factum illud est sine ulla in animalia sacra veneratione. Culpa varat *Josephus*, dum secundum leges Ægyptiorum convivales, aut aulicas, cibus est usus, vel abstinuit, cum in animo ejus nulla resederit inclinatio Ægyptiorum munera colendi. Subdit testimonium *Tertulliani de Idolol. Cap. 17.* Circa abstinentiam autem carnium apud Ægyptios, ratione habita *Josephi*, observat, 1) dici non posse, ab illo tempore, quo animalia symbola numinum fuerunt habita, Ægyptios illis abstinuisse; 2) si etiam Ægyptii animalium esu abstinnerint, ex alio quodam principio, quam motivo religionis, profectum esse potuisse. Sic, nonnullos populos illis abstinuisse animalibus, quibus tamen alii victitarint, & quidem non religione ductos, sed diversis de causis politicis, multis adstruit exemplis. Quare autem *Josephus* neque cum Ægyptiis, neque cum fratribus suis, comederit, illius rei rationem allegat summam ipsius dignitatem, & quod fratribus se suis nondum cognoscendum dare voluerit. Ad hæc fieri potuit, ut apud Ægyptios regni prorex, regni que proceres, eidem mensæ non assiderent: saltem id ex *Homero*, *Athenæo*, *Plutarcho*, aliis, apparet, heroibus singulis seorsum dapes suas fuisse appositas, & cuique suam portionem assigna-

Pag. 85 - 97.

98 - 103.

103 - 106.

106 - 111.

112 - 121.

122 - 124.

- Pag. 124-129. assignatam. *Josephi* fratres erant alienigenæ & exteri; more igitur Ægyptiorum fas non erat, illorum epulis admitti. *Josephi* dignitas erat summa ac regis proxima; quare, ut vilium pastorum advenarum mensæ accumberet, non conveniebat.
- 129-132. Qui apud Ebrzos cum regibus convivati fuisse dicuntur, illi non vere & proprie mensæ regis assederunt, sed cibos tantum, ex regia mensa suppeditatos, acceperunt; quam sententiam, a *Calmeto* productam, diversorum populorum exemplis confirmat. Nec hoc a nostri ævi moribus abludivit. Quis credat narranti, pastores, aliunde advenientes, in palatio proregis summi convivio fuisse exceptos? Sub finem adducit quædam ex *Scaligeranis secundis*, quem *librum virulentissimum* nominat, ubi pronuntiatur, *Josephum* in quibusdam se Ægyptiorum moribus accommodavisse. Denique, si *Josephi* religio a Patribus fuit agnita, Scriptura de idololatria ipsi intentata flet, Ægyptii illa tempestate animalia tantum ut symbola proprietatum divinarum respexerunt, odium in Israelitas, non tam ex religionis discrepantia, quam ex malis, quæ Ægyptus propter illos passa erat, est exortum, in excipiendis denique fratribus leges convivales & illorum statum observavit, *nullum fortius, inquit, aut ego fallor, desiderari poterit Basnagii licentia oppugnanda, aut religioni Josephi vindicanda, argumentum.* Probavit Eruditiss. Autor in hoc Opusculo copiosam lectionem & magnam industriam; sed pondus argumentorum non semper tale est, quale ipse vult videri. Chartæ & typorum nitor se cuicumque facile commendabit.

ALEXANDRI POLITI ORATIONES AD
Academiam Pisanam. Ejusdem Animadversionum in
Eustathium ad Dionysium Periegetam
Libri duo.

Romæ, 1742, 4.

Alph. 1.

Clarissimus gemini hujus opusculi Editor in primum con-
jecit octo, quas in Academia Pisana, illuc Florentia trans-
latus,

latus, publice recitavit, Orationes. *Prima* literarum Græcarum necessitatem demonstrat; *secunda* liberalium omnium artium necessitatem ad eloquentiam consequendam ostendit; *tertia* de literis humanioribus; *quarta* de universo disciplinarum orbe; *quinta* de optimorum studiorum assiduitate, disserit. Sic enim habet inscriptio nonnihil obscura; evincere autem illa vult Oratio, ei, qui ad consummati nomen eruditi adspiret, adhibendam esse diligentiam, & quo quisque sit doctior atque eruditior, eo majori studio in omnem ei doctrinam & studiorum genus esse incumbendum, Oratio sexta lectionis assiduitatem commendat. *Septima* rectum tradit ordinem studiorum; *octava* tandem laudes Lotharingicas & Medicas celebrat.

In his cum novi se nihil nobis offerat; alteram tantummodo partem, id est, animadversiones in *Eustathium*, *Dionysii Periegeta* interpretem, illustrabimus. Variam & sedulam monstrat hic liber Græcorum lectionem, & in eo præcipue excellit, quod terræ figuram, qualem veteres mente conceperunt, rationem longitudinis & latitudinis, & dimensionum per gradus, exponat. Brevem redigamus in conspectum optima ejus argumenta. *Libri primi Capite primo* explicat Noster inscriptionem libri *Eustathiani*, & varios titulos Palatini Byzantini, *Ducas*, (quam vocem rectius *Δύκας*, quam *Δύκας*, vel *Δυκάς*, scribi asserit,) *Σέβασος*, *πανσέβασος*, *ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων*, magnus Drungarus, &c. *Cap. 2* de *Comateris*, & præcipue *Andronico Comatere*, & diversis duobus monasteriis, *Flori*, vel *Florentii*, & *Callistrati*, agit. *Cap. 3* de magistro Rhetorum & cleri; *Cap. 4* de vocibus *περιήγησι*, *Periegeta*, *κεσός*, de tabulis veterum geographicis, *τῶ ἐπιπέδῳ*, & *τῇ ἐπιπέδῳ καταγραφῇ*, primis earum autoribus, *Anaximandro* & *Hecataeo* deinceps, Milesis, item *Cap. 5* de *Democrito*, nec non de *Byrsa* Carthaginienſi, disserit; *Cap. 6*, *σφαίραν ἀπλανῆ*, mundanam, aut cœlestem, geographicam non fuisse, sed astronomicam, demonstrat contra *Harduinum*; ejus inventorem, seu primum *κατασκευαστῆ*, non fuisse *Atlantem*; porro de sphaera *κρικωτῆ*
Archi-

Archimedis agit, quam *Gellius* pertusam, *Lactantius* cavum æs, appellarunt. Eam æneis circulis & lignea basi constituisse, sed vitro inclusam fuisse, docet. *Capite nono* redorditur sermonem de voce *periegesis*, *periodus*; de nostro disserit, cujas fuerit; negat, illum *Characonum* fuisse, *Augusti* æqualem & ministrum; quare *Suidas* eum Byzantinum crediderit, ostendit. Differentiam Geographiam inter & Chorographiam, & utilitatem studii geographici, declarat. *Cap. 11* de geographicis tabulis *Sesostris*, & aliorum regum *Ægyptiorum*, de *Colchorum* origine, & *Sesostris* in *Scythiam* & *Thraciam* *Europæam* expeditione; *Cap. 12* de peregrinationibus *Platonis*, *Ulyssis*, aliorum, de variis *Dionysii Periegesis*, *Corinthio*, *Samio*, *Rhodio*, aliis, & tandem de nostri scriptis, disserit.

Post hoc præmium ad ipsam rem devenit *Libro secundo*, cujus *primo Capite* de voce *περιβολαι, ἀνεργος, ἀψέφηρος*, & de figura terræ ex mente veterum, agit. *Cap. 2*, quare fundæ illam compararint, & longitudinis initium ab occidente in orientem procedendo duxerint, latitudinem autem ab austro versus boream extenderint, inquirunt. Illos nempe credidisse, ait, terram in occidente & oriente extremo esse acuminatas, at in septentrionem & meridiem latius patere. Tum de habitabilis terræ dimensione, numerisque graduum cis & trans æquatorem secundum veteres, disserit. Difficilem *Ciceronis* locum ex his principiis explicat, & refutat eos, qui, per vocem *vertices* ibi denotari *polos*, putant. *Cap. 7* de *Canopo*, ostio *Canopico* & *Heracleotico*, agit; *Cap. 8* de situ urbis *Naucratis*; *Cap. 9* de *Asiæ* & *Africæ* terminis, *Nilo* & *Tanai*, eoque gemino, uno sic vere, altero per abusum sic dicto, nempe *Jaxarte*. Mittimus reliqua.

Promittimus nobis multa bona ab hoc instituto, si continetur; cujus rei spem finis opusculi hujus facere videtur. Cum enim *Clariss. Politus* instructus sit gemino hujus *Eustathiani* operis Codice *MSto*, uno, quem suum appellat, altero, quem, quamvis etiam hujus dominus, in amici donatoris memoriam tamen *Monilianum* appellare mavult, e quibus quædam emendavit in his; spes est, fore, ut & in ceteris secuturis inde non pauca suæ integritati restituat. Quæ in

his

his emendata ex dictis Codicibus observavimus, haec sunt: pag. 121 ait, a Codicibus suis conjecturam *H. Stephani*, ὁφθαλμῶν καὶ διδασκαλίᾳ Μουσῶν, confirmari; pag. 122 offert meliorem lectionem sui Codicis αὐτοῦ, pro vulgato αὐτὸν, in istis: καὶ εἰς κερτὸν ἐν ἐγγράφοιτο αὐτὸν: pag. 125 insignem exhibet emendationem loci, a transpositione corrupti, quem sic restituere Codex *Moniliatus* jubet: κατάρχας μὲν Ἀναξίμανδρος μαθητευσάμενος Θάλητι, Ἐκατοῦς δὲ μετ' αὐτὸν -- μετὰ δὲ Δημόκριτος, καὶ τέταρτος Εὐδοξος: pag. 147 paulo melius habet ejus Codex ἀποτεμνόμενος, quam ἀποτεμόμενος vulgatum est, in istis: ὡς εἰ τις ἐξ ὅλων σώματος ἀποτεμόμενός τι: pag. 48 ait, Codicem *Monil.* pro vulgato μετ' ἔ' πολλὰ δὲ habete μετ' ἔ' πολλὰ δὲ. Sed id quidem non magni momenti. Pag. 191 ex utroque affert. περὶ ὧν ἐν οἰκίῳ τόπῳ φηθήσεται, pro vulgata lectione, cui vox τόπῳ deest.

Ipse quoque suo ex ingenio non paucos passim emendat, ut pag. 183 in istis *Strabonis*: ἡ δὲ Σαῦσσα ἐν Σετάνῳ κόλπῳ ἴδρυται, malit ἐν Βεσκιανῶν, vel Βεσκιανῶν, κόλπῳ, ab urbe *Aulsonum* *Vesiciae*. Pag. 197 *Procli* emendat Sphaeram, in qua vulgo legitur, ubi de *Canopo* sermo: ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ παντελῶς ἐστὶν ἀφανής: pro ultima voce Noster recte scribit ἐμφανής. Utinam & praecedentia correxisset: ἔτος μὲν ἐν Ῥόδῳ μέλις θεωρητός ἐστίν, ἢ παντελῶς ἀφ' ὑψηλῶν τόπων ἀρατός. Nobis videtur verisimile, ibi loci legendum esse: ἢ παντελῶς, εἰ μὴ ἀφ' ὑψηλῶν τόπων, ἀρατός. Pag. 199 pro istis vulgatis *Plinii* maioris: *Naucratis*, unde ostium quidam *Naucraticum* nominant, quod alii *Heraclioticum*, *Canopico*, cui proximum est, praeferebant, legendum suadet Noster: *Naucratis*, - - quod alii *Naucraticum*, *Canopico*, cui proximum est, praeferebant. Pag. 207, pro istis vulgatis in veteri *Paraphrasi Periegescos Dionysiana*, ὑπερτεταύτως τοῦ ἄλλοις ἡρακλειωτικὸν σημειῖν, reponit in his ultimis εἰς ἡρακλ. σ. Pag. 209 vitiosam vulgatarum scriptiōnem Ὁρεζάρτην pro Ἰαζάρτην in *Plutarchi Alexandro* taxat. Pag. 123 in *Strabonis Lib. XVI* pro istis vulgatis: τοιαύτην ὑπερκαμένην ἔχει τὴν Σιβηρίαν, reponit τοιαύτη ἢ ὑπερκαμένην ἔχει τὴν Σ.

Q

Ex

Ex his utilitatem hujus opusculi, vel non commendantibus nobis, intelligent veteris Geographiz amatores.

LECTIO DE MUSCULIS, ET MOTU MUSCULORUM, Serenissimo Principi, FRANCISCO MARIE PICO, Duci Mirandule, Aula Regis Catholici Praefecto majori, &c. nuncupata.

Romæ, ex typographia Komarek, 1743, 4.
Plag. 3½.

Fuit hæc lectio ab *Antonio Cocchio*, publico Anatomæ & Medicinæ Lectore, idibus Martii A. 1741, in Theatro Anatomico Archilycei Romani, ante excoriati cadaveris ostensionem, habita, & partim de singulorum fere musculorum usu observationes nonnullas continet, partim de motu musculorum in univèrsum. Sunt tamen illæ observationes tantum non omnes vulgares, & magnam partem ab aliis confutataz. Quare brevissimi esse in hac scriptiuncula recensenda poterimus. Et, quemcunque actionis musculorum modum admittamus, parum tamen verisimile est, quod *Cochius* de membrana musculi, transversisque fibris, habet, reliquas, ne, dum agant, dehiscere possint, continentibus, quia potius ad eas firmandas dirigendasque factæ esse videntur. Obscurum vero id est, quod de sanguine per fibrarum spatia currente, ibique concreto, habet. Neque parum miramur, Autorem divisionem illam musculorum parum idoneam in caput & caudam ita admittere, ut sphincteres tantum excipiat. Omittamus autem, quæ de dura matre, ut triventri musculo, de rectis abdominis musculis in lineam albam fibris suis commissis, de arca pectoris per subclavium, serratos superiores, scalenos, & diaphragma, elevata, deque pericranii contractione, exponuntur, quæ, dum, maxilla luxata, fiat, illa ab *Hippocrate* in hoc casu proposita mala producat. Meliora sunt, quæ de occipitalium musculorum actione, atque de borborygmis, secundum *Heisteri* atque *Ghiffonii* sententiam, exponit. Contra parum nos in-

telli-

telligere fatemur, qua ratione scapula possit per trapezium latissimumque dorsi musculum deprimi, tibia vero una ab altera a fascia sic dicta lata deduci. Nova etiam est, an quoque verifimilior, dubitamus, de fibrarum carnearum extremis, centrum versus se contrahentibus, opinio. Qui vero musculos, dum agunt, inflari credunt, vix se abduci ab ea sententia patientur hoc, quod *Cocchius* indurescere potius musculos contendit, quin potius, dum inflantur, indurescere, neque sine ratione, existimabunt. Contra facile cum *Cocchio* credidimus, quando animal ex loco non moveatur, tamen musculos non quiescere, verum in æquali contractione esse. Neque, sanguinem, improbable est, tum mole, tum impetu, quibus fibrarum quasi elaterem irriteret, aliquid ad motum musculorum conferre. Quæ vero his de convulsis æque ac torpentibus sive per morbum, sive per senium, musculis subjiciuntur, tanquam in vulgus nota omittimus.

**TRACTATIO CATOPTRICO-DIOPTRICA, IN
 qua focus lenium & speculorum sphericorum ope re-
 gula algebraice utrisque communis determinatur &
 GOTTLIEB AUGUSTO MOSDORFFIO,
 continuata, & finita.**

Vid. Nova Acta Mensis Febr. hujus Anni pag. 79 seq.

Problema VI.

XI. **E**x regula generali deducere specialem pro lentibus, ex quacunque materia confectis.

Solutio.

Si *OImQR* est diaphanum, sive vitreum, sive ex alia materia confectum, sphericum tamen, radius *PI* ex *I* refringetur versus *V*, hinc superficiem anteriorem *rQm* in *Q* non attingit, ergo nec patitur secundam refractionem. In eo vero casu, in quo radius irrefractus transmittitur, est $z = -b$, (§. X, Cor.) Hinc fit $v = b = rH$. Addatur

$$Or = c, \text{ hinc } v + c = OH = z = \frac{-aq}{d-a-q} \text{ (§. IX, Cor.)} =$$

Q_2 -mad

$\frac{-mad}{nd - na - md}$ (§. VI Cor.). Jam vero radius incidens Pm in m refringitur versus cathetum Sm ; ergo $d = \frac{cy - cr + pc + pr}{y - r + p}$ (§. IX.) = $(-nry + cny - mcr - ncy)$:

$(my - mr - ny)$ (§. VIII, Cor. III). Quod si in formula pro z modo inventa substituatur, erit distantia foci pro lentibus in genere $z = \frac{amcy - am^2cy + am^2cr + amncy}{amcy - n^2ry - mncr - n^2cy - amny + amnr + am^2y + mnr - n^2cy + m^2cr}$

Q. e. f. Vid. Tab. II Fig. 4 in Mense Febr. hujus Anni.

Corollarium.

Sit $n : m = 3 : 2$. Ergo $z = \frac{6ary + 2acy + 4acr}{3ay - 3ry - cy - 2cr + 6ar}$

& $-z = \frac{6ary + 2acy + 4acr}{3ry + cy + 2cr - 3ay - 6ar}$ pro meniscis

vitreis. Ut igitur obtineatur formula pro lentibus, utrinque convexis, loco $+r$ ponendum est $-r$, hinc $-z =$

$\frac{6ary + 4acr - 2acy}{3ry + 2cr + 3ay - cy - 6ar}$ quæ formula est eadem cum

illa, quam proposuit *Halley* in *Philosoph. Trans. Num. 205*, modo in locum horum signorum illa substituuntur, & observetur, eum distantiam foci ducere ab O versus V , & OV apud illum esse $= +z$. In nostra vero regula distantia foci in speculis OH est $= +z$; ergo in lentibus, quæ focum post se rejiciunt, ea fit $= -z$.

Problema VII.

XII. Ex regula universali deducere specialem pro speculis sphericis ex quacunque materia confectis.

Solutio.

Si $OlMqr$ est speculum, ex materia pellucida confectum, radius incidens Pm refringetur in m versus l , unde reflexus refringetur denuo in Q , & secabit axem OG in n , ita ut sit

$$rn = v = \frac{nbr}{nr + mb - nb} \quad (\text{§. X Cor.}). \quad \text{Vid. Tab. II}$$

Fig. 4 Mensis Febr. hujus Anni. Porro, quia radius a superficie *Ol* reflexus efficit angulum reflexionis angulo incidentiæ æqualem, erit $q = d$ (§. IX Cor.). Et, quia *Pm* etiam in puncto *m* refringitur, erit jam angulus inclinationis ad angulum refractionis ut $n : m$, & $p = \frac{ny}{m}$,

$$\text{hinc } x = \frac{ny}{ny + mr - my} \quad (\text{§. VIII Cor. III}) =$$

$$rL. \quad \text{Addatur } Or = c, \text{ hinc } OL = d \quad (\text{§. IX}) = \frac{ny + cy + mcr - mcy}{ny + mr - my} \quad \text{Jam vero per regulam } \textit{Dittonianam} \text{ est } z = \frac{ad}{zd - a}$$

(§. cit. Cor.) Ergo, si loco *d* ejus valor substituatur, habebitur

$$z = \frac{any + acy + amcr - amcy}{znr + znc + zmcr - zmc - any - amx + am}$$

Quodsi in valore *v* modo invento substituatur $b = z - c$, erit universaliter $v =$

$$\begin{aligned} & (amnr^2y - zcmnr^2y - zmnc^2y - 2c^2m^2r^2 + 2c^2m^2ry + \\ & + zacmry + zacm^2r^2 - zacm^2ry) \\ & : (2n^2r^2y + 4n^2cry + 4mncr^2 - 4mncry - amnr^2 + 2amnr y \\ & - 4mnc^2y - 3m^2c^2r + 2c^2m^2y + 4acmry + 2acm^2r \\ & - 2acm^2y + 2n^2c^2y + 2mnc^2ry - 2an^2r - 2an^2cy - 2amncr) \end{aligned}$$

Q. e. f.

Corollarium.

Habemus igitur regulam universalem pro omnibus spectulis, ex quacunq[ue] materia confectis. Jam facile erit specialiorum pro speculis vitreis inde derivare. In his enim est $n : m = 31 : 20$ (§. III. Sch.). Ergo distantia foci $v = (310a^2ry - 620cr^2y - 220c^2ry - 400c^2r^2 + 220acry - 400acr^2) : (961r^2y + 682cry + 620cr^2 - 310ar^2 - 341ary + 121c^2y + 220c^2r - 121acy - 220acr)$ Vid. Tab. II Fig. 4 Mensis Februarii hujus Anni. Vel, si brevitas & commoditatis gratia ponitur $n : m = 3 : 2$, erit

Q 3

v =

$$v = \frac{3ar^2y + 2acry + 4acr^2 - 6cr^2y - 2c^2ry - 4c^2r^2}{9r^2y + 6cry + 6cr^2 - 3ar^2 - 3ary - acy - 2acr + c^2y + 2c^2r}$$

Et, si in regula universali crassities speculi negligitur, fiet $v = amry : (2mry - amr + 2amy - 2any)$. Quodsi sit $a = r$, erit $v = ry : zy - r$. Ergo regula nostra quadrat etiam ad specula metallica (§. VIII Cor. II).

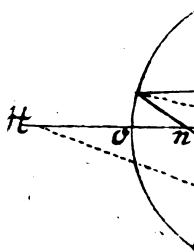
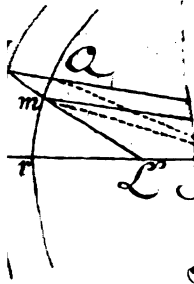
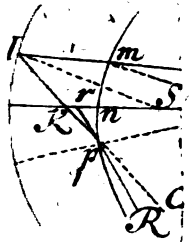
TAB. III
Fig. 2.

XIII. Radius Pm , si a superficie rQm non refringitur, sed reflectitur in L , quod supponendum est, si $p = y$, non venire poterit ad superficiem OI . Attamen, si fingas, eum continuari ad punctum I , reflectetur radius a puncto I in Q , & in Q aut iterum reflectetur, aut refringetur, prouti reactio puncti Q est vel positiva, vel negativa. Punctum A ergo dat focum imaginarium in hoc casu; verus enim focus est in puncto L . Idem valet in omnibus casibus reliquis, in quibus radius ab una superficie ita refringitur, vel reflectitur, ut alteram superficiem attingere nequeat. Semper enim in ejusmodi casibus regula generalis determinat focum tantummodo imaginarium. Si igitur verum desideras, debebitur regula ita determinari, ut reactio illius superficie, quam non attingit, tanta sit, ut, si radius in illam incideret, superficies ejus directionem non mutare possit. V. c. cum ex formula generali deducere vellemus specialem pro lentibus, ponendum erat $t = -b$ (§. XI), idque eum in finem, ut refractione in puncto Q cessaret. Vid. Tab. II Fig. 4 *Menfis Febr. hujus Anni*. Si enim formula ita non determinatur, fingendum erit, radiam refractam VI continuari in B , & ibi altera vice refractam secare axem in puncto A , quod tunc esset focus imaginarius.

Fig. 1.

XIV. Nonnunquam radius reflexus IQ secat axem OS in K , antequam fuerit altera vice in superficie anteriori refractus. Focus igitur verus in hoc casu est K , ad cujus distantiam ab n inveniendam ponatur in regula pro v inventa $t = -b$ (§. XIII); hinc fit $v = b = \frac{aq - dc + ac - qc}{d - a + q}$ (§. X). Si igitur IK ita reflectitur, ut sit $SIM = KIS$, erit

TAB.

erit $q = d$. Ergo $b = v = \frac{ad + ac - 2dc}{2d - a}$. Jam vero

pro speculis ex pellucida materia confectis est $d = \frac{-nry + cmy - mcr - ncy}{my - mr - ny}$ (§. XI). Hinc $v =$

$$\frac{2acmy - 2acmr - 2acny - amry - 2c^2my + 2cmr + 2c^2mr + 2c^2ny}{2cmy - 2mry - 2cmr - 2ncy - amy + amr + any}$$

& pro speculis vitreis, si $m : n = 2 : 3$, erit $v = \frac{3ary + 4ac + 2acy - 6cr - 4c^2r - 2c^2y}{6ry + 4cr + 2cy - ay - 2ar}$

tiz foci K ab anteriori superficie pm . Et quidem punctum K in hoc casu est focus verus. Datur vero etiam in hoc speculo focus opticus. Radius enim IK , postquam axem OS in K secuit, denuo refringitur a superficie mp in puncto p , & quidem a perpendiculari pG versus R , unde continuatus secabit axem in puncto r . Hoc igitur jam est focus opticus radiorum, ex L venientium. Itaque regula, in Paragrapho data, determinat focum verum K , & altera, §. XII exhibita, focum opticum.

XV. Radii, ex distantia infinita venientes, sunt paralleli. Sed solis distantia respectu diametrorum & crassitie speculi tanta est, ut juste pro infinita haberi possit. Radii ergo solares sunt sibi invicem paralleli. Ut igitur inveniat focus radiorum solarium, ponatur $y = \infty$. Hinc

$$v = \frac{3ar^2 + 2arc - 6c^2 - 2c^2r}{9r^2 + 6cr - 3ar - ac + c^2}, \text{ vel accuratius}$$

$$= \frac{31ar^2 - 62cr^2 - 220c^2r + 220acr}{961r^2 + 682cr - 341ar + 121c^2 - 121ac} \quad (\text{§. XII Cor.})$$

Scholion.

Quae in hac Paragrapho de radiis solaribus diximus, valent tantummodo de radiis, ex unico puncto solis, eoque in axe speculi constituto, emanantibus. Radii enim ex ceteris punctis

TAB. III
Fig. 1.

Etis solis emanantes colliguntur in aliis punctis, extra axem speculi sitis, unde latitudo foci ortum trahit, quippe in quo re vera solis imago repræsentatur, cujus situs & magnitudinem in posterum eadem methodo determinabimus. Ceterum patet inde, quam falso vulgo specula caustica parabolica pro optimis habeantur, cum tamen non nisi radios axi parallelos, id est, ex unico puncto solis venientes, ad focum deferant, ceteros autem irregulariter huc, vel illuc, reflectant. Radios autem, ex unico puncto solis venientes, ad urendum non sufficere, docent experimenta, tempore eclipsium solarium instituta. Sole enim ultra dimidium obscurato, vix medioeres lentes causticæ aliqua urendi vi gaudere solent. Unde non mirum, effectum votis eorum non respondisse, qui speculis parabolicis & ellipticis usi sunt, ad objecta remota incendienda.

XVI. Experientia teste non omnes radii, in superficie vitream rQm incidentes, per illam transeunt, sed haud pauci ab illa reflectuntur, & si a distantia infinita veniunt, uniantur cum axe rS ita, ut distantia foci a superficie

rQm sit $= \frac{r}{a}$. Sed radii, dictam superficiem trans-

euntes, & in I reflexi, possunt colligi in alio puncto axis. Si igitur omnes in eodem colligi debent, ponendum

$$v = \frac{r}{2} = \frac{31ar^2 - 620cr^2 - 220c^2r + 220acr}{961r^2 + 682cr - 341ar - 121c^2 - 121ac}, \text{ hinc}$$

$$a = \frac{961r^2 + 1922cr + 319c^2}{961r + 561c}. \text{ Speculum itaque, cujus se-}$$

midiameter a est valoris modo inventi, colliget omnes radios ejusdem refrangibilitatis in eodem foco cum reflexis ab anteriori superficie. Et, quamvis hoc modo colores evitari nequeant, tamen ejusmodi speculum non sine omni usu in tubis *Newtonianis* adhiberi posse putaverim, modo crassities c respectu semidiametri r sit exigua. Hoc enim si fit, superficies posterior anteriori erit fere parallela; hinc præter in-

dica-

dicatam utilitatem, eam etiam præstant, quam ejusmodi speculis attribuit *Newton. Lib. I. P. I. Exper. XVI p. m. 76*, quod scilicet ad evitandos colores sint maxime accommodata. Sed facile patet, ejusmodi speculum omni, qua fieri potest, cura debere esse confectum.

XVII, Quemadmodum autem ex natura speculi invenitur distantia foci; ita etiam ex hac potest inventri illa. Est enim, si crassities speculi negligitur, distantia foci radiorum parallelorum

$$= v = \frac{2r}{3r - a} \quad (\text{§. XII. Cor.}). \quad \text{Ergo } a = \frac{3rv}{r + v}$$

Si ergo desideras, ut focus determinatam distantiam a speculo habeat, poterit ex hac & diametro una inveniri altera. Patet autem ex hac regula, semidiametrum a crescere una cum

distantia foci. Si enim $v < \frac{r}{2}$, erit $\frac{3rv}{r + v} < r$, si $v = \frac{r}{2}$,

erit etiam $\frac{3rv}{r + v} = r$, & si $v > \frac{r}{2}$, est quoque $\frac{3rv}{r + v} > \frac{r}{2}$.

Nec tamen semidiameter a in infinitum accrescere potest. Si enim $v = \infty$, erit $a = 3r$. Si vero distantia foci est infinite magna, major esse nequit. Ergo in maxima foci a speculo distantia a non est $> 3r$.

Scholion.

Secundum hanc igitur theoriam construi posset speculum ex diametris non magnis, quod focum in infinitum projiceret. Sed vereor, ne, dum nimis ille distat a speculo, ejus virtus quoque nimis infringatur. Cum enim radii ad focum tendentes per aerem transeant, hic autem non modo per se sit aliqua ex parte opacus, verum etiam sæpenumero multos contineat vapores, qui radios incidentes partim refringunt, partim reflectunt, & præterea quoque diversa radiorum refrangibilitas diversos focos efficiat, qui, uti infra ostenderetur, eo magis a se invicem distant, quo magis foci a speculo sunt remoti, sequitur, ut eo pauciores radii in foco colligantur, quo longior est distantia foci. Accedit & hoc incommodum,

R

quod

quod in foco re vera repræsentetur imago folis, quæ fit eo major, quo longius focus a speculo distat, uti in altera Parte deconstrabimus; quo major autem hæc est, eo minores effectus ab ejusmodi speculo sperare licet. Id quod a plerisque, qui de augenda distantia foci ope speculorum sphericorum, vel lentium, cum speculis connexarum, cogitarunt, neglectum esse, miror. Si igitur ejusmodi speculo objectum remotum incendi debet; opus est, ut plura specula sibi jungantur, quibus defectus, ex dictis causis ortus, suppleatur. Multitudinem vero experientia determinare debet. Illud autem cuilibet patet, eo paucioribus speculis opus esse, quo majores sunt diametri, & consequenter superficies speculorum.

XVIII. Possunt quoque ex regula generali deduci speciales pro speculis utrinque convexis, vel utrinque concavis, nec non pro iis, quorum superficies posterior concava, anterior vero convexa, vel quorum una superficies est plana, &c. ex quibus potiores tantum attingemus. Plerumque in speculis vitreis superficies anterior relinquitur plana; ad invenendam igitur distantiam foci in ejusmodi speculo, ponatur $r = \infty$, hinc $v = \frac{a - 2c}{3}$. Si loco $+r$ ponitur $-r$, erit

$$\text{pro speculis utrinque convexis } v = \frac{3ar^2 - 2acr - 6cr^2 + 2c^2r}{9r^2 - 6cr + 3ar - ac + c^2}$$

In hoc igitur casu focus esse potest tam vernus, quam opticus, prouti radius reflexus secat axem, vel ante, vel post, secundam refractionem. Si ergo contingeret, ut focus esset intra speculum, ejus distantia invenitur eodem modo ex regula, §. XIV exhibita. Ponamus, speculum esse sphaeram integram *OmPR*. Hujus ergo focus invenitur, si fit $a = r$ & $c = 2r$;

hinc $HP = v = -\frac{5a}{2} =$ distantia foci optici ab anteriori superficie. Si loco $+a$ ponitur $-a$, speculum fit utrinque concavum, in quo est $Of =$

$$v = \frac{-3ar^2 - 2acr - 4acr^2 - 6cr^2 - 2c^2r - 4c^2r^2}{9r^2 + 6cr + 6cr^2 + 3ar^2 + 3ary + acy + 2acr + c^2y + 2c^2r}$$

Hu.

TAB. III
Fig. 3.

Fig. 4.

Hujus ergo speculi focus semper est post speculum, quanta-
 cunque sit distantia puncti radiantis, vel crassities & diametri
 speculi. Sed, missis hisce, convertimus nos ad constructiones
 geometricas nostrarum regularum, quarum potiores in se-
 quentibus ope hyperbolæ exhibebimus.

XIX. Antequam harum regularum constructiones ade-
 mus, opus erit, ut varios, qui occurrere possunt, casus a se in-
 vicem separemus. Sunt enim superficies sphericæ, in quas
 incidit radius, vel concavæ, vel convexæ, & in utroque ca-
 su radii aut sunt divaricantes, aut demum post superficiem
 eum axe uniuntur, uti in §. VIII Cor. IV ostendimus. Sed
 ex cit. Cor. patet, si radii incidentes post superficiem cum
 axe concurrant, perinde esse, ac si radii divaricantes *PI* in-
 ciderent in superficiem convexam *DIO*, hinc singulari con-
 structione opus non esse. Ideoque exhibebimus tantum cur-
 vam pro superficiebus concavis, & convexis. Et quidem
 in construendâ prima regula reactionem plani *p* loco abscissæ
 assumemus, ideoque distantia puncti radiantis inter quantita-
 tes constantes erit referenda.

Problema VIII.

XX. Describere curvam, cujus abscissæ exhibeant reactio-
 nes plani sphericæ concavi, in quod radius incidit, ordinatæ
 vero distantias foci ab isto plano.

TAB. III
 Fig. 5.

Solutio.

Describatur hyperbola intra asymptotos *AO* & *AE*, cujus
 potentia $BC^2 = ry - r^2$. Fiat $AS = ET = r$, & du-
 catur *ST* parallela del. *AM*. Ex puncto *T*, in quo *SP* hy-
 perbolam secat, ducantur abscissæ *TP*, vel $Tn = p$, dico, or-
 dinatas *Mm* fore distantias foci in speculis, & *Qm* in dia-
 phanis.

Demonstratio.

Quia $BC^2 = ry - r^2$ & $TE = r$, crit $AE = ST = y - r$.
 Hinc $SP = y - r + p = AM$. Sit $Pm = x$. Ergo Mm
 $= r - x$. Jam vero est

R 2

BC

$$BC^2 = AM. Mm$$

$$ry - r^2 = (y - r + p)(r - x)$$

$$ry - r^2 = ry - r^2 + pr - xy + rx - px,$$

hinc $x = \frac{pr}{y - r + p} = Pm =$ distantiz foci in speculis.

(§. VIII) Q. e. p.

Cum Tn sit $= p$ (per constr.), erit $Sn = ST - Tn = y - r - p$ (per Dem. I.) Quia ordinata Pm fuit $= + x$, erunt jam $Qn = - Pm = - x$; consequenter $QN = r + x$, & $BC^2 = Sn. QN$

$$ry - r^2 = (y - r - p)(r + x);$$

hinc $-x = \frac{-pr}{y - r - p} = QN =$ distantiz foci in diaphanis. (§. VIII Cor. III) Q. e. a.

Corollarium I.

TAB. III
Fig. 5.

Quia facile fieri potest, ut fiat $Tn > TS$, id est, $p > y - r$, describenda est alia hyperbola RSK inter asymptotos AR & AK , cujus potentia itidem $= ry - r^2$. In his experiment ordinata nq desideratas distantias. Sit enim $qn = x$. Quia $nN = AS = r$ (per Dem. I) erit $Nq = x - r$. Porro, cum sit $Tn = p$ & $TS = y - r$, fiet $Sn = AN = p - y + r$; hinc

$$ry - r^2 = (p - y + r)(x - r)$$

$$x = \frac{-pr}{y - p - r} = nq =$$
 distantiz foci in diaphano.

Corollar. II.

Si $p < y - r$, erit $y - r - p$ quantitas positiva. Ergo ordinata $Qn = x = \frac{-pr}{y - r - p}$ expriment distantias foci, quamdiu est post diaphanum. Si vero $p > y - r$, erit $y - r - p$ quantitas negativa; hinc valor ordinarum $qn = x = \frac{-pr}{y - r - p}$ est positivus, ideoque per has exprimentur distantiz foci, quamdiu est ante diaphanum.

Corol.

Corollar. III.

Si $TP = p$ fit $= \infty$, punctum m cadit in M , hinc PM , id est, $x = r$. Ergo concursus radiorum est in centro speculi, quæ est maxima foci distantia. Et, si $Tn = p = \infty$, punctum q cadit in punctum N , hinc $qn = Nn = r$. Ergo etiam in hoc casu est $x = r$, & focus in centro diaphani. Id quod etiam ex *Tab. II Mens. Febr. Fig. 2* patet. Cum enim AC , vel IF , ibi exprimat reactionem plani AK , & tendentia AI , vel DE , semper immutata maneat, sequitur, ut diagonalis IC per centrum G transire non possit, nisi angulus CIG fiat nihilo æqualis, id est, si reactio AC fiat infinita. Idem valet de diaphania. In his enim exprimit AS , vel AQ , actionem perpendicularem radii, postquam in superficiem OIK incidit. Hinc QI est diagonalis parallelogrammi, ex tendentiis QA & AI compositi, quæ continuata secat axem QL in R . Hæcce ergo non potest transire per centrum G , nisi fiat angulus GIR , vel $QIT = 0$, id quod accidit, si QA est infinita. Denique, si $p = 0$ ordinatæ Pm cadunt in punctum T , hinc sunt quoque nihilo æquales. Si enim in *Tab. II Mens. Febr. Fig. 2* actio perpendicularis AC , vel $AQ = 0$, restabit tantum actio AI , hinc radii directio erit recta IAP (*β. IV*), & focus esset in P . Sed, quia angulum IGO supponimus infinite parvum, cadet punctum P in O , ideoque distantia foci est $= 0$. Quod vero ad variationem foci, in *Cor. II* annotatam, attinet, potest hæc quoque ex eadem *Figura* demonstrari. Si enim $p = Ab$, directio erit BI , & focus in puncto W , consequenter post diaphanum. Si Ab accrescat in S , ut fiat $AS = p = y - r$, directio radii erit SI , ad axem PL parallela, hinc foci distantia est infinita. Si vero AS ulterius accrescat, v. g. in Q , ut sit $p > y - r$, linea directionis QI secabit axem ante diaphanum in R , hinc R est focus imaginarius.

Scholion.

In eo casu, in quo novam hyperbolam RLK describendam esse diximus, res etiam breviter expediri potest. Etenim, si abscissæ AN , id est, differentiæ reactionis p & lineæ $AL = y - r$, quæ ducebantur ab A versus R , transferantur

TAB. III
Fig. 5.

ex A versus E , quilibet videt, ordinatas QN exprimere desideratas distantias.

Problema IX.

TAB. III XXI. Invenire curvam, cujus ordinatae expriment distantias foci, in quo radii a superficie convexa reflexi, vel refracti, colliguntur.

Fig. 5.

Solutio.

Describatur hyperbola iatra asymptotos, cujus potentia $= ry + r^2$. Ducatur SP ita, ut sit $AS = TE = r$. Fiat TP , vel $Tn = p$, & erunt in illo casu linea Pm distantiae foci in speculis; in hoc vero ordinatae Qn expriment distantias ejus in diaphanis.

Demonstratio.

Quia $BC^2 = ry + r^2$, & $TE = r$, erit $GT = r + y$. Et, cum sit $TP = p$, habebitur $SP = r + y + p$. Vocetur $Pm = -x$. Ergo $Mm = r - x$; hinc

$$ry + r^2 = (y + r + p)(r - x)$$

$$ry + r^2 = ry + r^2 + pr - xy - rx - px$$

$$-x = \frac{-pr}{y + r + p} = Pm. \quad \text{Q. e. p.}$$

Porro, si $Tn = p$, erit $Sn = y + r - p$. Ergo, si $Qn = -Pm = +x$, QN est $= r + x$; hinc

$$ry + r^2 = (y + r - p)(r + x)$$

$$x = \frac{+pr}{y + r - p} = Qn \text{ distantiae foci in diaphanis.}$$

Q. e. a.

Corollar. I.

Quia valor ordinarum Pm est negativus, focus in ejusmodi speculis debet esse post superficiem reflectentem, quod etiam obtinet in diaphanis, si $p > r + y$, nimirum si distantiae foci exprimentur per ordinatas qn , in altera hyperbola RLK ductas. Si vero $p < r + y$, rectae Qn sunt $= +x$, & expriment distantias foci virtualis. Etenim, si P sit punctum radians in Tab. II Fig. 3 Mens. Febr. & DM reactio plani DI , dire-

ctio

Actio radii erit MI , quæ continuata secat axem in H . Ergo focus est post speculum. Si vero superficies OID est pellucida, actio perpendicularis radii, postquam in eam incidit, erit DZ , & IZ directio radii; focus ergo est in X , consequenter ante diaphanum. Prouti autem crescit DZ , ita etiam focus X recedit a plano OID , donec infinite ab illo distet. Quodsi tunc actio DZ accrescat ulterius, focus incipiet esse post superficiem OID in illo puncto, in quo linea XIZ , quæ quasi circa punctum I rotatur, axem OG secat.

Corollarium II.

Si puncti radiantis distantia est $= -y$, pro foco speculorum est $x = \frac{pr}{y+r+p}$, pro diaphanis autem $x = \frac{-pr}{y+r-p}$ (§. VIII Cor. III). Ergo etiam pro speculis ordinatæ Pm , & pro diaphanis ordinatæ Qn , vel qn , focorum distantias expriment. (§. XIX.) Hac tamen observata differentia, quod focus in speculis sit ante, in diaphanis vero post, superficiem OID . Unde denuo patet, hunc casum separata constructione non indigere.

Scholion.

Eodem modo etiam proceditur in construendis regulis, §. IX & X inventis. Sed, quia in hac constructione distantia puncti radiantis inter constantes referri debet, eaque in his formulis exprimitur per d & b , non poterit inveniri distantia foci, nisi prius dictæ quantitates inventæ fuerint, quod operationem molestem efficit. Quamobrem, missa formula generali, progredimur ad specialem pro speculis, §. XII inventam, in qua tamen brevitatis gratia crassitiem speculi negligere licebit.

Problema X.

XXII. Describere curvam, cujus ordinatæ expriment distantias foci in speculis, ex quacunque materia confectis.

TAB. III
Fig. 6.

Solutio.

Describatur hyperbola æquilatera BTP intra asymptotos
 HA

HA & AK , ejus potentia $BC^2 = \frac{a^2 r^2}{(2r - 2a)_2} = NC^2$.

Fiat $AN = \frac{2a^2 ry - a^2 r^2}{y(2r - 2a)^2}$, (vel, si $y = \infty$, fiat $AN = \frac{2a^2 r}{(2r - 2a)^2}$). Ex puncto E , ejus distantia ab N fit $= \frac{ar}{2r - 2a} = BC$, erigatur perpendicularis ER , & fiat $NR = m$.

TAB. III
Fig. 6.

Hinc, si fit $ON = n$, & ducitur parallela ER ad PO , ordinata PK exprimet desideratam distantiam.

Demonstratio.

Quia $NR : NO = NE : NK$ (per constr.) erit $m : n = \frac{ar}{2r - 2a} : \frac{ar}{m(2r - 2a)}$. Hinc, cum sit $AN = \frac{2a^2 ry - a^2 r^2}{y(2r - 2a)^2}$

fit $AK = AN + NK = \frac{2a^2 ry - a^2 r^2}{y(2r - 2a)^2} + \frac{ar}{m(2r - 2a)}$ Est autem $BC^2 = AK \cdot PK$. Ergo, si $PK = v$, habetur

$$\frac{a^2 r^2}{(2r - 2a)^2} = \left(\frac{2a^2 ry - a^2 r^2}{y(2r - 2a)^2} + \frac{ar}{m(2r - 2a)} \right) v \quad \& \quad v =$$

$$\frac{amry}{2amy - amr + 2mry - 2any} = PK \quad (\text{J, XII Cor.})$$

Q. e. d.

Corollarium I.

Sit $a > r$. Ergo valor lineæ NE fit negativus. Ideoque fiat $NE = \frac{ar}{2a - 2r}$, & NR continuetur versus Q .

Quodsi fiat $TN : NR = n : m$, & per punctum T ducatur ordinata pk ; erit hæc distantia foci in illo casu. Est enim

$$NR : NE = TN : KN$$

$$m : \frac{ar}{2a - 2r} = n : \frac{ar}{m(2a - 2r)}$$

Hinc

Hinc $AK = AN - kN = \frac{2a^2ry - a^2r^2}{y(2r - 2a)} - \frac{amr}{m(2a - 2r)}$. Sit

$pk = v$. Ergo $\frac{a^2r^2}{(2r - 2a)^2} = \left(\frac{2a^2ry - a^2r^2}{y(2r - 2a)^2} - \frac{amr}{2ma - 2mr} \right)^2$.

sive $\frac{a^2r^2}{2r - 2a^2} = \left(\frac{2a^2ry - a^2r^2}{y(2r - 2a)^2} + \frac{amr}{2mr - 2ma} \right)^2$.

Hinc $v = \frac{amry}{2amy - amr + 2mry - 2amy} = pk$.

Si ergo fiat $n = NQ$, distantia foci erit ordinatæ HA æqualis, quæ cum sit ipsa asymptotos, & consequenter hyperbolam non nisi in distantia infinita fecerit, sequitur, ut etiam distantia foci sit infinita. Si vero QN accrescat ulterius, & fiat v. g. $= VN$, describenda est nova hyperbola GMV , cujus una asymptotos est AH , & altera AG , potentia autem $AL^2 = BC^2$. Quo facto, si produatur QN in V , erit hæc desiderata distantia foci, & quidem focus tunc erit post speculum.

TAB. III
Fig. 6.

Corollarium II.

Si radii incidentes sunt paralleli, & $a : r = 361 : 341$, nec non $m : n = 20 : 31 = 50 : 77\frac{1}{2}$, erit $n = QN$. Ratio autem $50 : 77\frac{1}{2}$ est pro radiis viridibus & ex parte cæruleis; ergo dictorum radiorum focus infinite distat. Et, cum pro radiis rubris sit $m : n = 50 : 77\frac{1}{2}$, erit in hoc casu $n < QN$ & v. g. $= TN$. Unde horum focus est ante speculum, ejusque distantia $= pk$. Denique, si $m : n = 50 : 78$ pro violaceis, fiet $n > QN = v. g. = VN$. Ergo horum focus est post speculum (*Cor. I*). Unde patet, focos radiorum diverse refrangibilium admodum a se invicem esse remotos. Quod cum in aliis casibus eodem modo ostendi possit, confirmantur inde, quæ in *Schol.* ad §. XVII monuimus.

Scholion.

Patet inde, hoc theorema usum præstare in determinandis focis radiorum diverse refrangibilium. Si enim fiat $NR = 50$, & NO successive exprimat per $77, 77\frac{1}{2}, 77\frac{1}{7}, 77\frac{1}{2}$, &c. uti *Newton. Lib. I P. II Exp. VII* rationes sinuum invenit, ordinatæ PK, pk , expriment focorum distantias, quæ ex diversa refractione in vitro oriuntur. Possunt quoque ope hu-

Fig. 6.

ius constructionis foci speculorum, ex diversa materia confectorum, inter se conferri. Quid? quod, si distantia foci PK jam sit cognita, inveniri potest ratio anguli inclinationis ad angulum refractionis in eadem hyperbola. Producat enim PK in O, & erit NO: NR = n: m. Potest etiam NO inveniri in quibuscunque velis partibus. Fiat enim NR = 100, & habebitur quoque NO in partibus centesimis; si vero NQ = 60, invenietur NW in partibus sexagesimis. Longitudo enim lineæ ER nihil determinat, sed semper est ND: NW = NR: NO = m: n. Hinc, si fiat m = NE = BC = $\frac{ar}{2r - 2n}$, non opus erit normali ER, vel KO, sed, si NK = n exprimitur in partibus radice potentie hyperbolæ BC², erit itidem PK desiderata foci distantia.

Problema XI.

TAB. III XXIII. Delineare curvam, cujus ordinatæ expriment distantias foci in speculis vitreis.

Fig. 5.

Solutio.

Describatur hyperbola RLK, cujus potentia $bc^2 = \frac{a^2 r^2}{(3r - a)^2}$. Ad asymptoton AR ducatur parallela Sn, ita ut sit AS = nN = bc = $\frac{ar}{3r - a}$. Fiat poro AC = bc = AS & CN = y. Hinc ordinatæ nq expriment distantias foci in speculis vitreis, quorum scilicet crassities est exigua.

Demonstratio.

Sit nq = v, ergo Nq = nq - Nn = v - $\frac{ar}{3r - a}$. Jam vero est NC = y, & AC = $\frac{ar}{3r - a}$ (per constr.). Ergo NA = y - $\frac{ar}{3r - a}$. Cum igitur sit $bc^2 = AN \cdot Nq$, erit, $\frac{a^2 r^2}{(3r - a)^2} = \left(y - \frac{ar}{3r - a}\right) \left(v - \frac{ar}{3r - a}\right)$. Hinc v = $\frac{ary}{3ry - ay - ar} = KH$. (§. XII Cor.). Q. e. d.

DE

DE NUMIS PATRIARCHARUM AQUI-
lejenſium Diſſertatio.

Venetis, typis Jo. Baptiſta Paſquali, 1747, 8.
Plag. 5, Tabb. zn. 5.

Autor hujus libelli eſt F. Bernardus M. de Rubis, Ordinis Prædicatorum, qui eum Eminentiff. & Reverendiſſ. Danielt Cardinali Delphino, Patriarchæ Aquilejenſium, inſcripſit. Is eſt, cujus patrocinio tabularia publica excuſſit Autor. Reperit autem inter Poponis, Patriarchæ, præclare geſta, factam illi a Conrado, Imperatore hujus nominis primo, Germanorum Rege ſecundo, monetam cudendi facultatem regio decreto, quod in Eccleſia Aquilejenſis Monumentis recenſuit Noſter. Adhæc in manibus erant tabulæ duæ, juffu Nicolai & Ludovici Turriani, Patriarcharum, confectæ, quæ cum monetam cudente rationes initas complectuntur, ſignandæque monetæ argenteæ pondus exhibent, & notam, & examen. Licet iſtæ Sibyllæ foliis magis ambiguis viderentur, attamen, cum ſæpius excuterebantur, ex ſilice proſiliit ignis. Iſtos hic offert conatus, tales quippe, qui Judicium ſapient acutiſſimum. Memoratas tabulas Caput ſtatim primæ ſiſtit, ut alteram Conradi decretum, quo facultatem conceſſit Poponi numos argenteos cudendi, Veronenſis monetæ denariis pares, vel meliores, cujus ſcripti ſenſus exponitur. Sequens evincit communem, in Aquilejenſi provincia, etiam ſolidorum uſum, qui duodecim parvulis numis conſtabant, videnturque numi fuiſſe in officiis Marce Veronenſis & alibi cuſi ſignatique. Hujusmodi ſolidi Furlani dicebantur, quod eodem non alia cuderet officina, quam Anquilejenſis in provincia Forſulii. Noſter tamen cenſet, hoc nomine diſtinctos a reliquis eſſe, qui quatuordecim parvulorum fuerint. Aquilejenſes denarii vocabantur etiam ſolidi uſualis monetæ. Cum iſdem parvulorum quatuordecim, quod Capite IV docemur, iſdem plane fuerint Friſachenſes numi & Frexachenſes, Friſachi, vel etiam Friſerii; vel quod denarii Aquilejenſes pares erant valore & pondere numis, qui Friſaci in Carinthia percutiebantur; vel potius, quod 2vo primo quiſpiam Patriarcharum

charum denarios Aquilejenses feruados curarit in officina Frixacensi. Hinc fufius demonstratur indubiis documentis, communem denariorum Aquilejensium valorem constanti pretio quatuordecim parvulorum Veronensium æstimari conlueuiffe; solidosque valuiffe haud unquam inuenta mutatione duodecim eosdem Veronenses parvulos; adeoque denariorum excessum præ solidis parte septima computari; neque tamen negatur, culos aliquando fuiffe paulo maioris valoris denarios Aquilejenses; ordinarios autem sexaginta tres numum aureum, vel ducatum, Venetum effeciffe, contenditur. *Capite VI* agitur de Marca, qui numus arbitrarius fuerit, certo denariorum, aut solidorum, numero constans, alius nimirum denariorum, alius solidorum, uterque autem centum & sexaginta numis conflatus. Præter hancce communem Marcam alia ad usum curiæ dicebatur. Hæc posterior excedebat pretio 12 numos aureos, seu *Zecchini*, 44 denariis, seu ultra diuidium, quod vulgo computabatur. Ex quibus dictis mendium corrigitur in verbis quibusdam *Antonii Belloni* in *Aloyfio Scarampo Mediarota*, Patriarchæ, ubi legendum censet Noster: *Qualibet Marca* (ad usum curiæ,) *Marchas quinque* (communes) *denariorum* valebat. *Septimo Capite* occurrit Ferto, siue Fosto, numus itidem arbitrarius, & quarta pars Marcæ cuiuslibet, ut & libra, quam duplicem Aquilejenses distinguebant, alteram denariorum viginti Aquilejensium, alteram totidem solidorum. *Nicolai*, Patriarchæ, & *Ludovicæ*, suocessoris, ætate, cum denarii Aquilejenses 63, vel 64, æquarent valorem Veneti ducati aurei, sponte fuit, Marcam unam denariorum perinde ea tempestate fuiffe ac ducatos duos auri cum dimidio, quod diximus. At post hæc tempora, in pejns redacta re monetaria, denariisque ac solidis tum pondere, tum nota, deterioribus factis, duplex facta Marca est, altera octo libras solidorum monetæ Venetæ hodiernæ continens, altera novem solidorum libras, solidos sex, & parvulos octo; illa ex Marca solidorum veniens, ista ex Marca denariorum; utraque in provincia Forijulii adhuc in usu est. *Capite VIII* initæ conventiones declarantur de eudenda moneta Aquilejensi: ac primo Marca, seu Marcus, pondus octo unciarum. Ex una Marca conficiebantur denarii

ni ducenti quadraginta & octo. Quatuor siliquas, vulgo *Cavat*; singulorum pondus excedebat. Hæc nempe ad ætatem spectant *Nicolai*, Patriarchæ, & *Eudovici*, successoris, ubi simul adhibiti argenti nota expenditur. *Capite penultimo* indicatur, quod Marcus adhibitus in cufione parvæ monetæ octo pariter uncias ponderabat; singulorum denariorum parvorum pondus & nota argenti, ex quo illi conficiebantur, exploratur, deque lucro agitur, quod Patriarchæ obveniebat ac monetario. Postremo additur series denariorum Aquilejensium, cum typis & inscriptionibus; ut & observationes ac monetariæ officinæ loca conjunguntur.

LE LOISIR PHILOSOPHIQUE, &c.

id est,

VACATIO PHILOSOPHICA, VEL COMMENTATIONES VARIE PHILOSOPHICÆ, MORALES, DELECTANTES, Auctore DE VATTEL.

Genevæ, 1747, 8.

Plag. 20.

Undecim sunt, exque variis generis, Commentationes, hoc nobis libello quæ exhibentur. Illarum prima est de fundamento juris naturæ, & de obligationis principio primo, quo singuli homines adstringuntur ad observandas leges. Lex est Nostro generativæ regula, ad quam actiones nostras dirigere debemus. Naturales leges sunt, quas natura præscribit, & quarum ratio in essentia, nec non natura, humana, inque essentia & natura rerum generativæ, invenitur. Jus naturæ est cognitio generalis officiorum hominis, in sese simpliciter considerati, vel scientia, nos erudiens, quid homini naturaliter sit bonum, aut malum, faciendum, vel omnittendum; doctrina moralis, vel ethica, activa scientia, nos erudiens, quæ ratione facultates nostras dirigere debeamus ad bonum exercendum, & malum evitandum. Fundamentum autem Juris naturæ quæritur in essentia & natura hominis ac rerum generativæ; amor vero nostri ipsorum actionibus omnibus præfigitur. Eadem occasione obligatio activa & passiva examinatur. Inde fit transitus ad Dissertationem de quæstione:

ne:

ne: num lex naturalis possit evehere societatem & perfectionem suam sine civilium legum auxilio. Definitur hic perfectio rei, quod consistat in harmonia, vel convenientia, omnium in illa eundem ad finem, qui quidem hoc loco est hominis felicitas. Hanc impetrare hominem sola natura duce posse, conceditur, ni sit corruptus, sed post corruptionem negatur. Adducitur autem epistola de rationibus ad Manichæorum objectiones contra perfectiones divinas respondendi. Eruuntur ista objecta potissimum ex *Baliani* Dictionarii titulis quibusdam, huc spectantibus; atque omnino tam attributiones Dei, quam opera, satis accurate distincteque vindicantur; licet non omnia, quæ huc spectant, institutum capere potuerit. Inde, non sine causa, præstare acutissimo Autori visum est, alteram epistolam connectere, *Leibnitianam* præcipue Theodicæam, ad hoc momentum quod attinet, laudantem atque examinantem. Hanc excipit epistola, generosæ virgini consecrata, de sententiis delicatis, generosis, & ab avaritia remotis, quas æque omnes ex amore sui ipsius derivat; neque autem ex humili, sed honesto ac generoso. Alia sequitur ad eandem epistola de amoris natura, quem in diversas species distinguit, & ab amicitia curiosius separat. Desinit autem per affectionem, quam aliquid in nobis excitat; in quo nonnihil observamus, quod placet. Est eadem illi varia, pro rerum objectarum diversitate. Hæ si sint animatæ, & ratione præditæ, dispositionem appellat, animi nostri gaudium ex felicitate illarum percipiendi. Denuo hic notat expedit amoris animi & corporis diversas; unde Venerem Uraniam & Venerem Cypriam tanquam distinctas sibi concepisse dicuntur veteres. Utramque autem conjungere posse, si quis sapientiam ac virtutem re vera duces sequatur: quo & carmen adjectum tendit, ubi differentiam amoris & amicitiz brevissimis verbis exponit Autor. Idem deinceps ad lusus progreditur, quorum utilitatem peruestigat. Tractatur hoc argumentum vividius describendo, satis accurate distinguendo, quod omnia sint mixta malis, observando, & majorum nostrorum consuetudines enarrando. Satiricum agit Autor, neque solum varias utilitates ita enumerat, sed pariter ad exemplum Abbatis *de St. Pierre* præcipit, tum ut singulares honores primariis lusoribus

bus

bus exhibeantur, tum ut debita lusuꝝ privilegio gaudeant prioritatis. Eodem spectat specimen compositionis medicinæ fermentatæ librorum ad usum lusuꝝ, quibus non vacat erudiri. Medicinam illam ex libris selectis dissolutis per chymiam, & sale dianoitico, vel discretivo, mixtis, componit. Facile patet hujus consilii finis: quem & adjunctæ diversorum epistolæ monstrant. Neque alium habet maledicentiz defensio, quæ numerum octavum implet, & cui *Horatiana* verba inscribuntur: *Ridiculum acri Fortius ac melius magnas plerumque secat res.* Affert autem duplicem hujus vitii utilitatem, tum ex parte maledicentis, tum maledicentiz, petiti. Ex illius parte commendatur tritum *oderint, dum metuant*; ex hujus vero indidem resultans correctio & cautio. Distinguitur maledicentia in eam, quæ observat, quæque deserit, veritatem. Utriusque specimina & commoda nominantur, totaque tractatio pulchriori præsertim sexui commendatur. Eandem, ut & tractationem de utilitate lusus, examinat epistola Autoris alius cujusdam, qui sub nomine fœminæ non nominatæ latere voluit, dum epistolam suam inferendam curavit *Diarii Helveticæ (Journal Helvétique) Mensi Januario A. 1741.* Repetit hic illam Noster, suamque responsionem addidit, quam, postremo loco, sequitur narratio de judicio, hac de lite, in Olympo monte, pronuntiato. Ubique ante oculos versatur scopus, per utilitatis & jucunditatis conjunctionem omne punctum ferendi, quem etiam attingisse Nostꝝram, gaudemus.

NOVA LITERARIA.

Quam nuper Academia Erfordiensis publice & ante oculos omnium tabulam suspendit, & famæ ac in literas meritis Rev. P. Gordoni, veræ sapientiæ novi ac Grenui vindicis, esse sacram voluit, hanc iis omnibus, qui virtuti ac doctrinæ Viri, tam præclare rem literariam juvantis, bene cupiunt, hic legendam exhibemus:

Alma & perantiqua Universitatis Erfordiensis Rector, Guntherus, Reg. Monast. S. S. Apostol. Petri & Pauli Ord. S. Bened. Abbas, Præpositura Zellensis ad Werrham, in Bischofferoda & Franckenroda Dominus, S. S. Theol. Doctor & Pro-

*Professor Publicus Ordinarius, ejusdemque sacra Facultatis
 Assessor Primarius, cum Senatu Academico nobilissima Studiofo-
 rum Corona S. P. D. Non absque summa animi indignatione
 percipimus, paucis abhinc hebdomadis scriptum hic Erfordia
 editum fuisse, atque dispersum, sequentis tenoris: Philosophia
 Scholasticorum defensa contra Oratorem Academicum Er-
 fordiensem &c. Autore P. Luca Opfermann, S. J. Scriptum
 hoc cum solida doctrina fere nihil, sed multa aperte falsa,
 probrosa, summe contumeliosa, & fama non leviter nociva, in
 R. P. Andrea Gordon, Ord. S. Bened. Academia nostra
 Professore Publ. (cujus tamen & vita & doctrina integri-
 tas ab annis jam unacum satis perspecta nobis est, atque pro-
 bata, cujusque in Philosophiam merita jam multum etiam ab
 exteris fuisse celebrata,) protrusa contineat, interque alia Phi-
 losophiam, ab eo A. 1745 editam ex orthodoxis & probatis Au-
 thoribus, potissimum autem ex clarissimo quondam Academia Pa-
 riensis Philosophia Professore emerito & Rectore, Mag. Ed-
 mundo Purchotio, cujus in Gallia & Italia frequentissimus in
 scholis est usus, concinnatam, haeretica pravitate per summam
 nefas insinulare, atque eminenti bujusmodi labis praetexta stu-
 diosam juventutem ab illius Collegio inique prorsus absterre-
 re conetur; officio nostro intenti, & quam noxium sit juventuti Aca-
 demica, cui plerumque discretio necessaria deficit, ejusmodi con-
 tumelias, utpote iniquorum praedudiciorum semina, legere, per-
 pendentes, omnibus & singulis Civibus Academicis scriptum pro-
 fatum legere, comparare, aut retinere, graviter interdiciamus.
 Alios vero viros doctos, jurisdictioni nostrae non subditos, mone-
 mus, scriptum illud, privata, tantum autoritate editum, ex pas-
 sione, non ex amore veritatis, profectum esse. Publ. sub
 Sigillo Rectoratus die 7 Febr. MDCCXLIX.*

In superiore Mense Februario p. 81 lin. 26 pro $\frac{r\sqrt{(y^2 - a^2)}}{\sqrt{(y^2 + p^2 a^2)}}$ haec
 pone: $\frac{r\sqrt{(y^2 - a^2)}}{\sqrt{(y^2 + p^2 - a^2)}}$; & pag. 86 lin. 7 pro $\frac{y - r + p}{cy - cr + pc + pr}$
 ita lege: $\frac{cy - cr + pc + pr}{y - r + p}$

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno MDCCXLIX.

Pars II.

STORIA DELLA VITA DELL' INSIGNE DOT-
tore della Chiesa S. Girolamo, &c.

id est,

HISTORIA VITÆ INSIGNIS ECCLESIAE
Doct̄oris S. Hieronymi, ex Epistolis aliisque operibus
viri sancti ejusdem collecta a Fr. JOSEPHO RENA-
TO, Jesu Mariae Augustiniano discalceato, inscripta Ex-
cell. Domino Abbati D. HIERONYMO
CANONICI.

Venetiis, apud Angelum Pasinelli, 1746, 4.

Alph. i plag. 2.

Non est cujusvis, vitam *Hieronymi* Latinam legere, quam
Episcopus Ameliz, *Marianus Victor Reatinus*, separatim
contexuit, ac Operibus *Hieronymi* præfixit. Quapropter Pl.
Rev. Renato visum est, eam Italico elaboratam sermone dare,
cumprimis consulturo nationi suæ. Distribuit autem ipse tra-
stationem suam in tres Libros. *Primus* complectitur vitæ
curriculum, *secundus* virtutes, *tertius* miracula, a Deo in ho-
norem *Hieronymi* edita. Nostrium est, Lectoribus promulsi-
da dare delibandam, ut ipsi de opere ipso inde facere judi-
cium possint. *Hieronymo* contigit nasci Stridone, urbe in con-

T

finio

finio Pannoniæ ac Dalinatæ sita, paulo post a Gothis everfa.
 Patre ufus est *Eusebio*. Matrîs nomen huc usque est incom-
 pertum. Parentes & Christiani & opulenti filium honestif-
 sime educandum curarunt. *Orbilius* huic fuit Grammatices
 præceptor, isque *Hieronymum* elementa docuit doctrinæ Chri-
 stianæ haud secus ac Latinæ linguæ. Filium, infantem fere,
 pater misit Romam, porro instituendum a magistris præstan-
 tissimis, quos inter excelluit *Donatus*, in *Terentium* ac *Virgi-
 liam* commentatus; nec non *Victorius* Rhetor. Adjecit dein-
 de animum *Hieronymus* ad sermonem Græcum discendum,
 ad Isagogen *Porphyrii*, ad legendum Commentarios Philoso-
 phorum & Poetarum Græcorum. Cœpit hinc lascivire, ac fie-
 ri dissolutus. Cum ex ephebis excessisset, respuit, Romæ
 fontē sacro imbutus. Castitati in posterum sese dedit, libris
 sacris se appulit legendis, sepulcra Martyrum in cryptis ad
 Romam frequentavit, S. *Martinum* coluit, otio pravo infe-
 stus. Abiit inde Treviros in Galliam cum fratre *Bonoso* per
 urbem Concordiam, ubi admiratus fuit *Paulum* Episcopum,
 Scholas theologicas Treviris frequentavit. Scripsit ibi librum
de Synodis S. Hilarit aliosque libros. Rediit in Italiam *Hie-
 ronymus*. Aquilejæ paululum commoratus, ob sororis mor-
 bum patriam revisit. Discessit inde cum *Bonoso* in Syriæ so-
 litudinem quandam, salutata Antiochia, ubi *Evagrius* ea tem-
 pestate Episcopum agebat, atque *villa Maronia*, ubi mona-
 sterio Monachorum *Malchus* præfuerat, inspecta. Scripsit
 ipse vitam hujus *Malchi*. *Apollinarem*, Antiochiæ docentem,
 postea inter hæreticos relatum, audivit. Inde secessit in Sy-
 riæ solitudinem ad ultima Chalcidenes in finibus Syrorum ac
 Saracenorum. Egit hic anachoretam cum *Bonoso*, *Innocen-
 tio*, *Illa*, *Heliodoro*, aliis, sumto Antiochiæ monachi vestitu.
 Amisit ibi socios, paulo post & morte & discessu disjunctos.
 Ipse ex vigiliis, castigatione sui, ac assidua rerum sacrarum
 meditatione, enervatum sibi reddiderat corpus. Febris eum
 afflixit, ac in vitæ discrimen adduxit. Visus ipse sibi fuit in
 febrili imaginatione ad tribunal Dei raptus, ac acerbe ob *Ci-
 ceronis*, *Plauti*, aliorumque scriptorum exterorum, lectionem
 casti-

castigatus. Perscriptit *Hieronymus* ipse hęc Ep. 22. ad *Eustobium de custod. virgin.* Animam ejus dæmon tunc mirifice vexavit. Infeclarunt ipsum Arianismi sectatores. Ecclesia Antiochena lacerabatur ea ætate a tribus factionibus tribusque Episcopis, *Meletio, Paulino, & Vitale.* Stetit ipse in doctrina, quam Romæ baptizatus confessione sua honoraverat. Scripsit ad *Damasum*, Papam Romanum, ut ab hoc rescisceret, quocum sibi ex tribus istis Episcopis foret faciendum. *Paulino* adhæsit posthęc *Hieronymus*, ac ab eo in sacerdotem fuit consecratus, solitudine derelicta, & Antiochia repetita. Hic Hebraicæ linguæ elementa percepit, notitiam auclurus Ebraicam Bethlehemitico in secessu. Antiochia abiit. Hierosolymam, Bethlehemum, ubi Præsepe Jesu natalitium iustravit, ac Nitriam in Ægyptum. Hic Monasteriorum erat affatim. Monaehi erroribus erant impliciti, quibus *Hieronymus* eos liberavit. Hinc *Gregorium Nazianzenum*, Episcopum Constantinopolitanum, invilit Constantinopoli coluitque, per triennium ibi commoratus. Abiit hinc Romam ad *Damasum, Paulino*, Antiocheno Episcopo, & *Epiphansio*, Salaminiensi, comitatus. *Damaso* officia præstitit in rerum factarum moderatione, moderatus ipse multarum Romæ matronarum conscientias. Romam perductus fuit liber *Origenis περὶ ἀρχῶν*, a *Ruffino*, quem Noster *hereticum* vocat, Latine factus. Investus est *Hieronymus* in interpretem & librum. Inter hęc vita emigrat *Damasus*. *Hieronymus*, calumnias Romæ in sese sparsas declinaturus, Hierosolymam se contulit: ac Bethlehemiticum delegit secessum, Hebraicæ linguæ porro operam daturus, postquam Alexandriæ *Didymum* cæcum ac monasteria Nitriæ, ubi inter Sanctorum choros aspides latere perspexit, e diverticulo iustraverat. In secessu Bethlehemitico didicit Hebraica a *R. Barrabano*. Cavillatus eapropter *Hieronymus* fuit *Ruffinus*, diclitans, *Hieronymum*, Jesu relicto, sequi. *Barrabam*, ac Professore linguæ Judaicæ evadendi studio teneri. Bethlehemi *Hieronymus* sibi struxit monasterium. Ibi *Jovinianum* refellit, quem Noster appellat *impurum hæresiarcham*. Ibi *Joannem*, Episcopum Hierosolymitanum, declaravit hæreticum.

- cum, ab *Epiphano* adjutus, qui ferre nequibat in *Joanne* cun-
 ctationem damnandi *Origenem*. Ibi refellit Pilifiotas, ratos,
 homines redivivos in universali judicio fore pilis obfitos. Vi-
 de ejus *Ep. 61 ad Pammachium*. Hierosolymis fuit tunc *Ruf-*
 45. *finus* cum *Melania*, matrona Romana, itineris comite, qua-
 cum Romam rediit, ubique *Origenis* scripta & sententias di-
 laudans. *Siricius* Romæ damnavit Origenisimum. Obiit
Hieronimus, ab *Augustino*, *Prospero*, *Cassiano*, & *Cassiodoro*,
 51. prædicatus. *Marianus Victor Reatinus*, Episcopus Ameliez,
 extrema *Hieronimi* literis consignavit, quæ Noster in Itali-
 cum conversa lectori impertit. Corpus *Hieronimi*, sepultum
 57. Bethlehemi, Romam fuit translatum. Ipse jam defunctus
 dicitur vivis nonnullis apparuisse. Quæ vero vel *Cyrilli*, vel
Augustini, de miraculis *Hieronimi* nomen habent, cujuscun-
 que alterius sunt potius, quam *Cyrilli*, vel *Augustini*, opera.
 59. Apparitiones *Hieronimi* non transcribimus, apud Autorem
 evolvendas. Omittimus præterea Catalogum scriptorum
 ejusdem. *Libro secundo* laudibus ornantur *Hieronimi* virtu-
 70. tes, nominatim ardor in doctrina catholica, amor in quemvis
 82. alium, amor solitudinis, mentis puritas, inde a baptismo con-
 servata, patientia, profunda animi demissio, seu humilitas, de-
 votio mentis erga Deum Virginemque beatissimam, veneratio
 126. reliquiarum. De miraculis, *Hieronimo* tribui solitis, non est,
 quod sigillatim exponamus, siquidem testimoniis scriptorum
 fide dignorum ea haud deprehendimus corroborata.

DECRETA SACRÆ RITUUM CONGREGA-
 tionis, primum edita a Reverendissimo Patre BARTHOLOMÆO GAVANTO, ex Clericis regulari-
 bus S Pauli, deinde a Reverendissimo Patre CAJETA-
 NO MARIA MERITO, ex Clericis Regularibus ejus-
 dem S R C. Confessore, spectantia ad generales &
 particulares rubricas Missalis & Breviarii Romani.
 Editio novissima, præ ceteris correctior & auctior. Cui
 accedit Italica instructio pro Oratione quadraginta
 horarum, ex eodem MERATO desumpta.

Vero-

Veronæ, ex typographia Seminarii, apud Augustinum Caratoniũ, 1746, 8.

Plag. 17.

Sixto V visum fuit ecclesie Romano-Catholice ex usu fore, si ipse quindecim institueret Congregationes, e quibus quintum locum habet illa; quæ ab argumento dicitur *sacra rituum congregatio*, a quinque Cardinalibus perficienda. Institutum ipsum legitur in Constitutione Sixti V LXXIV. In hac idem iussit Pontifex, ut seligerentur docti viri, qui, *Consultores* appellati, consilia sua & studia ad eam obeundam conferrent. Inter hos floruisse dicuntur *Bartholomæus Gavantus* & *Cajetanus Maria Meratus*. Prior, multo labore exantlato, commentarios collegit ad rubricas, ac Decretorum addidit summam, ad suam usque ætatem a Congregatione illa evulgatorum. Posterior eis passim nonnihil adiunxit. Noster vero suum cuique tribuit. Laborem & collectionem *Gavanti* ab accessionibus *Merati* sejunxit. Unde existit liber bipartitus. Procul vero ab horum utroque esse iussit decreta municipalia, e quibus quippe deduci haud potest regula generalis. Articulos, ad alphabetum conformatos, *Gavantus* dedit plures, partim ad Missale, partim ad Breviarium, spectantes. Index titulorum, tractationi præmissus, demonstrat, in utram classem Decreta sint referenda. Decerpemus ex priori Lexico unam alteramque particulam. Ad vocem *Altare* hæc collegit *Gavantus*: *Altare portatile ligneum cum ara lapidea permitti debet, non obstante Constitutione Synodali, dummodo habeat solitum reliquiarum repositorium. In Altari pro certis diebus privilegiato non potest dici Missa de Requiem in Festo duplici de præcepto, neque in die dominico. Non licet in Altari privilegiato dicere Missam de Requiem in diebus, quibus occurrit Festum prima, vel secunda, Classis, non obstante consuetudine immemorabili. Habens Indultum a Sede Apostolica erigendi Oratorium privatum in propria domo, si quis voluerit ibi edificare altare ligneum, non indiget facultate Apostolica, dummodo Altare ligneum cum sacro lapide pa-*

Pag. 6.

- rieti colligatum amovibile non sit, & Altaris portabilis imaginem non pra se ferat. In Ecclesiis permittuntur Altaria tantum antiqua sanctis Vet. Test. Prophetis dicata. Intuitu alienius Altaris privilegiati in aliqua Ecclesia non licet exponere tabellam super januam ipsius Ecclesiae cum inscriptione: Indulgentia per li morti; sed tantum super Altari ipso privilegiato consuetis verbis: Altare privilegiatum pro defunctis. De annuli usu hæc traduntur: Annuli usus in Missa prohibetur Prototonariis non participantibus & quibuscunque Doctoribus, immo Canonicis Ecclesiarum cathedralium. De baldachino hæc præcipiuntur: Baldachinum in Ecclesiis & locus in Presbyterio non debetur domino loci: & admonentur Ordinarii, ne permittant huiusmodi usurpationem & non licitam detentionem.*
17. *Ad beatificatos hæc spectant: In publicis precibus, præter indultas, & a Sede Apostolica approbatas, beati non invocentur. Beatorum reliquiae in processionibus minime circumferantur. Dies festi, in Beatorum honorem non celebrandi, non extenduntur ad festa devotionis. De ritu benedictionis varia exstant Decreta. Inter hæc eminent & hoc: Modus benedicendi alios, vel rem aliquam, debet esse cum manu recta & digitis simul junctis & extensis. De Canonicis multa sane suppeditantur. De Magistro cerimoniatum haud paucæ adduntur. Colorum quoque ratio habetur. In festo stigmatum S. Francisci adhibetur color albus. Crux non unis stipatur annotationibus. Cruces, quæ sunt a Sacerdote super oblata, non sunt faciendæ manu transversa, sed manu recta in transversa parte Crucis. Ad Eucharistiam multa præcipiuntur. Inter hæc legitur & hoc: Omnes de Clero, etiam Canonici, eucharistiam sumant de manu Celebrantis in feria quinta in Cæna Domini. Addimus & hoc: Genua flexendum est semper ab omnibus transeuntibus ante S. S. Sacramentum, etiam dum sunt Processiones per Ecclesiam. Contraria consuetudine declaratur abusus. Sabbato Passionis debent velari imagines & cruces, etiamsi occurrat eo die festum Sancti titularis, vel patroni ecclesiae. Manus sacerdotis ad hanc igitur Oblationem debent ita extendi, ut palma sint aperta pollice dextero super*

super sinistrum in modum crucis super manus. Multa ad Missam præcipiuntur, nec omittitur mentio de *Missâ immaculatâ Conceptionis B. M. V.* Usus *Missalis & Breviarii Romani* semel introductus in aliqua Ecclesia, quæ habebat particulare *Missale & Breviarium*, confirmandus est, nec licet redire ad usum antiqui *Missalis & Breviarii.* In oratione A cunctis & in suffragiis proponendus est S. *Joseph* Apostolis *Petro & Paulo.* Electus Ecclesia Archiepiscopalis non potest exercere Pontificalia in sua Ecclesia ante receptionem pallii. Sufficiant hæc e multis in præsens.

Pag. 69.

75.

100.

107.

109.

POLITIA ECCLESIASTICA, QUAM VULGO *Agendam* vocant, sive de *Forma Regiminis exterioris Ecclesiarum Christianarum in Polonia, quæ unum Deum Patrem per Filium ejus Unigenitum Jesum Christum in Spiritu sancto confitentur, tribus Libris explicata a PETRO MORSCOVIO. E Codice Manuscripto recensuit, & Notas atque Dissertationem præliminarem de Agendis ecclesiasticis, & speciatim de his, adjecit GEORGIUS LUDOVICUS OEDERUS, S. Theol. Doctor, Decanus, & Antistes Feuchtwangensis.*

Francofurti & Lipsiæ, 1745, 4.

Alph. 2 plag. 1.

V sum fuit Cel. Oederi non modo dogmata Socinianorum, edita Catechesi Racoviensi, cum publico communicare, sed etiam *Agenda dare ecclesiastica*, quibus ipsi in Polonia fuerunt usi. Hæc scripsit *Petrus Morcovius a Morscow*, Eques Polonus, Pastor Ecclesiæ Lachovecentis, inde Creloviensis, tandem Êzarcoviensis, cujus scripta *Christophorus Sandius* in *Bibliotheca Antitrinitariorum* succincte recenset pag. 141. Indicat *Sandius, Morcovium Agenda in usum Ecclesiarum Belgicarum*, quas colligere suos posse sperabat, potius scripsisse, quam earum, quibus intra Poloniam intererat. In indice manuscripti, quo Ven. Oederus usus est, nulla *Ecclesiarum*

Bel-

Pag. 333

Belgicarum facta est mentio. Hoc autem manuscriptum accepit a *Christoph. Bürkmanno*, Ægidianæ ædis apud Noribergenses Diacono meritissimo, qui id a suorum amicorum aliquo inter Belgas e manibus Artemonii, seu *Samuelis Crellii*, acceptum ad *Oederum* misit. Id ipsum patescit ex *Oederi* ad *Bürkmannum* epistola, qua ad novas aliquot objectiones *Crellii*, quæ nuper in *Tthesauro la Croziano Tom. I pag. 89 seq.* evulgatæ sunt, respondet. In Dissertatione, quam *de Agendis Ecclesiasticis* præmisit inscriptam, *tribus Capitibus* exposuit ea, quæ sibi potissime in hoc argumento visa fuerunt moneri digna. *Primo* disseruit, quid iis contineatur. *Secundo* significat, cujusnam autoritate liber ritualis componi, cœtibusque observandus tradi, debeat. Denique addit, quanta sit obligandi vis in libro rituali evulgato, & observari jussio. De ritibus ecclesiæ jam collectæ hic agitur, ecclesiæ nempe in sensu incurrentis. In hæc sunt homines, res, & cerimonix. Homines in ea vel docent, vel docentur. Illi ad hoc sunt constituendi ritu certo. Res in cœtu ecclesiastico dantur vel manu tractabiles, e. g. ædificia, vel ad animam magis & interiori ratione pertinentes, e. g. Sacramenta. Sine ritibus, seu cerimoniis, preces publicæ, cantiones, exequiæ, consecratio nuptiarum, expediri haud possunt. Cuinam vero tribuenda est facultas præscribendi leges ecclesiasticas? An toti ecclesiæ? An pastoribus? An uni omnium antistiti? An rectoribus reipublicæ civilis? Explorat Noster viam & argumenta quatuor harum opinionum, nec de *juribus collegialibus* tacet. Libertas Christiana singulorum & jus ferendi leges admodum differunt. Enodat Noster locum *Gal. V, 1*, ubi libertas consistit in statu liberationis a jugo rituum Leviticorum. Ad *Gal. II, 3. 4. 5*, opinionem suam repetit, ratus, Titum fuisse circumcissum, nec tamen per coactionem, sed *propter falsos fratres*. Jura ecclesiastica esse ecclesiis externa a Christo data, a moralibus officiis diversa, negat, nisi velis tres Christianos, in cœtum coeuntes, jurium ecclesiasticorum congeriem constituere posse. Refellit *Spenerum*, conquerentem de juribus ecclesiarum violatis, ratus, Christianis silendum esse de juribus, vo-

catis

eatis quippe ad crucem in Christi regno bajulandam. Ad locum *Matth. XVIII, 17*, respondet, qui ad jura illa non sit trahendus. *Jura collegialia* Christianis qua talibus esse nulla, contendit. - Pastoribus jura esse ecclesiastica, inficiatur, sive plures, sive unum, designaveris. Rei publicæ rectori tribuit potius illa jura, utenti opera hominum doctorum ac piorum. Scopus, quo inductus Ven. Editor *Morscovi* librum evulgavit, iteò consilii potissimum, ut, exoussa ovina pelle, & sanctitatis miræ larva detecta, appareat, Socinianos vero pietatis fundamento ac solatio carere. Huc spectant Autoris annotationes, passim *Morscovianis* subjectæ. Locum *Act. XV, 28*, exponit de vatibus, per quos spiritus propheticus loquebatur, & Apostolicum decretum approbat, ac de hominibus, gratia Spiritus Sancti fatidica destitutus. Præter Præfationem Politia ecclesiastica *Morscovi* tres complectitur Libros. *Primus* exponit de membris ecclesiæ, eorumque inter se nexu. *Secundus* inscriptus est de officiis eorum, qui ecclesiam regunt. *Tertius* habet ea, quæ de modo & ratione omnia ecclesiæ membra in officio continendi disputari solent, nempe de inspectione privata, de inspectione publica & congregatione, de disciplina ecclesiastica & excommunicatione, de confessione peccati & pœnitentia, de consultationibus & collectis, de jejuniis publico, & de Synodis & disciplina pastorum. Quæ S. Rev. *Oederus* in fine opposuit *Crellio*, ea ad vindicandum locum *1 Jo. V, 7*, ad divinitatem Jesu, ac primos Patres, sunt referenda.

Pag. 3.

7.

91.

263.

303.

HERMANNI VENEMA DISSERTATIONES
ad vaticinia Danielis emblematica Cap. II, VII, & VIII,
de quatuor Orientis regnis, ordine sibi successuris, & quinto Messie. In quibus illa, nova via, demonstrantur & illustrantur, aliisque Prophetiis
lux affunditur.

Leopardiz, ex officina Gulielmi Coulon, Illustr. Fris. Ord.

U

atque

atque eorund. Academ. Typogr. Ord. & Harlingz,
in officina Folkeri van der Plaats, 1745, 4

Alph. 3 plag. II.

Cel. Autor, qui non ex illorum numero est, qui sapiens re-
petita & inculcata, nullo iudicio adhibito, in char-
tam conjiciunt, sed accuratori trutina singula circumspecte
expedit, & inde haud raro a receptis opinionibus discedit,
editurus continuum in *Danielis* vaticinia Commentarium, has
Dissertationes, prout in Academia Frisica publico examini
sunt subjectæ, præmisit, quo virorum eruditorum sententiam
& iudicium exploraret. Harum sunt numero VIII: 1) de
capite aureo statuæ & prima bestia *Cap. II, 32, VII, 4*; 2)
de pectore & brachiis argenteis statuæ & secunda bestia, *Cap.
II, 34, VII, 5*; 3) de ventre & lateribus æneis in statua &
tertia bestia ac ariete bicorni *Cap. II, 32, VII, 6, VIII, 3, 4*;
4) de priore parte regni quarti expicta per crura ferrea in
colosso *Cap. II, 33, & quarta bestia Cap. VII, 7, & hircum uni-
cornem Cap. VIII, 5-8*; 5) de posteriori parte regni quarti,
expicta per pedes, eorumque digitos ex ferro & argilla in
colosso *Cap. II, 33, 41-43, quartæ bestię decem cornibus uno-
que parvo Cap. VII, 7, 8, & hirci quatuor cornibus cum
uno inter ea nato Cap. VIII, 8, 9*; 6) de cornu parvo &
uno ex eo nato, ejusque gestis, *Cap. VII, 25, VIII, 10-14, 23-
26*; 7) de regno quinto, expicto per montem, ex lapide
ortum, in viso *Nebucadnezaris*, & regno filii hominis in viso
Danielis Cap. II, 34, 35, VII, 9-14; 7) de regno quinto, ex-
picto per montem ex lapide ortam, & regno, filio hominis
dato, *P. II Cap. II, 35-44, VII, 13, 14, 27*. Per singulas ibi-
mus, & potiora momenta enotabimus, quo de illis B. L. judi-
cium ferre possit.

In *Dissertatione I* dispescit vaticinia *Danielis* omnia in *gene-
ralia & specialia*, quorum illa respiciunt regna in Oriente,
quæ relationem habuerunt ad populum Judaicum, quale est
illud de colosso *Cap. II*, & visio de IV feris *Cap. VII*, hæc
Pag. 1-3. partes aliquas, in illis contentas, clarius evolvunt, *Cap. VIII-
XII*.

XIII. Vaticinium *Cap. II* cum illo, quod *Cap. VII* habetur, idem est, quod ad argumentum & scopum. Repræsentantur nempe *IV* regna, sibi succedentia; quæ autem in priori viso exhibentur, in posteriori clarius explanantur. His præmissis, ad *Pag. 3 - 12* considerationem regni primi *Cap. II, 32, & VIII, 4,* accedit. In prioris emblematis consideratione, cum illud fati sit clarum, moram non hæsit. Per *Leonem*, aquilinis alis instructum, cujus alæ evulsæ erant, quique se de terra tollebat, & pedibus insistebat, cuique cor hominis dabatur, intelligit regnum imbecillius, & non æque firmum, quod a robore leonis discesserit. Illud est non regni *Cyri*, sed *Babylonicum*, *13 - 17.* quale partim erat, cum visio obtingeret vati, partim futurum esset dehinc splendore suo, qui in colosso expingitur, destitutum. Utroque igitur emblemate & gloriæ & terribilis illius vis, status item illius obscurior & contentior exprimitur. *17 - 23.* Prius fit per emblemata capitis aurei & leonis, quod ad regnum *Babylonicum*, quale sub *Nebucadnezare* est conspectum, tum exertis Scripturæ testimoniis, tum scriptorum exterorum, accommodatur. *Ἐν παράδειγμα* notatur, *Habacucum* *23 - 30.* *Danielis* corvum fuisse, & illum violentas populorum oppressiones, a *Chaldæis* factas, enarrare. *Nebucadnezarem* in *Iberiam* penetrasse, ex testimonio *Megasthenis* refert *Clemens Alexandrinus Strom. I pag. 360.* *Iosephus* & *Eusebius Prepar. Evang. IX, 41,* non *Europæam*, sed *Asiaticam*, intelligunt. *Dua ala aquiline,* quæ leoni dantur, non denotant imperium Romanum divisum, nec binos reges *Cyaxarem* & *Cambysen*, sed exprimiunt celere impetum, quo in regno ampliando *Nebucadnezar* est usus, regni amplitudinem & elationem. *37 - 42.* In obsidione *Tyri* annos 13 hæsit, quoniam per vicinos hostes impediebatur, quo minus omnem vim adversus illam converteret. Data occasione locum aliquem ex fragmento *Berosi* emendat, *10 - 56.* pro τὸν τῶν Αἰγυπτίων προσάτην ἴναμεν legens ἴναμεν. Rex *Ægypti*, qui nominatur, est *Pbarao Necho*; προσάτης notat patronum, defensorem; pro τὸν τῶν Αἰγυπτίων substituendum esse vult ἐν τῇ Αἰγύπτῳ: ἐξ ἀρχῆς positum esse contendit pro ἐν ταύτῃ τῆς ἀρχῆς, quæ locutio occurrit apud

- apud *Josephum A. J. X, 11*, ab hoc initio, vel omnino, prorsus, ut *Eccles. XXXIX, 32*. *Μήδης* apud *Eusebium Præp. Evangel. IX, 41*, ex *Abydeno* in *μη δῆτα*, abstr. *Dii avertant*, mutat.
- 61, 62. *Leoni* huic *alæ* sunt *evulsa*; 1) sub *Evil-Merodacho* potentia regni *Babylonici* fuit imminuta, multæ gentes defecerunt, gloria illius est obscurata. Quam licet in pristinum locum restituere sit conatus *Neriglissor*, illo tamen peremto, 2) *pedibus institis* instar hominis meticulosi, quod contigit sub *Balthasare*, sub quo prorsus concidit.
- 62 - 67. *Dissertatione II* *רטר* designat *latus*, respectu habito vel ad *terram*, vel ad *leonem*. Verbum *רטרקיימ* conjugat. *Aphel* redditur *constitit firmiter*, vel *sedem fixit*. *Costæ tres* indicium sunt voracitatis, caro quippe absumpta erat. *Persicum* regnum hic aliqui volunt intelligi, quorum sententiam exquisitis rationibus refutat; in *Medicum* potius digitum intendi evincit, quod proxime *Babylonico* successerit, quod & *Scriptura*, speciatim *Daniel*, testatur, & *scriptores exteri* confirmant.
- 73 - 76. Duplex est concipienda urbis *Babelis* expugnatjo; prima facta est duce *Cyros* sub *Cyaxare*, secunda a *Medis*, *Cyros* jam rege, quæ duplex expeditio ab *Historicis* fere confunditur, & qua posteriori imperium *Babylonicum*, eversum prorsus, transit ad *Persas*. *Medi* non sponte in *Cyri* concesserunt potestatem, sed coacti, simultate ob felices successus inter ipsum & *Cyaxarem* orta. Equidem 2 *Chron. XXXVI, 20*, regnum *Babylonicum* cum *Persico* proxime conjungitur. Sed *ellipsis* hic aliquam observat, scilicet *Judæorum* servitutem cum fine regni *Babylonici* expirare debuisse, sed impedimentum aliquod intercessisse, quo minus, imperantibus
- 76 - 96. *Medis*, dimitti potuerint. Concludit hinc, regnum *Babylonicum* destructum transiisse ad *Darium Medum*, quem *Daniel* memorat, atque hoc esse regnum secundum *Cap. II*, quod sub urso *Cap. VII* repræsentetur. Dubia etiam, quæ contra hanc sententiam a brevitate regni hujus instituuntur, erudite removet, inter alia observans, *Darium Medum Danielis* esse *Nabonadium* in *Canone Ptolemai*, cui dantur anni
- 96 - 107. 17. Hic autem ubi prosperis *Cyri* rebus gestis, *Astyage* potissimum
- 107, 108.
- 108 - 114.
- 114, 115.
- 116 - 132.

num superato, excitus contra illum exercitum duxisset, victus, regno exutus, humaniter tamen est habitus, Carmanix præfectus. Difficultates, quæ demonstrationi hinc ex *Jer. XXV, 11, 12, & Dan. IX, 1*, obverti possunt, curate removet. His confectis, ad *secundum* characterem, sive convenientiam inter duplex emblemata, *pectoris* scilicet & *brachiorum*, & *ursi*, progreditur. Prius ad regnum *Daris Medis*, post *Babylonicum* eversum, directius spectat, posterius exhibet illud, quale sese habuit, *Babylonico* adhuc stante. In viso *Nebucadnezaris* conspiciendum datur tanquam posterius *Babylonico*, illique succedens. In altero *Danielis* tanquam *ursus in uno latere leonis stans*, illi æquale & imminens, eidemque exitium minitans. *Pectus* cum *duobus brachiis* repræsentat *Babelein*, regni sedem, *brachia Medos & Persas*, quorum auxilio *Darius* in possessionem regni *Babylonici* est missus. *Brachia ex argento* referunt opes, potentiam, & amplitudinem, regni *Nebucadnezaris*; porro *scævitiã* & *inhumanitatem Medorum*, speciatim *crudelitatem Assygis & Cyaxaris*, hujusque invidiam, quæ in res prosperas *Cyri* ducebatur. In *urso* notat 1) *tarditatem*, quæ conspecta est in lentis consiliis & tardigradis progressibus regum *Medorum*. Apud *Athenæum Deipnos. XII pag. 529* pro *Κῦρον* legi vult *Κυζάρον*. 2) *Ferociam & scævitiã*, quæ depingit tyrannidem & severitatem regum *Medorum* in subiectos. 3) *Voracitatem*, quæ notat *Medorum* luxuriosam vitam, aviditatem in conquirendis opibus, cupiditatem aliis exitium inferendi. Huic tribuuntur tres costæ inter dentes, quæ sunt symbolum trium populorum, a *Medis* subactorum, *Persarum*, *Assyriorum*, & *Babyloniorum*. *Stetit ursus in uno latere*. Imperium *Medicum* æquale fuit *Babylonico*, ad illius eventus intentum, eidemque exitium machinans.

Dissertatione III tertium regnum, exhibitum per *ventrem & latera ex ære*, itemque *pardum*, non est imperium *Alexandri*, sed *Persicum*. *Quatuor ala* significant quatuor expeditiones, quas *Cyrus*, *Cambyses*, *Darius*, & *Xerxes*, susceperunt. *Venter & latera ex ære Dan. II, 32*, designant, regnum

Pag. 185-190.

190 - 204.

204 - 223.

223 - 233.

233 - 238.

gnum Persicum Medico proxime successurum esse, vel repræsentare possunt tres regni sedes primarias, *Babylonem, Susar, Ecbatanam*, vel tres familias a latere sibi junctas, *Cyri nempe, Darii Hytaspidis, & Darii Codomanni*. Omnium optime autem venter expingere potest ipsum corpus regni, duo latera duos reges, *Cyrum & Darium Hytaspidem*. In pardo notari meretur 1) *color varius*: in Persico regno observare licet casus prosperos cum tristibus alternantes. 2) Est animal intrepidum, robustum, velox cursu, sævum & crudele: priora animadvertuntur in *Cyra & Dario*, posterius in *Cambyse, Xerxe, & Artaxerxe*. 3) Tribuitur ipsi *vinostas*. Persæ vino se nimium dederunt, & ab illo tempore res illorum retro sunt lapsæ. *Quatuor capita* sunt quatuor reges Persiæ secundum *Cap. XI, 2*, qui steterunt, id est, sub quibus regnum Persiæ floruit, & post quos via ad interitum illius est strata. Factum illud est, a quo tempore *totum regnum Græciæ suscitaverunt*, quod vel maxime contigit sub *Xerxe*. Quatuor illi reges sunt *Cyrus, Cambyses, Darius Hytaspis, & Xerxes*. *Quatuor ala avis, sive duo alarum paria*, repræsentant copias pedestres pariter atque navales, quas illi quatuor ad potentiam suam ampliandam late protenderunt. Jungit interpretationem *Dan. VIII, 3, 4*. Arietem esse effigiem regni Persici, solidis adstruit rationibus. Nominantur quidem *v. 20 reges Medorum & Persarum*, sed & ipsi reges Persiæ in libro *Estheræ principes Persarum & Medorum* appellantur. Arietis effigiat divitias & studium omnes bello impetendi. *Duo cornua Cyrus & Darius Hytaspidem* repræsentant, quorum posterior regnum *Cyri* per *Cambysem* concussum restituit, plures regiones adjecit, & familiam suam per plures reges propagavit. Arietis hic stans in Oriente arietavit versus tres cæli plagas, occasum, septentrionem, & meridiam, vicinas atque remotas regiones invasit & occupavit. *Pro lubitu suo egit, & magnifice se extulit*; prius regum Persiæ insolentiam, posterius ipsorum opes, atque inde natam elationem, exprimit.

Dissertatione IV per crura ferrea & pedes partim ex ferro, partim ex luto, non imperium Romanum, nec regna Seleu-

leucidarum & Lagidarum, sed *Alexandri*, præsignificari, copiose & erudite disputat; quod post ipsius mortem in varia regna divisum, quæ per 10 digitos & 10 cornua representantur. Ubi memoratur *quatuor cornua Cap. VIII, 8, 22*, indicatur, ex amplissimo *Alexandri* regno versus quatuor cæli plagas regna esse oritura. Hinc *Cap. VII, 8*, explicationis ergo additur, *secundum quatuor ventos cæli*, coll. *Cap. XI, 4*. Hinc pergit ad emblemata, quibus regnum *Alexandri* proponitur. Illud quatenus unitum fuit in *Alexandro*, describit *Daniel* per *crura ferrea Cap. II, 33, 40*, per quæ indicatur vis omnia vincens, penetrante suo rigore omnia subigens & conterens, quod ipsum vox $\alpha\beta\gamma\delta$ exprimit. Hoc ubi transfertur ad regnum *Alexandri*, exprimuntur ipsius expeditiones, quibus brevi temporis spatio tot regiones superavit, omnia prostravit, & continuis victoriis populos expugnavit, unde *αἰχμή* titulus ipsi est tributus. Duo crura referri possunt ad duos regni hujus fundatores, *Philippum & Alexandrum*, vel, si ad duo corporis latera respicitur, regnum, quod in Europa & Asia constituit. Idem ille *Cap. VII, 7, coll. 19*, pingitur tanquam bestia terribilis, infatigabili cupiditate nocendi instructa, diversa ab omnibus aliis prioribus, in Oriente adhuc ignota, quæ omnia una cum characteribus hujus bestie pensculatus considerantur, & ad indolem regni *Alexandri* transferuntur. Idem depingitur per *hircum unicornem*, qui secundum interpretationem angeli dicitur rex Græciæ unus, impetiturus arietem, regem Persiæ, qui, licet non primus fuerit, talis tamen dicitur, quia, quæ destinaverat, ipse perfecit, & speciatim quoniam ipse *primus* Orientis regnum ad Macedones transtulit. *Cornu excelsum*, idemque *coruscum*, expingit *Alexandrum*, regni gloria, rerum magnitudine, affectatione divinitatis, præ aliis regibus coruscantem. Illud *exurgebat inter oculos*. *Alexander* insigni pollebat prudentia, & prudentissimos viros a consiliis habebat. *Hircus hic veniebat ab occasu in superficiem terræ, nec tamen illam attingebat*. *Alexander* venit ex Europa, quæ regno Persico est ab occidente, & quidem venit subito, & magno cum impetu, inhians non
Asiæ

Pag. 239-294.

294 - 301.

301 - 317.

317 - 325.

Asiz solum, verum etiam universæ terræ, & quidem cursu rapidissimo, ut terram non attingere videretur. *Vers. 6. 7.*, describitur victoria a *Dario* reportata, qui regnum Persicum per *Cyrum* & *Darium Hystaspin*, quod duo cornua exhibent, subjugavit & conculcavit. Illius autem atque totius familiæ exitium præsignificatur *v. 8.*

- Pag. 326-340. *Dissertatione V pedes ferrei colossi, desinentes in 10 digitos, partim ferreos, partim argillaceos, & semine humano interveniente, non firmiter coherentes, Cap. II, 33, 41 - 43, notant 10 regna, ex imperio Alexandri orta, ex duritie ferri, robore, atque potentia Alexandri, multum amittentia, quorum conjunctio licet per conjugia quæsitâ, ipsis tamen illorum dissociatio & exitium magis est procuratum. Concinit visum Cap. VII, 7, 8. Decem cornua, post enata, sunt 10 reges v. 24, sive 10 regna, quibus totidem reges præfuerunt. Cornu parvum una cum reliquis enatum, post vero se super alia extulit, tribus vulvis ac dejectis, diversum a reliquis, v. 8 coll, 24, refert Seleucum Nicatora, qui, initio omni præfectura carens, post modicum nactus, assumpto regio titulo, opibus & potentia, Demetrio, Lyfimacho, & Antigono, debellatis, ita crevit, ut vicina regna multum superaverit. Oculi & os magna loquens speciatum in Antiocho Epiphane implementum est sortitum. Cornu ex parvo v. 9. enatum est Antiochus magnus, ejusque successores, maxime Antiochus Epiphanes, qui, si non fundator, tamen instaurator, regni Syro-Macedonici haberi debet. Illud magnifice se extulit ad austrum & ortum, & ad decus, referri oportet ad felices ipsius expeditiones adversus Ægyptios, austrum versus, & populos orientales, Mediz nempe & Persiz satrapas, Bactrianos & Parthos aliosque,*
- 383 - 391. *דָּן דְּהַצִּיבִי* elliptice positum est pro terra decoris *Dan. XI, 16, 41*, ac intelligenda terra Judaica, quam primus petiit Antiochus M. Ægypti regibus Cœlesyriam & Cananzam eripiendo.
- 392 - 399. *Dan. XI, 4*, delineatur regnum Alexandri, quod ipso vivo in summo stetit flore, ipso vero fato pereinto, fractum est, & secundum quatuor coeli ventos divisum.
- Disputatione VI* cornu porro illud parvum, cui tribuuntur oculi

oculi in bar oculatorum hominis, & os magnifice loquens, proferens
verba superba, fastidiosa, & contumeliosa, in potestatem ipsius
Dei involans, seque adversus sanctos effrens, & tempora at-
que legem mutans. Cap. VII, 8, coll. 25, exhibet Antiochum
Epiphanem, ejusdemque molimina in populum Judaicum &
illius regionem. Character temporis est 1) circa extremum,
aun regno Alexandrino, in diversis regnis adhuc subsistenti,
interitus per Romanos instaret, Cap. VIII, 23; 2) pravar-
eatorum consummatio, proveniens partim a tyrannide Antio-
chi, partim a levitate Judæorum. Rex describitur tanquam
fortis facie & anigmatum peritus, qui Cap. VII repræsentat-
us fuerat sub symbolo cornu, quod foret praditum oculis &
magnisonum; priori pervicacia, posteriori superba jactantia,
itemque versutia, regis indigitatur, quam utramque ex vi vo-
cum in sequentibus adstruit. Immanis tyrannis, quam in cau-
sa religionis in Judæos exercuit, describitur v. 10-12. Exer-
citatus celorum sunt principes & rectores ecclesiæ Jes. XXIV,
21, XXXIV, 4, LXV, 17, Hagg. II, 6, Apoc. VI, 12, & alibi, coll.
Dan. XII, 3, qua ex re fiebat, ut non solum multi extremo
exponerentur periculo, sed & muneribus, libertate, iuno vita,
exuerentur, quod per casum stellarum de celo, & conculcatio-
nem illarum, est intelligendum. Inde populus Judaicus dicitur
καταμαρτύρωσ 1 Macc. VIII, 2. De abolitione religionis
Judæorum, & introductione cultus Deorum profanorum, ser-
mo est v. 12. Duratio hujus calamitatis definitur per tempus,
duo tempora, & dimidium temporis, id est, tres annos aun
dimidio, coll. Dan. XII, 7, qui terminus est ducendus ab
illo tempore, quo Apollonius in Judæam est missus, 1 Macc. I,
59, IV, 52. Vid. Josephus A. J. Lib. XII Cap. 7. Numerus bis
millium & trecentorum Cap. VIII, 14, non de totidem diebus,
sed totidem sacrificiis jugibus, est accipiendus. Igitur, si anno
dantur dies 360, uti alias apud Prophetas, anni tres cum duo-
bus mensibus & aliquot diebus efficiuntur; quorum initium
ducendum a cultus quotidiani abrogatione v. 13, usque ad id
tempus, quo cultus quotidianus Judæis est redditus. Ubi au-
tem calculus hic differt ab illo, qui habetur Cap. VII, 25, &

Pag. 403-415

415 - 431.

431 - 436.

436 - 451.

X

XII,

- XII, 7, oportet distinguere inter *sanctorum oppugnationem* & *Jacrificii jugis ablationem*, quarum illa præcessit, & per aliquod tempus durasse videtur. Dies 1290, qui faciunt annos tres & 7 menses *Dan. XII, 11*, putandi sunt a tempore sublatis sacrificii quotidiani ad mortem usque *Antiochi*. Dies vero 1335, qui efficiunt a. 3. m. 8. d. 15. v. 12, numerandi sunt a morte *Antiochi*, qui incidit in annum zr. Seleuc. 149, usque ad 153, quo intermedio tempore Judæi multa perpeti habuerunt, sed, illo elapso, quies eisdem est data.
- 455 - 460. *Dissertatione VII*, collato *Dan. II, 34, 35*, & illius explicatione v. 44, 45, cum *Cap. VII, 9 seq.* distinctionem facit inter lapidem monte excisum, & montem inde enatum, item processum judiciale & traditionem, factam filio hominis. Prius non tam ad regnum Messæ, quam illius *preparationem*, pertinere, docet. Per *lapidem irruentem in pedes colossi*, sive partem aliquam pedis statuz, Maccabæos, Syro-Macedonas labefactantes, intelligendos esse, docte ostendit. Equidem lapis hic non omnia illa regna destruxit, effectus tamen hic illi tribuitur, 1) quoniam ab illo tempore regnum Syro-Macedonicum, & alia per *Ægyptum* & *Asiam*, ad interitum inclinarunt, Romanisque occasio est data, se illorum rebus immiscendi; 2) iisdem via est monstrata in regnum Syriacum invadendi; 3) lapis eo scopo in colossum immittebatur, quo exinde mons fieret, qui mons est regnum Messæ, in medio populi Judaici excitandum; omnia igitur obstacula ex consilio divino removenda erant. Et, quoniam status *Nebucadnezaris* per visum *IV* bestiarum illustratur, ad illud, *Cap. VII* contentum, se considerandum confert. *Throni* dicuntur *positi*, subito & superiori quadam vi in terram quasi *conjecti*, ad judicium aliquod tremendum instituendum. Pluralis ponitur vel ad magnificentiam scenæ Propheticæ ornandam, vel ob emphasin aliquam. *Sancti excelsorum* v. 22 sunt sancti angeli, quibus judicium exequendum est datum. *Libri aperti* respiciunt judicium, quod Deus temporibus Maccabaicis in Syro-Macedonas exercuit. Sententiæ supremi judicis executio habetur v. 11, 12. Judicium in bestiam absolvitur partim cæde illius partim

partim traditione corporis ipsius, igne absumendi. Prius contigit, ubi regnum Syriacum omni jure ac potestate per Romanos est privatum, postorius, ubi in provinciam est redactum. Judicium adversus reliquas tres bestias exprimitur v. 12. Phrasae circa eversionem regni Syriae mirum quantum variant, quoniam in excidio illius singularia plane judicia Dei sunt conspecta. Implementum egregii hujus vaticinii demonstratur 1) ratione regni Syriaci, 2) reliquorum regnorum, ex Alexandrino ortorum. Ex illis colligit, Deum Romanis potissimum usum esse ad judicia in regna adversaria exequenda, eo fine, quo regno Messiae liberior cursus concederetur, quod rationibus a Romanorum indole petitis confirmatur, simulque inquiritur, quae causa sit, quare in colosso *Nebucadnezaris* & viso de IV bestiis nullus locus detur imperio Romano, nec regno *Parthico*, quod tamen in Oriente fuit amplissimum.

In *Dissertatione VIII* tria tractanda sumit, 1) quae sit persona, cui regnum datur; 2) quae regni illius sint attributa; 3) tempus, quo conderetur. Mons ex lapide natus representat Christum & Apostolos, quorum ille caput, hi praecipui regni ministri erant. Quare hic nomine *filii hominis* veniat, item illius, *qui veniat in nubibus caeli*, docetur. Quod habetur de traditione regni, illud ad primordia regni hujus, inaugurationem Messiae divinam & caelestem, est referendum. *Sancti*, quibus regnum est datum, quique nominantur v. 18, 22, 27, sunt Apostoli, principes administri regni hujus. Attributa illius sunt, quod sit caeleste, ab regnis hujus mundi distinctum, se per omnem terram diffundat, inque omnem aeternitatem sit duraturum. Quod ad ortum hujus regni, duplicem constituit epocham. Altera figitur in praecedaneis motionibus, altera in ipsa regni erectione conspicitur. Prius repetendum a temporibus Maccabaicis, quae cum regno Messiae haud uno vinculo arctissime fuerunt colligata, ut illius primordia inde duci queant: non habita ratione temporis intermedii, quo facies ecclesiae haud parum fuit obfuscata, & Romanorum jugum subire coacta. Expediatur denique ratio, quare

pag. 499-504

504 - 509

509 - 524

524 - 538

535 - 545

546 - 558

553 - 557

557 - 589

Pag.
590 - 608.

quare regnum Messiae in vñs *Danielis* & reliquis vaticiniis tanquam *universale* proponatur, quale tamen non statim ab initio fuit, sed post lapsum multorum temporum demum est futurum.

GUILIELMI WALLI HISTORIA BAPTISMI INFANTUM, ex Anglico in Latinum idioma conversa, & nonnullis observationibus & vindiciis aucta, a JO. LUDOV. SCHLOSSER, Past. ad S. Cathar. Hamb. & Scholarcha.

Pars I.

Bremæ, apud Georgium Guilielmum Rump, 1748, 4
Alph. 3 plag. II.

Gratulamur cœtui sanctiori de labore, a Viro Venerabili, interprete *Walli* doctissimo, in præsentissimum sane Ecclesiæ emolumentum, his quidem temporibus, feliciter suscepto. Effectum enim hoc ipso, ut in promptu habeant doctissimi cœtus purioris ministri, quid de primæva pædobaptismi institutione morosis atque incredulis respondeant hominibus. Exornavit ipse Clariss. Editor Præfamine doctissimo librum *Wallianum*, in quo plurima refert, ad historiam literariam immerisionis infantum sanctioris pertinentia, adjunctis aliis, ad *Wallum*, ejusque librum, spectantibus, rebus historicis. Initium enarrandi hujus libri faciamus *Dissertatione præliminari*, quæ, *introductionis* loco a *Wallo* operi præmissa, *baptisimum profelytorum Judaicum* tractat, & quale inde pro Christianorum pædobaptismo argumentum ducatur, in aprico ponit. Summa discedorum eo redit, a Judæis omnes atque singulos, in religionis suæ societatem se conferentes, baptismo initiatos, idque ex lege quadam Mosaica *Num. XV, 15, coll. Exod. XIX, 10*, ubi per sanctificationem lotionem intelligunt. Hinc factum esse, ut infantes peregrinorum, ad societatem veri Dei cultus se applicantium, aquis tingerent, in fœdus scilicet veri Dei recipiendos; quale quid etiam in parvulis, bello

lo captis, seu expositiis, Judæi committebant. In hanc rem confirmandam affert *Wallus* testimonium *Matth. XXVIII, 19*, ita explicandum, ut sensus sit obvius & naturæ conveniens, si dicatur, discipulos Christi in mandatis habuisse a Servatore, ut eundem morem prosequerentur ratione infantum, qui perpetuo in cœtu Judaïco invaluerat. Hoc enim nisi voluisset, discipulis peculiare quid de infantibus baptizandis præceptorum fuisset Christum, recte affirmari posset. Adstruit inde *Wallus*, præceptione speciali de infantibus non baptizandis desiderata, omnino mandatum Christi ad baptizandos omnes homines, adultos & parvulos, referendum esse. Profelytorum vero baptismus a Judæis *regeneratio* vocabatur, qua ex denominandi ratione facilius intelligitur, quid Servator sibi, cum *Nicodemus* disputans, *Jo. III, 3, 5*, voluerit. Exinde plus quam decemplex inest comparationem Autor, inter Baptismum Judaicum & Christianum obviam. Finem huic imponit *Dissertationi*, argumenta recensens & diluens eorum, qui consuetudinem istam Judæorum cum *Nortono Knatchbulo, Stenetta*, aliisque, impugnaverunt, ubi, uti in tota ista pertractatione, *Cel. Editoris* observationes, *Wallum* vel deserentes, vel confirmantes, lectu & jucundissimæ & utilissimæ habentur. Opus ipsum accedentes, generatim monemus, *priorem* hanc laboris *Walhiani Partem* de iis agere testimoniis veterum, qui per quatuor priora Secula vel pro prædobaptismo, vel contra eundem, aliquid memoriz mandarunt. *Caput* itaque *primum*, testimonia *Clementis Romani & Hermæ* ad primas partes rei confirmandæ vocat, quorum prior testatur, infantes congenita peccati labe esse infectos, posterioris vero verba de necessitate baptismi agunt. Conveniunt *Hermæ* locutiones cum *Jo. III, 5*. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest in regnum Dei ingredi. Ubi hoc præclare est monendum, *Hermam* hæc scripsisse antea, quam *Joannes*, tunc adhuc *superstes*, Evangelium suum literis mandaret. Attingit præterea Autor visionem *Hermæ*, in qua sancti *Vet. Test.* ut in Christi nomine, postquam de vita discesserant, ab Apostolis baptizati sistuntur, &, quid inde pro necessitate baptismi & loco

Pag. 4.

6.

7.

- Pag. 10. *Petrino* i *Epist.* III, 19, & IV, 6, de Evangelio mortuis man-
 tiato colligi possit, docet. Alium dein *Hermæ* locum exci-
 tat, confirmantem, maximo apud Deum in honore ac pretio
 parvulos esse, & deinde operam dat probando, libros, unde
 13. hæc testimonia decerpta sunt, genuinos *Clementis* & *Hermæ*
 esse factus, post *Petri* & *Pauli* discessum ex hac vita, ante *Jo-*
 20. *annis* tamen historiam evangelicam, conscriptos. Veritati ta-
 men non quidem simile videtur, judicante *Wallo*, *Clementem*
Romanum fuisse eundem, cujus *Phil.* IV, 3, mentio injicitur,
 nec *Hermam* esse eum, cujus *Paulus Rom.* XVI, 14, meminit.
 21. Ille enim *Hermas*, quemadmodum juvenis non erat, ita nec
 multum ætate proventus erat, cum libris conscribendis se
 22. daret. Testimonia *Justinus Martyris*, necessitatem red-
 emtionis ac remissionis propter labem originale, itemque
 23. baptismum in locum circumcisionis surrogatum, declarantia,
 in *Capite secundo* exponuntur. Idem *Justinus* simplicem
 tunc temporis, post ætatem Apostolorum scilicet anno XL,
 describit baptismi administrationem, ex qua descriptione multa,
 quæ indirecte ad baptismum infantum pertinent, colliguntur.
 24. Ipse denique *Justinus* testatur de septuagenariis, in
 infantia discipulis Christi factis, ex quo apparet, baptismum
 eorundem circa annum post ascensionem trigesimum sex-
 tum, hoc est, media fere Apostolorum ætate & intra vigin-
 ti annos post scripturam *Matthæi*, contigisse, cum constet,
 25. *Justinum* annis non plus nonaginta post *Matthæum* scrip-
 26. sisse. Ad annos LXVII post Apostolorum ætatem accessio fit in *Ca-*
pite tertio, testimonia S. *Irenæi* & *Clementis Alexandrini*, huc
 facientia, recludente. Fatetur *Ireneus* cum reliquis, mortales
 cunctos originali peccato esse infectos, & baptismum inde
 27. redemptionem vocari. Inprimis *Ireneus* regenerationem di-
 28. cit potestatem baptizandi, quando de regeneratione dicit, quæ
 29. homini in hac vita contingit; de *mundi* autem & tertæ re-
 30. generatione verba faciens, restitutionem illius, seu instaura-
 31. tionem, post judicii diem futuram, quæ ejus quasi nova gene-
 32. ratio, aut effectio, dici potest, intelligit. Deinde varia, præter
 33. *Irenæum*, occurrunt Patrum Latinorum pariter ac Græcorum
 dicta,

dicta, quibus manifestum est, *baptismum* non solum *regenera-*
tionem vocari, sed id vocabuli ad designandum *baptismum*
 ita constringi, ut excludatur a notione illi subjecta omnis
 conversio ac resipiscentia, *baptismo* non conjuncta. Tertio Pag. 47.
 per se patet, *regenerationem*, cum de infantibus renascenti-
 bus sermonem faciat *Irenaeus*, non alio sensu hic accipi posse,
 nisi quo *baptismum* id nominis significat. Id unum monuisse 49.
 hic juvat, primum expressis quidem verbis mentionem in-
 jicere *Irenaeum* *baptismi* parvulorum, ita quidem, ut, post-
 quam *infantes* aliosque regeneratos dixerat, diversos denuo
 persequatur aetatum gradus, hoc discrimine observato, ut, be-
 neficium exempli Christi ad quamcunque aliam aetatem, *par-*
vulorum, juvenum, seniorum, referens, *infantium* tamen nul-
 lam hic mentionem faciat. Huc accedit, tempora *Irenaei* propius 52.
 accedere ad Apostolorum aetatem, ut fieri non potuit,
 quin Christiani nominis affectu exacte scirent, quid temporibus
 superioribus inter ceterum sanctiorem gestum fuerit, & in
 re quidem publica, omniumque cognitioni exposita, qualis
 haec est, baptizati, an non, fuerint infantes. Adsunt alia
 etiam rerum pondera, testimonium *Irenaei* maxime juvantia.
 Anno 89 post Apostolorum tempora *Clemens Alexan-* 53.
drinus vocabulo *regeneratus* & *regeneratio* in suis operibus
 non aliter, quam ad *baptismum* significandum, usus est, quin
 & ipse alio in loco in hanc sententiam ita verba facit *Cle-* 55.
mens, ut, baptizatos ab Apostolis infantes, eosque tenellos
paedia, non obscure innuat. *Tertulliani* loca *Caput* expen- 57.
 dit *quartum*, de *baptismo* tenellorum agitata. Patet quidem
 omnibus, *Tertullianum* atque *Origenem* haud levibus obnoxios
 fuisse erroribus; at de eo tamen, quod Ecclesiae suorum tem-
 porum consuetudo tulerit, testimonium ipsos perhibere posse
 fide dignissimum, nemo facile negabit. *Tertullianus* quidem 60.
 de parvulorum *baptismo* ea passim memoriz prodidit,
 quae difficulter admodum inter se concilientur. Sufficit, il-
 lum profiteri, neminem sine fide salvari posse, & confutandos
 eos, errorisque redarguendos esse, qui, fidem sine *baptismo*
 ad salutem impetrandam sufficere, minus caute dicerent. In 62.
 reli-

- reliquis vero, ad infantum baptismum pertinentibus, adeo sibi
 inconstans est, ut, quid recte tuearis, vix cognoscas. Ea ta-
 men *Wallo* diversimode dictorum conciliatio videtur optima,
Tertullianum id voluisse sibi, extrema urgente necessitate ba-
 ptizari infantes, virgines, viduas, debere; alias, ut differatur
 69. baptismus, esse consultius dicendum. Ita vero causa pædoba-
 ptifini omnino stabilitur, accedente alia re circumstante, ex
 more scilicet sponforum, in baptifino adhibitorum, de quibus
 70. verba *Tertulliani* aperte loquuntur. Satis tamen absurde in-
 71. terpretatur verba Christi, præcipientis: *Sinite parvulos ad me*
venire, explicando: *Veniant ergo, dum adolefcunt, veniant,*
dum discunt. Ceterum doctor ille ecclesiasticus testimonium
 73. *Pauli* *1 Cor. VII, 14*, de baptifinali interpretatur sanctitate, ubi
 quidem restrictionem quandam addit. Post ætatem Aposto-
 lorum annis CX *Origenes*, doctrina celebris doctor, testatur
 verbis expressis, *secundum Ecclesie observantiam* parvulis
 etiam dari baptismum, & quidem eum in finem, ut nativita-
 75. tis fordes deponantur. Quin imo testatur ipse, ab Apostolis
 88. traditum esse, ut parvuli baptifinali fonte lavarentur. Data
 hac occasione in scripta *Origenis*, in rem præsentem allegari
 solita, inquiritur, & quibus fides haberi debeat, quibusve mi-
 nus sit habenda, declaratur, addita hisquisitione de objectione,
 92. qua *adv. Tertianum* illorum *Tombfus* impugnavit. Utut vero res
 ista se habeat, *Hieronymus* tamen vere testatur, generatim
Origenem mentionem baptismi parvulorum in scriptis suis fe-
 cisse, ubi *primam* hominis generationem peccaminosam ab
 93. *secunda*, per lavacrum baptismi facta, distinguit, quibus alii
 doctores Ecclesie *tertiam* insuper addunt, vitæ scilicet exi-
 tum, sublimiori sensu vocabulo *regenerationis* usurpato. Ce-
 terum inconcussa adsunt argumenta, *Origenem* consuetudinem,
 ab Apostolis receptam, a majoribus recte habuisse cognitam,
 adeoque in hac observantia errare non potuisse, quæ circa pæ-
 94. dobaptifinum versatur. Post tempora ista, non admodum
 longiori intercedente intervallo, S. *Cyprianus* doctrina sua co-
 tum sanctiorem ornavit, ejus de baptifinali lavacro infantum
 95. sententia in *Capite sexto Walliani* operis exponitur. Apparet
 hic

hic nobilissima *Cypriani & LXVI* Episcoporum responsoria
 ad *Fidum* epistola, in qua quaestio, de infante, octavo mi-
 nore, non baptizando, ita deciditur, ut, vel prima, vel secun-
 da, & reliquis a natiuitate diebus, infantem baptizari pos-
 se, ex Scriptura Sacra demonstratur, quod pro pædobaptismo,
 communi istorum temporum usu probato, non contemnen-
 dum sane est argumentum. Multo etiam doctrinae apparatus
 contra dissentientes pugnat Auctor, &, sine ulla dubitatione
 hoc ecclesiae monumentum esse genuinum, evincit, ubi si-
 mul in *Grossi* observationem animadvertit, id tenere sumen-
 tis, quod pædobaptismi in Conciliis nulla ante annum 418 fa-
 cta mentio fuerit. Nec desunt alii mores, tunc in baptismo in-
 fantum usitati, qui indicio sunt, infantes tunc fuisse sacro flu-
 mine tinctos. Reliqua *Cypriani* excitata testimonia ostendunt,
 omnes omnino homines, qui salvari cupiunt, esse baptizandos,
 quorum ex numero, nisi injuriosus esse velis, infantes excludi
 nequeunt. *Caput septimum* testimonium quoddam, ex Conci-
 lio *Elisberitano* deponitur, expendit, ubi acute satis, sed ve-
 re, *Wallus* affirmat, pro veritate pædobaptismi locum illum
 valere. *Caput octavum* Concilii *Neocæsarensis* testimonium
 producit, ubi, gravidam baptismo lavari posse, conceditur, si
 voluerit. Ex isto testimonio oppugnatores causæ hujus, & *Gro-
 tii* imprimis, efficere contendunt, Neocæsarenses Patres ad-
 versus pædobaptismum pronuntiasse sententiam; sed ostendit
Wallus, plane nihil certi nec pro baptismo infantum, nec
 contra eum, ex hoc decreto probari posse, sed alia plane
 esse in medium afferenda monumenta veterum. Rationem
 vero, quare de gravida baptizanda quaestio fuerit mota, hanc
 doctissimi viri afferunt, quod Judæi, quorum magna multi-
 tudo in istis versabatur regionibus, in proselytorum baptismo
 hanc regulam tradiderint: *Si mulier gravida proselytissa fiat,
 filius ejus deinde non opus habet baptismo; nam imputatur ei
 baptismus matris.* *Caput nonum* testatur de *Optato Milevita-
 no*, inter *Catholicos & Donatistas* nullam fuisse controversiam
 de baptisimi subjecto, vel modo eum administrandi, & hinc,
 ad infantes quoque eum pertinere, profitetur. De *Gregorio*
Pag. 97.
100.
101.
104.
109.
114.
114.
119.
116.
127.
128.
130.

- Nazianzeno primo, quod *Caput decimum* notat, locus affer-
 tur, egregius, affirmans, *Basilium* in infantia baptizatum fuisse,
 quæ res aliis etiam argumentis probatur. Deinde vero
 de eodem ecclesiæ doctore magna testimoniorum copia in
 136. *Capite undecimo* profertur, in quibus exponendis id ante
 138. omnia est notandum, si quem alium, *Gregorium* sane
 causam habuisse probabilem, cur minus baptismo parvulo-
 rum faveret. Constante tamen is *Gregorius* baptismum
 139. regenerationem dicit, & sigillum in hanc vitam ingredientibus;
 140. serio contendit, baptismum non esse differendum, &
 144. hortatur parentes, ut sine mora infantulos suos lavacro sancto
 ablui curent, nec moram nectant vanam. Ipse quoque de in-
 fantibus statuit, eos, sine baptismo ex hac vita decedentes,
 non supplicia quidem subituros, glorificationis tamen exper-
 tes fore. Si mortis periculum subituri infantes videantur,
 146. confestim sacro flumine abluendos esse, docet; alios ve-
 148. ro trimulos baptizari, consultum putat. Hæc data occasio-
 ne in *Grotium* animadvertitur, sensum verborum *Gregorii*
 pervertentis, & omnia in contrariam sententiam detorquentis.
 150. Docetur insuper, tunc temporis baptizatos *sanctificatos* & *san-*
 ctos fuisse appellatos, & *Arianis* baptismum denegandum; ex
 161. quo *Wallus* digreditur ad conficiendam quæstionem, quæ de
 pactione inter unitarios & ecclesiam catholicam ingunda subin-
 de agitur, quo in argumento per plurimos digressus ad fi-
 nem usque *Capitis* proceditur. *Duodecimum Caput Basilii Cæ-*
 175. *sarensis* locos exhibet, & inprimis orationem ejus exhortato-
 180. riam ad baptismum suscipiendum, cujus habendæ ea fuerat
 182. occasio, quod tunc temporis multi erant doctrina Christiana
 imbuti, longius tamen baptismum differentes, & liberos, dog-
 mate Christi licet ornati, a baptismo tamen, baptizatis non-
 dum parentibus, excludentes. Hos in homines gravissima
 185. *Basilius* investit oratione. Levem etiam *Wallus* confirma-
 189. tionem addit ex ritu illo, quo parvulos precibus publicis inter-
 fuisse *Basilius* scribit, unde colligit Noster, baptizatos fuisse
 parvulos illos, cum alia ratione vix admissi fuissent ad sacra
 192. ista publica, idemque, *Valentis* Imperatoris filium, baptismo
 tin.

tinctum, exemplum paedobaptismi præbere, satis verisimiliter
 tradit. Annis post statum Apostolorum 274 *Ambrosius* cla-
 ruit, qui, secundum *Caput scriptum doctrinam*, ipse testatur, par-
 vulos, suo & Apostolorum tempore, nec non a *Joanne Bapti-
 sta*, sancto lavacro initiatos esse, & neminem, profitetur diser-
 te, in regnum Dei introire posse, nisi renatus fuerit ex aqua
 & spiritu. *Caput sequens Joannis Chrysostrami* testimonia de
 paedobaptismo exhibet, eadem, quæ reliqui, de baptismo in-
 fantum. enarrantis, nisi quod spinosam satis questionem, nec
 facile extricandam, nescit de infantibus peccati expertibus,
 quod tamen sine ulla dubitatione de peccatis tantum actuali-
 bus valere videtur. Idem Præsul alio in testimonio morem
 crucis, parvulis in baptismo applicandæ, commemorat, ex
 quo, & reliquis, certitudo paedobaptismi efficitur. In *decimo
 quinto Capite* in scenam procedunt *Hieronymi & Augustini* lo-
 ca, ante exortam controversiam Pelagianam descripta, & *se-
 ptem* per *Sectiones* exposita. Probatur hic ex voce *Hierony-
 mi*, nefas contrahere parentes, si culpa eorum infantes ba-
 ptismo careant. Deinde *Augustinus* docet, validum esse infan-
 tum baptismum, in ecclesia schismatica collatum, dummodo
 rite fuerit factus. Loquitur idem de baptismo infantum, ut ritu,
 per universam ecclesiam usitato, nec per Concilium demum in-
 trodueto, sed ab Apostolorum inde tempore instituto; hinc ba-
 ptismi efficaciam non pendere a fide, aut intentione, offerentis
 infantem. Statuit etiam, & quidem recte, infantes, ante ba-
 ptismum mortuos, sine dubio salvari; transubstantiationem
 vero Præsul ille. Nipponensis ignorat. *Posteriores* hujus *Ca-
 pituli Sectiones* sunt polemicæ, magna doctrinæ ecclesiasticæ co-
 pia refertæ, & ad peccati originalis, in infantibus hærentis,
 doctrinam, facile explicandam, pertinentes. In extremis ex
Augustino probatur, infantes domi baptizatos non fuisse, nisi
 extrema urgente necessitate. In *sequenti Capite* testimonia
 adducuntur ex quibusdam Conciliis, Carthagine ante contro-
 versias *Pelagianas* habitis, ubi questionem Episcopi institue-
 rant, utrum ad sacros ordines admittendi essent, qui in infan-
 tia a *Donatistis* fuerant baptizati, nec ne. Decretum Patrum
 affirmabat questionem propositam. Alius Canon in gratiam

Page, 193.

149.

196.

198.

200.

206.

207.

208.

211.

219.

220.

225.

230.

231.

238.

244.

250.

257.

259.

Pag. 267.

265.

270.

274.

275.

279.

285.

287.

288.

293.

pauperum constituit, nihil exigendum esse pro baptismo infantum, nisi spurius sit iste. Adstant tamen alii certissimi argumenti & gemini Canones, in quibus, infantes, in barbaras regiones captivos abductos, nullo de baptismo eorum existente testimonio, baptizandos esse, præcipitur, quod quantum valeat pro stabiliendo pædobaptismo, unusquisque colligere potest. *Caput decimum septimum de Decretalibus Episcopalis Siricii & Innocentii*, Episcoporum Romanorum, agit, & quid inde pro causa *Walli* desumi possit, ostendit. Docet hic Noster, antiquiores epistolas decretales esse supposititias, genuinas vero esse *Siricii*, qui, institutum esse ecclesiæ & perpetuum usum, testatur, ut nemo, nisi statis anni temporibus, festis scilicet Paschatis & Pentecostes diebus, baptizetur, exceptis infantibus, ærotis, aliisque, de vita periclitantibus. E contrario ratio consuetudinis postulabat, ut adulti, necessitate nulla obvia, non nisi dictis baptizandi temporibus, & catechumeni quadragesimali tantum tempore, baptizarentur. Idem Romanus Episcopus Christianam religionem amplexos monebat, ut non ex recens conversis, sed ex baptizatis in infantia, Episcopi atque Presbyteri eligerentur. *Innocentius* deinde autor erat *Decentio*, Episcopos solos confirmationem conferre infantibus baptizatis debere, licet etiam Presbyteri eos sacra lympha abluere possent. *Caput decimum octavum Paulini*, Nolani Episcopi, & alius cognominis ecclesiæ Mediolanensis Diaconi, testimonia suggerit, præter cetera expressis verbis pueri septennis mentionem facientia, qui diu ante baptismo fuerat tinctus. Accedimus nunc ad *Caput decimum nonum*, amplissimam sane hujus argumenti elaborationem, cui recensendæ, & in arctiores fines constringendæ, nec vires nostræ, nec tabularum nostrarum ratio, sufficiunt. Cupido eam perlegendi Lectori integram relinquimus, addentes modo, ex *Augustino*, & *Hieronymo* post exortam controversiam *Pelagianam*, nec non ex *Pelagio*, *Cælestio*, *Innocentio*, *J. Zosimo*, *Juliano*, *Theodoro Mopsvestensi*, aliisque, itemque ex Conciliis, *Carthagine*, *Diospoli*, *Milevo*, & alibi, habitis, hic testimonia esse collecta, ad pædobaptisimum demonstrandum referenda

ex quibus vel doctissimus quisque cognoscet, quanta dicendorum hic copia adsit, quantaque ingenii doctrina ad enodandas omnes, hic obvias, quæstiones requiratur. *Caput vigesimum* allegata affert loca ex *Augustino & Vincentio Victore*. Disquiritur hic primo de tempore, quo *Vincentius* in lucem protulerit hypothesein suam de infantibus, in paradysum, non in cælum, ingredientibus, quam *Augustinus* confutat, sicut & ipse *Vincentius* palinodiam cecinit. De consuetudine illius temporis, in ecclesia pro defunctis baptizatis orandi, itemque de errore nuperi scriptoris, *Vincentium* oppugnatorem pædobaptismi sibi fingentis, obiter quædam *Wallus* narrat. In *Capite* subsequente producit *Irenæus, Epiphanius, Philastrius, Augustinus, & Theodoretus*, quorum singuli cum sectarum, inter Christianos ortarum, quarum ad ipsos fama pervenerat, catalogos memoriæ reliquerint, nullus tamen eorum sectæ alicujus, infantibus baptizandos esse negantis, mentionem fecit, illis exceptis, quæ baptismum omnem cupiebant remotum. Ex his patet, apud *Donatistas, Arianos, Pelagianos, &* reliquos hæreticos, de quibus *Augustinus & Pelagius* vel levissima quæque comperta habebant, baptismum parvulorum nunquam oppugnasse, sed perpetuo in usu habuisse. Nec *Pelagiani* ipsi baptismum infantum negabant, diversam modo de effectu baptismi in infantibus alentes sensum. *Caput vigesimum secundum* nonnulla proxime subsequentis ævi scriptorum, ad annos 300 post Apostolorum ætatem & ultra relatorum, judicia complectitur. In *tertio & vigesimo Capite* quædam librorum nothorum loca promuntur, non ab illis quidem, quorum nomina præ se ferunt, conscriptorum, sed de quibus tamen constat, satis esse antiquos. Proferuntur hinc nonnulla ex *Clementis Constitutionibus*, jubentibus Christianos, infantibus suos baptizare. Hinc quædam ex *Dionysii Areopagite ecclesiastica Hierarchia* afferuntur, & gentilium objectionibus esse responsum, docetur, Christianos ob pædobaptismi & susceptorum usum deridentium. Denique e quæstionibus ad orthodoxos, *Justino Martyri* adscriptis, nec non ex quæstionibus ad *Antiochum*, quæ *Athanasi* nomen mentiuntur, de futuro infantium statu,

Pag. 421.

423.

425.

429.

430.

434.

436.

451.

456.

462.

463.

465.

469.

hinc Christianorum; hinc gentilium, nonnulla proferuntur; & in rem presentem conferuntur, sicque suis *Parti prima* hujus Operis imponitur, cujus *secunda Pars* propediem secutura est. Huic perficiendæ rei, utpote honestissimæ & publicæ utilitati inservienti, constantem animi corporisque Cel. Interpreti comprecamur valetudinem. Restaret nunc, aliqua ut delibarem ex *Addendis*, & imprimis ex uberrimis & doctissimis Interpretis nostri *Annotationibus*, quibus vel solis Venerabilis Autor immortalæ sibi acquisiturus est famam, cui vel hoc nomine doctissimi rerumque ecclesiasticarum peritissimi viri, non sine honorifica Editoris nostri compellatione, assurgant. Cum vero maxima observationum sit dignitas, maxima copia & varietas; minime nos decet, sumnam earum hic brevissimis verbis complecti. Lectoribus igitur has integras perlustrandas relinquimus, ut habeant, ex quo, vere nos omnia dixisse in laudem Interpretis, & notarum Autoris, intelligant. His nihil addimus, nisi ut doceamus Lectores, Venerabilem Interpretem omnia veterum revolvisse & relegisse testimonia, a *Wallo* excitata, in notis vero id suarum partium quam maxime duxisse, ut doceret, ubi ab Autore dissentiendum, aut adversus nominis *Walliani* oppugnatores, *Galæum* imprimis, cujus plurima fit mentio, & creberrima confutatio; eundem sit. Ceterum, ne tædio fieret lectori, sedulo cavuit, & sicubi plura dicenda restarent, scriptores proposuit, desiderium lectorum ex asse sedaturos.

*JO. ALBERTI BENGELII CYCLUS, SIVE DE
Anno magno solis, lunæ, stellarum, consideratio, ad incrementum doctrinæ Prophetiæ atque Astronomicæ
accommodata.*

Ulmae, apud Danielem Bartholomæi & filium, 1745, 8.

Plag. 8.

Cyclum sacre literæ, non immodicum, per stricturas gravitate sua cœlesti dignas, subtiles, ac efficaces, suggerunt,

qui tempora mundi, ecclesie, Christi, & temporum articulos
 majores minoresque, complectitur. Hæc Ven. Autoris est sen-
 tentia & pronuntiatum, sic de hoc in præsens proposito cyclo
 differentis in Præfatione: *Qui in presenti proponitur cyclus,*
suam firmitudinem, utilitatem, opportunitatem, prudentibus
Mathematicis, ut arbitror, probabit. Sectionibus XVIII &
Appendice omnis absolvitur tractatio. Cyclus ipsi est cur-
sus duorum plurimumve, vel omnium, corporum cœlestium,
periodos suas simul absolventium. Hunc cyclum existimat
e sacris literis esse addiscendum, quia ἡ σοφία in prophetia
repræsentetur Apoc. XVIII, 18, Dan. XII, 4, 10. Cyclum so-
larem credit æqualem esse annis 400, lunarem 40000, sidera-
lem 280000. Systema, cujus limitibus ipsi dies, menses, an-
ni, constringuntur, & ad æqualitatem rediguntur, vocari putat
ἡρόων, partem vero chroni quintam esse ναύρον Apoc. VI, 11,
XII, 12, 14, sibi persuadet. Exposuit hæc in Exegeti Apocaly-
pseos vernacula A. 1740, ac Latina, in Gnomone Nov. Test. A.
1742, & in Ordine temporum A. 1741. Eis, qui aliquid monue-
runt in contrarium, opponet Autor suo tempore Vindiciar.
Nec ea, quæ monuimus Tom. V Suppl. Sect. VI pag. 250, ei
sunt ad palatum. Inscribet libellum suum Bekräftiget Zeug-
niss der Wabrheit. Hoc loco nervos quosdam pro instituto
necessarios duxit partim repetendos, partim prælibandos, ut
iis, qui Ordinem temporum, paucis cognitum, aut Commenta-
tionem Apocalypsicam, non habent, totum quiddam hoc loco
ministretur. En ejus verba: Numerorum paria duo, valde
memorabilia, Apocalypsis Cap. XIII, 5, 18, XXI, 16, 17, propo-
nit: 42 & 666, 12000 & 144. Numerus 666 dicitur compu-
tandus, idemque appellatur numerus hominis simpliciter; sed
144 mensura hominis, quæ est angeli. Docent hæc dua gravis-
sima formula, se mutuo respicientes, duo paria numerorum in-
ter se respondere, & 666, perinde ac menses 42, esse tempora.
Utrinque numerus major per minorem dividendus est. Si
per 144, quæ sunt mensura non humana, sed humana angelica,
dividis 12000 stadia, vi oppositionis, humana, sive usitata; ha-
ber 83½ stadia, monadi de 144 equalia. Si ñem 666 dividis
per

Pag. n.

14.

15.

16.

17.

Pag. 18.

per 42, qui est numerus mensium, vi oppositionis, non hominum, seu communium, sed prophetiarum, quique solus ad computandum offertur, adeoque plane est necessarius; habet 157. Ergo 157 de numero 666 (quacunque sunt 666 tempora) sunt aquales mensi prophetico. Ergo 666 sunt tempora hominis, id est, communia, & quidem non hora, dies, menses, qui tantas res non capiunt, sed, qui soli supersunt, anni, & quidem communes. Ergo mensis propheticus est annorum ferme 16 communium: & quia mensis habet dies 30 circiter, dies propheticus complectitur semestre commune & aliquid amplius. Vitrin-gam putat multa ex vero disseruisse in *Anacrisi*, at, ipsi in temporum analysi aquam hæsisse, addit. Adjicit ætatem mundi, ratus, annos in sacris literis Vet. Test. æquales semper fuisse diebus 365. *Sam. Schuckfordius* aliique monuerunt, annum ad *Nabonassarem* usque constitisse 12 mensibus, quorum singuli 30 duntaxat dies comprehenderint. Chaldæi certe præisci ac Ægyptii haud secuti fuerunt aliam mensuram anni. Quinque menses diluvianum æquarunt 150 dies. Ergo patriarchales anni 71 æquales fuerunt nostris 70. Annum 1745 Autor ab orbe condito definit 5687, ratus, Jesum ante æram *Dionysii* natum esse tres annos. Tempora mundi coepta & finienda eredit designari *Hab. III, 12*, per hæc verba: *Dominus in medio annorum mundi vitam illius operis sui notam fecit.* Ex eo, quod Jesus dicitur semel passus ἐν τῷ σπυτελεῖα τῶν αἰώνων, colligit, tempora mundi ante adventum Christi in carne longiora fuisse, quam postea. Existimat idem, ordinem chronologicum pertexi in serie Capitum *Apocalypseos*, & ea, quæ exponuntur in *Apocalypsi* a *Cap. X* ad *Cap. XIX*, fluere a strage, humano generi per Saracenos sub *Væ* secundo illata, ad interitum Babylonis aliorumque hostium, qui æque in medium Seculi XIX differri, neque ante exitum Seculi hujus XVIII poni, possit. Plura addidit hæc in *Ord. Temp. pag. 384*. Tres constituit Apocalypticas periodos, 1) non chronum *Cap. X*, 2) paucum tempus *Væ* tertii, 3) tempus 1. 2. $\frac{1}{2}$ mulieris, alis aquilinis adjunctæ. Pergit Autor: Numerus 666 annorum habet se ad annos 1000, ut 2 propemodum ad 3: præcise autem sic

23.

sic se habent 666 $\frac{2}{3}$ ad 999 $\frac{2}{3}$, id est, ad 1000, ut monas de numero bestia sit $1\frac{1}{3}$, & ipse numerus 666 sit numerus annorum humanorum, sive communium, sed tamen ipso anni omisso vocabulo, quia anni non sunt mere tropici, sed singuli cum appendice aliquot horarum, quae tamen in toto non nisi 3 menses infert, neque numerum 666 ulla monade auget. Cum bestia numerus sit 666, idcirco tempus 1. 2. $\frac{1}{2}$ sunt anni circiter 770: & paucum tempus circiter 880, & Chronus, ad quem proxime accedit Nonchronus, circiter 1100. Tali pacto $\nu\alpha\upsilon\pi\omicron\varsigma$ est annorum 222 $\frac{2}{3}$, numerus bestia 666 $\frac{2}{3}$, tempus 1. 2. $\frac{1}{2}$ est 777 $\frac{2}{3}$, paucum tempus 888 $\frac{2}{3}$, millennium 999 $\frac{2}{3}$, Chronus 1111 $\frac{2}{3}$. In progressu obveniunt nobis septem Chroni, sem anni 777 $\frac{2}{3}$

pag. 24

Novem Chroni	10000
Sex Chroni quadrati	40000
Septem Chroni ducti	
in Novem Chronos	70000
	<u>Quadrans cycli</u>
Cyclus ipse	280000

Mensura temporis, ad quam exiguntur motus corporum caelestium, & Chronus, seu spatium annorum 1111 $\frac{2}{3}$, & Tempus, $\nu\alpha\upsilon\pi\omicron\varsigma$, annorum 222 $\frac{2}{3}$. Sectione tertia disseruit Autor de mensura loci, per quem corpora caelestia identidem decurrunt, ad spectum Astrologorum decilem, qui decem gradibus constat, in rem suam vertens. In Chrono enim Sol permeat regiones 40000, in tempore, $\nu\alpha\upsilon\pi\omicron\varsigma$, 8000. Hi numeri, per 10 multiplicati, numeros graduum referunt. Sectione quarta exponit de Anno; quinta de Mensibus & periodicis, & synodicis; sexta de usu cycli solaris ac lunaris, & de Paschate; septima de Stellis fixis, simulque de Planetis in genere; octava de Planetis superioribus; nona de Planetis inferioribus; decima de Cometis. Intexit ibi nonnihil de astris Chima & Cbesilim ex Job. IX, 9, XXXVIII, 31, Amos V, 8, ac de Cbesilim Jef. XIII, 10. Id vero emendat in Appendice pag. 116, ratus, Cbesilim esse planetas, Chima Orionem, Canopum, Taurum, Scorpionem, conjunctim, ac praeterea omnes stellas fixas. Aisch cum familia sua, ipso iudice, sunt sidera borealia; penetralia

26.
-
27.
28.
40.
64.

Pag. 87.

100.

109.

tralia meridici sunt stellæ recedentes ad polum antarcticum. At quid sunt *Mazzaroth*? Fortasse Cometæ, quippe qui educuntur tempore maxime raro, minimeque cognito. Hæc Auctori probantur. Reditiones hujus, vel illius, Cometæ non audet definire. Cyclus nullum hic spondet usum. *Sectione undecima* disserit de Anno magno, tanquam Cyclo ipso. *Duodecima* profectibus scientiæ Cosmicæ sacra est. *Decima tertia* exhibet tempora prophetica, in Cyclo magno comprehensa, & per Cyclum comprobata. *Decima quarta septem Chronos* exponit. *Sequens Sectio* ætatem mundi pandit, quæ sit longior annis 7752. & brevior annis 7798. De *septenariis* agitur *Sectione XVI*. *Sectio XVII* est anacephaloxosis caracterum, quorum nexu soliditas cycli confirmatur. Quid nobis de hac tractatione est judicandum? Nihil. *Et γὰρ ἡμέτερον δὲ λώσεται*, 1 Cor. III, 13.

THE WORKS OF SALLUST TRANSLATED
into English &c.

hoc est,

OPERA SALLUSTII, CUM POLITICIS IN
eadem Dissertationibus, & quatuor Catilinaris
Ciceronis; omnia sermone Anglico
exhibita.

Londini, apud T. Woodward & J. Peele, 1744, 4 maj.
Alph. 3. plag. 9.

Celeberrimus ab Anglicano suo Tacito Auctor, Thomas Gordon, civibus suis legendum nunc quoque Sallustium dedit, illius æmulum, licet aliquanto inferiorem. Neque nudum dat illum, sed comites ipsi & stipatores addidit egregios numero novem Sermones, quos si cum *Sallustianis* ipsis compares, dubium fere videatur, cui horum primæ deferendæ sint, & quis alteri majorem splendorem impertiat, aut vicissim accipiat. Quin potius non multum diuque dubites, si gravitatem dictionis, si copiam & præstantiam argumenti, spectes, Anglum Romano præferre. Quod luculenter evin-

evincent statim dicenda, convincentque illos, quibus hoc asseruum temerarium & in majestatem vetustatis injurium videbitur. Ante omnia vero lustrabimus Operis ordinem & partes singulas. Inscriptum est Celsissimo Principi, Duci Cumberlandiæ, Angliæ gloriæ & deliciis, oratione ut ampla, (nam sedecim paginas implet,) sic & majestatis plena, dignaque suo scriptore non magis, quam heroe, quem laudat & instruit. Docet enim, qua via pergendum sit Principi ad gloriam; cœ nempe, qua ipse & ejus majores perrexerint, non ista, qua vicinæ cujusdam nationis, Angliæ exorsæ, Reges eam fuerint persecuti, tyrannide bellorumque injustorum studio, perfidia, vanitate, & vilis atque intolerabilis adulationis patientia & aucupio. Satis vehemens hæc est oratio, qualem scilicet a libero plenoque spirituum & erectæ indolis Anglo exspectes, qui Principem non veneratur ut Deum, non ei assentitur in omnibus, non putat se natum ejus mancipium. Egredientur quidam, Monarchas aliquot, vulgo magnos dictos, hic misere laceratos & exagitados fuisse; sed sic solet Noster.

Sequitur Præfatio, sive, ut inscribitur, introductio, *paginis 21*, quæ argumentum, characterem, vitia *Sallustii*, tam in moribus, quam in dictione, persequitur, geminum ejus bellum inter se comparat, *Jugurthinum Catilinario* præfert; quemadmodum eum cum *Tacito* quoque comparat, cujus laudes non attingere censet *Sallustium*. Defendit porro Noster suam interpretationem *Taciti*, monstrat, interpretis provinciam longe difficillimam esse, illustri in exemplo vulgarium censorum stuporem & iniquitatem ostendit, & vehementer declinat in malevolentiam, acerbiter, scurrilitatem, qua plerique sibi placeant scriptores. Suspiciamus grandem ejus, qui ubique elucet, & sublimem animum. Verum, ut pulchra corpora sæpe nævi obsident, sic & ex hoc tam liberali animo illiberale aliquid hand obscure emicat. Non videtur Autor ista scripturus fuisse, nisi causam suam suscepisset agendam. Et forte rectius invenisset hæc postrema Præfationis pars locum in *Magazino*, aut alio quodam diario libello; illa certe, quæ *pag. XI* de victoriis gloriosus narrat, quas de adversariorum aliquo in

thermopolio quodam publico (*dans un Café*) Londini reportavit, indigna sunt & alta ejus mente, & tam splendido, qualem coram oculis habemus, libro. Sed insunt de cetero huic Præfationi excellentes doctrinæ, quæ, quasi *τετλίαι* quædam, impositæ corporibus, malignitatis veneno turgidis & prurientibus, ea lenient & extenuabunt. Exscribamus merito sua gravem & præclaram orationem ex pag. 17: *Dolentis invidia fremitus & calumnians insania notant susceptum male cause patrocinium, & peroranda bonæ inscitiam. Opibus auxiliaribus scurrilitatis peritus homo opus non habet, probus non utitur. Rusticitatem & suporem admittas ad Criticam exercendam & literas literarias: stolidissimus primas tum feret, & vincet sapientissimum. Sapiens homo, (sed, sapientem cum dicimus, dicimus moderatum, & commodis moribus excultum,) nunquam excelsit in ea arte, quam addiscere nequit, adeoque nequit homo sapiens, homo commodus, cum athleticis sanarum & contumeliarum certare. Stolidi homines: (complectitur autem eam vocem illos quoque, quorum haud rude datum a natura ingenium violenti affectus agitant,) illi, inquam, stolidi homines semper in hoc scribendi & agendi modo plurimum valent. Vilissimi sermonis capax artifex non est, nisi plebs vilissima. Quod acerbi & malevoli animi sibi pœnas ipsi dant, id nos aliquantum consolatur. Non semper ipsis satis fit; nunquam certe ita omnino, ut cupiunt. Ideoque fomes ipsi sunt suæ malignitatis. Invidi & maligni nota est infelix, est odiosa nota; cui suum pectus inaccessum conservare debet, quisquis aut conservare famam vult, aut sperare. Tandem ille contra se declamat, quantum contra alios studebit, eademque subit pericula & tormina, in quæ alios conjicit: saepe crudeliora. Amara sua vota magis cum, quam alium quemcunque, stranguant; &, ut in eo sibi placet & exultat, quod aliis nocet, non possunt alii vicissim non letari, quando vident ipsum eorum in se ultorem fieri. Satis miser est, & optimum atque summum, quod ipsi sperare licet, est commiseratio; eoque miser est, quod nullam meretur. - - Quicquid editur scriptum tolerabiliter, & attentionem famamque meretur, id communis scriptorum grex*

grex certo certius adoritur, qui ut plurimum stupidi sunt, & maligni, & a vanitate infatuati. Isti gregi non interest, si ipsos audias, mediocrius & vulgaris scriptor. Quid istud rei sit, prorsus ignorant scilicet. Omnes incomparabili praeclari sunt indole. Poeta mediocrius, & mediocrius pictor, est non ens; multo minus existit, ipsis quidem iudicibus, apud se malus poeta, malus pictor, aut malus scriptor. Humillimus eorum sibi est excellentissimus. Qui sibi omnem sumunt ἀντάρξιν, nullam relinquunt aliis. Qui prolixissima indulgentia opus haberent, prorsus nulli prorsus nihil indulgent, qui aliorum patientiam tentant maxime, neminem patiuntur. Et, qui tandem eorum praeclearo donati sunt & capace ingenio, sed maligno & scavo animo, parum illis est, de quo superbiant. Si quis commodus & simplex est, laudabiliorum id indolem notat. -- Scava mens & os ferreum semper deterit, interdum & prostermit, eorum famam. Bentlejus erat homo literatissimus, Criticus sagacissimus, in vero falsoque distinguendo acutissime cernens, quamvis nimis audax conjectator. Absuisset illa ejus, qua alios tractabat, agrestis ruditas, illud intolerabile supercilium, quod ceteros omnes contemnere videbatur, illos praesertim, qui ab ejus opinione discedebant; certe fuisset sui temporis Criticus acerrimus & maxime formidandus. At pessum eum dubant sua ἀντάρξιν, & impoliti mores; omnemque gratiam adimebant ejus indoli haud profecto commensurati. Deprimebant haec omnes ejus, earumque longe plurimas, excellentes dotes, & omnibus ejus defectibus claram lucem circumfundebant. Applausum ferebant, qui morum elegantia ipsum vincebant; qui argumentorum vi vincebat, nullum ferebat, ut palam est ipsi contigisse in illa per vulgata de Phalaridis epistolis controversia. Nomen ejus, tantum abest, ut venerationis & laudis nota sit, ut potius ludibrio & joci inferviat. Qui omnes ut ferus homo adoratus fuerat, ut ferus ab aliis vicissim dignis modis excipitur. Talem se gerebat in vita communi, talem in scriptis, & talia proinde patiebatur. Ut ut semper illi, qui vires ejus nossent, ipsum timerent; multi tamen ipsum faceti acri sale persfruerunt, faceti in universum omnes riserunt; quid? quod ridebant

hant ipsum, se jucate coryphaeos toto cetero humano genere, illis ipsis in rebus, in quibus istos facetulos uno ictu contudisset. Tantillum reportabat lucri ex eo, quod totum genus humanum provocaret, & tantundem reportabit, qui sic aget. Ferrox dictatorem spirans Pedanta, utcumque literatus sit, amicos non habet. Imbecilli forte quidam, & forte quoque alii maximi homines, sed qui suam existimationem maculatam sordibus injuriarum & conviciorum videre nolint, ipsum revercantur, nemo autem amabit. Hactenus Gordonus noster, cujus elegantissima verba non ægre, ut credibile est, legent nostri Lectores; nos certe & hæc, & proxime sequentes Dissertationes, summa cum voluptate legimus, judicamusque librum hunc dignissimum, qui pluribus innotescat, & in aliis quoque linguis proleset, nisi obstet infrænis sentiendi & pronuntiandi libertas, quam utraque bucca spirat, Anglis pæne solis decora, & a natura faultrice prudenteque imperii constitutione concessa; cum aliis, qui monarchico parent imperio, tacite tantum gratulari liberis illis hominibus & invidere liceat. Gallis certe non placebit hoc opus, utpote quorum Reges & studiana Regum fœdissimis coloribus depingit. Neque Batavorum quidam æquo ferent animo, *Mauritium* Nassovium passim a Nostro, & præcipue *Capite secundo secundi Sermonis pag. 29*, ubi de iniqua cæde maximi viri *Oldenbarneveldii* agitur, proditorem, patricidam, oppressorem libertatis, tyrannum, usurpatorem imperij, *Catilinam*, *Cromwellum*, appellari. Sed agedum, lustremus illos ipsos novem Sermones, qui Præfationem excipiunt, & ad pag. 202 procedunt.

Sermo primus agit de factionibus, & primo quidem *Capite* monstrat, quam facile possit plebs in factionem implicari, & in ea contineri cum a suo fervore & pravis opinionibus, tum ab artibus suorum ductorum; quam difficulter sanari queant; quanto partium studio & quanta iniquitate partes sese invicem excipiant; *Cap. 2*, quam proni sint factiosi ad errorem in eligendo duce; quam parum respiciant veritatem & officium boni civis, quando cum opposita factione agendum est,

est, unde multa fluant terribilia mala; bene meritos infamari & exagitari, indignos & scelestos plebi gratos esse, & illis præferri; libertatem opprimi & exspirare; *Cap. 3.* studium partium enervare publicam rem, spiritus diaboliè insanos, & ἀλλόκοτον cœcitatem, communemque ruinam, importare: plebem, etsi raro habeat partibus implicitos suos fines suæque commoda, acerrimam tamen in partium studio & pervicacem esse & fere fascinatam.

Sermo secundus patriæ amantes cives & parricidas, seu tyrannos, pingit; & *Capite* quidem *primo* declarat, qua ratione dici queant virtus & vitium, præstitaque reipublicæ servitia, & in eam peccata pariter, præmia sua secum ferre; *Cap. 2.* bonum civem, afflictum quavis ob amorem patriæ, feliciorum tamen esse tyranno prospere agente; oppressores enim libertatis publicæ infelices esse; *Cap. 3.* qui caveri queant & præverti ambitionis incrementa; quibus notis agnoscendi bonus civis & tyrannus; quant, cum ex officio, tum ex commodo suo, teneatur omnis rector, ut bonus civis sit; *Cap. 4.* quam facile possit humano generi splendor superficialis imponere, ut prospere agentem florentemque iniquitatem admiretur, probitatem & egregia merita, sed non agnita, neque dignis honorata præmiis, contemnat; publici commodi studium inenubere hominum civis, cum ejus studii torpor & defectus mala plurima & maxima sectum trahat; *Cap. 5.* duo illustres Romani considerantur, *Cato & Cesar*, ille patriæ commodis intentus, hic suis; fatumque, quod *Cesaris* ambitionem gentemque totam mansit.

Sermone tertio abdicatio *Syllæ* expenditur; & *Cap. 1.* quidem, quam politice, seu prudenter, quibus de causis, qua excitatus ipse, imperio se abdicavit; *Cap. 2.* qua circumspeditione, quibus præsidis, adhucdum Dictator suam sibi securitatem futuro privato præmuniverit. Et, cum demonstrare vellet, Romanæ rei publicæ constitutionem optimam non fuisse, neque unius temporis, neque unius sapientis hominis, sed subinde, exigente temporum necessitate, ab urgentibus maxime vitiis, sed palliative tantum, sanatam, vel curatam potius medicina,

quæ

quæ æque noxia erat, atque ipse morbus, differit *Sermone quarto* de superbia & impotentia Patriciorum post expulsos Reges, & *primo* quidem *Capite* demonstrat, non æquabiliter librata fuisse momenta Imperii Romani; post expulsum *Tarquiniū* omnem sibi arrogasse & imperiose exercuisse potentiam regiam Patricios, quam male ipsi sibi eo modo imprudentes consuluerint, quam iniquo in loco simul plebem habuerint; *Cap. 2*, obtinuisse quidem plebejanos vi medelam, sed quæ toti communi rei periculosa & suspecta fuerit.

Hæc disputatio Autorem ducit ad eam de institutione & potestate Tribunorum plebis, quam *Sermone quinto* dat, cujus *Capite primo* persequitur cœcā, quam plebs Tribunis addicebat, fidem, & horum ambitionem & tentamina violenta; *Cap. 2* expendit speciosas *Gracchorum* professiones & pollicitationes, sed audaces & metuendas *πολιτείας*, cum reformari publica res summa cum circumspeditione debeat; *Cap. 3* infirmitatem ostendit & licentiosam potentiam, quam Tribuni sibi sumebant, & audaciam, & iniquitatem, quibus eam exercebant, plebemque nunquam non ductitabant.

Clamant hæc satis corruptam rempublicam, & haud una ex parte laborantem. Hinc loquitur Noster *Sermone sexto* de corruptela publica, & Romana præcipue, & ostendit *Cap. 1*, cujusque sigillatim civis esse, ut nulli alii rei, quam virtuti, studeat, ut nihil existimet sibi conducere, nisi quod honestum sit, & publicæ rei conducatur; *Cap. 2*, quam perniciosi sint fines, ad quos tendat publica corruptela, interdum adjuvari publicam rem ab excitata & attrita privatorum corruptione; non sola pecunia, sed & aliis artibus, corrumpi animos, sæpe corruptores & corruptos esse illos ipsos, qui contra corruptionem declamant; sæpe quoque vere probos & bonos tales, qui toto animo corruptionem execrantur, tales tamen esse; *Cap. 3*, vitia quædam rectius tolerari, quæ scilicet non possent tolli, nisi per introducta majora vitia; *Cap. 4*, quam difficile sit, corruptionem impedire ibi, ubi instrumenta ejus postulant; *Cap. 5*, venales homines non posse nisi languide timideque vitia in iis notare, quibus sese vendiderint; semel corruptos
ad

ad omnem progressum & excessum corruptionis pronos ruerre; *Cap. 6.* apud corruptum populum flagitiosissimos & desperatæ nequitæ duces acceptissimos & maxime populares esse; *Cap. 7.* in populo penitus corrupto perire verum omnem sensum libertatis; profligatæ impudentiæ & libidinis effrænem licentiam pro libertate, insolentem petulantis contumaciæ cum legibus contentionem pro nobili & ardente studio causæ publicæ, incendiarios pro bonis & cordatis civibus, reputari; *Cap. 8.* rapidos corruptelæ per Romanam reipublicam progressus considerat, & triumphum, quem illa in fine rerum egit, de subverso scilicet & dissoluto statu Reipublicæ.

Sermone septimo delineat corruptelam tribunalium Romanorum in specie, & violentias, quæ subditas isti imperio provincias oppræsserunt. Ostendit *Cap. 1.* admodum difficile fuisse, jus a Roma suum adversus turbatorem alicujus momenti obtinere; *Cap. 2.* quam mira & enormia crimina quam confidenter *Verrès* per Siciliam commiserit, immunitatis securus; quam *Cicero* pinxerit judicium unaginem; quam illi fuerint audacter constantetque venales; *Cap. 3.* quam recti & severi fuerint prisca Romani in administranda justitia & gubernatione provinciæ; quibus quam fuerint dissimiles eorum posteris, & in eadem munia successores; tandem comparatur sapiens & æquum *Ciceronis* imperium cum illo gubernatorum provincialium Chinesium.

Octavo Sermone de bello civili perorat, docens *Cap. 1.* qui primi sint ejus autores, quid illud succedat maxime, & quam sit extinctum difficile; *Cap. 2.* duces civilis belli, etsi maximam teneant potestatem, parum tamen a militibus curari: & hos, milites & plebem, pariter cervicofos fieri & intractabiles; *Cap. 3.* quam fœdam corruptelam & dissolutos mores civile bellum producat, quas invehat sævientis barbariei terribiles strages & vastitates; *Cap. 4.* milites in bello civili sui tantum habere rationem: quæ quam viles & indignæ incipiendo & continuando causæ & instrumenta sint; *Cap. 5.* quam difficile sit, finire bellum civile, cum unum plura soleat producere; quam exaspe-

ret civium in se animos, quam labefactet civilem constitutionem, & tyrannidem invehat; *Cap. 6*, quot malis & repentinis catastrophiis implicet bellum civile particulares familias, & totam regionem; quam secum trahat feras similitates, furibunda odia, morumque & persuasionum vitia; *Cap. 7* ex Historia Græca exemplum affertur horrorem & calamitatum, animos lectorum ferientium, quas civile bellum importavit & concitavit.

Nono tandem & ultimo *Sermone* politico differit Noster de mutabilitate gubernationis. Et *Cap. 1* quidem ostendit, prouiores ad mutationem esse respublicas liberas, quam imperia, quæ unius arbitraria potestas administrat; *Cap. 2* pericula, quæ rebus publicis liberis intentant populares & opiniones & homines, & quas illi pessimorum facinorum dent ansas improbis; *Cap. 3*, quam valeant entusiasticus & piæ imposturæ in fundandis, mutantis, & in perpetuum continuandis, imperiis; *Cap. 4* describit mirum & novum *Jesuitarum*, despoticum quidem, at tamen ob incredibilem imposturæ vim pacificum, in *Paraguay* imperium; *Cap. 5*, quam certo & inevitabili cum periculo committantur ecclesiasticis dignitates & provinciæ seculares, partesque rerum gerendarum; *Cap. 6*, quam professio Missionariorum in partibus infidelium manifesto spuria & contraria domesticis mittentium & missorum opinionibus & moribus sit; *Cap. 7* considerare pergit durationem imperii singularis tyrannici, & indolem admodum mutabilem eorum, qui imperio libero & populari gaudent; *Cap. 8* tandem & ultimo inquiritur in imperium maxime æquabile & perfectum; quod evincitur Anglicanum esse.

Intellectu jam facile Lectoribus nostris est ex hoc argumentorum indice, quam bonæ res in hoc libro contineantur. Age, horum Sermionum breve specimen apponamus. Sumemus illud ex *Sermonis undecimi Cap. 4 pag. 44. Iniquitatem, ait Autor, modo grandis ea sit & splendida, causam suam perorare & approbare vulgo judici, aut, ut rectius dicam, absolvi & laudari a miro & absurdo vulgi consensu, & ab eo ipso splendorem & nobilitatem accipere, a quo nigerrima sedari infamia*

famia & opprimi debebat; id profecto, ut animadversione dignum est, ita fidem iudicii vulgaris haud parum elevat. Edatne terrarum orbis magis pestiferum, magis sacrum caput, quam ille est, qui partem ejus in vincula mittit. Unum illud & solum scelus in se ceterorum omne genus complectitur, rapinas, caedes, proditionem, inhumanitatem, quas libido & malitia edunt, strages, crudelitatem, oppressionem, exagitationem, proscriptionem virtutis, humiliationem justitiae, omnem miseriam, crassam ignorantiam, ipsam brutalitatem. Atqui tamen, qui terribile hoc vilissime nequitiae & miseriae stadium prospere emensus est, invenit admirationis & adorationis honores, quos qui adeptus sit, aut quo titulo postulet, aequae cum aliis ipse ignorat, neque id in questionem venit. Ille, qui ob unum aliquod horum scelerum commissum, plaudentibus omnibus, ornamentum patibuli fuisset, ille inde famam consequitur, quod omnia perpetravit; inde patibulum & chorda simplicibus & innocentibus in portionem & premium cedunt, bonisque civibus & virtutis amantibus. Adone vero tam iniquum iudicium, tam iniqua fors, egenos fures, viles ultimas facis nebulones, & latrunculos, non afficit? Ille cruceam pretium sceleris tulit, hic diadema. Videtur homo sic a natura formatus, ut imponi sibi, ut se ductitari, patiatur & velit, quod nisi foret, maxime infamis, maxime infelix, foret pessimus & flagitiosissimus quisque; contra probi & commodi maxime quoque florent, gaudent adiutoribus plurimis, plurimorum ferrent plausus & vota. Verum, quae nostri generis est infamia, & orbis terrarum infelicitas, contraria omnia obtinent. Qui latari debebant, saepe plorant, & quos vicissim plorare decebat, exultant haud raro, innocens ut plurimum opprimitur, candidus ductitur, suos oppressores & irrisores hi ipsi admovent summis dignitatibus & reverentur; saepe miseri isti verveces suos hos inimicos & χλευαστας, pro amicis integerrimis reputant; quod majus est, saepe magno molimine, magno cum impendio, miseriam suam, quam insignia commoda & beatitatem egregiam appellant, perennem laborant efficere. Saepè pro hostibus habent, si quis eos, ubi maiorum versentur, doceat

re, & jacentes humo attollere, humanior velis. En hic est ille, qui sanam rationem peculium suum jactat; quem capacem instructionis esse, non magis licet diffiteri, quam eadem abuti; sed, ut verum fateamur, doctrina fere non est in plurimis regionibus nisi error & naturalis luminis atque doctrina acquisita mala applicatio, fere nihil, nisi mendaciorum propagatio, mira que & peregrina avoia, veritati, rationi, & libertati, adversa, inexpugnabilis σοφῆ ignorantia, qua rerum divinarum scientia dicitur, & servitutis, qua obsequii nomine venit. Inde fit, ut Papa & tyranni publici cultus numina in templo idololatriæ dedicentur; inde fit, ut, qui consecratis his sacrilegis & patricidis, maledictionum, qua terram affligere possunt, maximis, sese opponunt, increpentur, ludibrio & contumelia afficiantur, absque horrore & fremitu vel nomine tenus non commemorentur; inde fit, ut patria sua domitor, postquam ei jugum imposuit, rector & legislator appelletur, aut si quod aliud est pulchrum nomen; ut idem pro rebellibus reputet utaturque ceu talibus illis omnibus, qui contra ejus avoia & ἀπειθείαν patriæ suæ fideliter & legitime obsequiosos monstrant. Talis est ridicula vis fascinatrix, nominibus adherens, a perversa educatione nata. Multo, me quidem judice, venerabilior erat, multo felicior, gens Medicea, privata adhuc, inter cives liberos opulentissima, quam cum a factione, a violentia, a corrupta, fœda, & infami, plebe patriæ suæ imponerentur vitio & injustitiâ creati domini. Imo ambigo, fuerintne olim ditiores, cum adhuc parerent, quam postea, cum imperarent. Id saltem pro certo novi, fuisse tum & innocentes magis & magis securos. Verum ita est decepatrix vis grandis & sonori nominis, ut vix appellarentur Principes, injuste acquisito, adeoque violenter arrepto, & præter meritum usurpato, titulo, quin statim magni Reges cum illis matrimonia contraherent: qui Reges procul dubio hac usque eorum societatem, ut bonorum civium & mercatorum, dedignati fuerant. O miram cecitatem & injustitiâ! Mercator quin honestus vir sit, & amans patriæ generisque humani, nihil obstat: qualiscunque sit, semper tamen membrum societatis perquam utile. At usurpator,

at

at tyrannus, qui catenas & calamitates infert patriæ, poteritne is partem tam honorificorum, tam suos aliis commendantium, nominum jure sibi postulare? Magis honorificum esse puto, & certe est, si quis justus & utilis patriæ magistratum in libera civitate, etiamsi in oppido quodam Helvetio, gerat, quam si utcumque sonoro cum titulo utcumque beatâ regioni ferreum tyrannidis sceptrum intinet. Libertas non robur tantum, sed & abundantiam prosperosque successus rerum omnium, producit, vel inter ipsos scopulos; ridet vel in asperrimis regionibus; benedictionem importat vel invita soli natura; & natura nequidquam contra nitente, tyrannis maledictionem importat. In climatibus, quorum venustum & fertile solum quasi capitale aliquod naturæ opus exhibet, per omnes hominum ordines immensi copia conspiciuntur atrita laceraque pannicia & horribiles maciæ, fameque efferatis vultus, egestatis & miseria nota. Desperata miserorum incolarum conditio debonificare suum solum, & pro suo non agnoscere, videtur. Ita re vera differt conditio pagorum Helvetiorum, quæ frigidum laridumque vident, & montibus sunt obsiti; & istis vicinæ cujusdam regionis conditio, quæ omnium sub sole positum tantum non est pulcherrima. Hac qui considerant, curamque sue patriæ sollicitam gerunt, possuntne libertatem satis unquam æstimare & defendere? Possuntne patrias extollere nimium, aut nimium odisse parricidas? Nimiumne metuere tyrannidem, nimiumne detestari mansipatum? Possuntne aliud quod argumentum exputare, aut credere, dignius tractatu, exposito, commendatu, inculcatu? Maximum hoc est argumentum, primus & præcipuus scopus, societatis; quid adeo potest hominem tangere, quam ut aut felix, aut miser, sit, liber, aut in catenis? Summane fruatur benedictione, an maxime amara maledictione & calamitate, quam proferre secula valent? Cicero mortem & ejectionem multo minora servitute, multo minus timenda, reputabat.

Hactenus Gordonus, quem, utinam esset, qui nobis in vulgatiorem linguam dignis modis translatum daret! Plura daremus suavissimi & excelsi scriptoris specimina, si locus hic pa-

teretur. Quæ restant, pauca nobis dicenda tantum addemus: quod scilicet hos politicos Sermones excipiat Anglica interpretatio *Sallustiana* operis *de bello Catilinario*, & quatuor *Ciceronis* adversus eundem latronem Orationum; quarum unam aliquam ipse Noster non convertit, sed aliquis præni ordinis & summæ dignitatis vir; deinceps legitur Bellum *Jugurthinum*. Non quidem comparavimus hæc interpretationem cum Latinis; nullum tamen nobis dubium est, quin omnes Noster ad eam attulerit pulchras dotes, quas ab interprete novit requiri, & omnia cautus evitarit suorum in hoc opere antecessorum vitia, quæ in Præfatione ipse notavit. Agmen ducunt opuscula quædam *Sallustiana*, ut Oratio *M. Emilii Lepidi* Cos. adversus *Syllam*; *L. Philippi* adversus *Lepidum*; *Pompeji* Epistola ad Senatum; Oratio *Licinii*, Tribuni plebis, ad plebem; Epistola *Mithridatis* ad *Arsacem*; Oratio *M. Cottæ* Cos. ad populum; *Sallustii* ad *Julium Cæsarem* Epistola prima, vel potius, ex Nostri opinione, secunda; & ejusdem secunda, seu prima potius. Hæc opuscula curavit Autor ab alio quodam, quem non nominat, Anglice reddi. Tandem & hoc notamus, Nostri promittere Historiam Angliæ a *Guilielmo* inde *Conquestore* (si bene cepimus ejus verba: *I have begun at the conquest*) usque ad tempora *Cromwelli* deductam. Dignum aliquid Autore suo omniumque oculis, & perfectum, non possumus a tam grandium & nobilium spirituum viro, a tam felice & potente *Taciti* imitatore, non expectare.

OBSERVATIONS ON THE LIFE OF CICERO.

id est,

OBSERVATIONES DE VITA CICERONIS.

Londini, 1741, 8.

Plag. 34.

Libelli hujus, cujus Autor latere, quam viris doctis innotescere, maluit, quæ sit destinatio, statim ex principio intelligimus. Vivis depingere coloribus *Cicronem*, virum celebratissimum, studet; sed iis tamen, qui multis ejus amicis & fautoribus non omnino placebunt. *Non dubito*, ait Noster, *quin, sollicite contemplando ejus actiones, sæpe prorsus eas dispares deprehendamus illorum moribus, qui nomen aman-*
tium

rum civitatis & verorum civium merentur. Ipsa Ciceronis Epistola, in quibus liberius loquitur, & ingenio suo indulget, magis que simplex est & Æquiva, quam in Orationibus, in quibus vanus haud raro apparet, Epistola, inquam, ejus declarant, publicum ejus characterem multum a perfecto, qualis esse debuerat, abesse; sæpe ipsum magis ambitiosum Oratorem se monstrasse, quam Philosophum rei publicæ commodis intentum, virtutes ejus occæcatas & retusas fuisse multis defectibus, imbelli vacillatione, & erroribus exitiosis; eum, tam celsos incorruptæ virtutis conceptus animo gerentem virum, sæpe tamen corrupti sui secuti se permisisse impulsui, salutemque rei publicæ privatis suis emolumentis & affectibus donasse. Qualis cum fuerit, tanto minus venia dignus est, (ait Noster,) quanto perfectius intelligebat virtutis indolem. Certe non fuit, qui præcepta ejus magis animo comprehenderit, aut ejus pulchritudinem ipso clarius inspexerit. - Ut jus ipsi suum tribuamus, pergit Angelus, fatendum est, in quibusdam suæ rerum administrationis partibus eum fuisse civem, quem pingit; salutem R. P. non tantummodo multum ipsi debuisse, sed etiam conservationem sui in una illa crisi, seu periculosa sua eversione. Sed carebat ille constantia, & æquabilitate morum; quæ si accessisset ceteris ejus bonis, justo titulo famam haberet, quam avidissime ambebat, & peculiari magis & iniquo favore doctorum hominum, quam suffragio severorum judicum historia scriptorum, obtinuit. Hinc actiones Ciceronis ab initio ad finem usque persequitur, & censet, qua in re officio suo & personæ, quam affectabat, aut satisfecerit, aut defuerit. Laudabiliter eum se gessisse in defendenda contra Sullam causa Roscii Amerini, ut & in Quæstura Sicula, sed inflatum secundis successibus gratumque jam Romano populo, eum evasisse vanum, primo, dein, honorum adipiscendorum studio, tyrannidis Pompejanæ admiratorem & satellitem; quod monstravit pronuntiata Oratione pro L. Manilia, de qua Noster paulo fufius disputat, qua occasione & quem in finem dicta fuerit, num Plutarchus ea de re minus accurate tradat. In Consulatu Ciceronem se non tantum perspicacem & intelligentem rerum politicarum in causa L. Rulli, sed & in ista Catilinaria patris amantem, vigilem, firmum, assiduam, demonstrasse, sed post Consulatum defecisse & mire vacillasse sæpe, sicut appareat ex ejus literis, adductum fuisse Pompejo, rursus

adversum, iaterdum implorasse ejus tutelam, rursus potentiam spro-
 visse; nunc stare paratum, aut cadere, cum communi causa, nunc parti-
 bus tyrannorum adhærentem deprehendi; semper diversis modis ra-
 tiocinantem melius, quam, ut ita ageret, a se poterat impetrare; sapa-
 etiam ipsum levitatem suam prodere, ut in illa Epistola, qua fatetur
 apertis verbis, curam R. P. se omittente studio *reditus in gratiam cum
 inimicis, pacis cum multitudine. & servilis otii*; & in alia, qua se non
 negat a tyrannis auguratu capi posse, suamque ipse *levitatem* incusat
 & deridet. Præcipua libelli hujus dos est, ut, quod a ceteris Histori-
 cis non satis pertractatum fuit, spatium a Consularu *Ciceronis* usque
 ad exilium ejus exacte depingat, quibus modis *Pompejum & Casarem*
 demereri studuerit, quibus hi vicissim illum ductitarint, quomodo fa-
 vens equestri ordini *Catani* propterea colliserit, quam imprudens
 cum *Clodio*, quem contemnebat, *Terentia* suæ magis instinctu, quam
 sua voluntate, litem orsus fuerit, quam facile sibi passus fuerit ab ini-
 mico simulatore imponi, ut, repudiata, quam *Cesar* ipsi offerebat, in
 Gallis honorifica Legati statione, maneret in urbe, suumque sic sibi suis
 manibus strueret exilium, *Clodio* larvam deponente, irritato *Casari*,
Pompejo spernente. Inde depingit, quam parum viriliter, quam de-
 jecto & fracto spiritu, tulerit exilium; quam fœda macula legationem
 suam in Cilicia, dum rebus militaribus se admisceret, & Imperatoris
 titulum ambiret, adperserit; quam non amore bonæ partis, sed ne-
 cessitate, *Pompeji* castra fuerit secutus, quam a pugna inde Pharsalica
 ad mortem usque *Cæsaris* ignobilem & ingloriam vitam egerit, non
 in modesto & prudente otio, sed in plena luce rei publicæ. Laudan-
 dum tamen id in eo esse, quod vilis adulator *Cæsari* commodis amico-
 rum curandis semper intentus fuerit. *Antonio* quidem invalescente
 recuperasse pristinas vires animumque libertatis assertorem, qui sub
Cæsare sepultus fuerat; verum nimius suis adversus *Antonium* animis
 bonæ causæ magis obfuisse, quam profuisse; & in eo maxime, quod
 summam rerum potestatem juveni *Augusto* in manus dederit, in leges
 artis politicæ peccasse. *Augustum* ideo minus accusandum esse prodi-
Ciceronis desertique, quod is incaute quædam de *Augusto* deinceps
 oportuno tempore tollendo siverat emanare. *Ultima pagina* pingit
 mores *Tullii* privatos; taxat, quod nimis *σκαπιώλης* fuerit, excusat
 ejus luctum, quo filia *Tullia*, raris dotibus præditæ, mortem profacu-
 tus fuit. De scriptis ejus judicat, esse illa illustre argumentum, quan-
 tum valeat & necessaria sit libertas prodendis excellentibus libris, sta-
 tim ab extincta libertate nobiles animos ita cecidisse, ut, qui majores
 vel imitari auli fuerint, eo ipso demonstrarint, quam ingenium & sa-
 pientia Romana fuerint prolapsa, quæ potissimum in Oratoria & Philo-
 sophia sese exerant. Poësin quidem & alias eruditi artes otii posse sub
 auspiciis domini autocratoris satis florere; sed solidi vim ratiocinii, aut
 sublimem & imperiosam eloquentiam, non pati fræna servitutis, ne-
 que consistere cum timida alieni arbitrii observatione.

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis Anno MDCCXLIX.

NOUVEL ATLAS &c.

hoc est,

**NOVUS ATLAS SOCIETATIS COSMOGRAPHI-
cæ, Mappas generales & speciales secundum veras scien-
tiæ cosmographicæ leges, per membra Societatis designatas,
complectens. Præfatio ideam Academiæ Cos-
mographicæ sistit.**

Norimbærgæ, apud Hæredes Homannianos, 1748, fol.
Constat Mappis geogr. 20, Præf. plag. 3.

Quæ egregio fervore in conservanda *Homanniana* nomi-
nis gloria laborant Hæredes *Homanniani*, hoc
Atlante, iisque, quæ in Præfatione dixerunt, egregiis illis, qui-
bus jam Geographiam organum, emolumentis nova addidere.
Nam in Præfatione, & quibus nævis adhuc laboret Geogra-
phia, Mapparum potissimum confectio, quæ quam laudan-
dis conatibus, si illis Principes assistant, tantum opus ag-
gredi velint, exponunt. Triplici vero arte in Mappis geo-
graphicis conficiendis ex illorum sententia opus est: *mathe-
matica*, quæ optimam projectionis methodum docet; *cri-
tica*, quæ ex variis tabulis & relationibus optimum seligit, plu-
ra in unum concinne cohærens systema aptat, denique ex
B b dubiis

dubiis etiam, quod verosimillimum est, fecerunt; & *historica*, quæ loca memorabilibus gestis celebria, fines regionum, & similia, annotat. Projectionis methodum eam reliquis præferunt, cujus theoriam B. *Hæsius* dedit, praxinque exemplis monstravit, sed tamen in illa ulterius perficienda operam adhuc collocandam existimant. Tabulas autem geographicas, quæ ex debitis mensurationibus concinnatæ sint, cum habeamus paucissimas, & si verum dicere licet, præter *Cassianam* Galliæ, fere nullam, labor maxime Geographo imponitur, ex Tabulis, quæ vulgo prostant, parum accuratis tolerabile aliquid efficiendi. Unde ex tanta farragine Tabularum geographicarum, quæ ad 16000 ascendit, vix 1700 restant, quæ tolerari possunt, & si ex his demas secundum falsam projectionem designatas, & vetustate laborantes, rursus harum numerus multum immuetur.

Est igitur Hæredum *Homannianorum* ad emendandam Geographiam consilium hoc, ut sub Imperiali Statuumque imperii protectione Academia Geographica excitetur. Ea in tres classes dividetur: *mathematicam*, cujus membra projectionis leges, observationes astronomicas, & quæcunque ex Mathesi ad theoriam Geographiæ spectant, examinant; *geographicam*, quæ tum in illis ad praxin deducendis, tum in relationibus itinerariorum, in mutationibus, quas historia charrat, &c. ad Geographiæ usum transferendis occupabitur; & *correspondentium*, qui de sua quilibet patria, quæ tuto sibi constant, ad societatem referent. Præterea mensurationes per totam Germaniam, annuentibus Principibus, institutas, suadent, quarum directrix Academia statuatur, ex his accuratas patriæ nostræ tabulas concinnatura; si qua etiam sint, quæ propalari, politicæ rationes ventent, facile ex Principibus, quorum, ut secreta maneant, interest, servari possunt. Est tale Collegium, a quo mensurationes in Suecia diriguntur, a *Carolo XI* institutum, & Sinarum Imperator *Gham-bi* mensurato regno suo effecit, ut vastissimi hujus & remotissimi imperii accuratorem tabularum,

larum, quam regionum, quæ proximæ nobis sunt, habeamus. Academiæ autem esset, & eos, qui mensurationibus his vacare deberent, seligere, & instrumenta idonea, cum vulgaria non satis accurata sint, subministrare. Effet autem sedes Academiæ hujus statuenda apud Hæredes *Homannianos*, etsi membra possent per totam Germaniam dispergi. Horum opera, quod ab eruditis Academiæ membris probatum esset, nihil aliud, in lucem ederetur; quo præcauti possit, ne lucri cupiditas, quæ tantis jam malis artem geographicam afflixit, hic aliquid turbaret. Cum vero Germanicum hoc potissimum sit institutum; membra Germani esse debent, & in Germania degentes, *Correspondentes* extranei esse poterunt. Ederet vero Societas Germanico idiomate *Relationes & Collectiones de Geographia emendata*, opus per partes continuandum. Hæc generatim de Societatis instituto monuisse sufficiat, quod patet summe laudabile, dignumque, esse, quod Principes, quorum maxime interest, cognitionem terræ, quæ ipsis parer, emendari, tueantur. Sincerus enim ardor, quo in Geographia ornanda flagrant *Homanniani*, abunde ex toto consilio patet, eumque pluribus jam speciminibus notum fecerunt, inter quæ dignum commemoratu est, *Lowiczium*, eruditum Geometram & Geographum, publicatis eclipsios solaris anni præteriti tabulis inclytum, pro declinatione magnetica accuratius investiganda arcus plures consimiles parare, inter observatores in locis, quam fieri potest, maxime distitis gratis distribuendas.

Sed de Tabulis ipsis, quæ Atlantem hunc componunt, breviores erimus, cum præstantia ipsarum magis intuitu ipso examineque instituto cognoscoi debeat, quam a nobis laudari possit. Sunt vero illæ non novæ penitus, sed jam sparsim Geographiæ studiosis cognitæ atque probatæ. En earum catalogum: 1) Tabula orbis terrarum; 2) Europa integra tabula unica; 3) Europa tabulis quatuor exhibita; 4) Russia; 5) Hungaria; 6) Austriacus circulus; 7) Bohemia & Silesia; 8) Circulus Suevicus; 9) Ger-

mama inferior; 10) Turcia; 11) Græcia; 12) Aſia; 13) Natolia; 14) Regni Iſraelitici tria Schemata, ex B. *Haafii* opere de regno Davidico-Salomonæo; 15) Terra ſancta; 16) Sinarum regnum; 17) India orientalis, duabus Tabulis exhibita; 18) Africæ; 19) Litus Guineenſe; 20) America. Cur hæ præcipue, non aliæ, Tabulæ compareant in Atlante, non indicatur; id tamen monemur, Tabulas eum in finem collectas eſſe, ut imperantibus, cum petito de tuenda Academia, ſpeciminis loco offerri poſſint. Germaniæ Tabula *Homanniana* non compareret, quod, utcunque in ea emendanda laboratum ſit, tamen ad perfectionem, ad quam adſpirat Academia, nondum pertingat; optant enim, ut *Caffiniana* in Gallia delineanda diligentiam æquare detur. Monent, Atlanti huic jungi poſſe & folia Atlantis *Haſſani* hiftorici maximorum orbis imperiorum, quo facto, ſyſtema antiquæ & novæ Geographiæ in Tabulis ſecundum eadem principia accurate delineatis haberetur. Nos vero tantis, & tanta laude digniſſimis, auſis clementiam eorum, a quibus potiſſimum res pendet, comprecamur, & ſi illi omnes ita erga bonas literas animati ſint, ut Sereniſſimus Pruſſiæ-Rex, cui Opus dicatum eſt, promittimus.

HISTOIRE GENERALE D' ALLEMAGNE, &c.

hoc eſt,

HISTORIA GENERALIS GERMANIÆ, CON-
ſcripta a JOSEPHO BARRIO, Canonico regu-
lari S. Genevæ, & Cancellario Academiæ
Parienſis.

TOMI VII & VIII.

Parifius, apud Carolum J. B. Deleſpine & Joannem
Thomam Herissant, 1748, 4 maj.

Tom. VII Alph. 6 plag. 3. Tom. VIII Alph. 5 plag. 11.

Triſtiſſima tempora, quæ imperium *Wenceslai*, Princi-
cipis

cipis quippe, omnium vitiorum labe infecti, Germaniæ
 artulit, Rev. Autor sub initium *Tomii septimi* declinat.
 Quamvis enim *Wenceslaus* insignem de se spem sub re-
 giminis ingressum faceret; successu tamen temporis, ubi
 A. 1380 propter pestem, Bohemiam devastantem, Aquis-
 grani sederat, usque adeo virtutis tramitem reliquit, ut
 otio voluptatibusque unice serviret. Cumque eam ob
 causam omnis e Germania exularet iustitia; varia idcirco
 fœdera inter quosdam Imperii ordines, mutæ defensionis
 ergo, sancita sunt, de quibus Rev. Autor accuratam
 suppeditat notitiam. Quomodo regnum Neapolitanum
 Reginz *Joanna*, a Pontifice *Urbano* excommunicatæ, fue-
 rit ereptum, & a *Carolo Durasio*, qui Reginam illam truci-
 davit, occupatum, nos docet. Principes Bavariz bellum
 contra *Wenceslaum* gessisse, eique terras, in superiori Pa-
 latinu sitas, & *Carolo IV* quondam cessas, eripuisse,
 narrat. Turbas, in regno Dania, post mortem *Olai* Re-
 gis, excitatas, edisserit, *Margaretham*, defuncti matrem,
 coronam Danicam obtinuisse, docens. Eandem, de-
 posito Rege *Alberto*, Succia potitam esse, commemorat.
 Helveticorum fortitudinem, in vindicanda contra domus Au-
 striacæ insultus libertate, prædicat. De aliis quibusdam
 rurbis, in Germania tunc agitatis, nonnulla affert. *Joannis*
Nepomuceni martirium describit. Post mortem *Ludovici*,
 Regis Hungariæ, filia ejusdem, *Maria*, *Sigismundo* nupta,
 thronum conscendit, eaque honoris causa *Regis* nomen ab
 ordinibus accepit. *Elisabetha*, defuncti *Ludovici*
 vidua, & *Maria* mater, regiminis curas cum ea simul sus-
 cepit. Mox autem, conjuratione contra hæc Principes
 existente, *Carolo*, Neapolitanorum Regi, corona Hungariæ
 oblata est, qui, quamvis Rex inauguraretur, brevi
 tamen per insidias harum Reginarum trucidatus est. Cæ-
 dem postea *Elisabetha*, & captivitatem *Maria*, Rev. Autor
 describit, *Sigismundum* tamen Hungariam sibi subjecisse,
 narrans. Res Neapolitanas cum persequitur, *Ottone*
Brunsvicensem, trucidatæ *Joanna* maritum, consentiente

Tom. VII
pag. 3.

4.

11.

19.

20.

23.

27.

29.

32.

34.

35.

- Pag. 37. *Clemente VIII* Papa, præfectum istius regni constitutum esse, refert. *Bonifacium IX*, auctas primum introduxisse, contendit. *Ostionem* Brunsvicensem anno ætatis octogesimo, inbrutum esse, statuit. Conspiraciones, adversus *Wenceslaum* motas, & Regis Hungariæ *Sigismundi* expeditionem contra eundem captam, pluribus describit. *Wenceslaum*, carceri inclusum, mox libertatem & regnum Bohemiæ recuperasse, ample narrat. Schismata, propter antipapas exorta, erudite itidem & accurate lectoribus ponit ante oculos. De comitiis Calmariensibus, in Suecia A. 1398 habitis, disputat, regna Sueciæ, Daniæ, & Norwegiæ, ibi unita esse, observans, quæ res *Unionis Calmariensis* nomine insignitur. Insulam Gothlandiam, ab Ordine Teutonico possessam, Suecis restituere laborans *Margaretha* Regina, bello Ordinem Teutonicum petiit. Res tamen, Cæsare interveniente, in conventu, Helsinburgi instituto, ita est composita, ut Ordo Teutonicus, insigni pecuniæ summa a Suecis accepta, Gothlandiam illis cederet.
- 40.
- 47.
- 52.
- 56.
- 58.
- 66.
- 69.
- 74.
- 79.
- 90.
- 91.
- 92.
74. *Motis* ordinum Imperii contra Imperatorem Rev. Auctor describit, & quomodo is tandem in comitiis, *Landsteini* in diocesi Moguntina habitis, depositus fuerit, accurate describit. De *Friderico*, Duce Brunsvicensi, *Wenceslai* successore, disputat, eum tamen, cum mox trucidaretur, in feriem Imperatorum vix referri posse, contendit. De electione *Ruperti*, Comitis Palatini Rheni, Rensæ peracta, disserit. Multos eum abusus, per *Wenceslaum* in vectos, correxisse, observat. Res gestas ejus in Italia operose describit. Eundem urbes, a *Galeatio Viscontio* obsessas, sibi subjecturum fuisse, conjicit, nisi turbæ, a deposito *Wenceslao* motæ, eum in Germaniam revocassent. Hos ipsos *Wenceslai* conatus edisserit. *Sigismundum*, fratrem, partes ejus deservisse, omniaque idcirco *Wenceslai* consilia eventu destituta fuisse, nos docet. Seditionem Hungarorum, adversus *Sigismundum* temptatam, describit. De *Joanne Husso* quam plurima affert, incrementum ejus doctrinæ a pigritia *Wenceslai* perperam sane arcessens. Quomodo motus, ejus occasione

occasione exciuitur. Academiz nostræ Lipsiensi natales dederint, narrat. *Benedictum XIII & Gregorium XII* antipapas in Concilio Pisano simul fuisse depositos, commemorat. Mortem Imperatoris *Roberti* describit, ejusque virtutes valde extollit. *Jodocus* inde *Luxenburgensis*, & *Sigismundus*, Anticæsares electi sunt, unde, tres eo tempore in Germania fuisse Imperatores, ex domo Luxenburgica oriundos, *Wenceslaum* nempe, qui jura in Imperium sibi adhuc reservabat, *Sigismundum*, atque *Jodocum*, Rev. Autor narrat. Mors tamen *Jodoci*, brevi post insecuta, turbis, quæ existere poterant, obicem posuit. *Sigismundus* dein iterata vice Imperator electus est, in cujus virtutibus atque doctrina extollendis Rev. Autor fere nimis nobis videtur. Ægre etenim ipsi subscribimus, quando *Sigismundo* insignem Latinæ linguæ peritiam tribuit. Pessimam Ecclesiæ istius temporis statum, quando *Joannes XXII* cum *Benedicto XIII & Gregorio XII*, in Concilio Pisano depositis, de sede Papali certavit, eleganter depingit. In locum mortui *Ladislai*, Regis Neapolitani, sororem ejus *Janeliam* successisse, nos docet. Acta Concilii Constantiensis edisserit, ipsum Imperatorem, consulto tamen Pontifice, illud convocasse, contendens. Salvum conductum, *Jo. Husso* datum, integrum apponit, eumque nihilo secius, ubi Constantiam venerat, carceri fuisse inclusum, non differetur. Absens & Aquisgrani constitutus tunc erat Imperator, ubi quidem inauguratus est. Et, quamvis ille Princeps, accepto de captivitate *Hussi* punitio, eundem e carcere dimitti, illico juberet, jussa tamen ejus spreta sunt. Imo, ipsum postea Imperatorem, a Clericis, in Concilio presentibus, argumentis admodum frivolis, e decretalibus Pontificum desumptis, delusum, salvum illum conductum revocasse, & causam *Hussi* arbitrio Concilii reliquisse, narrat. Cum schisma, per antipapas excitatum, non melius componi posse videretur, quam si *Joannes XXIII*, canonicè siquidem electus, Pontificatum in liberis Concilii manus sua sponte resignaret, ut dein novus & unus Pontifex pos-

Pag. 105.

115.

121.

123.

126.

137.

144.

147.

151.

- let constitui; ea de re imprimis hac in Synodo cogitatum est. Quamvis autem *Joanni* spes fieret, se postliminio, per liberam Concilii electionem, dignitatem Papalem recuperaturum esse; adeo tamen is tergiversatus est, ut tandem, solenni sententia contra eum lata, deponeretur, quam quidem sententiam Rev. Autor integram apponit. Sede Papali vacante, Imperatorem bona ecclesiastica administrasse, variosque Episcopos creasse, nos docet. Inquisitionem in *Joannis Husi* causam, & dogmata eleganter & candide describit, de perversa cum illo agendi ratione nihil dissimulans. De supplicio denique, ab illo veritatis celestis confessore sumto, disputat. Crudelitatem Concilii adversus *Hieronymum Pragenscm* simul monstrat. Iter Imperatoris, in Galliam, Angliam, & Hispaniam, institutum, describit. *Friderico*, Burggrafio Norimbergensi, Electoratum Brandenburgicum Imperatorem in feudum dedisse, nos docet. Quomodo *Benedictus XIII* a Concilio Constantiensi fuerit depositus, narrat. Electionem novi Papæ *Martini V* describit. *Gregorium XII* circa eadem tempora, & *Benedictum XIII* A. 1424, mortuos esse, docet. Quomodo *Fridericus*, Austriæ Dux, qui a partibus *Joannis XXIII* steterat, ideoque ex Imperio proscriptus erat; in gratiam Imperatoris redierit, narrat. Motus Hussiticos ample edisserit. Reformationem Ecclesiæ in Constantiensi Concilio frustra fuisse tentatam, dicitur. Post mortem *Wenceslai* regnum Bohemæ ad Imperatorem pervenisse, docet. Daniæ Regem, *Ericum*, Comitibus Holsatis Ducatum Sleswicensem propter feloniam commissam ademisse, & sententiam, ideo latam, ab Imperatore confirmatam esse, observat. *Sigismundus*, qui propter invictam Hussitarum fortitudinem, Moraviam & Bohemiam simul sibi subijci posse, desperabat, Moraviam *Alberto*, Austriæ Duci, genero suo, cecit, cujus tamen adversus Hussitas conatus neuitquam ex voto processerunt. Lites, quæ inter Comites Holsatiæ, & Regem Daniæ *Ericum*, agitabantur, ab Imperatore, sententia lata, compositas esse, Rev. Autor monstrat.

monstrat. *Ziska*, Hussitarum ducis, mortem describens, fabulam, quæ vulgo circumfertur, de corio ejus in tympani usum converso, explodit. Hussitas Misniam quoque, tempore *Friderici Placidi*, Electoris, invasisse, tradit, cum quidam istius regionis Præsules in *Jo. Hussum* rogo imponendum consensisse viderentur. Nomina interim urbium istius & vicini tractus parum accurate hic indicantur. Nimirum urbem *Pirnam* per B scribit. *Procopium Rasum*, cum exercitu Silesiam versus tendentem, per tractum *Listomeritz* penetrasse, dicit, cum illum tractum *Leutmeritz* vocare debeat. Urbem *Bautzen*, *Bautschen* nominat, in similibus aliis a recta scribendi ratione paulo alienior. Turcorum in Hungariam invasionem pluribus describit. De Ducatu Lithuaniae in Regnum transformando tunc temporis cogitatum esse, narrat. Propter contiguos Bohemorum motus Concilium Basileense per *Martinum V* indictum fuisse, docet, de quo Bononiam transferendo Pontifex frustra dein cogitavit. Coronationem Imperatoris Longobardicam, ab Episcopo Mediolanensi peractam, satis plene describit. Pontificem belli, a Venetorum & Florentinorum republica adversus Imperatorem gesti, causam fuisse, contendit. Quomodo *Eugenium IV* Papam compescuerint Basileenses, narrat. De coronatione Imperatoris, quæ Romæ accidit, disputat. *Ludovicum*, Bavariae Ducem, propter tyrannidem erga cives suos, ab Imperatore in comitiis Ulmensibus proscriptum fuisse, commemorat. *Fridericum Bellicosum*, Saxoniae Electoratum, soluta centenorum millium florenorum summa, ab Imperatore obtinuisse, comprobare satagit. Lites, a Lauburgensibus eapropter motas, edisserit. Quomodo tandem motus Hussitici fuerint sopiti, & quomodo Bohemia in gratiam Imperatoris, tanquam legitimi Regis sui, redierit, nos docet. *Albertus Austriacus*, Imperatoris gener, per testamentum *Sigismundi* hæres ejusdem scriptus est, qui etiam, morte Imperatoris, infecuta, post cruentum bellum, cum *Casimiro* gestum, qui a Bohemis, in fraudem *Alberti*, Rex

Pag. 275.

317.

325.

328.

344.

351.

355.

357.

362.

373.

374.

379.

391.

Cc

eligeba-

- eligebatur, Bohemiam tandem obtinuit. Quomodo *Albertus II* Imperator electus, & Aquisgrani coronatus fuerit, nos docet, ordinum Regni Hungarici consensum, ad dignitatem Imperialem suscipiendam, ipsi prius impetrandum fuisse, monens. Germaniam sub illo Imperatore primum in quatuor circulos fuisse divisam, Rev. Autor monstrat. Lites, propter Concilium Basileense inter Papam *Eugenium IV* & ordines Germaniæ agitatae, describit. Res gestas *Alberti* contra Turcos edisserit. Eundem, morbo epidemico, qui per Hungariam grassabatur, correptum, anno imperii secundo, vitam cum morte commutasse, dolet. Virtutes ejus, *Aeneæ Sylvii* testimonium securus, valde prædicat. *Fridericus Austriacus*, defuncti *Alberti* proximus agnatus, & *Ernesti Austriaci*, Stiriae Ducis, filius, Imperator postea electus est. Quid in Bohemia & Hungaria propter successionem in regnis illis fuerit actum, Rev. Autor fuse & accurate exponit. *Elisabetham*, defuncti *Alberti* viduam, *Ladislauum*, filium posthumum, peperisse, nos docet. Eundem mox Regem Hungariæ coronatum fuisse, narrat. Ordines tamen Bohemiæ *Albertum Bavarum* Regem elegerunt. Is autem, ab Imperatore *Friderico III*, juvenis *Ladislai* tutore, monitus, coronam illam generoso animo recusavit, quo facto, Imperator, de Bohemia a se interim administranda, ordinibus Regni fidem dedit. Cum autem ipsemer Imperator in Bohemia præfens esse non posset, duo administratores a Bohemis constituti sunt. *Ladislauus*, Poloniæ Rex, ab Hungariis in fraudem legitimi hæredis folio adnotus, armata manu coronam illam ad se rapere annisus est: mox tamen, cum bellum minus prospere ipsi cederet, pacem cum *Elisabetha* iniit, cujus contenta Rev. Autor accurate exponit. Prussiam tunc temporis dominio directo Poloniæ semet subjecisse, narrat. De inventione artis typographicæ multa affert. Coronationem *Friderici III*, Aquisgrani peractam, describit. Regem Poloniæ, mortua *Elisabetha*, & *Ladislao* juvene in Austria constituto, Hungariam occupasse, narrat. Quid contra Turcos ille gesserit,

gesserit, exponit. Eundem in acie, juxta Varnam, A. 1444 commissa, occisum esse, narrat. Poloni inde *Casimirum*, magnum Lithuanie Ducem, solio admoverunt. Bellum, quod hac occasione inter Imperatorem & Hungaros propter juvenem *Ladislauum* gestum est, Rey. Autor describit. Quomodo contra Gallos, Alsatiam occupantes, dimicaverit Imperator, narrat. *Eugenium IV* Electores, Coloniensem & Trevirenses, Concilii Basileensis fautores, depoluisse, tradit, turbas, inde existentes, describens. *Fridericum* Palatinum, in fraudem fratris filii, cujus tutela ipsi demandata erat; Electorum Palatinum sibi vindicasse, narrat, & historiam belli, ideo excitati, persequitur. Finem Concilii Basileensis, electionem *Nicolai V*, & Concilii, inter eum & Imperatorem inita, describit. De electione *Christierni II*, Danie Regis, disputat, quem de Suecia & Norwegia in nexu Danici Regni continenda, frustra cogitasse, nos docet. *Canutsonus* enim, primus inter Suecie proceres Rex Norwegie & Suecie constitutus, unionem Calmariensem irritam prorsus reddidit. De bello, *Albertum* inter, Marchionem Brandenburgicum, & Norimbergenses, propter Burggraviatum istius loci gesto, disputat, & pace insecuta, *Alberto* jurisdictionem feudalem in territorio Norimbergensi concessam esse, docet. *Fridericum* Romam profecto, *Eisingerus* quidam, nobilis Bavarus, jura juvenis *Ladislai* defensurus, conspiracyem contra eum excitavit. Statum Italie istius temporis Rey. Autor depingit. De nuptiis, quas Imperator cum *Elconora*, Principe Portugallie, celebravit, disputat. Quomodo Romam iste Princeps intraverit, ibique Imperiale diadema susceperit, narrat. Rebelles in Austria, per accessionem Hungarorum fortiores facti, Neustadium, ubi *Fridericus* commorabatur, obsidione cinxerunt. Cum autem inter medias haeec turbas juvenis *Ladislauus* custodie rebellium traderetur, pax tandem insecuta est. Comes de *Gilley*, rebellium primipilus, educationi juvenis *Ladislai* praefectus, de Austria ad se rapienda, quamvis frustra, cogitavit. In Bohemiam

pag. 473.
474.
476.
484.
491.
500.
502.
507.
508.
512.
518.
522.
526.
533.
541.
544.
546.

- Bohemiâ postea veniens *Ladislavus*, & regni habenas ca-
 729. 550. plessens, jurejurando præstito, privilegia Bohemorum con-
 555. firmavit. De occupatione Constantinopoleos, A. 1453 in-
 575. secuta, Rev. Autor multâ affert. Austriam sub *Friderico*
 585. III Archiducalem dignitatem accepisse, commemorat.
 589. Progressus armorum Turcitorum describit. De gravami-
 594. nibus Germanorum contra curiam Romanam disputat.
 604. Post mortem *Ladislav*, regnum Hungariæ *Matthias*, *Hun-*
 616. *niadis* filio, Bohemiâ autem *Podiebrado*, cessione, nos do-
 618. cet. Principem illum reliquias Hussitarum penitus dele-
 621. visse, eorumque metropolim *Thaboram* solo æquasse, com-
 627. memorat. Dissidia, quæ Imperator cum *Alberto* & *Sigis-*
 640. *mundo*, Ducibus Austriæ; cum *Podiebrado*, Bohemiæ Rege,
 655. conjunctis, & de eripienda *Friderico* Imperiali dignitate
 658. cogitantibus, exercuit, describit. *Ludovicum*, Baviaræ Du-
 cem, urbem *Donawertham*, quæ libera erat, dominio suo
 subicere tentasse, eumque ideo ex Imperio proscriptum
 fuisse, narrat. *Alberto Austriaco*, fratri suo, quatuordecim
 millia aursorum se soluturum esse, pace cum illo inita,
 promiserat Imperator. Cum autem in promissione illa
 adimplenda moras continuo necteret, bellum, inter hosce
 fratres vix sopitum, denuo exarsit, ipsique Vindobonen-
 ses cives fidem & obedientiam *Friderico* denegarunt; qui-
 bus tandem turbis mora *Alberti* finem imposuit. Coronam
 Hungaricam hæc usque apud se detinuerat Imperator. Cum
 autem *Matthias* eam instantè repesceret, & armis se *Fri-*
dericum invasurum esse, minaretur, ea mox reddita, *Mat-*
thias inauguratus est. In Bohemia Catholicos contra Re-
 gem *Podiebradum* conspirasse, & a Pontifice hunc, tan-
 quam hæreticum, coronâ Bohemica indignum declaratum esse,
 Autor nos docet. *Matthiam* Hungaricum de Bohemia sibi
 subjiçienda cogitasse, narrat. Immo, eundem postea Regem
 Bohemiæ, Marchionem Moraviæ, & Principem Silésiæ,
 a rebellibus *Podiebradi* civibus renuntiatum esse, nos do-
 cet. Spem tamen istarum regionum obtinendarum mox
 ille, exercitu suo fugato, perdidit. Quid post mor-
 tem

tem *Podiebradi* in Bohemia actum sit, Rev. Autor narrat, Pag. 663.
Ladislau, Poloniae Regis filium, regnum illud obtinuisse,
 monens. *Caroli*, Ducis Burgundiae, potentiam, & res ab eo gestas, fuse describit. Belli, inter Reges Poloniae & Hungariae propter Bohemiam gesti, historiam persequitur. 664.
 Ambos tamen hosce Principes, metu Turcorum ad pacem inter se concludendam commotos esse, dicitur. Vi istius pacis, Moravia atque Silesia *Matthiae* concessa est, *Ladislau* vero Lusatiam cum Bohemia obtinuit, ea lege addita, ut, si alteruter paciscentium absque haeredibus decederet, tunc ad superstitem terrae relictae devolverentur. Post *Caroli*, Ducis Burgundiae, interitum, Regem Francia, *Ludovicum XI*, tractum illum, qui hodie *Ducatus Burgundicus* dicitur, ad se rapuisse, nos docet. Jura Galliae in Flandriam & Hannoniam exponit. Progressus armorum Gallieorum per Atrebatum & Flandriam describit. De nuptiis *Maximiliani*, Imperatoris filii, cum *Maria*, Burgundiae Duce, disputat. Quomodo *Maximilianus Ludovici XI* insultus cohibueris, narrat. Imperator interea *Matthiae* Hungarorum Regis fortitudinem expertus est, qui, Vindobanara obsidione cingens, *Friderico* pactum, quo juribus in Hungariam renuntiandum, & investiura Bohemiae concedenda erat, extorsit. Holsatiam tunc Ducatus honorem obtinuisse, Rev. Autor nos docet. Regis Daniae, *Christierni*, filium, *Joannem*, Electoris Saxoniae *Ernesti* filiam, *Christinam*, in matrimonium duxisse, & hac occasione Ordinem Elephantinum, qui per Daniam viget, institutum esse, narrat. A. 1478 *Maximilianus*, ubi filium *Philippum* susceperat, de terris Belgicis ad descendentes transmittendis jam securus, armis ea repetere, quae Galli injuste detraxerant, decrevit. Bellum igitur, ab eo motum, Rev. Autor ample describit. Gallos ad inducias ab eo petendas coactos esse, narrans. Equites Teutonicos *Rigam*, Livoniae metropolim, occupasse, docet. Turcos, Neapolin invadentes, & Tarentum occupantes, aegre tandem per Regem Neapolitanum inde fugatos esse, dicitur. Pa-

682.

700.

703.

707.

712.

713.

714.

721.

- etum, mortuo *Christierno*, Rege Daniæ, inter filios ejus propter Holfatiam initum, describit. Post mortem *Maria* Burgundicæ, Gallorum potentia contra *Maximilianum* crevit, qui mox pacem cum illis ipse, filiamque *Margaretham* Delphino Galliarum in matrimonium dare, coactus est. De rebellione, contra *Maximilianum* a civibus Gantensibus excitata, Rev. Autor disputat. Belli, quo *Matthias* Imperatorem, nomen Regis Hungariæ adhuc gerentem, petit, historiam persequitur. *Maximilianus* circa idem tempus Rex Romanorum electus, & pax publica, in comitiis Francofurtensibus conclusa, per Imperium publicata est. Pace cum *Matthia* itidem inita, Cæsar, se, ei impensas belli restitutum esse, promittens, inferiorem Austriam pignoris loco concessit. *Maximilianus*, a civibus Brugensibus, qui fidem ipsi denegabant, seditione existente, carceri inclusus, post quatuor mensium captivitatem sub certis conditionibus tandem liberatus est. *Matthia* sine hæredibus defuncto, Silesia, Lusacia, & Moravia, regno Bohemico accesserunt. *Ladislavus* insuper, Bohemiæ Rex, defuncti *Matthie* viduam in matrimonium ducens, Rex Hungariæ renuntiatus est. Austriam, ab Hungaris sub *Matthia* regno occupatam, Imperatori subjecit *Maximilianus*, qui etiam, jura domus suæ in Hungariam armis vindicans, munitissima istius tractus castella occupavit. Infausto interim sidere accidit, ut *Margaretha* Britannica, *Maximiliano* jam desponsata, *Carolo VIII*, Gallorum Regi, nuberet, cum prius filiam *Maximiliani* repudiasset *Carolus*. Bellum, idcirco contra Gallos ope Regis Angliæ gestum, Rev. Autor describit. Ultima *Friderici* Imperatoris fata enarrat, sub ejus imperio torneamenta ab usu recessisse, cum, pulvere pyrio invento, illis exercitationibus non opus esse videretur, narrans. Irruptiones Turcorum in Germaniam sub ingressum imperii *Maximiliani* existente, describit. De Ordine religioso militari *S. Georgii*, per *Fridericum III* & *Paulum II* fundato, postea tamen extincto, notitiam suppeditat. Cameram Imperialem, a *Maximiliano*

<i>militano</i> fundatam, Francofurti primum fuisse, nos docet.	791.
<i>Carolus VIII</i> regnum Neapolitanum <i>Alphonso</i> eripuisse, narrat. Denuptiis <i>Philippi</i> , Imperatoris filii, cum <i>Isabella</i> , Regis Arragoniæ <i>Ferdinandi</i> filia celebratis, disputat.	795.
Neapolin Hispanorum ope Gallis mox ereptam esse, docet. <i>Albertum</i> , Saxoniam Ducem, Præfectum Frisiæ Occidentalis creatum esse, eamque dignitatem hæreditario jure ad ejus descendentes pertinuisse, observat.	796.
Historiam motuum, qui inter Helvetios & Imperatorem post mortem Archi-Ducis <i>Sigismundi</i> agitati sunt, enarrat. De institutione Consilii Imperialis aulici, nec non de divisione Germaniæ in circulos decem, accuratam suppeditat notitiam. Sex nimirum circuli jamjam aderant, quibus alii quatuor, Austriacus, Burgundicus, Saxoniam superioris, & Rhenanus, tunc temporis accesserunt. Quomodo <i>Ludovicus XII</i> Ducatum Mediolanensem in suam potestatem redegerit, nos docet. Captivitatem Ducis Mediolanensis, ejusque mortem, describit.	799.
<i>Carolus V</i> Gandavi A. 1500 natum esse, commemorat. Reges Franciæ & Arragoniæ, ubi fœdus inter se inierant, regnum Neapolitanum rursus sibi subjecerunt, <i>Friderico</i> Regi annua duntaxat pensione, una cum comitatu <i>Maine</i> , relicta. Quomodo postea Hispani, pulsis Gallis, Neapolin universam sibi subjecerint, narrat. Mortuo <i>Joanne Alberto</i> , Rege Poloniæ, frater ejusdem, <i>Alexander</i> Lithuaniam magnus Dux, eidem successit, & ab eo tempore Lithuania in perpetuum cum Polonia unita est. Privilegia, domui Austriacæ a <i>Maximiliano</i> concessa, Rev. Autor exponit. Quomodo <i>Rupertum</i> , Electorem Palatinum, ad Bavariam inferiorem propter testamentum <i>Georgii</i> , soceri sui, adspirantem, compescuerit Imperator, nos docet. Jura domus Austriacæ in Hungariam succincte declinat. Quomodo Bononiam occupaverit Pontifex <i>Julius II</i> , narrat. Mortuo <i>Philippo</i> , Rege Castiliæ, Imperatoris filio, <i>Ludovicum XII</i> impuberis <i>Caroli V</i> tutorem evasisse, nos docet, quæ tamen tutela ab ordinibus Belgicis, metu belli a Duce Geldriæ	811.
	818.
	827.
	834.
	838.
	842.
	850.
	855.
	857.
	869.
	893.
	896.
	898.

- drizæ ipsi inferendi, ad Imperatorem *Maximilianum* delata est. *Margaretham* inde, Imperatoris filiam, terris Belgicis præfuisse, Rev. Autor narrat. Res gestas *Maximiliani* contra Venetos describit. Statum provinciarum Italiæ hac data occasione depingit. Leges fœderis, inter Imperatorem, Papam, ac Reges Franciæ & Arragoniæ, initi, affert. Historiam belli, ab hisce Principibus contra Venetos gesti, persequitur. Cardinalem *d' Amboise* nomine *Ludovici XII* Ducatum Mediolanensem ab Imperatore in feudum accepisse, nos docet. Hamburgum eo tempore omni nexu cum Daniæ Regibus & Ducibus Holsatiæ solum fuisse, narrat. *Ferdinandum*, Arragoniæ Regem, Castiliam minore adhuc *Carolo V* administrasse, nos docet. Eundem regnum Neapolitanum a Pontifice in feudum accepisse, commemorat. Canonem, Curiz Romanæ a Regibus Neapolitanis annuatim solvendum, tunc deminutum fuisse, & ab eo tempore in summa duorum millium aureorum, & equo albo, constituisse, observat. Bellum, quod *Ludovicus XII*, contra Papam, *Julium II*, gessit, a Clericis Galliæ, ideo convocatis, pro justo habitum esse, nos docet. *Maximilianum*, societate cum Rege Galliæ adversus Pontificem inita, de eo deponendo, & dignitate Papali ad se rapienda, cogitasse, commemorat. Societate Imperatoris cum Rege Galliarum rupta, *Maximiliano Sfortia* Ducatus Mediolanensis rursus in feudum datus est. *Uladislat*, Regis Hungariæ, filiam *Ferdinando* Austriaco nupsisse, Rev. Autor narrat. Flandriam, Artesium, & ³Carolo-regium, terras ad *Carolus V* pertinentes, dominium Gallorum eminens agnovisse, easque *Franciscum I*, Galliæ Regem, *Carolo* in feudum dedisse, nos docet. Quomodo maximam partem Ducatus Mediolanensis sibi subjecerit *Franciscus I*, narrat. Imperator, nimiam Gallorum potentiam metuens, fœdus cum Rege Angliæ *Henrico VIII* inivit, & exercitum, ad loca Italiæ, quæ occupaverant, illis eripienda, instruxit. Quid ibi a *Maximiliano* actum fuerit, Autor exponit. Pacem, inter Galliæ Hispaniæque Reges conclusam,

elufam, *Maximiliani* cœptis vehementer contrariam, describit. Ad inducias cum Venetis ineundas Imperatorem ideo coactum fuisse, docet. Iter *Caroli V*, in Hispaniam institutum, describit, eum tunc Regem Castiliæ coronatum fuisse, narrans. *Erasmum Ferdinandi* Austriaci præceptorem constitutum fuisse, observat. *Leonem X* ad consummandum basilicæ Petrinæ ædificium indulgentias pecuniæ redimendas publicasse, non negat, & in istum abusum valde invehitur. *Lutherum, Staupitii* autoritate inductum, se huic rei opposuisse, contendit, ejusque ideo natales, & res gestas, ita describit, uti candidum historię scriptorem decet. Plurimis sane elogiis eundem exornat, ejusque doctrinam valde prædicat, quamvis ei non assentiamur, quando, *Lutherum*, præfente Electore Saxonię, Doctorem Theologiæ renuntiatum esse, contendit, cum ipsemet *Lutherus*, observante *Seckendorffio Hist. Luth. Lib. I, 3, 19, edit. Germ. pag. 71*, se, Principem istum, unica duntaxat vice, nimirum in Comitiiis Wormatiensibus, vidisse, pronuntiaverit. Plura hic afferre possemus, historiam Reformationis tangentia, quæ nobis dubia videntur, nisi brevitati studendum esset. Quid in Comitiiis Augustanis actum fuerit, Rev. Autor exponit. Electorem Saxonię de Episcopatu Magdeburgensi Principi Saxonico conferendo cogitasse, seque *Alberto* Brandenburgico ideo opposuisse, & ex æmulatione erga domum Brandenburgicam partes *Lutheri* secutum esse, sine tabulis & testibus narrat. Cogitare debuisset Rev. Autor, tunc temporis nullum adfuisse in domo Saxonica Principem, qui sedem Magdeburgensem potuisset occupare, cum ipsemet Elector filii esset destitutus, frater autem *Joannes*, nec non patruelus, *Georgius & Henricus*, in matrimonio viverent. Insuper notum est, *Fridericum* ad electionem *Alberti* Brandenburgici, quippe quem valde amabat, plurimum contulisse. Dolemus, Rev. Autorem, se ab ineptissimo nugatore, *Varilasio*, quem κατὰ πρόδα secutus est, decipi, passum esse. Gravamina interim nationis Germanicæ, contra Curiam Romanam

Pag.
1055.
1058.
1062.
1063.

1066.

1072.

- Pag. 1073. manam in Comitibus Augustanis prolata, candide edisserit, ea etiam, quæ *Cajetanus* in Comitibus illis peregit, satis dextre describens. De morte *Maximiliani*, A. 1519 insecuta, disputat, virtutes ejus valde prædicans. *Franciscum I*, Galliarum Regem, dignitatem Imperialem tunc ambivisse, narrat. Post mortem *Laurentii de Medicis*, Florentiam *Leoni X*, ex ista quippe domo oriundo, cessisse, nos docet. Ad Historiam Reformationis postea reversus, *Fridericum Sapientem*, rosam auream, a Pontifice, ejus benevolentiam acquirente, ipsi dono datam, accipere detrectasse, contendit.
1077. Quod quidem neutiquam verum est. Quamvis enim sapientissimus iste Princeps, crepundia Pontificis ridens, ipsemet eam non receperit, illud tamen per ejus consiliarium, *Fabianum a Feilitzsch*, Altenburgi factum esse, dubio caret. *Spalatinum* etiam Electori persuadere voluisse, ut partes *Lutheri* desereret, falsissime dicitur, cum apud illum *Lutherus* inprimis gratus fuerit. Egregios interim progressus, quos *Lutheri* doctrina brevi tempore fecit, dissimulare non audet. *Caroli V* electionem describit. *Capitulationes*, uti vocantur, tunc primum confici sive esse, observat, præcipua etiam capita *Capitulationis Carolinae* affert. Materiam discordiarum inter *Carolum V* & *Franciscum I* eleganter & accurate describit. Partes, quas reliqui per Europam Principes tunc amplexi sunt, nobis ante oculos ponit. Hispaniam ab omni nexu cum Imperio Romano liberam declarasse *Carolum V*, observat. Eo tempore commercia in Americam institui cœpisse, narrat, *Zwinglii* natales & doctrinam describit. De bello, inter Episcopum Hildesensem, & *Ericum*, Ducem Brunsvicensem, gesto, disputat. Quid in itinere *Caroli V*, in Germaniam instituto, acciderit, narrat.
1082. 1086. 1097. 1098. 1099. 1102. 1107. 1115. 1116. 1118. 1120. 1125.

Integrum *Tomum octavum* narratio de vita & rebus potentissimi istius Imperatoris implet. Sub initium ejus provincias, quæ *Carolo* paruerunt, Rev. Auctor recenset, ejusque Principis mores & educationem describit. Statum dein Europæ istius temporis, nec non præcipuorum Principum in defendendis juribus suis consilia,

<i>stia</i>, exponit. De Comitibus Wormatiensibus, A. 1521 habitis, operose disputat, & quid ibi actum fuerit, nos docet, <i>Lutheri</i> simul res sic satis candidè enarrans. <i>Caro-</i> <i>lum V</i> monarchiam absolutam, nullisque limitibus circum- scriptam, sibi asserere tentasse, contendit. Imperatore in Germania constituto, aliquem, <i>Antonium a^o Acunba</i> di- ctum, seditionem in Castilia suscitasse, narrat. Hac au- tem occasione usus Rex Galliarum, <i>Franciscus I</i>, bellum, quod jam diu meditatus erat, Hispaniarum intulit, cujus histori- am Rev. Autor persequitur. Quid <i>Robertus</i>, Princeps Se- danensis, a <i>Francisco</i> sollicitatus, contra Imperatorem tenta- verit, exponit. Quomodo <i>Hadrianus VI</i> per Imperatoris artes ad Papale fastigium fuerit erectus, nos docet. Iter <i>Caroli V</i>, in Angliam institutum, & fœdus, ibi inter eum & Regem <i>Henricum VIII</i> conclusum, describit. Post Im- peratoris in Hispaniam reditum, seditiosos mox imperio ejus semet subjecisse, narrat, & hac occasione <i>Caroli V</i> insignem clementiam, excelsamque ejus animum, prædicat. Quid in Ducatu Mediolanensi inter Imperatoris & Gallo- rum copias actum fuerit, postea exponit. Quomodo Tur- ci Rhodon occupaverint, narrat. Res Danicæ & Suevicæ ejus temporis depingit, <i>Christiernum</i>, Daniarum Regem, a ci- vibus suis solio dejectum esse, observans. Eodem tem- pore religionem <i>Lutheranam</i> in Suecia fuisse disseminatam, fatetur. Acta etiam comitiarum Norimbergensium, sub finem anni 1522 convocatorum, candidè exponit, neque tyrannidem curiæ Romanæ, de qua merito tunc conquesti sunt ordines Germaniæ, dissimulat. De bello, quod <i>Fran-</i> <i>ciscus Sickingensis</i> contra Electorem Trevirensis gessit, disputat. Telam historiæ belli, inter Imperatorem & Gal- los gesti, dein pertexit, captivitatem <i>Francisci I</i> eleganter describens. Quid cum capto Rege fuerit actum, nos do- cet. <i>Henricum VIII</i>, Angliarum Regem, nimiam domus Au- striacæ potentiam reformidantem, fœdus cum <i>Francisco I</i> iniisse, narrat, ejusque leges apponit. Insula Gothlan- dia, a quodam <i>Norbio</i>, qui piraticam exercebat, infestata,	Tom. VIII pag. 8. 20. 25. 26. 27. 42. 47. 50. 52. 60. 63. 69. 71. 73. 92. 119. 140.

- ad preces Lubecensium a Rege Sueciæ occupata est. Cum autem Rex Daniæ, cui se subiciebat iste *Norbis*, Gothlandiam ad se pertinere, contenderet, multæ lites idcirco Danos inter & Suecos agitatæ sunt, quas Rev. Autor fuse describit. De hæresi Anabaptistarum etiam disputat, ubi tamen, quicumque a partium studio alienus est, de eo minus favebit Autori, quod, errores horum hominum ex *Lutheri* dogmatibus fluere, contendat, infirmis-que rationibus eam rem comprobare non erubescat. Certe, baptismum infantum neutiquam damnasse *Lutherum*, vel invitus Autor confiteri cogitur. In libertate autem hominis Christiani asserenda neutiquam id egit beatus vir, ut cives a vinculo fidelitatis erga Principes liberos declararet, cum ejus dogmata inprimis obedientiam magistratibus debitam hominibus injungant, & Pontificiorum errores, de Principe hæretico impune occidendo, castigent. Sine omni fundamento insuper, & citra omnem veri speciem, dicitur, fanaticismo Anabaptistarum prælusisse *Lutherum*. Non opus est, hisce conviciis refellendis tempus terere, quibus nemo, quem æquus amavit Jupiter, & qui a præconceptionis opinionibus vacuus est, in hodierna literarum luce fidem habebit. Nos vehementer miramur, Rev. Autorem, historicum alias satis candidum, tanta conviciandi libidine se abripi passum esse, cum præsertim, sibimet ipsi non constans, *Lutherum* in convellendis Anabaptistarum erroribus totum fuisse, declarat. Nec minus miramur, ab eodem *Philippum Melancthonem* Anabaptistarum gregi annumerari. Sed pergitur. Fædus, inter *Franciscum I* & *Carolus V* Mantuæ Carpetanorum conclusum, postea exponit. *Franciscus I* inde mox e captivitate dimissus est, cum prius *Eleonoram*, Regis Portugalliæ viduam, & Imperatoris sororem, matrimonio sibi copulasset. Quamvis ergo juribus in Neapolin, Mediolanum, & Belgium, renuntiasset *Franciscus*, eum tamen fidem Imperatori datam mox elusisse, Autor confitetur. Res per Italiam postea

Pag. 141.

147.

148.

172.

175.

stea gestas describit. De nuptiis <i>Caroli V</i> cum <i>Isabella</i> , Regis Portugalliae filia, disputat. <i>Albertum</i> Brandenburgicum, Ordinis Teutonici magistrum, <i>Lutheranam</i> religionem professum esse, Prussiam & Polonis in feudum accepisse, eam ut Ducatum gubernasse, familiaeque suae afferuisse, narrat. Protestantes Principes Imperatori suppeticas contra Turcos ferre recusasse, ejusque rei consilia <i>Lutherum</i> eis dedisse, praeter veritatem contendit. Quomodo Hungariae & Bohemiae regna ad <i>Ferdinandum</i> Austriacum pervenerint, exponit. Cum <i>Clemens VII</i> Pontifex a partibus Gallorum staret, deque Imperatore ex Italia prorsus expellendo consilia agitaret; Imperator, eum bello petere, ipsamque Romam occupare, nullus dubitavit. Obsidionem adeo Romanam Rev. Autor accurate describit, sedem illam Pontificalem a militibus Imperatoris miserrime tunc direptam, ipsumque Pontificem captum esse, narrans. <i>Carolus V</i> interim, superstitioni Hispanorum prudenter serviens, preces publicas pro sancti Patris libertate impetranda institui praecipit. Quanto denique pretio libertatem redimere coactus fuerit Pontifex, Rev. Autor nos docet. Eundem ante plenam pacis conclusionem e carcere evasisse, narrat. Seditiones, a rusticis per Germaniam motas, ample describit. <i>Schwenckfeldium</i> errores anabaptisticos per Silesiam disseminasse, contendit. <i>Lutherum</i> se huic homini infano fortiter opposuisse, non negat; unde facile intelligitur, quam inique supra dixerit, <i>Lutheri</i> dogmata Anabaptismo viam stravisse. <i>Carolus V</i> a <i>Francisco I</i> ad certamen singulare provocatum esse, narrat. Res inter Gallorum & Imperatoris copias per Italiam gestas describit, jura domus Saxonicae in Ducatum Juliacensem, Clivientsem, & Bergensem, demonstrans. Regnum Neapolitanum sub lege albi equi singulis annis dandi in feudum a Pontifice <i>Carolum V</i> accepisse, nos docet. Articulos pacis, inter Imperatorem & Galliae Regem A. 1529 conclusae, affert. Quomodo <i>Lutherani</i> decreto comitorum Spirensium semet opposuerint,	Pag. 187. 191. 194. 197. 202. 203. 215. 217. 220. 231. 242. 253. 258. 259.

- posuerint, nos docet. *Ferdinandi* Austriaci erga eos clementiam prædicat. Obsidionem Vindobonensem, a Turcis tentatam, describit. Privilegia, Genuensibus a Cæsare data, exponit, eam tamen rempublicam nexu feudali Imperatori obstructam fuisse, inculcat. Acta colloquii Marburgensis, inter *Lutheri* & *Zwinglii* sectatores instituti, exponit. Coronationem Imperialem *Caroli V*, Bononiæ peractam, accurate describit. Ducatum Mediolanensem *Francisco Sfortia* sub lege fidelitatis feudalis ab Imperatore concessum esse, narrat. Florentiam, post cruentum bellum ab Imperatore subactam, *Alexandro* Mediceo datam esse, nos docet. Acta comitiorum, Augustæ A. 1530 celebratorum, & inprimis Augustanæ Confessionis historiam, satis dextre enarrat, neque callida Imperatoris consilia, in Principibus quibusdam ad Pontificiorum castra reducendis frustra adhibita, dissimulat. Tempore comitiorum Augustanorum, cameram Imperialem Spiram esse translatam, contendit. Quomodo *Ferdinandus*, Rex Romanorum, frustra intercedente Electore Saxonæ, A. 1531 constitutus fuerit, exponit. Insulam Melitam a *Carolo V*, tanquam Rege Hispaniæ, Ordini Joannitico sub lege annui canonis concessam esse, commemorat. De fœdere Smalcaldico fuscè disputat, Principes, in eo comprehensos, auxilium Regis Angliæ & Franciæ implorasse, contendens. Sub finem *Partis primæ* hujus *Voluminis* de consilio Imperatoris aulico Dissertatiunculam Rev. Autor addidit, quod quidem tribunal A. 1512 in locum *Regimenti Imperialis* successisse, sibi persuadet. Consilia, de Synodo in causa Protestantium convocanda agitata, exponit, Pontificis machinationes non dissimulans. Fidelitatem Protestantium erga Imperatorem, in suppetiis contra Turcos eidem subministrandis declaratam, prædicat. *Philippus*, Hassiæ Landgravius, *Christophoro*, Duci Wurtenbergico, terris suis a domo Austriaca spoliato, suppetias laturus, atque a *Francisco I* opibus adjutus, arma adversus Imperatorem tulit, resque eo devenit, ut, Ducatu Wurtenbergico ad

ad pristinum dominum reverso, *Ferdinandus*, nomine Imperatoris, pacem a fœderatis Smalcaldicis petere cogeretur, ejus pacis conditiones, Protestantibus admodum salutaris, Rev. Autor appōnit. De secessione Regis Angliæ ab Ecclesia Romana disputat. *Cornelii Agrippæ* vitam describit. Expeditionem, quam *Carolus V* in Africa adversus *Barbarossam* piratam suscepit, delineat. De vita & dogmatibus *Calvini* aliquam suppeditat notitiam. Jura Ducis Sabaudix in urbem Genevensem explicat, eandem circa ea tempora liberam civitatem evasisse, docens. Mortuo sine liberis *Francisco Sfortia*, Imperatorj Ducatum Mediolanensem tanquam dominus directus occupavit. Cumque *Franciscus I*, Gallix Rex, eundem tractum ad liberos suos pertinere, contenderet, post varios litis istius componendæ modos frustra tentatos, bellum cum *Carolo V* gessit. Regis Gallix filium per Imperatoris insidias veneno esse necatum, fama tunc temporis tulit, quamvis, nihil certi hac de re constitui posse, Rev. Autor declarat. Pœnas, a *Johanne a Leyden*, ejusque complicitibus, anabaptismi reis, sumptas, describit. Turcos tunc inferiorem Italiæ partem depopulatos esse, nos docet. Privilegia, Protestantibus, quorum auxilio contra Turcos indigebat Imperator, in comitiis Francofurtanis, A. 1539 habitis, concessa, exponit. Iter *Caroli V*, per Galliam, post inducias, A. 1538 initas, susceptum, describit, & quid Lutetiæ Parisiorum inter eum & *Franciscum I* fuerit actum, eleganter & ample nartrat. *Carolus V* de Suecia, Dania, & Norwegia, in potestatem suam redigenda, sollicitum fuisse, & Reges Daniæ & Sueciæ ideo fœdus cum Gallis iniisse, commemorat. Progressus, quos religio *Lutherana* post mortem Marchionis *Georgii* in Saxonia fecit, describit, de testamento istius Principis disputans. Post mortem *Caroli*, Ducis Geldriensis, tractum illum ab Imperatore in fraudem *Wilhelmi* occupatum esse, commemorat. Quid porro cum Protestantibus actum fuerit, fuse persequitur. Calamitatem exercitus Imperatorii in oppugnando Algeriæ Africae

Pag. 369.

373.

375.

387.

394.

400.

404.

433.

442.

457.

478.

492.

500.

509.

514.

516.

- Pag. 543. Africæ castello, describit. *Franciscus I*, spe Ducatus Mediolanensis recuperandi defusus, summoque odio contra Imperatorem ideo flagrans, iterata vice arma adversus eum movit.
552. Ducatum Lotharingicum in comitiis Norimbergensibus, A. 1543 habitis, ab omni nexu cum Imperio liberum esse declaratum, Rev. Autor narrat.
561. Fœdus, cum Rege Angliæ *Henrico VIII* contra Gallos a
569. *Carolo V* initum, describit. Pontificem hoc vehementer indigne tulisse, cum *Henricus VIII* excommunicatus esset, nos docet.
571. *Wilhelmum*, Cliviæ Ducem, juribus, quæ ipsi in Geldriam competebant, renuntiare coactum esse, commemorat.
575. Galliæ Rex, ab Imperatore in angustias redactus, fœdus, olim jam cum Turcis conclusum, instauravit.
580. Daniæ Rex postea contra Imperatorem arma sustulit, qui, de regnis Sueciæ, Daniæ, & Norwegiæ, Electori Palatino subjiciendis, consilia agibat, quamvis illud bellum, pace insecuta, mox sopiretur.
584. A. 1544 in comitiis Spirensibus Protestantibus egregia rursus ab Imperatore indulta sunt privilegia, cumque illa bilem & stomachum moverent Pontifici, *Carolus* Legato Apostolico respondisse fertur: se ipsum a *Lutherana* religione amplectenda non valde alienum esse futurum, si fœderati Smalcaldici illud pertinaciter postulassent. Post bellum cum Gallis vario Marte gestum, pax denique A. 1544 insecuta est, cujus contenta Rev. Autor exponit.
597. *Paulum III* filio suo (vixerat olim in matrimonio iste Pontifex) Parmam & Placentiam, consentiente Imperatore, in feudum dedisse, probare annitur. Electorem Palatinum dogmata *Lutheri* amplexum esse, nos docet. Acta Colloquii Ratisbonensis edisserit, & *Lutheri* mortem describit.
629. Mortuo Duce Aurelianensi, cui Mediolanum se esse concessurum, Imperator promiserat, nova eum inter & Gallos nata sunt diffidia, eaque fecerunt, ut fœderatorum Smalcaldicorum amicitiam anquireret *Franciscus*. Quomodo bellum adversus Protestantes, qui Concilium, Tridenti convocatum, pro legitimo agnoscere recusabant, diu jam

Jam ab Imperatore tentatum, tandem eruperit, Rev. Autor narrat, ejusque historiam fusc & accurate persequitur. Pag. 647
Albertus, Ducis Bavarici filius, *Annam*, *Ferdinandi*, Regis Romanorum, filiam, in matrimonium duxit. *Ferdinandus* postea in tabulis testamenti, A. 1547 conditi, jussit, ut ad descendentes istius filiae suae, *Alberti* Bavarici conjugis, omnes terrae, a domo Austriaca possessae, devolverentur, si quidem *heredibus legitimis* Austria destineretur. Ex hoc quidem testamento controversiae illae, inter Austriam & Bavariam nuper & calamis & armis agitatae, extiterunt, cum Bavari per *legitimos heredes* solos descendentes masculos intelligant, Austriaci contra, etiam feminas sub eo nomine comprehendi, urgeant. Ducatum Mediolanensem *Philippo* filio in feudum dedisse Imperatorem, Rev. Autor nos docet. Seditionem, a republica Genuensi adversus Imperatorem motam, describit. De moribus *Henrici VIII* & *Francisci I*, Galliae Angliaeque Regum, qui uno eodemque anno vivere desierunt, eleganter judicat. In regno Neapolitano Imperatorem, importunis Papae interpellationibus tandem expugnatum, tribunal sancti officii introduxisse, nos docet, seditionem, ideo adversus Imperatorem a Neapolitanis motam, describit, & detestandum hoc tribunal tunc Neapoli iterum abrogatum esse, narrat. Bohemos, jurium suorum jacturam metuentes, arma adversus domum Austriacam sumsisse, & cum Electore Saxoniae societatem iniisse, nos docet. Iter exercitus Imperatorii in Saxoniam describens Rev. Autor, urbes *Altorfium* & *Olnitiam* nominat. Sed dubio procul *Adorfium* & *Oelnitiam* dicere voluit, quippe quae oppida in illo tractu posita sunt. Praelium, juxta Muhlbergam commissum, & captivitatem Electoris Saxoniae, eleganter describit, Electorem istum sententiam capitalem, adversus se latam, adeo contempsisse, ut post ejus publicationem cum Duce *Ernesto* latrunculis luderet, narrans. Malam Imperatoris fidem erga *Philippum*, Hassiae Landgrafum, non dissimulat. Quomodo Bohemos rebelles castigaverit *Ferdinandus*,

655.

661.

668.

702.

708.

710.

717.

722.

733.

730.

750.

- Pag. 768. commemorat. Ducem Parmensem, *Pauli III filium*, a nobilibus quibusdam ipsi infensis occisum esse, notat. Cives Parmenses dein, Imperatoris legato, *Ferdinando de Gonzaga*, fidem jurejurando interposito promittere sunt coacti. Quamvis Concilium Tridenti congregatum in urbem quandam Italiae transferre conaretur Pontifex; huic tamen cepto vehementer se opposuit Imperator; unde gravissimae lites cum inter & Curiam Romanam agitatae sunt, quas Rev. Autor ample describit. Ducatum Plumbinum ministro suo *Mendoza* in feudum dedisse Imperatorem, cum prius iste tractus a quodam *Jacobo Appiano* possessus esset, narrat, quamvis postea A. 1557 a *Philippo II*, Hispanorum Rege, *Appianorum* familiae redditus fuerit. Conatus Pontificis in tractu Parmensi & Placentino recuperandis exponit. Cum de Concilio celebrando conveniri non posset, Imperatorem formulam illam religionis, quam Protestantes usque ad Concilii celebrationem sequerentur, *Interim* ideo vocatam, confici jussisse, observat. Inter illos, qui eam componebant, *Joannem Agricola*m Augustanae Confessioni addictum fuisse, commemorat. Motus, per illud scriptum excitatos, describit, Protestantes placita ejusdem constanter repudiaste, narrans. Pompam investiturae, qua *Mauritio* Electoratus Saxoniae a *Carolo V* solenniter Augustae Vindelicorum concessus est, Rev. Autor describit, fratrem ejus, *Augustum*, simultaneae investitum esse, nos docens. Diu nimirum *Mauritius* dimissionem Landgrafii Hassiaci frustra quaesiverat. Imperator igitur, de amicitia *Mauritii* conservanda valde sollicitus, hoc veluti redhostimento eandem confirmare studuit. Tempore controversiarum, propter *Interim* agitaturum, illos Theologos Protestantes, qui eam religionis formulam non prorsus damnabant, *Adiaphoristarum* nomen tulisse, contendit. Curiam Romanam atrocissima adversus *Interim* vibrasse fulmina, ejusque publicationem juribus Pontificiis contrariam judicasse, narrat. *Christierno III*, Daniae Regi, ejusque fratribus, *Joanni & Adolpho*, Holatiam

fatiam in feudum dedisse Imperatorem, nos docet. De Pag. 800.
 nuptiis *Maximiliani*, Regis Romanorum filii, cum *Maria*,
Caroli V filia, celebratis, disputat. Adventum *Philippi*, Im- 801.
 peratoris filii, in Belgium depingit, & virtutes istius Prin- 804.
 cipis valde extollit. De motibus, ab *Henrico Brunswicensi* 810.
 excitatis, disserit. Magdeburgum a Duce Meclenburgico,
 spe obtinendi Archiepiscopatum istius loci allecto, frustra 811.
 obsessum fuisse, narrat. *Mauritium* postea exercitus
 Imperatorii ducem esse constitutum, eumque Magdebur-
 gensem obsidionem in se suscepisse, nos docet. Impera- 815.
 torem de *Philippo* filio, Rege Romanorum, in fraudem
Ferdinandi fratris constituendo, frustra illo tempore co- 826.
 gitasse, commemorat. Condiciones, quas Magdeburgen-
 sibus urbe ipsorum occupata, *Mauritius* præscripsit, Rev. 836.
 Autor affert. Cum Comitatus Dietziensis, frustra contra-
 dicente *Mauritio*, Comitibus Nassoviensibus ab Imperato-
 re concederetur, neque is libertatem *Joannis Friderici*
 & *Philippi*, captivorum, obtinere a *Carolo V* posset, bel-
 lum ideo adversus eum parans, societatem cum plurimis
 inter Protestantes Principibus, nec non Rege Galliz *Hen-* 839.
rico II, iniiit. Res gestas Turcorum per Hungariam, in-
 primis occupationem *Temeswaria*, Autor depingit, fractam
 a barbaris fidem erga Christianos devictos vituperans.
 Quomodo bellum adversus Imperatorem, scripto publice 863.
 emisso, declaraverit cum sociis suis *Mauritius*, narrat,
Ulrici Bartensteinii etiam Diatriben, de bello, *Carolo V* a
Mauritio illato, citat, ipsamque belli istius historiam accu- 871.
 rate enarrat. Quid Rex Galliz hac occasione adversus Im- 872.
 peratorem effecerit, itidem nos docet. Articulos trans- 876.
 actionis Passaviensis apponit. Terras in Lotharingia sitas, 899.
 atque a Gallis occupatas, repetiturus Imperator, armis ea
 loca petiit. Obsidionem urbis Metensis, quæ admodum
 infeliciter *Carolo* cessit, Rev. Autor describit. Ubi tamen
 postea æquiori Marte adversus hostes depugnaverat Impe- 915.
 rator, & capta funditusque delera *Ternanna*, nihil ipsi a
 Gallis metuendum amplius esset, turbas, deia ab *Alberto*
Bran-

- Pag. 921. *Brandenburgico* per Germaniam excitatas, componere in-
 nifus est. Cum vero omnes pacis conditiones *Albertus*
 respueret, bello per Electorem Saxoniae jussu Imperatoris
 est petitus, quod quidem bellum, quamvis summa cum
 laude a *Mauritio* gestum, valde luctuosum Saxoniae exti-
 tit, cum praestantissimus ille Princeps, in acie graviter
 vulneratus, debitum naturae in medio victoriarum cursu
 solvere cogeretur. Rev. Autor in laudibus *Mauritii* cele-
 brandis admodum liberalis est, & res gestas ejus enarra-
 do, de scholis provincialibus, ab eo fundatis, deque castel-
 lis, ab eo exstructis, disputat, more interim suo nomina
 locorum adeo corrupte effert, ut vix intelligi pos-
 sit. Nuptias *Philippi*, Imperatoris filii, cum *Maria*,
 Angliae Regina, describit, & vi pactorum, tunc inter hos-
 ce conjuges initorum, Imperatorem utriusque Siciliae
 regnum filio cessione, narrat. Transactionem, inter *Au-
 gustum*, Saxoniae Electorem, & *Joannem Fridericum* con-
 clusam, edisserit, *Joannem Fridericum* nomen Electoris
 ad dies vitae retinuisse, observans. Pacis religiosae, in Co-
 mitiis Augustanis A. 1555 conclusae, contenta Rev. Au-
 tor accurate exponit. Historiam belli, per Italiam & Bel-
 gium ab Imperatore contra Gallos gesti, postea persequi-
 tur, tandemque abdicationem Imperii, a *Carolo V* Bruxel-
 lis peractam, ample describit. Antequam vero Impera-
 tor terras, haereditario jure ad se pertinentes, penitus *Philip-
 po* filio cederet, inducias cum Rege Galliae & Duce
 Parmensi iniiit, quarum condiciones Rev. Autor apponit.
 Per Bavariam & Austriam tunc temporis plurimos religio-
 nis per *Lutherum* repurgatae asseclas fuisse, eosque liberum
 religionis suae exercitium a *Ferdinando* sibi expetiisse, nar-
 rat. Seditiones Hungarorum adversus *Ferdinandum* de-
 pingit, Turcos, hac occasione usos, plurima Hungariae lo-
 ca sub jugum mississe, observans. *Carolus V* de Vicaria-
 tu per Italiam *Philippo* filio concedendo frustra cogitasse,
 narrat. Depositionem dignitatis Imperialis serio jam de-
 creverat *Carolus*. Et, quamvis consensum Pontificis ideo
 frustra:

frustra anquireret, eo tamen postea invito id, quod meditabatur, perfecit. Formulam renuntiationis solennem Rev. Autor integram cura lectoribus communicat. Iter *Caroli* in Hispaniam, deinceps institutum, & locum domicilii, quod tanquam privatus inhabitavit, describit. Varios Electores abdicationi ejus se opposuisse, narrat. In comitiis Ratisbonensibus, A. 1557 celebratis, pacem religiosam confirmatam fuisse, nos docet. Quomodo *Carolus* in solitudine, quam sectabatur, diem deceperit, eleganter exponit. De ultimis denique ejusdem *Caroli* factis disputat, præcipuosque Duces, qui sub ejusdem signis militarunt, in scenam producit. Sub finem hujus *Tomi* de successione in regno Bohemæ in peculiari Diatriba disserit.

Pag. 987.

990.

992.

993.

,1000.

PRO CULTU LITERARUM IN HUNGARIA,
ac speciatim Civitate Diœcesisque Nitriensi, Vindicta
INNOCENTII A D. THOMA AQUINATE,
Clerici regularis Scholarum Piarum,
inde genere, patria, domicilio.

Romæ, ex Typographia Joannis Zempel, Austriaci,

1743, 4-

Alph. I plag. 3.

Causa caderet, si staret hoc vindice, Literata Hungaria. Autor enim, dum, meliores literas coli in Hungaria, magna contentione disputat, iis in rem suam argumentis utitur, quæ quidvis aliud, quam quod docendum erat, demonstrant. Quorsum enim, quæsumus, operosa illa nugarum Scholasticarum encomia, in quibus exponendis cumulanlandisque totus est *Innocentius*? An forte existimavit, *Duns Scoti*, *Thoma Aquinatis*, & istiusmodi nugatorum, difficillimis nugis, (præceptis dicere debebamus, literarum rei ambitum absolvi? Fallitur, si id existimavit. Ita vero existimasse, inde collegimus, quod ex Protestantium in Hungaria crudelis, qui non plane nulli

Le 3

fact,

sunt, ne unum quidem, forte quod aliam literas excolendi viam illi sequuntur, recensuit. Ergo,

Si licet exemplis, in parvo, grandibus uti,
 idem de eo, quod de *Salmasio* dictum olim fuit, magno ipsius merito, dicas: quod *optimam causam pessime defenderit*. Aut enim, quid sint bonæ literæ, quid literas colere, penitus ignorat *Innocentius*; aut, si non ignorat, quemadmodum forsitan ipse sibi persuadet, quando pag. VIII Præfationis scribit, *se itis, quibuscum propius est versatus, plusculum videri*, eorum numero habendus est, qui sensa animi exprimere nesciunt. Quod quidem cum illa eloquentiæ laudè, quam toto opere, atque inprimis pag. XVII Præfationis, & Partis prioris pag. LIX, confidenter affectat, minime convenit. Multa videntur, quæ non sunt. Dedicatio, ad Illustrissimum atque Excellentissimum Comitem *Antonium Grassalkovichium*, tum Reginum Judiciorum in Hungaria, nunc Cameræ, Præsidentem, magnæ in rebus gerendis & prudentiæ, & dexteritatis, facta, nihil habet, quod tanto Viro dignum judicari queat. Primum plane *puerilis* est; quando enim exponit *Innocentius*, quibus causis adductus fuerit, ut opellam hanc suam Illustrissimo Comiti diceret, hæc affert: *quia Hungarus, quia Nitriensi Comitatu ortus, quia eruditus, est*. Quod quidem infantissime scriptum, nemo Lectorum negaverit. Ex his enim rationibus, omnibus Hungaris, omnibus Nitriensibus, omnibus eruditis, dicare sua poterat. Deinde etiam *inepta* est, & *contra omnes prudentiæ regulas conscripta*. Documento istud fit, quando, tam Illustri Viro *qualemcumque ac properatum laborem* se inscribere, ipse scribit. Talis quidem labor ejus est, quod vel paginæ primæ legentibus persuadent; scribere tamen ipse non debebat, talem esse, si, quam Excellentissimo Comiti reverentiam, quam sibi existimationem, debeat, secum pensasset. Scilicet prudentiæ hoc erat, palam, atque in ipsa quidem dedicatione, profiteri, citius omnem libellum fuisse conscriptum, quam coquantur asparagi. Hanc vero imprudentiam impudentis

prudencia cumulat *Innocentius* noster. Rogat Meczenatem suum, ut *qualemcunque ac properatum laborem*, ad inaugurationem regiam Bohemicam profecturus, *aliquam impedimentorum suorum particulam, secum sumat, nec non tædii levandi gratia, nonnunquam per viam inspiciat, lectitet interdum.* Potius *impedimentum* hoc itineris, quod lectio nil nisi tædium Illustrissimo Comiti afferre poterat, nominare debebat; nisi forte plurali usus, nugas atque ineptias suas, cum *Quintiliano*, malebat impedimenta dicere. Denique & *mole* Dedicatio ea laborat; quod vitium, incognitum Romanis, quos imitari se voluisse scribit pag. XVII Præfationis, evitare eo solentius debuerat. Atque his rebus omnibus factum est, ut in ipso limine opellæ istius, quid sperare Lectores de Autore hoc debeant, pateat. Quia igitur ex se nullum libello pretium statui poterat; nihilo minus *Innocentius* multum optabat,

populo ut placerent, quas fecisset fabulas:

cenuram & facultatem Ordinis duplicem, uti ipse vocat, triplicem item approbationem, Dedicacioni attexuit: tum scilicet æquiores lectorem habiturus, ubi, quanti viri, quam insigniter, approbassent, quivis intellexerit. Nobis certe, R. P. Paulini a S. Josepho, in Romana sapientia Publici Professoris, cenuram legentibus, qua ita scribit: Qua ab Aisore afferuntur rationes, & argumenta, ad vindicandam patria literaturam, ac decus, adeo firma sunt ac luculenta, ut, de iis ambigere, perinde sit, atque in meridiana luce umbras inquirere: istud in mentem venit, vel ironia uti, jocarive, voluisse doctissimum Virum, cum ista scriberet, vel errorem typographicum irrepsisse, & loco luculenta legendum esse lutulenta. Jam de ipso Opere dispiciamus. Pro cultu literarum in Hungaria, atque Diacest inprimis Nitriensi, Vindicationem inscripsit, propterea, quod paulo ante Vir quidam illustris Jo. Ernesto Harrachio, Episcopo Nitriensi, Caroli VI, Rom. Imp. tum in urbe oratori, erepto e vivis, parentaverat, in eaque, typis dein vulgata, funebri laudatione, de neglecta meliorum

meliorum literarum cultura inter Hungaros, jure meritoque, his potissimum verbis, conquestus est: *Esse Nitria tantus a me habetur honor, quantus nobilissima urbi videatur esse scribendus; non tamen dissimulabo illius, totisque illis Regionibus communem, in literis calamitatem; quarum vel nulla est, vel certe prava, & inutilis, tradendarum colendarumque ratio. Ex qua literarum incertitia, incredibile est, quantum detrimenti res ecclesiastica capiat; quam enormes Christiani officii perversiones, quam multi & perniciosi errores in Evangelicam doctrinam irrepere possint.* Atque hæc doctissimi Viri ingenua professio, habet enim hoc veritas, ut odium pariat, (scribente Terentio,) adeo offendit Innocentium, Virum Doctissimum, ut ad eam infirmandam omnia colligeret venena, iisque suppliciis lugentem illum remuneraretur; quæ Vindicationis huius semina sunt. Quod autem pro cultu literarum in Hungaria vindicationem nominavit, fecit quidem suo sensu; præter veritatem tamen. Toto enim opere, quod bipartitum est, nihil egit, nisi ut Episcopus Hungariæ, Societatem Jesuitarum, Clericos regulares, a Scholis Piis nuncupatos, laudibus in cælum tolleret, atque literato dein orbi exponeret, qua industria pueris prima literarum elementa, provecioribus terminis Aristotelici, atque Theologia Scholastica, instillerentur; (vid. pag. inprimis 62, 63,) tum qua violentia, quam ipse fortitudinem interpretatur, Protestantes Hungaria eliminentur, ingenti scommatum profusione, differeret. Quæ quidem omnia alia, quam literarum in Hungaria culturam, demonstrant. Proinde aut vera sunt, quæ jam diximus, *Innocentium*, quid sint bonæ literæ, quid literas colere, penitus ignorare; aut, Sophistarum more, statum controversiæ, quod dicunt, immutavit. Nam, lectionem pueros, terminologiam Aristotelicam, Theologiam Scholasticam, Jura Civilia, atque Ecclesiæ Canones, adolescentes, doceri, etiam in Hungaria, ut in plerisque regionibus omnibus, id nemo unquam negavit; ergo ridiculum sane erat, ea summa contentione vindicare, quæ vocavit

voeavit in dubium nemo. De alia literarum cultura locutus est, cum parentaret, Vir ille doctissimus, quocum *Innocentio* res est. Exculationem mereremur apud Lectores quosvis, si, quæ literarum cultura inter Hungaros desideretur, fuscè hic loci diceremus; propterea, quod ipse Scriptor noster pag. 40. ita quærit: *Ecquas enim tu ibi literas requiris? Quas? Quas, queso, scientias illic atque doctrinas desiderari putes? Quorum denique calamitosam orbitatem operose exaggeras?* tamen, ne vel inhumanitatis arguamur, vel videamur *αἰσίου δῆται*, tacebimus. Id unum addere liceat, literarum culturam, qualis requiritur, vigere adhuc in scholis Protestantium Hungaria, quas tamen, nisi per scommata, non laudavit *Innocentius*. Sed lubet flores operis nonnullos decerpere, ut pateat, libellum, per omnes etiam particulas, properatum esse, & futilem, quod ipse professus est in dedicatione Autor *Innocentius*.

Pag. 40 expositurus, cur vitio Hungaris verti nequeat, quod historiam ruderum, aut scientiam lapidarem ac numismaticam, ignorent, has rationes affert: *Quia in Hungaria neque materiam invenit ea scientia, neque usui esse potest; quod numismata veterum Romani Imperii principum in arvis Hungaricis vix reperiantur.* Quod quidem omni experientiæ contrahit; lapides, nummi, aliaque antiquitatis monumenta, tota Hungaria, atque in Daciæ veteris finibus inprimis, maxima copia eruuntur, neque adeo *dossuario*, uti Autor loquitur, opus est, *qui moles, inscriptaque vetustis characteribus saxa, eo comportet.* Esto autem, non reperiuntur; an inde sequitur, nulli eam scientiam in Hungaria esse usui? Quale hoc ratiocinium est? profectum ab homine, qui adversario suo toties oggerit, eum in arte ratiocinandi parum esse exercitarum. Immunis sit, oportet, ab omni vitio, qui in alterum paratus est dicere:

Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus.

Pag. 44, 45, *Mathesis*, inquit, floret in Hungaria,
 Ff quia

quia Tyrnaviæ publicus Matheseos Doctores constitutus est, & quia in metallifodinis sunt prodigiosæ & incredibiles machinæ. Quæ? qualis? quanta? Ad has consequentias

Auribus arrectis, atque ore patente, stupemus.

Pag. 48 commendatio Philosophiæ Peripatericæ legitur, ab antiquitate; ab auctore; a sectatoribus; inter quos Thomam de Aquino, & Joannem Duns Scotum, Magistros divinos, ac celo demissos potius, quam communes terræ filios, appellat: ignarus forte, istos ipsos homines inanibus nugis veram eruditionem complevisse, suamque iis debere originem secutorum seculorum barbaricam; cujus nullum, nisi excusso antiquissimo illo iugo Aristotelico, finem videmus. Ceterum, ab antiquitate Philosophiam, ab auctore, a sectatoribus, laudare, idem est, ac ignorare, quid Philosophia sit, profiteri. Rationem ducem in Philosophicis, non autorem aliquem, sequere oportet; veritatem ex se ipsa, non ex antiquitate, æstimes, necesse est, si veri nominis Philosophus esse, quam Piffbratus philosophicus, malis. Omnis reliqua Philosophorum natio, quæ aliter philosophatur, ad *servum pecus imitatorum* pertinet.

Pag. 50 de Atomis & moleculis quædam fatiæ jectone disputat Innocentius; quæ profecto huc minime omnium pertinebant, quando ostendendum potius fuit, veri nominis Philosophiam vigere quoque inter Hungaros. Est hoc Delphinum silvis appingere. At talis esse properatus labor solet, neque alia expectari facies poterat operis

— — — — — *quod non
Multa dies, & multa litura coercuit, atque
Præfectum decies non castigavit ad unguem.*

Pag. 59, Latinæ Linguae studium florere apud Hungaros, gloriosus miles noster suo exemplo docet, quando confidenter ad adversarium scribit:

*Congredere eloquio, vel carmine, delige quodvis,
Ipse*

*Ipse ego pro sociis pergam contendere vires:
 Nec certe ancipiti tecum concurrere Marte.
 Scilicet baud tantum, quantum, si me affiliat mus,
 Te mror; aut vescis pugnet si musca lacertis.
 Es mihi vena sakt, viget & mihi carminis ardor,
 Me quoque nutrices vatem finxere sorores,
 Aptæque Castalia tinxere aspergine labra.
 Atque meo pariter confedit Tullius ore,
 Non prorsus macer, exuccus, jejunus, & ille:
 Simi licet exiguus, neque par nostratibus usquam.*

Hem! ut sæpe summa ingenia in occulto latent!
 Nunc demum intelligimus, verum esse & illud alterum,
 quod vulgo dicitur: multa sunt, quæ non videntur.
 Nempe:

— — — — *centum in Cilicia,
 Et quinquaginta centum Sycolatronida,
 Triginta Sardi, sexaginta Macedones,
 Sunt homines, tu quos occidisti uno die;*

lingua videlicet tua, Vir incomparabilis, si verbis tuis
 fides,

Quæ pag. 62 seq. de methodo tradendi elementa
 literarum, pietatis, Grammaticæ, linguarum, Poeseos,
 Rhetorices, historiarum, Arithmetices, ab Autore affe-
 runtur, tam puerilia, tam ridicula, sunt, ut nihil supra;
 quæque iudicium adversarii, de prava literas in Hunga-
 ria edocendi methodo, plane confirmant, cum deberent
 evertere.

Quid? quod & falsa immisit Vir Doctissimus; quo
 illa pertinent, quæ de historiarum studiis, deque lingua-
 rum cultura, commentatus est.

Pag. 88 & sequentibus, usque ad *Partis primæ* finem,
 laudes Primatum Hungariæ, atque Episcoporum quorum-
 vis, fuse narrat *Innocentius*; ut demonstratum daret,
 quanti, quamque literati, viri essent in universum om-
 nes. In qua narratione illud non parvo dedecori ce-
 dit Autori, civi Hungaro, quod nomina propria Magna-

tum, quos enumerat pag. 90 & 91, misere delumbavit. Deinde etiam illud, nisi properati laboris ratio aliquo modo excusaret, culpandum foret, quod, cum in laudandis viris omnino summis occupatus est, novam Theologiæ Scholasticæ commendationem, laudes *Augustini*, prædicationem Doctoris Angelici, quem *Solem Theologorum* nominat, loco quippe alienissimo, orditur.

Ordinis, scilicet, hac virtus erat, & Venus.

Tandem ad Hæreticos, uti ipse vocat, in Hungaria delapsus, ne in solum adversarium inhumanitatis documenta dedisse videretur, & hos intemperanter lacerat; quando *perfricta audacia blaterones, & vix ullis malleis cædencia pectora duratorum*, ut cetera scommata fileamus, appellat. Hæc ut probata daret, hæreticis suis exprobrat, quod Concilii Tridentini decreta, (quæ in Hungaria nunquam fuisse publice admissa, doctissime exposuit *Godofredus Schwartz*, Vir Cl. in *Vita Dudithii pag. 56 seq.*) quod traditiones, quod Patrum Ecclesiæ consensum, omnino respuant. Quæ si cordatiores naso adunco suspende- rint, ipsius *Innocentii* culpæ id fiet, qui talia

— — — *sibi met suspendia necit.*

Ad hæreticos istos convellendos Thraso noster opus suum, quod adversus perfidiæ triarium scripserit, *de Existentiæ purgatorii, medicamentine, an jurisjurandi, ignoramus, magnopere commendat.*

Quod pag. 119 de *Kermanno*, Lutheranorum Superintendente, quem ob id ipsum *impostorem consecratum*, (ut olim gentiles de Christianis, *vir bonus, tantum quod Christianus*,) nominat, in perpetuo carcere arcis Pifomenfis defuncto, scribit, quasi ad Deum septem collium paulo ante mortem desciverit; illud omnino nequissimum mendacium est. Equid enim prohibet, scapham scapham dicere? Certiora omnia de viri obitu novimus. Quando autem de Hungaris pag. 136 prædicat, eos omni ostentatione abstinere, illudque *Tullii, vitandam esse ingeni ostentationis quæ suspicionem*, addit; vera quidem probellus

fectus est, sed, ab Hungarorum indole quam longissime se defecisse, simul fateatur; necesse est; quod omnis ejus proparatus labor æra ostentatione absolvitur.

Pag. 136 & sequentibus iterum hæreticos adoritur *Innocentius*, atque *breve[m] historiam infausti hæresum incrementi in Hungaria* subnectit; quam vel propterea non moramur; quod nullas ibi modestia, humanitas, veritas, partes sibi vindicat; sola contra bilis loquitur.

Tandem, ut staret, quam Comædiam parte prima egisset, fecit, quod plerumque facere Comædi solent. Hi, ut fabulæ exitus divini quid habeat, omni opere annuntur; Deum proinde aliquem ex machina fingunt, qui finem scenæ miraculo imponat; ita Noster, postquam *paginis 146* omnia miscuit, desinit in prodigio, quod *pag. 147* legat, & credat, qui volet.

Vindicationis Pars altera specialis, (Actus Comædiæ secundus,) pro Diacefi Nitriensi conscripta est, quia ipse inde Autor, genere, patria, domicilio, est, quod ipse titulo libelli profiteretur. Geographia civitatis Nitriæ, atque Chronographia, primo loco exponuntur, tam scrupulose, ut neque *caneros retrocedentes*, neque *lentam resolutionem*, neque minutissima alia, quæ Nitra flumen alit, omissa videas. Immo, quæ res maximi momenti, notatuque dignissima, fuit, & *platea; regis prerogativa a reliquis distincta*, indicatur, quæ cælo demissum pignus divinum, *Docuimus Innocentius*. Disceptent, quantum volent, de *Homeri* patria, urbes Græciæ; ne idem de se Hungari facerent aliquando, providit *Innocentius*, quando non urbem modo, sed & plateam, qua natus est, quæ est in cives suos benignitate plane singulari, tam operose exposuit. Reliqua enim literaria Respublica hominem non novit. Inde laudes *Episcopi*, *Parochi*, *regularium & irregularium virorum*, *Scholarum* item *Nitriensium*, leguntur, tam copiose, ut mireris, quam profusus verborum, rerum autem inanis, sit *Innocentius*. Ne vero Lectores ignorarent, quæ ipse arte reliquorum Nitriæ

Episcoporum meminisset, Lemmate adscripsit: *Præteritio Rhetorica Episcoporum Nitriensium propioris retro temporis &c.* digna scilicet præteritio, quam, nugis scholasticis relinquendam, prætereamus. Tandem exoptatissima lecturis *Conclusio particularis ipsius Auctoris circa suam personam pag. 201* succedit; hoc ipso ridicula, quod barbara: *Circa suam personam!* quæ unquam latinitas ita locuta est? Et tamen incomparabilis Scriptor verba *Ciceronis*, quibus de suo ingenio gloriatus est, sustinuit de suis in puram latiniratem meritis usurpare. Scilicet summa est ignorantia, opinio scientiæ. Atque tum bella hæc Vindicatio

Explicit rursi

per autumnæ otium in Herculæ

haud longe a cunabulis

M. Tull. Cic. C. Mar. Plin. Plantique, &c.

Profecto, satur erat, ita oportet, cum *circa suam personam* tam *concluderet particulariter* Innocentius; nam rursi erat, erat in otio, personatus erat. Ceterum non habet, quod sibi gratuletur hanc rei literariæ in Hungaria vindicationem, Hungaria literata; Autor enim, quod vindicare poterat, quodque debebat, quia pollicitus est, minime vindicavit; quin potius omnem deturpavit patriam, eo majore crimine, quod civis. Illud quoque notandum est, Virum Doctissimum nullas plane orthographiæ regulas toto suo libello observasse; perpetuo enim scribit: *pherasque, capit, Carthofius, Prasbyterum, hypotiposis, tyara, Per-ispaticorum, &c.* Ex quibus etiam illud pueri nostrates intelligent, *Innocentium* hospitem esse in Græcia, ut forte in plerisque aliis. Adde, quod vetustas & obsoletas voces pæne infinitas adhibuit, ut eruditior vulgo haberetur. Nempe,

Quo facetior videtur, & scire plus quam ceteri,

Pertisum hominem, non pertæsum, dicere ferunt.

Verba sunt *Lucilii*, in *Sat. P. Scipionem Africanum* Iugillantis. Aliter doctissimi quique, cum *Cicerone*, usum loquendi populo concedunt, scientiam sibi servant.

GEOR-

GEORGII COOPMANS, M. D. BREVIS DE
Scriptio febris intermittens, epidemicae anomala-
le mali moris, præcipue Franequera
grassatae A. 1748.

Ex diversa cæli temperatione varios concitari morbos, jam olim & antiquis Medicis fuit cognitum. Quid enim frequentius, quam quod aer cænosus, humidus, nubilus, propter insensibilem perspirationem, *Sanctorianam* dictam, impeditam, ejusque materiam retentam & acrem factam, profert catarrhos, itemque febres catarrhales? Sic quoque aer siccus, præter consuetudinem calidus, febres producit ardentes, biliosas, varias, diversæ indolis intermittentes. Ita & hoc anno 1748; post infuerum, & intensum, calorem æstivum, plures menses perseverantem, febres, & præcipue in urbe nostra Franequera, ortæ sunt intermittentes, epidemicae, anomala. Quæ incipiebant potissimum circa initium mensis Augusti, maxime regnabant post medium ejusdem mensis, per totum tractum mensium Septembris, Octobrisque, quando adeo sæviebant, ut nulli fere parcerent, complures in una domo, imo plerumque omnes, infantes æque ac senes, pauperes ac divites, sexum utrumque temperamenti infestarent: donec, mutata cæli temperie, cedente calore, circa finem mensis Octobris, & quidem magis magisque in initio Novembris, relanguescebant.

Dum potissimum autumno hæc febres grassabantur, partim erant intermittentes, partim vero remittentes, gravibus plerumque symptomatibus comitata, anomala, irregulares, adeo ut non dubitaverim, quin hæc *Febres* eum Cel. *Friderico Hoffmanno*, quæ annis hujus Seculi 26, 27, 28, regnabant, appellaverim *intermittentes, Epidemicas anomalas mali moris*, ab eruditissi-

mo & Excellentissimo Viro in *Tom. II Sect. I Cap. IV Edit. in Folio* descriptas.

Differendum mihi hic prolixè non est, quinam Medici palmam teneant, an febres dentur intermittentes malignæ? Melius duxi, concinnam & accuratam hujus morbi tradere historiam, quam quidem plurima & facile inania in utramque partem afferre argumenta. Experientiâ tamen teste, collatisque observationibus, non dubito illud affirmare.

Incipiebant plerumque hæ febres cum horripilatione, frigore, oscitatione, subsequente vero calore, & æstu; tandem in sudores desinebant.

In quibusdam febris erat in initio tertiana, post unum alterumve paroxysmum in continuum degenerans, alternis diebus in nonnullis, in aliis singulis, semel, imo bis, suam habens exacerbationem. Aliquot a primo insultu febrem habebant continuam, quamvis rarius. In quibusdam periodum servabat plane intermittentem. Postquam febris illa, in continuam mutata, per 7, 9, 11, vel 14, dies perseveraverat, iterum sese in intermittentem invertibat. Quidam magnopere conquerebantur de capitis, nullis remediis cedente, alii cervicis, nonnulli dorfi, quidam rursus lumborum, manuum pedumve alii, dolore acerbo, lancinante. Omnes fere, maximus saltem laborantium numerus, sentiebant dolorem gravativum circa ventriculum, intestinum colon, alii in latere sinistro infra costas spurias. Quamplurimi tam per vomitum, quam per alvum, materiem excernebant pituitosam, biliosam, acrem. Sudores sæpe aderant frequentes, copiosi, & præcipue circa remissionem febrilem. Post unum alterumve paroxysmum omnes propemodum sentiebant summam & incredibilem virium jacturam. Quidam quoque (ut annis supra citatis annotavit *Hofmannus*.) conquerebantur simul de calore & algore. Alii sitiebant, in aliis vero sitis minime urgebat. Lingua interdum erat madida, interdum sicca, spasmodica, crusta tenaci oblecta. Nonnulli,

Nonnulli, clausis oculis, insomniis spectrisque variis erant obnoxii. Quidam vero placide non tantum, sed somnolentia quasi affecti, paroxismo febrili, dormiebant. Alii vigilijs, jactationibus, inquietudinibus, delirijs, agitabantur. Nullum symptomatum tam frequens erat, quibus ægroti afficiebantur, neque tam durum atque vehemens, quod in me ipso, proh dolor! quoque expertus sum, quam anxietas illa circa hypochondria, quæ in nonnullis adeo dura & notabilis erat, ut omnia superare videretur. Infantes, hac febre laborantes, imprimis paroxismis, sæpe convulsionibus, quasi divellebantur. Urina rubra, flammea, biliosa, sedimento rubro, cinnabario, interdum magis griseo, sive cinerio, oppleta. Pulsus nihil peculiare in se habebat.

Licet ingens ægrotantium numerus, tam dira affuerint symptomata, & febres sæpe recidivæ; perpauci tamen, nisi ingenti errore, & perversa medendi ratione, naturæ satisfecerunt.

Vestigatis accuratiusque pensatis harum febrium causa, indole, symptomatibus, videbatur mihi saburram, vel collectionem humoris pituitosi, biliosi, corrupti, aeris, in primis viis hærentis, omnia hæc producere: ideo has formavi indicationes; 1) ut materiam peccantem blandis evacuantibus tam per vomitum & alvum, quam per cutem, eliminarem; 2) sanguinem humoresque corrigerem; & tandem 3) symptomatibus succurrerem, eaque lenirem.

Si quis opem meam & consilium imploraret, postquam ægrum sedulo examinaveram, in initio usus sum vel laxantibus, clysmatibus, emeticis, vel, præut indicatio patiebatur, mixtura temperante, nitrosa, subacida, decocto aperiente, &c. Hanc quidem observavi methodum: Si vires permitterent, præscripsi emeticum ex Rad. Ipecacuanhæ gr. XXV ad ʒʒ, vel laxans quoddam remedium ex Rheo Electo, sive Pulpa Tamarindorum, Massave Pilul. Cochix majoris; contra, si vires magnopere essent debilitatæ, statim adhibui mixturam ex Antim. diaphor. non abluto, Nitro, Sale Prunellæ, Polychresto, Extr. Taraxici, Succo Citri recenter expresso, Oxymelle simplici,

plici, Syrupo acetositaris Citri, Aqua Cichorei, Fl. Rhoeados, Sambuci, Lactuce, Melissæ, Menthæ, similibusque, vel Decoctum ex Radicibus Herbisque aperientibus, & pro re nata, ad virium jacturam refocillandam, stimulantibus, interposito post biduum triduumve ex supradictis laxante, vel clysmata. Hac methodo febre continua superata, & ad intermittentem redacta, statim in usum vocavi Corticem Peruvianum, qui efficacissimum tutissimumque præstitit effectum, neque minores ad recidivam tollendam edidit vires.

Ut anxietates spasmodicas circa hypochondria lenirem, summum laborantes habuerunt solatium & levamen ex Ra. Castorei & Sp. Menthæ ad gr. 40, 50, vel 60, adhibita. Capitis vero dolor tempore paroxysmi febrilis nullis plane cedebat remediis, sed febre remittente sponte evanescebat.

Quod ad Venæsectionem, in hisce febribus bis terve institutam, sicco pede præterire nequeo, quæ tamen partim ex incitiâ ægroti, partim ex falsa persuasione & perverso præjudicio eorum, est peracta, qui publice hariolari audent, se omnes omnino morbos phlebotomia curare, & in omnibus quoque febribus ejuscunq̃ue indolis adhibere. Verum enim vero, nisi vehementer fallor, hæc curandi methodus e diametro morbi genio contrariatur, omnemque materiæ peccantis excretionem sufflaminat, imo potius intra viscera coercet, præsertim cum vires vitales, si unquam, hic præcipue, tam necessaria materiæ morbificæ discernendæ instrumenta exhaurit. Fateor, fuerunt quidem nonnulli, sed pauci admodum, in quibus plethora, venæ incisionem quoque imperavi, attamen in iis tantum, in quibus diathesis inflammatoria, vel visceris cujusdam inflammati indicia, aderant. Cogitandum non est, B. L. me sanguinis missionem studio partium omisisse, sed amore erga alienos incitatum, & salutem ægrotum querentem, abhorruisse.

Hæc curandi methodo observata, absit inanis gloriandi

andi superbia, vere dicere possum, nullum laborantium, qui opem & consilium meum implorarunt, nisi antea perversam medendi rationem adhibuissent, fuisse extintum, præter unicum, cujus hæc est morbi historia.

Matrona quinquagenaria optimæ & robustæ constitutionis opem meam & consilium requisivit, quæ decimo Octobris die febre corripiebatur cum frigore, horrore incipiente, & crudelibus anxietatibus, circa hypochondria per totam fere noctem durantibus, stipata; altero vero die melius sese habebat; circa vesperam diei sequentis, scilicet duodecimæ, me arcessit; inveni tum ægotam adhuc febricitantem, & conquerentem de dolore gravativo circa hypochondria; quare præscripsi mixturam temperantem, nitrosam, ex supradictis; accedebam sequenti die, omnia fere, ut ante, perseverabant, præparare jussi pulverem ex Rhei Electi ʒʒ, unde alvus hac die leniter ter quaterve respondebat, & melius circa vesperam sese habebat; interim continuabat uti præscripta mixtura; circa mediam noctem febris iterum invadebat & exacerbabat, verum anxietates & reliqua symptomata præcedente paroxismo longe erant mitiora. Visitabam illam tempore matutino, mihi narrabat, quod alvus sæpe fuisset soluta, & excrevisset materiam puitoso-biliosam, Pulsus erat satis regularis, & febris fere nulla, continuavit usum præcedentis mixturæ. Post meridiem iterum me consulebat, quando ancilla dicebat, quod fæces sanguine essent tinctæ, quas & mihi ostendebat; inveni tum pulsum debilem, frigus extremorum, respirationem difficilem, quare clysmata ex lacte dulci, Terebinthina, & Saccharo rubro, fuit applicatum, & postea iteratum, spe, ut opem afferret, sed frustra; nam paulo post sextam vespertinam visitavi, vidique, miseriam in agone mortis versari, jactationibus, anxietatibus horrendis, vexari, oculis caliginosis, respiratione difficillima, deglutitione plane impedita, pulsu tam debili, ut tactu fere explorare non poterim, & sic circa septimum diem halitum extremum efflavit.

C. F. OECHLIZII ADDITAMENTUM AD
Analysin Problematis Cataoptrico-Analytici, in Novis A-
ctis Anni superioris Mens. Octobr. pag. 601 expositam;
 & *Analysin novam, & Constructionem, sistens.*

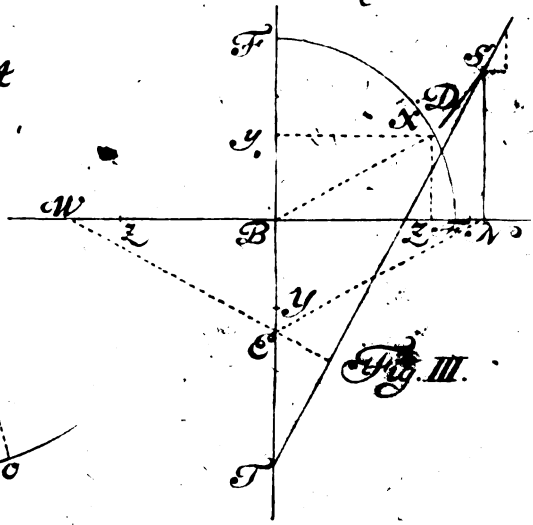
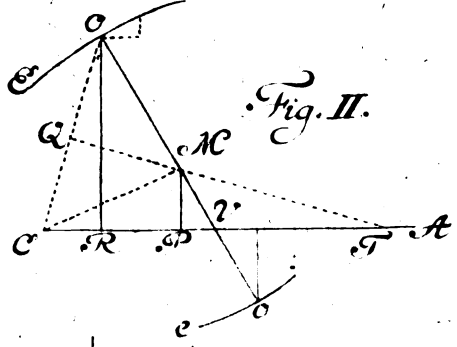
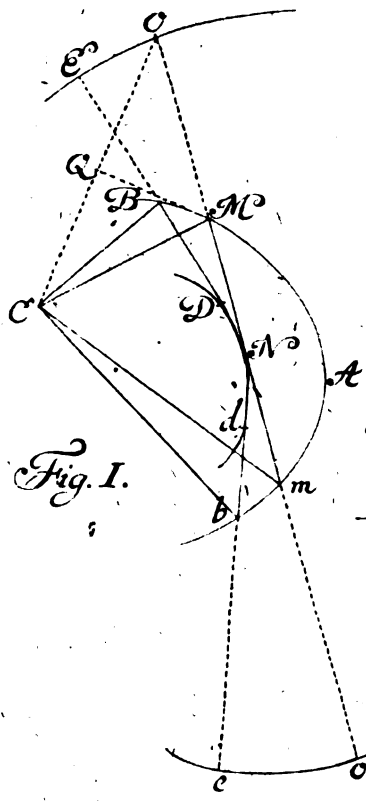
Fidem feci sub finem *Schediasmatis* citati, exhibiturum me solutionem Problematis illius geometricam; quæ cum facilem, eamque generalem, Constructionem suppeditet, tum præterea novam, & ab allatis proflus independentem, solutionem analyticam præbeat, cum præcedente tamen perfecte conspirantem. Hocce promisso stare eo minus dubito, quod non solum illud ad omnimodam hujus Problematis solutionem desiderari videatur, sed & dicta solutio analytica simplicitate gaudeat maxima.

TAB. IV   Sit itaque *MAm* Curva proposita, radios omnes, ex
Fig. 1.   *C* exeuntes, post duplam reflexionem in *M, m*, iterum in *C* colligens; sitque *DNd* Cautica, concursu omnium radiorum reflexorum, ut *Mm*, genita, quam *Mm* contingat in *N*. Ex proprietatibus Cauticarum constat, si sumatur initium Curvæ *MA* ubicunque, ut in *B*, & radius inde reflexus sit *BD*; fore semper $CM + MN = CB + BD + \text{arc. } DN$. Unde colligitur, si eodem modo sumatur ad alteram partem punctum Curvæ *b*, sitque reflexus inde *bd*; fore summam trium $CM + Mm + mC = CB + BD + \text{arc. } Dd + db + bC$, adeoque semper constantem.

Concipiatur jam, in singulis punctis *M* produci radium reflexum *MN* in *O*, ut sit $MO = \text{incidenti } MC$; & oriatur exinde nova Curva *EO*, quam constat generari evolutione Cauticæ *DN*, si in *D* fiat longitudo fili $DE = CB + BD$. Facta nunc simili constructione in puncto *m*, ut prodeat punctum *o*; facile intelligitur, duas partes *EO, eo*, ex eadem Curva continua *MAm*, eodem proflus modo, genitas, eandem quoque constituere Curvam continuam, cujus quidem hæc erit proprietas, ut (ex nat. Evolutionis) *Oo* sit ei utrinque in *O, o*, normalis, & (vi præced.) constantis magnitudinis.

Sec

TAB. IV. ad Nov. Act. Erid. A. 1749. c. M. April. pag. 230 seq.

Sed præterea liquet, ex hac Curva, si esset cognita, statim dari ipsam quæsitam *MAm*. Nam, ducta quavis ei normali *ON*, junctaque *CO*, cui bisectæ agatur perpendicularis *QM*, occurret hæc ipsi *Oo* in puncto Curvæ quæsitæ *M*. Redit itaque generalis Solutio & Constructio præsentis Problematis ad hoc aliud multo simplicius: *Invenire Curvas omnes continuas, ut EOoc, ejus natura, ut normalis quævis ON occurrat ei iterum normaliter in o, sitque* (quod exinde per se sequitur,) *constantis magnitudinis.*

Huic solvendo adhibeo eandem Methodum generalem, qua jam pro præcedenti Problemate, aliisque similibus, usus sum. Relata nempe Curva ad axem *CA*, sit *CR*

$$= x, RO = y; \frac{dy}{dx} \text{ (seu tang. } ROV \text{ ad rad. 1)} = p;$$

CV = u, unde $u = x + yp$. Consideretur jam relatio inter x, y , & p , & u . Primo cuivis angulo normalis cum axe, h. e. cuivis p , duo puncta Curvæ O, o , h. e. duo valores ipsius x , vel y , respondere debent. Dein utraque normalis in idem punctum V debet incidere, ut rectam continuam efficiat, h. e. eidem p unicus respondere valor ipsius u . Unde habentur duæ conditiones: ut 1) x, y , sint functiones irrationales ipsius p ; 2) u functio ejusdem rationalis. Ad inveniendas x, y , ex relatione inter p, u , differentietur $u = x + yp$, & substituto $dx = dy: p$, factaque denuo integratione, habebitur

$$y = \frac{c \int \frac{p \, dp}{\sqrt{(p^2 + 1)}}}{\sqrt{(p^2 + 1)}} - \frac{c}{\sqrt{(p^2 + 1)}} \text{ ubi } c \text{ constans arbitraria.}$$

Unde & $x = u - yp$ habetur per p, u . Si ergo ex condit. 2) sumatur u functio quævis rationalis ipsius p , & constans c non ponatur = 0, semper y, x , conditionibus 1) respondebunt, quia ad minimum terminus per c affectus semper est irrationalis. Curvæ autem algebraicæ pen-

Fig. 3

TAB. IV
Fig. 2.

2 $\int \frac{p du}{\sqrt{(p^2+1)}}$ Sed, ut Solutio generalis habeatur, quarantur primo omnes Curvæ algebraicæ, e relatione inter p , u , procedentes; unde summa hæc resolvenda in

$\frac{p u}{\sqrt{(p^2+1)}} - \int \frac{u dp}{(p^2+1)^{\frac{3}{2}}}$; quæ erit algebraica, si, posita P functione quavis algebraica ipsius p , sit $u = \frac{dP}{(p^2+1)^{\frac{3}{2}}}$. Ut jam inter has Curvæ omnes Proble-

matis eruantur, debet esse u functio rationalis ipsius p ; unde P irrationalis, eaque talis, ut irrationalis $(p^2+1)^{\frac{3}{2}}$

divisione abeat. Ponatur itaque $P = \frac{R}{\sqrt{(p^2+1)}}$, ubi R

rationalis, fietque $u = (p^2+1) \frac{dR}{dp} - Rp$; & hinc

porro $y = p \frac{dR}{dp} - R \frac{p}{\sqrt{(p^2+1)}}$; & $x = \frac{dR}{dp} + \frac{cp}{\sqrt{(p^2+1)}}$;

tibi adeo sumta R functione quavis rationali ipsius p , conditionibus Problematis generalissime satisfit. Ponatur e. g. $R = ap + b$, & prodit æquatio generalis ad Circu-

lum. Posita $R = ap$, fit $y = ap^2 + \frac{c}{\sqrt{(p^2+1)}}$, $x = 2ap$

$+ \frac{cp}{\sqrt{(p^2+1)}}$.

Transiamus nunc ad *Problema catoptricum*, ubi totum negotium eo redit, ut inveniatur intersectio M normalis OV , & perpendiculari QM , CO bisectæ erecti. Jun-gatur

CF

gatur CM, & est $PM = \frac{\text{tang. } CMP + \text{tang. } PMV,}{\text{tang. } CMP}$
 & $CP = PM \cdot \text{tang. } CMP$. Sed $CMP = 2COM - PMV = 2COR + ROV$; unde ob $\text{tang. } COR = x : y$,
 & $\text{tang. } ROV = p$, invenitur $\text{tang. } CMP$; & hinc
 $PM = \frac{y(y - px) - x(x + py)}{y - px}$, $CP = y$

$$(x + py) + \frac{x(y - px)}{y - px}. \text{ Cum jam sit } y - px = \frac{2(y - px)}{2(y - px)}$$

$$R \sqrt{p^2 + 1}; x + py (= u) = (p^2 + 1) \frac{dR}{dp} - Rp; \text{ habebuntur pro valoribus ipsarum } 2PM, 2CP, \text{ duz fractiones, quarum denominator } -R \sqrt{p^2 + 1}, \text{ numeratores vero } - (p^2 + 1) + R^2 + c^2$$

$$c^2 + 2c \left(\frac{p dR}{dp} - R \right) \sqrt{p^2 + 1}, \& - 2(p^2 + 1) \frac{dR}{dp} + (p^2 + 1) p \frac{dR^2}{dp^2} + R^2 p - c^2 p + \frac{2c dR}{dp} \sqrt{p^2 + 1}.$$

Quæ formulæ, mutatis omnibus signis numeratorum & denominatorum, prælas coincidunt cum iis, quas in *Solutione An. præc. pag. 61* exhibui; cum hic sit p , quod ibi est v , nempe $\text{tang. } PMV$, & R denotet hic functionem quamvis rationalem ipsius p , illic ipsius v . Quod autem ibi est p , est $\text{tang. } PMT$, cui $= ROC$, seu hic $y : x$.

E formulis præced. etiam nunc facilis derivatur *Constructio*. Sit enim DS Curva quævis, in qua ordinata $NS = R$ sit functio rationalis abscissæ $BN = p$. In B fit normalis indefinita; in eaque BE recta, quæ præ unitate assumat-

TAB. IV
Fig. 3.

assumatur; & radio $BF = c$ describatur circulus. Ducta

jam tangente Curvæ ST , erit $BT = \frac{pdR}{dp} - R$. Ducta

tur per E ei normalis EW , eritque $BW = \frac{dR}{dp}$. Jungatur

EN , eique ducatur parallelus radius BX ; & ad BN

ducatur parallela Xy , & normalis XZ , eritque $BZ = \frac{cP}{\sqrt{(p^2 + 1)}}$,

$By = \frac{c^2}{\sqrt{(p^2 + 1)}}$. Unde facta $Bz = BZ$, $BY = By$, erunt

WZ & TY , atque Wz & Ty , binæ abscissæ cum ordinatis respondentibus pro Curvâ EO , quæ nempe dant duo ejus puncta, normalem communem habentia. E Curvâ EO autem, uti jam ante dictum, facile construitur Curva catoptrica MAm .

Si e. g. DS sit recta, erunt puncta T , W , fixa, & pro Curvâ EO prædibit ipsissimus. Circulus FXF . Ex eo autem porro pro Curvâ MAm prodit vel Ellipsis, vel Hyperbola, prout punctum C jacet vel intra, vel extra, circulum.

Ceterum ex iisdem Curvis EO facile etiam Solutio & Constructio pro Casu Parallelismi deduci possent, paucis mutatis. Sed dicta sufficiant.

Liceat Errata quædam, in *Figuris Schediastatis præced.* pag. 61 relicta, addere: *Fig. 1* extremitati rectæ, ex O ad CM ductæ, adscribatur Q . *Fig. 2* jungatur LT ; item perpendiculo, ab M ad CA demisso, adscribatur P .

Exit nuper prelo nostro *Tomii septimi Supplementorum ad hæc Nova Acta Sectio prima*, cum *Tomii sexti Miscellaneorum Novorum Lipsiensium Parte quarta*, quam *Tomii septimi prima* proxime sequetur.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Maji Anno MDCCXLIX.

APPENDIX AD THESAURUM GRÆCÆ
Linguae, ab Henrico Stephano constructum, & ad Le-
xica Constantini & Scapulae, studio & labore
DANIELIS SCOTT, F. U. D.

Tomi II.

Londini, typis Jac. Nettenham, venditur apud Jo. Noon, 1745, fol.
Alph. 7 plag. 6.

Splendidum hoc est Opus, & forte plus, quam oportebat.
Necessarium quoque erat; & sane Supplementum *The-
sauri Stephani*, si rite institatur & peragatur, est uti-
lissimum opus, quod aliqui parvis editis speciminibus jam
tentarunt, ut *Grammianus* in *Xenophontis* suis, doctus ille
Anonymus in *Tomo V Miscellan. Observat. Critic. Amstelod.* alii-
que plures, quibus Noster non videtur usus. Nulli dubitamus,
Anglo nostro suum hoc opus multis vigiliis, & diuturno
magnoque labore, constituisse: quod solet omnibus accide-
re Lexicographis; si tamen ipsum ex levi inspectione hujus
operis satis & ex vero æstimare didicimus, pæne audeamus
eam impari huic exequendo affirmare. Facile quidem agno-
scimus, unum hominem tam vasto, tam ingrato labori, qualis
est, Lexicon Græcum condere, vix sufficere; ultro quo-
que locum facimus precibus suis, Præfationis finem *lapsibus
suis ignosci* rogantis, *quandoquidem non gloria, non certe lu-
cro, sed solius rei publicæ literariæ commodo, consuluerit.* Di-
gna profecto amplissimis laudibus rara in literatis animi nobili-

Hh

bilitas. Neque dubitamus, hoc Opus utilissimum multis fore, & longe magis, multoque pluribus, futurum fuisse, si pretium ei splendoremque Autor circumcidisset. Fatendum tamen omnino est, huic operi tam splendido labem non unam adhaerescere. Non illud urgemus, hic nova omnia non comparere; sapienter repeti ab *H. Stephano* jam allata. Nam id ex Nostri erat instituto, quæ *Stephanus* nimis vage, aut nulla cum auctoritate, aut autore non satis probo & præclaro, commemoraverat, ea curatius definire, & cum elogio gravis & illustris alicujus scriptoris Græcæ civitati asserere. Verum id omnino in culpam incidit, quod viam ingressus est, qua si quis pergat, possit his duobus Voluminibus similia centum alia non magno negotio congerere. Quid enim? Annotare gerundia omnia, in *εον* terminantia, si velis, ubi erit operi finis? Id tamen Nostri voluisse, quis non conficiat, videns, tanquam rara & digna, ἀποβλητέον, ἀποδοτέον, & talia plura, hic notari? Quæ quis dicat *Stephano* deesse, qui radices eorum ἀποβάλλειν, ἀποδιδόναι, &c. habet? Hæc in tironum gratiam notari si dicas, qui nesciant illa ab his derivare, nimium deprimes operis hujus dignitatem, & maxime imperfectum esse clamabis, quando quidem longe plurima hujus generis non habet. Quis ἀνώδυνος merito desideret in *Stephano*, aut κακῶς, qui ἀνώδυνος & κακός habet; ἀπελαίω in eo, qui ἀπελαίωσιν promittit? Inutilis erit, & onerosus, & nunquam superabilis, labor, omnes possibiles vortum formas seorsim enotare, quas vel imaginatio fingat, vel lectio suggerat, præsertim in lingua, in qua non fuit ætas, non Autor, qui fictionem non tantum non permiserit sibi, sed etiam non affectarit. Annotat Noster e. c. ἀπαγνίζομαι, formam Ionicam pro consueta ἀφαγνίζομαι. Atqui, si Ionismum asserere totum voluerat, & Dorismum quoque, debuerat utrumque *Emilii Porti Lexicon Herodoteum & Pindaricum* transcribere. An etiam consultum fuerit studiosis in eo, quod omnes a Grammaticis pro arbitrio confictæ voces, ut est e. c. ἀπερικεψία, omnia inquisitionis ævi, ut est ἀποβλήσιον, huc, tanquam in Cyceonem, confecta fuerint, de eo conseant peritiores. Dubia profecto

&c

& manifeste corrupta, ut ἀπεριάλλητον, pro ἀπεριλάλητον, ut ἀνώσιμος pro ἀνώσιμος, & hujus farinae plura, absque iudicio, absque admonitione, in medium conjici, id tolerabile non est. Lectores enim ea non tantum non adjuvant, sed implicent magis. Et quid facilius, quam *Hesychii, Suida, Etymologici, Phavorini*, aliorum, hallucinationes compilando, librum comportare, qui bajulum oneret? Iudicium etiam in illis ridiculis & æque ad Scythas, quam ad Græcos, pertinentibus, ἀπιστοσάτρα, ιατ|ατ|ατ|ατ|αυ, φλατθοτραιθ, & similibus, desideramus. Mirum, illud ejusdem pæne commatit *ἐλψιχρυσοχαυνοπρωκισιαοναυ* annotatum non fuisse. In Lexico Græco accentus ut plurimum abesse, & sæpe absque necessitatis discrimine spargi, tanquam sacculo excussos, item Latinam interpretationem deesse tam Glossis ipsis, quam testimoniis Autorum, id magnum profecto vitium est. Hæc sunt ferme, quæ notanda nobis visa fuerunt, obiter tantum, nec a pagina ad paginam, librum hunc lustrantibus. Interea pro congestis magna mole magnoque labore bonis & utilibus gratias, ut par est, habemus doctissimo Viro, cujus & eruditionem & bene de Græcis literis merendi studium agnoscimus.

HISTOIRE GENERALE D'ALLEMAGNE, &c

hoc est,

*HISTORIA GENERALIS GERMANIÆ,
conscripta a JOSEPHO BARRIO Canonico regu-
lari S. Genovevæ, & Cancellario Academiæ
Parisiensis.*

Tomus IX & X.

Parisiis, apud Carolum J. B. Delespine & Joannem Thomam
Herissant, 1748, 4.

Tom. IX Alph. 4 plag. 20, Tom. X Alph. 5 plag. 3.

Emenfi maximam partem sumus iter, quod, Rev. *Barrio*
duce, adhuc instituimus. Restat, ut, quomodo ille
res,

H h 2

- res, ultimis duobus Seculis per Germaniam gestas, edis-
seruerit, doceamus. *Ferdinandum, Caroli V* fratrem, & in im-
perio successorem, pariter, ac *Philippum II*, Hispaniæ Re-
gem, sub initium hujus *Tomi* in scenam producit, eorumque
Principum mores ita describit, ut de Serenissima domo Au-
striaca, & natione Hispanica, durius paulo judicium ferre vi-
deatur. Pontificem *Paulum IV* diu detrectasse *Ferdinandum*
Pag. 2. pro legitimo Cæsare agnoscere, nos docet. Post mortem
4. *Alberti*, Marchionis Brandenburgici, successori ejus damna,
per proscriptionem *Alberti* domui Brandenburgicæ data, Cæ-
7. saris autoritate restituta esse, commemorat. Eadem *Melchioris*
Zobellii, Episcopi Herbipolitani, consilio *Wilhelmi Grum-*
8. *bachii* perpetrata, describit. De turbis, per equites Teuto-
nicos in Livonia suscitatis, ample disputat. Lutheranam re-
ligionem tunc temporis per ea loca disseminatam esse, narrat.
13. Cæsarem se irritò conatu hisce progressibus opposuisse, fa-
tetur. *Basilium I*, Moschorum Duce[m], compellationem
Czaar primo loco usurpasse, docet, & hac occasione de
religione, moribus, & disciplina militari, Moschorum,
14. qualis Seculo XVI fuit, ample disputat. Historiam bel-
li, a Moschis, occasione turbarum, ab Ordine Teutonico
17. datarum, per Livoniam moti, persequitur. Ducatum Sleswi-
censem ab omni nexu cum Imperio per Cameram Spirensis
21. A. 1559 liberum esse declaratum, observat. Dithmarscos post
cruentum bellum se Regibus Daniæ & Ducibus Holsatiæ sub-
jecisse, & leges susceptionis a Cæsare confirmatas esse, obser-
33. vat. *Philippum II*, Hispaniæ Regem, plurimos per Belgium,
prævio Pontificis consensu, instituisse Episcopatus, notat, mul-
tos Archiepiscopos, quorum jurisdictio hac ratione vehementer
34. diminuebatur, id ægerrime tulisse, monens. Acta comitio-
rum Augustanorum, A. 1559 habitorum, edisserit, deque Con-
cilio in causa Protestantium celebrando frustra ibi cogitatum
36. esse, narrat. Pontificem *Pium IV* dignitatem Imperialem
41. *Ferdinandi* tandem agnovisse, notat. *Maximilianum*, Cæ-
42. saris filium, Lutheranorum doctrinis, non obstantibus Pæ-
pæ minis, insigniter favisse, non negat. Quid inter Ponti-
ficem,

ficem, & Europæ Principes, circa Concilium Tridentinum fuerit actum, exponit. Bullam Pontificis, vi cuius illud Concilium, adhuc suspensum, denuo convocatum est, describit. Livoniæ incolas, bellis Moschorum fere oppressos, dominio Regum Sueciæ & Poloniæ, quorum quippe auxilio indigebant, semet subiecisse, narrat. Ordini Teutonico hac ratione Livoniam fuisse ereptam, Curlandiam *Gotbarde Kettlero* tanquam Ducatum esse concessam, & Lutheranismum per ea loca valde fuisse disseminatum, commemorat. Quid in Concilio Tridentino, A. 1562 iterum celebrari cœpto, actum fuerit, sic satis candide narrat, factum Papalem in negligendis ordinum Germaniæ gravaminibus non dissimulans. De electione *Maximiliani*, Regis Romanorum, Francofurti ad Mœnum peracta, disputat. Principem illum, non Aquisgrani, uti per Bullam auream fieri debebat, sed Francofurti, coronatum esse, observat. Eodem tempore inducias per octo annos cum Turcis Cæsarem conclusisse, nos docet. Protestantes nullos ad Concilium Tridentinum misisse deputatos, neque illud pro legitimo agnovisse, concedit. Genuenses, *Finalium* occupantes, ad eam urbem legitimo domino restituendam a Cæsare coactos esse, monet. Bellum, inter Daniæ & Sueciæ Reges, propter commercia, cum Moschis, Livoniam infestantibus, instituta, exortum, ample describit. *Wilhelmi Grumbachii*, qui sub signis *Alberti* Brandenburgici quondam militaverat, & ab Imperio proscribitus erat, vitam, & turbas, in Episcopatu Herbipolitano ab eo excitatas, lectoribus ante oculos ponit. Finem Concilii Tridentini pariter, ac vitæ *Ferdinandi* Cæsaris, describit, deque ejus familia & divisione regionum, quibus præerat, inter filios superstites, accuratam suppeditat notitiam. *Maximiliani II* virtutes prædicat, neque ejus erga Protestantes clementiam præterit. Imo, eundem a Pontifice petiisse, ut communio sub utraque specie concederetur, & matrimonium Clericis inire liceret, nos docet. Priori ejus petito exitum respondisse, alterum vero Pontificem prorsus recusasse, pronuntiat. Quid in Hungaria adversus Turcos Imperator gesserit, narrat. Lites, inter senatum & cives Rostochiensis

Pag. 43.

48.

53.

54.

55.

61.

64.

68.

70.

78.

80.

83.

85.

86.

91.

92.

- Pag. 96. agitata, per Duce[m] Meclenburgensem, a Cæsare ad id deputatum, compositas esse, monet. *Albertum Brandenburgicum*, qui olim Ordinis Teutonici Magister fuerat, & Prussiam tanquam Ducatum familiæ suæ asseruerat, eamque a regno Poloniæ sub fidelitatis feudalis lege tenebat, in testamento suo domui Brandenburgicæ Prussiam destinasse, siquidem descendentes masculi in sua familia deficerent, narrat. *Joachimum Fridericum*, Electoris Brandenburgici filium, ubi Archiepiscopus Magdeburgensis constitutus erat, religionem Lutheranam ibi introduxisse, docet. Archiducatus Austriaci & regni Bohemiæ incolas liberam dogmatum Lutheranorum professionem sibi a Cæsare expetiisse, observat. Motus, in Belgio A. 1567 æptos, propter tribunal sancti officii ibi introducendum ortos esse, commemorat. Calamitates, quas *Joannes Fridericus*, Saxonie Dux, *Grumbachio* favens, ideo expertus est, edisserit, infelicissimum illum Principem Neapolim tandem deductum esse, contendens. De matrimonio *Caroli*, Cæsaris fratris, cum *Elisabetha*, Angliæ Regina, frustra tentato, disputat. Historiam turbarum in Belgio accurate persequitur. Dissidia, inter Archiepiscopum & cives Trevirenses agitata, describit. Cæsarem nobilibus Austriacis liberam religionis Lutherane professionem, frustra intercedente Pontifice, tandem concessisse, narrat. Cum inter Duces Ferrariz atque Florentiæ insignis contentio propter jus *procedias* existeret, Pontifex *Pius V*, illis litibus finem impositurus, *Cosmum Medicum* magnum Florentiæ Ducem renuntiare ausus est, Admodum indigne, uti par erat, eam Papæ audaciam tulit Imperator, gravesque ideo contentiones cum Curia Romana exercuit, quæ ægre tandem compositæ sunt, quando Cæsar Florentinum Ducem hoc ipso tandem maculavit elogio. Conditiones pacis, inter Daniæ & Suciæ Reges A. 1572 conclusæ, Rev. Autor apponit. Turbas, quæ post mortem *Sigismundi Augusti*, propter electionem novi Regis, Poloniam agitarunt, ample recenset. Cæsarem de regno illo uni ex filiis suis asserendo admodum fuisse sollicitum, narrat, *Henricum* vero, Ducem Andegavensem, coronam illam tandem obtinuisse, monet.

strat. *Rudolphus*, Cæsaris filius natus major, in comitiis Ratisbonensibus, A. 1575 congregatis, Rex Romanorum constitutus est. Post discessum *Henrici*, Regis Poloniæ, quippe qui, post mortem fratris sui, *Caroli IX*, in Galliam, regno illo potiturus, reversus erat, Poloni novum constituerunt Regem. Quamvis autem ipse Imperator tunc a quibusdam Poloniæ proceribus eligeretur, ob continuam tamen nobilitatis contradictionem, solum illud obtinere non potuit, sed *Batorio* cuidam, Transylvaniæ præfecto, qui *Annam*, *Sigismundi Augusti* sororem, quinquagesimum ætatis annum jam supergressam, in matrimonium duxerat, diadema istius regni datum est. *Mercurialem*, Medicum in Italia celeberrimum, Comitibus dignitate ab Imperatore *Maximiliano* decoratum esse, Rev. Autor observat, & generatim favorem hujus Cæsaris erga literatos valde prædicat. Academiam Helmstadiensem, a *Julio*, Duce Brunsvicensi, A. 1576 fundatam esse, commemorat. Calvinianos, in Gallia vehementer pressos, sub auspiciis *Principis de Conde*, armata manu liberum religionis exercitium impetrare tentasse, eosque a nonnullis Germaniæ Principibus adjutos esse, narrat, historiam istorum motuum ample persequitur, & post cruentum bellum Calvinistas tandem A. 1570 pacem æquis conditionibus impetrasse, nos docet. De pace Gandensi, inter Belgium & Regem Hispaniæ conclusa, disputat. Res novas, a *Joanne ab Austria* Belgii præfecto excitatas, lectoribus ponit ante oculos. *Matthiam*, Cæsaris *Rudolphi II* fratrem, ejus locum in Belgio occupasse, observat. Gedanum, Regi Poloniæ jusjurandum fidelitatis præstare renuens, bello ab eodem petatum est. Cum cives Aquisgranenses Consules duos, Protestantium sacris addictos, eligerent, quos Cæsar confirmare recusabat; maximis ea res cruentisque motibus ansam præbuit, ægre tandem ab Imperatore compositis. Protestantes novum Calendarium, a Pontifice *Gregorio XIII* publicatum, recipere detrectasse, Rev. Autor narrat. Factum ideo esse, ut *Julianos* factos in judicio Cæsaræ Imperialis retineri jussisset Cæsar, commemorat, perperam tamen statuit, Protestantes in Germania eadem adhuc ratio-

Pag. 157.

162.

167.

170.

172.

173.

178.

182.

184.

185.

206.

- Pag. 208. ratione tempora computare. Scire enim debebat, nos plane non antiquo illo & vitioso, sed potius emendato, publica auctoritate introducto, & *Gregoriano* longe meliøre, uti Calendario. Coloniz Agrippinz quàm plurimos fuisse Lutheranos, eosque liberum religionis suz exercitium frustra sibi expectasse, narrat. Res *Gebbarði*, Archiepiscopi Colonienfis, qui, ubi ad Protestantium castra transfierat, matrimonium cum *Agnete Mansfeldica* meditabatur, ample & eleganter Rev. Autor describit. *Ernestum*, Principem Bavariz, in ejus locum Archiepiscopum Coloniensem constitutum esse, narrat. Mortuo *Georgio Ernesto*, Principe Hennebergico, familiam illam prorsus extinctam esse, notat, & Principes, ad quos terrz Hennebergicz hæreditario jure tunc devolutz sunt, nominat.
- 209.
- 210.
234. Calendarium *Gregorianum* A. 1584 Augustz Vindelicorum receptum esse, docet, ea tamen lege addita, ut cives, se non jussu Papz, qui illud publicaverat, sed jussu Cæsaris, recepisse, profiterentur. Multo tunc per Germaniam Episcopos, relictis sedibus suis, matrimonium iniisse, narrat. De morte *Augusti*, Electoris Saxoniz, disputat, prudentiam œconomicam ejus Principis valde prædicans. Protestantes, in Gallia ab *Henrico III* contra fidem datam vehementer pressos, seditionem adversus eum concitasse, eosque a Regina Angliz, *Elisabetha*, variisque Germaniz Principibus, adjutos esse, commemorat. Post mortem *Batorii*, Regis Poloniz, circa electionem successoris ejus graves, ut fieri solet, exstiterunt turbz. Principem Succiz, *Sigismundum*, & Archiducem, *Maximilianum*, a diversis partibus Reges esse electos, Rev. Autor observat. Bellum, inter hos coronz Polonicz æmulos gestum, describit, *Maximilianum* ibi captum fuisse, docens. De Crypto-Calvinianismo, qui sub imperio Electoris *Christiani* Saxoniam afflixit, nonnulla affert. Mortuo Comite de *Manderscheit*, Episcopo Argentoratensi, Canonici, Pontificiorum factis initiati, *Carolum*, Ducem Lotharingz, Protestantes autem *Juan-nem Georgium* Brandenburgensem, in ejus locum elegerunt. Graves inde Argentorati exstiterunt motus, quos Rev. Autor ample describit. Historiam belli, cum Turcis gesti, itidem persè-

persequitur. De seditione rufficorum Austriæ, adversus Imperatorem *Rudolphum* excitata, disputat. *Sigismundus Batorius*, domui Austriacæ Transilvaniam & Walachiam cesserat, ea lege, ut sibi principatus Ratiporiz & Oppoliz, in Silesia situs, in compensationem daretur. Cum vero postea eum pacti istius poniteret, bellum ideo eum inter & Imperatorem gestum est. Juribus autem suis in Transilvaniam, in favorem patruelis, Cardinalis *Batorii*, *Sigismundus* reuntiauit, qui postea, ab exercitu imperiali in angustias redactus, ipsemet periit, quo facto voti sui compos Imperator evasit. Seditionem interm contra Imperatorem præfectus Walachiz, spe obtinendi præfecturam Transilvaniz delusus, commovit, quæ post eruentum bellum tandem extincta est. *Joannes Georgius*, Electoris Brandenburgici filius, Episcopus Argentoratensis per Protestantes Canonicos constitutus, accepta centum triginta millium aureorum summa, Præfatum illum *Carolo* Lotharingico concessit. Miserrimum Hungariz sub *Rudolpho* statum, progressus armorum Turcicorum, & continuas seditiones, quæ imprimis ex oppressionibus Potestantium oriebantur, Rev. Autor ample describit. De dissidiis, inter civitatem Donawertham, & Abbatem S. Crucis, propter stationes solennes inter Pontificios usitatas, motis, disputat, Donawertham, quæ inde ab anno 1420 libera fuerat, dominio Ducum Bavariz hac occasione iterum fuisse subjectam, narrans. Societatem, commerciorum in Indian exercendorum causa institutam, A. 1603 in Belgio coire cœpisse, docet. Quomodo Belgium fœderatum, induciis cum Hispanorum Rege initis, plenam libertatem obtinuerit, exponit. Imperatorem de dominio supremo in eam Reipublicam Imperio asserendo frustra cogitasse, monet. *Matthiam*, Imperatoris fratrem, dominium in nonnullas provincias, ad Imperatorem pertinentes, affectasse, nos docet. Privilegia, quæ Protestantibus, in Bohemia constitutis, Imperator indulgit, affert. Eundem regnum Hungariz, una cum Austriæ ducatu, *Matthia* fratri cessisse, commemorat. Clementiam *Matthia* erga Protestantes non dissimulat. Bellum civile, inter Pontificios atque Protestantes in Bohemia excitatum, descri-

pag. 318.

320.

331.

343.

352.

360.

361.

362.

365.

370.

374.

375.

379.

- scribit. Lites, de successione in Ducatu Clivico post mortem
 Ducis *Joannis Wilhelmi* inter varios Principes agitatae esse,
 commemorat. Cum domus Austriaca, in fraudem quorundam
 Principum protestantium, Cliviam ad se rapere moliretur,
 illi tandem, Consilii aulici & Cameræ imperialis
 iniustitia commoti, foedus, sub nomine *Unionis Evangelicae*,
 pepigerunt, & Electorem Palatinum ducem & caput ejusdem
 constituerunt. Pontificii, sub Ducis Bavarici auspiciis,
ligam catholicam eidem opposuerunt. Protestantes postea
 foederatos societatem cum *Henrico IV*, Galliarum Rege, iniisse,
 Rev. Autor narrat. Eundem vero Principem, ad auxilium
 Protestantibus ferendum properantem, occisum esse, nos docet.
 Turbas, a *Leopoldo* Austriaco in Bohemia excitatas, describit,
 quæ tandem, *Matthia*, Rege Hungariorum, interveniente,
 & postquam exercitus *Leopoldi* stipendia debita a Bohemis acceperat,
 sedatae sunt. Regnum Bohemiarum vivo adhuc Imperatore
Matthiam occupasse, Rev. Autor ample exponit. Protestantes,
 in Bohemia constitutos, plenam tunc libertatem religionis
 obtinuisse, & templa ædificasse, narrat. De morte *Rudolphi*
 postea disputat, Principem illum satis quidem eruditum, imperio
 tamen administrando neutiquam parem, fuisse, asseverans.
 Quid post mortem Imperatoris in Imperio acciderit, docet,
 de electione etiam Imperatoris *Matthiae* eleganter disserit, eo
 tempore cautum esse, ut etiam invito Imperatore Rex Romanorum
 possit eligi, observans. Ad Imperatorem, coronatione peracta,
 Pragæ sedentem, legati a Rege Persiarum, nec non a Moschis,
 missi sunt, quorum ille, inducias cum Turcis initas rumpi,
 desiderabat, alter vero, Ducem Moschis ab Imperatore constitui,
 petebat. Turbas, circa successione in Ducatu Juliarum &
 Cliviarum tunc temporis agitatae, Rev. Autor admodum fuse
 & eleganter describit. Dissidia, inter senatum & cives
 Transilvaniam iterum exardescere videbatur, cum, occiso ejus
 regionis praefecto, *Batorio*, *Betleem Gaborium* in ejus locum
 surrogaret Imperator. Cum autem porta Ottomannica in
 testinis quateretur motibus, pacem æquis conditionibus cum
 Impe-

Imperatore iniiit, cujus contenta Rev. Autor cum lectoribus Pag. 445.
 communicat, inque illis ne verbum quidem de Transilvania
 dictum esse, observat. Lites, inter *Fridericum Ulricum*,
 Brunsvicensem, agitatae, Landgravii Hassiaci arbitrio compo- 448.
 sitas fuisse, docet. Ejusdem Landgravii curam in sacris
 Lutheranorum ordinandis praedicat. Varia hac occasione de
 auctoritate Consistoriorum & Superintendentium apud Prote-
 stantes, *Zieglerum*, quem etiam citat, secutus, assert, bonae
 frugis plena, & lectu non inuicunda. *Ferdinandum Austria-* 449.
cum vivo adhuc Imperatore successorem Regni Bohemici esse
 constitutum, nomenque & dignitatem Regis illico usurpasse,
 docet. Protestantes eo tempore societatem illam, quae 453.
Unionis Evangelica titulo insignitur, Heilbrunnæ de novo in-
 iisse, memorat, Imperatorem frustra se huic foederi oppo-
 suisse, tradit, imo, Protestantes recte & jure in eo egisse, non ne-
 gat, cum *Ferdinandus*, Bohemiz Rex, ad quem omnes Impera-
 toris terræ una cum Imperio perventuræ erant, ultimum Pro-
 testantibus minitari videretur exitium. Quomodo ille ipse 455.
 Princeps Protestantes per Bohemiam afflixerit, revocatisque
 eorum privilegiis, templa Lutherana evertit, nos docet. 456.
 Protestantes, jura sua defensuri, societatem ideo sub auspiciis Co-
 mitis *de Tour* inierunt, utque privilegia sua conservarentur,
 anxie postularunt. Cum autem nullum petitis eorum relinque- 457.
 rent locum Imperatoris ministri, res eo devenit, ut eisdem de
 fenestra arcis Pragensis dejicerent Protestantium deputati. 458.
 Ex ipsis postea Pontificiis quamplurimi *Ferdinando*, cujus crude-
 litatem metuebant, fidem denegarunt, indeque gravissima illa
 exstitit seditio, quæ bello tricenniali ansam præbuit, & quam
 Rev. Autor ample describit. Cardinalem *Kleselium*, Episcopum 459.
 Vindobonensem, intimum Imperatoris Consiliarium, propter
 violenta, quæ suppeditabat Imperatori adversus Bohemos, con-
 silia, præcipuam istius calamitatis causam dici debere, non negat.
 Imperatorem postea Bohemos, bonis conditionibus propositis,
 ad obsequium revocare frustra tentasse, commemorat. 460.
 Protestantes, Silesiam inhabitantes, & a curia Vindobonensi itidem
 vehementer pressos, Bohemais se socialisse, narrat. Mortuo sine 461.

- liberis *Matthia, Ferdinandus II*, ejusdem successor, jusjurandum fidelitatis ab Austriæ incolis, qui clandestinum fœdus cum Bohemis inierant, frustra exegisse, nos docet. Seditio Protestantium per Bohemiam, Silesiam, Moraviam, Lusatiam, quin & Austriam superiorem; nequicquam oblatis a *Ferdinando* pacis conditionibus, in dies crevit, ipsaque Vindobona a rebellibus obsidione, quamvis irrito conatu, cincta est. Quid intuitu electionis Imperialis fuerit actum, & quomodo tandem *Ferdinandus II* Imperatoriam dignitatem consecutus fuerit, eleganter Rev. Autor exponit. Bohemos ejus electionem pro irrita declarasse, nos docet. *Fridericus V*, Elector Palatinus, Rex postea Bohemiæ constitutus, a republica Venetorum, nec non præfecto Transilvaniæ, pro legitimo Rege agnitus est. Idem Transilvaniæ præfectus rebellibus Bohemis semet sociavit, multasque Hungariæ urbes subjugavit. Electorem Saxoniz a partibus Imperatoris stetit, Rev. Autor monet. Eundem *Fridericum* suavisse, ut coronam Bohemicam sua sponte deponeret, commemorat. Cum autem nulla ratione a cœptis suis avocari posset Palatinus, armis Lusatiam petiisse Electorem Saxoniz, multasque ibi urbes occupasse, nos docet. Prælium decretorium, inter Imperatoris & *FridERICI* copias commissum, nec non fugam istius Principis, ejusque proscriptionem ex imperio, describit. Reges Daniæ & Angliæ de pace inter Cæsarem & Electorem illum concludenda irritò conatu cogitasse, commemorat. Præcipuos per Bohemiam rebelles ultimi supplicii pœnam subiisse, narrat. Pacem cum præfecto Transilvaniæ, *Gaborio*, qui Regis Hungariæ nomen adopraverat, a Cæsare initam, describit. Belli, contra *Fridericum* Palatinum, ejusque socios, gesti, historiam fuse persequitur. Expugnato *Mannhemio*, Bibliotheca Electoris Palatini Duci Bavariz dono data est, qui maximam ejus partem Bibliothecæ Vaticanæ postea inseruit. Lutherani, in Bohemia constituti, frustra intercedente Electore Saxoniz, e regno illo proscripti, eorumque templa clausa sunt. Dignitas Electoralis, *Fridericum* Palatino in comitiis Ratisbonensibus adempta, Bavaricæ domui collata est, cum, ut illa dignitas apud *Fridericum*

ritum remaneret, frustra petiissent Protestantes Imperii Ordines. Electori Saxoniz, qui persecutiones, Protestantibus in Bohemia immissas, admodum zgre ferebat; & immensas præterea opes, Imperatori auxilium præbens, erogaverat, Lusatia A. 1623 tam diu concessa est, usque dum expensæ bellicæ ipsi restituerentur. Interea Reges Angliæ atque Daniæ, inita cum Ducibus Saxoniz inferioris, quos Dux Cæsaris, *Tillius*, tanquam hostes adortus erat, societate, armis Cæsarem petierunt, utque *Fridericus* Palatinus in pristinum statum restitueretur, annisi sunt. Elector Saxoniz dissidia, eos inter & Cæsarem exorta, componere frustra tentavit. Cum postea Dani ab exercitu Imperatoris ad internecionem usque funderentur, societas illa mox dissoluta est, plurimique Principes Saxoniz inferioris in gratiam Imperatoris redierunt. Tam prospera autem fortuna elatus Imperator, de Protestantibus nunc plane delendis, deque imperio nullis limitibus circumscripto sibi familiarique suæ hereditario jure asserendo, serio cogitavit. Pontificii, Imperatoris autoritate excitati, restitutionem bonorum ecclesiasticorum, quæ Protestantes post transactionis Passaviensis tempora acquisiverant, postularunt. A Rege Daniæ, in angustias redactæ, pacis conditiones, domui Austriacæ admodum salutares, Imperator extorsit. Mortuo *Vincentio II*, Duce Mantuz & Montis feracis, proximus ejusdem agnatus, *Carolus de Gonzaga*, hereditario jure ejusdem terras sibi vindicavit quidem, ab Hispanis tamen, & Duce Sabaudiz, Ducatu Montis feracis mox spoliatus est. Gravibus ea res turbis occasionem dedit, quarum historiam Rev. Autor persequitur. De edicto restitutorio, A. 1629 ab Imperatore publicato, egregie idem disputat. Injuriis, a *Wallensteinio*, Imperatorii exercitus duce, ordinibus quibusdam Imperii illatis, animos Germanorum adversus *Ferdinandum* in dies magis irritatos esse, monet. Nonnullos Statuum protestantium, sigillatim Ducem Wirtembergensem, edicto restitutorio paruisse, observat. Electorem Saxoniz autem, cujus filius, *Augustus*, Archiepiscopatum Magdeburgensem tenebat, se huic edicto omnibus modis opposuisse, commemorat. De fœdere, cum *Gustavo Adolpho*, Rege Sueciæ, a Prote-

Pag. 544.

547.

553.

556.

570.

572.

574.

578.

582.

587.

588.

589.

- stantibus inito, Rev. Autor egregie differit. Acta comitiorum Ratisbonensium, A. 1630 habitorum, notatu dignissima, accurate itidem describit. **Pag. 592.** Causas, quæ Regem Sueciæ ad bellum contra Imperatorem movendam impulerunt, recenset. Res gestas præstantissimi istius herois, cujus fortitudinem valde prædicat, describit. **597.** De nuptiis *Ferdinandi*, Imperatoris filii, cum *Maria Anna*, Regis Hispaniæ *Philippi IV* sorore, celebratis, disputat. Leges fœderis, inter Regem Sueciæ, & *Ludovicum XIII*, Galliæ Regem, sanciti, affert. **600.** Quid in conventu Principum protestantium, Lipsiæ A. 1631 instituto, actum fuerit, nos docet. Mortem Regis Sueciæ ample describit. **602.** *Friedericum* Palatinum, accepto de interitu summi istius Regis nuncio, mortuum ex ægrotudine animi, sæpropter concepta, esse, cum jam antea febris laboraret, notat. De seditione, quam *Wallenstænius* adversus Imperatorem tentavit, disputat. **603.** Cœpta ejus a quodam, *Piccolomini* dicto, prodita esse, commemorat, &, quomodo per eadem *Wallenstæinii*, Egræ peractam, ista seditio fuerit extincta, nos docet. Interitum istius Ducis maximis motibus per Silesiam occasionem dedisse, observat. **604.** Cum Elector Trevirensis, *Philippus Christophorus*, Regis Galliæ socius, ab exercitu Cæsareo captus esset, ea res adeo male habuit *Ludovicum XIII*, ut, armis domum Austriacam petere, secum constitueret, cum adhuc opibus duntaxat adjuvisset domus istius adversarios. Societatem ideo, cum circulis, Suevico, Franconico, nec non Rhenano, Wormatiæ initam, Rev. Autor describit. **653.** Cum Elector Saxonie directionem supremam unionis Evangelicæ non posset obtinere, adeo indigne eam rem tulit, ut de conditionibus pacis cum Imperatore A. 1634 conveniret, quæ a loco, ubi consummatæ sunt, *Pactis Pragenfis* nomine insigniuntur. Beneficia ecclesiastica, sub territoriis ordinum Imperii sita, in perpetuum, immediata autem per quadraginta annorum spatium, Protestantibus relicta sunt. **674.** Varios per Germaniam Principes huic paci accessisse, Rev. Autor docet. Quo successu Galli contra Imperatorem dimicant, narrat, Ducem Saxo-Vinariensem societatem cum illis iniisse, commemorans, **675.** Sueci, injuriam, **681.**

juriam, a Saxonibus per pacem Pragensem ipsis illatam, ulturi, arma adversus eos converterunt. *Ferdinandus*, Imperatoris filius, A. 1636 Ratisbonæ Rex Romanorum electus est. De morte Imperatoris *Ferdinandi II*, A. 1637 inscuta, Rev. Autor disputat, justitiam, & animi magnitudinem, vehementer in isto Principe desideratam fuisse, verissime judicans. Lites, inter Sæciam & Electorem Brandenburgicum de successione in Ducatu Pomeraniæ post mortem Ducis *Bagislat XIV* exortas, describit. *Carolus Ludovicus*, Principem Palatinum, ad successorem mortui Ducis Vinariensis aspirantem, Parisiis carceri esse inclusum, at intercessione Reginæ Suecorum, *Christina*, ægre tandem liberatum, nos docet. A. 1640 Portugalliam, excusso Hispanorum dominio, peculiare regnum constituere cœpisse, observat. Hamburgi eodem anno inter Sveciæ, Franciæ, & Imperatoris, ministros, de conditionibus, in lippine pacis concludendæ, observandis, actum esse, monet, simulque, Monasterium & Osnabrugam pacis consummandæ negotio destinatas esse, narrat. Cum autem varia ibi conclusa essent, quæ Imperatori nequitquam placebant, acta ejusdem conventus approbare, is recusavit. De morte *Bannerii*, exercitus Suecorum supremi Ducis, disputat, notabilia ejusdem fata recensens. A. 1643 deliberationes de pace universali concludenda Monasterii & Osnabrugæ cœptas esse, nos docet. Mortem *Ludovici XIII*, Galliarum Regis, describit. Suecos contra Regem Daniæ, naves Svecicas, commerciorum causa instructas, occupantem, arma corripuisse, & Holsatiam invalisse, narrat. Imperatorem Regi Daniæ suppetias tulisse, monet. Principes Germaniæ, & urbes Imperii liberas, frustra sibi in comitiis Francofurtanis expetiisse, ut deputatos ad deliberationes de pace instituendas mitterent, eorumque postulatis se Electores potissimum opposuisse, observat. Quomodo pax inter Suecos & Danos fuerit restituta, nos docet. Fœdus, inter Franciæ & Daniæ Reges initum, & Cæsari vehementer ingratum, describit. Turbas, a *Ragorzkio*, Transilvaniæ præfecto, contra Imperatorem motas, a Gallis & Svecis, ope isti rebelli subministrantibus, insigniter auctas esse, com-

memo-

Pag. 684.
690.

694.

695.

727.

731.

733.

735.

740.

762.

765.

766.

769.

771.

772.

- Pag. 774. memorat. Quibus conditionibus Elector Trevirensis, per
 787. integrum decennium captivus, libertatem recuperaverit, nos
 docet. Inducias sex mensium inter Electorem Saxoniz, qui
 terras suas, belli flammis fere absumtas, ex ultimi exitii
 faucibus eripere studebat, & Regem Sueciz, A. 1645 initas
 788. esse, narrat. Locum *Ketzschenbrodo* in Misnia, ubi de istis
 induciis convenisse dicit, nobis ignotum esse, profitemur, &
 in genere monemus, nomina urbium per Germaniam ni-
 mis corrupte a Rev. Autore afferri. Imperatorem istas indu-
 cias inique tulisse, monet. De pace, quam iste Prin-
 789. ceptus cum *Ragotzkio* iniiit, disputat. Acta conventus Monaste-
 790. riensis persequitur, & consilia singulorum Principum, qui de-
 putatos eo miserant, pro juribus suis defendendis agitata, dete-
 git. Varia privilegia Protestantibus, in Hungaria constitutis,
 808. Imperatorem reddidisse, narrat. Pacem, quam Elector Bavarus
 809. cum Gallis, Imperatore admodum invito, iniiit, describit. Cum
 Suecorum armis omnia prospere cederent, neque pacis con-
 ditiones ab illis possent impetrari, eundem Electorem paulo
 872. post partes Imperatoris iterum esse amplexum, nos docet. Cala-
 mitates, quz ideo Bavariz a Gallis & Suecis immixtæ sunt, ex-
 821. ponit. Articulos pacis Monasteriensis, inter Imperatorem &
 829. Gallos conclusæ, integros exhibet. Osnabrugensis vero pacis
 837. contenta cum lectoribus communicat. Quomodo curia Ro-
 mana sese huic paci irrito conatu opposuerit, nos docet.
 839. Jura Serenissimæ domus Saxonicz in Ducatum Juliacensem
 845. demonstrat. Comitem Palatinum Neuburgensem Ducatum
 illum una cum Bergensi, & dynastia Ravenstein, obtinuisse,
 848. domui Brandenburgicæ autem Ducatum Cliviz, cum Comi-
 tatu Marcz, & Ravensbergi, cessisse, commemorat. Palati-
 natum inferiorem Electori Palatino rursus in feudum esse
 datum, narrat. Electionem Regis Romanorum *Ferdinandi*
 852. *IV* describit. Præcipua momenta Capitulationis, cum eo ini-
 tz, apponit. De Capitulatione quadam perpetua tunc tem-
 857. poris frustra cogitatum esse, observat. Privilegia urbis Bre-
 mensis, frustra intercedente Sueciz Rege, cui ea urbs per pa-
 860. cem Westphalicam cesserat, conservata esse, monet. Officium

Archi-

Archibisqvarari Electori Palatino in comitiis Ratisbonensibus datum esse, commemorat. De morte Regis Romanorum, *Ferdinandi IV*, anno ætatis vigesimo extincti, disputat. Bellum, a Rege Sueciz, *Carolo Gustavo*, adversus *Casimirum*, Poloniz Regem, qui, Sueciam ad se pertinere, contendebat, gestum, ample describit. De testamento *Joannis Georgii I*, Electoris Saxoniz, nonnulla affert. Lepidum hæc occasione errorem commisit Rev. Autor, quando *Langensaltzam*, pro urbibus separatis, quarum una *Langen*, altera *Saltza*, dicitur, habet. Ultima, *Ferdinandi III* fata, statum Germaniz sub ejus imperio, nec non ejusdem Principis mores & familiam, lectoribus ante oculos ponit. De *Bernhardo van Galen*, Archiepiscopo Monasteriensi, varia disserit notatu digna, lites, quas cum civibus ejus loci exercuit, describens. Acta electionis novi Imperatoris ample recenset, & varios dignitatis Imperialis candidatos tunc existisse, Electores etiam *Leopoldum*, Hungariz Regem, ægre imperio admovisse, ne ista dignitas hæreditario jure ad domum Austriacam pertinere videretur, monet. *Leopoldum* interea Francofurti præsentem existisse, narrat, quem imperio administrando nequaquam parem fuisse, contendit. Diffidia propter Vicariatum Imperii administrationem inter domum Palatinam atque Bavaricam agitata esse gravissima, narrat, Bavarum illam dignitatem in fraudem Palatinae tunc obtinuisse, tradens. De Capitulatione, cum novo Imperatore *Leopoldo* inita, disserit. Statum Germaniz, qualis sub initium imperii *Leopoldi* fuit, depingit. Turcos, suo fugatoque *Ragotzkii* exercitu, Transilvaniam sibi subjecisse, commemorat. De conditionibus pacis Pyrenæz, inter Reges Gallorum & Hispanorum conclusæ, nonnulla affert. Res gestas *Ragotzkii* contra Turcos, ejusdemque Ducis interitum, describit. Copia, quas Imperator, Turcorum invasiones cohibitarus, in Hungariam mittebat, maximam apud Hungaros excitavit suspicionem, ac si privilegiis eorum insidias frueret *Leopoldus*. Gravissimos inde motus in Hungaria existisse, Rev. Autor narrat. Belli Turcici, A. 1662 cœpti, historiam texit. Inducias, cum hisce barbaris A. 1664 initas, no-

Pag. 261.

262.

263.

272.

273.

279.

281.

288.

Tom. X

pag. 2.

3.

6.

9.

15.

19.

- Pag. 26. vam indignationis materiam adversus Imperatorem Hungariae præbuisse, monet. De bello, quod *Bernhardus van Galen*, Episcopus Monasteriensis, ob levissimas & inanes causas Belgis inruit, disputat. Jura Regis Galliae, quae ipsi post mortem *Philippi IV*, Hispanorum moderatoris in terras Belgicas competere videbantur, demonstrare annitur. Bellum, inter Electores, Moguntinum & Palatinum, propter *jus Wildfangiatum*, gestum, describit, de illo ipso jure accuratam suppeditans notitiam. Conditiones pacis Aquisgranensis, A. 1668 conclusae, apponit. De rebellione, a quibusdam Hungaricis Comitibus contra Imperatorem tentata, nec non de foedere, quod illi cum Turcis inire tentarunt, disputat. Motus ipsos, ab istis rebellibus excitatos, describit, & præcipuos tandem istorum hominum duces ultimi supplicii poenam subiisse, commemorat. De bello, adversus Belgas A. 1672 a Gallis moto, omnia scitu necessaria Rev. Autor edisserit, Belgas Principem Arausionensem *Wilhelmum III*, in communi patriæ suæ calamitate, supremum belli ducem constituisse, narrans. Imperator, abolito Palatini Hungarici officio, vicarium regium per Hungariam constituit, cum potentia Palatinorum ipsi nimia videretur. Regem Sueciae, *Carolus XI*, cum Gallis foedere junctum, Electori Brandenburgico bellum ideo intulisse, ut eum a societate Imperatoris abstraheret, Rev. Autor narrat. Ordines Hollandiae pariter, ac Regem Daniae, Saeciam armata manu invasisse, commemorat. Dissidia, inter Regem Daniae & Duces Hassatos agitata, fuse edisserit. Interitum ducis *Turenii* describit. *Carolus*, Lotharingae Ducem, & exercitus Imperatorii supremum præfectum, circa item tempus debitum naturæ solvisse, commemorat, & de moribus istius Principis judicium subnectit. *Caroli V* item, Lotharingici Ducis, qui *Montecucullii* successor in Imperio exercitus Imperatorii fuit, imaginem, Lectoribus ponit ante oculos, eumque præstantissimis ducibus, quos unquam domus Austriaca habuit, accensendum esse, judicat. Rebelles per Hungariam tunc temporis maximos excita esse motus, de imperio domus Austriacæ penitus exequendo cogitasse, & a Turcis opibus

opibus adjutos esse, narrat. De natalibus & familia famosi istius *Teckelii* ample disputat, ejusque res adversus Imperatorem gestas, exponit. De pace Nimwegensi, A. 1679 conclusa, notitiam suggerit. Pacem, cum Electore Brandenburgico a Suecis initam, describit, & quibus conditionibus Danis & Sueciz Reges in concordiam redierint, nos docet. De consilio, quod *Ludovicus XIV* Brisaci & Metis ideo instituit, ut, quid ad Alsatiam pertineret, constitueret, disputat. Cum per pacem Nimwegensem omnis Alsatia Gallis concessa esset, *Ludovicus XIV*, ideo Argentoratum ad se pertinere ratus, illam ipsam urbem A. 1681 in suam potestatem redegit. Cumque etiam Casalium, Montis feracis metropolin, sibi brevi post subjeceret iste Princeps; Imperator fœdus cum plurimis Germaniz ordinibus iniit. Bellum etiam Gallis inferendam idem ineditabatur, cui tamen proposito Elector Brandenburgicus se opposuit. Turbz rebellium per Hungariam, nec non bellum a Turcis motum, ad inducias 30 annorum cum Gallis inendas Imperatorem postea impulerunt. Historiam belli istius Turcici fuse persequitur Rev. Autor. Conditiones induciarum, cum Rege Galliz & ordinibus Imperii intractum, describit. De morte *Caroli Ludovici*, Electoris Palatini, cum quo stirps Simmerensis defecit, disputat. Sine liberis iste Princeps mortuus erat; cunq̄ue ejusdem soror Duci Aurelianensi nupta esset, parens ejus eandem heredem substitutam bonorum allodialium, in eum eventum, si orbis decederet *Carolus Ludovicus*, scripserat. Exinde, jus sibi in bona illa competere, Gallorum Rex contendens, omnibus modis illud urgere non destitit. Ducem Neuburgensem interea, terras, omniaque bona defuncti Electoris, sibi vindicasse, commemorat Rev. Autor, eundemque Principem in comitiis Ratisbonensibus, A. 1685 celebratis, investitum esse, nos docet. Felicissimum armorum Imperatoris adversus Turcos progressum describit, *Teckelium* ab ipsis barbaris carceri esse inclusum, plurimosque tunc rebelles imperium Imperatoris iterum agnovisse, tradens. Quia bellum a Gallis ad successione[m] defuncti Electoris Palatini adspirantibus,

Pag. 151.

153.

160.

166.

169.

174.

177.

178.

179.

202.

210.

210.

212.

217.

Pag. 228.

237.

238.

246.

247.

251.

255.

258.

274.

281.

290.

297.

298.

metuebatur, Imperator ideo cum Electore Brandenburgico foedus A. 1686 iniit. Diffidia, quæ inter ordines Regni Hungarici, atque *Leopoldum*, ob quæstionem: an hæreditario jure regnum illud Austria teneat, fuerunt agitata, Rev. Autor describit. Fœminas A. 1722 deinceps successionis capaces declaratas fuisse, monet. Cum Princeps Bavarus, invito & in diversa tendente Gallorum Rege, Archiepiscopus Coloniensis eligeretur, *Wilhelmus* Araftionensis Angliæ solium conscenderet, & successio Palatina insuper a Gallis peteretur, ex res bello, A. 1688 inter Galliam & Imperium exorto, dederunt occasionem. De electione *Clementis* Bavari, Archiepiscopi Coloniensis, hac occasione Rev. Autor disputat, & differentiam inter electionem & postulationem Episcoporum exponit. De morte *FridERICI Wilhelmi*, Electoris Brandenburgici, nonnulla affert, cujus filium & successorem *Fridericum Wilhelmum* itidem dictum esse, perperam statuit. *Jacobi II*, Angliæ Regis, fugam describit. Mortuo *Julio Francisco*, ultimo Lauenburgensi Duce, domus Saxonica ad ejus successionem aspiravit. Diffidia, cum aliis Principibus eapropter agitata, Rev. Autor describit. De bello, cum Gallia gesto, ample disputat. De *Josephi*, Regis Romanorum, electione, quantum satis est, narrat. *Teckelum* ab Imperatore Turcico Transilvaniæ fuisse præfectum, narrat, resque ejus adversus Imperatoris exercitum gestas in scenam producit. De morte *Joannis Georgii III*, Saxonum Electoris, disputans, minus recte, & nescimus quo fundamento, statuit, successorem ejus, *Joannem Georgium IV*, Duces Leucopetrensem, Cizensensem, & Martisburgensem, terris suis spoliasse, easque sibi afferuisse. Constat enim inter omnes, istos Principes terras suas, ad nostra usque tempora, quiete possedisse, neque earum possessionem unquam a Serenissima domo Electorali turbatam esse. Cum Duces Brunsvicensis Ratzburgum munerent, ea res adeo male habuit Regem Daniæ, ut armis adversus Brunsvicensis uteretur. Quomodo Dux Hanoveranus, *Ernstus Augustus*, Electorali dignitate ab Imperatore fuerit ornatus, narrat, neque motus, inde exortos, dissimulat. Riturum inve-

investituræ novi Electoris describit. Electorem Brandenburgicum tunc temporis Ducatus quosdam in Silesia sitos sibi vindicare studuisse, observat. Fundamentum hujus juris in eo positum esse, docet, quod *Fridericus*, Dux Lignitiensis, A. 1537 pactum confraternitatis cum *Joachimo II*, Electore Brandenburgico, inierit. Domum vero Austriacam tunc respondisse, pactum illud, legibus quippe feudalibus contrarium, ab Imperatore *Ferdinando I* pro nullo declaratum esse, adeoque eos Ducatus, deficiente Ducis Lignitiensis stirpe, ad Bohemiam pertinere, refert. Jægerndorfii vero Ducatum itidem ad se pertinere, urfit domus Brandenburgica. *Georgius* enim, Marchio Brandenburgicus, A. 1524 Ducatum istum a Dynastis *de Scellenberg* emit, isque illi a *Ludwico*, Rege Bohemix, sub fidelitatis lege concessus est. Postea *Georgius Fridericus*, *Georgii* filius, liberis quippe destitutus, eundem Ducatum domui Electorali Brandenburgicæ per tabulas testamenti transmisit. Successu temporis, Elector, *Joachimus Fridericus*, eundem terræ tractum Marchioni *Joanni Georgio*, filio suo, dedit. Et, quanvis ille, partes *FridERICI* Palatini secutus, ab Imperatore *Ferdinando II* proscriberetur, & Ducatus Jægerndorfienfis eidem propter feloniam adimeretur, eam tamen rem domui Brandenburgicæ fraudi esse non debere, tunc urgebatur. Contra autem dictitarunt Austriaci, Jægerndorfium, tanquam feudum ad Bohemiam pertinens, domui Electorali Brandenburgicæ per testamentum non potuisse addici. Controversias interim, hac de re, A. 1686 & A. 1691 inter utramque domum sopitas esse, & Electores Brandenburgicos, juribus, quæ ipsis in Ducatus illos competere videbantur, renuntiasse, Rev. Autor narrat, quamvis hodiernus Prussix Rex, cum, pactis illis nullum robur inesse, censeret, armata manu Silesiam occupavit. Ducem Sabaudix, Imperatoris socium, inscio & invito *Leopoldo*, pacem cum Gallis iniisse, nos docet, ejusque condiciones apponit. Res gestas *FridERICI AUGUSTI*, Electoris Saxonix, contra Turcos describit, &, quomodo is postea regnum Poloniæ obtinuerit, & adversus *Contsum*, qui ad eundem honorem

Pag. 299.

323.

334.

325.

- Pag. 350. gradum adspirabat, coronam suam defenderit, ample narrat. Cum propter successionem defuncti Ducis Meclenburg-Gustroviensis lites existerent; Cæsar easdem terras per præfectos, a se constitutos, administravit, easque postea Duci Swerinensi, frustra contradicente Strelicensi, addixit. Contenta
360. pacis Riswicensis Rev. Autor accurate proponit. Argentoratun tunc Gallis in perpetuum esse concessum, Ducemque Neuburgensem pro legitimo Electore Palatino a Gallis ea lege fuisse agnitum, ut viduæ Ducis Aurelianensis centum milia florenorum Rhenanorum annuatim solveret, observat. In
305. terris tamen, quas Galli Imperio restituebant, religionis Pontificiæ exercitium remansisse, nos docet. Propter hunc ipsum pacis articulum inaximos motus a Protestantibus fuisse excitatos, commemorat. Inducias, cum Turcis Carolowitzi initas, itidem describit. Cum Livonia, Sueciæ regio
370. subjecta, potiori jure ad Poloniam pertinere videretur; cujus
379. juris fundamenta Rev. Autor fuse demonstrat, Rex Poloniæ, *Augustus II, Patkulii*, exulis Suecici consiliis, potissimum instigatus, armata manu illum Ducatum repetere, & cum
383. Polonia unire, constituit. Societatem ideo cum Rege Daniæ, qui Ducatum Slesvicensem Duci Holsatiæ eripere tentabat, nec non *Petro I*, Russorum Principe, qui de terris juxta sinum Finnicum & mare Balthicum sitis imperio suo
386. addicendis cogitabat, inijt. De concordia inter Daniæ Regem, & Ducem Holsatum, iustauranda, frustra dein cogitatum est.
387. Consilia, propter successionem in regno Hispanico ordinandam, inter Europæ Principes agitata, Rev. Autor
388. proponit. Testamenta Regis *Caroli II* describit. Quomodo post mortem ejus, *Philippus Andegavensis*, Regis Galliæ
390. nepos, thronum Hispanicum occupavit, nos docet. Historiam dein belli, adversus Sueciam gesti, persequitur. Ubi
391. Sæci, ipsomet *Carolo XII* duce, Zeelandiam invaserant, Daniæ Rex, ad pacem cum Holsatis ineundam, & ad impensas belli ipsis restituendas, mox coactus est. Bellum, propter successionem Hispanicam a Cæsare ejusque sociis contra Gallos gestum, ita describit, ut fortitudinem nationis suæ plus

plus justo nonnunquam extollere videatur. Comitem *Marsiglium*, Brisaci præfectum, citra justam causam ab Imperatore infamia notatum esse, contendit, ejusque calamitatem dolet. *Carolum*, Imperatoris filium natu secundum, A. 1701 Hispaniæ Regem declaratum esse, dubio procul per errorem typographicum hic dictum est, cum, illud A. 1703 demum esse factum, palam sit. Turbas, a quibusdam ordinibus regni Hungarici, qui, se privilegiis suis a domo Austriaca privari, ægre ferebant; tunc temporis excitatas, accurate Rev. Autor describit, socios Imperatoris de illis ad obsequium reducendis frustra sollicitos fuisse, narrans. Mortem Imperatoris *Leopoldi*, ejusque familiam & mores, dextre & eleganter describit. Cum nobilis quidam, in comitatu legati Imperatorii Romæ constitutus, carceri ibidem includeretur, gravissimis ea res dissidiis inter curiam Romanam & Imperatorem *Josephum* occasionem dedit. Mortuo sine liberis *Maximiliano Philippo*, Electoris Bavariz cognato, Principatum Mindelheimensem ad se rapuit Imperator. Literas, quibus *Augustus* Rex, post pacem Rannstadiensem, *Stanislaus* diademâ Polonicum gratulatus est, integras apponit Rev. Autor. De proscriptione Electorum Bavariz & Coloniz ample disputat. Ducatum Mediolanensem, *Carolo* fratri in feudum dedisse Imperatorem, narrat. Responsum Theologorum Helmstadiensium, qui, *Caroli III* sponfam, ad castra Pontificiorum salva conscientia transire posse, pronuntiarunt, integrum cum lectoribus communicat. Quomodo Imperator minas Pontificis, nonnullos ducum Imperialium excommunicantis, spreverit, & curiam Romanam castigaverit, candide narrat. Ducem Hannoveranum post multas lites, ab ordinibus Imperii motas, tandem A. 1708 in Collegium Electorale introductum esse, nos docet. Quasnam mutationes *Josephi* Imperatoris mors in Germania attulerit, narrat, de pace Ultrajectina potissimum verba faciens. De ingenio, rebus gestis, & subsecuta calamitate, Ducis *de Marlborough* elegantissime disputat. *Carolum VI* postero die, quo Francofurtum ingressus erat, Capitulationem Imperialem* jurejurando confirmasse, perpe-

Pag. 432.

441.

443.

460.

473.

475.

490.

491.

508.

523.

537.

545.

597.

ram

- Pag. 6:8. ram tradit. More enim antiquitus recepto, illico post introitum solennem hoc factum esse, certum est. Ipsa Capitulationis *Caroline* contenta apponit. Nuptias *Petri I*, Russorum Principis, filii, cum Ducis Brunsvicensis filia, Brunsvici celebratas esse, minus recte narrat, cum, augustum illud matrimonium Torgaviz, in curia Reginae Polouiarum, conclusum esse, notissimum sit. De pace Rastadiensis, inter Cæsarem & Regem Galliz conclusa, quantum satis est, assert. Ducem Sabaudiz nequam in ea pace fuisse comprehensum, monet, regnumque Siciliz, ipsi per pacem Ultrajectinam concessum, gravissimis litibus, eum inter & Imperatorem, ansam præbuisse, commemorat. Post pacem conclusam, Principem *Eugenium*, a Rege Galliz, sub cujus quippe dominio natus erat, veniam petiisse, quod ducem Imperatoris agens, arma adversus eum moverit, narrat. Per pacem Badensem Imperium Germanicum cum Gallis in concordiam rediit, cum Imperator antea pacem cum *Ludovico XIV* conclusisset, Protestantes Imperii ordines abolitionem Articuli quarti pacis Riswicensis frustra quæsierunt. Pactum, inter Cæsarem atque Belgas circa limites Belgii fœderati constituendos initum, fuse describit Rev. Autor. Venetorum reipublicæ consulturus Imperator, bellum contra Turcos A. 1716 movit. De expeditione itidem Hispanorum in Siciliam accuratam suppeditat notitiam Rev. Autor. De nuptiis, inter *Jacobum III*, ad diadema Britannicum aspirantem, & Principem Russiz, *Annam*, *Petri I* filiam, contrahendis, aulam Hispanicam tunc temporis fuisse sollicitam, narrat. Interitum Regis Sueciz describit, statum regni Suecici, qualis post istius Principis fata fuit, delineans. Quomodo, & quibus conditionibus, potentissimus Rex noster, una cum augustissima ejus Coniuge, *Maria Josepha*, Vindobonæ juribus suis in terras Aultriacas renuntiaverit, narrat. Legem illam fundamentalem, quæ hæreditatem *Caroli VI* ordinavit, & sub nomine *Sanctionis Pragmaticæ* nobilitatur, integram apponit. Contenta pacis, inter Imperatorem & Regem Hispaniz A. 1725 conclusæ, recenset, insignes eam pacem in Europa excitasse motus,

motus, eique fœdus Hannoveranum oppositum fuisse, observans. Cum Russorum Imperatrice circa idem tempus Imperator fœdus pepigit, deque exercitu, triginta millibus hominum constante, eidem in casu necessitatis subministrando, fidem dedit. De *Petri I*, Russorum Imperatoris, moribus acutissime Rev. Autor judicat. Reliqua etiam notatu digniora, quæ usque ad mortem *Augusti*, Regis Poloniæ, acciderunt, debita cum cura edisserit. Descriptionem rerum, a Rege illo gestarum, de morte ejus disputans, cum lectoribus communicat, Principem illum Sanctioni pragmaticæ constanter semet opposuisse, narrans. Turbas, quæ Poloniam, Rege suo privatam, eo tempore concusserunt, amplissime exponit, & quomodo tandem corona istius regni potentissimo Regi nostro, quem Deus quam diutissime conservet, tanquam candidato dignissimo, cesserit, monstrat. Bellum, ideo ab Imperatore contra Gallos, Hispanos, & Regem Sardinie, gestum, nec non pacem, postea insecutam, fuse describit. De nuptiis, inter Imperatoris filiam natu majorem, & Ducem Lotharingie, celebratis, disputat. Principem *Eugenium*, A. 1736 mortuum, heroem toga sagoque præstantissimum fuisse, concedit quidem, interim tamen, per adulationem & contra veritatem dici, eum nunquam fuisse victum, urget. Ut fœderi, cum *Catharina*, Russorum Imperatrice, inito, satisfaceret Imperator, arma adversus Turcos movit, quod tamen bellum neutiquam feliciter, neque ex voto Austriacæ domus, cessit. Decretum Imperatoris, quo magnus Etruriæ Ducatus Duci Lotharingie in feudum datus est, integrum apponit Rev. Autor. Pompam nuptiarum, inter utriusque Siciliæ Regem, & Principem *Mariam Amallam*, potentissimi Regis nostri filiam, celebratarum, describit. Merita illustrissimi Comitis *de Seckendorff* erga domum Austriacam summopere prædicat, eum præter rationem gratia Cæsaris sui privatum esse, contendens. Tristem interitum *Doxati*, qui castello Nissenfi præerat, itidem luget. De morte *Caroli VI* multa singularia, & non ubivis obvia, profert in medium. Occasionem bellorum, propter hereditateam istius Principis motorum, breviter delineat. Potenti-

Pag. 781.

783.

784.

826.

827.

869.

874.

882.

883.

891.

900.

902.

904.

905.

931.

tissimum Regem Prussiz hodie regnantem perperam *Carolus Fredericum* vocat. Quamvis autem narrationis lux filium usque ad *Francisci I* Imperatoris electionem perduxerit Rev. Autor; de *Caroli VII* tamen imperio fortassis eam ob causam profusus tacuit, quod parum honoris nationi Gallicz afferre videatur rerum ab illo Principe gestarum descriptio. Optandum vero esset, ut paulo serius prodiiisset ultimus hicce *Tomus*, ut pacis Aquisgranensis, nuperrime conclusz, historia tam præclaro Operi coronidem imposuisset. Fusius illud a nobis descriptum esse, non iniquo animo feret Lector, cum & libri adeo splendidi in paucorum manibus versentur, & ex iis, quz dicta a nobis sunt, eo certius de operis hujus pretio & dignitate ferri possit iudicium.

GERARDI MEERMANNI, JCTI BATAVI,
Specimen Animadversionum criticarum in Caji Jurecon-
sulti Institutiones, secundis curis auctius. Accedit ea-
rundem Caji Institutionum Summarium, a PETRO AGL-
DIO, Antwerpiensi, primum publici juris factum anno 1517.
nunc vero iterum, & emendatius quidem, in
lucem editum.

Lutetiz Parisiorum, 1747, 8.

Plag. 5.

Quatuor anni sunt, ex quo *Meermannus*, Jctus clarissimus, primum hunc libellum edidit. Qui cum non sine plausu acceptus fuisset a jurisperitis eruditis, ac propterea etiam in Germania bis repetitus chalcographiz beneficio, non tamen sine operarum multis & insignibus vitiis, jam dudum consilium ceperat Clarissimus Autor, eundem denuo, multis partibus emendatiorem, & novis accessionibus auctiorem, edere. Atque id ejus consilium valde adjuverunt etiam novæ Codicum manuscriptorum collationes, & usus antiquarum quarundam *Caji* editionum. Itaque factum est, ut *Caji* Jurisconsulti reliquiis, omninoque Jurisprudentiz Antejustinianæ

justinianæ, magnum inde ornamentum & adjumentum accesserit. Sed, quo facilius Lectores nostri judicium facere ipsi possint, specimina nonnulla delibabimus.

Ante omnia agitur de nominibus *Caji*. Ei a doctis hominibus plerisque attribuitur prænomen *Titi*. Sed, cum id displicuisset jam dudum *Schultingio*, tanquam a recentioribus de conjectura ei additum, *Meermannus*, Vir. Glar. in ejus rei causas docte & acute inquit. Nempe putat, ab editione Parisiensi anni 1525 omnem originem repetendam esse; cujus inscriptio hæc est: *Titi Caji Institutionum Liber primus*, cum neque prima illa *Petri Aegidii* editio anni 1517, neque ulla e subsequentibus, eam epigraphen agnoscat. Cum enim illa Parisiensis editio sine ullo correctore ad Codicum manuseriptorum *Almarici Boucharidi* fidem expressa fuerit, non esse improbare, dicit, librarium Codicis scripturam non recte assertum fuisse. In eo enim forte, quemadmodum in Codice manuseripto antea *Vossii*, nunc Bibliothecæ Lugd. Bat. ad finem Novellarum sic scripturam continuatam fuisse: *Explicit Liber Novellarum. Incipiunt tituli legum Caji*, ac deinde post intervallum quoddam *Tit. I.* (quod minime notat *Titi*, sed potius *Titulus I.*) & postea: *Caji Institutionum Liber primus de.* (seu dicit,) *omnes homines aut liberos esse, aut servos, &c.* Quare, cum ille librarius Novellas non ederet, ex verbis: *Tit. I. Caji Institutionum Liber primus de. omnes homines aut liberos esse, &c.* confecisse: *Titi Caji Institutionum Liber primus. Omnes homines aut liberos esse, aut servos.*

Deinde alias etiam conjecturas affert, si illa non placeant. Scilicet in Codice manuseripto *Boucharidi* sine ulla interpunctione forte scriptum fuisse:

INCIPIŢ TITI CAJI INSTITVTIONVM
LIBER PRIMVS,

editorem autem Parisiensem sic cepisse: *Incipit Titi Caji Institutionum Liber Primus*; cum tamen intelligendum sic esset: *Incipiunt Tituli Caji Institutionum.* Aut denique aliquem vocabulum *Titi* in Manuseripto *Boucharidi* addidisse,

qui ferre non potuisset, Jurisconsultum nostrum uno tantum nomine insigniri. Hæc erat conjectura Viri Clariss. quibus originem docere voluit prænominis *Titi*. Sed videtur quodammodo sententiam suam in hac nova editione mutasse, cum in animadversione quadam subjecta ostendat, in Codice Wurceburgensi antiquissimo clarissime nominatum reperiri Jureconsultum nostrum *Titum Cajum*.

Porro docet, errare *Hottomannum*, qui putavit, *Caji* librum primum Græce exaratum, deinde ab aliquo Latine linguæ non satis gnaro conversum fuisse; defenditque, quod apud *Cajum* emtor filii emancipandi vocatur *pater fiduciarius*, verum esse ac rectum, cum *Hottomannus* legi vellet: *fiduciarius venditor*, quoniam in Græco *πρατήρ* existisset, ex quo imperitus interpret confecerit *πατήρ*, ac converterit *pater*.

Pag. 14.

Jam exemplum *κρίσεως* ejus in ipsum *Caji* textum commemorandum videtur. Lib. I tit. I principio vulgo legitur: *Libertorum vero ideo non unus est, quia tria sunt genera libertorum*. In Codice autem manuscripto Nisip. atque editione *Bouchardi* reperit *V. C. Libertinorum vero non unus, quia tria sunt genera libertatum*, quam postremam lectionem veram judicat. Recte. Nam *liberti* dicuntur respectu patroni, qui hic nullus est; *libertini* autem respectu conditionis ac status, cum opponuntur ingenuis, quod hic quoque locum habet. Nam in præcedentibus dixerat *Cajus*, ex hominibus liberis alios esse *ingenuos*, alios *libertinos*.

Obiter hic quoque *V. C.* tentat locum *Dositheci de manumissionibus §. 8* corrigere, qui est vexatissimus: ἄλλὰ τῶν ἔχουσιν ἴδιαν ἐλευθερίαν εἰς τὰς Φίλας ἡλευθερωμένοι, καὶ γίνονται Λατίνοι Ἰτανοὶ ἐπειδὴ νόμος Ἰτανός, ἐς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἰδῶκεν, ἐξίσωσεν αὐτὰς Λατίνους κολοναρίους, αἱ δὲ ἦσαν πολῖται, Ῥωμαίων ἀπελευθεροῦ ἕνομα ἴδιον εἰς τὴν κολωνίαν δεδώκεσαν. In quibus negotium facessit vocabulum *ἀπελευθεροῦ*. Ipsum vero *Ulpianum* scripsisse: *cives Romani, vel Latini*; *Dositheum* male *Latinos* vertisse *ἀπελευθεροῦς*. Sed alia sententia sedet *Mecrmanno* nostro, pro *ἀπελευθεροῦ* rescribendum *ἡλευθερωμένους*, idque in locum superiorum

rem transferendum, existimanti, ita: ἐπειδὴ νόμος ἰάνιος, ὃς τὴν ἑλευθερίαν αὐτοῖς ἤΑΕΤΘΕΡΩΜΕΝΟΙΣ ἔδοκεν, ἐξίσωσται κ. τ. λ. deinde post καλωνίαν excidisse λατῶν absorptam a precedenti λατίνοις, aut *Dositheum* scripssisse καλωνίαν φαιμοῦ κλη. Nos quidem non ii sumus, qui hoc aut inelegans, aut absurdum, dicamus; fieri potuit. Sed non est tamen necesse. Illud vero de voce ἡλευθερωμένοις, ignoscet V. C. si nobis omnino probari negaverimus. Non enim intelligere possumus, quam vim hæc φήσις habere debeat: *libertatem dedit liberatis, seu manumissis; αὐτοῖς* enim satis indicat, quinam sint, quibus libertatem lex dederit; refertur quippe ad eos, qui paulo ante nominati sunt, ἐκ φίλων ἡλευθερωμένους. Porro hæc emendatio videtur paulo calidior, primum mutans ἀπελευθεροῖ in ἡλευθερωμένους, deinde in locum superiorem rejiciens. Neque tamen nobis magis arridet sententiæ Cl. *Roveri*; sed hoc non agimus. Si liceat nostram sententiã dicere, existimamus, ἀπελευθεροῖ e margine in textum irrepssisse, atque adeo plane inducendum. Aliud specimen afferemus.

Tit. VI §. 3 legitur: *Mancipatio autem, hoc est, manus traditio, quædam similitudo venditionis est, quia & in emancipationibus præter illum, hoc est, certum patrem, alius pater adhibetur, qui fiduciarius nominatur.* Codices Leidensis, Gothanus, & Nilp. editioque *Bouchardi*, habent: *quia in mancipationibus, omiſſa vocula et.* Hactenus lectionem probat V. C. Quod autem præterea *Bouchardi* editio habet: *per illum, hoc est, certum patrem &c.* non item. Potius referendum iudicat: *præter ipsum h. e. certum patrem,* ductus scriptura editionis *Bouchardiana*, in qua mox pro *iste naturalis pater,* rectius legatur: *ipse naturalis pater.* *Cajum* enim scripsisse simpliciter videri, *præter ipsum patrem, h. e. præter eum,* qui vere pater est, liberosque in potestate habet, sive a natura, sive per adoptionem (idque ad oppositionem imaginarii illius emtoris ac temporarii patris). Hoc autem interpretari voluisse *Anianum* per τὸ certum, hoc est, ut V. C. videtur, eum, qui certus est ex matrimonio, sive, ut

Pag. 24.

mox loquitur, naturalem patrem: quemadmodum & *Tit. V §. I* opponat certum patrem adoptivo. Sed, cum conflet, etiam adoptivum patrem, emancipare liberos posse, *Casi* mentem non assecutus, neque adeo recte interpretatus, videtur *Anianus*.

Pag. 41.

Tit. X §. ult.: *Et multa praterca quorumcumque similia sunt: secundum qua & ille furti tenetur, qui, ut fieret, opem, aut consilium, aut studium, accommodarit; veluti si quis pecuniam, quam in manu aliquis tenebat, excusserit, ut alii eam rapere possent.* Omnium consensu priora hujus paragraphi verba corrupta sunt, neque in manuscriptis Codicibus Leidensi, Gothano, Nisp. & in Ed. Lovan. & *Pessnoti* multo emendatiora reperiuntur. Cum vero editio *Boucharidi* eadem sic præ se ferat: *Et multa praterca quorumcumque similia sunt, secundum legem furti tenentur. Sed & si quis, ut ferret opem, aut consilium, aut studium, accommodaverit, velut si quis pecuniam, quam in manu aliquis tenebat, excusserit, ut alii eam rapere possent, in idem iudicium incidit;*

Vir Clarissimus *Meermannus* hunc locum ita sanandum arbitratur: *Et multa praterca horum similia. Quicumque ea faciunt, secundum legem furti tenentur. Sed & si quis, ut id fieret, opem, aut consilium, aut studium, accommodaverit, &c. in idem iudicium incidit.* Ejus autem rei hæc reddit causas.

Primum quorumcumque vocabulum, sine dubio male sanum, dissolvit in: *horum quicumque ea*, lapsu librorum satis frequenti, duas pluresve voces in unam contrahere solitorum. Huc accedit, quod Epitomator ipsa hæc verba, & *horum multa similia*, expressit. Deinde verbum *sunt* facillima mutatione repositum putat, pro *sunt*, h. e. *faciunt*, ideoque id restituit. Denique pro *ut fieret*, optimorum exemplorum autoritatem secutus, rescripsit: *ut id* (sc. furtum) *fieret*. Sufficiat hæc specimenis loco commemoravisse, unde, quæ Viri Clar. in *Caso* emendando diligentia & felicitas fuerit, satis possit judicari.

Cum vero in quibusdam locis sanandis profuerit *Epitome Institutionum Aniani*, aliquot abhinc Seculis a monacho quodam,

dam, ut videtur *Virō* Clar. quamvis imperite, conscripta; eam quoque sub finem huic hbello adjiciendam curavit. Reperit eam non solum in duobus Codicibus manuscriptis Bibliothecæ Leid. sed etiam editam A. 1517, curante *Petro Ægidio, Antverpiensi*, hoc titulo: *Summa, sive argumenta, Legum diversorum Imperatorum ex Corpore Divi Theodosii, Novellis Divi Valentiniiani, Aug. Martiani, Majoriani, Severi; præterea Caji & Julii Pauli Sententiis, nunc primum diligentissime excusa, Casarei Juris studiosis utilitatem allatura non mediocrem, ex vetustissimo archetypo.* Is liber postea nunquam editus fuit, & memoria hominum eruditorum fere exciderat, ex interpretibus nostris soli *Cujacio* visus. Quapropter rem gratissimam studiosis Juris fecit V. C. cum eam iterum cum eruditis hominibus communicavit, cum Codicum duorum supra laudatorum lectionibus variis, suisque conjecturis. Sed, ut & hic diligentia Jcti nostri, qualis fuerit, appareat, efficiendum videtur paucissimis.

Tit. I §. 7 in edit. *Ægid.* legebatur: *Nam quamlibet dominus idem quatuordecim annos egressus.* Sed V. C. ex *Codd. Voss. & Petav.* tum ex *Aniano*, edidit: *Nam quamlibet dominus, id est, quatuordecim annos egressus, hoc id est autem significat nempe.* *Tit. II* pr. ed. *Ægid.* habet: *qui vero plus quam centum habuerit.* At *Vir Clarissimus Meermannus* ex *Cod. Pet. & Aniano* edidit: *qui vero plures.*

Eod. Titulo §. 2 vulgo legitur: *Nam quicumque voluerit, aut in ecclesia, aut ante Consulem, aut inter amicos, aut per epistolam, manumittere, potest bis manumissionibus omni familia jugum absolvere.* V. C. legendum censet: *omnem familiam servitutis jugo absolvere,* uti ipse *Anianus* id expressit, cum inprimis quoque *Codices P. & V.* præferant *omnem familiam.* *Cel. Bondam* autem in *Specimine inaug. Animadv. crit. Cap. 10 pag. 44* hunc locum ita legit & interpungit: *in ecclesia manumittere &c. potest, & h. m. c. f. jugo servitutis absolveret.* Nos autem, parum abest, quin vulgatam lectionem ab ipso epitomatore, imperito Latinæ linguæ homine, profectam putemus, *absolvere* autem pro simplici positum. Cete-

rum

Pag. 47.

48.

49.

rum vero, *solvere alicui jugum*, ea ætate facile etiam pro *solvere alicquem jugo* dici potuit.

Eodem §. 4 editio *Egidii* habet: *Nam quoscunque in colonis diverso tempore manumisti*. Vir Clariss. autem eleganter e Cod. P. restituit, *in colonis*, pro *incolumis*. Ex his omnibus facile Lectores nostri æstimare poterunt, quale pretium Doctissimi Viri emendationibus statuendum sit. Nos autem a Viro Clarissimo, ad juvandam Jurisprudentiam elegantiore nato, & dudum eruditione cognito, talibus pluribus opusculis frui cupimus.

Nec fallet votum. Ecce enim certiores per epistolas reddimur, amplissimum Virum de magno opere cogitare, nec cogitare solum, verum jam de edendo cum negotiatoribus librariis egisse. Novum scilicet divulgabit *Theaurum Juris Civilis & Canonici, Ottoniani* illius notissimi similem, optimorum interpretum rariora scripta plurima inedita comprehensurum. Inprimis huic *Theaurum* gratissimum doctis hominibus reddent Hispanorum Opera, qualia sunt: *Francisci Ramos del Manzano* Commentarius ad leges Julianæ & Papiam, ejusdemque Commentarii inediti varii argumenti; *Josephi Fernandez Retes* Opera omnia, tam edita, quam inedita; *Nicolai Antonii* liber de Exilio, cum additionibus Autoris ineditis; *Joannis Suarez de Mendoza* Commentarius ad Leg. Aquil.; *Athanasii Oseiza & Olano* Paralipomena selectæque Antiquitates Juris; denique plurima scripta egregia *Nicolai Fernandez de Castro*, *Antonii Quintanadegna*, *Josephi Santolaria*, *Joannis Altamirani & Velasquez*, *Joannis Ludovici Lopez*, *Josephi Finespresii*. Hisce accedent scripta varia Jctorum Galliarum, ut sunt: *Jani & Costa* Commentarii quidam inediti, *Joannis D'Avézani*, & *Jacobi de Lande*, opera omnia præstantissima; denique multi præterea alii libelli raritate & præstantia commendabiles, quos Collectores prioris *Theauri* ignoraverunt, quosque omnes unice ex instructissima Bibliotheca sua Amplissimus *Meermannus* producet. Opus pluribus Voluminibus in folio constabit. Dum hæc scribimus, rumor non dubius, sed certissimus, affertur, Clarissimum

simum & Doctissimum Virum commendatione Serenissimi Principis Araulianensis honorificentissimam in republica stationem obtinuisse, idque ipso legitimo, id est, vigesimo quinto, ætatis anno, Pensionarii scilicet, sive Syndici, urbis Rotterodamensis, quo munere olim functus *Hugo Grotius*, quem inter imagines *Meermannus* noster colit. Nam a matre *Hugo* ei cognatus est. Nos tam insignes honores Amplissimo Viro, & de literis egregie promerito, ex animo gratulamur, & simul, ne per rei publicæ curam se a Musis & venustiori Jurisprudencia abduci patiatur, optamus vehementer.

FLORA SIBERICA, SIVE HISTORIA Plantarum Siberiæ, Tomus I, continens Tabulas æri incisas quinquaginta, Auctore D. JOANNE GEORGIO GMELIN, Chem. ac Hist. Nat. Prof.

Petropoli, ex typographia Academici Scientiarum, 1747, 4. Alph. 2.

Insignis illa, quæ in tellure animadvertitur, varietas & copia plantarum Historiæ naturalis indagatorum ulteriorem attentionem omnino meretur. Postquam enim plantæ in florulentissimis Europæ provinciis detectæ fuerunt, postquam in utramque Indiam & alias orbis terrarum partes secesserunt rerum naturalium curiosi, ut inter alia Historiæ naturalis capita etiam illud, quod vegetabilia explicat, magis illustrarent, vix planta superesse videtur, quæ Botanicorum attentionem subterfugerit. Cognoscimus tamen ex egregio hoc Cel. *Gmelini* Specimine, inexhaustos naturæ thesauros iis semper nova exhibere oblectamenta, qui in indagandis naturæ viis sollicite versantur, & si novorum corporum copia non occurrat, tamen attenda magis contemplatio nova in iis observanda præbet, quæ ordinem accuratiorem & usum in vita communi melius declarant.

In Præfatione amplissima vastissimum Siberiæ regnum describit, flumina, lacus, tractus montium, campos, & terræ potissimum varietatem, annotat, quo cognoscamus, quam variaz
 Min plantæ

plantæ in ultimo hoc terræ angulo crescant; inprimis vero illa notatu digna videtur descriptio, qua Asiæ & Europæ limites ex observationibus Historiæ naturalis posuit. Non ego, inquit, Asiam ingredi mihi visus sum, antequam Jeniseam fluvium attingerem, animalia in eam usque regionem vix ulla vidi, quæ non etiam aleret Europa, saltem quæ in campis vastis Wolgæ fluvii inferioris tractus non occurrerent, vix alia vegetabilia, & terrarum lapidumque genus vix aliud. Facies tota terræ in eam usque regionem mihi Europæ visa est. Sed ab Jenisea fluvio orientem & meridiem & septentrionem versus alia plane terræ facies & novus vigor constitit. Jura montium, aut colles, passim tantum ante apparebant, hic vero tota regio montosa erat, vallium & camporum interjacentium amœnitate nulli facile secunda. Animalia nusquam adhuc visa in conspectum veniebant, uti moschiferum animal & Musimon veterum. Plantæ quædam Europæ admodum familiares hic deficiebant, & novæ, in Europa nunquam visæ, paulatim comparebant. Aquarum porro puritas & limpiditas & propterea salubritas, & piscium aviumque scitus sapor, ipsa etiam populorum indigenarum diversa vivendi ratio, novam regionem strenue inculcabant. Porro Autor noster elevationem terræ supra maria, per observationes barometricas, definire annisus est, & ostendit, magnam esse harum regionum respectu occidentalis Siberiæ & Europæ supra centrum terræ elevationem, ita ut vasti campi transbaicalenses altitudinis sua haud exiguos Europæ montes æquent. Aeris gravitatem & levitatem in diversis locis disquiri, morbos quosdam inde oriundos explicat, & de frigore in his terris multa lectu digna profert. His præmissis, itineris suscepti rationem exhibet, & ostendit, quasnam Siberiæ partes per novem annos peragraverit, & paucas tantum addit, quas alii itineris socii perlustraverunt. De plantarum locis natalibus præcipue ratione Europæorum & Asiaticorum varias observationes generales exhibuit, e. g. plantas Alpinas calidarum regionum in septentrionalibus præterfens esse. Flora Siberica plantas, in Siberia a montibus Uralensibus ad oceanum orientalem usque sponte

sponte nascentes, continet, quibus passim alix, a *Gerbero* ad *Tanaim* & *Wolgam* fluvios atque in *Ucrainia* collectæ, adduntur. Has omnes accurate indicavit Autor, novas vero & dubias fusius descripsit, & varietates sedulo annotavit. Nomina generica *Linneana* & quædam *Halleriana* adoptavit, & genericos characteres plerumque retinuit. In speciebus usus est nominibus *Linnei*, *Royeni*, & *Halleri*, & in novis formandis similem methodum adhibuit. Synonyma tamen *Baubinorum*, *Tournefortii*, & aliorum, sæpius adduxit, loca plantarum natalia, nomina iacolis usitata, usum tum medicum, tum æconomicum, simul annotavit. Imagines plantarum ad vivum factæ, & magnitudine naturali expressæ sunt. In digerendis plantis methodum *Cel. Royeni* assumpsit, non quod illam omni nro carere credat, sed quod *Rajana*, quam olim excoluit Autor, immo naturali, methodo propius accedat. Genera nova in hac *prima Parte* bina tantum invenimus.

Epipogon ad Orchidum genus pertinet, & florem hexapetalum irregularem sistit. Superius petalum ferme triangulum est, utrinque breves angustas & triangulas alas, & posterius calcar lageniforme, emittit, quinque reliqua petala lanceolata acuta inferius collocantur, cum in congeneribus galæ instar erigantur, antheræ binæ, intra cucullos pistilli hærentes, quæ ut reliqua cum orchidibus conveniunt.

Hierochloe graminis genus est, cujus locustæ cordatæ, calyce biglumi amplissimo, membranaceo nitente, & tribus folliculis nitentibus, constat; hi folliculi in sinu calycis includuntur, & eidem basi suæ insistent. Duo externi stamina, intermedius ovulum cum duobus stilis setaceis, erectis stigmatibus pateentibus, lanæ specie pubescentibus, instructis.

Ex speciebus sequentes ut novæ annotari merentur:

Epipactis foliis plerisque ex lineari lanceolatis.

Orchis radice rotunda, cucullo tridentato.

Orchis radicibus multis, labello basi alato, calcare germinis longitudine.

Convallaria floribus racemosis, foliis ovatis oblongis caulinis.

Mm 2

Lirium

Lirium radice tunicata, foliis sparsis, floribus reflexis, corollis revolutis.

Allium scapo nudo tereti farcto, foliis semicylindraccis, staminibus corolla longioribus.

Cepa scapo nudo subangulato farcto, foliis linearibus, subtus angulosis, staminibus corolla brevioribus.

Cepa scapo nudo, tereti, inani, foliis subulatis filiformibus, capitulis laxis, paucifloris.

Cepa rupestris radice turbinata dulci.

Melica flosculis glabris, summo urceolari.

Melica flosculis inferioribus gluma exteriore ciliatis, summo depili ovali.

Poa panicula nutante, laxa, spicis oblongis, multifloris, saepe aristatis.

Festuca glumis unifloris, aristis calyce triplo longioribus.

Triticum radice perenni, spiculis binis, submuticis, glaberrimis.

Triticum radice perenni, spiculis binis lanuginosis.

Triticum radice perenni, spiculis ternis submuticis.

Triticum radice perenni, spiculis solitariis longissime aristatis.

Triticum radice perenni, spiculis binis longissime aristatis, item spiculis ternis.

Carex spicis seminalibus brevius pedunculatis crassiusculis, aristatis, marem tenuem contingentibus.

Carex spiculis plurimis, summum culmum terminantibus, aristatissimis, distinctis.

Carex spiculis subrotundis, ternis, in summo culmo se contingentibus, brevissime pediculatis.

Salix foliis ex lineari lanceolatis, ferratis, glabris, utrinque viridibus.

Salix parvula, foliis dense congestis, caulibus cristatis.

Salix foliis ex lineari lanceolatis, integris, subtus incurvis.

Salix foliis ex elliptico lanceolatis, integris, subtus sericeis, amaris brevibus.

Salix foliis ex elliptico lanceolatis, subtus sericeis, appendiculatis.

Ephedra

Ephedra petiolis sæpe pluribus, amentis solitariis.

Juniperus foliis inferne adnatis, oppositionibus concatenatis, baccis monopolyrenis.

Peucedanum foliis duplicato pinnatis, pinnullis remotioribus sæpe trifidis.

Angelica foliolis pennatifidis.

Ligusticum foliis triplicato pinnatis, pinnis pinnatifidis.

Ligusticum foliis triplicato pinnatis, extremis lobulis breviter multifidis.

Sium foliis pinnatis, pinnis lanceolatis, rarius serratis.

Selinum foliis duplicato pinnatis, foliolis trilobis, acutis ex incisio serratis.

Cherophyllum seminibus nitidis scabris.

Pastinaca foliis simpliciter pinnatis, foliolis pinnatifidis.

DEL CALCULO INTEGRALE MEMORIE
analitiche, &c.

hoc est,

DE CALCULO INTEGRALI COMMENTA-
rii analytici DOMINICI CONRADI AUSTRIA-
CI, Patricii Mutinensis.

Pars II.

Mutinæ, typis Francisci Torri, 1744, 4.

Alph. 2, Tabb. zn. 2.

In hac altera hujus Operis Parte CI. Autor præcepta Calculi integralis tironibus tradere constituit. Quo consilio in duabus primis hujus libri Sectionibus agit de integratione differentialium, quæ unicam habent variabilem, & quorum factor finitus aut quantitas simplex est, aut binomium, ad quamlibet dignitatem evectum. Exponit condiciones, quibus ejusmodi binomium differentiale algebraice integrari potest. Attingit etiam casus, in quibus duo, vel plura, binomia differentialia, quantitatem in vinculo eandem habentia, quæ separatim quidem algebraicam integrationem non concedunt, con-

Mm 3

juu.

junctim tamen integrabilia sunt. Tabulam exhibet, cujus ope binomiorum differentialium integrationes algebraicas, si quidem ex haberi possint, perficere docet. Posthæc de reductione binomiorum differentialium ad rectificationem circuli exponit. Methodo, qua hoc loco utitur, paulo plus tribuere videtur, quam æquum erat, cum dicit, ea posse perveniri ad algebraica integralia formarum differentialium, quæ nullis adhuc notis artificiis integrari potuerint, & exempli

causa adducit differentiale $du \frac{\sqrt{(qv + (3v + 2q)^2)}}{2\sqrt{q(v+q)}}$, in quo

q est constans, & cujus integrale sua illa methodo invenit

$$= \frac{(qv + 4q)^{3/2}}{3\sqrt{q}}. \text{ Correcto enim errore calculi, hoc in-}$$

tegrale prodit $= \frac{(qv + 4q)^{3/2}}{27\sqrt{q}}$; idque ipsum elicitur ex

illo differentiali, pro $v + q$ ponendo x , quod artificium omnium est notissimum. Postea Autor ea binomia differentialia considerat, quæ alia circuli elementa expriment, tum ea quoque, quæ per logarithmos possunt integrari. Multus est in docendo, quomodo proposita differentialia transformationum ope vel absolute integrari, vel ad circuli hyperbolæ quadraturam reduci, possint. Tandem de quadratura & rectificatione Cycloidis vulgaris, aliarumque curvarum, ad modum Cycloidis genitarum, agit, & nonnullis monitis, quæ tanquam tironibus ad errores evitandos valde utilia laudat, *Sectionem secundam* terminat. In *tertia Sectione* tractat binomia complexa, quale est $x^c dx (b + (a + fx^n)^c)^r$, una cum trinomiis differentialibus, quatenus ea in istam binomiorum formam possunt transformari; atque sub finem hujus *Sectionis* exemplo quodam docet, posse interdum integrationem alicujus differentialis vero proximam haberi, sine ferierum auxilio, ex sola consideratione naturæ illius Problematis, cujus solutio illud differentiale suppeditavit. *Quartam Sectionem* trinomiorum differentialium, quæ unicam in se habent variabilem, contemplationi impendit, & circa hæc eodem

dem modo versatur, quo circa binomia est versatus, conditiones, sub quibus vel absolute, vel supposita circuli hyperbolæve quadratura, integrabilia sunt, eruens ex consideratione modi, quo ejusmodi differentiale per differentiationem aliquot integralium prodit, deinde etiam viam, illa differentialem per transformationes integrandi, commonstrans. In *quinta Sectione*, in qua differentialia, duas pluresve variables continentia, attingit, pauca de notioribus methodis variables separandi præfatus, aliquot formulas integrales proponit, earumque differentialia format, eo consilio, ut lector obvia sibi differentialia, quæ forte ex illorum differentialium numero sint, aut ad ea facile reduci queant, illarum formularum integralium opo integrare possit. Nam de methodis separandi, quas artifices huc usque adhibuerunt, judicat, eas, quippe adhuc parum exultas, non multum auxilii ad integrationes perficiendas afferre posse. *Sexta Sectio*, quæ ultima est hujus libri, versatur in explicatione regulæ de adiectione Constantis post integrationem peractam. Hic Clariss. Autor regulam de complendis æquationibus integralibus, in vulgatis calculi integralis Institutionibus non satis distincte expositam, sic emendat, ut eam universalem, atque praxi summorum hujus calculi artificum conformem, reddat. Duplici Appendice huic Operi colophonem addit, de quantitibus variabilibus, quæ ad nihilum usque decreseunt, vel in infinitum crescunt, nec non de spatiorum hyperbolicorum quadratura copiose disputans. Omnem hoc loco lapidem movet, ut, tam asymptotos, quant areas hyperbolarum omnium, finitas esse, quod aliquoties in hoc Opere affirmaverat, extra omnem dubitationem ponat. Non in hoc solum elaborat, ut variis argumentis hunc errorem stabiliat atque defendat, sed etiam refutare contendit demonstrationes, quibus celeberrimi Geometrz, *Hospitalius*, & *Bernoullis* fratres, hyperbolam omnem inter suas asymptotos in infinitum posse produci, spatium inter hyperbolam Apollontianam, ejusque asymptotos, esse infinitum, & seriei harmonice proportionalium infinitæ summam infinitam esse, evicerunt. Utrumque autem Clariss. Autor, nosse

Pag. 394-
489.

nostro quidem iudicio, infelici egit successu. Quemadmodum enim, quæ contra laudatorum Virorum demonstrationes monet, nullum pondus habebunt apud eos, qui illarum demonstrationum vim satis tenent; ita & quæ pro sua sententia confirmanda affert, omni fundamento destituuntur, quippe partim confusis notionibus, quas de asymptotismo, de infinito, & de infinite parvis, mente concepit, innixa, partim propositionibus evidenter falsis, superstructa; cuiusmodi sunt, quod logarithmus quantitatis variabilis x evanescat, evanescente x ; & quod numerus, a numero infinito unitate deficiens, finitus sit. Hæc facile possemus, per singula eundo, fusius persequi, & non solum ostendere, alias esse Clariss. Autori, quam Geometris, de asymptotismo & infinito notiones, sed & argumenta, quæ pro sua sententia adducit, refellere, & quam incommodis falsisque consequentiis ea prematur, demonstrare; verum meminimus, eruditis nos scribere. Ceterum, quo magis laudanda nobis videtur Viri Clarissimi voluntas, de calculo integrali bene merendi, & scrupulos tollendi, quos phrasæ Geometrarum de infinito sæpe tironum animis injiciunt, eo magis dolemus, fortunam & otium ipsi defuisse; vires enim defuisse, non opinamur. Igitur, quanquam Commentariis hisce Analyticis non nullum statuimus pretium, tamen dissimulare non possumus, videri nobis longe faventiori Minerva usum esse Geometram Scotum, *Maclaurinum*, qui eodem fere tempore, quo Italus noster Mathematicus, eandem telam sibi pertexendam sumsit, ejusque *Libros de Fluxionibus*, quos olim copiose laudavimus, longe magis esse omnibus commendandos, qui veras infiniti & infinite parvi geometrici notiones animo informare, ac ea, quæ in recentioris Analyseos, infinitorum principiis & usu vulgo pro obscuris, aut incertis, habentur, illustrata & demonstrata videre, cupiunt.

MARII LUPI, CANONICI BERGOMATIS,
de Notis Chronologicis anni mortis & nativitatis
Domini nostri Jesu-Christi. Dissertatio-
nes due.

Romæ,

Romæ, typis & sumtibus Hieronymi Mainardi, 1744. 4 maj.
Alph. 1. plag. 4.

Initium operis facit eorum index, tam antiquiorum, quam recentiorum, qui ideam argumentum antea tractarunt, vel cursum memorarunt, adjectis passim censuris. Ipsarum Dissertationum prior agit de notis chronologicis anni mortis Jesu Christi, atque ibi principio definitur luna plena paschalis, & statuitur, 1) ex plenilunio simul cum feria VI & mensis die nullo modo annum Christi emortualem definiri posse: quod ille concursus nusquam reperitur; 2) concursum feriaz VI & plenilunii in pauciores annos cadere; 3) non constare, qua ratione plenilunia obtinuerint Judæi; 4) utcumque habuerint, ea non ita mathematicè exigenda, ut laxioribus aliquanto terminis circumscribi, & ad quadriduum extendi, non possint. Hinc de die mensis agitur, qui vulgo XXV, vel XXIII, Martii nominatur. Postea disputatur de Sabbato secundo primo ac die festo mediante. Fâtetur hic Autor, se anni Judaici formam, quæ olim fuerit, ignorare, neque cupiditatem, aut spem, concipere illam cognoscendi. Novit enim, si antiquitatis auctoritatem desideraverit, in Judaico calendario se nullam fere reperiturum; si in novis de ingenio confingendis sit audax, excogitaturum multos, in quibus hæc possint commode explicari. Ceterum dies festus medians ipsi fuit quartus ex diebus octo, quibus scenopegia celebrabantur; Sabbatum vero secundo primum Sabbatum primum Adar, mensis secundi; quod anno tantum intercalari convenit, in quo secundus Adar superadditur. Sequitur tractatio de LXX Danielis hebdomadibus, qua nos fusiore & accuratiorum Cel. *Bengehi* novimus. Magis animadverti meretur Olympiadum nota; ubi CCII annus 2 nominatur, ac *Pblegontis* præsertim in testimonium inquiritur. Potior adhuc est nota Consulatus, ubi Consules nominanter duo *Gemini C. Fufus & L. Rubellius*; qua occasione fufius adversus *Bianchinum* disputatur. Accedit annus *Tiberii*, qui XV fuisse

§. 1.

2.

3.

Pag. 32.

§. 4.

5

6.

7.

N u

conten-

- §. 9. contenditur, neque minus alii chronologici characteres, quos inter est annus XXIX, rationis *Dionysiana*; CCCXL Edessenorum æræ, quam *Norifius* optime probat initium cepisse ab auno ante vulgarem CCCXI, U. C. CCCXLII, Olymp. CXVII anno I, eandemque esse ac *Seleucidarum*, nex *Petri, Pauli, Jacobi*, quæ post Christi cruciatus anno XXXVII accidit, fixa distinctius, & Hierosolymitanum excidium, constituuntur. Inde notæ omnes Chronologorum inter se conferuntur. Ad denique varius ordo feriarum determinatur. Hic observat *Noster* non solum, præeunte *Celfo*, diem bissextum, vel intercalarem, cum proximo eundem penitus habitum fuisse; sed etiam duce *Dione Lib. XXXVI* morem adhibendi hebdomadas ab *Ægyptiis* sero accepisse Romanos; & confirmare laborat, hebdomadas, apud diversos populos, illarum qui usum habuerint, diversis pariter cœpisse diebus; neque feriarum minus accidisse diversitatem. Dicitur quoque Sabbatum magnum esse vocatum, quod pascha proxime antecedit, magnamque hebdomadam simul majorem, authenticam, sanctam, auream, pœnosam, ac simpliciter hebdomadam. Verum enim vero ad alteram properamus *Dissertationem* de notis chronologicis anni nativitatis D. N. Jesu Christi. Hic primo quidem loco recentium ac veterum Autorum sententiæ diligentius colliguntur, quas nimis fufum esset repetere. Post agitur de die mensis ac feria, qua Christus sit natus: ubi quidem dies XXV Decembris roboratur, hebdomadis autem feria, propter ante allegatam gentium ibi diversitatem, in medio relinquitur. Inde transitur ad quæstionem: num bella tempore Christi natali cessarint; ad quam ajendo respondetur. Æque curiosus est *Noster* in *Cyreæii* descriptione, sed forsitan hic parcere curia nonnullis potuisset, si *Clariss. Petri Horrei Miscellanea critica*, de quibus olim in *Actis*, nostris diximus, habuisset ad manus. Potius autem est de tempore mortis *Herodis* argumentum. Ibi duæ afferuntur celebriores sententiæ: altera, quæ mortem *Herodis* designat anno Juliano XLII, U. C. 750, altera, quæ subsequente. Earum priori subscribit *Noster*,

ster, majorem habens *Josepho*, quam *Dion*, fidem. Idem simul alias res circumstantes enarrat, regniunq; *Herodis* honorem, Romæ obtentum, & reliqua, ad eum spectantia, primaria momenta persequitur. Sic etiam de iis disputatur, quæ inter Christi nativitatem atque obitum *Herodis* notatu digniora evenerunt; ubi, præter historica, critica quædam afferuntur. Sic exponitur vox *ὄνεια* *Matth. II*, atque indicatur, quod *Pollux οὐκίδα* de bestiarum cellulis interpretatus fuerit, atque *Harpocrates* animadvertat, *ὄνεια* Atticis dici, quod lingua communi *ὄνεια*: quod idem sacris Ebræis *Homerique* ac *Virgilii* locis comprobatur. Inde accedit Autor ad illud, quo sacro lavacro lotus est Christus, tempus. Ibi, dum, particulam *ὡσὶν* examinans, proprietatem vocabuli sine sufficiente necessitate nimium dilatare nobis videtur, ad *Matth. XVI*, ubi *μὲν ἡμέρας εἴ*, quas *Lucas ὡσὶν ἡμέρας* dicit, provocat, quæ quidem loca consentire putamus æque suaviter, ac nos hebdomadem appellamus octiduum. Sed ad finem properamus, quem eruditissimus Autor & numero annorum, quos vixerit Christus, exponendo, & notis omnibus chronologicis anni Christi natalis simul conferendis, adjungit. Dignum sane fuit tam erudite lucubratum ac limatum opus, quod Pontifici Maximo, hujusmodi pariter occupationum, ut omnium literarum elegantiorum, insigni statori, dedicaretur: quippe quod ideo vel maxime laudandum nobis videtur, quoniam insigni hic cum moderatione, licet libere, disputatur, neque animi justo vehementior motus animadvertitur.

5. 6.

7.

8.

9.

RAGIONAMENTO SOPRA LA DURATA DE' regni de' Re di Roma, &c.

hoc est,

DISSERTATIO CRITICA DE SPATIO, QUOD Reges Romani in universum, & eorum quisque in specie, in imperio exegerunt.

Florentiæ, 1746, 8.

Plag. 3½.

Nn 2

Expe.

Expetierat *Franciscus Maria Zanotti*, Secretarius Academiæ Bononiensis, quæ *Institutum* dicitur, a libelli hujus Autore, *Ill. Algarotti*, observationes, quas ille de duratione regni Romani olim juvenis, cum sub *Eustachio Manfredi* literis operam daret, in chartam conjecerat. Persuaderi sibi passus fuit *Ill. Autor*, ut opusculum suum, diu abjectum, denuo revideret, idque typis vulgaret, eaque re defectum suppleret, quo laborant omnes omnium ætatum Historici, & Chronologicum systema *Newtonianum*, quod eadem felicitate, qua cetera ejus excellentissima in *Historia Physica*, inventa, exceptum ab eruditis non fuerat, novo & illustri demonstrationis exemplo assereret. Vulgo nimirum in unamquamque hominis generationem triginta annos computant, cum *Newtonus* non nisi octodecim, aut viginti ad summum, admittat. Id in *Historia Regum Romanorum* etiam obtinere, sic demonstrat. Primum quidem omnem veterum de iis traditionem fide carere, aut suspectam saltem esse, ideo, quod sub Gallorum invasionem cum urbe simul omnes veteres commentarii & monumenta conflagravit; quæ porro de antiquis rebus tradita fuerint, ex memoria vaga & incerta & hominum traditione emanasse, quorum intererat sui generis obscuras origines ab antiquitatis, quam confingere poterant, remotissimæ ignorantia illustrare & extollere; de cetero suam apud posteros existimationem non curabant, quæ nullo modo se tueri potest, ubi quis attentior absurdos talium figmentorum effectus animo persequitur, quod Noster fecit, qui annos 244, quos vulgaris traditio Regibus Romanis attribuit, Seculo minuit, & ultra, & ad angustias centum & triginta fere annorum redigit. Videbimus ejus argumenta. *Romulus* annos 37 vulgo perhibetur regnasse. At Noster, anno regni 17, aut 18, decessisse, statuit, ideo, quod ultimum ejus bellum, cum Vejentibus gestum, in annum 17 non possit non incidere, bellicosus autem vir & inquietus per annos reliquos 21 pacem cum vicinis, neque iis valde mansuetis, neque nascenti Romæ benevolis, coluisse minime censendus sit. Vejentes autem Fidenas repetebant, quam iis urbem *Romulus* abstulerat ante bellum Camerinum, quod bellum *Plutarchus* ad annum regni *Romuli* decimum sextum refert. Diu autem pertulisse Vejentes æquo animo

animo suæ urbis iacturam, credibile non est, sed ideo potius statim a confecto bello Camerino *Romulum*, id est, anno 17 U. C. aggressos fuisse. Etiam hoc urget, quod omnes Historici, *Romulum*, dicant, admodum juvenem instituisse & peregrisse res maximas, fundasse urbem, purgasse terram a latronibus, bella gessisse cum vicinis, & pacem pepigisse, quæ omnia in adoleſcentem ætatem non cadant. *Numa* ait ætatem posse quidem ex ea traditione indagari & erui, quæ Regem illum perhibet ad *Pythagoram* audiendum accessisse. Quando vero sibi constitutum sit hoc opusculo, non tam in initia Regum inquirere, quam, quot annos obtinuerint, probabiliter definire, saltem eorum, quæ vulgo hac de re perhibentur, *aloyias* demonstrare, hoc quidem omittit, etiamſi, *Numa* depressa ætate, ceterorum quoque secutorum Regum curtari debeat ætas. Sed id potius urget, quod *Plutarchus* ait, *Numam* anno ætatis 40 regnum adiisse, idque annos 43 tenuisse. Posterius hoc *Livius* quoque tradit. Atqui probabilem non esse in octo lustrorum ætate tantam sapientiam, quantæ fama & admiratio, post annutum interregnum multasque patrum contentiones, *Numa* regnum comparaverit. Si paritet hæc relatio, effici, ut anno ætatis vigesimo quinto eadem polluerit *Numa* sapientia, qua sub vitæ finem Romanas res administravit, siquidem *Tatius*, qui ante annum U. C. 16 decessit, *Numa* sapientia gloriaque motus, unicam ipsi suam filiam desponsavit, quacum 13 annos exegit in matrimonio, & viduus demum regnum adiit. Etiam hoc urget improbable, Romanos per annos sexaginta quinque in tanta vicinorum hostium copia inertem pacem ferro & tueri, neque tamen emollescere, potuisse, quin statim sub *Tullo Hostilio* martiales animos resumerent. Nam, si recte habet veterum illa, quam Noster appellat, technica chronologia, efficitur, Romanos sub *Romulo* quidem 21 annos, in interregno unum, sub *Numa* denique 43, ab armis cessasse. Sibi ergo probabilius videri *Numa* regnum viginti tribus fere annis non amplius, quod ab anno ætatis ejus sexagesimo inceperit. Et sic pacatum quoque Romanorum otium 24 annos non excedere. *Tulli Hostilii* & *Anici Martii* regna pariter contrahenda putat, quorum ille annos 32, hic 24, perhibetur obtinuisse. Hac enim ratione majorem veri speciem

Liviana traditioni conciliari, quæ, ambos prolem impuberem regnoque inæptam reliquisse; cum vita decederent, affirmat, cum e contrario improbable valde sit, *Ancum*, qui, quandoquidem quinto anno ante *Numa* excessum natus est, sexagenarius obiit, liberos adultos non habuisse, parum hac in re ceteris Regibus similem, qui mature sibi de sobole olim successura prospiciant. Neque hic valere, quod opponi possit, forte ante *Anci* finem decessisse omnem ejus maculam ætate provectam prolem: quod foret absque certa ratione fingere; neque id valere, quod afferri posset, nihil profuisse Regibus, illo quidem vetusto tempore, continuandi generis curam, cum hæreditate non solerent regna a patribus ad filios transire, sed a civium voluntate penderet in summam potestatem successio. Romanos enim in conferendo suo regno regiarum familiarum rationem habuisse, cum ex illo ipso *Anco Martio* patere, qui *Numa* nepos fuerit, tum ex eo, quod *Tarquinius Priscus*, filiorum *Anci* tutor, eos ipso die comitiorum Roma venatunrablegavit, ne scilicet eorum præsentia sibi regnum ambienti officeret, quod ipsi consilium, ut tunc quidem feliciter successit, postea tamen exitio fuit. Filii enim *Anci*, ægre ferentes, paternum & avitum regnum a tutore sibi ereptum, *Tarquinium*, postquam annos 38 regnasset, ipsi jam quinquagenarii, occiderunt. Quod ita contigisse, maxime est improbable. Tale enim facinus prorsus inutile; (permissores enim nihilo magis ad regnum admittebantur,) fervida & temeraria juventute, quam prudentia, dignius est, tot annis maturata, quot certe ad affectum vel violentissimum obtundendum & extinguendum sufficere poterant. Probabiliter itaque contrahendos esse *Tarquini* annos. Id ipsum statuit in annos *Tullii Servii*, qui, ne idem, quod antecessor, pateretur, id est, ne a regis juvenibus trucidaretur, quos regno privaverat, *Tarquiniis* nempe, geminas illis suas filias in matrimonium collocabat statim sub regni initium, & earum quidem unam illi *Tarquiniæ*, qui postea *Saperbi* cognomen meruit. Ille *Tarquinius* eo tempore, quo uxorem ducebat, jam adultus erat juvenis, magnorum spirituum, fidem animi, regni que paterni avidissimus; quem quadraginta qua-

quatuor annorum mores vitamque privatam sub focero prin-
cipe ferre, eo minus est probabile, quo magis ambitiosum ho-
minem inquieta & impia uxor flammulabat. Semper etiam per
totum imperii *Serviani* decursum pingitur hic *Tarquinius* ut
juvenis vegetus & robustus, quem etiam in *Servii* nece mon-
stravit, cum sublatus manibus senem e scala præcipitem de-
dit. Atqui tamen, si sub initium *Servii* tantum viginti anno-
rum juvenis statuatur, egisse eo tempore, quo locorum de vita
tollebat, & ipse regnum invadebat, annum ætatis sexagesi-
mum quartum, & cum deinceps regno rursus post viginti
quinque annos excideret, annum ætatis nonum & octogesi-
mum. Annis aliquot & forte bene multis post legitur, cente-
nario, saltem nonagenario, major, equum conscendisse, & pu-
gnam cum *Postumio* conferuisse, quod omnem fidem superat.
Est & aliud adhuc, quod hujus annos *Tarquinius* compendifi-
candos esse evincit; hoc nimirum, illi *Ardeæ* obsidioni, quæ
regifugio & libertati Romanæ natales dedit, *Tarquinium Col-
latinum* interfuisse, ejus *Egerii* filium, quem *Tarquinius Pri-
scus* A. U. 155 ferme recens acquisito Sabinorum oppido,
Collatino, custodem præfecerat, id est, tali muneri, quali ge-
rendo homo saltem triginta minor annis ineptus est. Atqui
talis viri filium A. U. 244, quo nempe *Ardeam* obsidebant
Romani, adhuc juvenem esse, cum sana ratione & rerum na-
tura pugnat. Quod si ergo huic de *Egerio* & *Collatino*, item
& illi ipsi de *Tarquinio Prisco* & *Superbo*, traditioni, quæ
hunc istius filium appellat, suam volumus rationem constare,
necesse est, ut *Tarquinius Prisci*, *Servii Tullii*, & *Tarquinius
Superbi*, tempora contrahamus in spatium, quod duas homi-
num generationes non excedat. Multa posse alia huc affer-
ri, ait Clariss. Autor, quæ veteris de regno Romano traditio-
nis inconvenientiam demonstrent. At ea quidem omittit,
& hoc tantum evincit, a *Romulo* usque ad *Tarquinium Su-
perbum* non fuisse numeratas nisi quatuor generationes, quæ
si consueto modo computentur, ut in unam triginta anni
convenient, centum & triginta non excedant, & multo pau-
ciores requirant, si calculum *Newtonianum* sequaris. Hac
admissa

admissa ratione non tantum confirmari Systema Chronologicum *Newtoni*, sed etiam *Virgilium* erroris absolvi, cujus ideo reus vulgo agitur, quod *Eneam* & *Didonem* in unum tempus confudit; & ipsum quoque *Numam* in ea referri tempora, quibus potuerit commode *Pythagoram* frequentare, quod eum fecisse fama tulit. Hæc fere sunt exigui quidem, at argumenti ponderibus gravis, libelli momenta.

NOVA LITERARIA.

Perlata est ad nos Epistola, a *Blasio Ugolino* Venetiis ad Celeberrimum *Christianum Benedictum Michaelis*, Ling. S. Ordia. Profess. Halensem, perscripta, plagulisque duabus formæ quadruplicatæ edita, in qua, præter honorifica de ipso, & *Walchiorum* fratrum pari, itemque de *Baumgartenio*, judicia, Clariss. *Christ. Schættgenius* multis reprehenditur, quod de *Ugolini Thesauri Antiquitatum Hebraicarum* minus benevole senserit, & in omnes fere Philologos investivam orationem perscripserit. Adduci tamen *Ugolinus* non potest, quin sibi persuadeat, *Schættgenium* autorem esse eorum, quæ in *Novis Lipsienibus* eruditis ei tribuuntur, sed ab aliquo potius veteratore conficta esse putat, ut Clarissimo *Viro* turbas & invidiam excitaret. Interim tamen, cum res omnis ad *Maimonidis* autoritatem, num genuina illa scilicet in literis Hebraicis sit, nec ne, referatur, operæ pretium fore Noster putat, doctoris hujus Judaici autoritatem vindicare, & duplici via confirmare. Altera quidem ex judicio & testimonio aliorum celeberrimorum virorum disputat, qui maximam semper fidem *Maimonidi* habendam esse putarunt. Altera vero demonstrat, doctissimum hunc Judæum in *Commentarios* suos, vetustate conspicuos, nihil fere intulisse, nisi quod ex antiquissimis Judæorum monumentis excerpserit. Profert hanc in rem Epistolam, a *Maimonide* ad *R. Pinchasum*, Judicem Alexandrinum, hæc super re amplissimis omnino verbis datam, quam sub finem per alia quoque rerum momenta ulterius confirmatam reddit.

NOVA ACTA ERUDITORUM.

publicata Lipsiæ

Calendis Junii Anno MDCCXLIX.

Pars I.

LUCERNÆ FICTILES MUSEI PASSERII.

Sumibus Academiæ Pisaurensis.

Tomus I.

Pisauri, in ædibus Gavelliis, 1739, fol.

Alph. I plag. 9, cum Figuris æneis 105.

Quæ hic æri incisæ cum orbe erudito communicantur Lucernæ fictiles, asservantur Pisauri in Museo *Johannis Baptistæ Passerii*, Jurisconsulti excellenti, qui, pro eo, quo fertur in id genus antiquorum monumentorum, studio, non tantum descripsit figuras Lucernarum, quæ hic exhibentur, sed & in Prolegomenis de Lucernarum origine & antiquitate, materia, & ratione eas figurandi, disserit, & quando apud Italos usu invaluerint, quibusque in officinis, & quibuscum inscriptionibus, formatæ fuerint, disquirit, tandemque, eas sacras, festivas, domesticas, ac sepulcrales, fuisse, confirmat. Nos, institutum servantes, figuras, quas *Cons. Passerius* ære expressas paucis illustravit, eo, quo sequuntur, ordine Lectoribus nostris indicabimus: 1) *Panthei* imago capite loti flore, seu persea, ornato conspicitur, alatisque humeris, & dextræ manus indicem digitum ori admovet, subjecta inscriptione: *Deo, qui est maximus*; 2) *Dea Panthea*, media inter aras, thus adolet, alis capiti utrinque additis, & cum cornu co-

Oo

piz

piz lotoque; 3) quatuor Deorum symbola, *Jovis*, *Palladis*,
Aesculapii, ac *Mercurii*; 4) *Janus* bifrons, cujus in descriptio-
 ne Conf. Autor peculiare opus *de Diis Pisaurensibus* promit-
 tit, in eoque non tantum patrios Deos, sed data occasione ce-
 teros etiam, se ad trutinam revocaturum esse, significat;
 5) Lucernæ hujus discus exhibet nummos omnigenos, trien-
 tes, ac semisses, assè medium obtinente; quo emblemate, indi-
 ce Doctiss. Editore, ad eas Arenas alluditur, quæ Calendis Janna-
 riis mitti solebant; 6) *Victoria* cum clypeo & lauri ramusculo:
 a tergo est assis, *Jani* imagine signatus; 7) *Cælus*, quem non-
 dum depictum habuimus, qui sublimis a dextra ad sinistram
 fertur, peplum late extendens; 8) *Dea Nox*, quæ genua & pe-
 des in occidentem convertit, vultu retrorsum converso in
 orientem respicit, & peplum amplissimum pandit, proslit su-
 perne alatus dies; 9) caput *Saturni* cum falce; 10) *Satur-
 nus*, diademate cinctus, runcinam ostentat, calathumque pomis
 redundantem; 11) quatuor anni tempora; 12) caput mulie-
 bre velatum, quod *Vesta* interpretatur Doctiss. Autor; 13) mu-
 lier arx adstans, velum sive vittam, attollit, quam Vestalem,
 forte novam esse auguratur, quæ, e populo sorte lecta, ad sacra
 arcana admoveatur, nondum longa stola, vel toga, insignita;
 14) capita *Telluris*, *Jovis*, *Solis*, & *Lunæ*; 15) septem Plane-
 tarum capita, vel, ut Conf. *Passerius* mavult, Dii hebdoma-
 dæ præfides, a quibus singuli dies nomen acceperunt; 16) *Cy-
 bele* imago, quæ curriculo vehitur, cujusmodi thesas Ro-
 mani appellabant; 17) *Atys* *δεδροπέος*, cultu Phrygio;
 18) *Atys* venator, quamvis ambigat Clariss. Autor, an *Ganyme-
 des* potius representetur; 19) sed & *Cybele*, leunculis hinc inde
 solio adstantibus, & adstat Phrygio cultu sacrificus *Atys*;
 20) *Ceres*, draconibus faces ambientibus, & additus est cala-
 thus, herbis, seu spicis, onustus; & *Ceres Erynnis*, cum face &
 cista mystica; 21) *Ceres* cum gemino copiæ cornu; 22) can-
 delabrum *Cereris*; 23) caput *Jovis*, fulmine a tergo posito,
 coronatum, barba & capillis calamisstratis ornatum; 24) *Ju-
 piter* cum vasis Pontificalibus; 25) & 26) *Jupiter* ab aquila ela-
 tus; 27) aquila cum tropæo; 28) *Jupiter Capitolinus*, coro-
 nam

nam sinu præferens; 29) templum *Jovis Capitolini*, in cujus fronte quatuor columnæ trina intervalla conficiunt, in quibus *Jovis*, *Minerva*, & *Junonis*, simulacra collocata sunt; 30) *Jupiter Custos*, medius inter duos canes affidentes, quæ præcipua ejus nota existimanda est; 31) *Jupiter Dapalis*, dextra hastæ innixus, sinistra fulmen tenens, scabello pedes imponit, adstat aquila; 32) *Jupiter Ammon*; 33) *Jupiter Serenus*; 34) *Genii Jovis*, palliolo adoperti, quorum alter aquilæ libum porrigit; 35) & 36) sacrificia, quæ, cum nullo indicio, cui potissimum Numini tribuenda sint, deprehendi possit, *Jovi* adscripsit Conf. Editor; 37) *Juno Jugalis*, manus utriusque sponsi collo injiciens, quæ ex conjectura Viri doctissimi illud nuptiarum genus, confarreationem dictum, indicat; 38) *Hymaneus*, qui alle nuptiarum genus, quod coemtionem, & facem, quam tenet, & urna, nuptiarum genus, quod usu fiebat, declarare dicitur Autori; 39) *Magronæ*, sola amictæ, floribus coronatæ, flores arte imponunt; 40) Pavo, qui ad *Junonem* pertinet; 41) *Monetæ*, quæ tribus monetæ metallis præsidere credebatur; 42) *Neptunus imberbis*, Delphino insidens; 43) *Triton*; 44) *Tridens* & *Pisces*; 45) *Tropæum navale*; 46) *Genius Neptuni*; 47) *Scylla*; 48) *Caper marinus*; 49) *monstra marina*; 50) *Delphinus*, *lyram* gerens; 51) *conchæ*; 52) *Minervæ* nativitas, quam ad Etruscam potius, quam Græcam, theologiam refert Autor; 53) & 54) *Minervæ* capita, quibus diversæ cassides imponuntur: nam in altera *Triton*, in altera *Victoria*, cæclata est; 55) *Palladis* protome; 56) 57) & 58) *Palladis* simulacra; 59) & 60) *Minervæ* pacifera, dimissa clypeo; 61) *Minervæ*, posito huic clypeo, rejectaque in sinistram ulnam lancea, dextram protendens, aliquid edisserere videtur, quam ideo Clariss. Editor *consiliariam* appellavit; 62) *Pallas*, *tropæum* gerens, quæ *ὀπλοκαρῆς* eidem dicitur; 63) *Pallas* cum cista mystica; 64) *Palladium*; 65) *Noëua*; 66) *Medusa* sine serpentibus; 67) *Genius Minervæ*; 68) *Aries*, qui *Minervæ* aram cornu impetit, quem Autor sigillatoris jocum esse affirmat; 69) & 70) *candelabrum Apollinis*; 71) & 72) *Apollo arcitenens*; 73) & 74) *Apollo citharædus*;

76) *Apollo* cum quadrigis; 76) *Apollo* inter *Tbaliam* & *Melpomens*; 77) *Genius Apollinis*; 78) *Tripus*, *lyra*, *laurus*; 79) *Gryphes*, quæ aves *Apollini* sacræ fuerunt; 80) *Pegasus*; 81) *Musa*, quæ *columnellæ* innititur; 82) *Musarum* *genius*, qui *columnellæ* innititur, *tibias* gerit, & *dextera* *falcatum* quidpiam tenet; 83) & 84) *caput* & *protome Solis*; 85) *quadrigæ Solis*; 86) & 87) *signa Zodiaci*; 88) *Solis* & *Lunæ* *capita*, *jugata*; 89) *capita Solis, Martis, & Veneris*; 90) *Membra*, quæ *sacrificantis* *gestu* exprimitur, *taurique* *guttur* ad *cælum* attollit; 91) *astrum*, quod, quando *quinque* *radios* habet, *Solis* est *symbolum*, & *Luna* *silens*; 92) *bigæ Solis*; 93) *Diana*, *glæbo* *insistens*; 94) *Diana*, *geminam* *facem* præferens; 95) *Genius Diana Lucifra*; 96) *Diana* *venatrix*; 97) *Hecates* *candelabrum*; 98) *Diana Ephesia*; 99) *caput* *bovis*, *infulis* *ornatum*; 100) *Mercurius*; 101) *Genii Mercuriales*; 102) *Mercurius* *cum* *canè* & *capro*; 103) *Mercurius*, *cum* *ena* *insignitus*, quem ex *magno* *re* *antiquo* *negotiatorem* appellat *Doctiss. Editor*; 104) *Mercurius* & *Apollo*; 105) *Mercurii* *symbola*, *petalus*, *opera*, *caduceus*. Quod *Operis* *parerga* attinet, *initialè* *Epistolæ* *literam* *exornat* *Genius publicus Sardæ* *incisus*. *Initialis* *Prolegomenorum* *littera* *apologum* *Æsopi* *Sardæ* *incisum* refert, in quo *vulpecula* *lignarium* *redarguit*, quod ab eo *minus* *fideliter* *defensa* fuerit. *Prolegomenis* *tres* *sunt* *gemmæ* *præfixæ*, in quarum *prima* *vir* *armatus* *Sardæ* *incisus* eo *prorsus* *habitu*, quo *virtus* in *nummis* *plerumque* *repræsentatur*, in altera *Victoria* *sedens*, in tertia denique *Victoria* *sceptrum* & *phialam* *tenens*. Id tamen non possimus diffiteri, in legendo nos male habuisse, quod non tantum *Græca* *verba*, licet *sint* *rariora*, *plerumque* *falso* *exhibeantur*, sed & in *ipsis* *verbis* *usque* *adeo* *sit* *contra* *Grammaticorum* *regulas* *peccatum*, ut *auribus* *elegantiz* *Latinæ* *assuetis* *id* *ipsum*. *Sæpius* *acciderit* *ingratissimum*. *Interim* & *hæ* *Lucernæ* *fatis* *testimonii* *esse* *possunt* *de* *veterum* *constantia* *in* *suis* *Diis* *repræsentandis*, & qui in *hoc* *genere* *elaborant*, *isædem* *commode* *uti* *posse* *videntur*.

DE BONONIENSI SCIENTIARUM ET AR-
tium Instituto atque Academia Commentarii.

Tom

Tomii II Pars II & III.

Bononiz, apud Lælium à Vulpe, 1746 & 1747, 4 maj.

Pars II, Alph. 2 plag. 6, Fig. 21. 24, Pars III Alph. 3 plag. 3,
Fig. 21. 15.

Inter hæc Academicorum Bononiensium Opuscula, (de Commentariis enim Anno superiore diximus,) primum locum *Eusebii Munsfredii Commentatio de aucta maris altitudine* habet. Disquisitioni huic id ansam dedit: Cum A. 1731 Ravennæ altitudines variorum locorum, respectu superficiæ maris, libellæ opæ dimensus esset Autor; accidit, ut forte Ecclesiæ cathedralis, an-
nis ante millibus & trecentis extructæ, fundamenta reficerentur, ibique, fovea ad aliquot pedes acta, deprehenderetur, solum antiquum, pulcherrimum, marmoreum, adeo quidem depressum, ut supra maris superficiem exstaret uncias non amplius sex, mari subsidente, uncias vero plus octo infra esset, mari intumescente. Quod idem phænomenon in aliis quoque vetustissimis ædificiis apparet. Cum igitur vero nequaquam sit simile, solum hoc ea in profunditate initio fuisse constructum; rei hujus mirabilis alterutra harum sit causa, necesse est: vel ut pavementum ipsum paulatim infra terram se submiserit, vel ipsa maris superficies elata sit altius. Quorum prior incongrua videtur, posterior potius veritati consentanea, cujusque plura alia. indicia se Venetiis invenisse, affirmavit *Zendrinus*. Poterit autem elatio illa maris successiva commode derivari a terra, vi fluminum continuo in mare delata, in ejusque fundo subsidente. Obiter hic eorum sententiæ occurrit Autor, qui, mare non elevari temporis successu, sed potius deprimi, e recessu ejus ab oris hinc inde facto colligunt; & contra litus continuo elevari paululum alluvione sabbæ unde aquæ recessisse videantur, ostendit. Sed generatim saltem causam hanc cognovisse non contentus, in ipsam quantitatem terræ, in mare continuo delatæ, inquit, ut exinde, quantum certo temporis spatio fiat sensibilis, appareat; Quod ita aggressus est: Ex optimis observationibus minimum sumendo, ponit, quotannis uncias 18 aquæ in terram

Pag. I.

Pag. 20.

decidere. Cum vero non omnis hæc quantitas per fluvios in mare deferatur; tertiam saltem ejus partem, uncias nempe sex Parisienses, vel quinque Bononienfes, fluminibus devehî, assumit. Dein experimentum cepit de quantitate terræ, in aqua fluvia mediocriter turbida contentæ; quam invenit esse ad aquam ut 1: 174. Unde, cum superficies maris sit fere dupla terrestria, mare circiter uncias quinque annis 348 elevari, colligit. Alia quoque, mensuram hanc confirmantia, affert. Usum præterea hujus disquisitionis explicat. Tandem, eandem materiam jam ab *Hartskero* tractatam se reperisse, eumque, quoad fundamentum, prorsus cum ipso conspirare, nisi quod elevationis quantitatem tradat paulo aliam, indicat. Sequitur *Dominici Gufmanni Galeatii de ferreis particulis, quæ in corporibus reperiuntur*, Dissertatio, cujus duæ partes sunt: altera *Godofredi & Lemerii* experimenta continet, altera observationum, a *Galeatio* factarum, eas, quæ vel novi quid exhibent, vel priorum observationes confirmant, aut in dubium revocant. Atque ex his primum id est, quod *Lemeri* de acidis salibus à naturalibus ferri principiis excludendis habet. Quod enim oleum *Lemeri* pro uno ex præcipuis ferri principiis agnoscit, id sulphureum principium est, acidis salibus remixtum. Neque per hoc adeo, sed per alcalicas ferri particulas, fit, ut ferrum cum acidis effervescat, viderurque alcalicarum potius, quam oleosarum, partium defectus efficere, ut croci, exempli gratia, nullam ab acidis mutationem patiantur. Ferrum vero, a nimia acidorum salium, vel aliarum partium heterogenearum, unione irretitum, nullum ad magnetem sensibilem motum edit propter hoc, quod mutata pororum directio, & inepta ferrearum particularum dispositio, est. Magneticus pulvis, etsi a magnete trahitur, non tamen, ut ferrum, cum acidis effervescat, quod *Lemeri* opinionem de ferrea substantia in magneticam mutanda confirmare videtur. Ut vero *Galeatius* in terris atque argillis, vel plane non, vel sine oleo, ustis, ferri quasdam particulas invenit; sic plurimas in pictoria terra, *terra d'ombra* dicta, invenit; invenit quoque in cornu cervi & viperæ cineribus, non vero in lapidiferis plantis. Ad *Lemeri*anam vero

vero hypothefin confirmandam plurimum faciunt illa experimeta, quæ Autor in plantis, & animalibus, circa ferri fodinas crescentibus viventibusque, cepit, & per quæ, eorum corporum cineribus, cognovit, longe plus ferrearum particularum inesse, quam illis similibus corporum, in aliis regionibus viventium. Ex animantium vero, quæ examinavit, corporibus, avibus, ranis, & hirudinibus, deprehendit, incredibilem fere micarum ferri modum inesse, quod probabiliter factum est propter hoc, quod horum tota corpora combusta sunt cum alimentis, in ventriculo & intestinis relictis, reliquorum vero non nisi partes quædam. Idem vero in hominum, in iisdem regionibus viventium, sanguine atque urina inventum non est, ut qui non nisi in remotioribus terris natis alimentis potionibusque utebantur. Contra fœminarum duarum, longe a ferri fodinis commorantium, urinæ permagnam vim particularum ferri demiserunt, quarum altera sæpe ferri limaturam assumerat. Tandem, si aperientia, inter quæ martialia efficacissima sunt, unquam e vegetabilibus & animalibus desumenda sint, ab iis potissimum, quæ prope fodinas ferri vivunt, desumi, prætereaque ipsum ferrum in tenuissimum pollinem redactum, reliquis anteponi oportere, *Galcius* monet, *Mali Punici* deinde *descriptio*, Autore *Josepho Putio*, sequitur. Isque se dicit in lignosa ejus substantia, quam malicorium vocant, & quæ ex turgidis fibrarum fasciculis, in retis formam contextis, constat, *Malpighii* tracheas frustra quævisse. Fibræ autem lignosæ, antequam ad extremum perveniunt, in solidos fasciculos collectæ, in quinque, vel sex, acutas lacinias dividuntur, pœni coronam constituentes. Singulis levis & vasculosa membrana inest, cujus majora foramina canaliculos quosdam transmittunt, quæ nil nisi pedunculi sunt, longa fibrarum, crucis in modum se interfecantium, serie coalescentes, & succum viridem, austerique saporis, continent. His pedunculis capsulæ diversæ figuræ appenduntur, cujus supremam partem tres protuberantes costulæ scabram faciunt, & in qua intus perforatum aliquod involucrum apparet, in cujus foraminulis pulvisculus tenuissimus detinetur. Is per tubam

fer-

fertur, quæ tanquam amplus canalis in medio pedunculorum affurgit, & proxime sub corona punici mali, in rotundum corpus, umbilici in formam prominens, terminatur. Idque in quinque, vel plures, membranas expanditur, quæ, interno malicorii involucreo adherentes, omenti formam habent, subiecta grana tegunt, & per quas lineæ alix rectæ, alix contortæ, excurrunt, quarum hæ spermatica vasa esse videntur, illæ nutrientia. Pulvisculus igitur, tubam ingressus, spermatica vasa subit, in quibus perfectior factus, ubi ad malicorii internum corticem pervenit, pedunculos granorum intrat, per ambientem liquorem distribuitur, tandemque in interna nuclei substantia vel plantæ conformationem, vel ejusdem partium ampliationem, instituit. Ex punico malo, varie igne vexatõ, Auctor obtinuit acidum succum, extractum acidiusculum, phlegma empyreumaticum, oleum nigrum, austerum, inflammabile, mucilaginem insipidam, oleum expressum, illi amygdalarum simile, salis volatilis nihil, sal vero fixum, falsum, ab ære solubile. Ex his extractum potissimum acidiusculum ad fallendam sitim in ardentibus febribus, in quibus soluti humores sunt, commendat, atque fluoris albi meminit, his per nucleorum pulverem profligat, qui, cum thuris portunculæ mixtus, in aqua rosarum datus fuit. Ex *Cajetani Montii Sermone de Pendulino Bononiensium, sive Remiz Polonorum*, id tantum huc transferemus, quod aviculæ hujus descriptionem spectat; nidus enim ab aliis jam recte descriptus fuit, tum quoque depictus. Est vero avicula paro atro minore parum major. Rostrum breve habet acutum, plumbei coloris, plumas maximam partem cinereas, prope guttur paulum albidas, in dorso, scapulis, alis, rufas. In remigibus alarum pennas atras habet, in pectore, ventre, femoribus inter cinereum ac rufum mediæ coloris, in caudâ, præter exteriores, quæ rufescunt, nigras, & a rictu oris per oculos ad occiput maculam nigram. In fœmina rufus alarum & dorsi color paulo diltior est, caput, præter maculam nigram, totum cinereum, præna pars tota decolor, ac præne cinerea. *Petri Pauli Molinelli longus de Ancurysmate Sermo e lafa brachii in mittendo*

san-

Pag. 57.

65.

sanguine arteria, partim quinque observationes continet, & harum occasione factas animadversiones. Observationum quatuor in vivis, earumque duæ a *Molinellio*, una a *Valsalva*, atque alia ab alio Chirurgo, factæ sunt, quintam *Molinellius* in mortuo fecit, cui olim *Valsalva* aneurysmatis curationem adhibuerat. Hæc omnia aneurysmata, quia arteria in saccum dilatata fuit, verâ fuerunt, atque ita sanata, ut, si a primo recedas, in omnibus brachio pristinum robur plene redderetur. In omnibus non sufficit, arteriam supra infraque saccum lino constringere, sed *Molinellius* præcipue, quia arteriæ ramos aliquot videbat, posterius in illam arteriæ partem patere, quæ in saccum dilatata erat, hunc dissectum utrinque acu perfodere, ac lino devincire, coactus fuerat, tamen post unum alterumque diem calor sensusque cubito rediit, spiritu vini cum camphora diligenter fuso, & ægri trium mensium circiter spatio covaluerunt. In mortui brachio arteriæ per duorum pollicum tractum omnino deficiebat, desinens superius in alterum minorem ramum, qui per adjacentem, gangliique in modum prope arteriam tumidum factum, nervum excurrebat, alterum majorem, qui se intra carnes demittebat, & admodum tortuose incedens, insulamque formans, radiali arteriæ, non procul ab ejus initio, inferebatur. Inferior arteriæ brachialis portio in capitulum desinebat, cræcum, & arteriæ deficientis locum corpus membræneum occupabat, crassum, inæquale, & cinerei fere coloris. Jam, ut quoque ad annotationes veniamus, prima de murmure est, quod, cum pro spurii aneurysmatis indicio habeatur, *Molinellius* in vero quoque inter comprimendum percepit. Altera de nervo est, qui sine noxa ligari possit, & qui ligatus crassior fiat. Tertio loco, non arteriam tantum, monet, super sacco, sed hujus quoque particulam lino devinciendam esse, ut & in saccum influentes sanguinis rivi præcludantur. Quarta animadversio ad acus *Pezzi* pertinet, quarum non nisi tenuiorem, vel angustiore, probat, saltem in veris aneurysmatibus, partim quia altera, utut lata, tamen tam lata non sit, ut arteria utrinque truncum attingat, partim quia, etsi contingeret, tamen, si plures arte-

Pag. 10. rix vincienda essent, duo fila non sufficerent. Idem, quod
 Autor de arteriis in faccum patentibus proposuit, ab *Anellio*
 proposita curationis inutilitatem ostendit, pariter ac illius,
 quam plerique per compressionem suscipiunt, nisi quod hæc,
 lateralium arteriarum dilatationem faciundo, tum symptomata
 leviora, tum sanationem perfectiorem, efficiat. Reliquæ anim-
 adversiones rami lateralis in mortui brachio inventum tor-
 tuosum progressum, nervique mutationem, spectant, qui quo-
 niam fibras interiores multo manifestiores exhibuit, *Molinell-*
ius judicat, posse fortassis experimenta, in vivis animalibus
 cum nervis tentata, ad interiorem eorum conformationem
 cognoscendam aliquid conferre. In fine Sermonis *Gualtani*,
 Romani Chirurghi, de aneurysmate brachii observatio legitur,
 quam, quia seorsim edita fuit, alio loco proponemus. Hanc
Josephi Veratti excipit de *Vesicantium natura* Commentatio,
 inter quæ non cantharides tantum, verum etiam euphorbii &
 tithyvali succum, aliaque rubefaciencia, retulit. Cum his ita
 experimenta instituit, ut primum cum corporis humani variis
 succis misceret, tum vero & principia eorum variis modis eli-
 ceret. Sanguis vero & sanorum & ægrotantium protinus
 coactus fuit, neque, ut *Baghivus* voluit, quanquam per no-
 ven dies immotus steterit, iterum solutus, atque in colore
 suo mutatus. Neque feri aliqua mutatio facta fuit, aut, quo
 minus igni admotum concreveret, per vesicantia addita prohi-
 bitum. Ex quibus experimentis etsi videtur recte colligi pos-
 se, vesicantia, intus sumta, atque in sanguinem delata, solven-
 di vim nullam habere, tamen & cuti admotæ non habere,
 propterea minus recte videtur, quia tunc nervos solidaque
 potius afficiunt, horumque vim excitando ad solvendo humores
 aliquid conferre, veri non dissimile est. *Verattus* ve-
 ro vesicantia quoque aqua & spiritu vini tentavit, atque ex so-
 lutione potissimum cantharidum extractum obtinuit. Quod
 solutio cum aqua facta dedit pariter ac ab utraque residuus
 palvis, ne quidem ruborem aliquem in cute excitavit extra-
 ctum vero vesicas tam magnas, quam acerrima vesicantia non
 faciebant. Experimenta cum igne facta in Opusculis ipsis le-

gi oportet. *Vincenſis Menghini* Sermo, eſſi de aquis chaly- Pag. 117.
beatſis tantum Inſcriptus eſt, tamen & de mercurialibus & an-
 timonialibus aquis agit. Omnia experimenta, quæ cum mer-
 curio, chalybe, antimonio, & aqua, tum ſimplici puteali, fon-
 tana & pluviali, tum deſtillata, fecit, nihil eam ex his tribus
 corporibus extrahere oſtenderunt, eoſque longe a veritate ab-
 errare, qui certis ægri tudinibus ſuccurrere per ejuſmodi aquas
 contendunt, ob ſenſibiles, manifeſtas, integras, mineralium
 particulas, quas eis adjunctas putant. In *Matthæi Bazani* 124.
 Sermone de *offium colorandorum artificio per radicem rubia*
 vix aliquid novi. Vidit tamen *Bazanus*, rubiam, a gallinaceis
 devorata, in ventriculo rubedinem ſuam perdere, tum oſſa
 ad rubrum colorem hauriendum aperiſſima eſſe, reliquos quaſi
 reſpñere, rubiamque adeo, cui aperiendi vis inſit, oſſium non-
 nullis morbis ſigillatim mederi poſſe. Ab his ad ea tranſea-
 mus, quæ *Franc. Maria Zanottus de hyperbolicis quibusdam* 186.
ſpatiis exponit. Quomodo e duobus ſpatiis circularibus ſpa-
 tium quadrabile effecerit *Hippocrates*, ſatis conſtat. Idem in
 hyperbola præſtare hic conatur Autor. Totum negotium
 eo redit, ut conſtituantur duo ſpatia hyperbolica æqualia, par-
 tem aliquam communem habentia, qua demta, remaneat ab
 una parte ſpatium hyperbolis incluſum, ab altera rectilineum.
 Omnia more veterum operoſe demonſtravit. Addidit quæ-
 dam, ad æqualitatem ſpatorum, duabus hyperbolis ſe interſe-
 cantibus & recta comprehenſorum, ſpectantia. Quæ ſit *A-*
monſoniarorum thermometrorum ratio, nemo ignorat.
 Fuit autem a *Dominico Galeatio* obſervatum, ther- 201.
 mometra illa varietates pati, quas aeris externi preſſio non ef-
 ficiat, & cauſam, qua fiat, ut elasticitas incluſi aeris mercu-
 rium ſuſtineat in thermometris multis ad varias altitudines,
 neque a diverſa globulorum magnitudine, aut forma, neque
 a varia tuborum proportione, ut putabatur, verum a rebus
 variis, petendam eſſe, quæ, aeri in thermometro incluſo admix-
 ta, ita ejuſ elasticitatem mutare queant, ut proinde instrumen-
 tum parari vix poſſit, quo ſatis certo poſſimus aeris calorem
 metiri. Idque *Galeatio* per varia experimenta cognovit,

Pag. 270.

quæ quidem hic recensere nimis longum foret. Exponemus autem, quæ *Eustachius Zanottus de figura telluris* dixit. Propositum est Autori, exhibere problemata quædam, mensuræ telluris e certis datis definiendæ interservientia. Principio, quænam quantitates in hac dispositione ceu cognitæ assumi possint, declarat. Problemata ipsa sunt hæc quatuor: Datis duobus gradibus, ad meridianum rectis, diversam latitudinem habentibus; vel datis duobus gradibus meridiani, diversam latitudinem habentibus; vel datis duobus gradibus, altero Meridiani, altero ad Meridianum recto, eandem latitudinem habentibus; vel denique datis duobus ejusmodi gradibus, sed diversam latitudinem habentibus, invenire utrumque Telluris axem. Horum omnium solutio, trium quidem priorum exacte, ultimi per adproximationem, sistitur. *De ferrearum particularium sede in sanguine* longus admodum *Vincenzii Menghini ad Zanottum* sermo est. *Menghinus* ut, quæ sit ferri in corpus humanum agendi ratio, inveniret, canes plures per quadraginta dies cibus multo ferro infarctis aluit, sanguinemque eorum, quem ante hanc dietam extraxit, cum eo, qui post illam extractus fuit, comparavit. Cum vero illum ex uno cane e ductum cremaret, calcem obtinuit, quæ tota ferrea erat, sic tamen, ut alix harum particularium mobilissimæ ac subtilissimæ, alix inertes magis, in glomeres implicitæ essent, & magnetem tardius sequerentur. Idem *Menghinus* in bovillo, vitulino, equino, & suillo, sanguine invenit, pariter atque humano, modo quod in hoc mobiliorum, vel primi generis, particularium, quas pro purissimo ferro habet, longe minor copia erat; contra in volatilium sanguine secundi generis particulæ omnino nullæ inventæ sunt, primi in omnium non eadem copia. Eadem fere anguillarum sanguinis natura fuit, ranarum vero ex sanguine paratæ calcis tertia prope modum pars ex ferro constare visa est. Neque sanguis tantum, verum etiam carnes & ossa, horum animantium ferrum continere deprehensa sunt ita, ut carnibus minus inesset, quam sanguini, plus, quam ossibus. Tandem aliis experimentis cognitum fuit, etsi primi generis ferreæ particulæ, a

icro

fero sanguinis profus non absint, præcipuam tamen earum in globulis sedem esse, qui proinde in quadrupedibus maxima copia, & alii sphaerici, alii sphaeroidei, sint, neque demum ab ignis actione ferrum in sanguine quasi generari, sed in eo latens tantum conspicuum, vel minutissimo calore reddi. Ex his omnibus vero colligitur, solidas corporum partes nullum a sanguineis globulis nutrimentum accipere, hosque, quatenus ferreis particulis instructi sint, tum ad calorem generandum, tum ad vasa dilatanda, eorumque collapsum impediendum, aptissimos esse. *Jacobus Pistorinus* olim in Academia dixit, se de *aviculis, sub vitreis vasis conclusis, observasse, duas eodem temporis spatio interire, quo una.* Hoc experimentum *Josephus Verattus* primum in avibus variis, tum vero in ranis quoque, repetiit, atque illas deprehendit eo citius utique mori, quo plures fuerint, sic ut tempus ac numerus essent veluti in ratione reciproca, ranas vero non item, tum, etsi convulsæ non morerentur, tamen læsæ respirationis symptomata aves quidem habuisse, non ranas. Præterea barometra simul adhibita docuerunt, elasticam aeris vim non parum ab inclusis animalibus debilitari, sed ita, ut ab initio eodem tempore plus, deinde minus, debilitaretur, & ranis morti proximis, jam reddi aeri elasticitas videretur. *Jani Planci Mola Piscis descriptionem*, quam ad *Josephum Montium* dedit, quia contrahi sermo commode non potest, libenter omittimus, de *Vincentii Riccati, S. J. Commentario de causa physica compositionis & resolutionis virium* dicturi. Nondum satisfacisse sibi ait demonstrationes principii hujus notissimi, quibus quidem veritas ejus stabiliatur, non autem ipsa causa physica explicetur; cum in compositione virium prodire videatur effectus causa minor, in resolutione autem major. Ex ipsa igitur potentiarum actione illud derivare conatur. Potentiam itaque talenti eligere cupiens, cujus actio distincte cognosci queat, fides elasticas hunc in finem assumit. Præmissis Lemmatibus quibusdam de actione harum fidium; primo querit, corpore, non nisi secundum datam rectam mobili, a fide elastica sollicitato, quænam sit vis exinde in dire-

Pag. 267.

197.

305.

ctione ipsius rectæ resultans; quam constat determinari ab extremitate lineæ, vim fidis longitudine sua representantis, demittendo perpendicularum in dictam directionem. Demonstratio nititur inprimis Lemmate: actionem fidis exprimi per rectangulum ex elasticitate ejus in spatium contractionis. Posito enim, motum fieri perexiguum, exinde vis quæsitæ, ob æqualitatem actionum, facile elicitur. Dein, assumtis duabus fidibus, corpori dicto modo applicatis, idem quærit. Exinde tandem ipsum theorema compositionis virium duarum, corpori libere applicatarum, derivat. Porro de spatiis, quæ a potentiis vel separatim, vel conjunctim, describantur, disquirat; ac inde, quomodo æqualitas causam inter & effectum in hoc principio locum habeat, ostendit. Ex his quoque integra poterit derivari doctrina de æquilibrio potentiarum in machinis, quod sane redit ad methodum *Jo. Bernoullii* de velocitatibus virtualibus; idem est Nostro actio, quod energia *Bernoullii*. Ejusmodi applicationem ad æquilibrio in veste, ut & ad centrum oscillationis, actu exhibet. *Dominici Gufmanni Galeatii de cystis felleæ ductibus* observationes novæ omnino non sunt. Quos enim ex tunicis vesiculæ felleæ ortos, atque ad hepaticum ductum, vario numero, ut plurimum pertinentes, ductus describit, eos jam ante quindecim annos in *Academiz Scientiarum Parisiensis Historia*, ex *Ferreni* Commentariis excerptos legimus. Neque tamen perpetui hi ductus sunt, quia potius in pluribus adhuc deesse observavimus, neque a *Galeatio* aliquid allatum fuit, quod glandulas felleæ vesicæ clare ostenderet, ex quibus ductus illos provenire ait. Quod enim circuitum atque contorsionem horum ductuum meminit, quas in tunicis vesiculæ viderit, quis hoc ad glandulas comprobandas sufficere credat? De sanguine vero, a quo hæc bilis secernatur, an venæ portæ, an arteriæ, sit, *Galeatius* nihil definit. *Eustachius Zanottus* agit de *Micrometro*, maxime recepto, quod constat quatuor filis, in eodem puncto ad semirectos se decussantibus. Usus ejus ad definiendam, e vario appulsu ad fila, diametrum fideris, nec non loca centri, Propositionibus variis perspicue declarat.

Ali.

Pag. 331.

347.

Aliqua etiam, ad expeditiorem praxin spectantia, edocet. Olim *Belinus de ovi cicatricula* Problema proposuit, qui nempe Pag. 369
 fiat, ut quæ vitello ovi supernatat, elixato ovo, ad vitelli se
 centrum recipiat. Hoc *Paulus Baptista Balbus ex Newtonia-*
no theoremate de motu corporum solvit, quæ nempe in vor-
 ticem acta, si rariora sint eo fluido, a quo deferantur, deberent
 ad centrum accedere. Ovi enim putamine inclusi humores,
 per ignem necessario in gyrum vertuntur, neque dubitari pot-
 est, vitello leviozem cicatriculam esse, eamque ignis vim esse,
 ut, cum chalazarum membranzque vitelli nexum solvat, rum-
 pere longe facilius illa vincula possit, quibus cum vitelli
 membrana cicatricula neçtitur. Cicatricula vero non ad cen-
 trum dejicitur, si vitellus a spherica figura recedit, quæ sola
 ad rotationis motum apta est. Perfecta ovi elixatio novem
 minutis absolvitur, cicatricula vero inventa est non nisi se-
 ptem minutis eum dimidio elapsis, ad centrum vitelli se rece-
 pisse, quæ non nisi ad quartam altitudinis partem obduruerat;
 ex quo *Balbus* collegit recte, cicatriculam non paulatim ob-
 durescentibus aliis atque aliis vitelli partibus premi, atque ad
 centrum dejici. In fine Sermonis *Balbus* ovium, a gallina ex-
 clusura, proponit, quod, quatenus ejus putamen in spiras con-
 volutum ab obtusiore ovi angulo adscendit, & in angustius
 acumen desinit, monstrosum appellat, quodque hunc sibi cor-
 ticem in spirali uteri fornice comparasse putat, in quo casu
 quodam consliterit. Ultimum locum inter secundæ partis 978.
Opuscula illud Josephi Montii habet, quo *scripta Comitiss Alo-*
xi Ferdinandi Marsilii exponit, quæ hic ipse *Montii* fidei
 commisit. Primo igitur loco earum Observationum mentio-
 nem facit, quas *Marsilius* Massiliæ fecit, ut, quæ olim in Phy-
 sica maris historia scripserat, confirmaret, suppleret, ac emen-
 daret. Cognovit adeo, strata, maris alveum constituentia, ali-
 ter ac olim scripserat, quo propius a maris fundo absint, eo
 crassiora esse, tumque lapideam eorum materiam eo magis
 durescere, quod magis ab aquæ superficie recedant. His sub-
 jecit *Montius* nonnulla, quæ ad explicandas sedecim icones fa-
 ciunt, quas *Marsilius* in Operis jam nominati primis quatuor
taby-

tabulis exhibuit, & quæ ad maris tam verum, tum accidentalem, fundum ob oculos ponendum factæ sunt. Secundo, cum *Marsilius* marinas plantas in molles, lignosas, & lapideas, distinxerit, ratione priorumprehendit, ramulum floribus ornatum, quem *Tabula XXXV numero 172* exhibuit, scyllæ florem esse in mare delapsum, & cum corallii ramis irretitum, ac mollium vegetabilium marinarum plura, non secus ac terrestres plantas, semina habere propriis vasculis, seu capsulis, munita. Ratione tertiæ marinarum plantarum classis, cum inter illas corallium eminet, varia *Montius* profert, quæ ejus ortum ac vegetandi rationem, ex *Marsilii* mente, maxime illustrant. Quæ *Montius* his de suo subjicit, radicem plantarum marinarum spectant, quæ a propria lata crassaque radice suæ antique nutrimentum desunant, atque per oscula vasorum, ad eam basin occurrentium, attrahant, quoniam alias non tam regulariter in ramos, sed in informem & inordinatam massam, excrescent. Qui tamen lapidearum marinarum plantarum flores esse dicantur, non veros flores esse, sed a lacteo succo provenire, qui, per stellatos poros egressus, similis figuræ flores referat, ubi ex aqua protracta planta fuerit, evanescentes. Ultimo loco monet *Montius*, *Marsilium* ex posterioribus suis observationibus cognovisse, corallium non ita, ut ramorum apices terræ centrum spectent, quod olim scripserat, sed undequaque crescere, æsi ipsius rami non omnino sursum, sed potius deorsum, vergentes spectentur. Hactenus de

Pag. L. Opusculis, quæ *secunda Pars* continet. In *tertia* principio statim apparet *Eustachii Manfredii de Mercurii 15 solis congressu, in astronomica specula Bononiæ Scient. Institut. observatio d. 9 Nov. 4, 1723*. Dissertatio. Primo describitur preparatio ad observationem. Sequitur ipsa observationum series. Quænam sit ratio hujusmodi observationum a refractionibus corrigendarum, docetur. Hinc ad sanitam Mercurii, per solem designandam, acceditur; unde determinantur & inveniuntur conjunctionis & varia elementa, ad motum Mercurii pertinentia, ut orbitæ nodus ascendens in $8^{\circ} 15' 9'' 36''$, inclinatio ad Eclipticam $6^{\circ} 57' 15''$. Porro comparatio instituitur

tus motuum Mercurii in hac conjunctione, aliisque sex, antea observatis. Deia ex his investigatur motus medius Mercurii, diurnus nempe $4^{\circ} 5' 32'' 34'''$; & motus nodorum, annuus nempe $58''$. Denique differentia Meridianorum variorum & Bononiensis ex observatione hac elicitor. Idem *Jovis & Martis conjunctionem heliocentricam, A. 1727 observatam*, sistit. Observationem hanc eum in finem instituit, ut, an perturbatio quaedam motus Martis a vicinia Jovis consequeretur, cognosceret. Patet vero ex iis, quae copiose hac de re exponit, aberrationem observationum a Tabulis esse quidem exiguam, sed talem, ut nullam ejusmodi mutationem, quae vel in latitudine Martis, vel in velocitate ejus, consequi deberet, prodat. Sequitur ejusdem *Observatio congressus Mercurii cum Sole A. 11. Novembris A. 1736*, cum praecipuis elementis, inde deductis, ut & *Cometa anni 1737. Eustachius Zanottus de Cometa anni 1739* commentatur. Observationum seriem exhibet, & theoriam secundum *Newtonum* tradit, cum observationibus optime conspirantem. Jam exhibetur nobis farrago *Eclipsium Solis & Luna*, ab A. 1724 ad A. 1729 a variis observatarum. Hanc excipit *Jac. Riccati de motuum communicationibus ex attractione Schediafina*. In ea id agit, ut ostendat, quid fiat, si motus corporis alii corpori communicetur non per impulsum, sed per attractionem ope elastri interpositi; solamque inter omnes de mensura virium *leges Leibnitianam* etiam tunc locum habere probet. Idem *Problema de invenienda Curva, ex dato quomodocunque per Curvam radio osculi*, solutum dedit, idque tam analyticè per formulam generalem, quam geometricè per constructionem. Prius fit per consueta methodi tangentium inversæ artificia, cujusmodi methodo jam usus est in simili Problemate solvendo in *Diar. lit. Ital. Tom. IX pag. 204*. Posterior solutio ab analytica est prorsus independens. Addit Problema aliud facilius, ubi loco radii osculi datur coradius per Curvam. Methodum denique proponit, ceu valde generalem, pro æquationibus differentialibus secundi gradus altiorumve ad primum reducendis; quæ eo redit, ut, posito dx elementum constante, substituatur alterum elementum $dy = pdx$.

Pag. 19.

57.

73.

91.

143.

159.

Qe

Verum

Pag. 173.

Verum hanc methodum jam dudum usurparunt Geometrae. Vinc. Riccatus Animadversiones in fractionem, cujus numerator & denominator per certam determinationem aequales nihilo sunt, exhibet. Constat, in hanc rem jam aliquot claros inquisivisse Geometras. Huddensii methodus, qui, si, posito $x = a$, numerator & denominator fractionis simul evanescent, jubet dividere per $x - a$, nimis angustis limitibus circumscribitur. Majori cum successu adhibetur ea, quae ex analysi infinitorum petitur. Eam Autor sic proponit: Pro x substituatur $a + dx$ tam in numeratore, quam in denominatore; si adsunt radicales, extrahantur radices per seriem more Newtoniano; disponantur termini secundum dimensiones ipsius dx ; &, si primus, secundus, &c. terminus per signa contraria supra & infra destruat, proximus semper terminus in numeratore & denominatore, qui non destruitur, valorem fractionis quaesitum exhibebit. Hanc methodum anteponendam existimat ei, quam Jac. Bernoullius docet (in Not. ad Geom. Cartes.); eum ibi aurditudo liberanda sit, quae operatio est extractioe radicam operosior, aliique adhuc difficultati sit obnoxia. Jo. etiam Bernoullii methodum, (in his Actis A. 1704, & Operum Tomo I.) quae per differentiationem numeratoris & denominatoris, toties iteratam, donec valores haud amplius evanescent, procedit, non omnino generalem ostendit. Numerator enim & denominator continebunt sic continuo dx , dx^2 , dx^3 , &c.; unde, si sit fractio talis, in qua dx sit ordinis, cujus exponens fractus, e. g. $dx^{\frac{2}{3}}$ in fractione:
$$\sqrt{\frac{(2a^3 - 3a^2x + ax^2)}{(a-x)}}$$

numquam methodo ista ad valorem quaesitum pervenietur. Denique suam methodum etiam ad inveniendam relationem inter $dx : dy$, si aequatio inter x & y certo casu penitus evanescat, applicat; &, quae in methodo Saurini (Comment. Paris. A. 1716) corrigenda sint, indicat. Eiusdem sequuntur Animadversiones in formulam differentialem, in qua indeterminata ad unam tantum dimensionem ascendunt. Methodos hic examinat, quae ad resolutionem aequationis hujus generatis: $(ax + b + cy) dy = (fx + g + by) dx$ ab Analystis

194.

Artibus sunt traditæ. Prima est Jo. Bernoulli, (Comm. Petrop.
 Tom. I, & Oper. Tom. III,) quæ assumpta integrali indetermi-
 nata ope logarithmorum perficitur. Verum, etsi sic eliciatur
 generatim integralis æquationis propositæ, varii tamen dan-
 tur casus, quibus pro certa relatione coefficientium integralis
 illa adsciscat terminos imaginarios, vel infinitos, & sic nullius
 sit usus. Idem accidit, si alia adhibeatur methodus, substi-
 tuendo $x = z + A$, $y = u + B$, & A, B ita definiendo, ut
 æquatio fiat homogenea, quæ dein more consueto separabi-
 tur. Singulos itaque casus æquationis propositæ examinat
 Noster, & pro singulis resolutionem per varia artificia analy-
 tica, imprimis per substitutionem, suppeditat, ut adeo nunc
 omnibus numeris absoluta haberi queat. Eundem proces-
 sum posse adhiberi, docet, pro hac æquatione generaliori
 $x = y M + a N$, ubi M, N dantur quomodocunque per dx, dy
 & constantes, aliisque. Idem adhuc de Centro æquilibrii dis-
 serit. Primo notissimam doctrinam de hoc centro, posteis po-
 tentiis inter se parallelis, demonstrat, ex compositione virium,
 methodumque, id pro potentiis quotvis inveniendi. Dein po-
 tentias considerat, ad centrum tepdentes, ostenditque, ut, dua-
 bus potentiis rectæ applicatis, in hac constans detur centrum
 æquilibrii, requiri, ut (positis CA, CB distantis a centro, fCA
 fCB earum functionibus, quæ sint ut vires,) sit $fCA : CA =$
 $fCB : CB$, quod non nisi duobus casibus fieri potest; vel
 ubi CA, CB infinitæ, qui est præcedens; vel ubi $fCA = CA$,
 seu vires ipsæ ut distantis a centro. Porro & non nisi in
 duabus hisce hypothesebus fieri posse, ut potentiæ applicatæ,
 seu in centro æquilibrii collectæ, concipiatur, evincit. De-
 niique & methodum, in hypothese posteriori centrum æquili-
 brii, datis potentiis quotvis, finitis, vel infinitis, inveniendi,
 monstrat, quæ ex hypothese priori facile derivatur. Hæc ex-
 cipit Petri Tabarrani de Thermomastorum peculiari correctione
 nunc primum excogitata Sereno. Tollere autem id vitium
 voluit, quod Musschenbroeckius (Elem. Phys.) quinto loco re-
 censet, idque putat se sustulisse, hoc, quod Bulfingeri (Com-
 ment. Petrop. Tom. III p. 243) machinula adhibita thermosco-

Pag. 215.

237.

Qq 2

piæ

Pag. 251.

pta paravit, quod in ipsis Opusculis legi oportet. His epistola addita est, in qua *Tabarranus* fontem describit, qui, nemore quodam, ingentibus plurimisque ilicibus confito, deciso, vehementer adauctus fuit, quod cum propterea accidisse putet, quia eum fontem arborum alimenta non amplius consumebant, *Plinium* defendit, qui, idem in hemo factum fuisse, narrat *Nat. Hist. Lib. XXXI Cap. 4.* Sequitur *Joannis Antonii Galli de nonimestri factu extra uterum aucto, & mortuo per abdomen viva matris extracto*, Dissertatio. Per omnem graviditatem, quam mulier molestissimam habuit, nulla in uteri orificio mutatio facta, facta tamen, idque apertum inventum est, doloribus, nono mense exacto, supervenientibus. Horum motuumque partus loco cum mater quarto die gravi se pondere premi sentiret, cæsareus partus propositus, sed per mensem & ultra rejectus fuit. Tum vero abdomen inter umbilicum & sinistrum ilium sectum, & saccus, partum continens, incisus fuit, ex quo per plures dies ingens copia foetidissimæ saniei effluxit, & partus denique frustation extractus est, etsi inde a septem hebdomadibus mortuus, tamen carnosus & bene completus. Mortua matre, uterus, ut in non gravidis, inventus fuit, & saccus, foetum continens, tubæ bvarique sinistri locum occupare, cujus tubæ orificium interiorius tumor, in utero natus, comprimebat. Hæc primam Dissertationis partem constituunt. Altera animadversiones præsum ad Physicam spectantes continet; exque de conceptu ex ovo sunt, quem Auctor hæc observatione quam evidentissime comprobari putat, de tumore tubam comprimente, an ovi ingressum in uterum impediverit, de placenta duplo majore solito, quod nutritionem per sanguinem probet, de sacco nutritionis infantis causa circumpositis partibus intime adherente, & de utero, qui, quamvis a partu non expansus, tamen urgentibus doloribus apertus est. Ad Practicam spectantes animadversiones magni momenti non sunt. Proximo loco *Reg. Jos. Boscevicb de motu corporis attracti in centrum immobile, viribus decrepcentibus in ratione distantiarum reciproca duplicata*, commentatur. Mirabuntur forsitan Lectores, Auto-
tera

262.

rem sibi rem, jam toties, totque diversis methodis, tractatam, de novo tractandam fuisse; at in re etiam trita spicilegium habere, istaque simplicius & accuratius demonstrare, voluit, simulque de infinitis quædam monere. A primis motus elementis orditur, hinc doctrinam motus liberi rectilinei & curvilinei exponit, & imprimis motum in sectionibus conicis sub hypothesi supra dicta; omnia methodo niere geometrica demonstrans. Sed in his non morabimur. Addeamus saltem, sub finem refertari *Eulerum*, quod (*Mechan. Tom. I §. 655 & 762*) statuerit, corpus, ad centrum virium cum celeritate infinita delatum, posse aut retro flecti, aut nusquam amplius reperiri, & quasi subito annihilari, calculo nimis confidens. Auctor enim demonstrare conatur, non solum ratiocinium *Viri.Cel. de ellipsi in rectam transeunte non valere*, sed & corpus semper ultra centrum, celeritate iterum per eosdem gradus imminuta, motum continuare. Ejusdem *de Viribus vivis* Dissertatio hanc excipit, satis longa, in qua, ut ipse ait, *celeberrimam de virium vitæram mensuram controversiam vel dirimendam, vel componendam, vel potius summovendam, aggreditur*. Initio statum controversiæ, variosque utriusque partis defensores, enumerat, & imprimis *Mairanum* contra *Martini* objectiones, in *Tract. ejus de Viribus vivis* factas, vindicat. Jam, quod ad rem ipsam attinet, fatetur, se, post omnia ab utraque parte dicta diligentissimè considerata, in eam tandem sententiam devenisse: *Vires vivas in corporibus nullas esse. Phænomena nimirum omnia pendere a sola vi inertiz, & viribus ita dictis mortuis, ut viribus vivis prorsus opus non sit; exque adeo, vi principii, plures causas non esse admittendas, quam quot ad explicanda phænomena requirantur, e Physica prorsus sint rejiciendæ*. Hanc quoque sententiam in præfati fuisse explicare & defendere instituit. Eo imprimis res redit: *Corpus omne vi inertiz est præditum. Dum potentia in id agit, producit pressionem, seu vim, quæ dicitur mortua. E pressione per tempus continuo repetita oritur certa velocitas. Hæc ipsa vi inertiz conservatur; & dum e nova pressione ori-*

Pag. 289.

tar nova celeritas, hæc cum priori conservata componitur; ut adeo motus omnis explicari possit per immediatam celeritatis productionem, factam actionibus potentiarum, nihil post se relinquentibus in corpore præter diversam determinationem vis inertiz, cum ipsa vi inertiz perseverantem. Hæc tam in motu corporis, a potentia sollicitati, uniformi, vel variato, quam in collisione corporum, locum habere, ostendit. Hinc & phænomena omnia, a vizio vivæum patris in rem suam adducta, explicari posse. Si vero quis distinctionem inter vires vivas mortuas adhuc velit admittere, hæc in solis verbis futuram, salvis phænomenis. Prout enim vires statuuntur gradibus celeritatis productis, vel singulis temporibus, vel singulis æqualibus spatiis confectis, proportionales vires fore vel ut celeritates simpliciter, vel ut celeritatum quadrata. Attamen priorem modum naturæ magis consentaneum judicat. Sed de viribus vivis sententiam sic præscribere conatus Autor, novam ipse de actione potentiarum, & communicatione motus, sententiam in medium profert. *Cartesianar.* omnem motum impulsu fieri. *Newtonianar.* etiam in distantia per attractionem, statuere, constat. Noster, nullum omnino motum fieri per impulsum, sed semper per vires agentes in distantia, opinatur. Corpora æmpe se nunquam ita contingere, ut fere nil spatii interpedii intersit; sed viribus quibusdam præditas esse materiæ particulas, quæ in aliis distantis attractivæ sicut, in aliis repulsivæ, ita, ut deum, in infinitum distantibus, augeatur vis repulsiva in infinitum. Declarata mente sua, id agit, ut opinionem de communicatione motus per impulsum impugnet. Non solum per eam hætenus palmaris naturæ, phænomena, ut gravitatem, motum corporum coelestium, &c. non satis explicari potuisse, quin maxime difficultates demanserint, urget; sed & plane impossibilem esse talem communicationem, eamque legi naturæ, factum prohibenti, repugnare. Quod exemplo duorum corporum, sibi occurrentium, probat, ubi in ipso puncto contactus particule uno momento a motu in quietem pervenire debeat; cum contra velocitas per gradus minuatur, si ex ejus virescente particule jam in aliqua

qua distantia vi quadam repulsiva afficiantur. Ex hac hypothefi jam ulterius quoque præcipua phaenomena corporum explicare conatur, ut cohesionem, elasticitatem, fluiditatem, vim magneticam, &c. Leges quoque, secundum quas vires hæc repulsivæ crescere & decrescere, & qua scala representari, possint, considerat. Sed, de his ideam dedisse, nobis sufficiat. Longa admodum *Joannis Chrysofomi Trombelli ad Franciscum Mariam Zanottum Disputatio de acus nautica inventore* est. In eaque primum eos recenset, ad quos a variis, quæ ex acu nautica inventa provenit, gloria referatur. Tum, Sinas diu ante Europæos acu magnetica usos fuisse, probat, eaque occasione de Ægyptiis disputat, a quibus Sinas derivatos fuisse, nonnulli censent, tandemque, eorum argumentis profligatis, qui Galis, Germanis, Anglis, immo vel *Salomoni*, aliisque, inventæ hujus acus laudem tribuant, hoc celeberrimum inventum contendit ab Italo quodam, ac verisimiliter a Veneto quodam cive, in Orientem mercaturam faciente, ex Asia in Europam deductum fuisse. His aliqua, sed modeste, ab *Abundio Collins* in Sermone de acus nauticæ inventore opponuntur, quæ etiam a vero proxime abesse videntur. Tum *Heraclius Manfredius de viribus ex elastorum pulsu ortis*, verba fecit. Defensorem hæc *Cartesiana* de virium mensura doctrinæ agit. Primum demonstrationem, quam pro tunc sententia *Leibnitiana* ex actione elastorum attulit *Jo. Bernoullius* (*Diss. de Commun. Mat. Cap. VII*), retento prioris ratiocinandi modo, ad probandam opinionem contrariam adhibet. Deum, quæ idem (*l. c. Cap. VI*) de viribus æqualibus, e duarum serierum elastorum pulsu ortis, statuit, refutat; pariterque, in hoc casu ex mente *Cartesi* mensuram virium locum habere, pugnat. *Thomas Lagbi* de rubentibus lignorum cineribus Commentatio est. Lignorum, quæ combusta tales cineres exhibuerunt, alterum montanum fuit, a Rheno ex altioribus montibus in magnis aluvionibus abreptum, alterum palustre, sed pariter diu ab aquis vexatum. Utrumque subnigrum fuit, sed palustre aliquanto ponderosius, ex quo simplici combustione capti cineres saturatori, ex montano vividiori quoque, rubedine nitebant.

Pag. 261.

397.

bant. Ligna, destillationi commissa, præter aqueum liquorem, fumos crassos dederunt, & oleum crassum, densum, & nigricans, præter carboni similem massam, in retortæ fundo selsctum; sigillatim vero palustris copiosiores fumi fuerunt, red albicantes primum in lacteum liquorem, ramificationes salis volatilis animalis æmulantem, tandem in oleum resoluti. Olei vero & salini phlegmatis minor copia fuit, quam solet ex naturaliter se habentibus lignis elici. Caput mortuum, ubi calcinatum fuit, ex montano saltem, calcem tenuissimam & rubram, ex palustri nigram dedit, ex qua tamen, magnetis ope, plures ferri misce prolectæ sunt, a quibus proinde *Lagibus* rubedinem cinerum provenire existimat. Lignum enim, diu sub terris latens, continenter aquis ablutum, aptius forte evadere ad vitriolicum salein uberius arripendum, eodemque modo omnis generis ligna mutari posse, si diu in aqua vitrioli solutione imbuta ebullierint, experimentis cognovit.

Pag. 404. Hanc Commentationem alia *Cajetani Montii de Aldrovandia, novo herbe palustris genere*, excipit, quam *Joannes Carolus Amadeus*, Medicus Bononiensis, invenerit, & quæ eadem ac *Lenticula Plukenetiana* sit. Ejusque *Montius* accuratorem iconem dedit. Sequuntur *Franc. Maria Zanotti de Elastris Sermones tres*. Etsi doctrinam de motu corporum ab elastris jam tractaverint *Jo. Bernoullius* (in his *Actis A. 1735*). & *Canus* (*Comment. Act. Paris. A. 1728*); maluit tamen Autor integram hanc materiam proprio Marte denuo resumere. Primo motum elastri unici, aut liberi, aut uno extremo infixi, & integræ seriei elastrorum, aut infixæ, aut liberæ, generatim considerat. Dein de motu corporis ab elastrorum serie infixa, vel duorum corporum a serie libera, agit. Discernit hic a Viris laudatis in casu priori, quod ipse statuat, velocitatem corporis, ut spatium, dilatatione seriei percursum, directe, & corpus inverse; illi autem, ut horum radices. In posteriori casu sententiam refutare conatur, quod, cum in serie se libere relaxante semper detur punctum immobile, (si nempe dividatur in ratione corporum extremitatibus applicatorum,) duæ partes seriei spectari possint, ceu in hoc puncto

puncto firmiter fixæ. Deïn ad demonstrandam e motu elastorum mensuram virium vivarum se convertit. Vim substantialem, *Bernoullio* dictam, perstringit. De relaxatione seriei elastorum, velocitate hinc genita, vique oriunda, multa describit, & *Bernoullium* inprimis refellit. Sed de his fusius non dicemus: veremur enim, ne innumeræ istæ de viribus vivis disputationes tandem tædio fiant lectoribus. Denique sententiam quoque *Camusii* de velocitate corporis a serie elastorum (de qua supra,) examini subijcit & refutat. Supra *Vincenstii Menghini de ferrearum particularum sede in sanguine* Sermone exposuimus. Eiusdem alius est *de ferrearum particularum progressu in sanguinem*. Comparavit sibi sex formas ferri, easque pullis, canibus, suibus, hominibus, per quadraginta dies dedit, utque, an in eorum sanguinem transiverit, inveniret, antequam ferrum dabat, singulorum sanguinem exploravit, in eaque re *Fabii Vignasferri*, & *Herculis Lelli*, tum vero & *Jacobi Conti*, adjumento usus est. In hominibus igitur pulsationum arteriæ numerus auctus est, atque in muliere vultus color, & catameniorum fluxus, rediit, sanguis vero, supra dicto modo ad ignem excoctus, primi generis ferreas particulas, plures quidem, neque tamen in omnibus æque multas, obtulit, præter ea coccineum ferre coloris habuit, ac serum copiosius. Eadem, & manifestius quidem, in animantium sanguine apprehendit, prætereaque in iisdem vel vivis dissectis animadvertit, vasa sanguifera, præcipueque mesenterica, turgida magis, partes solidas ponderosiores, bilem dilutiorem, immo tandem sanguinem ipsum. Fuit quoque ex ferruginosa materie, pluribus in locis vasis mesentericis inhzrente, deprehensum, per hæc, non per lactea vasa, ferrum ad sanguinem transiisse, tumque ex omnibus simul suntis cognitum, mineram ferri ipsam facile ad sanguinem transmitti, neque symptomata quædam noxia, nisi justo diutius adhibitam, inducere. Finem imponit voluntini *Gabr. Manfredii de eliminandis ab æquatione arcibus circularibus* Commentatio. Propositum ejus est, perspicue explicare methodum, æquationes differentiales, quarum membra sunt elementa arcuum circularium,

Pag. 475

520

Rr

larium,

larium, ad finitas reducendi; quam in Analyfi æquationum differentialium sæpius usu venire, norunt in his verlati. Lemmatis instar præmittitur inventio tangentis arcus, e pluribus datis arcibus compositi, vel multiplicis arcus dati. Hinc a simplici casu orditur, ubi membra æquationis sunt elementa arcuum circularium, per tangentes expressa, ad eundem radium pertinentes; qui statim per compositionem arcuum, quorum exprimuntur tangentes, perficitur. Si vero tangentes non ad eundem radium pertineant, primo ad eundem reducendæ sunt; ita, si sit $\frac{aa dx}{aa + xx} = \frac{bb dy}{bb + yy}$, posterius membrum ad radium a reducetur resolvendo id in $\frac{b}{a} aa \frac{ady}{b} : \left(aa + \frac{aayy}{bb} \right)$, cujus integralis $\frac{b}{a} A$ tang. $\frac{ay}{b}$. Potuisset Autor addere formulam generalem:

Elementum $\frac{ady}{\beta + \gamma y^2}$ ad radium r reductum simili modo dat integram $\frac{a}{r\sqrt{\beta\gamma}} A$ tang. $ry\sqrt{\frac{\beta}{\gamma}}$. Porro ad ca-

sum magis compositum transit, si nempe denominator membri æquationis unus pluresve contineant dimensiones variabilis secunda altiores; & primo quidem, si quartam dimensionem. Resolvenda tunc est fractio hæc in duas, quarum denominatores sint quadratici. Quam resolutionem generatim perficit. Fundamentum ejus reapse idem est cum resolutione æquationum biquadraticarum *Cartesiana*. Duorum enim trinomialium, in quæ resolvitur denominator datus, coefficients redeunt ad resolutionem æquationis cubicæ. Casus etiam, quibus hæc coefficients fiant reales, quibus imaginariæ, Autor enumerat. Atque hic gradum sistit, de resolutione denominatorum, ultra quartam dimensionem adscendentium, alio tempore acturus.

**DE MACHINA ET ANIMA HUMANA PRORSUS
a se**

a se invicem distinctis Commentatio, libello latere amantissis Autoris Gallico, Homo Machina inscripto, opposita, & ad Illustrissimum Virum, ALBERTUM HALLER, &c. orarata, a D. BALTHAS. LUDOVICO TRALLES, Medico Vratislav.

Lipsiæ & Vratislaviæ, 1749, 8.
Plag. 18 $\frac{1}{2}$.

Aliis jamjam doctissimis scriptis de orbe literario meriti-
tissimus *Tralles*, hoc ipso nunc medicum æque ac phi-
losophicum aggreditur hostem, Autorem nimirum Gal-
lum, qui, hominem meram esse machinam, non novis,
sed ex omni antiquitate conquestis, argumentis demon-
strare aunitur. Cum autem, Medicorum potissimum
causa suam scriptum esse librum, assereret adversarius, sui
etiam officii esse putavit *Tralles*, ut in iis, quibus ex medicis
scientiis pondus addere tentavit, argumentis paulo curatius
hæreret, aliis tamen, quæ ad Philosophiam, vel reliquas spe-
stant scientias, neutiquam neglectis. Ita vero hoc perfun-
ctus est labore, ut Latino exprimeret sermone cogitata Autoris
Galli, & cum minus ordinata cuncta inveniret, in certa, quæ
vocant, pensa distribueret, hisque statim suas subjungeret an-
notationes. Prodierat quidem paulo ante, quam ederetur
hic liber, alius, hominem plus, quam machinam esse, evicturus,
sed, cum in eo conviciis potissimum lacefferentur Medici, ab
instituto non recessit Cl. Autor, sed, Medicorum e contrario Pag. 5:
tuitus partes, eos defendit. Animæ igitur, ad scopum pro-
pius accedens, quæ adversario primo loco removenda esse vi-
debatur, existentia disquiritur, quæ ex mente adversarii neque
a Theologis, neque a Medicis & Philosophis, possit probari,
sed sola experientia fultis demonstrationibus evinci, iis, quas
a priori vocant, omnem denegans fidem. Cum vero morbi,
rerumque, non naturalium nomine Medicis notarum, usus,
nec non remedia ipsa, in iis, quæ animæ adscribuntur, actio-
nibus varias producant mutationes, & hinc infallibiles credat 25.
adversarius testes esse, qui probent, nos tantum esse machi-
nam, ita refutata sunt, ut ex omnibus concludi tantum possit,
esse

esse quandam corporis & animæ unionem, nec cuncta soli
 deberi corpori, licet animæ actiones, corpore mutato, muten-
 tur. Comparata quidem anatomie docet, eam esse, quod ce-
 rebrum spectat, animalium diversitatem, ut, quo dociliora sint,
 eo majus illud existat, & contra: ast neque hæc, neque aliæ le-
 viores in viscere, de quo plurima adhuc abscondita la-
 tent, discrepantiz, a sola cerebri dispositione hanc pendere
 monstrant docilitatem; prout nec ex una eademque organo-
 rum, loquelæ destinatorum, in variis animalibus dispositione,
 quam tamen Clariss. *Tralles* multum diversam esse ostendit,
 consentientibus Anatomicorum observationibus, ad similem
 loquendi, & cogitata sua exponendi, facultatem, in simia & ho-
 mine valere potest consequentia. Sed ultra progreditur Au-
 tor, hominem in machinam conversurus, novumque stabile
 systema conatur, quo demonstrat, omnia, quæ aliis ex animæ
 natura provenire videntur, ex solo corporis mechanismo fa-
 cillime posse explicari. Primo itaque loco, postquam, mo-
 dum sentiendi vix intelligi posse, doctissimus docuerat *Tral-
 les*, ex ipsa nervi in sensu mutatione declarat, neque per au-
 ditum sonos & vocabula, neque per visum figuras obje-
 ctorum, cerebro imprimi posse, sed tenuissimum tan-
 tum nervorum fluidum in organo sensorio motum excitare,
 reliqua, quæ hic fiunt, ignorari. Gallus autem scriptor ex
 sua de sensu hypothesi scientias omnes collectarum in cere-
 bro figurarum & vocabulorum nominat congeriem, &, ex
 utrorumque nexu & simul facta repræsentatione imaginatio-
 nem oriri, asserit. Curatius igitur hæc rimanda erant, eo-
 que allaborandum, ut imaginationis, fatis vaga ab adversario
 proposita, notio certior redderetur, neque uno tempore, si
 etiam formæ tales, quales assumuntur, pingerentur in cere-
 bro, omnes adesse posse, ostenderetur. Quod non effecit
 solum Clariss. Autor, sed de idearum quoque repræsentatio-
 ne ita egit, ut, eam ne cogitari quidem posse, docuerit, mul-
 tis tandem argumentis, ens a corpore mechanico & cerebro
 diversum assumi debere, concludens. Id quod ulterius con-
 firmatur per firmissima a Philosophis demonstrata ratiocinã,
 quæ,

quæ, imaginationem & animam non esse unum idemque, evincunt, miseramque præterea & indignam sapienti viro opinionem, materię cogitandi facultatem tribui posse, evertuat. Virtutum certe exercitium libertatem requirit, quæ male, vel nunquam, ex organisimo machinæ declarabitur. Incaustum quoque assumitur, ad organisimum perficiendum accedere debere institutionem, quæ, formæ rerum ex præconcepta opinione imprimere quoque si posset, non tamen, abstracti, quos dicunt, conceptus ut formentur, posset efficere unquam; quid? quod leviori modo naturalem excedens humorum per cerebrum motus exstingueret illico omnes illas figuras in hærentesque ideas. Sunt tamen bestiis præ hominibus, inprimis mox post nativitatem, quædam prærogativæ. Verum est, illæ vero limitatæ admodum majoris momenti non sunt. Nec jure inde colligitur, brutis legis naturalis cognitionem esse tribuendam, penes quæ sensus tantum grati & ingrati est, inprimis cum & ipsa legis & naturæ accuratior consideratio clare hæc doceat, qua simul perspicimus, fermentationem, cujus diversos gradus in materia sibi perfecte simili, brutorum & hominum produxissent corpora, adversarius hallucinatur, admittendam non esse. Eum, qui ex corporis vitio, vel morbo, delictum commisit, Medicorum magis, quam JCorum, judicio subjiendum esse, rei quidem ratio postulat; sed quid pœnæ opus, si mera homo est machina? Quomodo conscientia, sive internum de æquo & iniquo judicium, quod largitur adversarius, stare potest? cum indubiis præterea constet rationibus, animam, quæ certo existit, post ejus a corpore dissolutionem manere actorum præmia, vel pœnas. Dei negare existentiam, ut in tanta philosophicarum demonstrationum claritate absurdum, sic Medico præcipue indignum est, qui certissima hujus veritatis signa ex artificiosissima corporum structura, cujus plura exempla adducit Clariss. *Tralles*, ubique larga legere potest manu: quam deinde mundi, ut vocant, contingentia, & æternitatis impossibilitas, hominibusque origo, qui suæ existentie causam in se habere nequit, evidentem reddunt. Summi vero Numinis existentia tranquillitatem vitæ mirum in

Pag. 67.

72.

79.

80.

91.

94.

103.

III.

- Pag. 121. modum promovet. Sed, explosa religione, de novo, nullam animæ necessitatem esse, asserit adversarius, omnemque motus causam in corpore, existere affirmat, multisque, ex medica scientia desumptis, argumentis & experientiis sententiam roborare contendit, v. c. quod corda exsecta palpitent, discissæ eorum partes se contrahant, polypi dissecti vivant. Verum enim vero, licet satis manifesta sit insita & naturalis fibrarum vis contractilis, ex ea tamen sola motus omnis insufficienter deducitur, quippe qui ex nervis, fluidique, quod in iis existit, motu, melius explicatur. Quod etiam, cum, se totum eo carere non posse, intelligeret adversarius, ita concedit, ut, ad nervorum origines positum esse movens quoddam principium, sive *ἐνορμη*, statuatur, quod ab anima discrepans in fluido nervorum querendum sit, & cogitandi facultatem habeat. Interea tamen hæc, & motus quidam musculares, tam apte ex sola sanguinis & spirituum præsentia non explicantur, ut, ens, a corpore distinctum, accedat, inesse sit. Nec animæ præstantiæ detrahatur quidquam, quod visus & auditus organo vitiatæ perversa fiat sensatio, quod sobria vita virtutum, immoderata vitiorum, sit fertilissima mater. Corpus se ipsum conservat, restituit, & destruit, neque tamen ex his sequitur, ut animæ non sit locus, ut fibrarum naturalis contractio, imprimis in corde motum perficiat tantum, quod *Stablium*, *Barbavium*que, non intellexisse, injurius in tantorum Virorum manes & scripta, credit adversarius. Concessio quoque, accedentem stimulum hanc fibrarum contractionem maximopere augere, sensum tamen producere non valet. Sentiendi & cogitandi facultas a se invicem discrepant; illa sublata, hæc quidem plerumque deficit, non tamen semper, quod moribundi confirmant. Ex pulsu itaque arteriarum de animæ cogitationibus judicari nequit, quibus physicæ affectiones non competunt. Quomodo tandem animi morbi, ex nullis mechanicis orti causis, solius machinæ effectus dici poterunt, qui, adhibitis convenientibus corpori remediis, non cedunt? Hæc sane cum attentione omnem argumentorum vim ponderantibus, ita comparata esse videbuntur, ut appareat, machinam motuum

tuum quidem rationem, non vero conscientiae & intellectus, in se continere. Ast, cum, summam plantas & animalia habere convenientiam, sibi persuadeat adversarius, quod nuper quoque anonymus scriptor in Tractatu *de Homine planta* ulterius probare annisus est, de quo Cel. *Trallés* in transitu suum fert judicium, differentiae utriusque ostenduntur, & abstrusum generationis negotium Deum animamque non tollere, docetur. In naturae quidem campo emetiendo aberramus saepe, id tamen luculenter intelligimus, plantas carere anima, hominum vero & omnium in genere animalium actiones ex mechanismo solo non deduci posse, animarum potius, quae non absque ratione assumitur, diversitatem producere eas, quas in majori, vel minori, hominum docilitate observamus, differentias, neque organisimi tantum institutione simiam in hominem mutatum iri. Hinc tandem patet, mentem & corpus, ex *Spinoza* aeque ac Galli scriptoris opinione, non esse unam eandemque substantiam: id quod contra minus accuratas adversarii definitiones, explicationes, observationes, & experientias, ad probandam sententiarum veritatem vi saepius accessitas, pluribus ubique argumentis, quae tamen singula cuivis pensanda potius relinquuntur, quam fusius recensentur, in eleganti hoc scripto declaratum invenimus. Plures vero, quas variis, hypotheseos capitibus oppositis, refutationibus immixtas deprehendimus, medicarum aeque ac philosophicarum doctrinarum demonstrationes, etsi superfluae nonnullis videbuntur, eam tamen ob rationem commendandae sunt, quod varietate sua delectent, & eruditionis haud vulgaris, qua excellit Autor, luculenta sint documenta, Medicorum vero & eorum, qui Materialistae vocantur, insignem manifestent discrepantiam.

EPISTOLA AD CLARISS. VIRUM ****,
*sistens quasdam Observationes in opusculum D. B.
 LUD. TRALLESII. Medici Vraislav. nuper editum,*
& cui titulus est: de Machina & Anima hu-
mana prorsus a se invicem distincta
Commentatio, &c.

Acce-

Acceptis tuis literis, avidissimis sic statim oculis adjunctum *Trallefi* opusculum perlegi, frustra recordatus, an ingrati fortassis aliquid Medicis dixissem parum prudens. Obstupescens itaque, venenosa in .ne torqueri tela, quorum omnium extra tactum me satis positum existimaveram, sero experiebar, quæ vel in hostem, quocum *Trallefo* tantum res esse videbatur, dirigi credidissem. Summæ iurbanitatis, qua graviter in sanctissimum Medicorum Ordinem peccaverim, me agit reum. Ast miror sane, Virum, alioquin expertissimum, ex ignorantia Gallica & vulgaris forte in omni lingua dictionis, mihi exprobrare velle, quod nec unquam cogitavi, nec ipsa quidem verba commode indicant. Aliquid igitur dandum motui, quo correptus, iræ suæ videtur nimis indulgisse iste Commentator. Si despumato iudicio, animaque ab affectuum nebulis rite lustrata, totam denuo, quam vitiosam omnino arguit, periodum relegisset, procul omni dubio animadvertisset, linguæ Gallicæ non penitus ignarus, sermonem me facere de Medico qua Medico, & quidem Metaphysico qua Metaphysico opposito; prospexisset porro, me non aliter voluisse, quam quod Medicus, cui corpus humanum curare tantum cordi est, & qui nihil præter illud sapit, si in errores deducatur, in illos ex ignorantia Logices delabatur. Quis alio modo interpretari potest: *Le Medecin se contente de ses observations, le Metaphysicien de ses raisonnemens . . . .* *L'ignorance de la Logique apprête les erreurs au Medecin & les lui fait avaler à longs traits . . . . ?*

Ut evidentiùs appareat, injustam penitus & ridiculam esse criminationem, ponamus, me dixisse: *Les Medecins se contentent de leurs observations, les Metaphysiciens de leurs raisonnemens* &c. sensus sane generalior fuisset, nec tamen hæc de omni & singulo Medico dicta esse, ratio non tantum logica, sed & vulgaris loquendi modus, suadet. An de omni & singulo mercatore accipiendum dictum illud: *Mercatores divitiarum nimis sunt cupidi*; an de omni erudito: *Docti sententia semel suscepta nimis sunt tenaces*? &, si e. gr. de *Trallefo* sermonem faciens, dixissem: *Ignorantia locutionum vulgari-
rium*

rum Medicum in errorem duxit, & suis inurbanis, & nullo fundamento nixis, criminationibus ansam praebeuit, an, quæso, hoc intelligendum foret de Medicis omnibus, qui per totum terrarum orbem degunt? Sit de singulo & omni Medico dictum; de Medico tamen qua Medico, non vero de Medico Philosopho, accipi potest. An alio modo interpretaretur ille, cui lex est, optime verbis consulere; & talis præsertim, qui distinguit Medicum a Philosopho, uti ipse Tralles in sua præfatione & in ipso opere, ubi pag. 224 dicit: Sans, quicquid potest Medicus, id potest machina ope, cum qua sola ipsi res est. . . Non spectat ad Medicum anima.

Plura addere, nec opus est, nec lubet. Patet, quo jure mihi exprobet ignorantiam regulæ Logicæ, quod a particulari ad universalem non valeat conclusio.

Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.

Quid de Viri istius opere sententiam rogas? Medica penitus ignoro; & tali Viro me longe inferiorem lubens agnosco. Non possum tamen, quin aliquo modo tuo postulato satisfaciam. En meas observationes.

Egregie Gallica lingua conscriptus est libellus de H. M. Facilius scribendi modus locum sæpe tenet rigidæ demonstrationis. Itaque pondere non tantum ratiociniorum vincendus, sed insuper modo scribendi æquipollendus, & eadem lingua utentem Refutatorum postulare, videbatur. Posteriori conditioni non satisfacit Trallesius, an secundæ, etsi ejus opus elegantia non caret, asserere non audeo. An priori, videbimus.

In antecessum tamen animadvertendum, quod, licet Autor H. M. cum nullo alio certamen a se iniri, nisi cum Medico, declaret, quæstio tamen videatur requirere Philosophum. Quæritur enim, an materiz sit adscribenda facultas, quam intelligentem vocamus, an vero minus. Quid de hoc statuunt observata de materia & de ista facultate? Hæc, ni fallor, ad forum Philosophiz pertinent. Nec interest, an Autor H. M. Philosophos proferat. Non magis in hac re audiendus, quam latro, qui confisos latrociniorum suorum testes admittere

re recufaret. Hæc tamen cum Autori concessurum esse *Trallefium* viderem, statim putabam, peritiffimum Medicum aliis uti velle argumentis, & ex medicis tantum fontibus Autorem illum in fugam esse acturum. An hinc fatifecerit *Tralles*, judica.

Primum refert fagaciffimus Commentator experimenta, quæ Autor H. M. fic fatif fufe congeffit, & quibus patet, vires cogitandi & corporis fe fe habere uti relata & correlata. Sepolitis ceteris rationibus, putafne, inde elici poffe animæ immaterialitatem? Sic tamen procedere videtur expertiffimus *Tralles*, dum pag. 23 ait: *Namque poft tot folidas demonstrationes, ipfam (animæ exiftentiam fcilicet) evincentes, quarum nullam toto opufculo Autor destruit, nihil ex allatis omnibus aliud licet elicere, quam dari unionem certam animæ cum corpore, quomodo-cunque demum ea fe habeat.* Affertum illud, in fe fpectatum, veriffimum eft, fed *Trallefo*, Autorem H. M. refutaturum, minime favet. Arma enim inter fe movent; ideoque argumenta funt producenda, & non fupponenda. Debuiffet fane unum faltem argumentum in medium proferre, quo, materiam facultate cogitandi gaudere non poffe, demonftratum, antequam ex allatis experimentis eliceret, eorum phaenomena ad unionem tantum referri poffe. Hoc præcipuum Immaterialitatis fundamentum ne leviter quidem tetigit: quin imo ignorare videtur, dum dicit pag. 153: *Si vero exiftentem animam pofuerimus unitam fuo corpori, fi deinceps animam fibi repræfentantem hoc univerfum pro fitu corporis organici & mutationibus, quæ in organis fenforiis contingunt, eadem vi actiones fuas producere fciperimus; fi, omnes mutationes animæ a fenfatione originem ducere, facultatibus ejus ab ima ufque ad summam confideratis, intellexerimus . . . . . nil morabimur intricatas & nodofas, ab Autore habitas, objectiones; & pag. 253: Quando autem illa phaenomena, quæ attendentes fedulo ad actiones animalium brutorum & rationalium animadvertimus ex proprietatibus materiæ, nifi hæc gratis nimis fublimis ponantur, neutiquam explicari poffunt; quando, fic vifa materiæ infufficientia, aliam caufam admittere & ftatuere coguntur aequi-rum*

vum arbitri, cui effectus omnes, vires materia transcendentes, illisque infinitis nobiliores, tribuantur, si vel maxime illius causa ingenium nostrum laterent, an turpiter & precario, animas esse Brutis & Hominibus, tunc docetur & defenditur? Tali fundamento ad Immaterialissimum vergere turpiter, precario & ignorantis esse, non dubito, quin affirmant omnes, qui leges ratiociniorum perspectas habent. Sed condonandum est *Tralleso*, qui *pag. 26* putat, Materialistas immaterialitatem (sive existentiam animæ) negare, quia ope sensuum detegi nequit. Nonne hic hospes videtur litis? Quis autem, qui Pnevmatologiam vel a limine salutaverit, ignorat, Materialistas non negare, quod homo cogitet, intellectu, ideis, perceptione, polleat, quod has facultates adscribant materiæ, quia ex eorum mente nullo jure supponi potest altera substantia, si materia istis facultatibus prædita esse possit, cujus possibilitatem tam luculenter adstruere conatus est ingeniosus *Lockius*.

Quo fundamento affirmat, *quod æquum jus competeret fauoribus animæ immaterialis, urgendi explicationem intelligibilem functionum & operationum defensione materialis animæ?* Si alterutri litigantium competeret, nonne concedendum illi, qui unam tantum substantiam admittit, donec probatum sit, & alteram existere debere? Extra oleas hic vagatur expertissimus Vir. Non agitur de explicatione facultatum & operationum intellectus. In hac via pari passu ambulant & Materialistæ & Immaterialistæ, qui, si impossibilitas materiæ cogitantis firmo non staret talo, longe forte in his æque, ac in aliis, Materialistis forent inferiores. Dolendum sane foret, si defensores immaterialis animæ solidiores & æquiores non haberent rationes, quibus stabiliunt suam sententiam, quam illas, quas *l. c. pag. 233* exponit *Tralles*. Non enim sufficit, quod quædam phænomena ex materiæ attributis deducere & explicare nequeamus; non sufficit, quod materia nobis visa sit iis invalida, sed, ut legitima ratio adsit provocandi ad secundam substantiam, necesse est, ut demonstretur materia suis attributis reuere facultati cogitandi, & illa cum hac in uno substrato, vel subjecto, consistere non posse. Hoc evicto, ca-

dunt omnia, quæ Materialistæ obficere queunt, & re vera his tantum armis victi jacent.

Vim argumenti Materialistarum, quod ex parallelismo hominum cum brutis petunt, non melius assequitur noster ingeniosus Medicus. Ex eo enim demonstrare conantur, quod, easdem ob rationes, quibus substantia tribuitur hominibus immaterialis, illa non brutis tantum, sed forte & plantis & inanimatis rebus, concedenda sit. Huc tendunt exempla, experimenta, observationes, quæ indignant, animalia, si nolis eadem, analogo tamen, edere phænomena, quæ fundamentum animæ immaterialis præbent ejus fautoribus. *Bruta* (ajunt) *sentiunt, perceptiones habent, perceptionum suarum sunt conscia, &c.* Hoc quotidiana experientia constat. Ex his facultatibus concludis, homines, qui talia edunt phænomena, anima immaterialis, a corpore sejuncta, præditos esse: mutato nomine de brutis fabulam narrari. Brutis itaque competit substantia immaterialis. Regnum ergo animale gradu tantum, non vero natura, sive essentia, differt ab humano. Regnum vegetabile itidem non differt a regno animali, nisi gradu. Quænam enim differentia inter florem & congeriem instar floris crescentem animalculorum, quam Trembley vocavit Polype à bouquet? Talia sunt innumera. Natura nihil efficit per saltum. Hinc consequitur, omnia in rerum natura, saltem que de iis noscimus, tantum gradu perfectionis & imperfectionis a se mutuo distare. Hoc semel concesso, (inquit Materialista,) inanimatis immaterialis quedam substantia erit concedenda, aut homini plantæ deneganda. Inanimata, dices, talia non edunt phænomena, ex quibus id justè elici potest. Sit: hoc cum aliis nostram perspicaciam effugere potest. Perfectionis gradu, non vero essentia, differunt a se mutuo entia. Prius tamen admodum incongruum videtur. In inanimatis illa vis non tantum otiosa, inactiva, sed impotens & patiens, videretur. Quis, lapidem anima, gradu tantum ab anima humana differente, gaudere, sibi persuasum habere posset? Posterius ideoque admittendum, &

* Nouv. Découv. faites avec le Microscope par Turb. Needham, &c.

eo majori cum iure, quod ex ignorantia essentia materialitate ignoremus, an hac isti attributo obstat. Sic itaque materia spectata, tanquam substratum, quod præter alia attributa & facultate cogitandi præditum esse potest, nulla amplius remanet difficultas: nam, cum hac facultas incrementi & decrementi sit capax, sic series entium erit possibilis, in qua a minimo perfectionis gradu ad plenariam perfectitudinem ascendere licebit, ac in qua serie omnia entia pro gradu perfectionis suum occupabunt locum. Etsi jam modum, quo materia cogitat, non melius assequi valeamus, quam modum, quo anima suas peragit functiones, mirum tamen non amplius videbitur, quod, corpore animali morbo laboranti, facultas cogitandi eandem sequatur rationem; quod ista facultas varia sit pro varietate climatum, ciborum, aliarumque circumstantiarum; & sic de ceteris phenomenis. Ita ratiocinanti Materialistæ, qui a Metaphysico facile in fugam agi posset, respondeat noster acutissimus Medicus, pag. 37 affirmans, bruta sentire, organa sensuum instructa, nonnullaque eorum ipsis hominibus acutius, & illa suarum perceptionum esse conscia: illis easdem esse sensationis leges, nexumque definitum inter objectum externum & noscendas ideas; illa repetere sensa, & imaginari ideas perceptas, eas memoria retinere, &c. Respondeat, inquam, non inurbana & immodesta declamatione, sed solida & ex medicis petita demonstratione. Magnus mihi erit Apollo.

Non concedent Fautores idearum innatarum assertum *Trallesi*, quod occurrit pag. 44, nimirum quod evictum sit a Philosophorum sagacissimis, nihil esse in intellectu, quod non prius fuerit in sensu, præsertim ii, qui contendunt, ope sensuum, & occasione objecti, in sensus agentis, excitari ideas sensibiles, quas jam reconditas secum tulit anima; ne dicam, quod, rejecto systemate influxus animæ in corpus & corporis in animam mutui, rejici quoque debeat memoratum assertum. Et Systemata causarum occasionalium ac Harmoniæ præstabilitæ non sane ita carent illustribus defensoribus, ut victas tradereamus manus sagacissimis illis Philosophorum, quos inuit *Trallesi*.

Loquitur porro pag. 56 de ideis materialibus, de illis, ni fallor, quæ ope objectorum solidorum excitantur, & quæ vulgo ad sensationes referri solent. Jam autem secundum *Trallesium*, quod est in sensu, oritur ab objecto materiali: nihil est in intellectu, quod non prius fuerit in sensu: omnes idèque idèz erunt materiales. Miror sane, quod locus *Lancisii*, quem pag. 60 allegat, & locus *Halleri*, pag. 181 citatus, ipsi non revocaverint principia Pnevmatologiz.

Nonne melius fecisset Medicus noster, si quædam pag. 63 ex *Dittone*, *Reinbeckio*, vel *Wolffo*, produxisset argumenta, pro immaterialitate animæ militantiæ, quam declamanti decursu istos celeberrimos viros iterum & iterum laudare, quemadmodum elegantem *Halleri* locum pag. 181 producit, qui locus, etsi, in se spectatus, nihil probet, tamen fontes demonstrationum indicat. Ceterum putavi, *Trallesium* medicis armis in fugam esse acturum Autorem H. M. Ex iis nihil plane profert, & provocat tantum ad argumenta *Wolffi*, aliorumque Philosophorum, vel Philosophorum partes agentium, quæ sane ex scientia corpus lauandi non sunt deprompta.

Sumamus, (inquit pag. 155,) *abstractissimis meditationibus vacare animam quandam cruditissimam, ultra quas nulli alteri assurgere licet; illa ponunt intentam iudicii vim & severa ratiocinia; sed hac descendunt tandem ad imaginationem; imago indiget ideis vel presentibus materialibus & sensuibus, vel reproductis utrisque.* Quale assertum ab infelice Materialistarum hosie in medium prolatum! Quod si æque firme stare, ac inconsiderate prolatum, actum foret de anima corpore destituta, & consequenter de ipsa anima immateriali. Pergamus, & quanti sit in hac materia noster ira flagrans Autor, videamus.

Nonne negaret Materialista, quod præter sensum (uti docet *Tralles*) homo suæ felicitatis cupidus præditus esse debeat voluntate liberrima, (quæ secundum *Trallesium*, uti reliqua, prius in sensu esse deberet,) si scilicet a sensationibus excluderentur appetitio boni & averfatio mali? Hoc, inquam, tum negaret; & si contrarium admittere vellet *Tralles*, paria faceret

cum

cum Materialistis. Mirum sane videri debet omnibus, quod Vir, causam Philosopho - Medicorum tam vehementer & extra oleas agens, ita principiorum Logices oblitus sit, ut vel in his duabus pagellis videatur illi scientiæ nunquam animum applicasse. Demonstrare conatur, sibi non respondere actionum moralitatem & machinam, secundum determinatas leges suos motus peragentem. Sic ratiocinatur: *Homines facti sunt, ut sint felices. Ut felices sint, quærenda est felicitas: ut felicitas queratur, homo præditus esse debet voluntate liberrima, ut sic malum possit aversari, bonum appetere, ut inveniatur media, ad felicitatem tendentia, poltere debet intellectu. Virtus inter omnes actiones humanas ultimum existit medium ad obtinendum finem ultimum, sineque ea felix & beatus evadere potest nemo. Virtus omnis est actio moralis, a libero hominis arbitrio pendens, &c.* Si hanc confusam & paucis contractam expositionem dicam, an ratiocinationem, perpendas, inde extricabis, quod mens ejus sit, demonstrare, libertatem attributum machinæ esse non posse. Homo enim nascitur, ut sit felix; felix esse nequit sine virtute; virtus supponit actionem moralem; actio moralis libertatem; & sic tandem relabitur ad primam propositionem, quod homo felix esse nequeat sine libertate, sive voluntate libera. Quid jam ipsi erit voluntas? Voluntas libera? Libertas? De his lites adhuc non sunt ad liquidum redactæ. Ne dicam, quod male definiverit virtutem per actionem moralem, a libero hominis arbitrio pendentem; nam vitio æque ac virtuti applicari potest; ne, inquam, talibus immoremur, emisit insignis Medicus demonstrationem, qua staret, libertatem cum machina intelligente, sive homine, consistere non posse. Quid responderet Materialistæ, sic argumentanti: *Homines facti sunt, ut sint felices. Nexus rerum ita est constitutus in universo, ut, serie causarum, & effectuum, hic effectus in hunc hominem hunc producere debeat sensationem; sensatio illa hanc determinatam perceptionem; hæc perceptio voluntatem necessario determinat representamine status, quem amplexurus est; quæ voluntas sic necessario determinata talem edidit actionem.* Nihil forte reponere posset Materialistæ acuto,

to, & principiis causarum, suos effectus necessario sortientium, uti gnaro. Minus recte Materialistarum sententiam cepit, si putat, illos in ea versari opinione, quod homines eodem modo ac bilanx determinantur. Agnoscunt, homines sentire, cogitare, &c. sed firme tenent, cogitationes determinari legibus, ex natura intelligentiæ, quam tanquam attributum materiæ certo modo modificatæ spectant, profluentibus. Uno verbo, omnia æque in homine ac in aliis entibus pro gradu perfectionis, quo gaudent, & pro modo, quo existunt, modificari per seriem modificationum, quæ se mutuo excipiunt, & quarum existens futuræ gravis causam in præcedenti habuit; ita ut, una haurium posita, omnes poni, & una sublata, omnes tolli, debeant.

His ita positis, dum secundum certas & determinatas leges in actum deducatur intellectus, sic idæ brutorum, qualescunque demum sint, certis legibus, licet inferioris ordinis respectu nostri modi cogitandi, determinantur; & sic dici potest, quod bruta æque ac homines juri naturali cuidam subjecta sint, dum quælibet actio suum effectum, hoc est, suum existendi modum agentis, sortiatur; qui modus existendi, cum gratus sit, vel minus, pœnarum & præmiorum locum habet. Talia refellere, talia præcidere, Medici, Philosophum agentis, fuisset.

Pag. 107 in foro alieno litigat Medicus noster. Nemo e. g. dicet, *Trallefum* imperfectiorem fuisse, si ex sui ipsius natura necessario omittere debuisset errores, quos hinc inde commisit, ita ut ejus essentia necessariam reddidisset meliorum ratiociniorum productionem. *Pag. 111 & 112*, ubi de necessitate & contingenti agit, videbis, illum supremis tantum labelis gustasse Philosophiæ principia.

Ut in transitu de iis, quæ circa vim motricem habet Medicus noster peritissimus, aliquid dicam, videtur non satis attendisse, vim effici non tam copia, ac quidem concursu potestatum agentium: & licet recte demonstrasset, causam motus voluntati subjecti non latere in corde, cerebro, fluido nerveo, inde tamen non consequitur, illam in materia non delitescere:
nam

nam argumentum istud: *Quicquid alicui omni inesse non percipimus, illi quoque non inest, fallax est.* Male ideoque gloriatur pag. 170, quando dicit: *Sufficit, demonstrasse a posteriori, motibus voluntariis non sufficere machinam, sed requiri ad eam ab ea separatum; & pag. 734: A nullo ergo . . . . Fac vero . . . .* Male, inquam, quia ad summum probavit, quod non percipiamus, causam istius motus latere in iis, quæ de corpore, ejusque structura, noscimus: Verissimum quidem est, motibus voluntariis non sufficere machinam non cogitantem, sed unice querendum foret, an machina cogitans sit possibilis, quæ questio ad refutationem H. M. pertinere non videtur.

Sed jam paulo penitius in sententiam acutissimi Medici inquiramus. A pag. 193 - 202, & pag. 205, autoritate Clariss. Virorum affirmat, cor, aliasque partes humani corporis, vi motrice, vi insita, in ipsa fabrica latente, gaudere; & confitetur pag. 202, quod, si aliquis hujus vis indolem explicare aggrediatur, insuperabiles inventurus sit difficultates. His adde, quæ de anima abstracte cogitante, & ad imaginationem delabente, quæ de ideis, prius in sensu, quam in intellectu, oriundis, supra examinavimus; adde, quæ de materia in genere circa quietem sentit; videas tum, an inter Materialistas, an vero inter immaterialitatem animæ stantes, enumerandus sit Autor. Ceterum mirandum est, quod *l. c. pag. 202* ob illas difficultates ad tertiam substantiam non provocaverit. Idem jus ipsi est. Ob defectum explicandi coexistentiam motus voluntarii cum mechanismo admisit immaterialem animam; ob defectum explicandi indolem vis, cordi aliisque partibus propriæ, & alteram admittere debuisset; & sic tandem ob vim materiæ insitam, generalem immaterialem substantiam, &c.

Confundit insuper peritissimus *Tralles* vim corpori insitam & vim activam materiæ; hoc enim materiam per se agentem, & non solum mutationi resistentem, ponit; illam vero minus recte pag. 209 opponit materiæ mere passivæ, ex qua præcipuas nefarias & execrabiles opiniones produisse, sibi persuadet.

T t

Male

Male quoque pag. 250 confundit eos, qui vim inertem admittunt, cum illis, qui movens principium Deo subordinatum & vicarium statuunt; dum illi, qui vim inertem materię & vim inertem defendunt, simul statuunt, has vires tantum relative differre; scilicet corpora conari vi priori in motu manere, si moveatur, posteriori in quiete, si quiescat. Hęc materię non adscribunt vim semet ipsam movendi.

Ne longo nimis sermone vestris oſti abſenti videar, hæcę sufficiant. Hoc modo in museo optatam a *Tralleſo* palindromiam canere libuit. Dab. 14 Jan. MDCCXLIX.

SAGGIO ISTORICO INTORNO ALLA CONDIZIONE di Este, &c,

hoc est,

SPECIMEN HISTORICUM DE STATU UR-
bis Eſtenſis. Editio altera. Autor est ANTO-
NIUS ANGELIERI.

Venetis, apud Ludovicum Pavini, 1745, 8.

Plag. 9.

Pag. 16.

17.

Prodiit hic liber plus una vice. Hęc editio, titulum brevium notitiarum naſta, auctior ac correctior evulgata est. Accedit ei sub finem *Epistola Anfaldi Partenii in Epitomen hujus Hiſtoriae*, & quidem ex prima editione concinnatam. De Ateſto ſcripſerunt multi perfunctorie, vel ſcopo aliorſum ducente. Ex profeſſo nullus *Tacitus* id Venetiſ tribuit, ac in numero coloniarum Romanarum recenſet, *Hiſt. III, 19*. Aſſectatores *Flavii Veſpaſiani* partibus ſuis Patavium & Ateſte, teſte eodem, adjunxere. Episcopatum Ateſtinum fixerunt nonnulli, nulla ratione probabilem. Nullum ibi ædis cathedralis exſtat veſtigium. Inſcriptiones Latinas, Ateſti inventas, prætervehimur. *Petrus van*

and der Aa Lugduni Batavorum edidit ex MSco in folii
 magni forma *Hippolyti Angeleyii, civis Atestini, de Anti-* Pag. 30.
quitate Urbis Atestinae librum. *Jac. Salomonius, Dominica-*
mus, scripsit *Agri Patavini Inscriptiones sacras, a Jacobo*
Philippo Tomafino, Episcopo Emonienfi, ascriptis signatas.
 Trojani quidam Atesten condidisse vulgo feruntur. ... A 34
 Trojano Ateste eam deduxit *Cesar Campana* in Oratione
 panegyrica *de Laudibus Atestinorum,* Venetiis A. 1594 pu-
 blicata. Alii ex inscriptionibus, pro arbitrato expositis, vel
 commentitiis, antiquissima Estensium fata definiunt, quos
 haud moramur. Tempia sunt Atesti nonnulla visu digna,
 Primum est sacrarium Episcopi Patavini, pretiosa habens, 62
 Ecclesia parochialis *S. Martino* est consecrata, a *Langebar-*
dis constructa. Minoritarum aedes sacra memoratu est di-
 gna. Ecclesia collegiata habet sex Caponicos, & Archi- 79
 presbyterum, qui *Præbende Theologiae* gaudet. Exstant ibi
 præterea votiva collegia, seu, si mavis, cœnobia, unum *Ca-*
puccinorum, secundum *Minorum observantium,* tertium *Con-*
ventualium, quartum *Dominicanorum,* ac quintum *Benedic-*
tinarum. Xenodochia *Madonnetæ & S. Andreae* possunt
 illis adjungi. Senatus consistit ex 48 bonis viris, dicitur,
 que *communitas,* quæ alit *judimagistrum,* infantes docen-
 tem, tres Medicos, ac *montem pietatis* in pauperum ne-
 cessitates. Perfica Atesti laudantur æque ac castaneæ Ca- 72
 laonis. Inseruit Autor partem *Opusculorum Comitæ Ca-* 76
rolæ Sivestri, cui est inscripção: *Lettera informativa circa*
la vera condizione della Città di Rovigo. Intexuit parti-
 culis, inde adductis, passim annotationes suas. *Corellia,*
 nam castaneam memoravit *Plinius H. N. XVII, 17, XV,*
 23, sic dictam a *Corellio,* equite Romano, Ateste genito.
 Ateste geniti fuerunt *Lucius Valerius Potitius,* eques Ro- 89
 manus, *Titus Annius,* Orator, *Martialis V, Ep. 38,* laudatus,
Sabina, poetria, ab eodem celebrata *X, Ep. 79, Maximus* 94
Olybius, Philosophus, cujus memoria in urnis, A. 1500
 inventis, prædicatur, *Angelus Malcasola,* A. 933 ob fortia fa-
 cta

- Fig. 95.
97. *Cla equitibus Venetis adscriptus, Hippolytus Angelieri, Christophorus Angelieri, † 1446, Archipresbyter Estensis, Nicolaus Angelierius, Archipresbyter ibidem, Franciscus Angelierius, magnus Mathematicus ac præcipue Mechanicus, statuariz ac picturæ peritissimus, P. Abbas Fulgentius Tomacelli, Camaldulensis Monachus, qui dignitate Theologi Sereniss. Reipublicæ Venetæ decoratus fuit. Scripsit hic de natura peccati originalis, de duplici homine, ac nonnihil Consiliorum. Ad eundem Ordinem Camaldulensem referendus est P. D. Ventura Minardi, qui Venetiis librum de Balneo Calderii in agro Veronensi, 1571, 8, edidit. In MSis sunt ejus Commentationes de Conflictu vitiorum & virtutum, ac de Babylonis & Jerusalem spirituali imperio. Nec omittendi sunt Martialis Toja, Camaldulensis, Esaias Baumgus, Atestinus Canonicus Regularis, qui in Cantica commentatus fuit, Lazarus Baldus, Jctus Patavii, † 1506. Joannes Baptista Atestinus, D. Juris Canon. scripsit Methodum de his, quæ Christi sacerdotem necessario scire oportet. Angelus da Vo Epigrammatibus inclauit. Hieronymus Atestinus, Sacerdos, Poeta, & Historicus, scripsit de Origine urbis Patavine, de Antiquitate urbis Atestine, de vita Carrariensium Principum, de Laudibus Atestine urbis, de gestis Atestinorum, de bello Gallico adversus Neapolitanos, Tragediam de vita & morte Acciolini. Tragediæ inscriptio Eccerilides. Nihil horum fuit editum, exceptis scriptis duobus de Ateste, quæ publicata sunt Venetiis A. 1480, ac illo de Gestis Atestinorum, A. 1505 evulgato. Obiit Patavii A. 1530, sepultus ibi in xde S. Michaelis. P. M. Marcus Antonius Capellus, Min. Conv. fuit Patavii Professor Metaphysicæ ac Congregationis de Propaganda sodalis, Urbano Pontifici carus. Scripta ejus sunt Adversus privatum Ecclesiasticum Anglicanum, captiosum juramentum Angliæ, Bononiæ, 1610, 4, de Successione Episcopi Romani contra duos Anonymos, Bononiæ, 1621, 4, de Cena Christi adversus Agyptium Autorem anni primitivi, Paris. 1625, delle Controversie tra il Sommo Pontefice Paolo V e la Serenissima Repubblica*

publica di Venezia, Venet. 1606, 4. Superfunt præterea ejus multa MSta. Omittimus alios complures viros eruditos Ate-
 sinos, quorum memoriam & scripta Cl. Autor ad posterita-
 tis notitiam transmisit. Quam vellemus, Autor historiam &
 fata urbis inde a *Taciti* ætate usque ad nostram, congruenter
 monumentis Historicorum fidei, produxisset! In antiquissimis
 aliorum fabulis excutiendis sat est copiosus. Utinam ætatem
 mediam urbis salutasset! Multas enim desiderat illustrationes
 historia *Welforum* & *Azoriam* ex rebus Estensibus. Ni falli-
 mur, dabit his quoque votis nostris Vir Cl. aliquid, ac deside-
 riis nostris pro viribus gratificabitur.

LETTERE VII TEOLOGICHE E METAFI-
 siche, &c.

id est,

*EPISTOLÆ VII THEOLOGICÆ AC META-
 physica, quarum duæ sunt ineditæ, contra Ratiocinatio-
 nes metaphysicas Domini ***. Ad Ill. ac Rev. Canoni-
 cum, JACOBUM MARIAM BALDOVINETTI,*

Patricium Florentinum.

Mediolani, apud Josephum Ricchini, 1746, 12.

Plag. 13.

Anonymus scripserat Commentationes, ad existentiam Dei
 demonstrandam spectantes. Opposuit eis confutationem,
 Novis literariis Florentinis insertam A. 1745 & 1746, Abbas
Clemens Bini, a *Joanne Lamio* adjutus. Noster hanc recudi fe-
 cit, duasque adjecit Epistolas, nondum editas. At, quoniam con-
 futatio satis nequit intelligi sine Epistolis, quibus ea e diame-
 tro fuit opposita, ipse intexuit hic Epistolas illas congruenter
 editioni, Luceæ A. 1745 in publicum emissæ. Epistolarum Autor
 esse dicitur D. *Joannes Albertus de Soria*, Liburnus, Professor
 publicus Physices in Academia Pisana. Jussit hunc Pontifex
 veritati album adjicere calculum. Mutavit itaque Epistolarum

Autor suas passim ratiocinationes, seu *Ragionamenti metafisici sopra l'esistenza di Dio e suoi attributi*, ac varia in eis correxit, editis denuo A. 1746. Correctiones, hanc Editor nunc repetit, ac verbis, in editione proprii obviis, subjecit. Ratiocinationes suas de *Soria* Italico scripsit fermose ad Baronetum Margnz Britanniz, amicum suum. Testis est hujus rei epistola, A. 1743, Calendis Martii, data, eique præfixa, *Integra Soriana* Commentationis inscriptio est: *Della Esistenza di Dio e de suoi attributi fisici e morali. Ragionamento pe' Sapienti, prescindente da ogni soprannaturale dottrina.* Argumentationis suæ telam de *Soria* sic orditur; Id, quod non existit, producere nihil. At res quædam existit. Existit igitur illa aut per vim & naturam suam, aut per vim & potentiam alterius. Illa dicitur absolute necessaria; hæc contingens, siquidem existentiam tenet aliunde derivatam, At hæc per se haud existit, ergo alterius potentia existit. Hoc vero alterum subsistat tandem in substantia quadam absolute necessaria, necessum est,

5. Hæc itaque est immortalis, ingenerabilis, ac corruptionis experta. At debebat abesse vox *ingenerabilis*, nisi generatio finita & temporaria indicetur. Pergit hunc in modum. Materia ac id, quod dividuum est, non est illa substantia, siquidem est

6. contingens & mutabilis, ac aliunde dependens. Substantia igitur illa absolute necessaria est immaterialis. Materia igitur per

10. hanc ictu momenti fuit producta. Actus hic substantiæ independenti non est essentialis. Si hæc materiam produxit, ergo voluit eam producere. Est itaque ei voluntas & cognitio, Rejicit Noster id argumenti, quo intellectum Dei eapropter tribuimus, quod substantiæ dantur finitæ, quæ intellectu sunt præditæ. Si vero id, quod est reale & immateriale quiddam, non nisi perfectio est, inde merito colligimus, substantiæ infinitæ eam inesse. Nihilo minus non videmus, quid in demonstrationis allatæ nexu, si eam recte informaveris animo, possit desiderari. Existit itaque Deus. Pergit Autor, ut, existere substantiam supremam unicam, ostendat. Ponit ita casus duos. Si plures dantur substantiæ absolute necessariæ, ex

sunt

Pag. 4.

sunt vel æquales, vel inæquales. At non æquales. Si inæ- Pag. 16.
 quales, ergo unica erit suprema. Nec dantur æquales, eo
 quod duæ causæ distinctæ non possunt producere eundem ef-
 fectum in numero. Addit Noster; Duæ causæ adæquatæ
 unius ejusdemque productionis numericæ, unius ejusdemque 18.
 effectus, in numero, absurditatis vitio laborant. Addit: Si
 duæ supremæ substantiæ existerent liberæ & intelli-
 gentes, una earum nil producere posset, nisi altera permit-
 tente. At hoc repugnat infinitati, quæ Deus gaudet. Refel- 22.
 litur hac ratione simul Zoroastrinus. Ratiocinationem *Clar-*
Aii, unitatem Dei comprobaturi, Noster repudiat, paralogismi
 nota quippe laborantem. Tum vero attributa infinita mo-
 ralia Deo vindicat, ac postmodum physica. Deus non dele-
 ctatur malo, siquidem *πάδν* haud habet, nec indiget malis.
 Produxit itaque substantias morales, sola bonitate naturali in- 26.
 ductus. Inde Noster colligit, Deum essentialiter esse bonum
 ac beneficum. Objectiones hinc Libertinorum & Atheorum 28.
 it destructum, a malis physicis moralibusque in terra ob-
 viis desumptas. Respondet, res creatas esse finitas, non Deos;
 carere essentiali bonitate; eas esse possibles, omnesque Deo
 æternum notas; hunc elegisse optimas earum, ceterisque pos-
 sibilibus excellentiores; creasse nonnullas felicitati acquiren- 31.
 dæ aptas, ideoque libertate instruxisse; has vero intelligentia
 summa haud esse præditas, ac propterea posse hallucinari ob ra-
 tionis lenites. Id vero inde haud consequitur, quod Autor 35.
 addit: *Ergo omnis libera substantia est necessario subiecta ma-*
lo morali, nisi Deus ejus libertatem destruere velit. Malum 37.
 physicum mali physici individuum esse comitem, nemo ne-
 gabit. Addit vero idem: *Reddere substantias finitas liberas*
omnis doloris incapaces, idem est, ac evertere libertatem. Insi- 42.
 gnia videntur hæc: *Suprema benefica sapientia habuit suffi-*
cientem rationem impulsivam producendi, & quia indubie crea-
vit omnes possibles substantias, quas satius erat existere,
quam non existere, sapientia illi ac benignitati consentancum
erat, eas producere, quæ felicitatis sunt capaces. Malum 45.
 vero

- vero physicum necessario esse conexum cum omni creata
 substantia libera, nemo citra restrictionem Autori conce-
 det. Felicitas enim, quæ in hominem cadit, summa hoc
 malo immunis esse debet. Requiritur præterea in Auto-
 re ordinatam attributorum divinorum, ac immortalitatis ani-
 marum nostrarum, demonstrationem, felicitati huic præ-
 missam ostendendam. Peccatum originale per sese rationi
 esse prorsus incognitum, arbitratur idem. Tum vero pecu-
 liarem tractationem de immaterialitate & immortalitate ani-
 mæ aggreditur, Philosophiæ cancellis se coercens. Ex
 animæ contingentia argumentatur, eam naturaliter esse ca-
 pacem non existendi, ideoque mortalem naturaliter, sed
 Deus eam in nihilum redigere malit. Negat vero, eam
 distrahi ac dividi posse. De Materialistarum disserit do-
 ctrina, ac ei plus speciei conciliat, quam nuper *Lamettris*,
 Gallus, in libro: *L'homme machine*. Immaterialitatem ani-
 mæ probatum it ex conscientiæ nostræ simplicitate, siquid-
 em haud sentiamus in apperceptione complexum quen-
 dam. Modificatio autem corporea coalescit ex partibus
 extra sese positis invicem, & earum summa componente.
 Si conscientia est vis motrix, vel motus, ea inhaeret cor-
 pori humano toti, ideoque ex summa numeri indefiniti
 constat. Inminuitur igitur illa, digito, vel pede, amputato.
 Experientia autem reclamat & evidentia perceptionis, seu sen-
 sionis internæ. Cogitatio enim mensuram extensam &
 quantitativam respuit. Objectio vulgaris: *Omne ens est
 aut in spatio, aut extra spatium*, hoc iudice ad entia
 spectat, extensionum capacia. Expectabamus inter legen-
 dum argumenta, quibus immortalitas animæ stabiliri solet.
 Sed nulla deprehendimus, licet immortalitas non sit mi-
 scenda, vel confundenda, cum immaterialitate. In editione
 secunda ad hanc differentiam Autor haud attendit, docens
 potissimum, se ab eis, quæ sint ad Physicam referen-
 da, vel alibi comprobata, abstinuisse.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii Anno MDCCXLIX.

Pars II.

LA VITA DI SAN BERNARDO, PRIMO ABA-
te di Chiara - Valle, &c.

hoc est,

VITA S. BERNHARDI, PRIMI ABBATIS
*Clarevallis, jam Latine scripta a diversis ætate sup-
paribus fideque dignis Autoribus, ac septem in Libros di-
visa, nunc in vernaculam Italorum translata, opera &
studio PETRI MAGAGNOTTI, Theologi in
Collegio Patavino, ac ad S. Catharinæ
Parochi,*

Patavii, apud Josephum Cominum, 1744, 4.

Alph. 2 plag. 17.

Prefatio Operi præmissa est sat copiosa a Rev. Autore,
qui æque addidit varias Appendices, multasque historicas
ac monasticas annotationes subjunxit, ac volumen omnè Emi-
nentissimo & Reverendissimo Principi Domino Cardinali, *Ca-
rolo Rezzonico*, Episcopo Patavino, consecravit. In Præfatione
docet Autor, quanta ex læctione vitarum Sanctorum utilitas
emanet, & quam venerabilis sit *S. Bernardi* memoria ex
ipso *Alexandri III* testimonio. Scripsere multi *Bernhardi*
vitam. Plerosque indicavit *Joannes Mabillonius* in *Admonit.*

Uu

in

Pag. 18.

in *Scriptores vitæ S. Bernbarði*. Princeps eorum existit *Gulielmus*, S. *Theodortici* Abbas, cujus opus ad finem perduxit *Ernaldus*, Abbas Bonæ Vallis in tractu Carnotensi, isque *Benedictinus*. Sic duo Libri fuerunt completi. Tres alios addidit *Gaufredus*, scriba olim *Bernbarði*, post *Fastredum* Abbas Clarævallis A. 1162. Quinque his Libris in ultimis editionibus subjuncti sunt alii duo de *Bernbarði miraculis*, quorum prior variis gavifus est Autoribus, posterior collectus est ex libro celebri, cui nomen *Exordium Cisterciis*, ex fragmentis *Erberzi*, Monachi Clarævallis, ac postea Archiepiscopi Turritani apud Sardos. Ex hisce fontibus sua potissimum hausit Autor. Scriptores de *Bernbarðo* existant præterea alii, e. g. *Alanus*, Abbas Arripatorius, Episcopus A. 1153 Antissiodorensis, Monachus tandem defunctus in Claravalle A. 1181; *Joannes Eremita*, cujus libros binos, A. 1180 exaratos, edidit Jesuita *Petrus Franciscus Chiffetius*, eisque Dissertationem de S. *Bernbarði* profapia illustri præmisit. *Alanus* sua ex quinque libris, quos initio memoravimus, compilavit. *Alani* volumen non est profus perfectum. *Gaufredi* alia vita *Bernbarðo* per P. *Chiffetium* illum, de quo diximus, Parisiis A. 1679 fuit evulgata. *Mabillonius*, hunc *Gaufredum* & priorum esse eundem, contendit. *Bernbarði* vita jam Italice existit. Nihilo minus Noster denuo eundem tundere incudem voluit. Præfixit translationi suæ novæ *Chronologiam vitæ S. Bernbarði*, ex *Mabillonio* desumptam. Dedit deinde *Gulielmum*, *Ernaldum*, *Gaufredum*, ac duos de *Bernbarði* miraculis libros, Italice. Septem his libris subjecit tres Appendices. Prima agitur de libris, quos de miraculis *Bernbarði* composuit *Gaufredus*. Secunda exhibet descriptionem de situ monasterii Clarævallis, imaginibus poeticis plenam, ab Autore vetusto exaratam. Tertia complectitur illustrem Epistolam *Petri de Roja*, novitii Clarævallis, ad C. Præpositum Noviodunensem, indicem sylloges rerum, ad religiosam Clarævallis disciplinam pertinentium. Post annotationes exhibuit seriem chronologicam Abbatum Clarævallis, qui *Bernbarðo* successerunt, collectam ex Appendice *Tomi I Annalium Cister-*

19.
21.

ctusum, ac Tomo IV Gallia Christiana Patrum *Sammartiano-*
rum. Subjuxit hinc omnibus Autor Indicem, elaboratissime
 factum. Cum vero de statu monastico, Ascetis, Eremitis, & Pag. 22.
 Anachoretis, in tractatione ipsa & vita *Bernhardi* crebra inji-
 ciatur mentio, Autori libuit in Præfatione de hinc etiam ex-
 ponere. Fundamentum vero studii & instituti monastici ponit
 in exercitio consiliorum perfectionis evangelicæ, a Chri-
 sto discipulis suis relictorum. Inde colligit, vitam monasticam
 originis esse divinæ. Therapevtas *Philonis* habet pro Ascetis.
Eusebius eos reputavit pro Christianis, a *Marco* ad do-
 ctrinam Jesu traductis, *Lib. II Præp. Evang. Cap. 17.* 23.
 Viduas religiosas, quæ olim ægrotos visitare, & captivos atque
 confessores carceri inclusos consolari, ac baptismo sui sexus
 adstare, jussæ sunt, dictas esse *Diaconissas*, ac Ascetis adscri-
 bendas, refert, provocans ad *Const. Apost. VI, 17*, ac
Concil. Carthag. IV Can. 12. Ipse, *S. Paulum*, existimat, existi-
 tisse primum *Eremitam*. Ei adjungit *S. Antonium*, A. 270
 vitæ solitariæ addictum, Anachoretarum autorem. Huic se 24.
 aggregavit *S. Hilarion*. *S. Paebomius* anno circiter 330 cœpit
 cœnobita in Ægypto fundare, & quidem in Thebaide. *Anto-*
nium Abbas, *Cyrillus Alexandrinus*, *Hieronymus*, alique, eum
 pro institutore vitæ cœnobiticæ habuerunt. Exiguo post
 tempore ad regulam *Pammachii* vitam religiosam in Oriente
 exegerunt 50000 Monachi. *Cassianus* hic est instar omnium.
 Abbas *S. Antonius* dicitur Monachisimum Romæ infudisse per 27.
Athanasium, Archiepiscopum. Hujus rei testis est *Hieronymus*
 in *Epist. ad Princip. de Marcella Epitaphio n. 5.* *Marcella* in-
 choavit Romæ monasticum institutum, *Hieronymo* teste. 28.
 Inde crebra in agro suburbano circa Romam monasteria. *Am-*
brosius, teste *Augustino Confess. VIII, 6*, prope Mediolanum
 condidit monasterium. *Augustinus* in Africæ oppido Taga-
 sto domum ejusmodi instituit votivam, *Possidio* teste. In
 Galliis *Martinus*, Turonum Archiepiscopus, institutum mo-
 nasticum invenit. In Insula Gallinaria *Auxentius*, hæreticus
 Arianus, idem urfit institutum. In monasterio Locagiagensi,
 ubi primum Gallicæ existit monasterium, *Martinus* mor-
 tuum

- tuum in vitam revocasse traditur. Marmutiense *majus monasterium* ex ea ætate in Galliis superest. *Martini*, Candæ A. 397 mortui, exequias celebrarunt pæne duo Monachorum millia. teste *Sulpicio Severo Ep. 3 ad Bassulam*. *Eusebius*, Episcopus Vercellis, circa A. 354 primus fuit Clericus Monachus in Occidente, teste *Ambrosio Ep. 25*. *S. Benedictus*, natus A. 480, fundavit 12 circiter monasteria, ac imprimis Cassinense, unde mira Monachorum seges per reliquam Europam procrevit. Teste *Gregorio Magno Dialog. II, 40*, scripsit *Monachorum regulam, discretione præcipuam, sermone luculentam*, postulans a suis solitudinem, silentium, jejunium, nutrimenti austeritatem, vigiliam, paupertatem, patientiam, ac animi demissionem. *Mabillonius* refert plura. *Benedictus*, Abbas Anianæ, imperante *Carolo M.* regulæ *Benedicti* sensum investigavit, ac omnia *Benedictina* cœnobia in conjunctionem adduxit, vita monastica instaurata. *Ludovicus Pius* in Concilio Aquisgranensi A. 817 restituit regulam, ac Benedictinos universos eundem ad ordinem redegit. *Gulielmus*, Aquitanie Dux, Cluniacense monasterium extruxit, ac S. Abbati *Bernoni* commisit. Hic sibi adjunxit *Hugonem* Monachum e monasterio S. *Martini* Augustodunensi, qui ordinem secum meditaretur præscribendum. Cluniacense institutum illustrarunt S. *Odo*, *Aimardus*, *Majolus*, *Odilo*. Consuetudines, quas habebant Monachi Cluniacenses, S. *Udalricus* collegit tribus libris in *Dialogos*. Ordo Cisterciensis cœpit sub exordio Seculi XII. *Bernhardus* eum præcipue illustravit, eamque ob causam *Nicolaus V* ipsum fecit magni, id testatus in *Brevi ad Capitulum generale Cisterciense pro reform. Ord. A. 1448*. Cognominatus fuit S. *Bernhardus* & doctor mellifluus, & *ultimus sanctorum Patrum* *Mabillonius Præfat. gener. in Opera S. Bernardi §. 2 n. 23* utrumque exposuit cognominamentum. Priorem appellationem ei tribuerunt editores Operum *Bernhardi*, A. 1515 Lugduni evulgatorum. Successit ei editioni mox editio nova, ibidem A. 1520 curata per *Lambertum* & *Laurentium*, Claravallenses Monachos. In his idem habetur elogium, nec non in editione Parisiensi, A. 1508 ador-

adornata. Hæc sunt potiora Præfationis momenta. De reliquis, dudum editis, non est, quod nonnihil moneamus.

JOANNIS DRIEBERGE, THEOLOGIE Inter Remonstrantes Professoris, Libri II, unus de bonis novi Fœderis, & futuro hominum statu, aliter de Baptismo & sacra Cœna.

Amstelodami, apud Isaacum Tirion, 1746, 4

Alph. 2 plag. 2.

Constituerat Venerandus Autor, satis jamdum functus, doctrinas theologicas, aliquanto curatius vestigatas & illustratas, in gratiam auditorum & cœtus sui per partes luci dare. Eum in finem ediderat librum de *Prædestinatione & gratia* Amstelod. 1744, 4. qui in his *Novis Actis Mense Novembr. A. 1745 pag. 631 - 636* est recensitus. Succedit præsens opus, in quo eandem doctrinam, *auxiliis*, judicii soliditatem, & stili castimoniam, quantum in illiusmodi argumento fieri potest, prodit. *Pars prior* absolvitur *Capitibus XII*. *Primum* est de justificatione; *secundum* de sanctificatione, & bonorum operum necessitate; *tertium* de respectu remunerationis, veræ pietati non adversante; *quartum* de pace cum Deo, adoptione, & spe fidelium, ex *Epistola ad Romanos V, 1-5*; *quintum* de certitudine fidelium; *sextum* de testimonio Spiritus Sancti; *septimum* de promissis Evangelii, ad vitam præsentem pertinentibus; *octavum* de statu vita functorum; *nonum* de resurrectione mortuorum; *decimum* de adventu Jesu Christi & ultimo judicio; *undecimum* de statu malorum post ultimum judicium; *duodecimum* de vita æterna. *Pars posterior* totidem constat *Capitibus*. *Primum* agit de institutione baptismi; *secundum* de perpetuitate baptismi; *tertium* de baptisma infantium; *quartum* de iteratione baptismi; item de adspersione; *quintum* de institutione sacrae Cœnæ; *sextum* de Christianorum circa S. Cœnam officio, ejusque legitimo usu; *septimum* de sensu, quem Pontificii ver-

Uu 3

bis

bis Christi: *Hoc est corpus meum*, tribuunt; *octavum* de sensu quorundam doctorum Christi in *Capite VI Joannis*; *nonum* de iis, quæ Protestantæ in ritibus Pontificiorum circa S. Cœnam improbant; *decimum* de sacrificio Missæ; *undecimum* de sententia Patrum; *duodecimum* de sententia Protestantium. Hic est generalis conspectus operis. Proximum jam foret, per singula capita ire; quod quoniam longum est, maxime in argumentis pervulgatis, totiesque pertractatis, selectiora quædam, & quæ Autori nostro priva esse videntur, delibabimus. *Paulum* cum *Jacobo*, quod ad doctrinam de justificatione hominis peccatoris attinet, conciliari posse, judicat ita: *Paulum* agere de justificatione, quæ homini contingat, ubi fidem professus in fidelium cœtum recipitur; *Jacobum* autem compellere hominem Christianum, qui in sola fide acquiescens bona opera parum curabat, hoc prætexens, etiam *Abrahamo* fidem in justitiam imputatam esse. Sententiam de justitia Christi *activa*, credentibus imputanda, quam ortam esse contendit occasione controversiæ cum Pontificiis de bonis operibus sanctorum, in Scriptura, censet, nullum habere fundamentum, & noxiam esse pietatis exercitio. Verum, cum Christus in sacra Scriptura ubique nobis repræsentetur tanquam caput repræsentativum, quicquid is egit, & passus est, pro suis egisse & passum fuisse, est dicendum, & quoniam ipse perfecte sanctam vitam egit, non ut nos ab observatione legis moralis immunes præstaret, sed ne illam omni modo perfecte præstare teneremur, & ut nobis exemplar ad imitandum relinqueret, doctrina hæc in Scriptura sacra & fundamentum habet, & pietati inimica non est. De sanctificatione docet, illam quidem per Spiritum sanctum in homine produci, non autem beneficia Dei ita extolli debere, ut hominis officio locus non relinquatur. Qui docet in regeneratione & sanctificatione, vires hominis per Spiritus sancti efficaciam determinari ad actiones vere bonas & spirituales, ille non aliquid dicit, quod libertati voluntatis adversetur, maxime cum illa per efficacissima motiva determinetur. Qui ex Protestantibus asseverant, opera bona re-
nato-

Pag. 14. 15.

21 - 27.

32.

natorum esse imperfecte bona, peccati adhesionem esse maculata, sicut loco *Jes. LXIV, 5*, vel a formula illa, *bona opera ad salutem necessaria esse*, abstinere volunt, de illis pronuntiat, promotioni veræ pietatis multum obesse. Sententiam suam de certitudine fidelium ita explicat: *Ut fidelium certitudo undiquaque firma sit, nec ulla ex parte vacillet, requiritur, ut castis vocationis participes operam assiduam adhibeant, ut a vitiorum reliquiis emundati, in sanctitate & veris virtutibus continuo proficiant.* Quæ in Scriptura dicuntur de testimonio Spiritus sancti interno *Rom. VIII, 15, 16*, de caritate effusa in cordibus nostris per Spiritum sanctum *Cap. V, 5*, de obsequatione Spiritus *2 Cor. V, 5*, & sic porro, illa explicat de donis extraordinariis Spiritus sancti, atque hunc in modum accipit verba *2 Cor. XIII, 5*. Qui enim horum participes erant facti, illi dubitare non poterant, hæc sibi divinitus obligasse. Porro inde persuasum habebant, populi Dei partem esse factos, quos Deus ipse spiritus sui signo notaret, & in peculium separaret. Qui autem testimonium illud de immediato influxu explicant, quo de adoptione certi reddantur, illos false ridet, tanquam illos, *qui imaginationis sibi indulgentis, & suavis cogitationibus se oblectantis, somniis ducantur.* Verum secundum hanc interpretationem beneficia hæc tantum ad illos spectarent, qui primis nascentis Christianismi temporibus extraordinariis Spiritus sancti donis sunt mactati, istiusmodi autem restrictionis nota in nullo horum locorum comparatur, nec locus *2 Cor. XIII, 5*, explicationi huic fundamenti instar subterni potest. Ubi agit de vita sanctorum statu, disputat contra purgatorium, & quos pro illo producent locos Pontificii *Matth. V, 25, 26, XII, 32, 1 Cor. III, 10-15, XV, 29*, examinat, accurate docens, in illis neminem facile ignem purgatorium inventurum esse, nisi qui doctrina hæc imbutus ad illos accedat. Addit quædam adversus illos, qui, animas ad resurrectionis usque tempus alto somno sopitas fore, vel purgationem aliquam subituras esse, statuunt. Doctrinam resurrectionis apud Judæos quidem viguisse affirmat, sed illam non hausisse ex lege *Mosis*, in qua tradita non esset, quæ tantum præ-

Pag. 40
1eq.

72.

78 - 88.

98 - 109.

Pag. 126-132.

præsentis vitæ promissis & conditionibus sit sancita. Quare locum *Job. XIX, 25, 26*, de restitutione ex calamitatibus, *Danz. XII, 2*, de restitutione afflictissimi status tempore *Antiochi Epiphani*, interpretatur, ex *Exod. III, 6*, Christum pro fus novum, Judæis adhuc incognitum, argumentum pro resurrectione mortuorum adduxisse. Legem *Mosis*, in omni complexu suo suam, non mera promissa de conditione hujus vitæ exhibere, a Theologis abunde est demonstratum adversus Socinianos, & qui illorum prement vestigia; quare in eo in præsentia non hærebimus. Argumentamur tantum ex iis, quæ a Cl. Autore conceduntur. Affirmat, Judæos habuisse notitiam & spem resurrectionis, obscuram licet; simul docet, illam non habuisse *ex ratione*, neque *ex traditione*; oportet igitur illam *ex revelatione* hausisse; alia enim via hujus cognitionis adipiscendæ non superest. Si vero illam inde sunt nacti, oportet utique in illa spem resurrectionis manifestam esse. Circa quæstionem de æternitate pœnarum, cum illa videatur adversari justitiæ, æquitati, & bonitati divinæ, prolatis diversis solutionibus, cum in omnibus inveniat aliquid, quod excipi queat, judicium potius suspendendum esse censet, cum sit res incognita, & judicio divino relinquenda. Beatis post hanc vitam adscribitur *visio*, locutione petita vel comparitione Israelitarum in templo, vel a regibus orientalibus, qui non nisi intimioris admissionis amicos ad sui adspæctum admittebant. Indicatur igitur, pios, tanquam filios Dei, præcipuo apud ipsum honore futuros, & omnibus bonis, quæ amicis suis largitur, fruituros esse. Videbunt præterea mediatorem in omni gloria sua. Locum *Apoc. XXI, XXII*, de urbe sancta, Hierosolyma nova, cælo descendente, non explicat de statu ecclesiæ ultimorum temporum, sed potius de statu beatorum post judicium extremum, & inde concludit, horum sedem in tellure renovata futuram esse. Quando autem *Jo. XIV, 23*, *2 Cor. V, 1*, *1 Thess. IV, 17*, docetur, credentes cum Christo in cælo futuros esse, id explicat de ipsorum commoratione ante judicium, & ubi judicium habitum esset, cum ipso descensuros esse, & ita cum Christo in tellure nova per-

167-172.

perpetuo vitam omnino beatam acturos esse. *Ἐπερώτησις*
1 Petr. III, 21, non est *interrogatio*, nec *stipulatio*, sed *invoca-* Pag. 181-194
tio, vel *appellatio ad Deum*, ex bona conscientia instituta. Di- Lib. II.
 citur *baptismus ἁγίων παλιγγενεσίας Tit. III, 5*, quatenus
 quis fidem in Christum proficetur, quæ cor mundat *Aët. XV*, Pag. 17-19.
 9. Uti discutit quæstionem de pædobaptismo, prolatis senti-
 tiis tum illorum, qui eum defendunt, tum qui rejiciunt, quod
 anabaptistæ faciunt, judicat, in rebus, de quibus expresso
 mandato constitutum nihil est, perpetuam consuetudinem se-
 quendam esse. Quando autem probari potest, haud diu ab
 Apostolorum *xpo* baptismum infantum obtinuisse, neque ali-
 quid huic a Christo & Apostolis contrarium fuisse præcep-
 tum, jure merito retinetur. Adjungit præcepta quædam
 prudentiæ, quæ ab anabaptistis vult observata. Anabaptistæ,
 iterum tingentes illos, qui in infantia sacris aquis sunt iustra-
 ti, provocant ad exemplum *Pauli*, secundum baptizantis disci-
 pulos *Joannis*, *Aët. XIX, 5*. Quam difficultatem ita expedit:
 tum temporis fuisse, qui doctrinam *Joannis* valde imperfe-
 ctam tradiderint, quod ex horum responso satis appareat;
 fuisse igitur *iterum ab Apostolo tingentor*, non ut baptismum *Joan-*
nis quidquam derogaretur, qui ante Christi apparitionem & ad-
 scensionem usum suum habuerit, sed ut cunctis innotesceret,
 Spiritum sanctum discipulorum *Joannis* privilegium minime
 esse. Quare distinguendum esse arbitratur inter illos, qui
 hic memorantur, & eos, quibus ipse *Joannes* baptismum ad-
 ministravit. Qui ab hoc baptizati sunt, illi se statim ad Chri-
 stum contulerunt, adeoque altero baptismum opus non habue-
 runt; qui vero post demissum cælo Spiritum, & promulga-
 tum Evangelium, non a *Joanne*, sed discipulis ejus, baptizati
 fuerunt, cum illis aliter fuit comparatum. Ab hoc tempore
 baptismum *Joannis* usum suum prorsus amisit. Rationes, qua-
 re Christus commemorationem mortis suæ per sacræ Cœnæ
 usum celebratum voluerit, has affert: 1) solennitas paschalis,
 quam cum discipulis suis renovabat, ipsum quasi invitavit, ut
 in similis beneficii memoriam similem ritum præscriberet.
 Pascha cum reliquis legis Mosaicæ ritibus brevi in desuetudi-

nem abire debebat, quoniam præter Judæos aliz quoque gentes in populum Dei adoptandæ erant, ad quas beneficium liberationis ex Ægypto non spectabat. Aliud beneficium, paschali longe præstantius, jam per Christi mortem exhibendum erat, quod omnibus populis viam ad salutem æternam monstraret. Quare Christus, præsentis solennitatis exemplo usus, quæ per convivium celebrabatur, suam quoque mortem, quæ vitam mortalibus affert, per convivii speciem celebrari voluit. 2) Quia memoria mortis Christi non alia ratione melius, quam hac festivitate, conservari potuit. 3) Hac ratione obvium est itum, ne memoria perpeffionum ac mortis Christi superstitionibus exorientibus fuerit oblitterata. Hac via omnino impeditum est, quo minus Docetarum factio altas radices agere potuerit. *Cap. IX* disputat de calicis subtractione, quæ sequebatur proxime, ubi transubstantiationis dogma erat invecum, & quam injurii sint in mandatum Christi. Verba facit porro de missis solitariis, & num jure postulare possint, ut plebs sacra illis intersit, disquirat, præterea de hostiæ adoratione, quæ ex ipsa Pontificiorum doctrina neminem ab idololatriæ metu immunem præstare possit, illiusque cum singulari pompa extra templorum septa circumgestatione, & festo corporis Christi, commentatur. *Capite X* exponit de sacrificio missæ, quod nullum fundamentum in Scriptura habere demonstrat, & unio sacrificio Christi, in cruce peracto, adversum esse, enucleate & erudite docet, indicans simul, quæ ratio fuerit, quare Patres sacram Cœnam *sacrificium* appellarint, & quam notionem cum illo conjunxerint, diversam omnino ab hodierna Pontificiorum. Et, quandoquidem Pontificiæ ecclesiæ doctores in propugnandis dogmatibus & ritibus suis perpetuo provocant ad consensum prisce ecclesiæ, *Cap. XI* considerationes instituit, *primo*, num sit necessarium, Patrum semper consensum habere, cum longum admodum sit, per illorum scripta ire, & in dogmatibus fidei non tam videndum, quid alii senserint, quam quid ex Scriptura, ejusque complexu, adhibitis jostis Critices regulis, effertiqueat. *Secundo* demonstrat, tantum abesse, ut Patres transub-

Pag. 64-67.

104 - 123.

123 - 137.

substantiationis dogma, quale illud in Concilio Tridentino est constitutum & declaratum, doceant & confirmet, ut contra alia omnia tradant, quanquam illi impropriis ac figuratis locutionibus occasionem præbuerint. *Cap. XII* exhibet sententiam doctrinae utriusque partis Protestantium, &, qua via subjade dissidium illud tollere nonnulli tentarint, ostendit. Præmissus est index locorum Scripturæ, quæ explicantur. Chartæ nitore & typorum elegantia Opus hoc se commendat, inque tollendis mendis tanta adhibita est diligentia, ut pauciores remanserint.

Pag. 127-154.

155 - 168.

Das Neue Testament nach der Uebersetzung D. Christoph
August Heumanns, &c.

id est,

**NOVUM TESTAMENTUM EX VERSIONE
D. CHRISTOPHORI AUGUSTI HEUMAN-
NI. Pars I, Evangelii Scriptores & Acta Apostolorum
complectens; Pars II, Epistolas Apostolorum &
Apocalypsin continens.**

Hannoverz, in bibliopolio Fœrsteriano, 1748, 8.

Alph. 2 plag. II.

Quam maximi quidem æstimanda est *Lutheri*, temporis sui felicissimi tabularum sanctiorum interpretis, Teutonice versio Bibliorum, tam pulchre, ut tunc erant tempora, confecta, ut ab unoquoque nostrum non sine admiratione legi tractarique queat; nihilo tamen minus eo haud progrediendum est, ut vane existimetur, nihil plane in ea contineri conversione, quod ex insigni literarum Græcarum luce, in qua jam versamur, in Novi Test. libris vel emendari, vel tersius conscribi, possit. Quin ipse *Lutherus* Novi Test. versionem, in Patmo sua elaboratam, non magis, quam par erat, prædica- bat, sed ita modeste de eâ sentiebat, ut non solum in literis, ad *Spalatinum* missis, ingenue testaretur, se cum *Philip- po* omnia eliminare, sed sequentibus etiam temporibus hinc

Xx 2

& illinc multa ipse emendabat, ardentissime optans, ut Teutonnes sui successu temporis perfectiorem, & textui authentico magis magisque accommodatam, nanciscerentur versionem. Pate ex his, abunde in scriptis *Lutheri* confirmatis, argumentis, manes tanti viri minime violari a posteris, ubi varietas lectionis, a Græco textu recedentis, indicatur, notatur, & in meliores partes mutatur, quod laboris superioribus jam temporibus *Klemmii*, Tubingensis Theologus, & *Zelnerus*, Altorfinus, in editionibus Bibliorum in se susceperunt. Prostant quidem versiones Novi Test. recentiores a *Reitzio*, *Trillero*, *Jungheerotto*, & *Zinzendorffio*, confectæ, quorum tamen opera in laboribus exegeticis, ubi plurimi defectus apparent, inanis fuit, & hinc translationes eorum utilitate fere omni carent. Laudatissimum hinc Autoris Venerabilis est studium, eo nitentis, ut elegantior paulo & curatior versio Teutonica cum orbe literato communicaretur, illiteratis hominibus caute circumspecteque commendanda. Partium jam erit nostrarum, instituti Cel. Autoris rationes exponere, ut habeant Lectores nostri, quod expectent de laboribus dudum exoptatis. Tria requiruntur, judice Autore nostro, ad probe conficiendam versionem Germanicam: quorum *primum* est, ut interpres Græcam linguam recte calleat, neque eam solum, quæ pura dicitur, sed illam etiam; Hebraicis propius accedentem, quam Judæi suo efferre solebant ore. Incommodum scilicet esset, cum *Pfobonio* statuere, omnibus in locis Novi Test. pure Græcam esse dictionem, dum hujusmodi asserta haud confirmari possunt, & multis oraculis, curate explicandis, obicem ponunt. *Alterum*, huc referendum, est studium indefessum in arte exegetica, ejusque partibus, strenue collocatum, ita, ut exercitatissimus in hoc campo videatur interpres, & libros novi Fœderis omnes curate exposuerit ante, quam manus ad versionem unius libri afferat. *Tertio* necessitatis est etiam, ut versio Teutonica non nisi ab iis suscipiatur hominibus, qui facultate linguæ vernaculæ pollent, & purioris elegantiorisque linguæ sunt studiosi. Egregia hæc & laudabilis omnino, sed rarissima etiam, est virtus. Ta-

xatur hinc ab Autore Latina *Beza* versio, a *Junio & Tremelio* ut plurimum retenta; quin & laudata alias *Seb. Schmidii* conversio, secundum literas Græcas ita exornata, ut vel Latina vocabula non nisi ab eo plurimis in locis intelligi possint, qui textum authenticum semel iterumque perlegerit. Sic v. g. vox Servatoris *Matth. XIX, 9: παραδίδωμεν υμᾶς τὸ βιβλίον*, Sic werden euch in Trübsal überantwortet, unius concinne secundum Teutonicum flueret idioma. Quam causam etiam *Lutherus* subinde ornavit, literalem strictamque relinquendo vocis expressionem, realem retinens sensum. Sic fieri etiam solet, ut unicum vocabulum Græcum cum aliquibus vocibus Teutonicis sit efferendum, v. g. *Act. IX, 22, συνέχευε* vix magis commode est reddendum, quam ita: *Er disputirte mit ihnen zu ihrer Beschämung*, id est, in ruborem illos dabat disceptando. Præterea ad id etiam respiciendum est, ut copia verborum in Teutonice versione appareat, ubi una eademque dictio Græca repetitis occurrit vicibus. Hæc summa est regularum, interpreti Germanico propositarum & præscriptarum, & ab Autore ipso diligenter observatarum. Altius nunc paulo est investigandum, quid secundum *Lutheri* versionem in hac recentiori conversatione limatius fuerit positum. *Primo* varia occurrunt in laboribus ejus Biblicis usitatiora olim, nostris vero temporibus minus consueta, vocabula, quorum indicem satis copiosum dedit *Didericus von Stade*. Hæc, cum intellectui minus essent obvia, Autor e medio sustulit, atque secundum seculi genium dictionem temperavit Teutonicam, &, quod *secundo* loco erat notandum, liberiores ex ore vernaculo confecit versionem, ubi pressius justo Græcis vestigiis *Lutherus* infislabat. *Tertio* multa, minus recte in *Lutheri* conversatione posita, quod mirandum non est, pro doctrina istorum temporum, aliter sunt translata, ut arctius cum fontibus verba conspirent. Ut præterea inculentior reddatur versio, plurimis locis inserta sunt vocabula illustrantia, uncis suis determinata, ubi quidem Autor ita existimari vult, ut non additamentum hocce sit finium, sed sensus prægnantioris modo,

do, in Græco sermone latitantis, expressa evolutio. Additas habet Præfatio utraque, binis Partibus proposita, multas specialiores observationes, instituti rationem illustrantes, confirmantes, vindicantes. Cum vero persuasum habeamus nobis, Lectores ex dictis jam argumentis justum pretium adornatæ novæ huic versionis esse statuturos, quam comtam, elegantem, & diligentem, subinde deprehendimus, consulto omittimus ista, inprimis cum, per spatii angustiam, exemplis res ulterius declarari hic vix possint, quo tamen omnia in hoc studiorum genere sunt referenda. Ceterum vitam viresque Cel. Autori comprecamur, quo uberores suas *Annotationes in Novum Testamentum* propediem nobiscum communicare, & hinc solidam atque accuratam versionis suæ rationem reddere, queat.

Jesus, der wahre Messias, aus der alten Jüdischen Theologie ic.

id est,

DEMONSTRATIO DE JESU, VERO MESSIA,
ex veterum Judæorum Theologia puriori probata atque confirmata; cum Præfatione de historia orthodoxiæ Judaicæ, & triplici indice, edita a CHRISTIANO SCHOETIGENIO.

Lipsiæ, ex officina librariæ B. C. Breitkopffii, 1748, 8.
Alph. 2 plag. 21.

Omnem non Theologorum solum, sed orbis etiam Christiani, meretur applausum molestissima Celeberrimi Autoris occupatio circa rem tædii quidem, sed utilitatis etiam, plenissimam. Ante aliquot annos, Latino scribendi genere usus, hujus rei primas suscepit partes, cum *Tomum secundum Horarum Hebraicarum* cum orbe literato communiicaret. Quo vero magis polita atque curatius elaborata Theologia fieret Judaica antiquior, & omnes cives suos Autor de veritate certum Judaicarum certiores faceret, iteratas curas laboris sui instituit, atque ex doctrina sua, antiquitatis Judaicæ ple-

plenissima, ingentem suppeditavit, lectoribusque tradidit, thesaurum. In *Præfatione*, operi præmissa, historice asseritur, puriorem Judæorum doctrinam integram conficere Christianorum Theologiam. Quæ vero fata tum ipsa sanctior Judæorum doctrina sit experta, tum quæ sanctos eorum doctores & magistros calamitates presserint, circa imminentem *Christi & Joannis* adventum, & sequiora tempora, quamque immutaverit maxime faciem suam Pharisaicis deturpata fermentis Theologia Judæorum, strictim hic recensetur, & quis sit usus hujus operis, sub calcem Præfationis indicatur. Quatuor vero ille absolvitur modis. Primo patet ex ea, caput doctrinæ omne posuisse veteres Judæos in Messia, & diligentissime cum eo ambulasse, fideique concentum, & veritatum divinarum nexum, probe eos caluisse. Multa deinde Scripturæ sacræ testimonia largissimam inde scænerantur lucem, ubi prima via statim ad ea deferimur, ad quæ, his neglectis, per multos anfractus, nec satis felici semper successu, nobis adire contingit. Docemur tum, nos Christianos verum assequi sensum doctrinæ sanctioris, cum Judaicæ scilicet Theologiæ scitis purioribus accurate congruentem. Hæc denique Autoris opera ludibrio exponit omnes, cujuscunque sint sectæ atque doctrinæ, homines, qui vel minus recte, vel impie, de Messia sentiunt, & pudorem illis injiciunt Judæi, saniora quondam docentes de Messia, quam illi, in sinu ecclesiæ, & in luce veritatis, nati. His delibatis, ad Opus ipsum enarrandum progredimur, in quo quidem tanta est rerum expositarum copia atque gravitas, ut non, nisi fructus quosdam paucissimos, ex hac messe, spicilegii instar, in has tabulas publicas colligere nobis liceat. *Novem* omnis hic proposita Theologia veterum Judæorum absolvitur *Libris*, quorum *prior* de nominibus, hic occurrentibus, satis clare præcipit, & *quatuor Capitulis* absolvitur. *Caput primum* quatuor constat *Sectionibus*, & nomina Messicæ, in libris Judaicis obvia, accurate exponit. Inter nomina, divinam naturam Messicæ explicantia, in *prima Sectione* occurrit *Jehova, verbum Domini, Schechina, Sanctus benedictus Deus, Filius Dei*, & quæ sunt reliqua. Inprimis

Pag. 5.

9.

13.

ulti.

- ultimo loco hic prolatum nomen est recte tenendum, ubi **15.** *mater* dicitur Messias, de quo nomine in *Sobar* multa occurrant testimonia. Equipollentia hujus rei nomina sunt *Schibina* & *uxor*. Denominandi rationem inde repetunt Judæi, quia prima persona est pater, & respectu hujus marita & mater dicitur Messias. Nomina naturæ humanæ Messiz in **16.** *secunda Sectione* proposita sunt: *Filius Davidis*, *David*, *filius hominis*, *Zemach*, *leprosus*, & *matrona*. **18.** *Leprosus* dicunt Messiam ea de causa, quia omnes in se de nobis suscepit infirmitates *Jes. LIII, 4*. *Matrona* dicitur ob unionem divinæ & humanæ naturæ, ubi *matrona* quasi introducit Messias, humanam naturam in suam personam suscipiens, sibi que jungens. In *tertia Sectione* enarrantur nomina, Messiz ob triplex officium competentia, qualia sunt *Rex*, *Schiloh*, *Goel*, *Michael*, *Angelus Domini*, faciei & fœderis. **23.** Præter reliqua etiam hic dicitur *Michael*, *media columna*, & *metatron*. *Filius lapsi* dicitur ob collapsum regnum Davidicum, a Messia restituendum. Hanc rationem exhibent Rabbini, tolerandam forte, & ex sensu regni Davidici spirituali recte explicandam. Aliam vero subministrat Noster nominis hujus causam, eam scilicet, qua ex lapso humano genere ortum suum habuit Messias, & naturam hominis in se suscepit. **24.** Nomen *Metatron*, Messiz inter nomina occurrens, vel ex Latino vocabulo *Metator*, vel *Mediator*, in Theologiam Judaicam receptum & civitate donatum esse, **25.** Nostro veri videtur simile. *Sectionis quarta* nomina Messiz, perfectiones ejus quasdam exponentia, declarat, qualia sunt: **27.** *Chaina*, gratiz plenus, *Menachem*, consolator, qui dicitur filius *Anniel*, sub qua appellandi ratione forte nomen *Immanuelis* latet; & *Simon*. **30.** Sequens *Caput secundum* exponit nomina, quibus tempus adventus Messiani a Judæis indicatur. **34.** Quamplurima ejusdem generis occurrunt testimonia in Theologia veteri Judaica. Inprimis tempora Messiana salutantur nomine *dierum postremorum*, *finis dierum*, *regni celorum*, & quæ his sunt similia. **37.** Dies Messiani etiam dicuntur *seculum futurum*, ubi Noster recte monet, hanc appellationem

nem etiam convenire cum æterna beatorum conditione. Curate hinc finibus suis includit hanc nominandi rationem Noster, quando de temporibus Messianis usurpetur, & quando ad æternitatem pertineat. Inprimis invictis rationibus demonstrat contra *Rhenferdum* Autor, tempora Messiz non ad hoc, sed ad futurum, seculum esse referenda, quod, cum magni sit momenti in lectione Judaicæ Theologiæ, probe tenendum esse, monetur. Ex hoc appellandi more illustrantur loca *Paulina* ad *Hebr. II, 5, VI, 5, IX, 26.* Quin etiam, *Paulum* eo spectare, Noster contulit, *1 Cor. X, 11, & Ephes. II, 7.* Nobilem *Caput tertium* tractat materiam, ad principia cognoscendi Theologiam Judaicam pertinentem, cujus summa ad doctrinam de *traditionibus Judaicis* refertur. Ea erat mens Autori Celeberrimo in conficiendo hoc Opere, ut orthodoxam Judæorum doctrinam ex antiquissimis libris, purioribus scilicet fontibus, in lucem quasi e tenebris revocaret, & doceret, quanti interesset, antiquiorum & recentiorum Judæorum volumina volvere atque revolvere. Primo itaque loco ponit tabulas sanctiores Veteris Testamenti, ex quibus vera Messiz doctrina est repetenda. Præter has, ante Assyriacam atque Babylonicam captivitatem longo jamjam usu tritas, nullus Messianus ad nos pervenit liber. Babylonica adhuc durante captivitate Chaldaicæ feruntur versiones, quæ *Targumim* dicuntur, confectæ, usque dum successu temporis totus codex, pro integritate sua, a singulis viris doctis in linguam Chaldaicam converteretur. Etatem vero antiquissimam, hic indicatam, ferre versiones, *Targumim* dictas, ex libris Judaicis constat. Mutata autem sequioribus temporibus doctrinæ solidioris Judaicæ facie, & Pharisaica ingruente nequitia, multæ impiæ, saltem vanissimæ plurimæ, afferebantur traditiones. Optimæ tamen frugis doctrinam nobilior Judæicorum doctorum pars, prioribus post Christum natam Seculis, in libros quosdam consarcinabat, ex quibus præclara multa in suam rem convertit Noster. Nomina horum librorum feruntur hæc: *Tanchuma, Rabboth, Pircke R. Elieser, Mechilta, Sipbra, Sipbre, Pefickta,* & libri *Midraschici*, quibus posterio-

Pag. 39.

41.

42.

43.

52.

58.

54.

55.

57.

58.

- Pag. 61. ribus temporibus mystica quædam, puriora tamen, accesserunt volumina. Sed aderat etiam quædam Judæorum pars ignobilior, Pharisaica scilicet dicta. Hæc traditiones suas
63. Autore *Rabbæ Jehuda* Seculo post C. N. secundo in mediocre volumen conjiciendas curabat, quod *Mischnam* dicebant, & in scholis suis fundamenti loco doctrinæ religiosæ ponebant Pharisei. In hanc *Mischnam* meditationes suas proferebant docti Judæi, & quidem Pharisei, quas Seculo post C. N. seiprimo in aliud volumen spissius conferebant, atque *Gemoram* dicebant, absolutissimum scilicet commentarium in *Mischnam*. Mixta hic licet bona sint malis, tamen, si cautio adhibeatur necessaria, testimonia veritatis, licet rara, ex illo,
65. *Talmude* scilicet, erui possunt. Præter hos Autores in hanc classem etiam referuntur libri nostri *apocryphi*, ad calcem Bibliorum, & quidem Vet. Testamenti, adjecti, quin imo *Philonis* scripta, de quo hoc Autoris est judicium, fuisse eum *Semi-Judæum*, cum reliquis librorum istorum Autoribus, ideo,
67. quia Messie non injiciat mentionem in scriptis suis. Reliqui post *Talmud* confectura scriptores Judaici dicuntur recentiores, & ab Autore, utpote hostes Messie, & crucis ejus, in disquisitione hac theologica fuerunt negligendi. Accedit hæc, recentiores Judæos veterum mutilasse libros, quod ex libro *Talkut*, & novis editionibus libri *Sohar* & aliorum *Midraschicorum*, sine multo negotio potest comprobatum dari. Ejusdem tamen delicti etiam Christiani aguntur rei, si quidem inter omnes constat, quam misere *M. Marinus* scripta Judaica in gratiam cætus Romani truncaverit & deturpaverit. Ex his fontibus hausit Noster elegantissimam suam
73. doctrinam theologiam Judæorum. His tamen omnibus etiam inservit doctrina de *Cabbala*, cui *quartum* dicatum est *Caput*. *Cabbala* genuina est doctrina Judæorum de Messia arcana, & sic distinguitur a falsa, quæ arcanam quidem doctrinam alit, sed solido fundamento destituitur, & hinc imaginationi vagæ magis, quam saniori dijudicandi arti, litat.
75. *Cabbala* alia est *exegetica*, quæ circa vocabula singula, vel literas singulares, vel voces integras, versatur, quarum rerum
- omnium

omnium exempla Cel. Autor addidit; alia est *hysto- Pag. 83.*
matica, quæ aliqua saltem ordinis specie veritates divinas tra-
 dit. Prioris generis exercitationes cabbalisticas reperimus
 etiam in epistola *Pauli*, ad *Galatas* perscripta, ubi Apostolus
 res cum *Sara & Hagar* gestas ad utriusque Testamenti, Ve-
 teris scilicet & Novi, rationes refert. Posterioris generis qua-
 tuor potissimum exempla eminent inter Judaicos doctores
 cabbalisticos celebratissima, quorum nomina hæc sunt: pri- 88.
 mo *arbor cabbalistica*; secundo *currus Ezechielis*; tertio
opus creationis; quarto *descriptio senis* apud *Danie-*
lem. Singulorum exemplorum brevem addit enarrationem
 Noster, utilissimam sane iis, qui hujusmodi libros legere ag-
 grediuntur. Sub finem hujus *Capitis Cabbala theoretica & 91.*
practica explicantur notiones, & docte monetur, *Cabbala 98.*
veræ genuinæ suam manere laudem, suumque usum. Pro- 99.
 gredimur nunc ad *Librum secundum*, in quo continetur ma-
 gna exemplorum turba de iis Scripturæ sacræ locis, in quibus
 nobiscum Judæi antiquiores Messiam viderunt, Christiano homi-
 ni perquam acceptis, ideo, quia antiquiores Judæi auditores
 fuerunt Prophetarum, & hinc authenticam habuerunt autori-
 tatem atque explicationem. Hinc patet convenientis primo- 100.
 rum ecclesie Christianæ doctorum cum ecclesia orthodoxa
 Judaica, a qua Pharisei & reliqui immorigeri, quin etiam re-
 centiores omnes, discessionem faciunt, in condemnationem
 sui, cum & a suis majoribus ipsi discedant, & veritatem relin-
 quant, inde a primis Judæorum patribus cognitam, & pluri-
 mis testimoniis confirmatam. Ordo libri hujus ille est, ut 101.
duas quasi distinguatur in *Partes*, quarum *prior* loca tractat pal-
 maria Scripturæ sacræ, in libris Judaicis exposita; *altera* bre-
 viores Judæorum expositiones secundum ordinem librorum
 omnium Vet. Test. exhibet. Maxima operis hujus pars huic
 labori est dicata, neque adeo nobis, quibus brevitatis habenda
 est ratio, curatori singularum rerum enarrationi vacare licet.
 Id modo notandum hoc in loco videtur, ne reprehensioni de-
 tur locus in eo, quod subinde repetitæ quædam explicatio-
 nes lectori fiat obvia, Autorem non ex uno eodemque libro

Judaico, sed ex diversis, in medium protulisse testimonia ecclesie Judaicæ, quod multo nos certiores reddit de mirifica veterum Judæorum consensione, tantumque abest, ut hoc tædio sit lectori attento & bene sentienti, ut securitati hoc potius & voluptati cedat, si confirmatam inveniamus crebrioribus testimoniis veritatem Messianam, ubi præterea Autori hoc singulari ducitur laudi, quod multa impedita, & caligine quadam doctrinæ Rabbiticæ involuta, restituerit luci, non altius repetita illustratione, & sponte quasi fluente explicatione. Properamus, relicta his, ad geminam Appendicem, huic libro adjectam, quarum prior de *arbore cabbalistica*, altera de *curru Ezechielis*, uberiorem paulo continet enarrationem, apposite hic enucleatam. Opusculum hoc continet doctrinam de Messia, quam Noster præclare ostendit ex locis Judaicis, ubi expressis plane verbis testantur, *arborem*

487. *Cabbalisticam* agere de Messia. Deinde assertit Autor ad probandam hanc sententiam nomina æquipollentia Messicæ, in aliis Judaicis libris occurrentia, qualia sunt *Schechina*, *Metatron*, & similia. Tum probatur hæc res ex eo, quod Judæi in *arbore cabbalistica* exponant easdem sententias Messianas, quas alibi de Messia interpretantur. Denique res omnis extra omnem ponitur dubitationem, si consideremus contextum omnium veritatum, quæ de Messia dicuntur, & in *Sephiroth* atque arbore ista cabbalistica ita proponuntur, ut in aulum alium ista cadant, nisi in Messiam. Et hoc est palmarium Autoris in hac recensione opus, ut, per partes eundo, de persona Messicæ, ejusdemque naturis duabus, ut & de triplici ejusdem officio, ea, quæ in arbore cabbalistica existant, ita exponat, ut dubitationi nullus sit locus, quin libellus iste cabbalisticus mystice doctrinam Messicæ tradat. Consimili plane ratione altera, Appendicis loco addita, Commentatio doctrinam

501. Judæorum Messianam exponit, in libello, cui *Opus currus* nomen inditum est, plene, licet tecte, traditam, & feliciter ab Autore detectam. His succedit *Liber tertius*, de *persona* Messicæ agens, & doctrinam omnem, hic expediendam, ita complectens, ut in *decem Propositiones* totum argumentum

inclu-

Includatur. *Prima thesis* hæc est: *Unicus tantum est Messias*. Hanc doctrinam purioris Theologiæ fuisse specimen, probatur ex eo, quod veteres Judæi eundem dixerunt Messiam, & asino vectum pauperem, & in nubibus cæli usque ad senem dierum pervenientem. Messias porro ab antiquissimis Judæis, quia etiam doctoribus Talmudicis, κατ' ἐξοχὴν filius *Davidis* dicitur. Atqui, si est filius *Davidis*, nec *Josephi* & *Ephraimi* filius esse potest. Tum Judæi expresse Messiam unitatem attribuunt, dum oraculum *Zacharianum Cap. XIV, 9*, de Messia exponunt, & unitatem ipsi attribuunt talem, qualem nulli alii. Nunc vero plane negandum non est, veteres etiam Judæos de duplici loqui Messia, sed ita tamen, quod probe est tenendum, ut duplex iste Messias unicum tantum constituat personam. Est hæc vera & sana de gemino Messia Judæorum præceptio, cujus moris multa extant exempla in omnibus libris Judaicis, imprimis Cabbalisticis, quorum nonnulla opportune ab Autore afferuntur. Rem ita proponunt Judæi, dicentes: Messias, *Davidis* filius, qui sub alis, id est, uti nos loqui amamus, in gremio divinitatis, adeoque æternus, est, in unionem transit cum Messia, *Josephi* filio, id est, humanam naturam in se suscepit, ut mori & pati posset, & in communionem illa divinarum perfectionum veniret. Hæc sub ratione non duo, sed unicus modo Messias, procedit. Veritas hujus asserti apparet etiam ex eo, quod Judæi Messiam nominant *Menachem*, filium *Ammiel*, & eandem hanc personam quidam *Davidis*, quidam *Josephi*, filium nominant, quod indicio est, unicum modo esse Messiam. Deinde multa afferri possunt testimonia Judæorum, qualia in hoc ipso opere quamplurima occurrunt, ubi idem, quod Messiam, *Josephi* filio, attribuitur, Messiam, *Davidis* filio, adscribitur. Quod ad originem gemini hujus Messiam statuendi attinet, Cel. Autor putat, R. *Simeonem*, & asseclas ejus, primam attripuisse occasionem ex doctrinis Christianis, in Novo Testamento patefactis, ubi Servator noster vice plus simplici pro filio *Josephi* habetur, v. g. *Luc. IV, 22*, *Jo. I, 45*, *VI, 42*, ut & *Luc. III, 23*, & genealogia gaudet duplici; hinc fit, ut, cum *Josephus* filius

Pag. 310.

314

317.

318.

319.

320.

- Pag. 530. *Davidis Matth. I, 20*, nominetur, facile conficiatur, utrumque nomen eandem personam referre. *Secunda thesis*, personam Messiz ex duabus, divina scilicet & humana, naturis consistere, docet, ubi verba Judæorum hæc sunt planissima:
523. Schechinam ex terrenis & divinis constare perfectionibus.
524. In *tertia* demonstratur *propositione*, Messiam esse verum
526. Deum, quod patet tum ex nominibus divinis, tum ex proprietatibus, soli Deo competentibus, v. g. æternitate, omnipotentia, omniscientia, & infinitate. Porro idem Judæi confirmant ex operibus divinis, quæ Messiz attribuantur, & ad regnum partim naturæ, partim gratiæ, pertinent, qualia sunt creatio, miracula, potestas beandi, revocatio mortuorum in vitam, victoria de diabolo reportata, liberatio hominum a morte & diabolo, receptio peccatorum in gratiam, & quæ sunt his similia. Porro attribuantur Messiz multæ prærogativæ, quæ nulli plane homini competant, quo refertur honor adorationis, & adjuratio patris, ex libris Judaicis hic præclare stabilita.
540. *Quarto* demonstratur ex scitis veterum Rabbiorum, Messiam esse personam, a patre & Spiritu sancto distinctam;
545. *quinto*, Messiam cum patre & filio esse unicum Deum;
547. *sexto*, characterem internum Messiz esse passivam generationem a patre, de qua dicunt Judæi, Deum genuisse, & duas fuisse personas, quarum altera genuit, altera genita est, filius scilicet, qui fundamentum est mundi, in æternum vivens, & media columna. Describunt iidem generationem istam immaterialem, quia facta est in mysterio cogitationum, id est, non corporali, sed spirituali, modo, ubi spiritus cum spiritu, & quidem infinitus cum infinito, essentiam suam communicat. In *septima & octava Thesi* confirmatio additur plenissima, Messiam verum esse hominem, & duas ejusdem naturas ita esse unitas, ut unicam tantum constituent personam, ubi, præter alia, copiose hic ex cabbalisticis doctrinis proposita, ab Autore curate monetur, Cabbalistas recte inter se distinguere unionem personalem ab essentiali communicatione essentiz divinæ, & ab unione mystica Christi & animæ fidelis.
561. Humanam Messiz naturam sine peccato esse, & communi-

municationem naturarum atque idiomatum fluere ex unione
 personali, *nona & decima* declarat *Thefs.*, ubi Noster multum Pag. 565.
 laboris collocat in enucleandis propositionibus *personalibus*
 atque *idiomaticis*, quæ, sicut in Codice sacro occurrunt, ita
 etiam in Rabbinicis literis sunt obvix. Inprimis creberrima 571.
 ibi occurrunt testimonia, Messix omnipotentiam & omniscien-
 tiam, quod ad humanam naturam, vindicantia. Sub finem li-
 bri notatur, integram de communicatione divinorum idioma-
 tum doctrinam a Judæis, ductu Scripturæ sacræ, dici *unctio-*
nem, ubi recte statuunt, Messiam fuisse unctum cum Spiritu
 sancto, & quidem largiori mensura, quam socios ejus. Ad-
 mirandam diligentiam Autoris in conquirendis Tebus histori-
 cis, ad vitam omnem Messix pertinentibus, deprehendi-
 mus in *Libro quarto, sex Capitibus* omnia, in Vet. Test. a 582.
 Messia gesta, ex libris Judaicis tradente. *Caput pri-*
imum proponit decretum divinum, ab æterno de redem-
 tione generis humani per Messiam confectum, de quo Ju-
 dæi ita sentiunt: Messiam ex decreto divino venturum esse
 in terram, ex Patriarchis scilicet progenitum, ut, assumpta
 humana natura, homines redimeret, & in gloriam æternam
 introiret. Hanc redemptionem, dicunt illi, per legem (id est,
 per totum verbum divinum,) fuisse hominibus annuntiandam,
 ut fidelis fieret cæcus, ad ecclesiam Messix congregatus, &
 denique per Messiam secundum ordinem salutis salvandus,
 seu, ut Judæi loquuntur, in Paradisum evehendus. Histo-
 riam Messix a creatione mundi ad *Abrahamum* usque *secun-*
dum complectitur *Caput*, enarrans scilicet opus filii Dei in 589.
 creatione mundi, & præsentiam ejus gratiosam in paradiso.
 Credibile etiam esse, dicunt Judæi, Messiam a tempore infe-
 licitatis primorum parentum sæpe accessisse eos, atque suis
 consolationibus animum depressum confirmasse. Porro oc-
 cupatus fuit Messias circa translationem *Henochi*, ædificatio-
 nem arcæ *Noachicæ*, & in ædificanda turre Babylonica suam
 præsentiam exhibuit. Ex eo vero tempore lubentissime af- 592.
 fuit posteris *Semi*, ex quibus sibi potissimum suum elegit po-
 pulum; hinc multa de apparitionibus, *Abrahamo & Loto*
594.
 factis,

- factis, enarrant Judæi, ut plurimum etiam ita statuente Codice sacro. In *Capite tertia* historia rerum, a Messia temporibus *Isaaci, Jacobi, & Josephi*, gestarum, recantetur. Adfuisse, scribunt Judæi, *Schechinam* *Isaaco* immolando, *Palæstinam* peragranti, ad *Philistæos* proficiscenti, *Jacobo* felicitatem apprecanti, ubi *Isaacus* verba pronuntiabat, & *Schechina* realem benedictionem addebat. *Jacobum* fuisse servatum in utero per *Messiam*, eumque habuisse comitem in via, ad *Mesopotamiam* ducente, adfuisse etiam in voto & matrimonio *Jacobi*, in parturiente *Rabce*, & reditu *Jacobi* ex *Syria*, Judæi antiqui crebris affirmant testimoniis. De lucta *Jacobi* cum *Michael* plurima, sed satis obscure atque confuse, enarrant Judæi, ex quibus tamen id est verissimum, *Michael*em, qui *Messias* est Judæis, fuisse luctantem; habuisse eum potestatem fortunandi homines; fuisse sacerdotem cœlestem, terrenis, seu humanis, oppositum, atque ecclesiæ *Israeliticæ* haberi propugnaculum. Ad hunc modum plures etiam a Judæis enarrantur apparitiones, *Jacobo* atque *Josepho* a Messia factæ. *Caput quartum* historiam tradit *Messix* per tempora *Mosis*, ubi tot tantaque a Messia facta enarrantur, ut dicendorum hic summam reddere nequeamus. Id unicum, tanquam in universum, notamus, semper atque ubique *Mosi* adfuisse filium Dei, & deinde sedem suam in *tabernaculo* super *sella propitiatoria* fixisse.
613. In *quinto Capite* historia *Messix* tempore *Josue*, Judicium, &
635. Regum *Israeliticorum*, proponitur, cui tandem in *Capite sexto*
644. historia *Messix* tempore captivitatis *Babylonicæ* additur, de qua tradunt Judæi, *Messiam* in eam cum *Israelitis* esse profectum, ibique *Ezechielem* visiones habuisse suas. Refertur etiam de ætate *Esberæ*, Deum vindictam sumsisse de *Hamans* & filiis ejus per superiorem *Schechinam*, id est, *Messiam*, antea vero Deum meminisse *Abrahami, Isaaci, Jacobi*, & angelum, principem *Israelitici* populi, de cœlo misisse, qui, ad caput regis sedens, per totam noctem a rege somnum arceret, donec mandaret rex, ut anuales afferrentur, & ex iis sibi aliquid prælegeretur, quod gestum erat regnante ipso; & exinde factum esse, ut occasionem puniendi *Hamans* Deus sume-

sumeret. Post tempora templi secundi nihil loquuntur de Pag. 648.
 Messia Judæi, licet non admodum incredibile videatur, eum
 temporibus Maccabæorum suas quoque edidisse operationes.
 Ad finem *Capitis* enarrat Noster decem migrationes Messiz,
 seu *Schechinæ*, quas veteres Judæi tradunt. *Primo* migravit
Schechina ab uno Cherubino ad alterum; *secundo* a Cherubino 649.
 angelo ad limen templi; *tertio* a limine templi ad Cheru-
 binos; *quarto* a Cherubinis ad portam ad orientem plagam 650.
Stam; *quinto* a porta ad orientem in atrium; *sexto* ab atrio
 ad tectum; *septimo* a tecto ad altare; *octavo* ab altari ad
 murum; *nono* a muro templi in urbem; *decimo* ab urbe ad
 montem oliveti, ubi annos tres & dimidium expectavit,
 num Israelitæ ad Deum sint redituri. Nobile in hac enarra-
 tione, a Talmudicis, ne veritas aperta & nuda sit, plane cor- 651.
 rupta & depravata, adest testimonium ministerii Servatoris
 nostri, per tres annos, & dimidium, administrati. Appendi- 654.
 cis loco specimen *Theologiae typicæ* exhibetur, quæ ad *perso-*
nas, vel *res*, sanctiores est reducenda. Inter *personas typicas*
 refert Noster ex suffragio Judæorum *Adamum*, *Henochum*,
Noachum, *Abrahamum* & *Saram*, *Isaacum*, *Jacobum*, *Jose-*
phum, *Mosen*, *Salomonem*, *Eliam*, & *Elisam*, ut & Pontifi-
 cem maximum. De *rebus* multa proferuntur testimonia ty- 656.
 pica, tum quoad *historias*, v. g. exitum ex Ægypto, man- 659.
 nam, virgam *Aaronis*, tum etiam quoad *cerimonias* & rit-
 us sanctiores. Memoratu sane est dignissimum, *crucem* 662.
 Messiz sub multis variisque figuris fuisse representatam, ab
Isaaco inde usque ad Christum, mortis crucem patientem.
 Pertinet huc *Isaacus*, ligna sacrificii ad eundem locum por- 675.
 tans, quo Messias crucem portabat; Agnus paschalis, in for-
 mam crucis affatus; Unctio sacerdotum, impositio manuum
 in die expiationis, elatio, seu elevatio, pectoris & femoris, 676.
 denique signatio placentæ, seu panis azymi, in quibus
 omnibus forma *crucis* adhibebatur. In *quinto Libro*, 677.
 quæ quasi tractatio est præparatoria ad sequentia, tra-
 duntur testimonia Judæorum, ex quibus, secundum con-
 fessionem eorum, ad oculos patet, Messiam jamjam venisse.

Pag. 679.

Caput inde *primum* secundum diversas suas classes exhibet testimonia Judæorum, adventum Messię jam pridem factum demonstrantia. Sic in *Sanbedrin* & *Sobar Raf* introducitur loquens: *omnes temporum terminos, ad Messię adventum pertinentes, fuisse impletos & præteritos.* Idem confitetur R. *Hillel* & R. *Josua*, filius *Levi*, ex cujus testimonio, posterioris scilicet, attentus lector facile conficiet, Messiam venisse, qui Romę, id est, sub Romano imperio, vixit, cum Rabbinis disceptationes agitavit, & cum ægrotis versatus fuit. Pertinent huc testimonia, a Judæis ex libris Vet. Test. pro adventu Messię in medium prolata, ut ablatio sceptri a gente Judaica, impletio, seu exitus, LXX hebdomadam *Danielis*, major templi secundi, jam everfi, gloria, sub adventum Messię apparitura, & quę sunt reliqua. Adsunt etiam in promptu testimonia, in quibus Judęi tempus adventus Messię, ut præterlapsum, notant, quando illud in quaternum millenarium orbis conditi, & post captivitatem Babylonicam, ponunt. Nec alię desunt rationes temporum, a Judęis ipsis subductę, & hoc in loco fidelissime expositę, veritatem hujus adventus præclare demonstrantes. *Secundum* hujus libri *Caput* signa adventus Messię, a Judęis ipsis indicata, pertractat. Referunt huc Judęi miseriam atque calamitatem civilem, veritatis oppressionem, falsas doctrinas, numerum exiguorum sapientum, futilem doctrinam, corruptionem Synagogarum, multitudinem traditionum humanarum, contentiones inter Rabbinos, famem populi esurientis verbum Dei, contentum justorum, nefandam impudicitiam, scortationem, & quę sunt reliqua, examussim cum rebus, sub tempore ministerii Christi ex historica enarratione Novi Test. gestis, convenientia. Appendicis loco additur discussio quęstionis, sæpius inter Judęos ventilatę, de adventu Messię, sub conditione pœnitentię promissi. Demonstrat Noster, antiquam & veram Judæorum doctrinam fuisse, redemptionem, per Messiam factam, ne momentum quidem unicum temporis differri, nec conditionem a parte hominum requiri, licet adventus ejus in animos mortalium non nisi prævia pœnitentię fiat, de quo tamen

men etiam recte ita veteres Judæi judicant. Accedimus nunc ad *Librum sextum*, in quo vita Messie, in carne apparentis & jam manifestati, ex libris Judaicis depromitur. Est hoc caput rei, in quo constituendo, & ex veritate pertractando, pro ea, qua valet, eruditionis Rabbincæ amplitudine Autor noster mirificam omnino adhibuit operam. In *septem* hanc enarrationem vitæ Christi distinguit *Capita*, quorum prius de *nativitate & pueritia* Messie agit. Referunt hic Judæi, prima initia manifestationis Messie in carne in Galilæa esse debere; ortum ducere suum ex tribu Juda, & quidem ex gente *Davidis*, & *Thamare*; nasci eum debere ut puerum, in urbe Judæ, Bethlehem dicta; stellam esse apparituram in prima nati Messie hebdomade, & in Oriente per quindecim dies lucem suam emissuram; Arabes venturos esse ad salutandum Messiam, per quos facile intelliguntur Magi, ex oriente plaga Hierosolymas accedentes, & per Arabiam Judæam petentes. Confitentur etiam antiqui Judæi, Messiam statim post nativitatem suam delituisse per aliquod temporis spatium, quod przelare convenit cum libris Novi Test. post nativitatem Christi fugam in Ægyptum enarrantibus. *Caput secundum* de ministerio Messie exponit doctrinam Judaicam. Enarrant hic patres, Messie adventum paulo esse præiturum, *Eliam*, a parentibus effæctis natum, & animos populi præparantem, ut doctrinam Messianam lubentius admitterent, & imprimis poenitentiam, seu resipiscentiam seriam, prædicaret. Quæ omnia, de *Elia* dicta, in *Jeanne Baptista* fuerunt impleta. Unctum esse, porro dicunt, Messiam ad ministerium suum, superveniente eum columba; sub qua Spiritus sanctus apparebat, & de hac re nobilissimus in *Sobar* exstat locus. Initiato Messia, necesse erat, ut tentaretur ante, quam munus ipsum susciperet, quod doctrinam Evangelii prædicando, & miracula patrando, administravit. Ad hæc majores Judæorum addunt, Messiam infantes & puerulos amasse, cum pompa solenni urbem Hierosolymitanam fuisse ingressum, a *Mose* atque *Elia* salutatum, negotia civilia non curasse, a plurimis fuisse repudiatum, & hinc multi

Pag. 736.

737.

744.

746.

747.

750.

753.

755

757.

761.

764.

766.

- veterum Judæorum tempus Messie attingere non desiderant, ne expositi essent vexationibus, amicis Messie inferendis. Plurima etiam in libris Judaicis occurrunt testimonia, obscura tamen, de tempore ministerii Christi, cum supputatione Christiana probe conveniente, ut & de termino annorum, inter discessum Messie & destructionem templi intercedentium. Dolores Messiani ex doctrina veterum in *Capite tertio* ab Autore exponuntur, in quibus recentiores Judæi, nihil de passione Messie statuentes, crassissimam suam incitiam produunt. Mortem Messie anteire judicium, a gentibus actum, ubi Messias ludibrio gentili exponebatur, & insons condemnabatur, testantur Judæi. Nec tacent de largissima sanguinis profusione, de miraculis, tempore mortis Messie observatis, ubi etiam locum patientis Messie asserunt, scilicet terram Judaicam, & quod mirandum sane, diem quoque XIV mensis *Nisan*, de quo quamplurima in scriptis Judaicis inveniuntur testimonia, eo collimantia, ut dies iste sit dies liberationis futurus. Diem hunc passionis Messie per varia indicatum fuisse a veteribus Judæis signa, *typos dicta*, in *quarto Capite* egregie docet Noster, eo referens sacrificium *Abelis*, liberationem *Saræ*, victoriam *Abrahami*, liberationem *Josephi*, & Israelitarum tempore *Ephraï*, pluraque alia. Revocatio in vitam Messie ita secundum *Caput quintum* describitur a Judæis, ut dicant, Messiam post resurrectionem in loca inferiora, seu orcum, descendere, & post tres dies, facto terræ motu, conspicuum se hominibus exhibiturum esse. Utilissima & jucundissima in *Capite sexto* pertractata materia de *sanctis, cum Messia in vitam revocatis*, nunc vos ad se vocat; sed, cum magna sit illius rei vis atque auctoritas inter Judæorum veterum doctores, lectori, ne decerpendo optima perdamus, integrum *Caput* legendum commendamus. Id modo monemus, Celeberrimum Autorem primo de personis agere sanctis, in vitam cum Messia revocatis, deinde de tempore, quo id Judæi factum esse perhibent, scilicet mense *Nisan*, tum de loco, urbe scilicet Hierosolymitana, denique de adjunctis quibusdam, ad hanc elaborationem pertinentibus.

Digna

Digna hæc res est, quæ altius perpendatur, inprimis cum, præter certitudinem rei, nihil plane amplius hac de causa ex Scriptura sacra nobis sit manifestatum. Post resurrectionem in suprema abiisse Mesiam, & deinde largam Spiritus sancti effusionem curasse, atque prædicatum Evangelium miraculis patris confirmasse, Judæi tanquam de futuro, sed vero, Messia, vere cum Christianis docuerunt, quod *Caput septimum* confirmat. *Liber septimus per quatuor Capita* pertractat reliquas doctrinas Messianas, quæ primo ad officium Messie regium, deinde ad munus ipsius sacerdotale, tum ad munus propheticum, denique ad utrumque statum exinanitionis atque exaltationis, referuntur. *Octavus Liber* de officii, ab hominibus Deo Messie præstandis, præcipit ex docendi modo Judæorum. *Tria* hic confecit *Capita* Autor, quorum *primum* de resipiscentia & fide, *secundum* de reliquis in Mesiam officiis, agit. *tertium* denique *Caput* nonnulla de doctrina Messiana, Judæis veteribus jucundissima semper & solatii plenissima visa, præcipit. Apospasmata quædam in *Libro nono* ex libris Judaicis, inprimis ex *Talmude*, ab Autore afferuntur, quorum *prius Caput* de iis agit rebus, in quibus male senserunt de Messia nostro veteres Judæi, quando tradunt, matrem laborasse nota infamie, & præceptorem Messie fuisse magum, quin & ipsum falsam aluisse doctrinam, & ob hæc causam morti traditum esse. Multa tamen etiam vera, &, inviti licet, de nostro, quem in Christiana colimus religione, Messia, bona dixerunt, de quo *Caput* agit *secundum*. Sic vere dicunt Mesiam nostrum Nazarenum, matrem *Mariam*, filiam *Eli*, discipulos ejus nominant nonnullos, inter quos frequentissima occurrit mentio *Jacobi a Sechanja*. Narrant, etiam discipulos istos morti fuisse addictos, & maximam in Scripturis explicandis vim habuisse. Denique narrant, *Jesum* Nazarenum a Judæis in conclavi *Gastib* fuisse accusatum, testes duos contra eum fuisse testato ipsum vero suspensum esse circa vespere ante Paschatos festum. Hæc brevissima est narratio præclari & applausu lectorum dignissimi Operis, quod orbis Christiano maximo usui &

Pag. 845.

849.

852.

857.

914.

945.

955.

963.

974.

981.

983.

990.

994.

995.

998.

emolumento, Celeberrimo vero Auctori immortalis gloriæ, cessurum auguramur.

Eine philosophisch-chronologische Abhandlung von nöthiger Verbindung der Vernunft- und Sittenlehre mit der Zeitrechnung ꝛc.

id est,

COMMENTATIO PHILOSOPHICO-CHRONOLOGICA de necessario nexu doctrinae rationis & morum cum Chronologia, Autore JACOBO KOCHIO, V. D. M. Lemgovienfis.

Lemgoviz, ex officina Jo. Henr. Meyeri, 1748, 4.

Alph. 1 plag. 9.

- D**octissimum Auctoris Reverendi Opusculum, quod enarrandum jam suscipimus, eum in finem, quod plenius docet præmissa Præfatio, est conscriptum, ut rationes chronologicas, ante aliquot annos in lucem emissas, confirmaret, illustraret, a dissentientium opinionibus & speciosis dubitationibus vindicaret, & in securitatem contra futuros
- Pag. 4. impetus collocaret. In *Prolegomenis*, capiti causæ præpositis, de vero disciplinarum mathematicarum ulu, & contrario abusu, disseritur, ubi strictim probatur, doctrinam omnem mathematicam ad cognitionem & exercitium religionis morumque bonorum quam maxime valere, si, Deo duce, res, e tabulis
6. sanctioribus eo pertinentes, recte expediantur. Sistit hic lectoribus plurima exempla ante oculos, conceptus mathematicos Auctorum divinitus doctorum suppeditantia, res divinas symbolice v. g. *Ezech. XL seq. Ephes. III, 18, Jes. XL, 15, 26*, tractari arguentia, ubi *hypermathematica* insituenda est explicatio.
9. Idem fit in *Chronologia*, quæ, in universum considerata, scientia est mathematica, non solum circa tempus, ejusque singulas partes, sed etiam circa res in tempore gestas, versans, ordinemque vel certum, vel probabilem, factorum determinans. Fieri hic posse, Noster contendit, ut viri, acrius subti-

subtiliusque, quam par est, de sublimiori hac doctrina disceptantes, extra oleas vagentur, & limites rationis & moralitatis tranfiliant, inprimis quando. in alieni temporis rationes intenti, suarum rerum curam negligenter habent, &, quas humanitatis & pietatis debent officio, rationes plane non inveniunt. Inde ad rem ipsam Autor digreditur, Commentationem totam in *duo Capita* dividens, quorum *primum* res *palmarias*, *secundum* vere *secundarias*, systematis chronologici, ab Autore recepti, tuetur. Ad nexum Chronologiæ cum disciplina morali quod attinet, docemur hic, logicam ostendere doctrinam, quale pretium rebus chronologicis sit statuendum, & quomodo, cum res non circa fidei articulos versetur, mores, erga alios homines, in statuminando & vindicando temporum ordine, sint formandi, ne frivole calumniemur, & de aliis hominibus impie sentiamus, cum hypothesibus receptis non consentientibus. Rationis leges porro docent, Chronologiam esse vel puram, vel mixtam; illius fundamenta certissima afferri posse; non item hujus. Inde dispiciendum est, quatenus secure aliquid colligi, & ex fontibus afferri, queat, ubi minus certo id fieri possit, quo mediocriter de rebus nostris statuamus. Mixta Chronologia maximam sibi vindicat autoritatem ex Scriptura sacra, & quidem quoad fontes considerata, quorum virtus divina multas rationis extravagantis dubitationes e medio tollit, & numeros expressis verbis definitos exhibet, non solum mutationis omnis expertes & incorruptos, sed determinata sua significatione etiam ex usu linguæ verissima gaudentes. Confirmant hoc exempla rerum. Temporis rationes a creatione ad nativitatem usque *Isaaci* ab omnibus, Scripturæ sacræ enarrationem sequentibus, ita conficiuntur, ut periodum 2046 annorum exhibeant, omnis scrupulis, circa unum, vel alterum, annum enatis. Sed, quæ temporis vera sit ratio, inde ab exitu ex *Ægypto* usque ad tempora nati *Isaaci* retro ineunda, alia est quæstio. Firmam decidendæ hujus quæstionis rationem Autor invenisse sibi videtur in *Gal. III, 17*, ubi *Paulus* dicit: *Testamentum promissionis antea confirmatum per legem 430 annis post latum abrogata*

Pag. 13.

15.

18.

22.

24.

25.

- Pag. 26. *rogata non est.* Plurimi terminum horum annorum a quo, ut dicunt, ad exitum *Abrahami* ex Ur in Chaldaea referunt, sed, quam minus recte id fiat, res ipsa docet, cum tunc temporis nulla *Abrahamo* hæreditas addicta, adeoque nullum testamentum confirmatum esset. Idem notatur de 400 annis ex *Genes. XV, 13*, minus recte ad nativitatem *Isaaci* relatis, uti potius mors *Abrahami* & reditus posterorum suorum in terram Cananzam notissimi sunt atque eminentissimi temporum termini, ex quibus A. M. 2523 conficitur, qui re vera in annum incidit, Israelitis de possessione terræ Cananæ *Jos. XV, 10*, notabilem. Huic plane expediendæ rationi alia etiam adduntur argumenta, ab Autore ex *Act. VII, 25*, addita. Exinde ad reliquas temporum enucleandas & confirmandas res Chronologia Autoris vertitur, definiens ulterius annos, ad Judicum & Regum Israelis tempora spectantes, ubi multa contra *Bengelium* monentur, & anice disceptantur, quod tamen spicilegium uberiores fructus fert, quam in chartas nostras sunt colligendi. Non tamen diffitemur, accuratam nobis omnino Autoris videri rationem numerandi 410 annos, inter ædificationem & destructionem templi prioris intercedentes. Circa tempora captivitatis Babylonice adhibenda est Historia & Chronologia profana, in qua tutissimum esse Noster arbitratur, *Ptolemai* Canonem multis observationibus astronomicis confirmatum in auxilium advocare, & præ reliquis ad *Nabonassaris* & *Cyri* epocham referre, nisi omnia incerta & dubia reddere velimus. Ex his tabulam Noster construit chronologicam, ita descriptam :

A creatione mundi usque ad nativitatem *Isaaci* 2048 anni.

Inde usque ad exitum ex Ægypto sunt 430.

Ab his temporibus ad templum usque *Salomonis* 479.

Hinc ulterius usque ad ejus destructionem numerantur 410 anni, vel ad annum usque primum

Nobochodonosaris Epochæ Babylonice sunt 403.

Ex hoc usque ad primum *Cyri* annum secundum Can. 66.

Denique ab his diebus ad epocham *Dionysii* sunt anni 537.

3963.

Con-

Conspēctui hęc clare exhibuit Autor ea de causa, ne quis amplius injuste ipsi objiciat, quod nihil nisi dubias hypotheses in medium protulerit, cum tamen omnia ad Codicem sacrum, definitionem testamenti confirmati, peregrinationem posterorum *Abrahami*, & canonem, referantur. Ex his, certo fundamento innixis, argumentis numerum annorum Sabbaticorum recte inquit Autor, atque calculum eorum, quoad fieri potest, curate ducit, ducentessimum decimum sextum annum sabbaticum in septuagesimo anno post Christum natum constituendum arbitratus. Initia temporis Novi Test. ex his ducuntur, & annus mortis Christi multis probabilibus argumentis ad annum 32 post nativitatem ejus reducitur, ex quo de die crucifixionis Christi ampla disputatio instituitur, eo valens, ut demonstraretur, Parasceven, in sabbatum tum temporis incidentem, ex die sabbatica ad diem Veneris retro fuisse actam. Observatur hic inter reliqua ab Autore, verba Jo. XII, 1, non ita esse vertenda: *sex diebus ante Pascha*, sed ita potius: *ante dies sex Paschator*. Voluisse itaque Joannem curate nobis commemorare, sexto die ante pascha, quo agnos paschales in urbem Hierosolymitanam agere Judæi solebant, *Jesum* in eandem urbem, ut antitypum verissimum, introisse, & publica quidem solennitate. Sub finem prioris Partis ad Chronologiam propheticam ab Autore respicitur, & quæ rationis & morum præcepta huc pertineant, strictim traditur. Exempla tamen nulla præctice applicantur præter gravissimum illum LXX hebdomadam *Danielis* numerum, noviter excussum, & vindicatum. Quædam etiam, ante minus recte ab Autore perscripta, ingenue adducuntur, & partim confutantur, partim emendantur. Ex his probe, ut nobis videtur, deductis & expeditis temporum rationibus ulterius Noster ad res pergit *secundarias*, caput quidem causæ non spectantes, ad subsidium tamen advocandas, & dijudicandas, ne dubitationibus ultra, quam par est, locus dari queat. Sic v. g. res videtur levissima, in temporum rationibus ex differētia unius, vel duorum annorum, itemque ex hypothesi subsidiaria mundi vel in autumno, vel in vere, conditi, caput

pag. 55.

57.

64.

67.

69.

73.

80.

82.

87.

92.

102.

III.

- causæ dijudicare, cum tamen utrumque eo plane non perti-
 neat. Refertur huc etiam periodus temporum Judicum, &
 quæ de obscuracione solis in primo anno *Babæcki*, *Jud. V, 20*,
 dicta fuerant ab Autore alio in loco, & quæ alia his similia
 sunt exempla. His adduntur ulteriores connexiones hi-
 storiz profanz cum temporibus captivitatis Babylonicz, in-
 primis historiz Ægyptiacæ, Babylonicz, Syriacæ, Græcæ, & Ro-
 manæ. Post ea, ad extremum Operis, errores reteguntur
 nonnulli in temporum ordine, post captivitatem Babylonicam
 vulgo receptorum, ubi sententia eorum, præter reliqua, reji-
 citur, qui cum *Artopæo* a *Nabobalassaræ*, vel *Nabuchodonoso-
 re*, & *Cyro*, in Canone discedunt, & cum illo *Xerxem*, cum
 hoc vero *Cyrum* juniorem quendam, peti dicunt. Hæc, &
 plurima alia, ad LXX hebdomadas *Danielis* pertinentia, acriter
 & doctè diluuntur, & variis observationibus moralibus im-
 ponitur finis Operi, ita sane digesto, ut diligentia & doctrina
 singularis in rebus chronologicis ubique emiteat, & admira-
 tioni esse lectoribus possit.

GUSTAVI GEORGII ZELTNERI, THEOL.
 quondam Altorfini, Enneas Questionum philologicarum,
 auditoribus quibusdam selectioribus tradita, nunc pri-
 mum ob argumenti dignitatem publici
 juris facta.

Francofurti & Lipsiæ, impensis Jo. Frid. Vestneri, 1747, 4.
 Plag. 12.

Opus posthumum Theologi, cum in vivis esset, & post fa-
 ta etiam, celeberrimi cum Lectoribus nostris com-
 municare, pietatis esse ducimus, licet ex omni libelli ratione,
 & ipso Editoris clarissimi, sub literis *M. J. J. F.* latitare cu-
 pientis, præmissis ad Lectores sermone, certissime appareat,
 opusculum Autoris defuncti ad prelum præparatum atque
 perpolitum non fuisse. Continet tamen omnino Questiones
 tales, quæ sub disceptationem cadere possunt, multisque
 olim

olium Philologorum doctissimorum contentionibus fuerunt agitata, ut sperare omnino liceat, studiosam juventutem non sine fructu his laboribus esse usuram. In *prima* Meditatione *Questio* proponitur, utrum Hebræa nostra lingua sit primigenia, & ipsa illa prima unica antediluviana. Sentit hic Autor cum *Huetio*, vel primam illam linguam funditus interiisse, vel in alias linguas rectius disseminatam quasi fuisse, vel, si perseveraverit integra, quænam illa fuerit, an Assyriaca, an Cananæa, an alia, definiri non posse. Inter has sententias adoptatur media, ita, ut quædam hinc communis accipiatur lingua, inter omnes ceteros homines, Orientem versus habitantes, superstes, atque ad analogiam τῆς κωνίης Græcæ facile concipienda. Argumentum præcipuum ex nominibus Hebræorum propriis, & lingua Cananæa, deproinitur, quæ nulla alia, nisi Hebraica nostra, fuit, ab *Abrahamo* in familiam suam, quin & ante diluvium a majoribus ipsius, recepta. Accedunt huc difficultates, contrariæ partis auctores prementes, ex gente *Semi* atque *Heberi* inprimis petita, ex quibus *Noster* colligit, *Abrahamum*, Ur Chaldæorum egredientem, habuisse etiam Chaldaicam linguam vernaculam, illam tamen cum Cananæa postea permutasse, ut cum patria & cognatione linguam etiam desereret, totumque se divino nutui hæc etiam ex parte traderet. Alii aliam afferunt argumentationem, sed vanam, ex Autoris judicio, reputandam. Denique monetur, tantum in hac disceptatione momentum non videri positum, ut impiam quis atque profanam hanc sententiam dicere possit, cum vel inter Cananæos etiam insignia exempla cælestis veritatis, sub adventum *Abrahami*, teste *Mose*, fuerint. Ex quo apparet, linguam Hebræam, ut *Wichmannshausenius* scripserat, nondum de Cananæa triumphasse linguam. Succedit *secunda Questio*, in qua de hieroglyphica literarum Hebraicarum significatione disputatio instituitur contra *Neumannum*, statuentem, ipsos ductus characterum Hebraicorum significationis vocabulorum, si non fundamenta, saltem indicia, esse. Destruit hoc systema hieroglyphicum Autor ex principio falso assumpto, typum nostrum

Pag. 3.

f.

7.

8.

9.

- Hebraicum esse primigenium, quod non minus veritati favet, quam sententia de Hebræa nostra primigeniâ. Accedit, nondum esse evictum, quadratam Hebraicarum literarum formam esse a *Mose* repetendam, nec tantis temporum intervallis immutatam. Quæ omnia tamen pro fundamentali habentur doctrina *Neumanno*, hieroglyphicas argutias in vocabulis Hebræorum quaerenti. Quin multa inde ἀποκα exsurgunt, sive ad literas serviles, sive radicales, animum attendere velis, ubi ne hilum quidem invenies, quod veræ significationi patrocinium præstabit. Idem incommodum apparet in particulis Hebræorum, tum connexis, tum inconnexis, ex quibus nihil solidi eruere poteris, si hanc admissas hypothesin *Neumannianam*. Contra eundem Philologum militat *tertia Quæstio*, ubi statuerat ille, Hebræorum vocabula primitiva duabus modo constare literis, non tribus, quod indices vocabulorum vulgo docent. Sed falsitatis inde arguitur a Nostro hæc opinio, quia superiori innixa, & cum ea dejecta, necessario corruat. Præterea multa hic gratis assumi, contraque testimonia radicam trilaterarum manifesto pugnari, ab Autore eleganter docetur, & ad objectionem, de cognata vocum origine, sed diversa earum potestate, respondetur. De lectione vocabuli יהוה *Quæstio* agit *tertia*. Disquiritur hic, num nomen istud divinum, vulgo τετραγεγάµµατος dictum, quemadmodum in Bibliis nostris punctatis legitur, ex mente auctoris punctorum, sit per *Adonai*, an per *Jehovah*, pronuntiandum. Constat, de his rebus quondam inter Philologos mirifice fuisse pugnatum, Anglos inprimis & Batavos, ut *Jehovista* & *Adonista*, autore forte *Jo. Drusio*, inde dicerentur. Monetur, de supersticiosa Judæorum ratione hic non agi, sed de eo tantum, quid secundum puncta substrata criticæ statui queat. Afferuntur deinde argumenta utriusque partis, & denique in tanto sententiarum divortio suam Autor addit opinionem, his verbis usus: *Placet, ipsum Deum loquentem de se in prima persona* Exod. III, 14, יהוה אלהינו יהוה, imitari, & ubi *tertia persona nota præfixa est, istud nomen per Jevah efferre, atque hanc pronuntiationem pro nativa nominis divini*

divini enuntiatione venditare. Ita quidem, ut videatur ו in ו mutatum, & radix והו pro ויהו in hac voce usurpata, ne ו istud propter homogeneam vocalem subscriptam absorbeatur, sed tanto significantius exprimatur. His addit Noster, testimonium Apocalypticum Jo. I, $\text{ὁ ὢν, ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος}$, non autoritate vocabuli והו , sed Christum potius, innuere videri, nec temere conjici, de meriti ipsius, omni tempore, olim, & nunc, & in posterum, validissimi, amplitudine intelligi, præcipue si ad tertium vocabulum ἐρχόμενος attendatur. Suo tamen unusquisque quo minus sensu abundet, nihil prohibet Autor. Verissime etiam hanc opinionem esse Zeknerianam, quam vivus fovit, ex *Dissertatione* constat *de Evangelio τετραεγγελλιάτω Novi Test. exulante*, Aitorfii A. 1712 habita. Quod etiam recte est tenendum in *quinta* *Questione*, ubi de eo disceptatur, utrum Chaldæorum מִסְרַם , & in Novo Test. Evangelistæ Joannis λόγος , aliquid mysterii, & quidem illud, contineat, quod vulgo ad filium Dei, in *Targumim* ad ejusdem significationem simpliciter, in *Joanne* vero ad nativitatem & officium exprimentum, pertineat. Vero videtur simile Autori, olim in Chaldaica dialecto loco והו ejus synonymum מִסְרַם fuisse usurpatum, quod suis argumentis stabilitur. Factum hinc est, ut, sicut & Hebræi solent, eorum more deinceps tum in sermone vulgari, tum etiam in ipsis *Targumim*, hoc מִסְרַם adhiberetur, ubi in Hebraica lingua tantum tanquam nomen ad Deum respiciens occurrebat, ac ut tandem etiam aliis rebus, a Deo diversis, nominis reciproci loco adderetur, ejusque usum præstaret. Ex his conficitur, robur argumenti, pro Filii Dei divinitate ex hoc vocabulo ducti, non adeo magni esse æstimandum. Ad locum *Joanneum* vero quod spectat, Autor putat, pro *Jehovah*, satius Spiritui sancto fuisse visum, ponere nomen λόγος , hoc est, nominis olim usitati, sed jam non amplius usurpandi, quia ו in vocabulo והו temporis futuri & adventuri Messis rationem habuerat, qui nunc præsens in carne apparuerat. Hinc fieri, ut in toto Novo *Fœdere* vocabulum *Jehovah* omittatur. Ad literas reverti-

Pag. 35.

37.

38.

40.

41.

- tur Hebraicas Autor *Questione sexta*, disquirens, num caracte-
 res, sive literæ, quibus Biblia Hebraica Vet. Test. scripta sunt,
 fuerint primum Samaritanæ, ut hodie loquimur, & an in has
 illæ ab *Esdra* post reditum ex Babylonia in populi Judaici usum
 sint demum commutatæ. Hac super quæstione inter ipsos
 Judæos jam antiquitus fuisse disputatum, ex *Talmud. Babylon.*
 Tract. *Sanhedrin fol. 21 b. in fine*, & *fol. 22 init.* satis con-
 stat. Nec desunt inter Christiani nominis socios eruditi,
 hanc larga manu amplectentes sententiam, quorum nomi-
 na, satis frequentia, hic exhibentur. Inter argumenta ve-
 ro, quibus literæ, tum *Samaritanorum*, tum *Assyriorum*, pro
 prærogativa antiquitatis certant, si delectum facias, firmiter,
 judice Autors, deprehendes, quæ pro Samaritanis pugnant, inter
 quæ principem locum tenet character Samaritanus, in numis,
 a Judæis cufis, conspicuus, cui aliud, idemque novum, de lege
 Dei, Assyriis præscripta, *2 Reg. XVII, 27 seq.* argumentum
 additur. Hinc credibile esse Noster arbitratur, imo plane li-
 quidum, non Samaritanos, sed Judæos potius, quoquo modo
 postea suam mutasse scripturam, literarumque formam, &
 quidem non statim *Esdra* tempore, sed sensim cum invale-
 scente adversus Samaritas odio, nec admodum diu ante Chri-
 sti nativitatem, factum hoc esse dicit. Ad finem dissentien-
 tibus satisfacit Noster, atque ex animi sententia profitetur,
 totam hanc litern inane esse atque otiosam, siquidem Sa-
 maritani & Hebræi characteres re vera iidem sint, & non nisi
 temporum successu, variis modis, variisque ductibus, scripti,
 donec in hanc formam degenerarint, qua hodierna die toto
 cælo distare nobis videntur. *Septima Quæstionis* tenor ita fluit:
Anne puncta, sive vocales, quæ hodie in Codicibus nostris Bibli-
cis Vet. Test. Hebræo-Chaldaicis conspiciuntur, sint ab ipsi-
Scriptoribus Δεονευσις inde a Mose usque ad Malachiam,
& quidem, quoad ipsam hanc externam figuram, certis hodie
regulis adstrictam, subscripta consonantibus; an ab aliis Au-
toribus, aliove tempore, & quomam, subnotata atque adjecta.
 Præmissis hic omnibus, quæ controversiæ statum recte ingre-
 diuntur, ad argumenta sit progressus, quibus confirmatur,

non

non esse puncta nostra Hebraica scriptione literis omnino
 cozva & æqualia. Longum tamen foret, omnia recensere; Pag. 65.
 hinc Lectores ipsi ad rei investigationem advocandi sunt,
 quo rem altius repetant, & ad dissentientium querelas respon-
 dere sciant. Tandem, ut edisserat Autor, quæ sit vera sua 72.
 opinio in hac causa, declarat aperte, in subsidium scholarum
 & tironum inventa atque addita esse, nec quidem ab uno al-
 terove homine, simul & semel, paucis mensibus, vel annis,
 sed longis temporum intervallis, negotium hoc esse confe-
 ctum, statuit. Similem *Questionem* circa accentus in sequen- 73.
 ti *oſtava* Meditatione agitatum deprehendimus, de quibus ita
 judicat Autor, sibi videri pro recentiori post *Esdram*
 horum apiculorum origine, saltem quatenus adscripti sunt li-
 teris tanquam signa sive musica, sive rhetorica, plurima vale-
 re argumenta, attentum lectorem convincentia. De ætate 81.
 vero, qua ad codicem relati fuerint accentus, arduum esse, dis-
 putare, profitetur Noster; vero tamen simile certis ex argu-
 mentis esse putat, Sæculo demum quinto sextove, aut recen-
 tius etiam, hos apices & inventos, & ad sensum cum melo-
 dia utcumque juvandum designandumque adjectos esse, qui si-
 ne illis erui, & ab attento lectore intelligi, utique poterat, so-
 lo contextu præeunte; ut adeo *Weimarus* anxio labore super- 83.
 federe potuisset, quo conficere volebat, ad essentiam Scriptu-
 ræ, sensum scilicet, eos pertinere. Plus vero hic causæ suæ,
 quam par erat, Autorem fidere, pro comperto nos habe-
 mus. *Questionis nona* ratio formalis de labore *Masorettha-*
rum, de *Masora* indole, ejusque utilitate, agit, ubi definitur
Masora per criticum Judæorum otiosorum studium, circa 84.
 literas Biblicas numerandas, vocabula, diversimode scripta, no-
 tanda & enumeranda, loca parallela utcumque colligenda, &
 varias denique lectiones, aut commodiores saltem, observan-
 das. Sed, cum labor iste intemeratus non supersit, ad cor-
 rumpendum Codicem Hebraicum plus facere videtur, aut du-
 bium reddendum, quam a corruptelis muniendum. Insuper 86.
 observationes *Masoretthica* exigui plerumque sunt momenti, ut
 mediocriter exercitatum ingenium ope concordantiarum illas
 alle-

- assequi possit. Quia imo corruptelis oppido patrocinatur *Masorâ*, quod apparet ex Bibliis *Masoreticis*, *Bombergianis* scilicet, a *R. Jac. ben. Chajim* procuratis, & *Belgicis* plurimis, quæ *Jos. XXI, 36 & 37*, secundum computum & auctoritatem *Masoretarum* omittunt, quod tamen multo fit aliter in melioribus Codicibus non *Masoreticis*. Similem depravationem etiam *Rabanus Maurus* Seculo IX in libello, contra Judæos edito, num. 12 ad *Zach. XII, 10*, & *Cel. Danzius* in *Corollaris de Consult. S. S. Trinit.* super creatione hominis ad *Jes. XLIX, 5*, protulerunt. Nec adeo certa est, teste *Jo. Isero*, enarratio *Masoretarum*, circa numerum literarum Biblicum instituta, ideo, quia Judæi a longis inde temporibus per compendia literarum numeros exscribere consueverunt, pro vocabulis numerorum plene exscriptis, ubi facile fieri potuit, ut, una litera corrupta, aut mutata, atque vel male picta, vel male lecta, totum opus *Herculeum*, promissionem singularis providentiæ divinx non habens, collaberetur. In reliquis contra *Hillerum* disputatur, originem *Keri & Cethib* ad *Esdra* usque tempora reducentem. De quo uti apud Judæos altissimum est silentium, ita alia etiam adsunt momenta rerum, impediencia, quo minus *Hillariana* sibi constare possit sententia. Ceterum *B. Autor* putat, ante *Talmud* conscriptum inceptum esse opus *Masoreticum*, postea diversis seculis continuatum, & sensim sensimque confectum, ita ut privato potius doctorum & discipulorum esset usui, quam publico. In Appendice, his laboribus *Zeknerianis* subnexa, de *LXX* seniorum versione judicatur, non unam esse, sed ex pluribus Græcis Interpretibus oretenus, ut *Chaldæi* solebant, antequam *Paraphrases* scriberentur, concinnatam, & sensum in hanc formam redactam. Tantum de hoc opere posthumo, cui inprimis medicam manum gratulamur, ingentia vitia, prioribus paginis turpiter illata, feliciter curantem, in usum publicum dicere fas judicavimus.

**D. GOTTLOB CAROLI SPRINGSFELD, MEDICI
aulici Saxo-Ducalis, & Civitatis Weiffenfelsensis Physici
Ordinarii, Iser medicum ad Thermas Aquisgranenses**

de fontis Spadanos; accessere singulares quaedam observationes medicae atque physicae.

-Lipsiæ, impensis Gleditschianis, 1748, 8.

Plag. 7.

Quamvis plures essent de aquis medicatis commentationes, quæ omnem fere eandem exhaustisse videntur historiam; harum tamen cognitioni nova quædam, & ab aliis non annotata, adjici posse, brevi quidem, at observationibus variis doctissimisque locuplete satis, libello clare testatur Autor. Relatis autem iis, quæ ipsi, iter Aquisgranum facienti, Francofurti ad Mœnum occurrebant notatu digna, ad quæ fons salutaris extra urbem, ad Mœni ripas reperiendus, gravem spirans odorem, & nondum satis descriptus, pertinet, ipsius Aquisgrani, Medicorum, ibidem cum laude medicinam faciendum, atque scriptorum de ejus thermis celebrium, mentio injicitur. In examine harum aquarum ita versatus est, ut duplex institueret, vel cum aqua, prout ex fonte hauritur, vel cum ea, postquam ad dimidium, vel ultra, exhalavit, quarum prior neque ab acido, neque ab alcali, movetur, posterior vero cum acidis effervescit. Saleem tamen, sollicitè institutis experimentis, obtinuit duplicem, alcalinum alterum, alterum neutrum, florem vero thermarum salinum, ab aliis descriptum, se non invenisse fatetur. Tophus, seu tartarus, ab aqua secedens, cum lateribus balnearum firmissime cohæret. Sulphur, quod ipsi aquæ potentialiter, ut Philosophi dicunt, inesse credit, in canalibus verum & genuinum, a vulgari subtilitate tantum & colore albicante discrepans invenitur, quibus tamen non nisi post formatam a Tartaro crustam adhæret, calore molle & unguinosum servatur, in aere vero libero mox durefcit. Ex quibus nunc patet, saponaceam in primis hanc aquarum indolem esse dicendam, id quod egregia, quam in linteis purgandis præstat, earum utilitas ulterius confirmat, quæ ipsa quoque internum harum aquarum in variis morbis usum docet. Externi vero usus triplex est differentia; in balneis enim vel in vaporibus, vel sub stillicidii forma, adhibetur, neque internis solum hac ratione, sed externis quoque & cutaneis morbis, nec

Bbb

non

non iis, qui a Mercurio, incaute adhibitis, & in corpore relicto, proveniunt, medetur, quod singulari & miranda quadam observati ne constitit, licet remedii hujus modus agendi nos lateat. Hunc autem effectum vaporum potissimum ope edunt, Prope Aquisgranum thermæ scaturiunt, Porcetanzæ dictæ, in superiores & inferiores distinctæ, quæ ab Aquisgranensibus ratione sulphuris & terræ alcalinæ differunt, quod utrumque earum principium variis scaturiginibus vel varia inest copia, vel plane desideratur, hinc quoque in morborum curatio- ne diversitatem parit. Calorem vero hauriri aquarum ex ca- lente & fervente pyrite repetendum esse, qui copiose simul cum Cadmia fossili, cujus præparandi modus accurate exponi- tur, & cum anthracibus hic invenitur, dubitandum sane non est. Sed, cum nec martis desint mineræ, martialis fontis Aquisgra- nensis, quem falso Spadanum nominant, origo inde intelligi- tur. Ab his deinde aquis Spadam iter profectitur, & ad fon- tium medicatorum, (quinque enim sunt,) ibidem obviatorum, considerationem accedit, ubi eodem progreditur modo, ut no- minatis, qui de iis scripserunt, autoribus, nec non adhuc vi- ventibus Medicis, naturam eorum curatius contempletur, quam alii acidam, alii alcalinam, prorsus assumerunt. Quia vero plura de his in Dissertatione, a *de Presseux, de aquis Spa- danis*, Lugduni Batavorum editæ, jamjam fuerint explanata, ita eum sequitur, ut, quæ vel observationibus ejus addenda, vel in iis emendanda, sint, moneat. Primus in ordine fons, *Geronster* dic- tus, odore & gustu gravis, lacteam aquam continet, quæ, li- bero aeri exposita, densa & variegata pellicula obducitur. Al- ter, *Poubontius*, saporem gratum, vitriolicum, referi, in aere cu- ticularum contrahit, sed post aliquod tempus saporem amittit, ae- rem ut prior continet, neque tamen cum acidis effervescit, nisi evaporarit. Hic tamen motus non a sale alcalino, qui medius fere est, ad mirabilem *Glauberæ* accedens, sed a subtili alcalina terra, provenit. Deprehenditur præterea hac in aqua verum quoddam martis vitriolum, quod, ut ante nominatum salem, varia chemica, cum illa solerter instituta, experimenta evincunt. Gravitationem deinde specificam hujus fontis expendit, quam aqua simplici tunc, quando ex fonte hauritur, graviorem, mox, post-

postquam in aere libero ponderosæ ad fundum secessere particulae, leviores, invenit. Copiosa vero aeris in aquis mineralibus presentia causa esse videtur, quæ salinas, terreas, & metallicas, partes, iis admixtas, servat, quippe quæ, illo secedente, aquæ interstitia deserunt, & in fundo colliguntur. Tertius, *Savenrius*, ab antecedentibus in eo differt, quod cum creta maxime effervescat, cum *Græbeckiano* vero, in vicino loco scaturiente, & terra martiali referto, fonte in usum adhibetur. Quartus denique & quintus, *Watrozius* & *Tonneletius* dicti, quorum prior crudam aquam habet, vomitus atque dejectiones cientem, parum in usu esse dicuntur. Elaboratis itaque *Spadane* aquæ cum constant partibus, subtilissimæque sint & levissimæ, summo jure iis, qui infarctû viscerum laborant, commendantur.

Elias Caspar Richards, ordentlichen öffentlichen Lehrers am
Hochfürstlichen Collegio Carolino in Braunschweig, Vers
such einer Historie der Deutschen Sprachkunst.

hoc est,

ELIÆ CASPARIS REICHARDI, PROF. PUBL. ORD.
*in Carolino Brunsvicensi, Periculum Historiæ gram-
maticæ linguæ Germanicæ.*

Hamburgi, apud Jo. Adolph. Martini, 1747, 8.

Alph. 1 plag. 9.

Duabus iste liber utilissimus *Partibus* constat. *Prior* agit de Grammaticis, Germanorum in gratiam scriptis; *posterior* de iis, quæ alienigenarum ergo consignatæ fuerunt. Illa longior centum; hæc non nisi viginti quatuor, membra minora comprehendit. Aute *Carolus Magnus* neque vola reperitur Grammaticæ Germanicæ, neque vestigium. Hic autem eminentissimus, idemque primus, linguæ nostræ magister jure suo colitur. *Otfridum* Grammaticam scripsisse, non negat Cl. Autor. Provocat inprimis ad *Jo. Tritheimii* Catalogum illustrium Germanorum, ubi pag. 76 legitur: *Otfridus*, monachus Wissenburgensis Cœnobii, Ordinis S. *Benedicti*, Spirensis diœceleos, *Rabani Mauri*, Abbatis Fuldensis, quondam auditor atque discipulus, vir in divinis Scripturis eruditissimus, & in secularibus scripturis egregie doctus, Philosophus, Rhetor, Astronomus,

Pars I.

§. 1.

2.

3.

Bbb 2

Poeta

Poeta, & Theologus, nulli suo tempore secundus, ingenio excellens, & disertus eloquio. Scripsit & metro & prosa multa præclara volumina, quibus nomen suum & ingenium ad posterum transmisit; ex eo volumine, quo *Carolus* Imperator quondam *M. barbariem* Theotonicæ nostræ linguæ ad regulas inchoavit reducere grammaticales, edoctus. Multa & miranda lingua materna secundum easdem regulas composuit metro, seu carmine, quæ nemo facile nostræ ætate legere & intelligere potest, quantumcunque sermonis nostri peritus, quippe cum sermo ille regulatus a nostro plus differat, quam Etruscus a Latino. Mirabile tamen est, & lectione dignum, quicquid vir iste composuit, dum in Theotonico sermone regulas posuit, & quasi in versibus pedes & numeros custodivit. Hæc *Trithemius*, qui & *Lib. VI Cap. 3 Polygraphiæ*, *Otfridus*, ait, in sua Grammatica arte linguæ nostræ Theotonicæ, quam, sicut diximus, ex *Caroli M.* institutionibus collegerat, & alios quosdam characteres inseruit, quibus ipsum in arcanis usum fuisse dicit. Quocum consentit *Christoph. Browerus* in *Antiquitatibus Fuldensibus Lib. II Cap. 13 pag. 58.* & *Marcus Velserus* in Boicis testatur, ipsum Germanicæ sermonem, scriptu eam ætate perdifficilem, omnium primum literis tractare aggressum fuisse. Succedebant inter Grammaticos *Jo. Græchus Pierius*, grammatico labori immortuus, *Ladislaus Sumbelinius*, qui descriptionem linguæ vulgaris per superiorem Germaniam, ejus *Gesnerus* & *Simlerus* mentionem faciunt, lucubrasset, *Aventinus* item, *Lutherus*, & *Melissus*. Sed de *Luthero* singularem agitur. Edidit is in primis *Wittenbergæ* A. 1537 in 4, & A. 1544 in 8, libellum sub titulo: *Aliquot nomina propria Germanorum, ad priscam etymologiam restituta. Per quendam antiquitatis studiosum. Lectoribus S. Exemplum dedi vobis, ut plura & meliora faciatis. Valet.* De quo libello jam A. 1532 *Erasmus Roterodamus* in Epistola ad *Julium Pflugium* scribit: *Martini Lutheri vestri, quod addis, de nominibus propriis Germanorum perplacet opusculum.* Invenitur etiam editio, *Urfellis* A. 1559. in 8 publicata, neque deest, adjuncto nomine *Lutheri*, *Wittenbergenfis* de anno 1570, 8, unde collectioni *Lutheri Operum Altenburgensi* fuit insertum, ac deinceps sæpiusculum tam

scor-

seorsim, quam junctim, vulgatum. Adest etiam ejusdem epistola Germanica de arte interpretandi, quam *Dan. Peucerus* non sine historicis, & ad defensionem pertinentibus, observationibus typis repetendam curavit, Autoresque Collationum criticarum Lipsiensium tricesimæ illarum Parti inseruerunt. Inprimis vero *Lutheri* sanctissimarum literarum interpretatio hic in censum venit, ex qua grammaticas suas institutiones hausit *Joannes Clajus*, qui tam elegantem linguæ rationem ipsi Spiritui sancto tribuit. *Bellinus* & *Schielius* itidem ex *Lutheri* scriptis regulis de regimine præpositionum subjicienda exempla depromserunt, ut & *Schortelius*, *Spate*, & *Bædickerus*, ad eundem sese accomodarunt. *Harv. Comringius* in Epistola gratulatoria ad *Augustum* Ducem inter alia scribit: *Versionis Lutheri dictione nihil tersus, nihil emendatus, vel optaverit quæ talium spectator. Dixerit merito ex ista versione, nos Germanos recte scribere, & loqui emendate, didicisse.* Conferri pariter meretur Regionontani Professoris, *Cælestini Christiani Flottwelli*, Dissertatio, ibidem A. 1743 in 4 edita sub titulo: *Lutherus ex versione Codicis S. Germanica Teutonici sermonis Auctor classicus.* Sequitur *Valens. Ickelsameri* Grammatica German. & vita; quem rarissimum libellum ipse usurpavit doctissimus *Reichardus*. Cum hoc libro typis fere convenit Anonymi libellus grammaticus, Coloniz publicatus. Ab hoc proxima est *Laur. Alberti*, alioqui Ostrofranci, Grammatica, Herbipoli scripta ab Autore Pontificio A. 1572, & edita anno post Augustæ Viudelicorum. Eodem, vel sequenti, lucem vidit *Oelingeriana*, quam post quadriennium excepit *Jo. Clajus* Grammatica. Utraque sermone Latino consignata est, posterioris nominatim vita simul exponitur. *Jo. Rudolphi Sattleri* de ratione linguam Germanicam recte scribendi libellus nonnihil habet singulare. Secuta est Grammatica Vinariensis A. 1518, quam *Jo. Kromayerus* comendat. Junguntur etiam de *Levini Hulsi*, *Jac. Bruckneri*, *Jo. Elia Meichneri*, *Jo. Kohlossii*, *Herr. Buscheri*, & *Bartb. Seberai*, huc pertinentibus laboribus observationes. Postremi liber, Vitembergæ A. 1619 editus sub titulo: *Geistliche, weltliche, und hausliche Sprachenschule*, Grammaticæ nomen non meretur, sed infelicis nugarum confusionis, pau-

f. 6-8.

9.

10. seq.

12.

13. seq.

14.

15.

16.

17.

- §. 18. cas si quidem observationes exceperis. Meliorem censuram meretur *Jo. Werneri 'Opθoyραφία*, lingua Germanica scripta; neque minus *Telemanni Olcarii* Grammatica, puerorum imprimis captui accommodata. Huic succedunt ejusdem civis, *Christiani Guinzii*, labores, tum ad Grammaticam generatim, tum singulatim ad recte scribendi modum, spectantes. Qua simul occasione Autoris de vita non vulgaria memoratur. Ita vero descenditur ad laudes Societatis frugiferæ, nominatum *Jo. Ge. Schottelii*, cujus & grammatice labores & poetici distinctius explicantur, neque gloriosum vitæ curriculum reticetur. Silentio quidem involvitur *Ge. Phil. Harsdarseri* vita, sed allegantur, qui designant, plures ac locupletissimi testes; qua simul occasione *Sigmundi de Birken* amentio injicitur. Accuratior vero scriptorum illius, linguam Germanicam contemplantium, index subjicitur, singulatimque describitur Specimen Philologicæ Germanicæ. Deinceps varia de *Cesio*, alias *Blau* dicto, deque illius scriptis, non sine judiciis, narratio occurrit. Describitur *Philippus* iste a *Zesen* tanquam vir honestus, officiosus, fidelis, gratus, eruditus, laboriosus, attamen simul infortunatus, vagus, arrogans. Natus est Priraviæ in vico prope Dessaviam A. 1619 patre & avo sacerdotibus loci. Literis operam dedit Vitembergæ, doctore præsertim *Buchnero*; mortuus est A. 1689, nobilior, quam fortunatior, quod singularibus multis documentis comprobavit Noster. Primarij Cæsiani fuerunt *Jo. Bellinus* & *Sam. Putschky*. Ille Pomeranus, hominis pagani Grossenschœnfeldiz filius, natus A. 1618. Sero se literarum studiis accinxit, sed tanto celerius processit Neorupini præsertim ac Halæ, Wismariæ & Hamburgi in Gymnasiis, inque Academiis Vitembergenfi ac Helmstädiensi. A. 1650 Rector Parchimentensis factus est, hinc Wismariensis, ubi A. 1660 decessit, non paucis in reu literariam, inque linguam nostram, meritis inclutus, licet hic nec vitis carens, quibus tamen magis obruebatur alter. Impugnabant *Cæsianam* scribendi rationem *Jo. Girbertus* debiliogibus armis; fortioribus *Andreas Tscherning* atque alii. Inprimis, ad notationem linguæ Germanicæ quod attinet, commendatur *Jo. Klaubergii*,
Phi-

Philosophi *Cartesiani*, Ars etymologica Teutonum, cujus regulas præter alios *Morbofius* & *Eccardus* scriptis inferuere suis; simulque cum nostro doluerant, de causis linguæ Germanicæ linatissimum sine dubio scriptum injuriam nobis temporum invidisse. Hac simul occasione vitæ curriculum *Klauberigit* designatur, & ardor, in linguam Germanicam quo accensus fuit, describitur. Vita quidem excerpta est ex *Henr. Christiani Henninii* descriptione, *Clauberigitianis* Operibus philosophicis, Amstelodami A. 1691 duobus Volum. in 4 junctim editis, præfixa. Succedit huic *Ditmarus, Jo. Vorstius*, Bibliothecæ Brandenburgicæ præfectus, & Gymnasii *Joachimici* Rector, qui varias singularibus de verbis observationes juris publici fecit. Idem tentavit ausu majore, sed impari successu, *Isaacus Palmannus*, ridiculum caput, licet ingeniosum, Germanica Latinis, Poeticis libera, quadrata rotundis, confundens, quod rarioribus quibusdam speciminibus probatur. Sanius erat *Christianus Pudor*, Gubenlis, quem plane obscurarunt lumine suo *Dan. Ge. Morbofius* & *Jo. Ludov. Praschius*, notiores omnino, quam quorum hic laudes repetamus, justissimas illas ac meritissimas. Hac data occasione simul *Mich. Richeyi* Idioticon Hamburgense laudatur. Æque vel strictim tanguntur *Ge. Henr. Ursini, Matth. Brendelii, Ge. Christoph. Peiskeri, Merici Casauboni, Guil. Somneri, Andr. Helwigii*, scripta etymologica, itemque *Hier. Hornschuchii* Corrector, & *Gebb. Overbeddenii* ars scriptoria Germanorum. Magis, & jure quidem, laudatur *Jo. Bædikeri* Grammatica, eademque occasione Autoris vita & scripta reliqua tractantur. Laudat ipse donum poeticum *Joach. Fellerus*, ita canens:

Cum multi eximii sint Teutonum in orbe Poeta;

Tute Poetarum nucleus esse potes.

Inter ipsius scripta poetica sunt Nymphæ Mycalæ Carmina Germanicum, & Epigrammata juvenilia, inter quæ palmam accipit vaticinium illud, anno ætatis 16 editum:

Nascitur in Regis Fridericus monte, quid isti

Prædicunt Muse? Rex Fridericus erit.

Sequuntur *Casparis de Stiler*, Serotini qui cognomen in fructifera societate habuit, conscriptiones, ut & aliz grammati-

ca,

53.

54 seq.

57.

58.

59.

60.

61.

62.

63.

64 seq.

§. 67-70.
pag. 5 seq.

§. 70-100.

ca, poetica, epistolica. Has inter *Grosgebaueri* quidem Hodegetam linguæ Latinæ Teuto-Grammaticum Jenæ A. 1692 proditisse novimus, Hodegetam linguæ Germanicæ neque nos invenire potuimus. Memorantur præterea *Aug. Nath. Hubneri* Institutiones; *Ahlii*, *Dunkelbergi*, *Sambachi*, *Allandi*, *Grünwaldi*, *Habelii*, *Kronii*, *Libii*, *Schiltneri*, *Schattgenii*, *Strußii*, *Leibnitii*, *Eccardi*, *Egenolfii*, *Lascheri*, *Longolii*, *Eisleri*, *Tallneri*, *Dicmanni*, *Hartmanni*, *Reinmanni*, *Spannuthii*, *Freyeri*, *Wahnii*, *Steinbachii*, *Hallbaueri*, *Schatzii*, *Solbrigii*, *Wachteri*, *Schmottcheri*, *Heinischelii*, *Pitschelii*, *Schwabii*, *Poklii*, *Frischii*, *Wipplii*, *Haltauffii*, *Vorsatzii*, *Schilii*, *Weichmanni*, *Gravii*, *Antespergii*, atque aliorum, labores, vel Grammaticam universam, vel notationem & vocabula, vel scribendi rationem, spectantes. Contemnuntur autem merito & carpuntur *Goropius Becanus*, *Wakius*, *Ansförge*, *Max*, *Scumius*, *Chtorenius Germanus*, atque alii hujus generis scriptores: ut inter priores eminentioribus singularis quoque laus, & fusior ipsius vitæ descriptio, subinde impenditur. Superest posterior *Paris*, brevior illa, & viginti quatuor modo membra complectens. Occurrunt hic *Stephani Ritteri* Grammatica, *Nath. Duezii* Compendium, *Ge. Hickesii Thesaurus linguarum veterum septentrionalium*, *Jo. Angeli Sumarani*, equitis Hispani, Grammatica, Collegii Hibernici, Salamanticæ instituti, janua, in qua consignanda *Isaacus Habrechtus* occupatus fuit, *Matthia Belii* Grammatica, ut & *du Puis*, *Leopoldi*, *Petri Canelii*, Gallorum nominatum in gratiam consignatæ, *Santo de Ramlo Grammatica della Lingua Tedesca*, *Bened. Beileri* Grammatica, Anglis scripta, *des Edelm Minerva*, ut & *Offelii*, *Rüfenbergii*, *Schalleri*, *Foreti*, *Crispini*, *Tiliandri*, *Barenii*, *Helmanni*, *Junkerii*, *Roterii*, *Dobratzkii*, *Andr. de Glataw*, atque aliorum, lucubrationes. Quas quidem hic fusius exponere, non est propositi nostri, quibus jam sufficit, literatissimum Autorem ex merito laudasse, atque monuisse, ut, si quid nostræ valent preces, uberiosem historicæ hujus partis tractationem, ipsam, cui se intentum profitetur, Grammaticam Germanicam, communibus omnium votis, divina clementia nixus, quamprimum largiatur.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Julii Anno MDCCXLIX.

ΤΑ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΑΠΑΝΤΑ. HIPPOCRATIS Opera omnia, cum variis lectionibus, non modo huc usque vulgatis, verum ineditis potissimum, partim depromtis ex Cornarii & Sambuci Codd. in Cæsar. Vindobonensi Bibliotheca hætenus asservatis & ineditis, partim ex aliis ejusdem Bibliothecæ MSS. libris, ac denique ex Mediceis Laurentianis MSS. Codd. collectis; quarum ope sæpenumero Græcus contextus fuit restitutus. - Accessit Index Pini copiosissimus, cum Tractatu de Mensuris & ponderibus. Studio & opera STEPHANI MACKII, Elisabethæ Christianæ Aug.

Aulæ Medici.

Tomus II.

Viennæ Austriæ, prostant apud Leopoldum Jo. Kaliwodæ, Imperialis Aulæ Typographum, 1749, fol. maj.

Alph. 4 plag. 9.

Sunt inter externos, qui putant, bene multi, curam elegantiorum literarum, ita Græcas & Latinas appellare mos est, e Germania nostra prorsus exulare. Quos opinione sua falli, præter alia non pauca, quæ in hoc genere dedimus, etiam hæc splendida profecto Hippocratis editio convincere potest, vel ibi locorum curata, unde præclari olim

Ccc

parum

parum expectabatur. Valde tamen dubitamus nos quidem, eane effectura sit, ut ad maturitatem & virile robur in hoc genere literarum profecisse, & æque intelligentes erudita hujus quasi mercaturæ deinceps exteris videamur, atque gentes, quæ eam a longo tempore suo quasi jure velati monopolium exercuerunt. Dubitamus, ut præsentem in rem veniamus, effecturane sit hæc *Hippocratis* editio, ut, ejus autorem provinciam suam invasisse, id est, satis attulisse industriz, satis cum Coq; sene consuevisse, & veluti cohabitasse, idem sibi persuadeant. Consilium de patre medicorum & medicinæ ab injuriis temporum hominumque vindicando laudem mereri, tam diffidetur nemo, ut potius fuerint nuperrime, quæ toto animo illud agitarent, præclari viri, quos inter Ill. *Trillerus* noster primo videtur loco nominandus. Quam etiam non ineptis cum præfidiis hoc opus suscepit *Mackius*, Vir illustris, patet ex illis, quæ his ipsis in *Actis Mensis Januarii Anni 1745* fuerunt exposita; quæ ut repetantur, necesse non est. Si quis tamen paulo attentior, quæ a præclaro Viro præstita fuere, cum iis conferat, quæ præstari debebant, in eam ille pronus veniat opinionem, Viennensem hæc editionem non satis ad maturitatem adductam, & quæ par erat, ornata excultam, sed per trepidationem, & occupandi studio, excussam fuisse, cum consultius fuerat, reprimendo tantisper conatum, & plura interim comparando adminicula, quandoquidem præsentia non sufficiebant, moræ & ingrati laboris patientia majorem laudem redimere, promissis suis publicæque expectationi satisfacere, & id denique hac ratione consequi, ne quis adornandæ perfectioris editionis paulo post seu desiderium, seu consilium, capessat, neve impensarum, quæ sane, ut in splendidum opus, contemnendæ non sunt, emtores pœniteat. Quæsi jam sunt plures, si quis unius & alterius Codicis collationem nactus fuerit, eum protinus, qui hujus sæculi pravus mos est, ad effundendum suum thesaurum rüere, novamque sui scriptoris editionem adornare. Quod si minuto scriptori contingat, leve damnum, & in parvi æris jaçtura solatium, est. At scriptorem tam voluminosum, quam est

est *Hippocrates*, non audeat studiosus literarum identidem magni redinere, vix intra medium seculum librarius recudere. Melius sane, & magis in commune bonum, factorus videbatur præclarus Editor, si viam secutus esset, quam *Drosicius* monstravit, qui, cum haberet luculentas ad *Actium* e MSis Codicibus accessiones, non ideo novum *Actium* dedit, sed, quacunquæ tandem impulsus causa, eas, peculiari libello comprehensas, publico in loco proposuit. Cujus instituti commoda intelligens etiam *Cel. Montfauconius*, *Ptolemæi* Geographi, *Xiphilini*, & aliorum, collationes, e bonæ notæ Codicibus depromtas, in *Paleographiæ Græcæ* præstitit. Eo nempe res illa tendit, ut, si quis deinceps operi par futurus talium editor existat, his utatur paratis opibus, easque suis aliunde quasi conscriptis copiis supplementum adjungat. Nam ad veteres quidem libros edendos, præter judicium criticum & aciem diligentiam, domesticas opes, nihil prodest magis, quam apparatus Codicum manuscriptorum, tanto utilior, quanto copiosior. Tam enim non est bonus, qui passim a se non deficiat, tam non malus, quin interdum succenturietur.

Sed, ne opus, alibi vehementer laudatum, inmerito carpere videamur, danda nobis est opera, ut exemplorum documentis evincamus, *Clariss. Mackium*, professum utriusque *Hippocratis*, tam Græci, quam Latini, emendatorem, licet multa depravata loca in suam integritatem restituerit, quod non possumus non agnoscere grati & collaudare, tamen vicissim multo sæpius vulgatorum Codicum pravas lectiones melioribus, quas manuscripti suggerebant, prætulisse, & has posteriores ad variantium lectionum classem, & ad limam paginam, velut in exilium, ablegasse; quod tolerari debuerat, si semper & ubique vulgatos affectari decrevisset; nunc autem absque delectu modo emendare, modo omittere, & quod una fidelia delibari debuerat & potuerat opus, id imperfectum & rescindendum aliis tradere, viderint alii, num prudentiæ & modestiæ criticæ nomen mereatur, & num *Cl. Editor* ubique intellexisse suarum variantium lectionum vim & pretium censendus sit. Demonstrabimus porro, absque causa ipsum & præpro-

pere vulgatas lectiones ideo tantum repudiasse, quod a Codicibus suis illæ aberant; quamvis de cetero recens investis aut nihil essent deteriores, aut manifesta probitate præstarent. Denique, quod maxime fieri oportuerat in corrupto Scriptore, acumen criticum non exercuisse, sed aut incrustasse, aut sicco pede transisse, vitia, in quæ cum vulgatis manu exarati consentiant, & tandem, quod e superioribus efficitur, Latinam interpretationem proflus non ut decuerat reformasse. Nam, quod *Hippocratis* anatomica, physiologica, cetera in universam artem medicam peccata, quæ recentiorum fortuna, sagacitas, & industria, apprehendit atque correxit, vel leviter non perstrinxerit; quod in loca Cui nostri, quæ a vetustis Medicis passim laudantur & exponuntur, non inquisiverit; quod *Hippocratem* neque secum ipso, neque cum *Aretæo Cappadocæ*, compararit, qui cum limitatione studuit exprimere; quod, quæ hujus & proxime superiorum ætatum eruditi homines in *Hippocratem* commentati fuere, nullo in censu, & indigna memoratu, habuerit, quod operi suo, ut paucis rem omnem complectamur, floridam & philologicam eruditionem parte omnem ademerit; ea quidem nolumus ipsi defectum titulo imputare. Id vero, quod promissimus, nunc agemus, &, ne nimis simus, quod facile fieri possit in tanta rerum copia, neque, pro arbitrio vagando, vexata loca studio delegisse videamur, uni soli *Hippocrati* libro nos alligabimus, quem fors objecit, specimen exhibitori, e quo constet, quantum adhuc supersit operæ, si quis aliquando repurgando *Hippocrati* animum serio adjiciat aptus & strenuus Criticus, idemque Medicus.

Esto itaque Liber, quem hic pertractabimus, *primus de Morbis*, e quinta Sectione. Hoc enim *secundum* novæ hujus editionis *Volumen* ea complectitur omnia, quæ olim *Foesius* in sua quartæ & quintæ Sectioni, ex sua mente, attribuit, id est, *τὰ ὑμνοῦκα* & *τὰ ἰεραναῖα*. Incipit dictus Liber a pag. 174 novæ editionis. At nos ejus quidem paginas citare omitemus, ideo quod in ea lineas æque nobis numerare, ac lectori indicatas invenire, operosum foret. Citabimus ergo paginas & lineas editionis *Frobenianæ*, quæ diligenter demonstratæ prostant.

Psi-

Primo igitur loco dabimus indicem earum lectionum, quæ
 a Codicibus Manuscriptis oblatae quavis, sprete ratione, &
 cum deberent in textum recipi, ad variantes lectiones aman-
 datæ fuerunt, e quo intelligetur, hanc editionem excellentes
 profecto res, sed sinistro consilio abstrusas, continere. Tale
 est, quod pag. 129 lin. 15 edit. Froben. legitur, καὶ ὁ, τι ἀπαν
 ἐστὶν ἐν αὐτῇ ἐν, καὶ πάντα ὅτι ἐν. Medicum oportet nosse,
 quod totum in ea (arte medica) unum est, & omnia, quod
 unum. Ita exhibet Latine interpretatio. Sapit aliquid my-
 sticum. Putes fere, particulam spiritus, qui superiore Seculo
 Jacobum Behmium rotabat, Hippocrati quondam insedis-
 se. Atqui potuerat, præter proxime sequentia verba, Codex Manu-
 scriptus, ni ipsam veram lectionem, ejus saltem vestigia, prode-
 re. Nam pro ultima voce ἔν habet ἐν. Unde patet, legen-
 dum esse locum sic: καὶ ὁ, τι ἀπαν ἐν αὐτῇ ἐν, καὶ πάντα
 τοι, ὁ, τι ἐν, ἐν. Medicum oportet nosse, quid prestare va-
 leat ars medica, & e contrario, quid non valeat. Πᾶν & πᾶ-
 λιν permutari in Codicibus MSis, ipse Cl. Machius pag. 193
 not. 175 monet. Eadem pag. lin. 21 non debuerat omit-
 ti egregium Codicis supplementum. Vulgo circumfertur:
 καὶ ὁ, τι κακὸν ἐπὶ κακῷ, ἀνάγκη γίνεσθαι. Codex: καὶ ὁ, τι
 κακὸν ἐπὶ κακῷ γενόμενον ἀγαθὸν ποιεῖ, καὶ ὁ, τι κακὸν ἐπὶ
 κακῷ ἀνάγκη γίνεσθαι. In quibus nihil desideres, nisi vocem
 ἄλλοθριον ante γίνεσθαι addendam. Medicum oportet nosse,
 quale malum vertat in salutem agri, si superiori alteri malo
 superveniat (ut metastases criticæ e. c. e pulmonibus ad paro-
 tides, ad inguina, rediens ad articulos arthritis, febris apo-
 plexiæ superveniens, &c.) & quale malum e contrario non
 possit perniciosum non esse, si alteri malo superveniat, ut capus
 hæso convulsiones, hydropico gangræna, &c. Lin. 28 vulg.: καὶ
 ἐστὶν ἐν τῷ σώματι. Codex integrius: καὶ ἐστὶν αὐτὸ ἐν τῷ σώ-
 ματι. Lin. 34 vulg. ἀλλὰ τέτων. Cod. ἄλλ' ἂν τέτων.

Pag. 130 lin. 1 post ὑδρωπα fuerat addendum e Codice:
 καὶ σπληνὸς οἴδημα εἰς ὑδρωπα. Lin. 12 vulgata: ὁ μὲν τοι και-
 ρὸς ἐστὶν ἐπὶ πᾶσιν ὁ ἄνθρωπος ὅ,τι ἦν τις πρὸ τῆς τῆ ψυ-
 χῆς μεθίσταται ἠφελῆθῆ, τῆτο ἐπὶ ἐν καιρῷ λάβῃ, ἠφελῆται
 debue-

debuerant sic refingi, Codice viam monstrante: ὁ μὲν τοῦ καιρός ἐστίν· ἐπὶν πάθῃ τι ὁ ἀνθρώπος ὀπίσθην, ἢν τις πρὸ τῆς τῆν ψ. μ., ὠφέληται (est optativus). τῆτο ἅπαν ἐν καιρῷ ὠφέλησεν. *Opportunitas (vel τὸ oportune optulari) tale quid est. Si malorum, modo recensitorum, aliquid passo alicui alteri opem tulerit, antequam iste exspiraverit, totum illud oportune fuerit optulatur.* Versu 16 debuerat recipi ὀδύνας δ' ἐγγύνοσται. Versu 17 καὶ γὰρ καὶ μὴ παρόντος. Pag. 131 lin. 18, puncto post καθάψει fixo; ἐξ ἐν ἡμέσῃ, quarum vocum duae priores a vulgatis absunt. Versu 30 & deinceps mancus & corruptus existat in vulgatis omnibus, & in hac quoque, quem, quod ex ima ora discas, MStus Codex tam egregie restituit, ut nil supra. Sic enim is habet: ἐχ ὁμοίως ἐπαπένοι. χρεῶν γὰρ (non χρεῶν, ut male bis exhibuit Editor.) πεπονθέναι αὐτῶν δοκέουσι. τὰ δὲ ἕλκα φλεγμοῖσιν καὶ ἐν τῆσι νέουσι ἐστὶν ἡσὶν ὀδύνας γίνεσθαι, ταῦτα δὲ ἐ δοκέουσι χρεῶν εἶναι γίνεσθαι αὐτοῖσιν, ἐστὶν. τὰ τοιαῦτα ὡς γίνεσθαι νεῦρον, ἢν διακοπῆ, μὴ συμφύσαι, μὴδὲ κύσει, μὴδὲ ἐντερα, ἢν ἢ τῶν λεπτῶν, μὴδὲ φλέβα ἀμοιβῶν &c. E quibus primum hoc discas, *Chartierium* verba νεῦρον usque ad δέρμα male a superioribus avulsisse, & ab iis quintum Caput exorsum fuisse, cum debuerat a voce ἀρχῆ. Deinde loci sensum hunc esse. Morosi & stupidi aegri, quales sunt plebeji, Medicinam indignis & miserandis modis excipiunt. Si quod enim is aegro medicamento exhibuerit, a cuius usu non tantum non melius confectum se habeat aeger, sed altero die pejus quoque, criminatur Medicum. Si vero medicina profuit, non tamen perinde laudant, putantes, aegro id contigisse, quod oportebat: (quod Medicus ex officio & professione sua praestare debebat, ipsi jure suo pro mercede sua flagitare poterant,) non autem reputantes, mala quaedam artis & Medici vitibus potiora esse. Itaque non reputant naturals, & non expugnanda necessitate contingere, ut ulcera, dum fiunt, astuant, ut morbis quibusdam adhaerescant doloribus non reputant, necesse prorsus esse, ut haec contingant, quae nunc recensibitibus, aegrum ruptum nunquam coalescere, quicquid egeris, neque vesicam, &c. Graeca pariter

ter atque Latina hæc cum vulgatis si quis conferat, non parum discriminis deprehendet. Etiam in his, quæ *versu 42* leguntur, ἀπώσσειν λαβῆν δὲ δεῦ, quæ vehementer apprehendere oportet, ea apprehendendo premere. Ita convertiunt. Atqui Codex habet: ἀπώσσει ἐμβαλῆν δὲ, ἀ δεῦ, ἰσχυρῶς, καὶ λαμβάνοντα πιέζειν. Fascias adstringere, ubi oportet, firmiter, & dum id fit, musculosam carnem vola manus comprehensam intrudere. Scilicet ἐμβαλλεῖν idem est, quod δεσμῶς ἐμβάλλειν: vel & χῶρα subintelligitur. *Pag. 132 lín. 21* debuerat e Codice MSto sic restitui: ἀπόλλυται. ἀπόλλυται δ' ἢ, καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἔρηται, διαπύου τῷ πλεούμενος γενομένης, ἢ καὶ τῆς γαστρὸς φυσίως καίτω. Ita procul dubio fuit in Codice, quamvis Var. Lect. Mackiana locum secius, neque integre, exhibeant. *Versu 38* insignis est locus, cui *Cornarius* in editione *Frobeniana*, ceu insigniter corrupto, asteriscum præfixit: Συμφέρει δὲ τῷ τοῖσι τοῖστίοισιν ἢ καταρχῶς λάβης θεραπεύειν, ὥστ' αὐτὸ φλέβες ἐξέιμνοι ἐκ τῶν χειρῶν. His (a rupta vena in phthisim vergentibus) confert, si circa exordia curandos susceperis, ut & manuum vena (sanguinem) emittant, & victus ratione utatur, ex quo & sicciſſimus & maximo exsanguis evadat. Ita vulgata interpretatio, sic satis, quidem bene, quantum ad sensum; scabra tamen ista sunt, qualia Græca quoque, quorum ad emendationem id unum, at non contemnendum, confert Codex MStus, quod præfert, ordine mutato, λάβης ὥστ' θεραπεύειν. Procul dubio recte. Quo constituto, jam ad emendationem via plana est, quæ non potuerat Editorem effugere, si diligentius, quam fecit, Hippocratem ipsum secum comparasset. Locus huic geminus habetur *pag. 138 lín. 27*: τέτω (sic lege, non τέτυ,) Συμφέρει τὴν φλέβα ἀποχάσαι τὴν ἐν τῇ χειρὶ. Unde constat, in præsentē loco aut ἐχασμένα, aut, si intricatius inhærendum sit vestigiis literarum, ἐξυσμένα, legendum esse. Talem si curandum ab initio morbi statim nactus fueris, confert venarum in manibus sectio, & diæta exsiccans &c. *Versu* porro 43 debuerat recipi προσπίπτει loco vulgati ἰζάνσι: item *versu 45* πάχυσί τε τοιαῦτα, absque τὰ. *Versu 48* loci

cus e Codice integrari, qui sic habet: σήπεται τε καὶ γύπται πῦον. σήπεται δ' ἐπὶ τῶν Φρενῶν κεχυμένον (lex hæc voces postremæ abluunt ab inpressis) σήπεται &c.

Pag. 133 versu 34 delendum fuerat, autore Codice, ἢ in istis vulgatis: τὰ ἐπιφύοντα κακὰ ἢ τὰ ἀποφύοντα, & versu 36 δι' ὀλίγον edi, ut pag. 134 lin. 2 & 15, & pag. 136 lin. 14, & tibi non? Pag. 135 lin. 5 καὶ ante ὀκτάων inferi. Versu 26 ὀλεθριον τῆτο deleri, jussu Codd. continuari præcedentia sequentibus, & in fine periodi scribi, δι' ἂν ἐφθάρη, quæ est superioris membri apodosis, quemadmodum supra erat ἐξ ἂν ἤμεσε pag. 131 lin. 18. Versu 28, ἢ ἀφ' ἄνω περ- scribit Cod. MS. Versu 36 τρόπω τῷ αὐτῷ. Quod absque dubio rectius, quam vulgata, quamvis ea recurrit pag. 136, 5, ubi Codices silent. Sed hæc minutiora. Id majoris momenti, quod lacunam, quæ versu 43 habetur, Codex egregie suppleat. Vulgo circumfertur σπασθὲν φραγῆ, μὴ φραγῆ δὲ παντελῶς. Multo rectius Codex (nam vulgata ipsa sibi contradicunt) σπασθὲν φραγῆ, ἢ σπασθῆ μὲν, μὴ φραγῆ δὲ παντελῶς. Pag. 135 lin. 14 pariter insignem operam fert Codex deficienti vulgata. Hæc ita præfert: δοκέειν ἐνιοι αἰουῖσι τὸ εἶγμα μετασῆναι τὸ δὲ ἐκ ἀνωσόν. ἐγγυτάτω δὲ ἄλλος ἐστὶν ὀκίσα τοιαῦτα. Quidam putant, ruytionem (ita vertitur) ipsi transmutatam esse: at id fieri non potest, sed (imo vero æquæ) quæ sunt ejusmodi ulcers sunt proxima. Quid in his boni sensus, quæsumus, inest? Apparet, ante ἐγγυτάτω ratiocinii alterum membrum deesse. En illud e Cod. post ἀνωσόν statim inferendum, ἄλλος γὰρ μετασῆναι ἐν ἀνωσόν. Similitudo verbi librariorum oculos in errorem induxit. Putant aliqui, sibi ruytionem alio transmigrasse. Id vero fieri nequit. Nam vicus transmigrare de loco in locum nequit. Atqui hæc talia, dolores a spasms, proxime ad ulcerum indolem accedunt. Lin. 24 præstiterat Codicem sequi; saltem pro μεθιστάων scribendum esse vel μεθεστάων, vel μετασῆναι, etiamsi Codex non admoneret, potuerat tamen vel Grammatica Græca monere. Versu 36, προσσυμφῶν (ita leg.) ἐξω τῷ ἔσω rectius Cod. quam τῷ ἔσω vulgata; item versu 40, ἢ γὰρ σὰρξ ἢ τῷ ἄλλος, &

& ἀχολαύτερον: & versu 43 ἴσασπῆ. Pag. 136 lin. 1 ἢ πόνου ἢ κατὰ γυμνασίην. Pag. 137 lin. 10 ὑψηρότατον γὰρ τὸ ἀνθρώπι-
 πῶ φλέγμα. Versu 16 συνπύρηναι καὶ ἐπ' ἰουτὰς ἰούσαι
 πηγνυμένα τε καὶ συνιόντος τῆ αἵματος. Ita nempe in Co-
 dice fuisse, nulli dubitamus. Versu 22 ὑπερθερμασίης. Ver-
 su 24 μεδίῃ. Versu 42 καὶ ἄσω ἐν ταύτῃ. Pag. 138 lin. 2
 debuerat lusu Codicis ὕγρῃ expungi; versu 17 καὶ πύεται
 pro καὶ ἐμπυῦται scribi; versu 33 ἀμφὼ ἀπὸ τῆ αἰσῆ, ἀπὸ
 ξηρῆ, & versu 43 vox ἴνδον, ad sensus integritatem omnino
 necessaria, inferi, quia vulgatæ carent, hunc in modum: καὶ τὸ
 μὲν ἴνδον ὑπὸ πολλῆς; pag. 139 lin. 19 reponi τρεῖς, pro
 ἔτα; & lin. 39 κεννημένῃ ἢ τὴν εἰσθίαν κίνησι.

Hæ fere sunt, præter minuta quædam, quæ seu casu, seu consilio, præterimus, lectiões meliores, quas Clariss. Me-
 ckius, professor Hippocratis emendator, e Codicibus suis in
 textum Libri I de Morbis intulisse debuerat, non tamen intu-
 lit. Quod factum quo nomine queat excusare, ipse viderit. Fa-
 ctum tamen non miramur, qui usu didicimus, non semper rite
 collocare suas opes, qui abundant, & sæpe, qui rite collocaturi
 essent, indigere. Jam indicabimus breviter secundo loco le-
 ctiones vulgatorum librorum, quæ deterioribus Codicibus
 MStorum permutatæ, & concedere iussæ, fuerunt. Pag. 129
 lin. 8 non debuerant ejici ἢ μὴ θανάσιμα, neque pag. 130
 lin. 34 damnari ἐξήσθησθαι, neque pag. 131 lin. 3 ὑψύδρω, ne-
 que lin. 15 ἀπὸ τῆ σπληνός. Præterquam enim, quod Grecum
 non sit καθάρειν ὑπὸ τῆ σπληνός, pro ex splene ex-
 purgare, quænam erat ratio, phrasin hic sollicitandi, & mutan-
 di, pag. 132 lin. 2 vsro & alibi conservandi? Versu 25 vulga-
 tum ἐδύτης debuerat servari, aut saltem ἐδύτης scribi; non
 enim genitivus singularis, quod credidit Cl. Editor, sed dati-
 vus pluralis, est; item versu 133 lin. 16 ἔπατα ἐπὶ μάλ-
 λον, & pag. 136 lin. 8 ἢ τε ὡρη, & lin. 15 πάχουσι ἔτοι τῆ-
 των, & lin. 31 ὀμαλῆς: (nili ὀμαλῆ, quod Viennensis edi-
 tio præstat, operarum error sit,) item pag. 137 lin. 8 μάλο-
 στα δὲ καὶ ἰσχυρότερον. Pag. 138 lin. 12 dubium, an non reti-
 neri debuerit ὑγρανομένη, pro quo repositum e Codice δια-

ῥευμασιώμενα. Idud enim prius est *mobile factū*; quod sensum non incommodum fundit. Id vero extra controversiam est, *versu 18 τὰτε ἐπελθόντι* vulgatorum rectum esse. Forte pratervidimus alia id genus.

Tertio loco desiderabamus, ubi Codices manuscripti juxta & vulgati nos & *Hippocratem* deserunt, ibi Clariss. *Mackium* opem criticam, ab ingenio suo depromptam, non attulisse. Quod quam necessarium, quam etiam per se facile, factu fuerit, efficiemus, ut appareat, indicando loca libri, quem tractamus, adhuc corrupta, & pro virili nostra emendando, quemadmodum in saepioribus jam fecimus, ubi opportunitas & rerum series invitabat. *Pag. 129 lin. 9* legitur *διόσα ἐρδομεθα ἢ κακὰ αἰν' αὐτέων ἀποβαίνει, ἢ ἀγαθὰ*. Ratio sermonis jubet *ἀποβαίνεν* scribere, & vel ipse *Hippocrates* potuerat ea de re monere, qui eadem *pag. versu 37 ἐρδομεθα τὰ τοιαῦτα ἀπολλόντες τε καὶ μη*. Confer. *pag. 131 lin. 26*, & alibi. *Versu 30* pro *ἀνάγκη* scribendum esse *ἀνάγκη*, & structura verborum, & ipse *Hippocrates*, monet, paulo post scribens, *τῶν νοσησάντων τὰ τοιαῦτα ἔχει ἀνάγκη*. *Versu 34 πτερωσιώμενα*. *Pag. 130 versu 2 ἐπιλαμβάνων* & *ποιεῖν*. *Versu 3 καὶ ἀπονείσθῃ*, quando tonum suum amisisset, pro *πονέσθῃ*, doleat, quod verbum quam sit incongruum ibi loci, deprehendet, quisquis secum repuret, *Hippocratem* de ictu capitis absque externa laesione loqui, quem, ut intus concussio cerebro, visus, auditus, & voeis, omniumque omnino sensuum externorum, jactura confestim consequatur, quicum sensus doloris consistere nequit. Tali enim ictu concutitur tantum cerebrum, & internorum sensuum officina turbatur atque confunditur, meninges autem, doloris sedes & causa, non laesantur, ideoque non dolent, nisi forte obtuse, & si vel maxime dolerent, intus confuso cerebro, non multum sentiret homo dolorem; qui major est in cerebri vulneribus & laceratione, de quibus proxima ἢ δι τρεθῆ agunt. *Versu 16 πτερωσιώμενα* lege; *versu 17 ἐκ ἀρμίστων* (non ἀρμίστων) non congruus; *versu 25 ἐς τυχόν* (pro ἐς τάχα,) id est, *ἀστυχεῖ*; *versu 32 καὶ φαρμάκων δόσι*, quando opus est medicamentos

μειντο; pag. 131 lin. 16 προύσαν. Versu 40 post λόγον delendum punctum, & omnia uno tenore continuanda. Pag. 132 lin. 12 legitur *σίαλον πιερότερον, salivam solito magis amaram esse illis, quibus phthitis a materia destillante subrepat.* In qua lectione nihil videntur, quod seu medicæ theoriz, seu experientiz, repugnet. Saliva enim hominis, si sana est, est *ἄπικος*, nullum saporem habet; quem si accepit, salibus, aut oleis, infecta est, & a sero quidem acri, calido, mordace, æque saliva sit amara, atque lachrymæ. *Churrierius* tamen *πιερότερον* malebat, & hoc prebat *Clariss. Machius.* Forte habuerint illi suas rationes id præferendi, quæ nos latent. Si quid mutandum sit, quod non putemus necesse esse, quidni potius *πιερότερον, subringuam*, malivius? Phthificis profecto subdulcis, & nauseosa, & viscidior, saliva est, cujus rei causa vel titones non latet. Versu 35 ἔ καὶ delenda, ut vitiozæ reliquæ litterarum *ος* in proxime præcedente *κίρσος.* Pag. 133 lin. 7 post *καὶ σαπῆ* excidisse quædam videntur, quorum hic ferme sensus fuerit: *Ἐραπύονταὶ δὲ ἔτοι ὡς εἰ ἐκ πλευρίτιδος ἔρχεται γινόμενα. καὶ τότε γὰρ &c.* Versu 31 *καὶ, ὡς περ ἀρτηαὶ αἰνῆ τὸ μὲν &c.* Vers. 34 *εἰ δὲ σάρκος φθίσει τηκόμενον μάλλον.* Versu 39 *ἐκ ἐν ἐσὶ τῷ ἀκρῖβῆς.* Non est igitur alicui certum *ἔ exploratum.* Versu 40 est maxime vexatus locus, nodus vindice dignus. Ait *Hippocrates*, de tempore phthificis fatali certum quid constitui non posse, diuè trahant, an brevi finiant: *ἔδὲ γὰρ ἔτος ὁ χρόνος ἀκρῖβῆς. ἔσ ἔνα λήγσῃ, ὡς τὰ πολλὰ ἔδὲ αὐτὸ τῆτο ἐκπύει.* Sic vulgo circumfertur Græce, & Latine sic: *Neque enim certum hoc tempus est, quod aliqui proferunt, cum plerumque hoc ipsum superet.* Mali corvi malum ovum, quod ajuunt. Græca corrupta non poterant meliora Latine generare; aut pro sapientia non reputabant interpretes, cum Græculis librariis non delirare velle. Codices *Machiani*, quamvis locum non expeditant omnino, duo tamen suppeditant momenta, quæ attentior, velut vestigia, persecutus, non difficulter scripturam ab *Hippocrate* profectam agnoscat. Et primum quidem minoris momenti est, *τὰ πολλὰ* in Codd. desiderari; sive adit.

sive desit, parum interest; at illud majus est, quod Codex *ἐκποιῖν* pro *ἐκπίῃ* exhibet. Egregie profecto. Unde sequitur, pro *αὐτῷ τῷτο* legendum esse *ἐπιαύσον*. Est ergo locus ita constituendus: *Ne iste quidem temporis ambitus satis certus est, quem aliqui phibiticiis præsintant, perhibentes, illum (ambitum) ut plurimum ne annum quidem integrum conficere, ὡς τὰ πᾶλλα ἔδδ' ἐπιαύσον ἐκποιῖν.* Versu 42 *γνώσεται ἀνά πᾶσαι.* Pag. 134 lin. 1 ait Hippocrates, si pus in cavitate abdominis exundarit, difficilius id cognosci, quam in thoracis cavitate effusum: *ἢν μὲν ἐνδον ἀποσημῆη, δυσπετῖς γινῶται ἔδδ' γὰρ διασίσταντα ἐστὶν εἰδῆται,* neque enim tunc datur id, ut in thorace, cognoscere ex strepitu fluctuantis & conquassati puris, qui auditur, quando empirematicus ab uno latere in alterum voluitur. Expectet jam Lector (& ita jubet omnino ἔδδ', neque.) alterum iudicium, ex quo pus in thorace quidem agnoscitur, in abdomine autem nequit agnosci, scilicet e gravitate, diaphragma premente, & spirationem impediēte, agnoscitur pus in thorace, quod in abdomine non procedit. Putemus, ergo, post voces *ἔδδ' γὰρ* inferendas esse has duas, *βάραι* & *ἔδδ', ἔδδ' γὰρ βάραι, ἔδδ' διασίσταντα* &c. Versu 2 *ἀποτρεφάνεται.* Versu 35 *ἔδδ' ἔτω μᾶλλον ἀναφέρωσι.* Pag. 135 lin. 2 legitur vulgo *γίνεται ἀλγῆματα πολυχρόνια, καὶ καλίωσι ῥήγματα.* In Var. Lect. notatur, Codicem Manuscriptum post *πολυχρόνια* inserere *ἄ, quæ.* Recte id quidem. Sed penitus emaculatum hoc est, *πολυχρόνια, ἄ κατακαλίωσι, quæ abusive vocant rupturas,* nam re vera rupture non sunt tales dolores, quos nos quoque *Reissen in Gliedern* appellamus, sed sunt tantum nifus ad divulsionem fibrarum; unde dolor ut fibris nimium & ad crepaturam fere intentis. Pag. 136 lin. 6 delevit Cl. Editor particulam *γὰρ,* ex autoritate Codicis, in istis, *τοῖσι δὲ ταῦτα τὰ νοσήματα ἔχουσι — διαφέρει ἐς τὸ ἐπιτεστέρως τε ἀπαλλάσσειν καὶ δυσπιεστέρως ἀνήρ τε γὰρ γυνομῆς* &c. quod factum approbaremus nos quoque, si expedita sic omnia fuissent. Sed sequentia, si cum illis, quæ pag. 133 lin. 36 prostant, conferantur, clamant, lacunam

nam hic esse, cujus indicium γὰρ erat, & sic scribi oportere: — *δυσπετησίως σῶμά τε σώματος, καὶ ἡλικίῃ ἡλικίης, ἀνὴρ τε γὰρ ἀπαλλάσσει δυσπετησίως γυναικός.* His morbis & similibus qui affecti sunt, magnum eis momentum habet ad citius tardiusve, facilius, aut difficilius, convalescendum, corporis diversitas (id est, sexus) & aetatis. Nam & vir muliere citius convalescit, & juvencula citius, quam anus. Versu 29 pugnat ἐκδηλὰ cum precedentibus. Dixerat nempe Hippocrates: qui a ruptis vasculis pulmonalibus in tabem incidunt, juvenes magis periclitari, quam senes: illos quidem, quandoquidem graviore xruninas exantlent, validius nitantur, & minus corpus curent, quam senes, minusque acribus vigiliis morbos arceant, animi leves, ideo vehementius exagitari a morbo, πάχισσι πλέω τε καὶ ἰσχυρὰ, καὶ παραυσιὰ ἐκδηλὰ αὐτοῖσι, & ab ipso lésionis pulmonum momento morbum deprehendere per hæmoptysin, aut vomitum cruentum. Senibus autem morbi & multo pauciores causas, & mitiores insultus, esse, πάχισι (ὁ γέρον) ἀδθνία τε: jam debebat sequi, & initia morbi clandestina, ἰνδίκιισι latensibus, sputo nempe, vomituque cruentis. Atqui sequitur καὶ παραυτικά οἱ ἐκδηλὰ γίνεται, quod pugnat cum mente Hippocratis. Ergo aut καὶ ἢ παραυτικά scribendum, aut ἀδθλα pro ἐκδηλὰ, aut tandem ἐκδηλὰ, quieta, tacita. Nihil hic juvant Codices. Versu 39 leg. ἢ γνομένης, ἢ ὀλόγης κατὰ λόγον τῷ πύσματος, repurgatione facta aut nulla, aut pauca, pro ratione pauci sputi. Versu 40 πλεόμενος, pro παθήματος. Versu 48 συναποθνήσκουσιν. Versu 50 γίνεσθαι, καὶ ἔτιωσ ἄς τὰ πολλὰ. Pag. 173 lin. 14 ὀκόταν τῆτο ἀπὸ τοιούτων γίνεται. Versu 17 τῆτο δὴ. Versu 36 καὶ ἰσχυρὰ καταλάβωσι. Pag. 138 lin. 4 ἐς τὸ πλεῦρον τὸ ἀριστερόν. Versu 12 ἐλύσας. Versu 26 τῆτω (ut lin. 35). Versu 29 πρσοημός. Versu 38 locus est mancus & impeditus, in quo parum profunt Codices. Videtur totus sic constituendus esse: ὀκόταν χολὴ κνηθῆ ἀνά τὸ σῶμα, καὶ ξυγκυρήση, ὥστε τὰς φλέβας πρὸς τὸ αἷμα εἰρύσαι καὶ τῆς χολῆς (ἐρύσαι δὲ, τὸ πλεῖστον, αἷμα ἐκ τῶν σαρκῶν καὶ τῆς κοιλίης) διαθερμαίνεται τὸ

πρόδιν ἐνόν (ἄτε καὶ φύσει θερμότερον ἔστι ἐν τῷ σώματι) το αἷμα. Ὅπόταν γὰρ διαθερμανθῆ τὸ ἐκ τῶν σαρκῶν καὶ τῆς καλῆς αἷμα, πρὸς τῷ ἐκόντι θερμῷ, μᾶλλον ἔτι ὑπὲρ τῆς κολῆς. Quando bilis e diuione sua in totius corpus mouetur, & contingit, uenas, quae ut plurimum e musculis & uentriculo sanguinem hauriunt, praeter istum sanguinem etiam bilis aliquid haurire; incalescit sanguis, praesertim cum rerum, quae corpori infunt, omnium natura sit calidissima. Sanguis igitur, e musculis & uentriculo contractus, ubi hac ratione a bile accensus fuerit ultra naturalem suum calorem. Vulgata Graeca & Latina impenetrabile chaos exhibent. Versu ult. καύματος pro πνεύματος legendum. Pag. 139 versu 7 ἔδωκίμενοι ὀλίγας ἡμέρας διατελέσω. Versu 10 συγκυκλωθῶν (non συγκυκλωθῶν). Ibidem debuerat Chartierius a uoce Φερῦτις nouum Caput ordiri. Versu 11 ἴχθυ reponendum pro ἴχθυ. Ideam enim anibo non ualent, quod sic uideri possit. Ὡς ἴχθυ, sic se habet, notat; Ὡς ἴχθυ ita occupat, uel inuadit. Versu 14 παρανοῆς τε ὁ ἄνθρωπος. Versu 22 ἴχθυ ῥῆν ἔβωσαν μάλιστα τότε, quae postrema duo uerba deinceps post καθάισρον, ut ibi perpetam posita, delenda sunt. Versu 23 ἐπὶ μὲν πλευρίτιδος — ἐπὶ δὲ περιπνευμονίης. Versu 25 expungenda καὶ θερμοσίνην ἀγχι ἐφ' ἑαυτῶν. Versu 36 καὶ τα ἔτι ὑγρότερα. Conf. pag. 138 lin. 44, nisi quis malit τὰ ἐπ' ἐγγυτάτω, (ut seq. lin. 42); versu 38 ἀπόλλιωται, & tandem versu 43 ἴχθυσι.

Haec sunt coniecturae & emendationes ad *Librum de Morbis primum*, quas mediocriter erudito cuiuis lectari, nedum professo *Hippocratis* editori, industria, hoc est, diligens ad Graecae linguae indolem, ad *Hippocratis* loquendi morem, ad eius praesentem designationem, ad alibi ab eo tradita, praesentibus similia, ad rerum, de quibus agitur, rationem, & ad artis medicae praeccepta, attentio potuerat debueratque suggerere. Sed horum quidem in Var. Lect. *Mackianis* uel umbram non uideas. Putesne itaque, a nouo Editore Latinam interpretationem ubique ita reformatam, ut nihil desiderari possit, cum Graeca tot summo locis modisque laborent? Id fieri

non posse, patet ex modo dictis, & factum non fuisse, jam nostram est demonstrare. Et poteramus quidem huic operæ exempla relictæ a Nostro prave Latine interpretationis adducendi parcere, quandoquidem, quæ fieri non possunt, certum est, ea facta non fuisse, & præterea jam in superioribus attulimus hujus generis exempla quadam. At in illis quidem poterant interpretes Græcorum corruptelam causari. Juvat ergo usum alterumque adhuc apponere, in quod aliud agentes incidimus, e quo constet, Cl. Editorem etiam ibi, ubi Græca sana erant, Latina non castigasse. Quo pertinet illud pag. 170 lin. 19: *ὅποσα δὲ τῶν ἰσθημάτων ἢ τραυματίων μὴ ἐς θάνατον φέρει, ἀλλὰ καίρια ἐστὶ*. Vertitur: *Quisunque vero morbi, aut vulnera, non ad mortem ferunt, sed sunt periculosa*. Vox *καίρια* id, hic certe, non notat, sed potius morbos, qui per aliquod tempus trahunt, & interim sui oppugnandi & profligandi faciunt *καιρὸν*, tempus & opportunitatem. Quasi dicas *temporarii*. Neque recte pag. 137 init. (aut, ex computo Latine interpretationis, pag. 185 lin. 45),: *Ἐπιπύειν αὐτὴν ἔσθ' ἡσυχίαν καὶ ἄνεμον, ὡς ἂν ἰσθημάτων*, nempe materies pleuritica. Recurrit sæpius hæc phrasis, ubi sermo est de exitu pleuritidis, aut peripneumoniz, & quoties recurrit, ubique vertitur *σκαίῃαι* per *computrescere*. Quis ita reddiderit, *Cornarius*, an *Foësius*, non dixerimus; neutrius enim interpretationem ad manus habemus. Quisquis tamen fuerit, non apte reddidit, & debuerat ab Editore nostro reformari, atque ejus in locum *cocta fuerit* substitui. *Σήπην* est emollire, incidere, mobile & fluidum facere, maturare, concoquere, & demum, qui horum omnium ultimus gradus est, putrefacere. Agmen claudat locus ideo dignior vindiciis & vera expositione, quod in eo expoendo vel ipse *Galenus*, Græcus homo, non tam inscitia, quam incogitantia, falsus fuit, aliosque secum in errorem pertraxit. Exstat ille pag. 137 verso 12, *ὅποσων χολῆ καὶ κινδύνα ἐκ τῶν φλέβων καὶ τῶν αἵμα διακίῃσθαι καὶ διάρῃσθαι τὸ αἷμα ἐν τῇ ἐπιπύσει τοσούτοις τε καὶ κινήσει*. Ea verba sic Latino reddita conspiciuntur: *Cum bilis commota venas & sanguinem subierit, ac consueta*
tempa-

compage & motione sanguinem dimovet, & sero diluit. Nolumus per singula ice, &, abnormis huius interpretationis quanta fiat: incommoda, & quam cum structura verborum, cum theoria medica, cum ipsis Grammaticæ Græcæ elementis, pugnet, demonstrare. Indicabimus tantum erroris originem. Crediderunt interpretes, ab ἕψος *serum* potuisse formari, & olim in usu fuisse forinatum verbum *διψῶν*, quod significarit *sero diluere*. Quod si fuerit, credibile quoque fiat, olim fuisse verbum e. c. κηπίω, quod significarit *aliquem in hortum ducere*. Unde tamen tandem nata fuit isthæc opinio? Ex Galeno, si credimus Editori. Paucis enim post locum modo allegatum habetur alter, in quo *διψήσιος* legitur, ad quam vocem Cl. Mackius sic notat: *Galenus in Exegesi videtur διψήσιος legisse, intelligens sanguinis in seri mutationem.* Alter ille Hippocratis locus sic habet: Homo phreneticus penes se non est, *ὕπό τε τῆ πλῆθους τῆ πυρετῆ, καὶ τῆ αἱματος τῆς διάρῆσιος καὶ κινήσιος γενομένης ἢ τῆς ἀσθενείας, propter febris magnitudinem,* (ita Latina vulgata) *& sanguinis serosi insuetam generationem & agitationem.* Dubio vacat, hæc ab Hippocratis mente & ipsa sana ratione aliena esse. Quis enim unquam vel fando audivit, a bile sanguinein serosum fieri, & serosum aquosum sanguinem vehementem ardorem concipere, & phrenitidem excitare? *Διψῶν* est idem, quod *διωρμῶν*, & *ἀνωρμῶν* suscitare & incitare unum adversum alterum. Notum *ἄνω*, *ἄνω*, *ἄνω*. Notum *ἄνω* ab altitudine, item *ἄνω*, item *ἄνω ἀνεμῶς* ab impetu & incitatione. Vertendus itaque fuerat locus prior Hippocratis iu hunc modum: *Quando itaque mota bilis in venas & sanguinem intraverit, amovet & discitat sanguinem e consuetudine sua crassi, & ipsum excalfacit.* Est autem discitare quietam & desiderem antea materiam admotis stimulis erigere, & efficere, ut ejus particulae, modo coherentes, jam dissiliant in motum intestinum, & in mutuos conflictus ruant, ut in Chymicis effervescentiis alkali acidum *διόρῳσι*, discitat, effervescere facit. Alter locus Hippocratis pari modo convertendus: *Homo phreneticus penes se non est ob vehementiam febris, & ob sanguinis recentem insuetam discitationem & commotionem.*

Officio

Officio nostro functi jam sumus. Quod res erat, de presente Opere censuimus, censuræque nostræ fidem fecimus. Jam nihil superest, nisi ut tibi, Medicinæ pater & fons, non quidem tymbum struamus, aut flores annuos & vina spargamus, sed optemus, modo vota quid & desideria efficiant, lectores in posterum magis assiduos & frequentes, & paulo post editorem te dignum, hoc est, talem, qui se non minus in Critica, in Medicina, quam ostendat versatum.

ZENOΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΒΙΒΛΙΑ ΕΠΤΑ.
XENOPHONTIS DE CYRI EXPEDITIONE LIBRI VII. Græca recognovit, cum Codicibus MSsis, & omnibus fere libris editis, contulit, plurimis in locis emendavit, Versionem Latinam reformavit, Observationibus suis, Tabula geographica, & Indice geographico, auxit & illustravit, Notas H. STEPHANI, LEUNCLAVII, A. PÖRTLI, & MURETI, recensitas & castigatas, & Variorum Lectionum delectum, adjunxit, THOMAS HUTCHINSON. Editio secunda.

Oxonii, e Typographeo Clarendoniano, impensis Jac. Fletcher, bibliopolæ, 1745, 8 maj.

Alph. 3 pag. 7, cum Tabula geographica, in ære expressa.

Altera hæc est editio, sed forma minore adornata, ejusdem libri, cujus majorem, formæ quadruplicatæ, editionem in his *Novis Actis Mense Augusto A. 1736* jam laudavimus. Fateatur quidem Editor in Præfatione, minorem hanc majori cedere, sive curam typothetarum & correctorum spectes, sive ornatum exteriorum, sive superioris editionis accessiones quasdam, hic omittas, ad quas tamen haud raro notæ remittunt; ut est Prologus de autore hujus historię, & de toto, quod Græci confecerunt, itinere, item indices ponderum atque mensurarum, nec non rerum memorabilium; compensabit tamen hos defectus libri minor & tractabilior moles, faciliorque propter modicum pretium parabilitas. Hæc fere essent omnia, quæ notanda haberemus, si nobis satis esset ad superius citato loco dicta relegare, ubi de hujus editionis indole, de cura, quæ in textu edendo, Latinaque versione ador-

narida, fuit adhibita, item de notis *Hutchinsoni*, & ceteris, expositum fuit. Cum tamen in illis prætermissa quædam animadvertamus, & *Xenophon* præterea scriptor sit, quem utcumque diligenter tractes, vix tamen ejus dignitati satisfacias, qui seculorum omnium merito suo admiratio fuit atque delicia; noluerimus occasione, illa omissa repetendi, & bene de *Musa Attica* merendi, prætermittere.

Primo itaque loco afferemus specimina quædam emendationum, quas *Hutchinsonus*, absque Codicum suavisu, præter vulgatarum morem, ex conjectura, aut sua, aut aliorum, *Mureti* præcipue, cui *Xenophon* multum debet, item *Stephani* & *Leunclavii*, in textum intexit. Talis est ille locus *pag. 18 lin. 3*: *Κῦρος ἀπέβη ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ εἶλε τὰς σπηλαίους*. *Mureto* εἶλε debetur, pro eo, quod vulgo legebatur, εἶδε. Neque negari potest, illud hoc multo præstantius esse. Dubitamus tamen, nos quidem, an non potius εἶχε profectum a *Xenophonte* fuerit; quandoquidem εἶλε in tentoria, subita aggressionis occupata, fere non quadret, verbum, quod de urbibus ferro & vi *Martis* expugnatis ferme tantum adhibetur. *Pag. 31 ult.* eleganter sua conjectura reposuit Anglus noster *Σάρον* loco vulgati *Φάρον*, Codice *Etoniensi* viam monstrante, in quo *Φάρον* exstat. Etiam illud rectum & certum est *Λώνη*, pro vulgato *Λώνη*, editum *pag. 38 ult.* in istis: *αὐτὸς δὲ κίωμα Παρυσάττος ἦσαν εἰς Λώνη δεδομένα*. Sed, in illo loco præcipitem *Nostri* fuisse, & a vero aberrasse, putamus, qui *pag. 55 ult.* habetur, *σὺν τοῖς παρῆσι τῶν Περσῶν*. Ita *Noster* edidit ex ingenio suo. Vulgo legebatur pro ultima voce *πλείων*. Ejus loco fuisse in *MSto Etoniensi* *πισίων*, ait *Noster* in nota; quam *nihil* vocem appellat. Recte id quidem; & nihilo minus tamen clarissima perhibet expressissimaque veræ lectionis vestigia. Quis enim paulo attentior non deprehendat *πισίων* in voce *nihil*? Quam veram lectionem esse, confirmat locus *Xenophontis pag. 72*, huic simillimus, ubi τῶν ἀμφὶ *Κῦρον πισίων* legitur. *Pag. 101 lin. 3* edidit *ἐνθεν ὠρμηγτο*, ex conjectura, & pariter *pag. 106 lin. 1* ἐπὶ *ξυσῆ*, quod pulchrum est, pro vulgato ἐπὶ *ξύλα*. *Pag. 110* exhibet quidem *Προκλῆς* ex omnium

omnium consensu; suadet tamen in nota Πατρικλης Pag. 118 not. 1 συμβεβηυομένοις, pro συμβεβηυόμενος vulgari, recte conjicit, & debuerat in textum recipere. Pag. 131 lin. 3 recte dat ἐπὶ χροδίας pro vulgato ἐπὶ χροδίας. Pag. 156 pen. ἀπισοῖντα pro vulgato ἀποσοῖντα. Pag. 216 lin. 3 retinuit quidem veterem lectionem ὑποπλος, in nota vero laudat lectionem sui Codicis, ὑπόπεμπλος, quæ procul dubio debuerat præferri. Sed & idem alibi passus fuit, quod paulo post aliquot exemplis demonstratum dabimus, ut nempe lectionem meliorem, quam Codex ipsi suus, non is optimus quidem, neque tamen pessimus, suggerebat, vulgatæ deteriori posthaberet, Pag. 226 ult. locum capitalem, & procul dubio difficillimum totius hujus libri, exhibet secundum formulam, ab Amasio, Stephano, & Mureto, præscriptam. Scilicet in omnibus vulgatis libris, etiam in MSto Etoniensi, exstat ἡλιος δὲ νεφέλην προκαλύψας ἠφάνισα. Noster autem edidit ἡλιον δὲ νεφέλην προκαλύψασα ἠφάνισα. Nostro quidem iudicio tutius fuerat, locum ancipitem, si quis alius, & multis expositum disceptationibus, non atrectare, præsertim cum nova lectio dubiis omnibus non satisfaciat, & videri possit notas Xenophontisæ manus obscurare. Fingamus enim, veram esse hanc novam lectionem; hiat tamen sensus, & saltem τὰ τέχνη deest in istis: μέχρις αὖ ἀνδρωποι (τὰ τέχνη) ἐξέλιπον, donec oppidani (præ terræ incernia) desererent, quod quo clarius patet, totum locum ex Nostri Latina versione adscribemus. Loquitur Xenophon de urbe Medizæ ad Tigridem, quæ, si fidem libri nostrates merentur, Λάρισσα quondam dicta fuit, nobis tamen dubium non est, veram scripturam & vetus urbis nomen fuisse Τάγριτσα, vel Τάκριτσα تاجریت. Hanc, ait, Persarum rex — nullo modo capere poterat, solem vero nubes protegens tenebris eam obscuravit, donec homines animis defecissent; atque ita capta fuit. Peregrina scabrities! in qua merito solidam compagem ratiociniorum, & Xenophonteam narrationis simplicitatem & integritatem, desideramus, quæ tantam seculorum omnium admirationem & amorem & plausum meruit. Quis in Philosopho & imperatore colo-

rem milium fabellarum non miretur, qui nusquam in eo alibi conspicitur? Solis per oppositam nubem obscuratio, quæ quotidie, & quotidie sæpius, contingit, & nunquam non inde ab initio rerum contigit, & inultum diversa est ab eclipsi (quam si denotasset *Xenophon*, dixisset procul dubio *σελήνη*, non *νεφέλη*); eamne credas tantum valuisse, ut integra magna civitas, numerosis incolis referta, quam potentissimus rex diuturna obsidione frangere non valuit, subito terrore simul animo defecerit, & in tantum inciderit lethargum omnis, ut interea rex muros centum pedes altos superare posset? Rabbimorum Gemaram hæc commenta decent, non *Xenophontem*. Quid ergo? Putamus, hominem sapientem & militem neque hic personam suam deposuisse, sed aliter scripsisse. Profereamus conjecturam, sed suspensa timidaque manu, tantisper æstimandam intelligentibus, donec aliunde certior lux affulgeat. Conjicimus itaque, in ἤλας latere nomen Persicam; quod quale fuerit, cum assequi non valeamus, interea supponemus ἡγεμῶν δὲ τὸν ποταμὸν εἰς τὰ ἔλα παρατρέψας ἠφάνισε. Rex nullo modo poterat Tacritam capere. Ducum ejus aliquis autem, fluvium (Tigridem) in lacustria derivando, subtrahabat cum urbi (faciebat enim dilabi), donec ex eo (siti, aquæ penuria,) oppidani perirent (desinerent esse). Et sic capta fuit urbs. Conf. *Herodot.* I, 191.

Sed nimii fuimus in uno loco. Procedamus ergo. Pag. 250 lin. 5 expressit καὶ εἰς τὸ σενὸν, o *Stephani* conjectura. In aliis libris legitur καὶ εἰς τὸν σενὸν. Ultima voce deleta, vera hæc lectio est. *Euphratis fontes*, ait, dicebantur haud procul a Tigride abesse. Et ita se profecto res habet. Unde sit illud *στῆ* pag. 339 lin. 7, in illis: *στῆ γὰρ ἀγορὰ εἰς ἰκάνη, ἔτι ἔτι ἀνησόμεθα, πάρεσθ* &c. non novimus. In *Leunclavianâ*, qua sola utimur, illud *στῆ* non est. Nam in ceteris exstet, nos quidem latet. Si sit, locum non atrectabimus; si non sit, & Anglus *στῆ* ex ingenio inferferit, sententiam quidem recte vidit, at *Xenophontis* tamen assecutus manum non fuit. Nos ad *Leunclavianam* nostram aliquando notavimus *στῆ ἐν ἀνησόμεθα*, neque, nisi paucis nostrum, ad est id numerum; quo necessaria comparantur.

Pro-

Promittebamus paulo antè pauca quaedam exempla lectionum, quas noster Anglus in Codice suo debuerat in textum recipere. Plura reperiri, nulli dubitamus, nos autem, ad hoc argumentum non satis attenti, cum librum volutaremus, non enotauimus, nisi hæc pauca fere. *Pag. 122 lin. 3* edidit cum ceteris *πρὸ τῆς ποταμῆς*, et rectius est in Codice *πρὸς τ. π.* *Pag. 320 lin. 1* rectius præstat Codex Eton. MS. *ἔπειτα* pro *ἄχρηστα*. *Pag. 413 lin. 5* debuerat ex autoritate Codicis *πρῶτον* ejici.

Finis non foret, si, quæ ex eodem Codice in textu correctæ fuerunt, longo sermone percerere vellemus; aut notas, de quibus jam in superioribus dicta fuit sententia, excutere. Id extra controversiam positum est, præclarè multa Editorem attulisse. Verum, ut sumus homines, neque uni licet omnia deprehendere, reliquit in illo quidem post venturis emendandorum sat dives spicilegium; in his autem sparsit non rectissime disputata; ne trivialia, quibus notæ scitent, commemoremus. Ad posterius genus pertinet id, quod *pag. 101 not. 3* ellipsin putat in illis locum habere: *ἡ δὲ Μιλησία λεηλοῦσα ὑπὸ τῶν ἀμφὶ Βασιλῆα ἐπιούσῃ γυνή πρὸς τῶν Ἑλλήνων*. Putans nempe, ultimâ idem valere, atque *πρὸς τὸν σταθμὸν τῶν Ἑλλήνων*, locum sic reddit Latine: *At Milesia ab iis, qui circa regem orant capta, nuda effugit ad Græcos*. Nihil tamen deest, sed verti debuerat: *effugit (barbaros) beneficio Græcorum*. *Pag. 118. not. 2* disputat de voce *ὑποσείψας*, quam *reversus* vertit. Atqui debuerat *invertens*; quod narrationis series clare docet: *Phalinius respondebat, secus quam alter expectabat, dissimulans, se ejus mentem intelligere, & directe contrarium dicebat*. *Pag. 128 not. 3* incurstat propudiosam illam librorum omnium lectionem *ὄνον* in istis: *ὅτι προαγορεύσῃσι οἱ ἄρχοντες ὃς ἀντὶ τὸν ἀφύοντα τὸν ὄνον ἐς τὰ ὄπλα καταμνήσῃ, ὅτι λήψεται μισθὸν τάλαντον ἀργυρίῃσι*. Historia hæc est. Inciderat noctu in Græcorum castra tumultus, vel terror, quem appellant, Panicus. Eum sedaturi duces, promulgabant præconis voce, talentum argenteum illi se præmium spondere, qui indicaverit τὸν ἀφύοντα τὸν ὄνον, *cum*, (sic vertit Anglus,) *qui asinum in castra miserat*. Fide-

hiet quidem reddit corrupta verba, sed absque sensu. Etiam si
 servasset pravam lectionem in Græcis, ut saltem in versione
 debuerat *Leunclavius* aptam coniecturam *Φόβος, terrorum,*
metum, exhibere. Tolerabilis certe *Φόβος* erat, quam illud
 insanum & ridiculum de asino commentum. Nihil certius
 est, quam legi debere, *τὸν αἰψήντα τὸν κλόων &c. qui astus*
(aut, concussio) auctorem indicaverit. *Κλόως* idein est,
 quod *εἰλόος, convulsio, jactatio, astus, tumultus, fluctuatio,*
trepidatio, concussio. Ita quoque debuerat *pag. 122 ult. pōsius*
Muretus & Stephanus audiri, quam *Leunclavius*, quorum hic
ἐπαυσεν, isti ἐπαυτεν, suadebant. Posterius enim non *Aldina*
aditum & MSi Etow. ἐπεσεν, sed etiam sensus, & præce-
 dentia *Βασιλικὰν ἔχων,* demonstrant & exigunt. Quorsum
 enim baculum gessisse memoretur *Clearchus,* nisi eo usus fue-
 rit? Sed apponendus est totus locus, qui depravatus ad hunc
 usque diem jacet. Scilicet narrat *Xenophon,* Græcos, iter fa-
 cientes, in fossas aqua plenas incidisse, quæ non potuerint abs-
 que pontibus superari. Pontes itaque structos fuisse e pal-
 matis, quæ ibi locorunt aut sua sponte jam prolapsæ facebant,
 aut a securibus Græcorum sternebantur. *Hæc in opere, ait*
Xenophon, erat videre, quam egregius dux esset Clearchus. Ob-
ambulans enim cum hasta in sinistra, & cum bacula in dextra
manu, εἰ τις αὐτῷ δοκοίη τῶν πρὸς τῆτο τετραγμῶν βλα-
κεύειν, ἐκλεγόμενος τὸν ἐπιτήθειον ἐπαυσεν αὐτὸν καὶ αἰψὰς
προσελαμβάνων εἰς τὸν πηλὸν ἑμβάσων. Si quis, εἰ videte-
tur (est hæc Angli versio) corium, quibus hæc negotium datum
erat (nempe pontes fossis insternendi), segniter se gerere,
mox idoneum eligens, illum alterum amovit, & ipse simul in
caenum descendens, cum aliis manum operi admovebat, adeo ut
omnibus pudori esset, si non & ipsi strenuam navarent operam.
 Fraudis fuit docto Viri, & tenebras, quasi soliginem, per to-
 tum illum tractum diffudit, quod *ἐκλεγόμενος, eligens,* ad
Clearchum redire visum fuit. Atqui, si teneatur, *ἐκλεγόμε-*
νος ad proxime præcedens *τις* pertinere, protinus apparet
 & vitii latebra, nempe *τὸν,* & medela. Scilicet le-
 gendum pro eo esse *τόπον.* *Ait itaque Xenophon, ἵτις αὐτῷ*
 ε

δοκίη — βλακύνειν, εκλεγόμενος τόπον επιτηδεον, ἐπιείκειν
 αὐτῶν; si quis illi videbatur in suo sibi demandato pontes ser-
 pendii opere mollius agere, quam virum & multum decubat, ita
 ut locum commodum sibi deligeret, ubi posset in fisco stare; eum
 castigabat Clearchus baculo, & apprehensum manu cogebat secum
 in medium caenum insilire, & socias manus operi admovere. Op-
 ponuntur εκλεγόμενος τόπον επιτηδεον, & ἐς πηλόν ἐμβαίμων, de
 βεσσιόνη commodā & σίκα sibi projiciens, & in caenum irrumpens.

Apparet ex hoc specimen, scriptorem elegantissimum &
 sapientissimum, utcumque diligenter a doctis viris tractatum
 & expolitum, nondum tamen sic perpolitum esse, ut nus-
 quam ineptiat. Szvam profecto subierunt sortem Græci
 præcipue scriptores, pro quorum sapientissime cogitatis libra-
 riorum stupor nobis ineras migas, & inhumanitatem, obtru-
 sit. Agedam, eluainus & nos pro virili nostræ, quas obser-
 vavimus & poterimus, maculas ab hoc purissimo scriptore.
 Utamur occasione, cum paucæ chartæ jactura. Non despe-
 ramus, Græcæ linguæ & Xenophontis studiosis gratas & utiles
 fore nostras observationes. Sunt autem, præter loca supe-
 rius agitata & tentata, hæc, in quibus indicandis sequemur pa-
 ginas editionis, quam coram habemus, & hæcenus sermone
 tractavimus. Pag. itaque 5 lin. ult. ὅς ἐτύχη; pag. 20 lin. 3
 τῆ εἰς τὸ π; pag. 35 lin. 5 ὡς μὲν τοῖς πλεῖστοις; pag. 57 lin. 5
 πολεμητῶν, καταλλαγῆς δὲ ἕτος &c. Pag. 60 lin. 1
 εἶδεν ἀδικώμενος; pag. 61 ult. τὸ κατὰ τῶτον, τῆς ἐνάτης εἰδί-
 λοτῶν Φίλων; pag. 62 lin. 3 ἀνισάντες; pag. ult. ἐπεδάκνυε,
 ὃ καὶ ἔργω; pag. 95 penult. κατασκευάζοντά τι ἡς; pag. 99
 penult. Φίλων; pag. 103 lin. 8 προσιόντος δεξόμενοι; pag.
 104 lin. 2 ποταμὸν καὶ τῆς; pag. 105 lin. 4 ἐπὶ πλείονος; pag.
 114 lin. 7 ἕρα ἐξηγομένω; pag. 134 lin. 1 αὐτῶν δὲ; pag. 143
 lin. 7 ἠτρωμένων δὲ ἡμῶν εἶδεν; pag. 191 lin. 2 Φακεροὶ ἴπτε;
 pag. 205 ult. λαμβανῶν delendum (αὐτὸν redit ad ἀργύριον);
 pag. 206 lin. 1 κρατῶμεν, λαμβάνῶν μήτρας; pag. 209 lin. 7
 ἡμῶν στρατηγῆ; pag. 211 lin. 4 ὑμῶν; pag. 218 lin. 1 κατεπί-
 κλαντο; pag. 222 lin. 2 τῶ μὲν εἰσὶν αὐτῶν; pag. 229 lin. 6
 καὶ αἱ ἄλλαι; pag. 233 ult. καὶ κατέβαλλον, delete puncto
 post

post ἀναβαῖν; pag. 246 lin. 5 delenda sunt verba, quae e Scholiis irrepserunt, ἢ πρὸς Βαβυλωνίαν; pag. 251 lin. 5 δὲ πρὸς, pro εἰδὲς, reponendum; pag. 271 lin. 7 ἐλευθέρω; pag. 321 lin. 2 εὐλιῶ & ἀπάγοι; pag. 333, 3, ἡλθον, τὸ πλεον βίαι; pag. 340 lin. 7 καὶ βοηθῆται; pag. 375 lin. 5 deleatur τὸ θραμμένως; est Scholion vocis σιτευτῆς; & ult. ἀνθεμῶν; pag. 376 ult. ἄσπερ ἂν ἡμεῖς μετ' ἄλλων ὄντες; pag. 388 lin. 8 ἢ τὰ κέρατα τῷ ὄρει κατ' ἐκάτερα τῆς οὐρῆς ἐστὶν ὑψηλὰ; pag. 91 lin. 1 ἰκανὰ ἀρμυρῶ ὡς ἓνα; pag. 393 lin. 8 πλοῖα ταῦτε ὑμῖν; pag. 397 lin. 9 ὑπὸ γινόμενος ὑμῖν κατ' ἄνδρα; pag. 417 lin. 4 sic restituendus iuxatus locus: οἷς σώζεσθαι μὲν ἐκ ἤρκει δι' ὑμᾶς, αὐτοὶ δὲ λιπόντες τὰς τάξεις προθέοντες ἀρπάζειν ἡθελον, καὶ ὑμῶν πλοναυτεῖν ἐν τάξει ἰούτων καὶ μαχομένων ὅπως ἴδοι; pag. 420 lin. 9 εὐρήσεται; pag. 421 lin. 6 ἐπεκρίθη; pag. 454 lin. 2 ἀλλὰ οἱ μὲν Κύρον ἀρετὴν ἀκρόντες, οἱ δὲ καὶ ἄνδρας λέγοντες προσανηλωκότας χρήματα, οἱ δὲ καὶ τῶν ἑκ. alii crepantes alios, qui, si potuissent nancisci occasionem sub tam illustri imperatore, Cyro, militia tyrocinia ponendi, multo eum illam redemissent (non tantum non flagitassent pecuniam, sed dedissent ipsi potius); pag. 479 lin. 7 post ἤξει est lacuna; pag. 482 lin. 11 ὡσπερ ἡδεῖς, ut nosti; pag. 532 lin. 3 καταβήσονται ἐκόντες; pag. 564 διώκονται ἀνύσεισθαι.

OBSERVATIONS ON THE CONVERSATION AND
Apostleship of St. Paul &c.
hoc est,

OBSERVATIONES AD CONVERSATIONEM
& Apostolicum officium S. Pauli, in Epistola ad
GILBERTUM WESTIUM, Equitem.

Londini, apud R. Doddsley & M. Cooper, 1747, 8.

Plag. 8.

Mole quidem exiguus est, quem hic indicavimus, libellus, at rebus ipsis, & argumento, gravis ille non immerito censetur. A. 1747 *Gilb. Westius*, Eques Anglus, *Observationes ad Historiam & evidentiam resurrectionis Jesu Christi* publicæ exposuit luci. Hic vero, sicut antehac
Dei-

Deissarum, quorum factio in Magna Britannia conglobata reperitur, favit opinionibus, ita eo ipso publice declaravit libro, se sententiam suam mutasse, & Christianæ religionis hodie causam agere. Ista Observatio perlegerat *Georgius Littletonus*, Eques itidem Britannicus, Summiq; Senatus illustre membrum. Cumque & hic ipse parum ante hoc tempus religioni amicus esset; eum ex hac lectione fructum abstulit, ut de ea rectius sentiret. Idem postea commodam arripuit occasionem, cum illustri *Westio* de variis capitibus, quibus Christiana disciplina absolvitur, maximeque de conversione *S. Pauli*, colloquendi. Tum vero consilium, literis illum sermonem mandandi, cepit. Unde hæc ipsa enata est Epistola, quæ cum cura perlegi meretur. Elucet in ea magnum acumen, & æimia judicandi facultas, qua valet *Littletonus*, Vir egregius. Nos quidem ea hic fungemur opera, ut primum ordinem, quo exarata est Epistola, deinde omnem concludendi virtutem, qua res ipsa proponitur, declaremus. Meta, quam Ill. Autor mente designaverat, hæc erat: in ea multus erat, ut ex accuratiori conversionis & officii Apostolici *Paulini* contemplatione divinitatem Christianæ muniret religionis. Huic uni considerationi tantam attribuit vim, ut, hac breviori via eos inprimis ad frugem revocari posse, putet, qui longiorem demonstrationum seriem acute perspicere minime valeant. Hoc igitur sine omnes describit Novi Fœderis locos, in quibus de vita *S. Pauli* exponitur. *Acta Lucas* conscripsit, comes *Pauli* ac socius. *Cap. XXVI* habetur oratio, quam ipse *Paulus* coram Rege *Agrippa*, & coram Procuratore Romano, *Festo*, de se ipso recitavit. Idem *Cap. XXII, 10 - 16*, ad Judæos loquens inducitur. *Add. Cap. IX*, & loci Epistolarum lectissimi, in quibus meritissimus ille Servatoris orator de se ipse seipso, *Gal. I, 11 - 16*, *Phil. III, 4 - 8*, *1 Tim. I, 12, 13*, *2 Corinib. I, 1*, *Col. I, 1*, *1 Tim. 1, 1*, *Galat. 1, 1*, & *1 Corinib. XV, 8*. His locis Ill. *Littletonus* præfultis, hac utitur argumentatione: is, qui tam singulares res de se ipse testatur, & de quo eadem res tam probata solidaque ratione relatæ leguntur, non potest non

Pag. 2.

Fff

aut

aut *plamur* fuisse, qui sciens falsa dixerit, animo fallendi; aut *Enthusiasta*, quem vis igneæ imaginationis ipsum circumveniret; aut *ab aliis ipse deceptus*; quo quidem fumto, omnia, quæ præ se tulit, vi hujus circumventionis tribuenda forent; aut, quæ de causa conversionis suæ tradit, quæque secuta sunt eam, re ipsa gesta sunt omnia; & Christiania idcirco doctrina divina revelatio erit.

Negat primum Ill. *Littletonus*, S. *Paulum plamum* fuisse, cum nulla earum rerum in ipsum cadat suspicio, quæ homines, ut fallant alios, plerumque movere & impellere solent. Qui fraudibus servit, is aut spe quadam ducitur, terrena commoda, autoritatem, ac potestatem, per illas consequendi, aut ad concitationes animi sui sedandas iisdem utitur. Nihil horum in *Paulo* reperias Apostolo. Quid? quod ne sancta quidem fraus ipsum induxit ad Christi dogma hominibus enuntiandum. Nulla profertur poterit causa, rationi probata, quæ virum impulerit divinum, ut Christi sacra reciperet, si, ex animo his ipsum haud favisse, fingas. Ex quo sequitur, ut vere, non fictè, veritatem cœlestis disciplinæ agnoverit, ac præ se tulerit. Fac autem, fraudis studiosum fuisse *Paulum*; at via tamen, quam ingressus est, ejusmodi non fuit, ut fraus ista feliciter ei succedere potuisset. Non novam ille doctrinam excogitaverat, sed Christi adoptaverat disciplinam, quam ipse quidem excogitare haud poterat. A quonam vero hanc didicerat? Non a Christo; cum hoc etenim ante, quam mortem oppeterat, minime versatus erat. Nec vero discipulis ejus familiariter fuit usus. Verum, cum ipse postea in Apostolicum cooptaretur collegium, perfectior Christianæ religionis cognitio in hanc ejus cadebat personam. Immo & divina virtus miracula edendi in eo inesse debebat. Sic vero ceteri Apostoli in ejus præstigiarium communionem venisse credendi sunt. Ita profecto hi etiam fuerunt impostores. Quis autem credat, hos sua arcana hosti suo capitali patefacturos fuisse? Ergo nihil ab Apostolis accepit *Paulus*, nisi quod publica ipsi fama enuntiaverat. Ex quo perspicuum est, vera eum dixisse, cum, *Damaſcum* veniens, *Judæis* diceret, se lumen

men vidisse de cœlo, & Christum Jesum audivisse. *Judei*, qui illic erant, rem gestam haud dubie cum cura exploraverant, nihilque aliud experiri poterant. Itaque *Paulus Evangelium suum non ab hominibus didicerat, sed per revelationem Jesu Christi, Gal. I, 12.* Adfunt huic causæ singulares illæ partes, quas ut *gentium Apostolus* obiit. Obstabant ei rectores civitatum, & sacerdotes gentium, qui ex fraudibus toti compositi erant, *Doctrina Pauli* anteceptis eorum opinionibus, & animi comotionibus, repugnabat, qui plura suspiciebant numina. Adversarios denique se ipsi præbebant Philosophi *Græcorum* pariter, & *Romanorum*, in tot familias scissi ac divisi, qui suam soli sapientiam sufficere, & omnes perfectionis numeros habere, arbitrabantur. Nusquam igitur *Paulus* patronos & amicos invenit, quorum auxilio adjutus sit. Contra vero nemo fuit, quin conatibus ejus mascule sese opposuerit. Quare majori, quam humana potentia & sapientia adjuto, res ei feliciter prospereque cessit. Atque hoc illud est, quod, ipso autore, scimus ex *1 Corinth. II, 4, 1 Thess. I, 5*, ubi *divina Divites*, quæ comitabatur Evangelium, omnem auspiciatum officii sui successum attribuit. Verum falsa sicque *Pauli* fuisse miracula videri possint. Qui hoc sumit, is fingit aliquid erroris opinione. Nam, si qui fraude capiendi sunt, eorum aut præparandi ac subornandi sunt animi, aut necesse est, ut planus idoneos habeat socios, qui astutiam ejus juvent ac fulciant. Utrumque hoc subsidium *Paulo* defuit Apostolo. Ex his omnibus concludendum, S. *Paulum* nihil minus fuisse, quam impostorem.

56.
57.

Negat deinde Ill. *Littletonus*, hunc *Domini* nostri legatum *Enthusiastam* fuisse, qui se ipse sefellerit. Ducunt *Enthusiasmum* ex quinque fontibus: 1) ex ignea animi indole; 2) ex atra bile, seu melancholia; 3) ex ignorantia; 4) ex credulitate; & denique 5) ex vanitate, ac nimio sui amore. Habuit quidem *Paulus* vim igneam animi; verum hæc non sola parit *Enthusiasmum*. Fervens hujus hominis natura cum singulari etiam temperatione conjuncta erat. Nec vero atra bilis, nec ignorantia, nec credulitas, in ipso fuit; quemadmodum tota

69.

Pag. 83.

92.

97.

ejus historia docet. Nec denique *Paulus* sibi, rebusque suis, præter modum favit. Conf. *Eph. III, 8, 1 Corinb. XIII, 1, 2, 3, 4, XV, 9, 1 Tim. I, 15, 16, 2 Corinb. XI, 5, XII, 12, &c.* Cave, credas, nimiam imaginationis vim *Paulum* in errorem induxisse. Nam *Christus* spectandum se præbuit homini, qui odio ejus flagrabat. Plures quoque aderant luminis cælestis spectatores. Visum haud erat fictum, sed omnino verum, & causa ejus nulla potuit alia, quam miraculum, fuisse. Argumento nobis sunt tot miracula, quæ, postquam *Christo* nomen dederat, inter gentes ipsemet re ipsa edidit, quæque nec phantasmæ, nec fraudationi, tribui possunt. Quid? quod non ipse solum miracula edidit, sed eandem etiam vim cum diversis, quas condidit, ecclesiis re quidem vera communicavit. In his ecclesia fuit *Corinthiaca*. Vid. *1 Cor. XII, XIV, XV*. Nemo erit intelligentior, qui, horum donorum miraculorum causam phantasmæ ludificationem fuisse, scisciat. Negat postremo Ill. *Littletonus*, *Paulum* ab aliis deceptum esse, eaque omnia, quæ de se dicit, ab ejusmodi fraude derivari posse. Non potuit per naturam fieri, ut Apostoli decreverint *Paulum* suo collegio adjungere, & fallacia quidem adhibita, eoque inprimis tempore, quo adversus se ipsos, & earum magistrum suum, sæviebat. Ponamus autem, eos tam ineptum capere potuisse consilium; at illud tamen ea ratione, qua conversio *Pauli* facta est, exequi minime poterant. Poterantne illi meridie lumen accendere, quod ipso sole clarius erat? Poterantne illi ex isto lumine verba formare, quæ *Saurus* audiebat, ceteri autem socii ejus minime audiebant? Poterantne illi *Saulo* per tres ipsos dies post visum istud oculorum lumine orbare? Poterantne efficere, ut ne deciderent ab oculis ejus tanquam squamæ, eidemque unius verbi virtute visum reddere? Nulla fraus tantas res potest perficere. Multo autem minus technis aliorum miracula post salutarem *Pauli* emendationem facta edi potuerunt, utpote quæ non patiebatur edi, sed ipse edebat, quæque divinæ suæ legationis argumentum testabatur. Quæ cum ita sint; hoc pro concessio, nec amplius controverso, sumendum erit, ab aliis haud circumventum esse

Pau-

Paulum, resque gestas, quas de se ipse in medium protulit, nec alieno, nec proprio, fallendi studio tribui posse. Ex quo effici cogique potest, causam conversionis suæ, quam ipse narravit, quæque ipsam secuta sunt, re ipsa facta esse, eamque ob causam Christianam religionem pro divina patefactione jure ac merito haberi. Ratio hujus consecutionis in reliqua harrum observationum parte redditur, eruditeque vincitur, miracula & mysteria non posse a vera religione semota esse. Cum veritas patefactæ doctrinæ tot rationibus, iisdemque omni exceptione majoribus, munita esse reperiat; ii profecto inconcinni erunt homines, qui propter difficultates nonnullas, quas solvere nequeunt, fidem illi præbere dubitant. Deus Opt. Max. cognitionem nostram indigentia nostræ, non vero superbiæ; accommodavit. Si quis ideo gaudet, quod nos Deus tot res scire voluerit, idcirco autem indignatur, quod non plura, immo omnia, sciartus; is similis est inficeto cuidam homini, qui propterea ire renueret, quod volare nequeat.

Pag. 98 seq.
106.

Est hæc Epistola theologica erecto & eleganti ac facili dicendi genere composita. Observationes non sunt de medio sumptæ, sed rariore. Argumentandi ratio est accurata & solida. Res, quæ illustrandi causa proferuntur, ex historia sacra & profana, eaque cum veteri, tum nova, petita, lectorem alliciunt. Ut igitur nullum sit dubium, quia hæc erudita Commentatio, non a sanctioris ordinis homine, verum ab illustri summi in Magna Britannia Senatus Assessore, profecta, plurimum iis commodi, qui Christianæ religioni parum adhuc amici fuerunt, allatura esse videatur. Atque hoc est hujusmodi, ut ex animo cupiamus, & optemus.

CHRISTIANI CRUSII. PROF. PUBL. ORD. ANTI-
quit & Hist. liter. Commentarius de Originibus pecu-
niæ, a pecore ante nummum signatum. Accedit ejusdem
Oratio, habita in conventu Academico, cum auspi-
caretur munus Professoris.

Fff 3

Petro-

Petropoli, 1748, 8 maj.

Plag. II.

Si omnes ii, qui ad antiquitates explicandas animum appellunt, ejusmodi semper sibi eligerent argumentum, de quo nondum ab aliis plene expositum esset; non dubitamus, quin maximum exinde in bonas literas redundaturum emolumentum esset. Nostra autem ætate vel antiquitatis studium plane negligitur, vel cramben decies coctam apponere solent scripturientes. Paucissimi suam sententiam enarrant, sed potius pro sua venditant, quam aliorum ex fontibus hauserunt. Antiquitates Romanas, e Thesaurò Gronoviano, vel nonnullis levioris momenti libris, desuntas, nomine suo ornant. Græcorum ritus non adeo frequenter sigillatim investigantur. Antiquorum Germanorum, præter unum itemque alterum, caerimonias nemo contempletur. Laudem ergo meretur Clariss. Autor, quod, hanc Commentationem in lucem publicam emittens, argumentum tale sibi sumserit, quod nondum ex instituto tractatum a quoquam meminimus.

Inscriptus est hic libellus Senatui Lipsiensi. Discimus ex hac Inscriptiōne, Lipsiæ Autori nostro hospitium olim contigisse, ubi prima rebus suis præsidia comparavit. Laudat ex merito Bibliothecam Senatus, publicis usibus patentem, inæstimabilem veterum lautitiarum gazam, numinorum thesauros ditissimos. Hanc ipse dat causam, cur hæc studia colat. Publico se officio functum esse per octo annos scribit. Gratus igitur animus, studiumque, sibi acquirendi æstimatores rerum, eum permoverunt, ut hunc librum offerret Senatoribus, quos celebrat. Nominat inprimis *Mascovium* & *Menckenium*, Senatorio ordini adscriptos, & sibi a multis inde annis cognitos. His ipsis *Actis Thuanos, Sigonios, Gorios, Menckenii* se suavis laudasse, indicat, & illa prima scribendi tirocinia in publica luce posuisse. Hos elegit interpretes suæ voluntatis. Primo loco legitur Oratio, in titulo indicata, habita Petropoli A. 1746 die 13 Cal. Jan. de *multiplici usu studiorum humanitatis*. Argumentum non e longinquo petatum est, sed ipsum munus dicendi dedit occasionem.

nem. Exordium petit a voto, cujus nunc compotem factum se esse gaudet. Se ipsam extenuat, laudat socios. Unde conjunctionis necessitatem fluere indicat, cum eorum studia non ita diffusa esse videat, ut jungi nullo modo possint. In Gallicis inprimis Academiis Regiis, ad quarum Petropolitana exemplar a maximo conditore, *Petro Imperatore*, & informata, & descripta, & legibus, institutis, præliis, devincta est, ita discretas, ait, disciplinas scientiarum & humanitatis, ut utriusque generis singulares institutæ sodalitates, divisas professionum vicibus, propriam provinciam administrarent. Vinculum studiorum, ostendit, præstare alias artes aliis, exemplis id illustrans, omnes vero artes antiquitatis notitia, & humanitatis studiorum exercitatione, juvari. Eundo per exempla, historiam, jus, tam quod natura omnes gentes docuit, quam quod ex moribus & institutis eorum profectum est, & criticam artem, nominat, utilitatemque hujus studii ostendit. Speculis causticis, ab *Archimede*, ut putant, inventis, id comprobatur. Qua occasione data, vindicat Criticos, & *Vellejum*, contra scriptorem recentiore. Ortum progressumque uniuscujusque disciplinæ, scriptores, eorum ætates atque libros, nosse, explicatis ordinibus temporum omnia incrementa atque inventa uno conspectu videre, id ipsum utilitatem afferre unicuique disciplinæ, arbitratur. Non pauca censet veteribus fuisse cognita, quæ nunc graviorum artium studiosi in usu habent. *Newtono* tribuitur soli inventa natura lucis colorumque, de qua jam *Claudianus* cecinerit de *Conf. Matt. Theod. vers. 105*, cui alia testimonia ex *Platone*, *Laertio*, *Plutarcho*, & *Gellio*, subjunguntur in nota. Dein in laudes *Newtoni* excurrit, & *Leibnitii*, summorum Mathematicorum. Horum exemplis id se obtinere, sibi persuadet, Mathesin & antiquitatis studium ut jungantur. Ita in animum induxit, illam pervicendi res quasque vim non aliunde melius peti, quam si Geometrarum illam veritatis explorandæ facultatem ad recte informandum judicium, atque sentiendi recte curam, adhibeamus. Opus esse, ait, rempublicam ut nosse, eique opera & studio prodesse, possis, rerum humanarum peritia & exemplis, quod ipsi

Pag. 3, 4.
5 - 7.

8.

9.

10.

11.

12 - 14.

15.

17 seq.

18.

19.

20 - 24.

25.

26.

27.

28.

Pag. 29. ipsi Indi, Tartari, aliæ gentes, cognoscant. Revocatis studiis magnam Europæ partem felicitatem suam debere, recte asseritur, cujus historia a longioribus initiis ducitur. Non omittuntur *Ca. oli Magni* conamina, eo spectantia, ut literas ab interitu vindicaret, qui inter alia Parisiensem Academiam condidit, quem imitati sunt *Ludovicus*, Gallix, & *Petrus*, Russiæ instauratores. Itali quidam celeberrimi debitis exornantur laudibus, cum Græcis, qui in Italiam concesserunt. Bene prævidit *Crusius*, jam satis nota, quæ fukus attulit, esse. Quare etiam veniam sibi dari postulat, & causam, ne sine ratione id fecisse videatur, affert. Excusatos nos credimus, si de Oratione ipsa ne verbum quidem addamus amplius. Orationi autem additum est Sicilicæ nomen, uti vocatur, observationis literariæ. Dixerat *Crusius* in Oratione sua de erroribus, ex contentu vetustatis ortis, de fabricato, ex Bardaico calceo *Juvenalis*, iudice aliquo Bardorum. Alios hinc addit, ut ejus, qui tabulas *Luguinas* in fabulas *Eugubinas* mutavit, ejus, qui in notis ad *Sturmianas* Epistolas, ad *Oforium*, turpiter se dedit, ejus, qui Catalogum plagiariorum in Symbolis literariis manu emisit, *Ackers* errorem in *Scaligero* de *Homero*. Gravius, & acrius, quam par est, insurgere in hos, nostro quidem iudicio, videtur. Possemus interim & alios aliorum errores addere, si longiores esse instituti ratio permitteret, v. c. quod *Benjamin Tudelensis* Arabicus scriptor creditur a nonnimine, sed tacemus.

Pedem promovemus ad Commentationem, plagulis decem constantem. Absolvitur hæc *Capitibus VII*, quæ brevibus tantum, ut pateat, quid complectantur, percurremus; dein vero specimina eorum, quæ tanguntur, aut exponuntur, afferre animus est. *Caput I* de simplicitate recentis generis *humani, commercia & pecuniam ignorantis*, agit. Existencia hujus status monumentorum consensu constat; pecunia enim tantum commoditatem commerciorum præstare dicitur. Ad-

ducitur *Aristotelis* testimonium *Lib. I de Rep. Cap. 6.* Exempla gentium ex veteri & recenti memoria, quæ nummo caruere, docent, nummos legibus constitutos. De paucitate hominum consensus Philosophorum, Poetarum, & Historicorum, testatur. Pauca, & ab ipsa natura suppeditata, cum adhuc sufficerent, commercii non erat opus. Uni familiae ipsæ occupatæ terræ per se atque proprias divitias præbent. Non enim auro & argento cœtus, sub tuguriis congregatus, egebat, id quod Autorum loca, adducta a *Criso*, docent. Ostendit præterea etiam paucitatem & rudiorem primorum hominum vitam ex eo, quod veteres Philosophi exordia civilis societatis a domestica unius familiae conjunctione repetiere. *Aristotelem*, ait, societatis originem a *Charonda ἑμοσιπύου*, sive *Epimenidis ἑμοκάπνου*, derivare, & *Hesiodi* testimonium perperam tamen attulisse, quod valde miratur in eo, qui mundi & generis humani æternitatem statuit. Unde alii ad eluviones terrarum confugere, ut Stoici *παλιγγενσίαν περιδοκίην τῶν ἔλων* statuerent. Hæc facit, ut paululum excurrat Autor in hunc campum, & alios, præter Stoicos, afferat hujus sententiæ patronos, *Pythagoros*. Postquam satis fuisse de sententiâ *Pythagore*, quam protulit de creatione mundi, egerat, id tandem evincit, revolutiones mundi eum credidisse. *Aristotelis* æternitatem mundi & conversiones seculorum considerat. At meior Autor, se a proposito divertisse, ad rem redit, & *Macrobii* verba de ruditate hominum adscribit, itaque *Varronis* locum emendatum, *Diodori* etiam *Siculi*, & *Luciani*, nonnulla. Hanc denique primam simplicitatem hominum a *Diis recentium* agnovisse *Seneca* dicitur, & *Dicæarchus* apud *Porphyrum*. Commendat Autor ex *Platone* *Protagoræ* fabulam. In historiis non alia primordia noruat, quam *Saturni* fabulam. *Capite II de permutatione, primo ad commercium gradu*, agitur. Pag. 20-54.

Homines aucti in diversos cœtus discedere sunt coacti, ex quo aviditas aliena appetendi exorta est. Terræ quædam aliis abundant, aliis destituuntur, unde permutandi commoditas. Hic ritus mansit diu inter gentes, & adhuc perdurat, *Plinius* in *Historiarum Lib. XXXIII Cap. I* hoc docet, con-

tra quem quadam monentur, & *Servius ad Virgilii Georgica III v. 307.* *Homericum* exemplum ab utroque horum non recte adhiberi credit. Pergit ad singulas gentes, Germanos, Satarchas, quos copiose describit, & respicere credit ad hos ea, quæ apud *Scymnum Chium* in *Fragmentis versu 113* leguntur. Phrasin *Mela*, qui permutationem *vicem rerum* appellat, considerat. Adducit porro Albanos, Lusitanos inferiores, incolas Gymnesiarum. E rebus Punicis stabilit sententiam. De incolis Britanniz objacentis insulæ similia affert *Crusius*, item de Seribus, cujus vocis etymologiam eruit, cumque *Strahlenbergius*, ea *mercatorum* notari, credat, hanc potius appellationem Bocharorum esse statuit. Fuit tandem talis natio ab *Apolonio Tyanca* visa, teste *Philostrato. Cap. III de inuento rerum: pretio perpetuo, eoque pecore tum expendi solito, & orta bina pecunia*, differitur. Status intermedius. Auctori nostro dicitur, qui non sine pecunia fuit, talem tamen pecuniam, qualem nos hodie isto vocabulo designamus, non habuit, vel ævum pecunia non signata utens. Avaritia hominum ingruente, permutatio non sufficiebat rem augendi studio. Excogitandum igitur fuisse Auctorem censet id, quod præstantia insita, duratione, atque ex valore notitia, commendatum inter omnes, rerum pretia in se continere possent, idque pecus fuisse statuit pro temporis simplicitate; homines enim pastoriz vitæ deditos, testimoniis comprobatur. Idoneum fuisse pecus ob usum multiplicem, asserit. Quo jure pecunia pecus appellari possit, ut ostendat, rem definit, & in natales ejus inquirat; qua occasione, pretium quid sit, definit, & id, quo metimur quantitatem, pecuniam esse statuit, quam describit. Consensus *Aristotelis* cum tota disputatione affertur. Rejjicit communem opinionem, quæ credit, pecuniam inde dictam, quia primum imagine pecoris sit signata; inter Latinos enim nullos tales nummos superuisse, nec, si qui hodie eos jactant, antiquos eos agnosci posse, ipsos etiam antiquos inconstanter ea de re locutos esse. *Caput IV* est de *pecore, nummi usum præstante, seu pecunia vera ex divitiis antiquorum, dotibus, emtionibus*. Luculentissima de unoquoque horum testimonia antiquorum producit. Poeta divitias peco-

Pag. 54-69

69-86

pecoris copia significabant ex vetustissimo more. Ex fabulosa historia *Geryonis* boves huc referuntur, mala *Hesperidum*, quæ oves plurimi veterum interpretati fuerint, aureumque velus. Divitiarum, & divitum, nomina, inde ducta, producit. Hinc *μῆλα* ipsæ opes dictæ fuere. Indicium est pecoris æstimationis, quod Poetæ puellas *ἀλφειοβόιας* vocent, boum inventrices, dum antiquis temporibus dotem maritus uxori obtulerit. Emptiones pecore facilitatæ fuere. *Cap. V* agitur de *pre-* Pag. 87-101.
miis, pecore datis, in bello, ludis, Poetarum certaminibus. Color in pecore magni fiebat, quod hac occasione evincitur. Inter militaria præmia boves dari solitos, ostenditur, e. c. exploratori. In ludorum præmiis boves commemorantur, & aliæ pecudes Poetis imprimis datæ Carminis epici præmium taurum fuisse, Autor censet. Aliis etiam hæc contingere præmia, optime de republica meritis, in Deliis sacris *Apollinis*, pueris, in Sicilia in scillis vincentibus. Mutata postea hæc præmia, & pro pecore pecunia Autori nostro constituta videtur, quod ex *Plutarcho, & Diogene in Vita Solonis*, conjectat. *Caput VI* de *pecore loco pecuniæ in dicenda multa, & crimine peculatus ob pecora publica averfa*, inscriptum est. Viguit hic mos pecore multam pendendi & Romæ, & alibi. Spartam innui in loco quodam *Varronis* adducto, conjicit Cl. Autor. De Athenis clarissima adducuntur testimonia. Reprehenduntur Jurisperiti recentes, qui, de multis Romanorum temporis antiquioris agentes, in unicum legem Tarpejam conjiciunt, quæ pluribus legibus conveniunt. Quinque discernit Cl. Autor leges, de æstimatione multarum latas, *Valeriam*, nomen trahentem a *Valerio Poplicola, Iciliam, Confidiam Genuciam, Tarpejam*, & denique *Papiriam Juliam*, de quibus omnibus, pro suo more, doctè & accurate disseruit *Crustus*, in fine Capituli asserta sua in tabula exhibens. *Caput VII* est de *pecore, per diversas species ad commercium apto, & pellibus ad minora pretia pensanda adhibitis*. Pecus diversa pretia metiri debuit, armenta dabant, boves, vaccas, vitulas. Pecudes, quæ proprie ita dicebantur, dabant arietes, fœmellas oves, agnas. Alia discrimina erant ab ætate, habitu, ex pastura, formæ, & natalibus regio-

103 - 144.

144 - 151.

nibus, atque temporibus. Pelles pro nummiis fuere; hæc p̄-
mil loco datæ fuere in Lupercalibus. Publica auctoritate
signum iis impressum fuit, ut probæ, neque vitiosæ, darentur.
Romæ id factum. Conjectura affertur, pellibus primam & ta-
lis, hoc est, massis æneis, forma talorum præditis, ulos fuisse
veteres vice nummorum. Adjectus est index duplex, alter Au-
torum, quorum loca usurpantur, explicantur, emendantur, altes
quarundam rerum memorabilium.

Pag. 10.

De æternitate mundi, ab *Aristotele* defensa, id statuit, in
hac re aut lectorum opiniones inagistro tributas esse, aut,
quod generationis animalium nullum finem statuit, id quo-
que ex ratiocinationibus Pythagoricorum ei assutum esse, ut,
quod finem non habeat, nec initium habuerit, aut interpre-
tes, dum ejus scita argutiis conclusivanculisque interpolant, at-
que contaminant, ita conturbasse ea atque pervertisse. Licet
nobis tam diu huic sententiæ calculum nostrum denegare, do-
nec certiora, quam quæ conjectura tantum nitantur, afferantur
argumenta, præsertim cum Cl. *Bruckerus* in *Hist. Philof. Tom. I.*

33.

Aristotelicam evictam dedisse nobis quidem videatur. Ety-
mologiam Germanicæ vocis *Geld* approbat, a *Wachtare*
nostro propositam, qui docuit, vocem antiquam *Geldi* vi-
cem significare & hinc *gelten* vicem obtinere, & no-
strum *Geld* pecuniam dictam esse, quæ omnium rerum vi-
com præstat. De mundinis disserit, quam vocem proprie tan-
tum notare, recte dicit, primum nonum quemque diem, quo

36, 37.

in urbem suffici convenire solebant, postea vero quodlibet
mercatus statutum tempus. Hecatomben ex Etymologico

70.

25, 86, 102.

116.

M. fusius considerat. Causam indicat, cur *Homerus* mentione
numi abstineat prorsus; *Plusarcho* quantum in rebus Romanis
tribui possit, inquit; Tragediæ characterem constituit, ut alia

97.

taceamus. Lucem etiam attulit Autor Clarissimus plurimis
locis Scriptorum antiquorum, quorum loca explicuit, emenda-
vitque. Non solum enim lucem accipiunt hæc ipsa Commen-
tatione veterum loquendi formulæ, sed & integra loca.

129.

138, 139.

Dictiones illustrat Græcas, & Latinas. Monet, *adigere*
pro

pro exigere usurpari; docet, quomodo pecora averti dicantur. *Benevolentiam priscarum legum in Plinio* explicat. *Com-* Pag. 134, 135.
mercia interpretis lingua exponit. *Curtas opes* considerat. 46, 49, 99.
Emerere pro capere adhiberi, monstrat. *Exspectare commercia* quid *Plinio* sit, indicat, & *cur feris perfimiles* eidem dicantur 47.
Seres, quid *incuria* sit, & quomodo pecora ea *corrupti* dicantur, 43, 44.
pedem res prestare, quid in *Varrone*. *Vicem humanam* ex *Horatio* explicat. 135.
 Inter Græcæ voces & phrasæ explicatas commemoras *ἀμοιβὴν τῶν φερτίων*, quod Latini 138, 27.
vicem rerum vocant, *ἀστὴρ, ἴδιον, ἐπιβολή, τὰ πλεον, τιμῆ.* 25, 147 seq.
τίμημα, βολον in compositis. Quod ad loca integra attinet, 78, 9, 113.
 a *Cruſio* emendata, & quorum feriem index rerum exhibet, 40, 27, 106
 nostrum non est, ut singula sigillatim expendamus. 1eq.
 Laudamus modestiam, quæ proferuntur emendationes. Interim tamen non possumus non optare, ut Codices consulti essent; sine his enim emendationem ad summum verisimillimum saltem reddi, semper judicavimus, & id tantum indicari, quod scriptor scribere potuisset, non id, quod necessario debuisset. Laudamus interim conamina, quæ in emendando versantur. Applaudimus instituto huic, & quod versiones accuratiores Græcorum scriptorum concinnaverit, quid? quod *Homeri* loca nonnulla versibus Latinis reddiderit. Diligens evolutio scriptorum, ubique conspicua, perplacuit nobis. Non tamen expectassemus a professore literarum humaniorum barbara quædam, non recte flexa, male divisa, & poetica, vocabula passim admixta, qualia sunt, in *Dedicatione*, *memoratus* substantive usurpatum, in *Oratione*, *tenuitas mea*, *claritudo*, *inflammabilis*, *placiditas*, *improsperius*, *religiosus*, *Musulmannicus*, *gustatus*, *reformare*, in *Commentatione* *paucum*, *inusus*, *pensatio*, & si quæ alia. Male dividitur in *Oratione* vox omnis ita *omnis* pag. 4, & in *Commentatione* pag. 55 55.
ejus ita *ej-us*. Non probamus phrasin *Orationes animo informatas habere*, *transcribere* pro *adscribere*. Non intelligimus, quo modo *Lucanus* *Cap III* extremo citari potuerit, & Latina tantum *Plutarchi* verba apposita miramur. Interim 7.
 contentum, quem miatus est, non veremur. 8.
 Quemadmodum 102.

dum autem Clariss. Viro hanc librum, quem przulto-
 reum vocat aliis Commentationibus, ad res numarias paratis il-
 Pag. 44. 89-66. lustrandas, gratulamur; ita nulli dubitamus, quin lectio hujus
 107, 120, 140. libri studiosis antiquitatum insigni cessura sit emolumento, &
 142, 146, 150. promissa sua ut impleat proxime *Crusius*, publice eum maxi-
 mo opere rogatum volumus.

MEMOIRES POUR SERVIR A L'HISTOIRE
 d'un genre de Polypes d'eau douce, &c.

hoc est,

COMMENTARIJ, QUI SPECTANT HISTO-
 riam generis cujusdam polyporum aquæ dulcis, qui bra-
 chia instar cornuum obtinent, expositi per A. TREM-
 BLEY, e Societate Regia.

Lugduni Bat. apud Joannem & Hermannum Verbeek, 1744, 4.
 Alph. 1, Plag. 18, Tab. 13, æri incisæ.

In minimis quoque corporibus naturalibus nova semper &
 admiratione digna detegit curiosus naturæ indagator. Ita-
 que Cl. Autor in indagandis his polypis haud vulgarem præ-
 stitit laborem, cum omnia accurate & eleganter exposuerit,
 quæ ad eorum vitam & actiones spectant. Polypos suos a
 marinis majoribus discernit, non tantum quod aquis dulcibus
 adscribat, qui locus nullam differentiam essentialem ostendit,
 sed quod brachia instar corauum disposita in illis iavenerit.
 Per triennium & ultra in horum animalculorum disquisitione
 occupatus fuit, & in delineandis iconibus elegantissimis, sine
 quibus observationes intelligi haud possent, socium habuit
Lyonctum, qui omnes icones delineavit, & octo posteriorum
 tabularum icones sculpsit. Observationes autem suas in qua-
 tuor Commentarios digessit, & in primo Polypos describit,
 eorundem formam & motus, nec non, quicquid de structura
 detegere potuit, ostendit. Monet quidem, hanc insectorum
 speciem alios Autores jam cognovisse; neminem tamen singu-
 lares eorundem mutationes observasse. Casu vero fortuito
 ad

Illa perlustranda deductus fuit. Cum enim in vitro varia insecta aquatica cum plantis aquaticis attente conspiceret; inter alia corpuscula ei occurrebant viridia tenuia, quæ uno extremo cauli plantæ adhærebant, ex altero vero cornua minora emittebant. Hæc plantis minoribus, aliis infidentibus, similes erant, sed, cum in illis motum observaret, & inprimis conspiceret illa in latus lucidum vitri lubentissime transire, animalium indolem cognovit, sed subdubitans, an forsitan plantæ sint, dissecabat unum ex his corpusculis, quo videret, an instar plantarum ex radicibus discissis multiplicarentur, & certe pars corpusculi posterior sine cornubus spatio novem circiter dierum cornua emisit; quæ de causa similitudinem cum plantis invenire videbatur. Cum autem motum attentius consideraret, evidenter cognovit, hæc corpuscula in agitato vitro se contrahere, qui motus certe non ab agitatione aquarum, sed a vi quadam interna, deduci poterat. Postquam etiam cognovit, corpusculum unum ex altero excrecere, magis dubius factus fuit, cum plantarum indoles sit, novos furculos emitte-
Cel. Reaumur, cum quo observata sua communicavit, animalia, & ob similitudinem cum polypis marinis polypos, dixit. Quæ res magis etiam confirmata fuit, cum Autor noster novam polyporum speciem conspiceret, qui vermes devorarunt & digesserunt, ita ut ad animalia referre nullus dubitaret. Hæc animalcula omnibus corporibus, sub aqua hærentibus, & fundo aquarum, adhærent, immo in ipsa aquarum superficie suspensa tenentur. Difficile vero, cum tenerrima sint corpuscula, deteguntur, & non nisi in vitrum suscepta, vel in pellucida stagnorum aqua conspiciuntur. Tres vero potissimum species recensentur; prior cornubus, sive brachiis brevioribus instructa est, altera longioribus, tertia vero in corpore ad extremitatem posteriorem insigniter extenuata est. Descriptiones accuratiores Autoris sine iconibus vix intelliguntur. Cornua, sive brachia, sex ad undecim, vel ultra, in diversis individuis cujuslibet speciei variant, & non simul, sed successive, exerescunt. Corpora maxime contractilia sunt, inprimis si agitantur, attamen motus eorundem magis.

dum autem Clariss. Viro hanc librum, quem przfultorem vocat aliis Commentationibus, ad res numarias paratis illustrandas, gratulamur; ita nulli dubitamus, quin lectio hujus libri studiosis antiquitatum insigni cessura sit emolumento, & promissa sua ut impleat proxime *Crusius*, publice eum maximo opere rogatum volumus.

MEMOIRES POUR SERVIR A L'HISTOIRE
d'un genre de Polypes d'eau douce, &c.

hoc est,

COMMENTARIUM, QUI SPECTANT HISTORIAM generis cujusdam polyporum aque dulcis, qui brachia instar cornuum obtinent, expositi per A. TREMBLEY, e Societate Regia.

Lugduni Bat. apud Joannem & Hermannum Verbeek, 1744, 4.
Alph. 1, Plag. 18, Tab. 13, æri incisæ.

In minimis quoque corporibus naturalibus nova semper & admiratione digna detegit curiosus naturæ indagator. Itaque Cl. Autor in indagandis his polypis haud vulgarem præstitit laborem, cum omnia accurate & eleganter exposuerit, quæ ad eorum vitam & actiones spectant. Polypos suos a marinis majoribus discernit, non tantum quod aquis dulcibus ascribat, qui locus nullam differentiam essentialem ostendit, sed quod brachia instar cornuum disposita in illis invenerit. Per triennium & ultra in horum animalculorum disquisitione occupatus fuit, & in delineandis iconibus elegantissimis, sine quibus observationes intelligi haud possent, socium habuit *Lyonctum*, qui omnes icones delineavit, & octo posteriorum tabularum icones sculpsit. Observationes autem suas in quatuor Commentariis digessit, & in primo Polypos describit, eorundem formam & motus, nec non, quicquid de structura detegere potuit, ostendit. Monet quidem, hanc insectorum speciem alios Autores jam cognovisse; neminem tamen singulares eorundem mutationes observasse. Casu vero fortuito ad

Ha perlustranda deductus fuit. Cum enim in vitro varia insecta aquatica cum plantis aquaticis attente conspiceret; inter alia corpuscula ei occurrebant viridia tenuia, quae uno extremo cauli plantae adhaerebant, ex altero vero cornua minora emittebant. Haec plantis minoribus, aliis infidentibus, similes erant, sed, cum in illis motum observaret, & inprimis conspiceret illa in latus lucidum vitri lubentissime transire, animalium indolem cognovit, sed subdubitans, an forsan plantae sint, dissecabat unum ex his corpusculis, quo videret, an instar plantarum ex radicibus discissis multiplicarentur, & certe pars corpusculi posterior sine cornubus spatio novem circiter dierum cornua emisit; quae de causa similitudinem cum plantis invenire videbatur. Cum autem motum attentius consideraret, evidenter cognovit, haec corpuscula in agitato vitro se contrahere, qui motus certe non ab agitatione aquarum, sed a vi quadam interna, deduci poterat. Postquam etiam cognovit, corpusculum unum ex altero excrecere, magis dubius factus fuit, cum plantarum indoles sit, novos furculos emittere. *Cel. Reaumur*, cum quo observata sua communicavit, animalia, & ob similitudinem cum polypis marinis polypos, dixit. Quae res magis etiam confirmata fuit, cum Autor noster novam polyporum speciem conspiceret, qui vermes devorarunt & digesserunt, ita ut ad animalia referre nullus dubitaret. Haec animalcula omnibus corporibus, sub aqua haerentibus, & fundo aquarum, adhaerent, immo in ipsa aquarum superficie suspensa tenentur. Difficile vero, cum tenerissima sint corpuscula, deteguntur, & non nisi in vitrum suscepta, vel in pellucida stagnorum aqua conspiciuntur. Tres vero potissimum species recensentur; prior cornubus, sive brachiis brevioribus instructa est, altera longioribus, tertia vero in corpore ad extremitatem posteriorem insigniter extenuata est. Descriptiones accuratiores Autoris sine iconibus vix intelliguntur. Cornus, sive brachia, sex ad undecim, vel ultra, in diversis individuis cujuslibet speciei variant, & non simul, sed successive, exerescunt. Corpora maxime contractilia sunt, inprimis si agitantur, attamen motus eorundem magis.

magis cum linacibus, quam cum vermicibus, convenire videtur. Varia postmodum de motu brachiorum & corporis addit. Non natate, certo cognovit, sed applicando se aliis corporibus gressum quasi exercere, modum vero quo in superficie aquæ suspensi hærent, studiose describit. Corpus granulis minoribus oblitum est; color maxime variat. Comparatione hęcum polyporum cum polyphis marinis instituta, ventrem, vel potius caulem alimentorum, a capite ad finem corporis extensum, simplicem caulem esse ostendit, cujus tunica ipsa polyphi substantia est. Hęc vero ex granulis, mediante mucilagine coherentibus, composita videtur, de qua & brachiorum structura plura profert. In Commentario secundo de nutritione polyporum, de modo arripendi, deglutendi prædam, de causa coloris polyposum, & de aliis circa structuram detectis, tandem de tempore & subsidiis aptis ad inveniendos polypos agit. In consideratione polyporum longis brachiis instructorum, unum vidit, qui millepedem in ore continebat, & ita per repetita experimenta cognovit, hęc animalia insecta brachiis suis arripere, ad ostium ventris ducere, & ita deglutire & digerere. Ipse vero polypus vermiculum non brachiis in ventrem immittit, sed potius labiis motis adducit, ostiumque pro magnitudine insecti devorandi expandit, cum nullis dentibus instructus sit, quibus prædam comminueret possit. His pertractatis, de vario victu polyporum agit, & modum brachiis prædam arripendi cum polyphis marinis comparat, & varias observationes producit, quibus ostendit, polypos alimenta cum quodam selectu & attentione, non vero casu, arripere. Ex his phænomenis quidem oculos hęc animalia habere suspicatur, sed nec per microscopia ullam partem oculo sanè cognovit. Si bini polyphi unum ventriculum querunt, uterque sæpius suam portionem sumit, sæpius tamen unus alteri prædam suam eripit, ita ut alterum quodammodo in ventrem secum attrahat, sed sine læsione, hęc enim animalia alia individua suæ speciei devorant, & cum alia insecta in ventrem deducta mox pereant, polyphi per tres, vel plures, dies in ventre alterius vivere possunt. De appetitu variis

semperibus diverso postea differit Autor, & excrementa, sive reliquias, insectorum digestorum per os ejici, monet. Nutritivum vero succum, quem venter polypi fugit, ille quoque distribuit in brachia, quae quasi canales continuati corporis sunt. Haec derivatio ex colore vario succi cognoscitur, qui ex vermibus suctione elicitur, & per polypi corpus deducitur. Hinc quoque patet, cur polypi pellucidi colores varios suscipiant; coleres tamen ex florum petalis non ceperunt, cum victum vegetabilem respuant. Nutriementum vero suam in granulis, per superficiem disseminatam, quae forte glandularum officio funguntur, praeparare videntur. Tempus vitae nondum definitur, cum polypos nutriat, qui biennium jam superarunt, & hoc ipso tempore pro differentia nutritionis majores & minores facti sunt. Interdum pulices minimi polyporum corpus obsident, ipsi vero polypi, a piscibus & insectis rapacibus aquaticis non digeruntur, sed, licet deglutiantur, brevi tamen sine evidenti corporis laesione respuuntur. Ubique ferme in fossis Belgii, & in aliis Europae provincijs, inveniuntur. Hyeme vel non adsunt, vel in fundo delitescunt, vernali vero tempore crebriores inveniuntur. Commentarius tertius de generatione polyporum disserit. Observavit eandem mense Martio & Aprili, ubi ex corpore polypi excrecentiam oriri vidit, qua aucta, junioris polypi corpusculum formatum fuit, quod non solum omnes mutationes matris in contractione sensit, sed tandem quoque ex anteriore parte brachia emisit, quo facto, a corpore matris secessit. Formatio junioris polypi interdum spatio viginti quatuor horarum, interdum quindecim dierum, absoluta fuit, pro varietate caloris & nutritionis. Ipse vero parvulus polypus, cum matris ventre conjunctus, vermiculos arripere valet; ita tamen cavum ventris cum matris cavo conjunctum est, ut insecta ex illo in hoc penetrent, ex quo certissime concluditur, polypum juniorem esse veram substantiam matris continuationem, ita ut haec polypi genesis cum arborum ramis exsertis comparari queat. Magis vero mirandum est, quod minor polypus non tantum se ipsum, sed & matrem &

H h h

alio

alios minores matri affixos, nutrit. Antequam minor poly-
 pus a matre separatur, ostium communicans angustius fit, &
 tandem prorsus obliteratur, quo facto, junior polypus a matre
 secedit. Multiplicationem insignem polyporum postea per
 experientias repetitas ostendit, & juniorem polypum, matri adhuc
 affixum, jam alios juniores emittere, monet. Quantum
 quidem experimentis assequi potuit, cognovit, omnes polypos
 esse matres, nec ullam sexus differentiam, nec ovipara anima-
 lia esse, apprehendit. Annectit varias observationes de po-
 lypis in corpore, vel brachiis, curiosius formatis, comparatio-
 nem inter vegetabilia & hos polypos instituit, & de aliis arti-
 malibus, cum his convenientibus, agit. Commentarius quar-
 tus varia experimenta, cum polypis instituta, recenset, & suc-
 cessum describit. Post sectionem transversalem institutam
 pars anterior, quæ os & brachia habebat, sæpe eodem die ver-
 mes devoravit, reliquasque polypi actiones perfecit, altera
 vero pars æstate sæpius in viginti quatuor horis brachia emi-
 sit, cum hyeme die decimo quinto demum perficerentur.
 Polypi, in tres partes scissi, eodem modo partem mediam in-
 tervarunt, ut de anteriori & posteriori in polypo transversim dis-
 secto diximus, & cum parvulum hoc animal in plures partes
 discindi nequeat, successive tamen in succrescentibus novæ
 effecit divisiones, ita ut tandem unus polypus in quinquaginta
 partes dissectus fuerit. Caput matris & juniorum separa-
 vit, sed partes relictæ omnes ita succreverunt, ac si ca-
 pita non truncata fuissent. Longitudinalis dissectio quoque
 ex voto successit, & corpora, quæ lemicanales videbantur, bre-
 vi in integros canales mutata fuerunt. Dissecnit quoque po-
 lypum longitudinaliter in quatuor partes, & idem ita succes-
 sit, ut in his ipsis sectionem transversalem iterum instituire
 posset. Simili modo partem anteriorem dissechit; cauda inté-
 gra relicta, & duo capita orta fuerunt, per dissectionem simi-
 lem repetitam magis aucta, ita ut hydræ fabulosæ veram iconem
 sisteret; caudas quoque, sive partes posteriores, longitu-
 dinaliter dissectas, multiplicatas fuisse, simili experientia didi-
 cit. Polypi quoque, diversimode in minutas parte dissecti,
 iterum

sterum successive formati fuerunt, ita ut ex singulis sepius parte novus ortus fuerit polypus. Tentavit quoque Autor, an polypus investi possit, ita ut ventris interior superficies exterior, & exterior interior, evaderet, & res ex voto successit. Licet enim plurimi se in priorem statum retorquerent, tamen plurimi etiam, adhibita enchiresi, ita retenti fuerunt, & eadmodum exhibuerunt phaenomena, quae de polypis jam adduximus. Addit varia de mutatione polyporum, ex parte reductorum, vel alio modo mutatorum, qui monstruosa corpora exhibuerunt. Introduxit postea unum polypum in corpus alterius, sed interior, licet ligatus, invenit varias vias per latera exeundi; tandem experimentum tamen post inversionem interioris successit, ut animal, inde ortum, duas series brachiorum circum anum ostium dispositas haberet. Disquisivit postea, an partes polypi dissecti sursum uniri possint; quod quidem interdum praestitit, non semper tamen successit negotium, cum tardiosum esset, partes unitas penicillo in situ retinere. In polypis marinis nullo certo experimento cognitum est, nova animalia ex partibus oriri, licet Autores dixerint, quod post dissectionem vivant. Nos vero hic addimus, *Cel. Cappellerum* in Epistola de Entrochis & Belemnitis, quae Sciagraphiae lithologicae *Cel. Kleinii* praemissa est ex capite Medusae petrefactae, aliquam convenientiam polyporum marinorum cum his obscure indicasse. Circa quaestionem tandem, an polypi aquae dulcis, modo descripti, ad plantas, an ad animalia, referri debeant, maxime ambigue versatur, cum & proprietates animalium & plantarum in illis inveniat, & in genere moneat, nos in varietate corporum animalium & vegetabilium non facile limites figere posse. Hoc tantum addimus, quod, si facultas locomotiva plantis prorsus deneganda sit, & animalibus tantum conveniat, haec corpora ad animalia omnino referenda sint. Clariss. vero Autor in his Commentariis egregiam in observationibus colligendis, & experimentis attentis instituendis, diligentiam ostendit, & maxime demonstravit, quomodo meditatione ad nova disquirenda ducamur, nec tamen imaginationi nimium indulgeamus.

Hh h 2

VARIA

alios minores matri affixos, nutriat. Antequam minor polypus a matre separatur, ostium communicans angustius fit, & tandem prorsus obliteratur, quo facto, junior polypus a matre secedit. Multiplicationem insignem polyporum postea per experientias repetitas ostendit, & juniorem polypum, matri adhuc affixum, jam alios juniores emittere, monet. Quantum quidem experimentis assequi potuit, cognovit, omnes polypos esse matres, nec ullam sexus differentiam, nec ovipara animalia esse, deprehendit. Annectit varias observationes de polypis in corpore, vel brachiis, curiosius formatis, comparationem inter vegetabilia & hos polypos instituit, & de aliis animalibus, cum his convenientibus, agit. Commentarius quartus varia experimenta, cum polypis instituta, recenset, & successum describit. Post sectionem transversalem institutam pars anterior, quæ os & brachia habebat, sæpe eodem die vermes devoravit, reliquasque polypi actiones perfecit, altera vero pars æstate sæpius in viginti quatuor horis brachia emittit, cum hyeme die decimo quinto demum perficerentur. Polypus in tres partes scissus, eodem modo partem mediam intaruant, ut de anteriori & posteriori in polypo transversim dissecto diximus, & cum parvulum hoc animal in plures partes discindi nequeat, successive tamen in succrescentibus novis efficit divisiones, ita ut tandem unus polypus in quinquaginta partes dissectus fuerit. Caput matris & juniorum separavit, sed partes relicte omnes ita succreverunt, ac si capita non truncata fuissent. Longitudinalis dissectio quoque ex voto successit, & corpora, quæ semicanales videbantur, brevi in integros canales mutata fuerunt. Dissecit quoque polypum longitudinaliter in quatuor partes, & idem ita successit, ut in his ipsis sectionem transversalem iterum instituere posset. Simili modo partem anteriorem dissecit; cauda integra relicta, & duo capita orta fuerunt, per dissectionem similem repetitam magis aucta, ita ut hydræ fabulosæ veram iconem susteret; caudas quoque, sive partes posteriores, longitudinaliter dissectas, multiplicatas fuisse, simili experientia didicit. Polypus quoque, diversimode in minutas parte dissecti, iterum

iterum successive formati fuerunt, ita ut ex singulis Sepiis parte novus ortus fuerit polypus. Tentavit quoque Autor, an polypus investi possit, ita ut ventris interior superficies exterior, & exterior interior, evaderet, & res ex voto successit. Licet enim plurimi se in priorem statum retorquerent, tamen plurimi etiam, adhibita enchiresi, ita retenti fuerunt, & eadum exhibuerunt phaenomena, quae de polypis jam adduximus. Addit varia de mutatione polyporum, ex parte reductorum, vel alio modo mutatorum, qui monstruosa corpora exhibuerunt. Introduxit postea unum polypum in corpus alterius, sed interior, licet ligatus, invenit varias vias per latera exeundi; tandem experimentum tamen post inversionem interioris successit, ut animal, inde ortum, duas series brachiorum circa unum ostium dispositas haberet. Disquisivit postea, an partes polypi dissecti rursus uniti possint; quod quidem interdum praestitit, non semper tamen successit negotium, cum tædiosum esset, partes unitas penicillo in situ retinere. In polypis marinis nullo certo experimento cognitum est, nova animalia ex partibus oriri, licet Autores dixerint, quod post dissectionem vivant. Nos vero hic addimus, *Cel. Cappellerum* in Epistola de Entrochis & Belemnitis, quae Sciagraphiae lithologicae *Cel. Kleini* praemissa est ex capite Medusae petrefactae, aliquam convenientiam polyporum marinorum cum his obscure indicasse. Circa quaestionem tandem, an polypi aquae dulcis, modo descripti, ad plantas, an ad animalia, referri debeant, maxime ambigue versatur, cum & proprietates animalium & plantarum in illis inveniat, & in genere moneat, nos in varietate corporum animalium & vegetabilium non facile limites figere posse. Hoc tantum addimus, quod, si facultas locomotiva plantis prorsus deneganda sit, & animalibus tantum conveniat, haec corpora ad animalia omnino referenda sint. Clariss. vero Autor in his Commentariis egregiam in observationibus colligendis, & experimentis attente instituendis, diligentiam ostendit, & maxime demonstravit, quemodo meditatione ad nova disquirenda ducamur, nec tamen imaginationi nimium indulgeamus.

H h h 2

VARIA,

VARIA, PHILOSOPHIAE MUTATIONEM SPE-
ctans, prelo data ab ANDREA GORDON,
O. S. B. Philosophiae Professore.

Erfordiz, sumptibus J. H. Nonnii, 1749, 4.

Plag. II.

Quantum intra unum retro seculum in melius mutata fuerit Philosophia, quantumque solidi incrementi surrexerit, peregrinis tantum in literis elegantioribus ignorat. Ab initio quidem hæc reformatio, ut fieri solet, ubivis contradictionem passa, nunc tamen in scholis, præcipue Protestantum, quietam sedem obtinet. In Gallia quoque & Italia eandem reformationem placere multis, multa Philosophorum notæ vulgarium monumenta testantur; Germanis autem Romanæ-Catholicis non modo non arrisisse eam, sed iis, qua de causa, notæ dicemus, summopere huc usque exosam fuisse, experti sumus. Primus Catholicorum in Germania, qui Scholasticæ Philosophiæ futilitatem e schola sua palam exesse iussit, aliisque Ecclesiæ suæ eruditis saniora Philosophiæ principia amplectenda iussit, & faciem prætulit, Gordonus est, Benedictinus Ratisbonensis, & Philosophiæ Professor Publicus Erfordiensis, horum *Variarum* Editor, & Apologia excepta, Autor. Quo tempore & ordine reformationem hanc molitus fuerit Gordonus, Lector colliget ex Epistola ejus, ad amicum Wirceburgensem data, cujus partem præcipue notatu dignam hic apponemus: *Cum Philosophiæ docenda mihi imposta esset provincia, mox inanem Philosophiam veterem, seu Scholasticam, deserere, & quantum in me erat, abrogare, ejusque in locum Philosophiam novam & utilem substituere, decreveram. Catholicorum in Germania ad hunc scopum præiverat nemo, sed omnes gravi Philosophiæ Scholasticæ veteris detinebantur immergi. Aderant quidem opera quædam mathematica, sed indigesta sunt hæc volumina, demonstrationibus sæpe necessariis & experimentis novioribus plerumque destituta, proindeque tyronibus in collegio instruendis inepta. Physica vero experimentalis præter nomen parum omnino notum fuerat, nullus igitur collegio meo aptus erat Autor domesticus. Autoris extranei in hunc usum difficillima comparandi copia, Autorum vero Protestantium prælegere & explicare, ut nobis, ne-*

fas

fas fuisset. In veterata itaque ad calamum doctrinandi consuetudini per duos annos invitatus obtemperavi. Hoc tempore, omissis plerisque Philosophiæ Scholasticæ questionibus, vane & inutilibus, multa ex eadem retinebam, paucis Philosophiæ novæ placitis hinc & inde quasi furtim inspersis, ut sensim tandem ad scopum propositum pervenirem, ac ne omnimoda mutatio & saltus ab uno extremo ad aliud illos offenderet, quos lucrari cupiebam. Hoc modo de anno in annum scopo proposito magis magisque appropinquare conabar. Verum, cautelis omnibus non obstantibus, observabatur facile meus Philosophiam mutandi animus partim ex scriptis exigui sane momenti, interea editis, partim ex sermonibus privatis. Hinc, si quid novi, aut insoliti, sive publice, sive privatim, proponebam contradicentibus ad unum omnibus, nemo mihi ferebat opem. Juvenilis ætas, quamvis annum 25 jam complevissem, plerisque fuit lapis offensionis, & momenta rerum, a me proposita, viri gravis auctoritate destituta, exposuit ludibrio: ipsi etiam amici mei, saltem plerique, ut a scopo nunquam attingendo abstinerem, labori, ut existimabant, inani parcerem, suadebant, singulari tamen superiorum meorum prudentiæ debeo, quod propositum laudarint, sed, frana suaviter injiciendo, fervorem sorte nimium prudenti sane consilio coercuerint. Hæc cum ita se haberent, de Philosophiâ integra conscribenda & edenda cogitanti anno 1740, prima mihi cura fuit invenire, qui sumtus editionis faceret. Bibliopola vero hujus urbis & vicini quidam, utpote Protestantæ, oblatam operam recusabant metu stili & doctrinæ Scholasticæ; ad bibliopolas igitur remotiores confugiendum erat. Tandem Ratisbonensis, rei indignitate motus, librum edendum suscepit ea lege, ut magnus non esset. Conditioni annuens, ut difficultatibus præfatis me paulisper extricarem, librum dictum conscripsi, ubi hæreseos periculum nullum, novitatis crimen eluditur, cum ex Autoribus probatis & notis pleraque deprompta sint, utilia multa atque jucunda proponuntur, & ad Physicam experimentalem novamque Philosophiam proxime acceditur. Circa medium anni 1743 manuscriptum prelo paratum bibliopola tradidi, & censoribus in Philosophiâ novâ & Mathesi nonnihil peregrinis, differebatur impressio de die in diem, nescio qua de causa. Tandem vero pars una uni, pars altera alteri, typographo

ferre demandata fuit. Horum alter, Pedepontanus, hostium furore vexatus, mox prelo utebatur, mox ab eodem aufugit, donec, rebus fere omnibus orbatus, prelo per anni dimidium & ultra abstinere coactus est; pristino dein restitutus officio, charta hinc inde comparata, & literis mutuatis impressionem, tanto tempore interruptam, denuo aggressus est. Indequ charta & typi diversitas saepe maxima, & errores typographici frequentes: in tanto enim rerum discrimine nihil aliud expectari poterat, nisi opus valde imperfectum. Talis erat, Amice, rerum mearum facies: tale Philosophiae meae fatum. Secunda horum Variorum pars est Oratio Gordonii, auditoribus dicta A. 1745, Philosophiam novam veteri preferendam suadens, quod haec ob solam Aristotelis auctoritatem saepius dubiam res plerumque futiles ventilet, illa vero, rationi tantum & experientiae innixa, scientias tradat juvenundas & utiles.

Idem argumentum prosequitur Gordonus in Oratione altera, A. 1747 dicta & edita, qua Philosophiam novam utilitatis ergo amplectendam, & Scholasticam Philosophiam inutilitatis causa eliminendam, suadet, adductis plurium inutilium quaestionum, Reripateticis familiarium, exemplis, & brevi scientiarum mathematicarum, quas Philosophiae novae merito accenset, encomio. Dictorum veritas magno animi candore, & libertate Philosophum decente, proposita patet, ac placet omnibus, quorum mens inveteratis praesudiciis obcaecata non est. Huic veritati, ut patenti, & necessariae studiorum reformationi, se totis viribus opposuerunt soli Jesuitae in perpetuum hujus Societatis opprobrium. Prius, qui manum detestando contradictionis operi adinovit, & calamus virulentum in Gordonum strinxit, P. Petrus Eisentraut, Soc. Jesu, Wirceburgi anno elapso Philosophiae Professore egit. Hic, ut omnia prorsus Gordonii merita eo certius exstingueret, phaenomena hujus seculi electrica a pristinis minime differre, asserens, perpetuum suae ignorantiae monumentum posteritati reliquit; praeterea Philosophiam, a Gordonio concinnatam, plagii arguit. Huic Gordonus obviam ivit Epistola, ad amicam, Wirceburgi degentem, scripta, qua loca quaedam Dissertationum, Wirceburgi nuper editarum, ad trutinam revocantur, ubi Eisentrautis errores clare ac solide confutantur.

Secund.

Secundus *Gordonii* adversarius, P. *Josephus Pfriemb*, Societ. Jesu, Philosophia Professor Moguntiz, ejus calamum iherito *Gordonus* magis impudentem vocat, præfatas *Gordonii* Orationes, Apologia plane impudenti in illum scripta, confutare nititur, quam *Gordonus Variis* suis verbo tenus inseruit (putamus, ne tantum obstinaciæ Jesuiticæ testimonium periret.). Hujus Apologiz singula capita stilo plane modesto solide ac erudite confutat, ejusque argumenta omnia esse futilia convincit *Gordonus*, *Epistola altera, ad amicum, Wirceburgi degentem, scripta, qua Philosophia nova ab iniquis Apologia præmissæ cavillationibus vindicatur.* Interea temporis, dum hæc Epistola sub prelo sudabat, prodiit tertius adversarius omnium impudentissimus, P. *Lucas Opsermann*, Societ. Jesu, qui, argumentorum, a confratribus suis positorum, Inanitatem & ineptiam advertens, de Philosophia Scholastica actum exstimavit, nisi ipse tandem ad ultimum miserandorum Philosophorum asylum confugeret, & per millia sophistata *Gordonum*, ejusque Philosophiam, de hæresi suspectam redderet, & per conficta & congesta convicia *Gordonii* nomen nigerrimo notaret calculo. In id igitur omnes ingenii derepiti vires intendit scripto plane impudenti, Erfordiz clam edito, quod *Philosophiam Scholasticorum defensam* vocat. Scripti hujus, religioso homine indignissimi, utpote contumeliosus & maledictus referti, tenor, nobis etiam tacentibus, patet ex Programmate, ab Academia Erfordienti (cujus pars potissima, præcipue tota Facultas Theologica, Catholicis sacris addicta, est.) ad valvas publicas affixo, quodque nos recensuimus ad calcem *Mensis Martii* hujus *Anni*. Argumenta, hoc scripto contenta, talia sunt, qualia Philosophiæ Scholasticæ tironibus exercitii causa stilo barbaro proponi solent, nisi quod Autoris hujus calamus atra ubique bile, qua senex hic multum laborare videtur, tinctus appareat. Horum argumentorum vin omnem (quam non nisi valde exiguam, vel plane nullam, esse, legenti, elegantiorum literarum vel parum perito, patebit,) Appendicæ ad alteram suam Epistolam *Gordonus* paucis in genere dictis enervat, suamque doctrinam, ex Autoribus Catholicis, dudum approbatis, depromptam, ab omni erroris suspitione satis superque

que liberat, tum vero nonnulla, ad personam & mores illius hominis spectantia, quorum eruditi extranei vix ullam habere possunt notitiam, candide evoluit, ubi *Opfermanni* mala fides ubique manifestatur. Scammata vero, convicia, & maledicta innumera, in se congesta, magno contemnitanimo, & generoso premit silentio, ut ex fine hujus Appendicis patet, quam hisce concludit: *Sed queres, Amice, quid ad maledicta innumera, jam facta, & fortassis adhuc facienda, reponam? Quod Ephori Lacedaemoniorum Clazomeniorum legatis, fuligine sedes suas sedantibus, edixere* (*Ælian. Hist. Var. Lib. II Cap. 15*), *ἕξιτον κλαζομένων ἀσχημονῶν, Jesuitis adversariis liceat indecenter se gerere.*

Doctissimi *Gordoni* scopum hunc esse videmus, ut in scholis Catholicorum nugæ Scholasticæ mittantur, earumque locum occupent scientiæ mathematicæ, Physica experimentalis, aliaque studia elegantiora. Cui hæc mutatio non aridet, hunc vel certe ignorantem, vel humani generis hostem, existimamus. Ceterum *Gordono* plures adversarios & conviciatores prioribus similes optamus. Hi enim *Gordoni* scopo minime nocebunt, sed, inveterata sua præjudicia veritate destituta esse, magis magisque monstrabunt: quandoquidem deficientis veritatis certum est indicium, causam suam conviciis & maledictis tueri velle. His tamen respondere *Gordonus* non opus habebit, cum jam non amplius sit solus. Illum enim presso pede secuti sunt Illustrissimus *Carolus de Piesport*, Ecclesiæ principalis Fuldenensis decus, & in illa Academia Professor Publicus, qui jam A. 1744 Philosophiam ibidem reformare, & Physicam Experimentalem docere, cœpit, quæ reformatio Celsissimo Principi Fuldensi tantopere placuit, ut, illo annuente, hæc studiorum mutata facies feliciter adhuc, ad malevolorum invidiam, continetur; *P. Udavicus Weis*, ob editum de emendatione humani intellectus librum celebris, *P. Gregorius Rodfischer*, Ecclesiæ principalis Emeramensis Ratisbonæ professor, ob Theses suas mathematico-physicas, A. 1746 editas, clarus, & alii, qui studia elegantiora, contemtis malevolorum querelis & conviciis, propagare non desinent. Unde Germania magna literarum emolumentum sperare poterit, viri autem religiosi, studiis colendis & perficiendis aptissimi, meritam sui nominis exultationem & famam sibi comparabunt.

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti Anno MDCCXLIX.

SCULPTURE E PITTURE SAGRE, ESTRATTE
da i Cimiteri di Roma, &c.

hoc est,

*SCULPTURÆ ET PICTURÆ SACRÆ, &
Cæmeteriis Romanis erute, olim jam ab Auctoribus Romæ
subterraneæ divulgatæ, nunc autem denuo cum
explicationibus editæ.*

Tomus II.

Romæ, ex officina Antonii Rossi, 1746, fol. maj.

Alph. 2 plag. 2, cum fig. zn. 130.

Cum de universo hujus Operis instituto in hisce
Novis Actis A. 1746 Mense Aug. pag. 433, ubi
priorem ejus Tomum descripsimus, satis abunde-
que fuerit dictum, nobis jam, alterum ejus *Volu-*
men enarraturis, esse hoc brevioribus licebit. Quamplurimis
hujus *Tomii* paginis figuræ, æti incisæ, quæ monumenta
quædam antiqua, ex subterraneis, quæ Romæ sunt, cæ-
meteriis partim eruta, partim aliunde allata, & in templis,
aut museis, hodie obvia, exhibent, ornamenti causa sunt
additæ, earumque explicationem Clariss. Autor, Præfationis
loco, sub ipsius libri initium lectoribus suppeditavit. Ut
igitur, cujus pretii observationes, hac occasione allata, sint,

Iii

cogno-

Pag. 8.

cognoscatur, de nonnullis earum jam paucis differemus. Cum figuram candelabri aurei, in templo Hierosolymitano quondam solennis, in loco Romæ subterraneæ conspicuam, ederet Clariss. Autor, de cœmeterio, quod Judæis, Romæ olim degentibus, proprium fuisse fertur, disputat. Judæorum quondam insignem numerum Romæ fuisse constitutum, eosque peculiare cœmeterium, in *vta Portuensi* situm, habuisse, magno eruditionis apparatu *Aringbius Rom. Subterr. Lib. II Cap. 23 pag. 326* docuit. Rudera ejus sub colle, qui *rosatus* dicitur, & ubi figura dicti candelabri visitur, hodie quaerenda esse, *Bosius* ideo contendit, quod nulla religionis Christianæ symbola, Veteris tamen Testamenti figuræ, ibi frequententur. Cumque plurimi Judæi, Romam incolentes, Hellenistæ fuerint, mirum non esse debere, neque sententiæ suæ officere, quod inscriptiones omnes Græco sermone conscriptæ sint, idem contendit *Bosius*. Clariss. Autor interim, illam ipsam *Bosii* sententiam dubio non carere, existimat. Miratur nempe, nullam inscriptionem Hebræam ibi offendi, signum vero candelabri aurei in Christianorum quoque monumentis comparere, ipsi persuasum est. Quamvis autem varia hanc in rem monumenta, a viris quibusdam doctis descripta, afferat, ipse tamen, non satis constitui posse, an eadem Christiana, an Judaica sint, confitetur, insuperque inscriptio, *ΚΥΝΑΡΩΤ*, quæ Synagogam Hebræorum indicat, ac Judæis propria est, quamque *Aringbius* loco supra citato in eodem cœmeterio observavit, nec non alia, ab *Aringbio* producta, argumenta, faciunt, ut nos *Bosii* magis, quam Autoris, sententiæ faveamus. Instrumentum aliquod, quo ad cruciandos Martyres utebantur pagani, e fundamentis templi Vaticani erutum, pro *angula*, scriptoribus Ecclesiasticis sæpissime memorata, habet. Ejus mentionem in Corpore Juris civilis occurrere, docet. Idem esse hoc instrumentum, ac *fidicula*, contendit, cujus vocis etymologiam a *findere*, aut *fodere*, *Barontium* secutus, lepide derivat. Fidiculas autem e chordis, seu funiculis, fuisse compositas, contra *Lipsum* negat. Nos interim optaremus, ut *Antonium Gallesium*, qui, in libro *de Cruciatibus S. S. Martyrum*

tyrum pag. 57 idem jam observavit, vel honoris causa excitasset Clariss. Autor. Miramur etiam, non ab ipso constitutum, an *fiducule* ab *equuleo* differant, id quod *Gorbosfredus Jüngermannus* in *Animadversionibus ad Hieronymi Magri librum de Equuleo Cap. VIII* comprobare annifus est. Cum figuram cathedræ episcopalis, quæ in choro templi S. *Mariæ transtiberinæ* conspicitur, æri incidendam curasset Clariss. Autor; hac occasione de cathedra S. *Jacobi*, Hierosolymis, tempore *Constantini M.* prout *Eusebius* refert, adhuc exstante, disputat, *Olin*, ubi pauperrimæ erant Christianorum Ecclesiæ, ex ligno, successu temporis autem ex marmore, confici suevissent tales cathedræ, narrat. Varias veterum paganorum thermas marmoreas in usum ejusmodi sedium fuisse conversas, judicat. Antiquissimis jam temporibus, & in cryptis subterraneis, ubi precum causa conveniebant Christiani, sedes illas episcopales frequentari suevissent, talesque in cæmeteriis Romanis adhuc deprehendi, commemorat. Urna quædam antiqua, cujus figuram Clariss. Autor exhibet, ritum sponsaliorum, apud Romanos solennem, insculptum præ se fert. Varias variorum, sigillatimque *Begeri*, circa hujus monumenti explicationem, Autor affert sententias. Nonnulla itidem, ad ritum sponsaliorum spectantia, adstruit. De nuptiis per confarreationem, varia, ab aliis tamen jam dudum observata, cum lectoribus communicat. Mense Majo, nec non calendis, nonis, & idibus, uniuscujusque mensis, nuptias minus prospere contrahi, Romanis fuisse persuasum, observat. *Castoris & Pollucis* effigies, monumento nuptiali additas, symbola fecunditatis fuisse, monet. Quamvis vero *Castorem* equis, & *Pollucem* pugnibus, nobilem Poetæ finxerint; ambo tamen in hac urna equos ducentes visuntur. Unicuique enim eorum artem equitandi a veteribus subinde tribui, imo geminos istos nonnunquam *Castores* simpliciter vocari, Clariss. Autor docet. Diutius in hoc cæmeteriorum propylæo commorari, cupiditas ipsarum specuum subterranearum, Clariss. Autore faciem præferente, obiter lustrandarum, prohibet. Monumenta sepulcralia, in memoriam Christianorum exstructa, & figuris. e

Pag. 43.

17.

19.

- Scriptura S. maximam partem petitis, decora, hic nobis se offerunt. *Pilatus*, se cædis Christi causam non fuisse, testatus, manusque ideo lavans, in sarcophago antiquo exhibetur. Hebræi, se sanguine innocentis manus non contaminasse, per talem lotionem quondam indicare consueverant, cum contra Romanis & Græcis, post eadem aliquam perpetratam, manus abluere moris esset. Cum ergo in varias sententias viri docti, insigni numero citati, abeant, & num ritum Romanum, an vero Judaicum, respexerit *Pilatus*, disseptent, Cl. Autor ultimæ opinionioni calculum suum adjicit, Prælidem illum, more, Judæis, apud quos quippe tunc commorabatur, solenni, innocentiam suam hoc pacto testatum esse, contendens. Cum in arca quadam, ubi sacrificium *Cainis & Abelis* delineatum est, Deus sub viri gravis formæ effictus deprehendatur; Clariss. Autor illud opus pro recentiori merito habet, & antiquos Deum sub hominis specie nunquam pinxiss., ne Anthropomorphitarum erroribus viam sternerent, observat.
9. Acceptationem sacrificiorum a Deo quondam per ignis dejectionem fuisse declaratam, antiquorum jam fuit, prout Autor monet, sententia. Protoplastorum lapsus in sepulcris Christianorum, ex mente Clariss. Autoris, adeo frequenter cernitur, ut veritas illius narrationis contra cavillationes paganorum eo firmiter imprimereetur fidelium animis. *Celsum* enim, contra quem *Origenes* scripsit, omnem illam narrationem risisse, & tanquam figmentum Christianorum, historiam mortis Christi hoc pacto indicari credentium, traduxisse, idem nos docet. *Cubicula; seu capellas;* in cæmeteriis Romanis deprehendens Clariss. Autor, eas quidem certissimum ultimæ antiquitatis horum cæmeteriorum præbere argumentum, sibi persuasit. Talia enim cubicula *loculis*, id est, sepulcris, in lateribus parietum constitutis, multo antiquiora esse, ex eo judicat, quod cubiculorum picturæ per constructionem loculorum fuerint corruptæ. Loculos autem, persecutionibus adhuc contra Christianos sævientibus, exstructos esse, statuit, cum postea non opus fuerit Christianis, cadavera mortuorum in istis specubus subterraneis sepelire, & affabre pictas

pictas capellas hoc pacto corrumpere. Hac autem occasione, *Jo. Dalteo*, qui, primis post C. N. Seculis nullum fuisse in Christianorum oratoris imaginum usum, contendit, acrem scribit dicam, eunque vel horum monumentorum inspectione confutari posse, cianitat. Sed bona verba quæsumus, Clarissime Autor, cui *Dalleus* frustra profecto vapulat. Non solum enim exploratum non est, an picturæ, hisce capellis inditæ, antiquæ sint, an vero a recentiore & superstioso artifice fuerint additæ; jam supra enim exemplum recentioris picturæ in hisce cæmeteriis vidimus; verum & probari nequit, picturas illas, quantumvis antiquas, usibus religiosis inservisse, cum potius in honorem & memoriam Christianorum defunctorum nuce videantur confectæ. Cum larvis vero pugnat Clariss. Autor, quando, *Dalleum* confutaturus, & imagines quarto jam Seculo in usu fuisse, probaturus, ad literas *Paulini* provocat. Discere enim debebat, neque *Dalleum*, neque alios, a *Fridérico Spanhemio* in *Historia imaginum restituta* laudatos, unquam hac de re dubitasse, usum imaginum historicum, inclinante Seculo quarto, inter Christianos fuisse introductum, concessisse, & ad ipsam *Paulinum* provocasse. Inter sacras autem hæc picturas, *Orpheum*, saxo insidentem, citharamque pulsantem, nobis sistit Clariss. Autor. Feminalibus, seu braccis, quas *Philostratus*, *Orphei* habitum describens, *ἀναξυρίδας* vocat, indutum hic conspici *Orpheum*, observat, ideoque *Gothofredum Olearium* confutat, qui in *Animadversionibus ad Philostratum Lib. I Cap. 25*, *Orpheum* nunquam cum talibus *ἀναξυρίδας* pictum fuisse, perperam tradidit. *Orphei* autem effigiem inter monumenta Christiana occurrere, ideo existimat, quod, ex versibus *Orpheiis* pariter, ac *Sibyllinis* Carminibus, insigne præsidium religionis Christianæ desumi posse, crederent veteris Ecclesiæ doctores; quamvis, hæc ipsa Carmina, a quodam Christiano pia fraude dubio procul conficta, adulterina esse, Clariss. Autor ex vero judicet. Christum, *Lazarum* resuscitantem, in sepulcro quodam conspicuum, idem nobis sistit, idque sepulcrum minus affabre, & more Gothico, constructum esse, adeoque ad-

Pag. 30.

- Fig. 71. modum recens opus dici debere, non diffitetur, unde facile apparet, non omnia monumenta, in hisce corneteris obvia, antiquitatis mereri laudem. Servator, sub habitu boni pastoris in alio quodam sepulcro depictus, feminas duas, ipsura adorantes, ad latus habet. Etiam si autem illi, qui preces fundunt, frequentissime stantes in monumentis antiquioribus deprehendantur; exinde tamen non sequi, morem, genua in actu precum flectendi, recentiorem esse, Clariss. Autor urget, quin potius, excepta die dominica, & tempore Paschatos, usque ad festum Pentecostes, in genua provolutes orasse Christianos, ex loco *Tertulliani* comprobat. *Nabuchodonosarem*, Babyloniz Regem, imaginem auream, sexaginta cubitorum altitudine conspicuam, & ab omnibus adorandam, fieri curasse, ex vaticinii *Danielis Cap. III* discimus, quæ historia in sepulcro quodam depicta hic cernitur. Non vero statuam, sed *basim* duntaxat, seu columnam, in hoc monumento conspici, coram qua triumviri, imaginem adorare recusantes, in fornacem ignitum ideo conjiciendi, compareant, Clariss. Autor monet. Ineptum certe pictorem opus hoc confecisse, ejusque delineationem narrationi *Danielis* contrariam esse, unusquisque dixerit. Clariss. Autor tamen, nimiam erga hæc monumenta reverentiam prodens, existimat, imaginem, cujus apud Prophetam fit mentio, de sola columna, seu basi, capendam esse, cui ipsa statua, forsan satis parva, fuerit imposita. Veteres enim idolorum cultores divinitatem per inætas columnas designasse, ut ostenderent, Deum hominum figura non posse exprimi, ex *Clemente Alexandrino* monstrat. Neque credi facile posse, statuam auream tantæ molis a Rege Babylónico esse factam, urget, cum præsertim latitudo sex cubitorum altitudini statuæ ipsi non videatur respondere. Quicquid horum sit, universam illam molem ex puro auro fuisse constatam, textus *Danielis* citatus, statim sub initium, disertis verbis innuit, universaque Clariss. Autoris sententia illico corrumpitur, si locum illum cum præcedentis *Capitis versu 31* & sequentibus quispiam comparaverit, unde nimirum intelligitur, *Nabuchodonosarem*, speciem imaginis istius incondita,

ditæ, & ingentis molis, quæ ipsi in somniis apparuerat, effingi, & hominum oculis proponi, curasse. Ignorantia certe pictoris, quem Autor frustra defendit, vel ex eo apparet, quod monarcham Babylonicum, habitu Romano insignem, hastam puram manibus tementem, & lictores cum fascibus ad lætus habentem, exhibuerit, loco triumvirorum autem, quos, imaginis adorationem horruisse scimus, duos duntaxat pinxerit. Insuper nobis incompertum est, quare illos ipsos veri Numinais cultores, quos *viros* nominat Scriptura sacra, quosque muneribus publicis præfectos esse, narrat, *infantes Babylonicos (sanctulli de Babilonia)* Clariss. Autor vocitet. Cui in latere capellæ cuiusdam, cœmeterii, in via Latina positi, parietem picturis exornatum deprehendisset Autor; Canonem Concilii Eliberitani, A. 305, ut videtur, celebrati, ubi *id, quod adoratur, in parietibus pingi prohibetur*, affert. Varias variorum, inque his *Dallei*, interpretationes istius Canonis apponit, qui, usum imaginum hoc Canone non omnino fuisse prohibitum, statuit; sed, Deum duntaxat, quippe qui colitur & adoratur, depingi in Ecclesiis, nefas duxisse sanctos Patres, inculcat. Quamvis autem ea Canonis explicatio satis apposita sit; Autor tamen, de industria cœcutiens, & veritatem abhorrens, illam valde exagitat, in cœmeteriis Romanis Deum, & Christum, pictos, & marmoris incisos, sæpius conspici, tradens, etumque adeo morem Ecclesiæ primitivæ solentiam jam fuisse, asseverans. Sibi et ipse autem hæc in re non constat, qui supra, prout vidimus, Christianos veteres nunquam Deum forma humana conspicuum effinxisse, omniaque opera, quæ talem figuram præ se ferunt, recentia dici debere, contenderat. Neutiquam vero nobis aridet *Philippi Bonarottii*, quantumvis ab Autore laudata, Canonis hujus explicatio, qui, figuras parietibus duntaxat inseri, nefas duxisse Christianos, statuit, sed, eas potius metu persecutionum ita comparatas fuisse, contendit, ut facile in alium locum potuerint transferri. Certe sententia ejus falso nititur fundamento, quando Christianis veteribus nimiam erga imagines reverentiam tribuit, & per id, quod colitur & adoratur, ipsas intellexit

Pag. 112.

tellexit picturas, quam tamen sædam superstitionem jam tum Ecclesiam inquinasse, nemo, qui supra vulgus sapit, in hodierna literarum luce credit. Imo, ut libere cogitata nostra circa hunc Canonem explicemus, omnem imaginum in sacris fidelium istius loci congregationibus usum hic prohibitum esse, credimus, cum fortassis S. S. Patres intacta, ex eorum usu oritura, præviderent. Hanc interpretationem verba Canonis generalia, & proxime præcedentia: *Placuit, picturas in Ecclesiis esse non debere*, suadent, cum imprimis Hispani rigidissimi fuerint disciplinæ ecclesiasticæ custodes, prout inter alios Illustris *Bæhmerus*, Jctus Halensis, in Dissertatione de *Juribus diversis, ex diversitate climatum natis*, §. 2 observavit. De templi, in honorem S. S. *Marcellini & Petri*, tumulo eorum superstructi, ruderibus aliquam Clariss. Autor suppeditat notitiam. A *Constantino Magno* illud templum fuisse ædificatum, contendit, hac occasione observans, Christianos admodum libenter templa sua Martyrum sepulcris imposuisse. Hoc ipsum illis *Gallienum* Imperatorem jamjam facere permisisse, & ideo Ecclesias nonaunquam *titulos* a scriptoribus antiquis, v. c. *Prudentio*, vocari, nos docet. Plenius multo & accuratius de hac compellatione templorum egisset dubio procul Clariss. Autor, si Illustris *Bæhmeri* præstantissimam Dissertationem, quæ inscribitur: *Specimen Jurisprudentiæ antejustinianæ, ex Augustino, Hipponensi Episcopo*, ejusque §. 33, conferre, & in rem suam vertere, ipsi datum fuisset. Cumque insuper in libro, qui antiquitates sub terra quærendas continet, rudera hujus templi Autor describerit, utique extra oleas vagari dicendus est. In hoc ipso interim templo sepulcrum, in quo *Helena, Constantini Magni* mater, recondita esse creditur, fuisse repertum, narrat. Sarcophago porphyretico corpus istius Principis fuisse inclusum, ex *Anastasio Bibliothecario* constat. Figuram vero aliquam, quæ hodie vix dignoscitur, & quam nonnulli pro historia quadam pagana habuerunt, eidem insculptam esse, Clariss. Autor monet. Sæpius enim Christianos sarcophagis, & mausoleis, quæ pagani confecerant ad sepelienda mortuorum corpora,

pora, usos esse, variis exemplis docet. Inscriptionem denique sepulcralem, quam Canonici Lateranenses, in quorum quippe Ecclesiam sarcophagus iste ab *Anastasio IV* Pontifice translatus est, in honorem *Helena* confecerunt, integram apponit. Capellam, in cœmeterio S. S. *Marcellini & Petri* constitutam, describens, in istis capellis tempore persecutionum Missas celebrari consuevisse, observat, cum illud publice, & coram populo, fieri prohiberent Proconsules. Imo, post pacem Ecclesiis redditam, usum ejusmodi capellarum adhuc viguisse, ex Concilii Gangrensis Canonibus erudite docet. Nos quidem facile largimur, Missas in antiquis illis capellis fuisse celebratas, & in eo potissimum Clariss. Autori suffragamur, quando, cerimonias, hodie in missarum celebratione usitatas, tunc nondum adhiberi suevisse, inculcat. Verum insuper adhuc addimus, longe aliud quid per *missam* intellexisse Christianos veteres, quam quidem hodie intelligunt papicolæ. *Missam* enim *celebrare*, idem erat, ac *divino cultui publice vacare*. Nimirum Missa non tantum S. Eucharistiae administrationem, sed & alias cultus divini partes, denotabat. Hinc *Jo. Cassianus Lib. II de Institutis Cenobiorum Cap. 13* crebram *missæ nocturnæ* facit mentionem: In Canone 30 Concilii Agathensis, A. C. 506 in Gallia Narbonensi celebrati, apud *Harduinum Tom. II pag. 1001* mentio fit *matutinarum & vespertinarum missarum*, per quas nihil aliud, quam preces matutinæ & vespertinæ, possunt intelligi. Eodem sensu *Adamnanus*, qui Seculo septimo floruit, in *Vita Columbani Lib. III Cap. 29* apud *Jac. Basnagium in Tbes. monument. Eccles. Canisiano Tom. I pag. 706* vocabulo *vespertinalis missæ* usus est. Neque attinet plura hanc in rem congerere testimonia, cum ipsemet *Jo. Mabillonius*, præcipuum Romanæ Ecclesiæ decus, in *Disquisitione de cursu Gallicano pag. 107 & 393* idem evidentissime demonstrarit. Hinc etiam *missas privatas*, quarum apud *Cyprianum* jamjam occurrere mentionem, Clariss. Autor observat, pro cultu divino, in ædibus privatis celebrato, habemus; cum profecto missæ illæ privatæ, seu *solitaria*, Pontificiis frequentes, quales dicuntur, ubi solus sacerdos communicat, pu-

Pag. 146.

rioni Ecclesie prorsus fuerint incognitæ, prout vel ipsemet Jo. Bona rer. liturg. Lib. I Cap. 13 §. 11 diffiteri non ausus est, ut adeo earum originem, ab ignavis moxachis, qui sequiori ætate vixerunt, repetendam, ab usu capellarum perperam derivet Autor. *Sacrificiū* vero, quod S. *Ambrosius*, Romæ constitutus, in domo obtulisse dicitur, tantum abest, ut pro sacrificio propitiatorio, quale Concilium Tridentinum confinxit, habeamus, ut potius, S. Cœnam familiaris cuidam exhibuisse sanctum Patrem, existimemus. In sacris enim eucharisticis vox *sacrificii*, seu *θύσις*, Seculo IV frequenter usurpatur, tam *metonymice*, propter commemorationem veri sacrificii, quam *metaphorice*, ob preces, gratiarum actiones, & oblationes spirituales, nec non *catachrestice*, propter oblata a populo in usum eucharisticum symbola panis & vini, quæ hinc *πρὸς ὄρα*, *δῶρα*, *ἄγνα δῶρα*, dicta sunt, uti præclare observat *Fridericus Spanhemius* in *Hist. Eccles. Sec. IV Tom. I Operum pag. 847*. Et ad hujus quidem generis sacrificia spiritualia Missam quodammodo referri posse, etiam apud nos in *Apolo-gia Aug. Conf. pag. 253* inculcatur. Cum in cœmeterio S. S. *Marcellini & Petri* triclinium, in quo convivium celebratur, *Clariss. Autor* depictum deprehendisset, in quo convivæ sedentes conspiciuntur, antiquos sæpius sedentes epulatos esse, ex variis veterum locis comprobatur, eamque rationem imprimis in conviviis, honori mortuorum inservientibus, quale in hac pictura exhiberi creditur, usu venisse, nos docet. *Figuræ* duarum scēmarum, in eodem triclinio ad peculiarem mensam sedentium, duas servas, cibum & potum convivis ministrantes, indicare, *Clariss. Autori* videntur. *Fœminas* enim sæpius convivis ministrare apud antiquos suevise, & sedendo cibum potumque, convivis exhibendum, patinis poculisque indidisse, ex variis monumentis comprobare annitur. Unaquæque earum servarum inscriptionem præ se fert. Et in priori quidem leguntur verba: IRENEDA, CALDA, in altera vero AGAPE MISCE MI. Inscriptiones has mutilas esse, ex nostra sententia vere statuit *Aringhius*. *Clariss. Autor* vero, eundem confutaturus, nihil in illis desiderari, existimat. Quamvis autem,

Pag. 171.

168.

169, 170.

autem, fœminas illas *præguſatrices* fuiſſe, earumque alteram *Irenen*, alteram *Agapen*, dictam eſſe, conjiciat, plurimaque de mixtione vini, & uſu aquæ calidæ, in epulis, ex antiquitatibus conivalibus afferat; nondum tamen intelligimus, qualem ſenſum hæ Inſcriptiones fundant, ſi, nihil earum integritati deſeſſe, ſtatuamus, earumque genuinam explicationem fruſtra quæſivimus. Plura poſſent facili negotio a nobis afferri, quæ, multa potius, quam bona, Autorem congeſſiſſe, & ſolum nobis adhuc ſuffeciſſe *Aringhium*, liquido oſtenderent; verum, cum jam diu fatiſ in hiſce ſpeluncis hæſerimus, in lucem nunc revertendi utique tempus eſt.

POMPONII MELÆ DE SITU ORBIS LIBRI III, cum Noſis integris HERMOLAI BARBARI, PETRI JOANNIS OLIVARII, FREDENANDI NONNI PINTIANI, PETRI CIACCONII, ANDRÆ SCHOTTI, ISAACI VOSSII, & JACOBI GRONOVII. Accedunt PETRI JOANNIS NUNNESH Epistoſa de patria Pomponii Melæ, & Annotata in Proœmium atque duo priora Capita Libri primi; & JACOBI PERIZONII Annotatio ad Libri I Capita ſeptendecim. Curante ABRAHAMO GRONOVIO. Editio altera.

Lugduni Batavorum, apud Sam. Luchtmanus & filium,
1748, 8 maj.

Alph. 4 plag. 9.

Novam hanc Geographi veteris editionem ſive ſtudium promovendæ rei literariæ ſuaſerit *Luchtmanus*, id quod perhibet *Cl. Gronovius*, illum *amicum ſuum* laudans & *præclarum Virum*, ſive, quod de bibliopola facilius credas, ſuz rei ſtudium & luculenti læcri ſpes aſſurgens, quale ex priorè, cupide diſtracta, & prorfus exhausta, perceperat, imperaverit; debent profecto eruditiffimo *Gronovio* & *Melæ*, & ejus, literarumque, ſtudioſi, gratias de poſterioribus hiſce curis, non uno nomine prioribus præferendis, quod ambas inter

Kkk 2

se conferenti facile patet, & ut alijs quoque constet, jam nunc efficiemus, indicando sigillatim, quæ de prioræ editionis, quam, curatam A. 1722, hæc *Acta Mense Majo Anni 1723* recensuerunt, detracta, & cetera, quæ nunc primum huic addita fuerunt. Et primo quidem loco commemoranda venit Præfatio, tota nova, e qua, quæ ad historiam hujus libri pertinent, mutuabimur; tum, si quis commodioris tractationis gratiam sectetur, nova libri distributio in *duo Volumina*, quorum posterius ab *Isaaci Vossii* Commentariis orditur. Id deinceps novum est, Præfationes & Dedicaciones *Barbari*, ceterorumque interpretum, quæ priori *Mela Gronoviano* præmissæ fuerant, ad finem *Voluminis* item *secundæ* rejectas, & asservata denique fuisse omnia prioris editionis, præter ea, quæ sitem ejus olim occupabant, a *Mela* certe aliena. Sunt autem hæc *Julii Honorii*, Oratoris, excerpta, Cosmographia, & Anonymus *Raveanas*. Quorum in vicem, & in operis egregium ornamentum, successerunt nunc primum additi conatus, sed imperfecti; *Jacobi Perizonii*, viri eruditissimi, & *Abrahami* nostri ad Geographum notæ, nunquam antea typis proditæ. Nam *Perizoniana* illa, quamvis adhuc in nulla *Pomponii* legerentur editione, jam tamen in *Observationibus miscellaneis criticis* Amstelodamensium prodierant; unde huc translatae fuerunt. Denique, quæ præcipua & maxime conspicua dos est hujus editionis, per eam multo nunc, quam antea, legitur *Mela* emendatior, quod in ipso statim ingressu deprehendet Lector. Nam *Lib. I Præfat.* initio, cum olim prostraret, *opus — adspici cognoscique dignissimum & quod sine ope ingenii erantis, ac ipsa sui contemplatione, pretium operæ attendentium absolvat*, nunc legitur multo elegantius, ne cetera repetamus, *& quod, si non ope ingenii erantis, ac ipsa sui contemplatione*. Scilicet non satis porro habens *Vir Cl.* ut olim habuerat, aliena in unum volumen congerere, dignam se suisque majoribus existimavit, id efficere, ut suo quoque beneficio in posterum ornatiorem haberetur *Geographus*, *Gronoviorum* præ dixeris cliens & domesticus hospes, præsertim cum opes eam in rem præclaræ ad manum essent, quas aut privata Biblio-

theca

theca suppeditabat, magno studio & delectu a patre quondam atque avo coacta, & MStis Codicibus, aut MStorum collationibus, mirum in modum dives, aut Academiæ Leidensis publica, cujus laudabilem curam & administrationem Cl. Vir cum maxime gerit post *Petrum Burmannum*, qui vir, pro ea, qua pollebat, egregia in literatos humanitate, & augendæ alienæ famæ, rei que literariæ, studio, videtur curasse, ne a Leidenfium publicis opibus, custodiæ suæ creditis, per operam non suam emolumenti quid ad priorem *Melam* accederet. Affervat autem publica Leidenfium Bibliotheca septem manu exaratos Codices *Mela*, quorum Leidenfem præcipue appellat Cl. *Gronovius* in notis suis eum, qui jam dudum ante ibi habebatur, quam redempti magno ære Codices *Vossiani* ex Anglia illic importarentur. Ceteros quinque *Vossianos* iisdem numeris excitavit, quibus eos *Perizonius* insigniverat. Septimus Leidenfium est e legato *Perizoniano*. Codicem de suis unum, octavum, illis addidit Vir Cl. *Gronovius*, membranaceum, perelegantem, ut inspicienti patet, quem nostri *Abrahami* patri, *Jacobo*, dono quondam dederat *Petrus Deinotus*. Insuper adjunctus fuit Vir Cl. variantibus lectionibus trium Codicum MStorum, *Mediolanensis*, *Cbifiani*, atque *Gudiani*, de quibus *Jacobus* jam disseruit in posterioris editionis suæ Præfatione. Hos inter undecim Codices præstantia vincunt *Vossianus* primus, qui a *Vossio* & *Perizonio* tanquam omnium MStorum optimus merito laudatur, atque *Mediolanensis*. Usus etiam fuit Vir Clariss. Excerptis manuscriptis geminis, quorum quæ sit ratio, paulo post pluribus exponemus, plurimis item antiquis Geographi editionibus, & præcipue *Mediolanensi*, omnium prima, quæ A. 1470 prodiit, e qua tamen quin fructus, quos potuerat, & adjumenta, pro voto suo perciperet, obstitit male feriata *Hannibalis Crucei* sedulitas, qui eo quidem ex exemplari erasis primis lectionibus *Hermolai Barbari* emendationes substituerat. *Aldinam* quoque consuluit, A. 1518 Venetiis editam, & *Juminam* Florent. A. 1519, & *Parisiensem* A. 1572 *Elia Vineti*, denique *Iscaam*, seu *Exoniensem*, quam, ad Codicum MStorum Angliæ & Hiberniæ omnium

fidem summa cum diligentia recognitam, cum tabulis geographicis A. 1711 publicavit Vir doctissimus, *Joannes Reynoldus*, Scholæ publicæ apud Iscanos moderator. Meminimus, hæc omnia præsidia jam laudata & adhibita fuisse Cl. Viro ad editionem *Mela*, paucis abhinc annis forma minore curatam. *Petri Ciacconii* notas ad *Melam* habet quidem etiam superior editio, a Cl. *Havercampo* impertitas, at non æque plenas & integras & emendatas, atque hæc, quod comparaturus intelliget. Scriba nempe, qui omnia, quæ *Capite decimo sexto Libri primi* posteriora sunt, exaraverat, imperitia sua Latini, & Græci maxime, sermonis, rerumque geographicarum, adeo turbaverat, ut Cl. *Gronovius*, cum jam suis oculis cernere posset, neque amplius deberet alienis fidere, jam invidia *τῆ δέῖνα* liberatus, ipse transcribere necesse haberet, & in justum ordinem redigere, qua pote, & Autorum loca ex istis editionibus integrare, quibus *Ciacconius* usus fuisse videbatur. Has notas excipiunt annotata in *Proæmium* & duo priora *Capita primi Libri*, eodem volumine, quo notæ *Ciacconii*, comprehensa. Existit autem illud in Bibliotheca Leidenfis Academiæ publicæ, indeque ante hos undecim annos inserta fuerant *Tomo primo Voluminis septimi miscellanearum Observationum*, quas supra laudavimus, *Amstelodamensium*, cum notis clarissimorum Virorum, *Perizonii* & *Dukeri*, quæ & hic repetuntur.

Finiunt hæc *primum Volumen* hujus editionis. *Alterum* ordiuntur *Isaaci Vossii* notæ, & perficiunt apostasmatum *Perizonianum*, notæque *Abrahami* nostri, cum notulis, quas operi suo intexuit, *Francisci Oudendorptii*, Viri clarissimi. Quæ postrema cum omnino recentia sint, de ceteris aliunde jam constet, & scire cupido constare queat, id agemus tantummodo, ut eorum, quæ hi Duumviri, postremo loco laudati, nova dederunt, specimen & velut prægustum exhibeamus. Quod antequam fiat, præmittenda adhuc de clausula recentissimæ *Gronoviana* Præfationis admonitio. Ait nempe Vir Cl. mirari se, qui fiat, ut elegantissimi hujus Compendii geographici mentionem inter vetustos præter *Servium* nemo fecerit; cum tantum monachi mediolorum temporum, si quem ullam aliam, *Melam*

Mela frequentissime exscribendo exercuerint, & alii eorum æquales Geographi eorum Autores, nondum typis editi, eum suis compilationibus intexuerint, quod ait sibi e duobus constituisse, quorum lucubrationes geographicæ, in membrana exarata, in publica Bibliotheca, Leidensi nimirum, inter Codices MStos *Vossianos* exstant. Horum unus Seculo nono, alter quinto & decimo, vixisse perhibetur a Cl. Viro, & utriusque Codicis ætas ad ipsam Autorum ætatem accedere. Prioris Autorem non quidem nominari, satis tamen apparere, eum fuisse Gallicanæ Ecclesiæ Episcopum illo ferme tempore, quo Normanni, Sequanam inuecti, Rothomagum ceperunt & diriperunt. Et postquam initium totum exhibuisset Vir Cl. Dedicacionem puta ad D. Venerabilissimum Regemque gloriosissimum *D.K.G.* id est, *Carolus Calvum*, addit, ejus operis *Libro secundo* magnam continentis Europæ partem iisdem præne verbis describi, quibus usi fuerant ab Episcopo laudati Autores; ideoque se, ut opera sua dignam rem, quæ Gallus a *Pomponio Mela* desumerat, eum editis comparare instituisse; quo facto, omnium cum optimis Codd. MStis amicam consensum deprehenderit. *Prima hæc* appellavit *Excerpta*, ut, quæ posteriori atque recentiori Codici debentur, *secunda*. Et hæc sunt illa *Excerpta*, quorum paulo ante mentionem faciebamus. Continet autem, ex indicio Cl. *Gronovii*, posterior Codex, nitidissime exaratus, tabulas insularum maris mediterranei, variis coloribus affabre delineatas, cum addita earundem descriptione, atque ambitus per passuum numeros designatione, & mappas geographicas Syriæ, Britannicæ, Hibernicæ, Taprobanes, Italiæ & Illyrici, Hispanicæ, Gallicæ, aliarumque regionum. Etiam hujus initium in specimen exhibitum fuit sub finem Præfationis, & admonitum, in eo Codice *Mela* particulam, quæ de Britannia exponit, repertam, & cum editis comparatam fuisse.

Tantum est, quod ex nova Præfatione afferendum duximus. Nunc partes nostras suscipiamus, & specimen animadversionum *Abrahami Gronovii* ad *Mela* adjiciamus. Decurrunt illæ a pag. 975 usque ad pag. 1036, per quatuor integras præne plagulas, eoque tendunt, ut vel indicent dijudicentve Codicum utrius-

utriusque generis discrepantias, vel recens investis lectionibus a consensu aliorum Autorum fidem faciant, aut, quæ loca *Mela*, & quibus, peculiari cura tractata fuerint, significant. Ita pag. 975 exemplorum numero non contemnendo probatur, elegantem & usu frequentem prisca dictionem fuisse, *non*, — *at*, vel *at tamen*, ad illum locum, quem supra sub exordium statim hujus narrationis laudabamus. Quod ipsam *Oudendorpius* quoque consensu suo & aliis exemplis confirmat. Eadem quoque pag. obvia conjectura *ornantis*, pro *orantis*, quæ fere nequit in lectoris, quisquis tandem ille sit, animum non incidere, tam a *Barbii* autoritate, quam *Jacobi Gronovii* Dissertatione, olim inedita, & in privatis scholis tradita, roboratur. Pag. 978 contendit *Oudendorpius*, *porrecta non ad occasum, sed in occasum*, recte dici & scribi, & pag. 981 *buc usque permittere*, non *promittere*; pag. 982 *alluere*, vel *adluere*, *ripam* de fluvio, non *abluere*, multaque eo ex capite veterum loca emendat, quod asserit, magnique litem momenti, nisi aliis, ipsi certe, futuram committit cum *Burmanno*, qui secus statuerat, ultro certo certius hostem, si viveret. Pag. 984 veretur idem, ut Latinum sit *in mare attingere*, pro *ad mare*; ideoque conjicit, *Libri I Cap. 4* sub finem legendum esse *que inus mare attingunt*. Non contemnenda est ejusdem ad *lin. 7* conjectura, duce *Vossiano* Codice scribentis: *ob vadorum frequentiam brevis*, quod *Gronovius* Græca phrasei *βραχὴνα θαλάσσια* illustrat & confirmat. Pag. 989 conjicit *Abrahamus*, *quadra sede*, pro istis, *sua sede Cap. 9 Lib. I*, eo quod in Codd. *jugera que sede* reperitur. Pater ejus *aqua sede* conjecerat. Pag. 990 contendit *Oudendorpius*, *servata Perseo Andromacha* rectius, quam *servata a Perseo*, dici. Pag. 993 *Gronovius*, elegantius *bella mercedibus agere*, quam *mercede*. *Ibid.* & pag. 994 conjiciunt ambo, *Schænus lambit* (pro *ambit*). *Hylam, Cap. 16 & 17*, *urbem Hippum annis Maandri exitu* (non *exitum*) — *nobilem*, &, ne quis dubitaret, eam dictionem *nobiles aliqua re*, probæ Latinitatis esse, noluit *Oudendorpius* exempla desiderari, moniti memor, quod a magistro acceperat, minuta & in vulgus nota firmanda esse autoritatibus, quo nempe certior

Hor fit & promptior fides, maiora & dubia magis absque auctoritate tradentibus. *Pag. 995 Cap. 17 lin. 29* pro voce *muri* (in illis *confusio annexa muri*) conjicit *Gronovius Misanthis*, ideo quod omnes MSti libri *maris* habeant, & ad *Cap. 18 lin. 49* in illis: *ab his fit arctius mare, nec jam albat terras*, conjicit *idem abigit*, loco *abluit*. *Pag. 1006* producit *idem* emendationem *Turentis ad Marcianam Capellam Lib. VI pag. 210: sexagens ab utroque litore stadiis ab ipsa summa arce, qua dicitur Acrocorinthos*, quo loco vulgo legitur *a Pisa summa arce*. *Pag. 1010 ad Cap. 5 Lib. II* observat *Oudendorpius*, in portu esse *idem* notare, atque *intra portum esse*; quali hoc *tironum* aliquis nesciret. *Mittimus* reliqua, id unum notantes adhuc, *textum Pomponis Mele*, quem hæc editio exhibet, ab illo superioris editionis vehementer discrepare; cuius rei, ob nimiam copiam, supervacaneum est, exempla afferre; & alterum hoc: in notis *Oudendorpianis* allegari sæpius *Codicem MStum Pomponis Dorvillianum*, quem quare non usurpaverit *Cl. Gronovius*, miramur; itemque tertium hoc & ultimum, in iisdem notis *Oudendorpianis* grande illud splendidumque, & genuino *Burmanni* pullo dignum, *Vide me*, passim eminere.

VATICINIA CHABACUCI ET NACHUMI,
itemque nonnulla Jesaie, Michee, & Ezechielis, oracula,
observationibus historico-philologicis ex Historia Diodori Siculi circa res Sardanapali illustrata, Autore M. JO. GOTTLIEB KALINSKY, Verbi divini in Ecclesia Landesbuttenfi Ministro. Præmittitur Præfatio JOANNIS FRIDERICI BURGII.

Wratislaviz, impensis Jo. Jacobi Kornii, 1748. 4.

Alph. 3 plag. 19.

Miram diligentiam spirat hoc Opus, suo Autore proflus dignissimum. Præfatio vicem tractationis sustinet peculiaris. Autor Pl. Rev. *Kalinsky* Opus suum in Partes duas, totidemque

LII

Libror,

Libros, distribuit. *Libro priori* historiam veterum scriptorum de *Sardanapalo* vindicavit, & defectionem Medorum ab Assyriis revocavit non ad *Assarhaddonis* initium, sed ad regni finem; *posteriore* oracula prophetica, eadem historia duce, explicavit. Appendicis loco adiecit Commentationem historico-philologicam de lesu *Jeromia* in obitum *Jasia* *Fer. VIII, 18*, ad finem *Cap. IX* querendo. Nunc de singulis sigillatim carptimque sunt pauca huc transferenda, ut Autor operæ pretium ferat ab Exegetis metalli melioris. Prefatio ad illustrandum locum *Petrinum 2 Epist. I, 18, 20*, spectat. Prophetia *ιδίας ἐπιλύσεως ἡ γίνεσθαι*, teste *Petro*, hoc est, vaticinium, quod homo, sua adinventa & efficta solutione adjunctus, profert, eventu non comprobatur. *Ἐπιλύσεως* ita adhibetur *1 Cor. XV, 54*, *Apos. XXI, 6*, *Matth. V, 18*. *Ἐπιλύσεως* est expositio, solutio rei involutæ, *Marc. IV, 34*, *LXX Gen. XLI, 12*. Amolitur *Petrus* a Christianis suspicionem fabulæ ex composito excogitatæ, ac argumentum, veritatem religionis Christianæ confirmans, ex factis & impletis prædictionum divinarum eventis petitur, subministrat. *C. M. Pfaffius* significat, Theologiam propheticam nondum satis excultam esse. Indices vaticiniorum, quæ in *Vet. Test.* de generis humani sedentore exstant, recensuit *J. A. Fabricius* in *Syllabo ac Luce Evangelii*. *Lutherus* in *Danilem*, *Bochartus* in *Epistola ad Tapinam*, *Franciscus Junius*, & *J. H. Michaelis* in *Notis ad Vet. Test.* *Joannes Tillotsonus* *Serm. 5, 6, 7*, *Humphredus Prideaux* in *Connexione historia sacra & profana*, *Georgius Raphaelius* in *Annotationibus ad S. Scripturam ex Herodoto*, *Car. Christianus Reselius*, alique, multam egregiamque dudum evolvendis *Vet. Test.* vaticiniis operam impenderunt. *Nicolaus Griblerus*, primus & solus fere *Systema Theologiae propheticae* laudabili conatu molitus, plura præstitisset, ni *Coccejansimo* pollicem pressisset. Tentavit jam olim nonnihil Autor, cujus libri tres promissionum & prædictionum Dei inserti apparent *Prosperi Aquitanici Operibus*. Argumentum, a prophetiis pro veritate religionis Christianæ desumptum, profanitate tur-

pi convellere conatus est *Antonius Collins; Thomas Woolstonus* alterum, a miraculis depromptum, sustinuit labefactare. Utrique ab Anglis eruditissimum factum est. Satis Superflua multa, in vaticiniis lucide exponendis posita, quae desiderantur. Historiam antiquissimam, Chronologiam, Geographiam, perreperit oportet, qui in hoc clivo sudare constituit. Regulae tradidit plurimas, huic scopo inservientes, *Campegius Vitringa* in *Typo doctrinae propheticae*. At in rem praesentem est veniendum. Oracula ipsa prophetica sunt in luce collocanda. E specialibus operis recte collocatis, ac in usum traductis, regulae tandem formari possunt generales, quae vim apodicticam praebent. Haec est Praefationis summa, pondere suo haud destituta. *Libri prioris Capita sunt novem*. Lector ex eorum recensione intelligit, quantum bonae frugis in opere ipso sit reconditum. Praemittuntur *Cap. I* canones generales, quos Pl. Rev. Autor observavit rei consentaneos, in applicatione Chronologiae ad oraculorum propheti-
 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

nus 326. Hinc Autores de anno *Sardanapali* emortuali admodum variant. Pugnāt certe Chronologia *Ctesiana* cum gestis Regum Assyriæ, *Pbuli*, *Tiglatpileseri*, *Salmanassar*, *Sennacheribi*, & *Affarbaddonis*, quæ in literis sacris commemorantur. Medi ipsi fuerunt *Salmanassar* ac Assyriis subiecti, 2 Reg. XVI, 9, XVII, 6. Videtur *Ctesias*, omnem Mediam uni Regi subiectam semper fuisse, arbitratus. Permissit itaque, quæ fuerant sejungenda. Eundem morem in enumerandis Assyriorum Regibus secutus est. Reges, qui hic alibique regnarunt simul, ipse iussit unum successisse alteri, *Herodoto* repugnaturus, ac ex laude aliena obtrita sibi lauream promittens. *Herodoto* innotuerunt satis Assyriaca, siquidem de eis ex professo scribere conato. Quare eum affectati fuerunt *Appianus*, *Dionysius Halicarnassæus*, *Iosephus Iudæus*, *Conringius*, *Nicolaus Abramus*, *Joannes Vorstius*, *C. Viringa*, *Jo. Harduinus*, *Schræcker*, *Offerhausius*. Assyriis tribuit *Herodotus* regnum annorum 520 ante defectionem Medorum per superiorem Asiam, I, 95; his vero 128, I, 130, addens hæc: *excepto tempore, quo Scythæ regnaverunt*. Huic Scytharum regno *Conringius* attribuit 28 annos. *Conringiana* explanationis fundamenta *Noster* explicat & refellit. Capite quarto sententiam suam exponit, & calculo durationis regni Medorum, annis 128 per *Herodotum* definito, addendos esse Scythici regni per Asiam annos 28, negat. Quo fine annum *Cyri* regnantis definit, ac in Olymp. 55 annum primum ponit, annis aliquot *Astyage* devicto posteriorem. *Herodotus* I, 106, annis *Cyaxaris* inseruit annos Scytharum, per Asiam incursionibus intentorum, si *Nostri* stamus iudicio. Comprobat hic sententiam suam consensione calculi *Herodoti* cum Chronologia sacra. Initia regni *Affarbaddonis* incidunt in 17 *Menassæ*. Addit alia argumenta. Post *Menassæ* nullum exstat potentie Assyriorum vestigium in sacris literis. Subjicit *Noster* synchronismum ex oraculis Prophetarum *Nachumi* & *Habacuci*, ac consensum *Iosephi Ant. Jud. X, 2*, qui *Hiskie* ex morbo restitutionem fere cum Medica regni Assyriaci aversione conjunxit. Capite quinto Auctor dubia, quæ adven-

sue

Pag. 40.

43.

50.

55.

63.

sas sententiam suam inoveri possunt, expendit. Indicat loca Pag. 65.
Herodoti, quibus insunt menda, in numeris admissa, in calculis specialibus faciliora, quam in computationum generalium determinatione. Mendum in annis *Dejocis* apud *Herodotum* 69.
 detegitur, tribuentem illi annos regni 53 *Lib. I. Cap. 101*, postquam diu iudicis officio fuerit functus. Tribuit ipsi 31 annos regni, ac relinque reliquorum *Mediz Regum* annos inviolatos, tum inde prodit summa 128 annorum. Hinc Autor *Chronologiam* suam cum annis *Assaradini* ac *Chronologia* sacra 72.
 componit. *Capite sexto* idem *Assarhaddonis* res gestas ex 76.
 scriptoribus sacris exponit, & Azoti expugnationem, *Jes. XX, 1 seq.* indicatam, ad idem tempus spectare, tradit. Urbs ipsa tunc juris sui fuisse videtur. Nam *Hiskias* nihil ab *Assarhaddone* fuit passus. Notas chronologicas Autor e verbis contextus *Jesae* eruere laborat, nec *Salmanassari*, nec *Sancheribo*, sed *Assaradino* soli, convenientes, atque ad ejus annos primos sat quadrantes. Diluit tandem objectiones, sibi ob stare visas. Continuat *Capite septimo* idem argumentum, ac reliquas res ab *Assarhaddone* gestas exponit. 89.
Vaticinii, Jes. XX, 1 seq. perscripti, eventum ostendit, hoc iudice, *Nabuchus III, 8 seq.* Per urbem *No-Ammon*, inter rivos sitam, aquis circumdatam, mari, tanquam muro, cinctam, designari credit *Thebas*, *Egypti* superioris caput. Videtur nobis indicata *Diospolis*, intra *Delta*, intra alveos *Nili*, & haud procul mari, sita. *Capite octavo* ostendit, *Assarhaddonem* esse eundem ac 107.
Sardanapalum. Uterque certe fuit *Assyriorum* Rex postremus ante *Medorum* defectionem. *Chronologia* sic fuset. *Jonam* ad *Assaradini* aetatem refert *Noster*. Vatem vero illum centum fere annis fuisse priorem, ex *2 Reg. XIV, 25*, videtur dilucere. Adjicit Autor *Capite nono* haud contemnendam de successoribus *Assarhaddonis*, regni que *Assyriaci* historia, post eundem usque ad excidium ejus per *Cyaxarem*, tractationem. *Saarduchinus* & *Chinyladanus*, praesente *Belose*, regnum *Babylonis* conjunxerunt cum *Assyriaco*. Sub *Saraco* regnum *Assyriorum* per *Nabopolassari*, praefecti *Babylonii*, defectionem maxime fuit concussum. De expugnatione 119.
132.
Ni.

- Pag. 137. Nineves quo minus cogitaretur, impediit Scytharum in Me-
 diam incurſio. At anno 2, vel 3, *Jebojakimi* regnum Aſſy-
 riorum per *Cyaxarem* & *Nabopolassarum* fuit everſum, Nine-
 ve haud excepta, quæ tamen poſthæc fuit inſtaurata. Hæc
 140. ad *Librum priorem* dicta ſunt. *Posteriori* Autor ea, quæ
 priore fuerant expoſita, ad illuſtranda oracula tranſfert pro-
 phetica. *Capite primo* ætatem Prophetæ *Habacuci* in ætate
Menaffis figit, triplici uſus argumento. Nam vates, qui non
 uno eodemque anno ſingula oracula edidit, ſummam populi
 Judaici corruptionem, vindictam Dei jam imminentem, &
 ſtatum populi ejuſdem, qualis exiſtit regnante *Menaffe*, de-
 ſcribit. Ven. *Carpzovius* collocavit oracula *Habacuci* poſt
 145. *Menaffem* in captivitatem abreptum. Noſtro placuit deligere
 tempus, illa captivitate prius. Principes exercitus Aſſyria-
 ci ceperunt *Menaffem* מנאש. Videtur ſubſeſſe lo-
 cus, a *ſpinis* dictus, אצאדאן, vel vicus *Cocabe* pro-
 pe *Caraim*, quæ & *Aſteroth* dicta, in *Balaſaitide*, quam
Epiphanius meminit *Lib. I adverſus Har.* pag. 126, 123, nec
 149. nou *Eusebius H. E. I, 7*. *Capite ſecundo* diverſas interpre-
 tum ſententias, quantum ad res *Habacuci Cap. II* deſcriptas
 152. attinet, examinat. Per *Caſchdim* deſignari ſibi perſuaſerit
Scythas, eorumque Regem *Idanthyrum*, *Hermannus von der*
Harde. Offendit Noſter, *Scythas* nunquam dictos fuiſſe
 161. *Caſchdim*, vel *Chaldæos*. Ad locum *Aſt. XIII, 40, 41*, ex
Habacuco depromptum, circumſpecte accedit, docens, cor-
 ruptionem populi Judaici, qualis ea ſub *Menaffe* exiſtit, denuo
 exiſtiſſe temporibus *Pauli*, conciliaticem excidii, quod *Paulus*
 Judæis ob ipſorum conſimilia peccata denuo prædixerit.
 163. *Capite tertio* demonſtrat *Chabacucum* ad *Aſſarhaddonem*, ſeu
Sardanapalum, reſpexiſſe, indolem huius eum notis, a Pro-
 pheta indicatis, comparans, ſoliditate præmutatus. Vo-
 cem מַדְּרָגָה, *I, 9*, obviam, exponit per *Orienteſ* ver-
 ſus, atque alteram מַדְּרָגָה per appetitum & deſiderium
 185. cum anxietate conjunctum. *Capite quarto* it oſtenſum ex de-
 ſcriptione pœnæ divinitus exercendæ, *Chabacucum* reſpexiſſe
 199. ad *Aſſarhaddonem*, ſive *Sardanapalum*. Ut orat poteſtatem
 vocis

vocis טַבַּח, nil facit reliqui, eam reddens per *trabium jun-*
cturam, liquidem Syri *comestendi actionem* per verbum טַבַּח
 designant. Tunc vero progreditur ad *Capitulum tertium Habacu-*
cuci, quo oda precatoria על שגינותי decantanda exprimitur.
 Indicari instrumentum musicum, dubitatione vacat. Vox שגינות
 legitur Ps. VII, 1. An ομνομοσίβη, an instrumentum aliud musicum,
 ibi fuerit designatum, alibi dabitur disquirendi locus. Non videtur
 Noster quidquam definire. Illud vero עלי גינותי Jer. VIII, 18,
lamentationem super dolore reddit. Albertus Schultens, ad Arabicam verbi
 גינות potestatem respiciens, sensum *Jeremiae* sic extulit: *O tu,*
que me lacrymis & squalore misere perditum vultu jubes esse
serena, humentumque ponere. Hac ratione hic nullum illius lesus
 fit indicium. Auctori visum fuit, carmen *Habacuci & capitulum*
latine resolvere, & operose explicatum dare. Tarnovii ipse
 consensu est instructus, licet illum specialis expositionis dili-
 gentia magnopere vincat. Accedit ipse sententiarum eorum,
 qui versionem LXXviralem non ex Codicis Hebraici inspectione,
 sed ex prælectione adstantis viri, interdum parum accurata,
 parumque distincta, confectam esse volunt. Ventum pessimum
 exitio fuisse exercitui *Sennacheribi*, quod etiam ministerio
 angelorum tribuitur, recte colligit ex *Jes. X, 16.* Oda
Habacuci in lucem data, ad *Capitulum Nachumi primum &*
secundum illustranda, & ex historia Sardanapali exponenda,
 progreditur. Etatem *Nachumi* ponit in id tempus, quo
 Jehova iram suam adversus hostes, & quidem Assyrios,
 benignitatem vero ecclesie suae ostendit exercitu *Sennacheribi*
 prostrato. Dijudicat deinde aliorum de hoc momento sententias.
 Occasionem & scopum orationis Prophetæ indagat analysi
 adjecta, quæ felicitatem facultatis criticæ spirat. Præmittit
 observationes generales. Tum vero diligentiam, exegesi ipsi
 insuntam, lectori approbat, subsidiis quibuscunque in medium
 prolatis. Quo facto, *Nachumi Caput tertium, & locum Zephaniae*
II, 13, 15, luce perfundit. In illo de excidio *Niveves,*
 per *Cyaxarem*, Medorum Regem, illato, agi, idoneis ostendit
 rationibus. Distinguit ab hac consione priorem,

Pag. 408.

213.

216.

230.

233.

269.

- Pag. 278. differentia temporis notata adjunctus. Urbem *Ammon-No*, quam existimat fuisse Thebas Aegyptias, credit devastatam fuisse ab *Affarhaddone*, atque hoc ipsum indicari *Nabum. III, 8, 9. Zephania* aetatem aetati *Josiae* extremae jungit, quod Propheta *I, 8*, filiorum regis formam novam ac apparatus vestium reprehendit. *Josias* admodum senex a priori pietatis fervore remisit omnino, teste *Jeremia*. Vox *HEX* proprie dencat *opertum, adytum, penetrabile*. Deus dicitur manum suam versus *HEX* extensurus, ut Assyriae regnum internectioni daret. Nisi fallimur, designatur locus Nineves sacratissimus, cui ne quidem erat parcendum. Progreditur a *Zephania* Autor ad oraculum *Jesaiæ X, 24 seq.* illustrandum, testantis, expeditionem exercitus Assyriaci instare, *Menassi* molestam. Libellum illum Autor argumentis evincit editum esse *Hiskia* regnante, *Sennacheribo* adversus Judæos movente ex Aegypto. Agi de *Affarhaddone* inibi etiam, idem comprobatur. Illud, quod *Jes. X, 26*, dicitur, *baculus ejus erit super mare, & idem Jehova tollet eum juxta viam Aegypti*, spectat ad historiam *Mosis*, qui baculum jussu Dei super mare sulcit juxta viam, qua Aegyptus solet adiri. Ad ipsum passum in *Ver. Vest.* indicatur, licet Interpretes plerumque cum *Josepho Mosen* ad sinum Arabicum deducant extra viam Aegypti.
321. In eo est porro Autor, ut, locum *Jes. XIV, 3 — 23*, ad eundem *Sardanapalum* spectare, eat comprobatum. Hinc lucem affert ejusdem *Jesaiæ Capitibus XXX — XXXIII*, ac obitum *Sardanapali* in pyra funestum deprehendit in *Cap. XXX, 31 — 33*. Inquiri posthæc generatim in argumentum & scopum oraculi *Jes. L, 1 — LII, 13*, ac *Capit. L* omne breviter exponit. Pericopam, *Jes. LI, 1 — 16*, perscriptam, de rebus Novi Test. secundum literalem sensum interpretatur. Idem argumentam putat a *Cap. LI, 17*, usque ad *LII, 12*, continuari, licet contendat, formulas loquendi e fato *Affarhaddonis* esse decerptas. Locum *Mich. V, 4, 5*, æque ex rebus *Sardanapali* illustrat. Locum vero *Mich. V, 2, 3*, de Messia explicandum esse, adversus *Collinum* docet, ac *V, 1*, vindicat. *Macrobiani* testimonium contra eundem propugnat, addens, penes *Ebio-*

Ebionzos haud exstitisse Evangelium *Matthæ* authenticum. In *Ezech. XXXI* brevem regni Assyriaci historiam contineri, ostendit. Succedit hinc conjectura, Iesum *Jeremia Jer. VIII, 18, & IX* toto, exhiberi, persuasura Lectori.

CAROLI CHRISTIANI WOOG, A. M. ET
Antiquis. Eccles. in Academia Lipsiensi Profess. Publ.
Extraord. de Presbyterorum & Diaconorum Achaje
Epistola de Martyrio B. Andreae Apostoli adver-
sus Tillemontium Dissertatio.

Lipsiæ, literis Crucigerianis, 1749, 8.

Plag. 7.

Quæcumque nobis ad hunc usque diem de morte religiosa *S. Andreae* ex monumentis veteris ecclesie innotuerunt, ea omnia maximam partem cognita habemus ex quadam Presbyterorum Achaje Epistola, cui hæc inscriptio addita legitur: *Passo S. Andreae Apostoli per Presbyteros & Diaconos Ecclesiarum Achaje scripta.* Multa hæc super re inter doctos viros & varia fuit semper contentio, quæ Autori doctissimo occasionem dedit, hanc in rem penitus majorique cura, quam huc usque factum fuit, inquirendi. Ante omnia monet, exemplum hujus Epistolæ Latina ex versione tantum exstare publice, & in *Mombritii, Lipomanni, Surii, & Sauffei*, operibus de actis & vitis Sanctorum reperiri; *Barræum* vero, quod quidem *Ittigius, Sagittarius, Fabricius, & Malchius*, volunt, non ex hac epistola, sed ex *Abdia*, vitam *Andreae* recensere, inspectio libri ipsius docet. Integra etiam conspicitur illa Germanice apud *L. Rabum*. Editores omnes *Mombritium* sequuntur, Latinam hujus Epistolæ versionem primum edentem, ex quibus vero Codicibus ille eam descripserit, & cujus ea seculi fructus sit, non constat. Antiqua quidem fatis, & Seculo P. C. N. octavo jam confecta videtur; interpolatam tamen esse hanc conversionem, non est dubium, idque Autor noster, cui in Oxoniensi Musarum sede Græca hujus

pag. 2

4

Mmm

Epi

Pag. 6.

- Epistolæ forma in Codice quodam Bibliothecæ *Bodlejanæ* conspecta & descripta olim fuit, confidenter asseverat. Collatione enim Græci hujus textus cum edita hæc usque Latina versione instituta, nullus Nostro dubitandi locus remansit, quia cum pro genuina ubique Presbyterorum scriptione agnosceret, edendique eunt aliquando, quod probandum omnino est, consilium inde iniecit. De fide tamen hujus Epistolæ, an genuina sit, nec ne, triplex inter eruditos alitur sententia. Alii oppugnant, alii defendunt, ingenuam ejus originem. Alii, media via incedentes, judicium suum hæc super re modeste suspendunt, vel interpolatam saltem eam contendunt, quod *Baillæus*, *Gormonius*, *Saints-Benoît*, & *Dupin*; viri sane eximii & celeberrimi, fecerunt. Ultimus quidem Autor, ab *Ittigio* & *Fabricio*, his annumeratur, qui spuriam hanc Epistolam existimant. Minus vero recte ita factum est. Inter defensores ecclesiæ Romanæ doctores plurimi referuntur, quos inter, præter editores, *Bellarminus*, *Baronius*, *Natalis Alexander*, *Possevinus*, *Labbeus*, *Gaudellus*, eminent. *Caveus* quidem de *Baronio* id negat, sicut *Fabricius* *Emanuel* & *Schestraten* inter defensores recenset; uterque tamen fallitur.
- Alii denique hanc Presbyterorum & Diaconorum Achajæ Epistolam tanquam spuriam rejiciunt, ejusque antiquitatem & ingenuos ortus negant. Faciunt id nostræ & Reformatæ ecclesiæ doctores fere omnes. Quibus tamen inter Pontificios *Tillemontius*, & inter Antitrinitarios *Sandius* sunt accensendi. Causa, quare Reformatæ doctrinæ foem fidei huic Epistolæ denegant, in præsentia statim est. Videntes enim, realem corporis & sanguinis Christi in sacra Cœna præsentiam clarissimis verbis, ut dogma Seculo primo receptum, in ea stabiliri, sibi consulere melius non potuerunt, quam si eandem, tanquam scripturam recentiori ætate confictum, condemnarent. Nostræ tamen professionis ac fidei viris laudi id ducitur, quod ob quasdam dubitationes, & *Tillemontii* inprimis rationes speciosissimas, eam rejecerint, licet doctrinam suam contra Calvinianorum, Pontificiorum, ac Socinianorum, errores inde confirmare potuerint. Ardua vero hæc quæstio de genuina hujus

hujus Epistolæ origine ut dissolvatur recte, Noster omnem movet lapidem, &, nisi plane fallimur, satis feliciter affirmantem sententiam corroborat. Generale primum, affert argumentum, inde petitur, quia primis Christianis in more fuerit positum, illustria Sanctorum Martyria epistolis encycelicis describere; descripta cum aliis cœtibus communicare, communicata certis diebus, qui anniversariæ eorum memoriæ erat consecrati, publice in ecclesiis prælegere. Patet id non solum ex *Pontii*, Seculi III Auctoris, testimonio, sed ex ipsis etiam rerum exemplis, v. g. ex *Smyrnenfis ecclesiæ Epistola ad Philadelphienfes de martyrio S. Polycarpi*, aliisque hujusmodi Epistolis, ad nostra usque tempora reservatis. Moris hujus antiquitas a Judæis ad Christianos transfuisse videtur, quod verisimile inde fit, quia in libris Maccabæorum, quibus fides historica non temere deneganda est, vestigia hujus rei occurrant. Deinde notandum est, hanc Presbyterorum Epistolam, tum quod ad stilum, tum quod ad res, accuratissime convenire cum aliis hujus generis epistolis, quod ad oculum patet, dummodo levein, quod Autor facit, collationem institueret quis velit. Tertio nihil continet Epistola illa, spurium ortum prodens. Nulla ex dicendi genere, nulla ex toto contextu fraus, & ne species quidem fraudis, elucet. Nullæ ex posterioribus temporibus occurrunt voces; nulla fit mentio ceremoniarum, rituum, disciplinæ, politiæ ecclesiasticæ, quæ postea in cœtum sanctiorem fuerit introducta; nullæ res generæ ibi commemorantur, quæ posteriores sunt & longe recentiores ævo Apostolico, quod aliis fit in scriptis, obscuras origines incertasque his rerum argumentis prodentibus. Quarto loco pro autoritate hujus Epistolæ pugnat id, quod egregia in illa exhibeantur testimonia de S. S. Trinitate, Christi divinitate, satisfactione, morte spontanea, justificatione, reali corporis & sanguinis Christi in sacra Cœna præsentia, atque æternitate pœnarum infernalium, quæ omnia ex Græco textu & Latina conversione diligenter ab Autore recitantur. Quinto leve Noster pro sententia sua ex eo petit argumentum, quod Seculi priimi indicia sistat nonnulla, v. g. quod nul-

Page 19.

21.

22.

24.

26.

28.

35.

37.

- la Episcopi, tanquam personæ a Presbyteris auctoritate & dignitate disjunctæ, fiat mentio: itemque, quod S. *Andreas* in eadem quotidiani sacræ Coenæ usus mentionem faciat, quod
39. prioris ævi character esse creditur. Sexto addit Autor, veteribus, quorum magnam affert copiam, notam fuisse illam,
42. quia ex illa sæpius loca excitarunt. Septimo id quoque non est omittendum, objectiones, contra fidem hujus libelli, & antiquitatem ejus, factas, ex falsa hypothese ut plurimum procedere, qua hæc Presbyterorum Achajæ Epistola cum Pseudo-Actis S. *Andree* confunditur, atque pro uno eodemque scripto habetur. Cum enim Acta ista a veteribus unanimi consensu tanquam apocrypha, & ab hæreticis supposita, jure meritoque rejiciantur; hoc sibi etiam nostri de nostra Epistola
49. persuadent. Sed falso. Libelli enim utriusque maxime inter se sunt diversi. Audiatur tamen nunc etiam altera pars. Respondendum hic est ad dubitationes adversariorum, primam objectionem ex silentio sex priorum Seculorum urgentium. Sed respondet Clarissimus Autor, falsum esse, nulla Seculo septimo anteciora posse produci testimonia, cum contraria sententia ex auctoritate *Damasci*, *Clandiani Mamerti*, *Venantii Fortunati*, aliorumque, facile refelli queat. Quod si etiam *Tillemontio*, quem Autoris diligentia præ reliquis velleat, dari possit, verum hoc esse assertum, non tamen recte ex silentio colligitur Autorum, supposititiam hanc esse Epistolam,
51. Nec mirandum est, *Eusebium* hujus Epistolæ nullam plane injicere mentionem, cum constet, librum ipsius de antiquis
52. Martyribus, ubi hac de re dicendi erat locus, jam dudum perisse.
53. Denique copiose etiam ab aliis demonstratur, plerorumque Martyrum acta non solum diuturnitate temporis, sed etiam tyrannorum malitia, excidisse atque suppressa fuisse, quod jam ante magnam *Diocletiani* persecutionem gentilibus exprobravit *Arnobius* Afer. Instant adversarii, contententes, Epistolam hanc a veteribus ut apocrypham rejici. Sed hic sibi ipse contradicere videtur, dum, quod paulo ante fuit monitum, silentium veterum Autorum iidem ipsi dissentientes urserant. Res vero omnis in apice est, confundi a viris
60. doctis

doctis Epistolam hanc cum supposititiis Actis, a *Leucio* quodam confectis, quæ recte, ut scripta adulterina, a Patribus rejiciuntur. Quodsi etiam *Tillemontius* contendat, veteribus nulla alia Acta *S. Andree*, quam spuria, cognita fuisse, id tamen non conficit, hanc Epistolam esse spuriam, multo minus id vere dici potest, illam esse fragmentum, ex *Leucii* damnatis actibus desumptum, quod nulla probabilitatis specie asseritur. Præterea *Tillemontius* auctoritatem hujus Epistolæ ex eo tollere conatur, quoniam fidei confessio nimis nitida ipsi videatur, & pro temporum istorum simplicitate, nimis expressis verbis concepta. Sed oppido falsa est accusatio ista. Paucissimis enim verbis, imo paucioribus, quam reliqua Symbola, hic fidei canon est conceptus, & præter palmarium fidei Christianæ dogma de trinitate & divinitate Christi, nihil continet, quod primis statim ecclesiæ temporibus planissime fuit cognitum. Hinc tolerandum vix est, viros eruditos, Criticorum personam simulantes, pro demonstranda libri cujusdam suppositione, argumentum exinde desumere, quod dogmata talia clarissimis verbis in eo proponantur, qualia in Epistola nostra inveniuntur. Amplius obvertit *Tillemontius*, vocabulum *Trinitas, trias*, Apostolorum temporibus incognitum, primaque demum Synodo Alexandrina fuisse receptum, hinc, cum in hac Epistola occurrat, patere, eam pro scripto Seculi primi haberi non posse. Ad rem vero quod attinet, recte utique in hac Epistola eadem filii cum patre essentia asseritur. Ad vocabulum trinitas autem quod spectat, longe vetustior est usus hujus vocis, quod Clarissimus Autor ex *Gregorio Thaumaturgo, Tertulliano, Clemente Alexandrino, Jusino Martyre, Luciano*, aliisque, confirmatum reddit. Nec id, quod contra fidem hujus Epistolæ plerumque profertur, auctoritatem ejus infringit, quod Patres contra Arianos eadem nisi non fecerint. Constat enim jam ex superioribus, difficile hoc ob suppressas Martyrum vitas fieri potuisse; & deinde probe ponderandum est hoc, scriptum istud genuinum quidem esse posse, licet *Ἰσότηνευγον* non reputatum. Objectio alia ex eo formatur, quod errori Græcorum hæc Epistola de processio-

Pag. 62.
63.
65.
66.
68.
70.
73.
75.
79.
81.
83.

- Pag. 86 ne Spiritus Sancti favere videatur. Sed recte respondet Noster,
 87. ipsam Scripturam sacram dicere, Spiritum Sanctum a Patre
 91. procedere: una persona posita, alteram non excludi, & ipsa
 98. coherencia verborum omnem litem dirimi, inprimis si Græ-
 103. cum inspiciamus contextum. Acute etiam monet Noster,
 109. tunc demum sublestæ fidei esse hanc Epistolam, si in ea lega-
 tur, Spiritum Sanctum a patre *filioque* procedere. Vocem
 enim *filioque* recentiori ætate esse Symbolo Apostolico adje-
 ctam, ipsi Latinæ ecclesiæ doctores hodierni nullo modo infi-
 cias ire possunt. Pergit inde ad reliquas levioris momenti
 110. objectiones Autor, quibus removendis præclaram navat ope-
 ram, nec est, quod multa inde proferamus, cum ex allatis rerum
 argumentis diligentia & doctrina Autoris satis eluceant. De-
 nique ad alias objectiones, a *Tillemontio* confictas, respondet
 ita, ut doceat, in Græco atque genuino textu ea omnia non
 exstare, quæ dubitandi adversariis occasionem præbuerint, sed
 esse additamenta, ex ingenio crassiori interpretis Latini, aut alius
 cujusdam fabularum patroni, orta, ense ferroque rescindenda.
 110. Sub finem denique conjecturam profert suam Clarissimus Au-
 tor de tempore Epistolæ hujus perscriptæ, quod illo tem-
 poris tractu contigisse ipsi videtur, qui ab anno Christi 67, quo
Nero libertate pristina donavit Achajam, usque ad annum 73
 intercessit, quo *Vespasianus* Achajam Romanam iterum fecit
 provinciam, atque probabile ipsi maxime est, evenisse illud
 primo *Vespasiani* imperii anno. Qui cum in septuagesimum
 tertium, post Christum natum, annum incidat, statuit recte,
 hanc Epistolam circiter annum octogesimum Seculi primi
 fuisse literis mandatam; idque ideo, quia autores illius ipsi
 martyris interfuerunt. Mirandum inde est, hanc Episto-
 lam a *Caveo* ad annum Christi 59 rejici, quod quo funda-
 mento fiat, prorsus non apparet. Hæc summa est doctissimæ
 hujus Dissertationis, cui ut ipsa Græca Epistolæ Presbytero-
 rum Achajæ succedat editio, Lectores optabunt nostri,
 quibuscum vota nostra pro Cl. Autoris studiis operisque con-
 jungimus.

CASUS

**CASUS ANATOMICUS, A JOANNE CHRIS-
TOPHORO POHLIO, Medicinae Doctore, &
in Acad. Lips. Prof. Extraord. observatus.**

Praeterlapso anni praeteriti 1748 die tricesimo Augusti, occasio mihi fuit subnata, foeminam, ex familia satis praecleara hic Lipsiae ortam, 32 annorum aetatis suae agentem, copulae nuptialis expertam, destinatisque per naturam temporibus inordinato per quinque annorum curriculum, priusquam naturae debitum solveret, mensium fluxu laborantem, eultro anatomico post fata subjiciendi. Abdomen hujus miserae, cessante fluxu, progressu temporis maxime intumescerebat, & ita quidem, ut ambitu suo quartam excederet unam nostratam; supra umbilicum, versus regionem hypogastricam, protuberare & acuminari ventrem deprehendi, ut vel cutis in superficie praeter nimiam splenderet extensione. Serum extravasatum, colore rubro tinctum, intusque in abdomine contentum, circa umbilicum libertiorem quaesivit exitum, ut intra 24 horarum spatium per sex hebdomades ante mortem miserae nostrae librae duae & ultra sensim sensimque effluerent. Conquerabatur illa, cum viveret, de anxietatibus praecordiorum, nec non de utriusque circa hypochondria lateris capitisque doloribus lancinantibus, qui autem ultimis illius morbi temporibus in latere sinistro magis magisque fuerant aucti; febrisque symptomatice phlogosibusque per intervalla fuit vexata misera, & per sex menses in lecto sine intermissione detenta fuit.

Aperto abdomine, maxima serii copia, colore luteo atque striis rubris intermixto tincta, odoremque ingratum de se spargens, promanabat. Quod autem notatu dignum, lienein supra omnia abdominis viscera fere extensum offendebat, non hepar versus, id est, regionem hypogastricam dextram, solum, sed superiora versus & diaphragma etiam, extendebatur ille, ut & thoracis & abdominis viscera alia ab enormi isthoc tumore sacci, vel utriculi, more extenso e situ recesserint naturali, & in conspectum prodire non valerent. Hepar enim in superficie magis inveniebatur compressum, substantia

ta naturali durius, & in vesicula fellea atrum ostendebat colorem bilis cystica, instarque picis ad exercernendum valde inepta ob nimiam tenacitatem reperiebatur. Ventriculi, e situ naturali redacti, atque hypochondrium magis dextrum, quam sinistrum, occupantis, curvaturæ, imprimis parva, planiorem nanciscebantur figuram. Diaphragmatis pars inferior concava in convexam erat mutata, & propter perpetuam compressionem stimulumque, quibus a maxima lienis mole obnoxius fuit ventriculus, nausea, ructibus, appetituque depravato, correpta, semperque vexata fuit misera nostra. Intestina, tam tenuia, quam crassa, inter se invicem ratione concavitate compressa coarctataque conspiciebantur, ut neque flatus, neque fœces, uti in statu requiritur naturali, propter scybala, intus contenta, rite exitum querere potuerint. Rea sinister extrorsum non convexam, sed planiorem potius, representabat figuram, versusque pelvim extensus dirigebatur; quapropter excretio urinæ ob perpetuam lienis pressionem, quominus ex voto succederet, fuit impedita. In parte concava, & quidem in circumferentia, membranarum inter, a peritonæo ortum ducentem, & substantiam lienis, novem se formaverant distincti sacculi, quatuor magnitudine pugni viri robustioris, reliqui minores, formam rotundam globosamque representantes, at tamen communicationem inter se non alentes, sed in altitudinem magis vergentes. Incisione horum sacculorum, computationeque seri, intus contenti, facta, ex majoribus sacculis simul sumtis, duæ emanabant seri extravasati libræ; in reliquis autem sacculis minor hujus fluidi deprehendebatur quantitas, & in lienis substantia ipsa humores accumulabantur extravasati. Vasa arteriosa, horumque rami majores & minores, ut venosa hujus visceris nimium in modum erant extensa, & vasa brevia duplo in conspectum viscus stateræ subiectum, libras 20 unciasque 4 ponderavit; longitudine duas ulsas cum semissi, in circumferentia duas ulsas septemque æquabat pollices. Computatione seri extravasati, in abdomine contenti, facta, ultra duodecim illius cum factore accumulati, erant libræ, quod experimentis per coctionem

nam institutis haud concreſcebat, aut affuſo alcohol inſpiſſari poterit; neque ille liquor ſerofus ſyrupo violarum viridiſculum dedit colorem, quo experimento compertum eſt, illum ad indolem alcalinam vergere.

Morbum hunc, obſtruētis menſibus, paulatim incrementum ſuum duxiſſe, abdomen ſenſim ſenſimque intumiſſe, & ſingulis menſibus præterlapſo ante obitum unius anni ſpatio extendi cœpiſſe, ſuntque doloribus pungentibus utriusque lateris, magis tamen ſiniſtri, quam dextri, inique ventris, correptam fuiſſe miſeram noſtram, ex relatione agnatorum percipimus. Increſcente autem malo, affectu illa aſthmatico oppreſſa, neque alterutri lateri, ſed dorſo magis, incumbere potuit, ſemperque de ſuffocationis periculo eſt conqueſta. Summis itaque præcordiorum anxietatibus obruta, & tandem convuſionibus fuit exſtincta. Lento quidem, uti fieri ſolet, incremento omnes procedunt tumores tunicati; attamen cum illa differentia interni in viſceribus tragœdiam ſuam ita ludant, ut progreſſu temporis propter *adventum* curandi nihil aliud, quam mors, ſit exſpectandum; omnes etiam tumores, potiſſimum ſeroſi folliculis incluſi, ab initio levioris eſſe videntur momenti, paulo vero poſt graviffima ſequuntur ſymptomata.

MEMOIRES SUR DIFFERENS SUJETS DE
Mathematiques, &c.

hoc eſt,

COMMENTARII DE VARIIS REBUS MA-
thematicis, Autore DIDEROT.

Parifiis, apud Durandum & Piſſotum, 1748, 8 maj.

Plag. 16, Tabb. æn. 7.

Sylloge hæc eſt *quinque Diſſertationum*, ad varia Mechanicæ, Acuſticæ, & Geometrix, capita ſpectantium. *Prima* Pag. 1
de *Principiis generalibus Acuſtica* agit. Primo, Muſicam, oſtendit, non eſſe rem mere arbitrariam, ſed certis principiis, a juſta nimiram ſonorum inter ſe, proportione pendentibus, fundatam; unde fiat, ut theoria ejus ſit invariabilis, quod

NON

quod & veteres jam pridem agnoverunt. Objectum Musice perceptionem soni, oritur, quando aer motus in tympanum incurrit, satis constat. Potest vero motus iste aeris nasci vel vibrationibus corporis impulsis, ut fit in chordis & campanis, vel dilatione subita aeris compressis, ut in sclopetorum explosione, tonitru, corporibus in aere projectis, vel inspiratione in instrumentum cavum, ut in tibiis omnis generis. Tres hasce sonorum species sigillatim considerat Autor. Chordæ tensæ, cum tanguntur, vibrant, seu motu oscillatorio a linea recta hinc inde dimoventur; unde oritur Problema, a *Tayloro* primum solutum: Data longitudine chordæ tensæ, una cum pondere proprio, eoque, quo tenditur, determinare numerum vibrationum, dato tempore peragendarum. Solutio huius scientiam Noster perspicue formulis analyticis explicat, quæ duobus ex experientia assumtis nititur; altero, maximam excursionem a recta esse perexiguam respectu longitudinis ejus, altero, omnia ejus puncta eodem tempore in hanc rectam, seu statum quietis, redire. Pergit jam, quomodo e diversa vibrationum celeritate soni vel acutiores, vel graviore, prodeant, explicare; unde oriuntur in Musica intervalla, quæ vocantur tertiæ, quartæ, quintæ, octavæ. Porro soni differunt respectu intensitatis, dum eo sunt debiliores, quo remotius audiuntur, idque in ratione distantiarum duplicata inversa. Denique sunt vel uniformes, si vibrationes omnes sunt isochronæ, vel diffformes, sin minus. Hic de perceptione grata ex uniformitate sonorum oriunda agit. Quomodo etiam, data potentia, chordam pulsante, determinetur & celeritas, & excussio maxima, declarat. Applicationem horum ad sonum campanarum, aerisque compressi, sed paucis, edocet, cum fatendum sit, determinationem horum vim calculi superare. Accedit ad tibiis, earumque theoriam explicat, vestigia Cel. *Euleri* secutus, quod & passim fecit in præcedentibus. Denique inventa *Sauveris* de definienda mensura fixa sonorum (in *Comm. Ac. Paris. A. 1700*) exponit, adjectis in ea annotationibus.

Fig. III.

Secunda examen Curvæ, evolutione circuli genita, continet. Simplicitate, qua descriptio hujus curvæ gaudet, ductus est Autor,

tor, ut ejus naturam & usum in constructione Problematum & æquationum ex instituto consideraret, cum id nondum a Geometris factum videret. Varia docet ejus opæ construenda Problemata cyclometrica, ad divisionem arcuum, dimensionem spatiorum, inventionem centri gravitatis, pertinentia; constructionem quoque æquationum cubicarum, quæ nititur moto fundamento triflectionis arcus circularis. Ad ipsam naturam Curvæ spectantia varia investigat, ut rectificationem, quadraturam, descriptionem per puncta, inventionem circuli generatoris ex datis illis punctis, & similia.

Tercia principium mechanicum de tensione chordarum examini subjicit. Quod huc refertur. Si chorda AB , in B fixa, trahatur secundum longitudinem potentia quavis A ; queritur, an, si loco puncti fixi B substituatür ibidem potentia æqualis & contraria ipsi A , tensio adhuc maneat prorsus eadem. Demonstratio, quæ hoc ita fieri asseritur, e natura elastri petita, affertur. Autor modum, veritatem hujus principii investigandi proponit, si nempe chorda musica utroque modo tendatur, & videatur, an eundem prorsus sonum edat.

Quarta inventum novi organi musici proponit. Occasionem ei dedit instrumentum circumforaneis satis frequens, a Gallis *organum Germanicum* dictum, quo, absque ulla Musice peritia, sola manubrij versatione, modulationes produci possunt. Simili mechanismo vult Autor organum construere, quæ non certa tantum, sed quævis proposita, modulari liceat. Ejus descriptionem prolixè tradit. Denique præstantiam hujus instrumenti, quod ob simplicitatem inprimis usumque facillimum commendat, exponit, etli contra inficias iri non possit, Musicam per id plus detrimenti, quam incrementi, capturam esse, cum sic omnia, multum artis alias requirentia, ab imperito effici possent.

Quinta de resistensia aeris in motu pendulorum agit, estque instar Commentarii in *Newton. princip. pag. 50*, ubi de hac resistensia in investigandis legibus collisionis tractat. Hæc doctrina perspicue, reductis omnibus ad formulas analyticas, explicatur. Ceterum in hisce Dissertationibus bonum ordinem ac perspicuitatem ubique non laudare non possumus.

*VIAE COMETARUM SECUNDUM HYPOTHESIN,
que statuit, illos cursu Parabolam circa Solem describere, per NICOLAUM STRUYCK.*

Indagationem cursus Cometarum ex præcipuis Astronomiz subliustioris partibus esse nemo hodie Astronomorum in dubium vocaverit. Postquam Vir summus, *Isaacus Newtonus*, ante annos 63 in lucem edidisset celebratum Problema de via Cometarum per tres observationes accuratas invenienda ex hypothesi, illos cursu suo Parabolam circa Solem describere; hac methodo usus *E. Hallejus*, vias 24 Cometarum per calculum determinavit in Tabella, quæ reperitur *Transactionibus Philosophicis Num. 297 pag. 1886*, & in *Actis Eruditorum Anni 1707 Mens. Maj. pag. 216*. Re vera autem sunt 21 Cometæ diversi.

Tanti Viri vestigia secutus, eadem methodo alios 18 Cometæ, qui in illa Tabula non reperiuntur, undique conquisitos annotavi, eo consilio, ut tandem singulorum tempus periodicum inveniri posset. Ne vero istæ observationes de viis Cometarum casu aliquo perirent, illas nunc in publicam lucem emittere decrevi, simul officii mei esse ratus, indicare, quinam illas calculo Arithmetico accommodaverint. Via Cometarum A. 1723 & 1737 per calculum determinata est a *J. Bradley*, via Cometæ A. 1744 a *J. Bers*, via Cometarum A. 1699, 1702, & 1739, ab *Abbate de la Caille*, via secundi Cometæ A. 1743 a *D. Klinkenberg*, via secundi Cometæ A. 1746 a *des Chezeaux*, primi Cometæ A. 1748 a *Maraldi*. Cumque ipse tempore excluderet, observationes Cometarum conspectorum A. 1533, 1678, 1718, & 1729, cum *Cl. Donves* calculo subjiciendas communicavi. Cometæ vero A. 1706, 1707, 1742, primum A. 1742, & secundum A. 1748, ipsemet ad calculum revocavi. Addidi etiam Cometam, exitu anni 1680, & initio anni 1681, conspectum, quia in postrema *J. Newtoni* editione emendationes leguntur, per quas ellipsis, quam circa Solem movendo descripsit, determinatur.

Nunc etiam indicandum esset, quantum theoria singulorum Cometarum ab observationibus differat; sed, brevitati studens, hanc Tractationem alii scripto, cujus editionem, paro, servare malui,

malui, illud unice mogens, ex 31. Observationibus, quas habeo, Cometæ A. 1742 conspecti, esse 22, quarum longitudines vix uno minuto inter se differunt, & 23, quarum latitudines ne minuto quidem differunt.

Sequuntur viæ 19 Cometarum, quorum supra facta est mentio:

Temp. æquat. Perihelii Londini.		Nodus Ascen.	Inclinat. orbitæ.	Perihelion in orbe.	Dist. Perihelii a Sole.	Motus.
An.	dies h. m. f.	gr. / //	gr. / // f.	gr. / //	part.	
1533 Jun.	16:19:30:—	♋ 5:44:0	35:49:—	♋ 27:16:0	20280	Retr.
1678 Aug.	16:14:3:—	♊ 11:40:0	3:4:20	♊ 27:46:0	123802	Dir.
1699 Jan.	2:8:22:19	♊ 21:45:35	69:20:0	♊ 2:31:6	74400	Re
1702 Mart.	2:14:12:19	♋ 9:25:15	4:30:0	♋ 18:41:3	64590	Dir.
1706 Jan.	19:4:56:—	♋ 13:11:23	55:14:5	♋ 12:36:25	42686½	Dir.
1707 Nov.	30:23:43:6	♋ 22:50:29	88:37:40	♋ 19:58:9	85904	Dir.
1718 Jan.	4:1:14:55	♋ 7:55:20	31:12:53	♋ 1:26:36	102565	Retr.
1723 Sept.	16:16:10:—	♋ 14:14:16	49:59:0	♋ 12:15:20	96942	Retr.
1729 Jun.	12:6:35:41	♊ 10:35:15	77:1:58	♊ 22:16:53	406980	Dir.
1737 Jan.	19:8:20:0	♊ 16:22:0	18:20:45	♊ 25:55:0	22282½	Dir.
1739 Jun.	6:9:59:49	♋ 27:15:14	55:42:44	♋ 12:38:40	07358	Dir.
1742 Jan.	28:4:20:50	♋ 5:34:45	67:4:11	♋ 7:33:44	7655½	Retr.
1742 Dec.	30:21:15:16	♋ 8:10:48	2:15:50	♋ 2:58:4	8381½	Dir.
1743 Sept.	9:21:16:18	♋ 5:16:25	45:48:21	♋ 6:33:52	52157	Retr.
1744 Febr.	19:8:17:0	♋ 15:45:20	47:8:36	♋ 17:12:55	22206½	Dir.
1747 Febr.	17:11:44:38	♋ 26:58:27	77:56:55	♋ 10:5:41	229388	Retr.
1748 April	17:19:25:2	♊ 22:52:16	85:26:57	♊ 5:0:50	84066½	Retr.
1748 Jun.	7:1:24:15	♋ 4:39:43	56:59:3	♋ 6:9:24	65525½	Dir.
1680 Dec.	7:23:9:0	♋ 2:2:0	61:6:48	♋ 22:44:2	6:7	Dir.

Distantiæ autem Periheliæ æstimantur in ejusmodi partibus, quales media distantiæ Terræ a Sole habet centies millenas.

VITA E LETTERE DI AMERIGO VESPUCCI, &c.
id est,

VITA AC EPISTOLÆ AMERICI VESPUCCII
Nobilis Florentini, collectæ & illustratæ ab Abbate
ANGELO MARIA BANDINI.

Florentiæ, ex typographeo ad insigne Apollinis, 1745, 4.
Alph. 1, cum Tabula *Vespucciorum* genealogica.

Pag. 11.

12.

16.

19.

22.

Ex vico Peretola prodiit gens *Vespucciorum*, e qua *Americus* tantam sui famam reliquit, ut quarta orbis culti pars inde traxerit nomen. Peretola visitur in tractu Florentino. Seculo XIII familia isthæc generosa Florentiam demigravit, domicilio delecto ad portam, quæ nunc vocatur *Carra*. Locus habitationis dudum in xenodochium coaversus, cujus portæ Celeb. Abbas *Antonius Maria Sakuni* hanc inscriptionem insculpi iussit: *Americo Vespuccio, Patrio Florentino, ob repertam Americam sui & patriæ nominis iustauratori, amplificatori orbis terrarum, in hac olim Vespuccia domo, a tanto viro habitata, Patris sancti Joannis de Deo cultores gratæ memoriæ, causa. Vespucciorum eruditio, pietas, & prudentia mercatoria, adhuc celebratur. Sepulcrum Simonis Petri de Vespucci, mercatoris, A. 1383 defuncti, visitur adhuc Florentiæ in æde omnium Sanctorum, ubi ille sacrarium, quod vocant capellam, in anime suæ salutem fieri pingique fecit. A. 1390 Simon Vespuccius xenodochium S. Mariæ de humilitate exstruxit Florentiæ. Non vacat reliquæ gentis *Vespuccia* monumenta, apud Autorem recolenda, repetere. *Guidonis Antonii Vespuccii* ibidem visitur ad annum Seculi XVI epitaphium. Filius ejus, *Joannes*, eruditione claruit, ac ad patrem A. 1490 scripsit epistolam satis doctam Latine. *Georgius Antonius, Americi* avus, familiariter usus est *Marfilio Ficino*, Præpositus ecclesiæ cathedralis Florentiæ, qui Martyrologium *Ussardi* cum accessionibus A. 1486 Florentiæ evulgavit. *Hieronymi Savanarole* commercio usus est familiari, Græce peritissimus, collector Codicum inul-torum, tam Latinorum, quam Græcorum. Obiit in Cœnobio *Exsulano* A. 1514, 7° April. natus annos 80. *Antonius* frater exstitit*

existit *Americi*, *Anastasio* filius. Filius *Antonii*, *Bartholomeus*,
 Medicinæ, Mathematicæ, Philosophiæ, ac Cosmographiæ, fuit
 admodum peritus, qui in Gymnasio Patavino Orationem
 habuit tanquam artium & Medicinæ Doctor A. 1516, vario-
 que libros edidit. *Americus* ex *Anastasio* ac *Elisabeta* genero-
 sissima A. 1451, 9 Martii, natus fuit. A *Georgio Antonio*,
 qui tunc nobilium Florentinorum juventutem erudit, Gram-
 maticam bonarumque literarum elementa accepit. *Ma-
 roni*, *Danti Alighierio*, & *Francisco Petrarca*, industriam
 lectionis imprimis affixit. *Trivio Mugelli*, urbe Italiæ, ad
 patrem *Anastasio* A. 1476 literas dedit, quæ multum habent
 ex tersa ætatis *Ciceroniana* latinitate. Cum vero linguæ sint
 adminicula, non finis, actionum nostrarum; *Americus*
 ad Physicam, Geometriam, Astronomiam, & Cosmographiam,
 promovit gradum. Florebant ea ætate per Hetruriam bona-
 rum literarum ac scientiarum subsidia sub Magnifico *Laurentio*
de Medicis umbra ac tutela sic, ut nihil supra. Florebant illa
 summa nomina, *Joannes Picus Mirandulanus*, *Hermolans*
Barbarus, *Angelus Politianus*, *Maximilianus Ficinus*, *Chris-
 tophorus Landisus*, *Demetrius Chalcondilas*, ac alii sexcenti.
 Florentini tunc temporis commercii operam navabant qua-
 quaversum, imprimis intra Syriam, Palestinam, ac Ægyptum.
 A. 1490 *Americus* cum nepote ex fratre suo, cum *Joanne*,
 aliisque juvenibus, navim conscendit, Hispaniamque petiit,
 mercaturam ibi exculturus, intrepidum pectus ostendens. Se-
 villis egit cum *Christophoro Columbo*, cui jam Physicus persua-
 serat iter ad Antipodas, *Paulus* scilicet *di Messer Domenico*.
 Addidit *Americus Columbo* animam alasque ad tantum opus
 aggrediendum. *Paulus* ille temporis sui certissimus summus-
 que erat Medicus ac Mathematicus, cui nemo tunc erat ante-
 ferendus, ac imprimis Astronomiæ Sphæricæque ad miraculum
 peritus. *Joannes Mariana* eum XXVI, 3, per errorem vocavit
Marcum Polum, Medicum Florentinum. *Pauli* hujus ad *Co-
 lombum* literæ leguntur in *Historia Ferdinandi Columbi*, quæ
 Italico sermone fuit Veuetiis A. 1571 evulgata. *Columbi* consilia
 & navigationem in Indiam occidentalem nolumus hic repe-
 ters.

Pag. 24

26.

29.

33.

36.

Pag. 42.

tere. Ex quo *Columbus* insulas, ante hanc Indiam sitas, detexerat, accensa fuit in *America* cupiditas trajiciendi eodem, & terras inveniendi complures. Persuasit *Ferdinando Catholico*, iter suum fore fortunatissimum. Tradendas igitur *Americo* Rex jussit tres naves. Iter iniiit primum *Americus* A. 1497, 10 Maji. Gadibus relictiis, Canarias adit. Inde versus Occidentem vela vertens, emensus fuit diebus 37 circiter 1000 leucarum spatium. Homines, quos deprehendit in nova regione multos, fugerunt adventum & conspectum ejus. In continentem exlensione facta ad promontorium *della vela*, de hostibus victoriam reportavit, ac 222 captivos sui fecit juris. Rediit ad portum Gaditanum A. 1498, 15 Octobris. Scripsit hanc commemorationem ipse *Americus* in *Compendio quatuor suarum navigationum ad Petrum Soderinium*, quod Autor vitæ *Americi* loco primo subjunxit. *Errera*, Hispanus, gloriam & principatum hujus expeditionis tribuit *Alphonso de Ojeda*, qui *Americum* assumserit comitem privatum. Iterum hic A. 1499, mense Majo, Gadibus soluta nave, ad insulas promontorii viridis iter fecit. Inde Canarias præterevehens, intra 44 dies appulit ad terram novam, cum ea, quam nuper detexerat, coherentem, sitam in Zona telluris torrida ad australem Equatoris plagam. Vidit hic poli antarctici altitudinem ad 8 gradus. Cum in littus exire haud posset, septentriones versus vela direxit, ac ad insulam pervenit, 10 gradibus ab Equatore distantem. In insula Hispaniola ob *Columbi* invidiam se male tractari sensit. Mancipiis 232 acquisitis, navem Gades versus direxit, ubi A. 1500 appulit, mensibus 13 itineri maritimo impensis. Ex fatigatione multiplici, quam pertulerat, in febriam quartanam incidit. Qua liberatus, relationem itineris ad *Laurentium Petri Francisci de Medicis* perscripsit. Tum vero per omnem Europam fama *Americum* adeo extulit, ut vertice sidera ferire crederetur, quippe orbis novi repertor. *Emanuelem*, Lusitaniz Regem, hinc incessit cupido, *Americum* sibi adsciscendi administrum, qui *Tabrobanem* insulam sinum inter Gangeticum & Indicum exquireret. Iterata prece, *Americus*, ut veniret ex Hispania, impulsus fuit. Venit Lisbo-

Lisbonam, tribusque navibus suis instructis, vela in altum dedit A. 1501, 10 Maji. Littus Africæ, occidenti obversum, secutus, accessit ad promontorium S. *Augustini*, 8 gradibus distans in austrum ultra Æquatorem, ubi polum antarcticum deprehendit, supra horizontem 32 gradibus elatum. Terram conspexit, 7 Apr. tempestate infestatus. Brasiliæ oram in oculis eum habuisse, sunt, qui referunt. Incidit in insulam incultam, periculisque cum variis conflictatus, rediit ad oram Nigritiæ & Guineæ, ad Azores, & tandem Lisbonam, A. 1502, 7 Sept. Nonnihil nautici hujus itineris attigit *Americus* in *Compendio navigationum suarum ad Petrum Sodertnium*, plura autem dedit in *Relatione ad Laurentium de Medicis*. Exiit denuo A. 1503, 10 Maji, Moluccas detecturus. At ob fastum præfecti navis conata perficere non valuit. Apulit in *sinum omnium Sanctorum*, Brasiliæ caput, & ad insulam exiguam, cui nomen est *Aperi oculos*. In hac castellum condidit. Rediit in Lusitaniam A. 1504, 8 Junii. Nuntiantur hæc enarrationibus *Americi*, quibus fidem inesse, digressionem longiori usus, ostendit Autor, qui *Capite peculiari, Americum* esse novi orbis repertorem, ivit comprobatum, disputans adversus Abbatem *Pluche* & P. *Charlevoix*, Jesuitam. Nam ille *Tomo VIII Spectaculi nature*, & hic alibi, eum honorem *Americo* detrahare ausi fuerunt, rati, ipsum itineris fuisse comitem privatum. *Martiniere Cap. 3 Introd. Hist. Americae* insolenter *Americum* tractavit, contendens, eum fuisse impostorem. Favent famæ repertoris *Americi* *Cinclius* in libro *Bellezze di Firenze*, *Georgius Vasari* P. *III Vitarum Pictorum pag. 11*, *Dominicus Mellini*, ac numi, in ejus honorem cusi, *Leander Alberti* in *Descriptione Italiae*, *Thuanus Lib. I Hist.*, *Ioannes Metellius* in *Prefatione ad Hieronymum Osorium de rebus Emanuelis, Lusitania Regis*, *Fleury* in *Hist. eccl. ad A. 1501*, *Benedictus Averanius Or. V T. I*, *Cosmus della Rena* in *Introd. ad seriem antiquorum Ducum & Marchionum Tuscanie p. 14*, *Taffonius* in *Capitatis diversis X, 25*, *Hondius* in *Descriptione Italiae particulari*, & *Dominicus Maria Manni* in libro *de Florentinis inventis Cap. 42*, alique bene multi. Huc usque de *Vita Americi* agitur. Subjiciuntur vitæ documenta

pag 47.

48.

64.

66.

72.

75.

ipsa, ab *Americo* in modum epistolarum conscripta, quibus historia itinerum maritimorum quatuor exponitur. Opus Indice adjecto clauditur. Habent Itali, ac imprimis Florentini, rationes satis graves, cur gloriam *Americi* vindicent ab obtreccionibus exterorum & a dictionibus, quæ sicut in viros magnos solet evomere.

LETTERA CRITICA SOPRA UN MANU.

scritto in cera, &c.

EPISTOLA CRITICA DE MANUSCRIPTO
quodam, in cera exarato, Autore ANTONIO
COCCHIO MUGELLANO.

Florentiæ, 1746. 4.

Plag. II.

Primpejus *Neri*, ad quem scripta est hæc Epistola, possidet Codicem, vel tabulas potius ligneas ceratas, quas *Cl. Cocchio* mittebat, ejus de illis judicium sibi deposcens. Refert ille, conceptas illas esse tabulas Latino sermone, & scriptura minutissima, qualis Seculo XIII. in usu fuit, Franco-Gallica dicta, plena compendijis, ideoque lectu difficillima. Tabulæ sunt XIV. numero, continent rationarium diarium expensarum, a die Veneris primo post festum S. *Marci*, id est, a 28 Aprilis, anni 1301 usque ad festum SS. *Simeonis & Jude*, id est, 29 Octobr. ejusdem anni, factarum in itinere, quod Rex aliquis Franciæ, cujus nomen ibi nusquam conspicitur, sed qui ex *Sandero*, *Miræo*, & *Joanne Villano*, qui hujus itineris meminerunt, *Philippus IV*, aut *Pulcher*, esse deprehenditur, Parisius per Picardiam & Artesiam in Flandriam, Gandavum, Brugas, Ipram, & retro per Picardiam, Normaniam, agrum Aurelianensem, & sic porro, Parisios confecit, in comitatu Regiæ, totiusque curiæ, quam tabularum autor in ministros, milites, & valetos, dividit, singulos suis nominibus appellans. Singulos dies seorsim scripsit ille, certasque has in classes distribuit expensas, in panem scilicet, vinum, coquum, ceram, avenam, & cameram. Post singulos viginti, aut viginti quinque, dies instituit recapitulationem summarum expensarum omnium; cujus rei quo clarior acci-

accidat Lectoribus idea, specimen additum est, at non ære, sed vulgaribus characteribus, expressum. Computat Autor tabularii secundum licios, solidos, & denarios, & semper utitur non cifris hodie usitatis, sed numeris Romanis, quod hodie in curia Brabantica obtinet. Dies non numerat, ut nos, ex serie, quam quisque in mense habet, sed ex serie, quam habet in septimana, aut frequentius ex distantia a majore quodam & celebriore die festo. Semel solummodo nostris usus est dies numerandi more, sed haud absque errore. Cetera hodie dura & friabilis est; olim vero ut mollis fuerit & obsequiosa, necesse est, quandoquidem literæ stilo non acuto, eoque facili & expedito, exaratae sunt. Cetera istius Codicis, quæ satis exacte Cl. Cocchius persequitur, recensere opus non est. Meminit hujus ipsius Codicis *Mabillonius Musæi Italici p. 192* testis oculatus, at, quamvis recte viderit, in eo iter *Philippi IV* describi, in eo tamen fallitur, quod ait, eum *de cetero nihil continere observatione dignum, nisi nomina militum, aut nobilium, qui in Regis comitatu erant.* Noster enim demonstrat, multos usus ex hoc Codice tam in Historiam, & Geographiam, quam Grammaticam, redundare, multas nimirum voces Latino-barbaras inde rectius intelligi & explicari procul dubio posse, aliaque magni momenti vocabula, ad leges & gubernationem civilem eorum temporum spectantia, Chorographiam Galliarum Belgicarum mediæ ævi posse inde suppleri & emendari, genealogias nobilitatis Gallicæ illustrari & confirmari, lites de jurisdictione & possessione locorum quorundam, de conditione, & existentia hominum & urbium, dirimi. Possit Criticum in hoc tabulario reperire, quæ delectet, nomina hominum & urbium locorumve corrupta, quæ corrigere, aut nova, quæ ad *Valesii* Galliam antiquam addere, possit. Bene fecit Cl. Cocchius, quod ea, quæ maximi momenti & usus sunt, ex hoc Codice, quem videre cuius non contingit, excerptis, geographica nempe & historica. Et quidem a pag. 25 usque ad 34 dat nomina locorum, per quæ *Philippus* Rex in itinere redituque transit. In fine hujus excerpti addit: „Hic finis viæ, & postremæ ceræ, quæ est Codicis totius vigesima sexta. A. C. M. legi & distinxit, & ob vocabula præ omnia in Codice decurtata &

perplexa fortasse minus emendate descripsi Florentiz mensis
 „Januario 1740.,, veniamque erroris petit, si quando fuerit
 humani quid in extricandis illis intricatis passus; & Critico-
 rum studia excitat. Apponamus breve aliquod specimen cu-
 riosi monumenti, fitque illud initium, quod hoc est: *Tabu-
 le q. incepunt veni post S. Marcu cccj. & duravunt usq.
 annic. f. S. aplos. Sym. & Jude cccj, id est, Tabula, qua ince-
 perunt Veneris (die) post S. Marcum anni MCCCi. Porro
 Ven. p. S. Marcu. apud arner. Ra. com. in div'io ap. pontis, id
 est, ut interpretatur Cocchius: Anno Christi MCCCi, Aprilis
 XXVIII, Veneris post Sanctum Marcum Rex fuit apud Afri-
 cam Regina comedente in diversorio apud Pontes. Sed per-
 mus. Pag. 37 supplet Noster ex Codd. MSS. insignem locum
 in Chronico Joannis Villani, qui editis omnibus deest, scili-
 cet integrum Cap. 37 Libri octavi; quod enim in editis trigesi-
 mum septimum numeratur, est re vera trigessimum octavum.
 Historica vero, seu indicem ministrorum, militum, & vale-
 torum, qui Regem comitati fuerunt, exhibet a pag. 43 usque
 ad pag. 61, unde apparet, nobiliores inter comites fuisse do-
 minum Ludovicum Comitem Ebroicensem, quem Cl. Cocchius pu-
 tat fratrem Regis Philippi fuisse, eundem, qui in foedere par-
 ticulari, Philippum inter, Franciz, & Eduardum, Angliz Reges,
 apud Leibnitium in Cod. Jur. gentium n. 27 subscribitur:
Monsieur Louis fils du Roy de France Comte d'Evreux. Con-
 spicitur in eodem indice Jean sire de Jonville, quem Noster
 nepotem putat ejus Joannis de Gionville, qui historiam S.
 Ludovici scripsit. Tres Medici, totidemque Chirurgi, quos
 Rex in comitatu habuisse legitur in his tabulis, occasionem
 dederunt literatissimo Medico Italo, eruditas multas observa-
 tiones, ad historiam Medicinæ pertinentes, depromendi.
 Medicos inter celebris est Henricus de Mondavilla, aut Mun-
 davilla, cujus meminit Guido de Cauliaco. Multis disputat
 Noster de rectis & pravis ejus nominis scribendi modis. In-
 ter Chirurgo recensentur Joannes Pitard, Gallus, fundator
 Collegii Chirurgorum Parisiensis, et Itali duo, Joannes de Pa-
 dua, & Jacobus de Siena, quorum hunc, conjicit Noster, fi-
 lium, aut affinem, esse illius Aldobrandi Senensis, qui ante A.
 1300 Parisius medicinam fecit, & cujus libros de conservan-*

da

da sanitate laudat, horumque tres interpretationes Italicas vidisse se memorat, omnes ineditas. Reliquos duos Medicos obscuros ait homines fuisse, simulque demonstrat, nullo tempore non fuisse Medicos stricte sic dictos a Chirurgis diversos & distinctos. Commemoratur in indice curæ quoque *Dominus de Castellione*. Noster conjicit, hunc ipsum animo *Bocaccii* obversatum fuisse, quando *Novella sexta Giornata, le Sire de Castiglione* tanquam symbolum hominis divitis proponit. Certe potuisse *Bocaccium* hujus viri notitiam habere, quandoquidem juvenis Parisios viderit. Inter impedimenta & instrumenta luxus regii, sed qui hodie vix privato dignus homine videatur, *mala granata & aqua rosarum* commemorantur, quorum illa quidem credebant eo tempore Medici concoctionem adjuvare, & ventriculi tonum intendere; hanc vero pro cordiali habebant, quod num ita simpliciter accipi debeat, dubitat Noster. Videtur ipsi potius hæc aqua vim analepticam ab aliis speciebus, quas addere in sicca sublimatione solebant, ut camphora & croco, accepisse. Inter alia ex *Tacuinio*, quem scriptorem esse putat & Judæum, & *Carolo M. æqualem*, studet evincere, quod aquæ rosarum confectio *Rhase & Actuario* sit antiquior. Potest id quidem verum esse, allatum tamen argumentum id certe non probat. *Tacuinus* enim, vel potius *Tacuinii* autor, (est enim id non hominis, sed libri, nomen,) Judæus non erat, sed ex Christiano Muhammedanus, neque *Carolo Magno* æqualis, sed eo pluribus Seeculis posterior. Constat ex *Herbeloti Bibliotheca orientali* p. 400, *Tacuinii* autorem esse *Ibn Giazlab*, vel *Ibn Gjazelab*, eumque obiisse anno 2ræ Muhammedanæ 493, id est, Christi 1099, aut 1100. Fuit ergo *Rhase & Actuario* posterior. Noster a *Freindio* sibi passus fuit hic imponi, vel potius ambo a titulo veteris editionis *Tacuinii Moguntinæ* de anno 1532 in errorem inducti sunt, in quo legitur: *Tacuinii Aegritudinum — Christianissimo Regi Carolo, ejus nominis primo, nuncupati*. Christianissimus ille Rex *Carolus I* non est *Carolus M.* sed est *Carolus Andegavensis*, primus utriusque Siciliæ de Francica prosapia Rex, *Ludovici Sancti* frater, cui non Autor, *Ibn Gjazlab*, suum opus scripsit,

psit, sed interpres Latinus, qui Judæus & ejus *Caroli* archiater erat, interpretationem suam inscripsit.

NOVÆ EDITIONIS TRAGOEDIARUM ÆSCHYLI
Specimen, curante ANTONIO ASKEW, M. B. Colleg.
Eman. apud Cantabrig. nuper Socio Commensali.

Lugduni Bat. 1746, 4 maj.

Plag. 12.

Cum Tragediarum Æschyli editio *Stanlejana* neque reperitur in tabernis librariis, neque absoluta sit atque perfecta, ea autem, quam *Jo. Corn. Paur* curavit, si ab superiorum Editorum notis discesseris, parum probetur intelligentioribus; *Antonius Askew*, Vir Græcæ doctissimus, instituit novam editionem adornare, quæ superiores magnificentia, ac multo magis emendationum & observationum bonarum copia, longe superaret. Quod eum perfecturum, nullo modo dubitamus, cum non modo abundet Græcarum literarum scientia, sitque inprimis studiosus artis criticæ, & Poeseos Græcæ interioris, sed etiam apparatu instructus ad eam rem lautissimo. Nam, cum hoc ipsum Specimen ederet, habebat notas ineditas *Aurati*, *Jacobi*, *Jos. Scaligeri*, *Grotii*, *Falkenburgii*, *Is. Casauboni*, *Burdolotii*, *Pearsonii*, *Is. Vossii*, *Stanleji*, *Spanhemii*, *Fungeri*, & aliorum, variasque Lectiones e Codd. triginta quinque manuscriptis, quibus deinde in itinere literario, quo plures Europæ partes peragravit, plures accessere. Adjicietur, præter indices rerum & verborum, velut auctarii loco, liber ipsius de Metro Græco tragico. Hoc opus chartæ splendidæ, typis læculentis, quales sunt in *Squiriana Plutarchi* de *Iside* & *Osiride* editione, tribus formæ, quam vocamus quartam, Voluminibus imprimetur. Ejus exempla qui sibi parare volent, debent nomina sua profiteri, vel Lugduni apud *Jo. Arn. Lange-rak*, vel Cantabrigiæ apud *Guil. Thurlbernium*, vel denique Londini apud *Jo. Whistonum*, aut *Carol. Baiburstium*, librariorum, hac lege, ut pecuniam demum repræsentent, ubi in *tertio Volumine* prela exercebuntur. Solventur autem tum duo aurei Anglicani. Qui apud eos, quos diximus, bibliopolas subscriplerint, eorum nomina in fronte Operis proponentur, neque major exemplorum, quam subscriptorum, numerus erit.

Sed,

Sed, ut Lectores nostros velut in rem presentem, quoad notas quidem Viri Clâr. deducamus, quasdam ex ipso Specimine addamus, ut inde judicare possint Lectores, quid de hac editione sperandum sit. Notæ autem, ibi propositæ, pertinent ad *Emendat. v. 570 seq.*

Ἡτ' ἐν δίατορος Τυροσηκῆ
 Ζάλπηγξ, βροτῆς πνεύματος πληρωμένη,
 Ἰπέρτατον γήρυμα Φαρέτω τρατώ.

Quæ in hunc locum attulerunt viri docti, aliena sunt omnia, & adeo parum nos juvant, ut potius magis impliceant. Primum *Jacobus*, & qui secutus eum fuit & approbavit, *Stanlejus*, lacunam versus supplere volentes, ἢ τ' αὐτῶν διάτορος proposuerunt, haud animadvertentes, ne sic quidem labantem verbum firmis fulcris stabiliri. Secunda enim in *δίατορος* brevis est, quæ longa debebat esse. *Arnaldi* ἔρδιον δὲ nimis recedit a veteris scripturæ vestigiis, ne dicamus nunc, quam a vero sensu alienum sit. Lucem affundit obscuro satis loco Codex Parisiensis quartus, qui solus cum Mediceo & Guelpherb. quantum novimus Tragediam hanc inter omnes *Æschylæ* Codices exhibet, dum legit *δίακτορος*. Expeditus itaque locus hic erit, si pro ἐν, quod forte olim εἰς erat, legamus εἰρανὲ in hunc modum:

Ἡτ' εἰρανὲ διάκτορος Τυροσηκῆ
 Ζάλπηγξ, βροτῆς πνεύματος πληρωμένηδε.

Superest tamen adhuc parva quædam macula eluenda, sed quæ caliginem eruditis hominibus hætenus offudit. Nempe pro *Φαρέτω* legitur *Φαῖνε τῶ*, divisis vocibus. Sensus itaque potius hic erit:

*Tyræna tuba, quæ penetras æera,
 Humano spiritu impleta,
 Intentam vocem præfer multitudini.*

De veritate hujus emendationis dubitare nos non finit benignum iudicium, quod de ea tulerunt aliquot magnæ eruditionis viri. Necessè autem est, ut & locum paulum illustremus, & erroris originem patefaciamus. *Δίακτορος* apud *Homærum* sæpius eo sensu, quo hic, occurrit. Vid. *Hesych. v. Δίακτορος*, & ibi interpr. Sæpe autem pepererunt errorem &

& mendam male intellecta scripturæ compendia, quibus uti soleat librarii Græci pariter ac Latini. Ita inali quid in hunc quoque locum irrepsit. Forte olim, ut jam indicavimus, fuit *ἐν* cum lineola, quod cum non caperent exscriptores, supposuerunt *ἐν*, cum debuissent *ἐρανῦ* ex eo facere. Jam notarunt hoc viri docti apud *Hesychium* v. *ἀνῦ*, & pro *ἀνῦ*, aut *δ' ἄνῦ*, quod ibi olim vitiose legebatur, recte reposuerunt *Ἐρανῦν*. Itidem in voce *κινῦμα ἔριον* pro *ἐρανῦν*. Vix magis obrium quid in veteribus Græcorum librorum editionibus, quam *ἀνός* pro *ἀνδραπος*, quod non assequentes recentiores quidam Editores, vitia inde haud pauca procuderunt. Unum adhuc monendum, quod *Grotius* in suo Codice pro *βροταῖν* scripserit *βροτῶν*. Cujus rei rationem non videmus. Quamvis enim *Aeschylus* nilo possit *σάλπηξ βροταῖν* accipi pro pulmone & aspera arteria, & hic quidem in loco præconis, obstat tamen præcedens vox *τυρτηκῆ*.

V. 583. τῷ Φόνῳ) Admitti non potest, quod aliqui Codices exhibent, & viri docti probant, τῷ δὲ Φόνῳ, quandoquidem in vulgata & sensus sibi constat & metrum, in altera isto τῷ δὲ, mirumque male. Rarissime, & non nisi fere in nominibus propriis, occurrit Anapæstus in secunda & quarta sede Jambici versus Tragici, quamvis *Pavvius* contra sentiat; sed is metricarum legum, præsertim in his Jambis & Anapæstis vulgaribus, imperitus & iniquus iudex est, ut satis in *Hephestione* olim, & nunc in *Aeschylus*, demonstravit. Superbus iste & fastidiosus *Bentleyi* Censor, Viri, qui vel decem Criticis non pares erunt.

V. 584. Κυρώσαν) *Falkenburgius* & Codex *Rawlinseniensis* legunt *κυρώσαι*, quod non spernendum quidem, tanti tamen non est, ut vetustam lectionem infirmet. *Scaliger* & *H. Stephani* *κυρώσαν* malunt, quod est in Cod. *Guelferb.* atque iudico verum esse. Nam, sive ad Chorum, sive ad *Minervam*, referas, aptius erit *κυρώσαν*, quam masculinum.

V. 596. πρὸς τῷ δ' ἐκείνου;) *Grotius* recte πρὸς τῷ δ' ἐκείνου conjicit, quod quamvis facile sit & obrium, ut a quocunque attentiore potuerit observari, suspicamur tamen, a *Pavvio* fuisse *Grotio* surreptum. Novius enim morem hominis, emendationes virorum doctorum bonas æque ac malas sibi impudenter vindicandi; & haud intertæ indiciis collegimus, Trajectinum istum Criticum *Grotii* aut libro usum fuisse, aut exscriptas inde ab Amico satis noto habuisse Emendationes. Ita homo *Caco* furacior omnes fere *Grotii* conjecturas, nomine ejus suppresso, ad se rapuit, & hisce atrociniis ferox, aliis interpretationibus contumeliose insultavit.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno MDCCXLIX.

Pars. I.

**DE ORATORIIS DOMESTICIS, ET DE USU
Altaris portatilis, juxta veterem & recentem Ecclesiæ
disciplinam ecclesiasticorum seculariumque virorum sin-
gula jura & privilegia complectentem. Autore P. D.**

**JOANNE BAPTISTA GATTICO, Nova-
riensi, Canonico regulari Latera-
nensi, & Abbate.**

Romæ, ex typographia Generosi Salomoni in
platea S. Ignatii, 1746, fol.

Alph. 5 plag. 8.

Libro duz præfixæ sunt inscriptiones, formulam dedi-
cationis complectentes, ad Dominum Jesum Chri-
stum altera, altera ad *Benedictum XIV.* Præfatio mo-
net, templa Christianorum in testimonia cultus &
obsequii erga divinum sacrificium, incruentam victimam,
fuisse initio extructa. Pauci scriptorum de privatis ora-
toriis, & de usu altaris portatilis extra loca, divinis tan-
tum cultibus consecrata, libros & commentarios evulga-
runt. Sparsum, & aliud quasi agendo, scriptores hoc argu-
mentum attigerunt. Auctori autem libuit id unum potissi-
me persequi, ac hinc inde ea corradere ac colligere, quæ ad

Pp p.

mate-

materiam hanc edisserendam nonnihil conferunt adiumentis. Disquisitio prior ad Oratoria domestica spectat; posterior, brevior quippe, ad artem portatilis referenda est. Historiam rituum ab exordio deducere conatur Rev. Autor. Fontes plerumque salutavit. Evolvit multa Pontificum privilegia, partim in tabulariis lecta, partim per aliorum benignitatem sibi tradita. Stimulavit ad Opus elucubrandum, & suppellectili sua libraria adjuvit, Autorem *Nicolaus de Simone*, Patricius Beneventanus, Episcopus Maroianensis, S. Congregationis super disciplina regulari Secretarius, Signaturæ Justitiæ Votans, Vir literis divinis & humanis ornatus, utriusque Juris peritissimus, vitæ integritate probatissimus. Operis index capitum triginta est præfixus. Opusculi adjecti sunt *Capita quindecim*. Summa rerum, quas opus utrumque continet, reconstitur in indice, calci adjecto, eoque satis curate elaborato. In opere variz evolvuntur doctrinz, ad ecclesiam Romanam congruentes. Nomen oratorii indicat locum, precibus dicendis accommodatum. Seculo quinto vox, in angustiorem terminos redacta, parva sacella designare cepit. Seculo VI & VII ea tribuebatur sacris ædibus, in quibus publica non habebantur collectæ, vel quæ jure carebant parochiali. Græci adhibuerunt eo sensu nomen *δουρυησι*. Capellarum origo, è Seculo VII deducenda, ex *capa S. Martini* proflixit. Inde dicti *Capellani*. Parva sacella tandem *capella* dicta. Oratorium est vel publicum, vel privatum. Ad illud omnibus patet in via publica aditus. Quod caret publico aditu, privatum dicitur. Ad oratoria domestica si patet janua publica, ea sunt publica. Januam publicam oportet esse ceteris patentiore. Ingressus privatus in oratoria publica raro permittitur. Campana oratorio publico convenit, non tamen est necessaria. Unam modo istis concessit *Carolus Magnus*. Sunt Oratoria publica, in quibus Missas peragere haud licet. Nemini vetitum est, habere oratorium privatum ad preces dicendas. Otiginem oratoriorum domesticorum Autor deducit ab Apostolis.

Synaxes in domibus privatis primo ævo celebratz, rarius eccle-

ecclesia persecutionibus defuncta, licet Concilia, Laodicenura & Gangrense, id fieri haud prohibuerint. Pontifices Romani nonnunquam privatas peregerunt Missas, siquidem ipsi plura in Lateranensi patriarchio oratoria habebant. *Julius I.* exstruxit ejusmodi oratorium, teste *Anastasio* in *Sergio I.* Intra palatium exstitit tempore *Gregorii M.* oratorium. *Card. Rasponus* in opere erudito de *Basilica & Patriarchio Lateranensi* id ipsum copiose ostendit. Adde *Fr. Blanchinum* in *Annot. ad Celestinum P. Anastasi T. III Sect. 62 pag. 96.* Oratorium *Laurentianum* haud est omittendum, de quo *Anastasius* in *Stephano IV.* mentionem injecit, nec non in *Gregorio IV.* Id fuit æque in palatio. Basilicæ, *Santa Sanctorum* dictæ, Canonici erant adscripti, Papæ ministeria præstantes. Oratoria palatii alia erant privata. Tale videtur exstruxisse *Callistus II.* Capellæ distinctæ in parvas & magnas, testibus Ordinibus Romanis in *Joannis Mabillonii Museo Italico pag. 353, 474, 454.* Capellani, quorum nomen Seculo IX vix antiquius, inservierunt Pontifici in mitra, sacris vestibus, ac officiis consimilibus, cum vel hymnos decantarent, vel sacris operarentur. Capellanus Seculo sexto dictus videtur *Apocrisarius.* Certe *Hincmarus* ad Episcopos Gallix de *Offic. Palat. Cap. 6* sic tradit. At Apocrisarius erat nuntius, teste *Gregorii M. Dialogo Lib. III. Cap. 36.* *Hincmarus* ipse *Cap. 13* Apocrisarium appellat *responsalem ecclesiasticorum negotiorum.* Reges Gallix capellanos nonnunquam suos esse voluerunt Apocrisarios. Pontificum Apocrisarii ad Imperatores mittebantur, & vicissim referebant responsa eorum ad Pontifices. *Gregorius M.* a cubiculo suo removit Seculares, consiliariosque suos & familiares e Clericis & Monachis delegit, teste *Joaanne Diacono Vita Greg. II, et.* De Subdiaconis palatinis & basilicariis Noster copiose. Adstipulatur *Onuphrio Panvino,* palatinos hosce pro Subdiaconis Romanæ ecclesie reputante. Capellani Papæ ab ejus Subdiaconis in *Ordine Romano* uno ac altero distinguuntur. Ex horum Clericorum discrimine formatas fuisse certas classes, quibus *Scholarum* fuerit nomen, docet. Capellanus & audi-

- tores caularum palatii in unam classem coaluisse, Pontificibus Avenionem progressis, tradit. Ineunte Seculo XV auditores simul exstiterunt Capellani Apostolici. Ex *Historia Romana Rota*, quam *Berninus* edidit, pag. 60 id ipsum patet. Iisdem auditoribus munus Apostolicorum Subdiaconorum addidit *Alexander VII* A. 1655, 26 Oct. Pontificibus porro in oratoriis domesticis fuerunt acolythi palatini, in stationarios & regionarios divisi, ministrantes Pontifici etiam in aliis basilicis, quibus peculiare adscripti erant Acolythi. De ecclesiis stationariis, quas *Sixtus V* A. 1589 renovare studuit, paulo post desinentes rursus, nil adjungemus. Oratoria episcopalia vignerunt in Occidente jam Seculo VI & VII, ut ex *Libra diurno Tit. X Cap. 5* intelligitur. In illis privatæ Mixtæ pro defunctis, dictæ *speciales*, celebratæ. Cardinalibus jam olim fuisse domestica oratoria, perspicitur ex exemplo *Joannis Cardinalis Diaconi in Vita S. Gregorii III, 59*. Clarius exemplum est Seculi XIV ex Ordine Romano XIV n. 61. *Leo X* moris meminit in Bulla reformationis curiæ, edita in Concilio Lateranensi A. 1514, 5 Maji. Monachis fuisse jam Seculo IV oratoria privata, ex *Epiphansio* ostendit Noster, addens, monasteriorum paulo post jam fuisse certos Presbyteros. Archimandritæ jam Seculo V exstiterunt, monasteriorum rectores, Sacerdotii dignitate fulgentes. Presbyteri vero illi erant non ob populum, sed ob fratres suos, ordinati. Mos in Oriente receptus transit in Occidentem, *Gregorii M.* ætate in Sicilia alibique pervulgatus. In Oriente Abbates simul erant Sacerdotes. In Occidente regula *Benedicti* negat eundem viguisse morem. *Augendus* Abbas, ineunte Seculo VI florens, adduci haud potuit, ut sacerdos fieret. Vid. *Mabillonii Annales Benedicti. Lib. I n. 63*. Nonnulli Abbates modo Diaconi fuerunt. Falluntur ii, qui, Abbatibus haud licuisse fieri Sacerdotes, sibi persuadent. In Monachorum Ecclesias aditus fœminis haud patuit initio. *S. Aurelianus*, Episcopus Arelatenfis, in sua *regula Cap. 14* vetuit, ne ad eas Laici accederent. Monasteria enim credebantur in usum personarum mona-
- cha-

chaliū duntaxat esse condita, teste *Gregorio Magno Lib. VIII Ep. 4, Lib. X Ep. 2.* Quam ob causam edictum fuit, ne Missæ publicæ in Cœnobio fierent, neu ibi cathedra collocaretur, teste Synodo Romana A. 601. *Josephus Vicecomes* id assecutus est. *Angelus a Nuce* isthæc sic interpretatus est, ut licuerit Missas publicas in monasteriis celebrari, non tamen per Episcopum. Refellit hunc Noster. Occasio inde subnata, ut monasteria redderentur exempta, & ab Episcoporum potestate prorsus libera. Nam posthæc nulli Episcopo, Metropolitano, aut Suffraganeo, licuit sensim ingredi monasterium, ni Abbas loci eum vocasset, teste *Aimoino* Monacho *Lib. III*, differente de decreto *S. Germani* pro monasterio *S. Crucis*. Presbyteros mittebant Episcopi in monasteria, si præfecti eorum eos postulassent. Persequitur Autor idem argumentum a Seculo octavo inde usque ad tempora Concilii Tridentini *Cap. 8. Dominicus & Franciscus* & utriusque sodales nacti sunt templa parochialia, seu ecclesias conventuales. Id ipsum Noster ita ostendit, ut nemini quid dubitationis superesse possit. Perstiterunt tamen monasteriis nihilo minus tunc sua etiam oratoria privata. Dominicanorum & Franciscanorum multi sese missionis sacræ gratia in omnes orbis partes diffundere cœperunt. Ex eo receptus fuit mos, parva quædam oratoria componendi, in quibus divina officia peragerentur. Huc respexit *Honorius III*, A. 1221 Ordini Prædicatorum licentiam aræ portatilis impertitus. Minoritis consimilia concessa fuerunt privilegia. Tale est *Gregorii IX* in *Corpore Juris Can. Lib. V tit. 33 Cap. In his*, quod æque respicit usum aræ portatilis in privatis oratoriis. Carmelitis usus aræ portatilis a *Clemente IV* concessus A. 1265, quod privilegium *Urbanus IV* A. 1363 ampliavit. In prima regulæ Franciscanorum confirmatione *Honorii III* A. 1226 jam *Cap. 8* licentia extructionis oratorii privati in medio cellularum commemoratur. Eremitæ *S. Augustini* ab *Alexandro IV* A. 1257, & a *Clemente IV* A. 1266, idem obtinuerunt privilegium. Jesuitis simile indulgit privilegium *Paulus III* A. 1549 in Constitutione

Pag. 55.

57.

59.

66.

67.

68.

69.

Licet Abitum. Penmissa Monachis oratoria in grangiis pro certa re reputavit *Gregorius IX Lib. III Decret. Tit. 39 de Censibus Cap. ult.* siquidem, ea a procurationibus solvendis immunita esse, decrevit. *Copiole Gonzalez* in hunc locum. Plane id concessit Monachis Carthusiensibus *Urbanus V* privilegium. Cistercienses ejusdem conuatis privilegium habendi in grangiis oratoria impertit *Alexander VI*. Ipsi vero *A. 1204* in Capitulo generali sanxerunt, ut evertentur singula in grangiis altaria, siquidem in eis soli *Conuersi* morabantur. Edidit decretum *Martenius T. IV Anecd. pag. 1300*. Progredditur Autor ad vetera privata Sanctimonialium oratoria. Seculo V exeunte jam ipsis peculiaris deputatus fuit Presbyter, qui illarum cœnobia ad cœnam sacram peragendam introiret. Parthenon, S. *Cassiano* dicatus, Massiliæ fuit, cui *Gregorius Magnus* concessit facultatem, solum natalem *Cassiani* & dedicationem templi sollempnius & publica populorum devotione celebrandi, addita tamen conditione, ut cathedram Episcopus, hisce sollempnitatibus peractis, statim rursus auferret. De reliquo oratorium superfuit privatam, solis virginibus dedicatis inserviens. Reliquis Parthenonibus cunctis idem jus haud fuit communiter indultum, siquidem plerique perpetua coercerentur clausura, ut nemo masculus, vel vir, ingrederetur, exceptis Presbyteris, quibus in ecclesias Virginum sacrarum ad peragenda Missarum officia ingredi licebat, qui tamen, munere expleto, confestim redire ad sua iussi erant. Hos ille per Germaniam australem Seculo sexto obtinuit. In Italia nonnunquam Monachæ ejus erant generis, ut in paternis domibus viverent, teste *Gregorio Magno Dialog. Lib. IV Cap. 15*. Ipse perpetuo, ut oratoria Monacharum sine missis publicis per Presbyterum, ab Episcopo submissum, celebrarentur, præcepit. Nam usui publico oratoria illa haud patebant. *Bonifacius*, Africæ primas, *A. 517* virginibus, ibi in monasterio simul viventibus, facultatem permittit deligendi Presbyterum, quem *vellent*, qui in monasterio officium perageret sanctum. Re-

citatum

citatum fuit id privilegii A. 556 in Synodo Carthagenensi. Pap. 77.
 Habens hic exemplum monasterii exempti. Seculo IX pas-
 sim ex oratorio, intra septa claustrum erecto, celebratio Sacra-
 mentorum translata fuit in ecclesiam exteriorem; quæ olim
 clero earundem Monacharum fuerat concedita. Ante tem-
 pora Concilii Tridentini ipsis Episcopis vetitus erat ad mis-
 sas celebrandas ingressus ob clausuræ rigorem, nisi indultus
 Pontificis: Passim indulta fuit ea facultas soli ephoro Ordinis
 generali, Cardinali protectori, aliisque antistitibus licen-
 tia præmuneris. 79.
Capite 10 de oratoris, seu capellis, magnorum
Principum palatins differendum sibi Autor censuit, exorsus
 a cubiculo *Constantini Maximi*, ejus in palatio ecclesia, &
 ecclesia in castris portatili, ex *Eusebio*. De Capellanorum
 vitis & exemptione ab episcopali jurisdictione ibi traduntur
 haud tralatitæ. 92.
Caput 11 de veteribus domesticis oratoris
Laicorum usque ad tempora Tridentini Concilii inscriptum
 est. *Paulinus Diaconus* primam eorum mentionem videtur
 injecisse in Vita *S. Ambrosii n. 10*. Dicitur enim *Ambrosius*
trans Tiberim apud quandam clarissimam fuisse invitatus,
 ac sacrificium in domo obtulisse. Elucet idem ex *Concil. Car-*
thag. A. 390 Can. 9. Capellanis varia lege vetitum fuit, ne
 sacra in capellis sine licentia Episcopi sui celebrarent. Non
 vacat segetem carpere exemplorum expositorum. 109.
Caput 12
 tempus & causas mutatur veteris disciplina exponit. Desiit
 enim consecratio capellarum, quam veteres sollicite expo-
 scebant. Cœpit mos passim intermitteri earum consecra-
 tionem in Italia Seculo X, intercedentibus Episcopis. Dif-
 fudit sese inde consuetudo in reliquam Europam. 114.
Capite 13
 agitur de prohibitione facta a Concilio Tridentino ratione
 Missarum intra oratoria demum in privatam. Prohibuit
 eas Synodus Sess. 22 A. 1562, 17 Sept. Mirum, fuisse, qui
 nihilominus, Missas eas haud fuisse interdictas, conu-
 rent. Refellit eos Noster copiose. Narbonense tamen Con-
 cilium A. 1609 *Cap. 19 & 30* videtur significare, ex mera Epi-
 scoporum licentia in domibus privatis sacrificia celebrari
 posse. Impetravit approbationem, facta aliqua emenda-
 tione, 129.

- tionē, Narbonensis Archiepiscopus A. 1611. *Concil. Hardu. T. ult. pag. 551.* Reservaverat Papa *Pius IV* sibi suisque successoribus A. 1563, 26 Jan. facultatem interpretandi decreta Synodi Tridentinæ, aliis interdictam. *Gregorius XIII & Sixtus V.* Congregationem e purpuratis instituerunt patribus, quæ facultate gauderet interpretationis & executionis Concilii Tridentini, Pontifice tamen consulto. *Caput 14* inscribitur de obedientia præstita decreto unico Sess. XXII Concilii Tridentini, & de declarationibus, ejus causa per congregationem, Concilii interpretem, editis. Ex eo tempore plerique facultatem Missarum celebrandarum in oratoriis privatarum domuum a R. Pontifice impetrare consueverunt. *Capite 15* disseritur de causarum gravitate, ut licite ab Ordinariis concedatur sacrificium in oratoriis privatæ domus. Examinantur indidem earum causarum nonnullæ graviore, quæ cum decreto Concilii consistere queunt. Prævit Autorē Cardinalis *Petra T. II Comment. ad Constit. VIII Honorii III pag. 493* ed. Rom. *Capite 16* inquiritur, quænam sint privatæ domus, ad quas Concilii Tridentini decretum *Sess. 22* respexit. *Capite 17* disseritur de oratoriis Cardinalium & Episcoporum privatis post Concilium Tridentinum. *Capite 18* de privatis oratoriis intra monasteria & grangias Regularium post Concilium Tridentinum agitur. *Capite 19* exponitur de oratoriis privatis intra Monialium claustra, collegia Tertiiorum, & Conservatoria puellarum post Concilium Tridentinum. Inscriptum est *Caput 20* de privilegiis, quæ a Romano Pontifice concedi solent in oratoriis privatæ domus. *Caput 21* exponit *Apostolicum Indultum* pro oratorio privato secundum ea, quæ pertinent cum primis ad personam privilegio gaudentem. *Capitis 22* summa de domo exponit, in qua privilegiatus exequi potest privilegium Missarum celebrandarum in oratorio privato. *Caput 23* exhibet condiciones requisitas ab Apostolico Indulto pro oratorio domestico. *Caput 24* continet tractationem de visitatione & approbatione oratorii privati ab Ordinario peragenda. *Capitulum 279.*

put 25 in scriptum de consanguineis, affinis, familiaribus, & hospiti-
bus, qui participes redditus *Apostolici Indulti*, ac per ejus privilegium. Ostenditur *Cap. 26*, neminem in oratorio privato satisfacere præcepto Missæ audiendæ, qui privilegii Apostolici in partem haud venit. Offert sese *Cap. 27* expositio de diebus, intra quos per Apostolicum privilegium Missam in oratorio privato celebrari concessum. *Caput 28* exponit de sacris functionibus, quæ in Oratorio privato sunt expediendæ. *Capite 29* differitur de vitia administratione Sacramenti poenitentis & eucharistis in oratoriis privatæ domus. *Capite 30 Bullæ cruciatæ* privilegia pro oratoriis privatis vera a falsis discernuntur. Tempore enim *Interdicti* concessa est sacrificii celebratio intra oratorium antea approbatum.

Opusculi de usu altaris portatilis hæc est summa. Inquiritur in nomen altaris, & hoc semper sacrificio, seu Missæ, adhibitum fuisse, significatur. Christus tamen sacram. cenam traditur in mensa communi administrasse. *Theodoretus* super manibus Diaconorum missam peregit, quem pauci imitati. Altarium portatiliū antiquitas vindicatur. Citra Rom. Pontificis indultum, seu dispensationem, nunquam sacrificium sine altari licere offerri, indicatur. Usus altaris portatilis obtinet in celebratione Missarum extra oratoria & ecclesias.

Capite 2 de materia & figura altaris portatilis differitur. Jam diu ex solo lapide ea fiunt. Olim quoque adhibita sunt lignea & metallica. *Capite 3* differitur de altaris portatilis consecratione. *Quartum* exhibet frequentem ejus usum ante *Constantini Magni* ætatem. Spectat huc *Thysasteriologia Joannis Vogtii*. *Caput quintum* inscribitur de more veterum celebrandi Missam in caltris. *Capite sexto* agitur de usu veteribus trito extra ecclesias & oratoria ob infirmitatem, itinera, aliasque causas consimiles. *Septimo* differitur de more Præfulum ecclesiasticorum, servato ad Concilii Tridentini tempora, celebrandi missam super aris portatilibus infirmitatis, vel itineris, causa. *Octavo* exponitur de usu horum altarium penes viros religiosos ante Concilium Tridentinum. *Nono* differitur

Pag. 294.

301.

321.

328.

347.

355.

378.

381.

388.

392.

396.

- Pag. 402. tur de restrictione facta per Concilium Tridentinum ratione
 usus altarium portatiliū extra loca consecrata. Impetranda
 est licentia ab Episcopis celebrandi Missam ex causa gravissi-
 ma extra ecclesiam. Adduntur *Cap. 10* causæ, permittentes
 414. usum altaris portatilis sub dio & extra loca consecrata. *Ca-
 pite 11* agitur de modo connavigantium, & mari iter facien-
 tium, quantum ad usum altaris portatilis. Nefas est, Missas
 celebrare maritimas, nisi permissu Pontificis. Cautiones ad-
 426. jecit *Benedictus XIV* privilegiis maritimæ celebrationis, qua-
 lia concessit triremibus suis ac triremibus Joannitarum Mal-
 438. tonsium. *Capite 12* exponitur de facultate utendi altari por-
 tatili, qua adhuc gaudent post Concilium Tridentinum Epi-
 scopi, eorumque superiores. *Capite 13* exponitur de abroga-
 448. tione veterum privilegiorum *are viaticæ*, quæ fuerant con-
 cessa Regularibus ante Concilium Tridentinum; & de alio-
 rum similibus concessione post Concilium. *Capite 14* dis-
 sistur de privilegiis altaris portatilis, quæ a Romanis Pontifi-
 cibus solent impertiri. Additur nonnihil *Capite postremo* de
 privilegiis Pontificiis pro usu portatilis altaris.

Diligentiam, gemino huic Operi insuntam, ii potissi-
 mum, quorum hæc nosse admodum interest, prædicabunt.
 Ex antiquitatibus & penæ Historiæ ecclesiasticæ Jurisque Cano-
 nici tam multa fuerunt copiose tractata, ut eruditio Autoris
 inde eluceat usquequaque.

MEMORIE STORICHE DELL' ANTICA ED

insigne Accademia de' Filergiti della Città

di Forlì, &c.

id est,

**COMMENTARII HISTORICI ANTIQUÆ ET INSI-
 gnis Academiæ Philergorum urbis Fori Livii, exhibentes
 simul curatam notitiam graduum, honorum, operum-
 que editorum ac ineditorum, virorumque, ei ad nostram
 usque**

usque etatem associatorum, exquisitè collecti a GEOR-
GIO VIVIANO Marchione
BONACCURSO.

Fori Livii, apud Antonium Barbisani, 1741, 4.

Alph. 2 pläg. 12.

Antiquitate ac gloria multijuga excellit Academia, seu socie-
tas eruditorum, a Foro Livii appellata, nacta in prae-
sens tutatorem Cardinalem *Carolum de Marini*. Huic,
eruditionis summo ornamento, hanc exercitationem Ill.
Autor consecravit. Academiam illustant conditores ac
architecti primi, eloquentiae poeticesque coryphaei, *Dantes* Pag. 6.
Aligerius, Franciscus Petrarca, & Jacobus Allegretti. Eos-
dem ad autores refertur Academia ejusdem speciei Ariminen-
sis. Forum Livii primus struxit *M. Livius Salinator* in Gal-
lia togata, diruit *Sulla*, reedificavit *Octavianus Caesar*, preci-
bus *Drusilla Liviae* Augustae adductus, per *Cn. Cornelium Gal-*
lum Foroliviensem, tandem Proconsulem Aegypti, *Fride-*
ricus II haec urbi jus cudendi numum concessit ac insignia
aquilae coronatae, nec non Senatoribus ostri gestamen, pello
muris Sibaritici interpolatur. Pugnarant cives cum Vene-
torum exercitu A. 1243, cum Bononiensibus A. 1275, cum Pa-
pa *Martino V* A. 1282, aliisque. Incidit urbs in ditionem
Ordelafforum ac *Riariorum*. Historia Foroliviensium lite- 8.
raria in vulgus fuit edita praefixo titulo *Vite degli Uomini il-*
lustri Forlivefi. Seculo XIV civitas innumerabilium prope-
modum virorum illustrium, & praesertim literatorum, fecun-
dissima fuit. *Jacobus Allegretti*, nulli eruditione secun-
dus, studio astronomico, medico, ac philosophico, immer- 9.
sus, A. 1370 Fori Livii instituit societatem eruditorum, seu Aca-
demiā. Collegas assumpsit *Franciscum de Conti di Calolo*,
Azzenem, Nerium Orgolinfi, Joannem de Sigiemundi, An-
dreā Speranzi, Renaldum Arsendi, Valerium Morandi,
Joannem Aldobrandini, Spinuccium Aspini, ac Paulum Alle-
gretti, genere & literarum cultu illustres. Primorum Aca- 10.
demi-

NOVA ACTA ERUDITORUM

- demitorum complures excolendæ Poesi operam navarunt. Cives suspexerunt Italica bucolica *Allegrettii*. Interturbavit initia calamitas publica. Guelficæ enim factionis, osiores omnia miscuerunt seditione & cædibus, Ruitæ involuta est stirps *Allegrettii* ipsa. *Sinibaldus Ordelaßius* solium recepit majorum, a Gibellinis sustentatus. *Ordelaßii* revocarunt exulem
- Pag. 11. *Allegrettium* ad Academiam denuo instaurantam. In *Sinibaldi* impotentem potentatum consurrexere universi. Inde *Allegrettio* enatæ sunt calamitates. Concessit ipse Ariminum, ubi novum constituit Parnassum, ac fato concessit. *Antonius Orcius* restituit Foro Livii Academiam, Professor Poesios ac Oratoriz, & *P. Faustus Anderlini*, *Pomponii Lati* discipulus, nec non *Joannes Franciscus Berti*, cessantibus a seditione miseris civium factionibus. Tunc temporis Academici sibi nomen *Philergitorum* indiderunt. Incidunt hæc fere in medium Seculi XV. Non vacat seriem Academicorum ex Auctore transcribere. Excelluerunt inter eos *Jacobus a Turre*, novus *Aristoteles* dictus, cujus opera medica prostant multa, *Jacobus Numai*, filius *Majoli*, Episcopus in patria, Vicarius generalis Romæ, A. 1409 Pisano Concilio aggregatus, *Mattheus Balduccius*, *Flavius Blottius*. *Antonii* filius, cujus scripta historica in lucem prodierunt Venetiis A. 1480, & Basileæ A. 1559, *P. Faustus Anderlini*, cujus Poemata Latina celebrantur, *Hieronymus Albicini*, *Bartholomæus Balduccius*, legum doctor, Historicus, & Theologus, *Hieronymus Maserius*, qui *Ciceronis Opera* A. 1505 edidit, Latini sermonis tersissimus cultor, aliique. Placuit Academicis Seculo XV vergente cognomen *Addimesicati*. At mox præstare visum est cognomen antiquum, ac insigne ingeniose adjectum. *Fabricius Patavinus* physicis ac medicis scriptis & sibi & Academix, inclinante Seculo XVI, gloriam conciliavit. *P. Stephanus Guaraldi da Cento* scripsit *Scholastica Commentaria*, ac in libros
13. *Physicorum de Anima*, nec non alia. *Hieronymus Mercurialis* docuit Patavii publice in Academia summo cum applausu. Existant ejus volumina non pauca physica & medica. Celebravit laudes illius *Janus Nicius Erytraus* in *Pinacotheca*.
- Jofe-

Josephus Lanzonius, defunctus A. 1730, scripsit de balsamisque cadaverum, Citrologiam, Zoologiam practicam de Animalibus, ad medicinam facientibus, Additiones ad Olat Borrichii quaedam, Adversaria, Consultationes medicas, de lactu murali veterum, de Iatrophysicis Ferrariensibus, de Clysteribus, de Saliva humana, de Lacrymis, de Febre quarzana, Scholia ad Meynichin, Observationes medicas ad Academiam naturæ curiosorum Germania, Praelectiones ad lectionem primariam Philosophiæ, delle Corone e unguenti degli antichi, Lettere erudite, alia. Joannis Baptiste Morgagni laudes & scripta admodum multa nostro labore & admiratione sunt excellentiora. Anatomicorum inter primos fuit. Cum principibus Physicorum certavit eruditione. Hieronymi Baruffaldi exstant Dissertationes de Poetis Ferrariensibus, Ferrariæ A. 1698 editæ, Dissertatio de Præfatis, Schediasma de armis convivialibus, ad Rituale Romanum Commentaria, Venet. 1731, fol. Omittimus ejus scripta Italica, quæ inter eminet la Vita del B. Giovanni Nepomuceno. Quid de Ludovico Antonio Muratorio, Mutinensis Serenissimæ domus a Bibliotheca, dicemus? Si asserimus pauca, Viro Celeberrimo facimus injuriam; si pro merito aggrediamur dicere & cum cura, verendum est, ne volumen anni tuius haud sufficiat laudibus scriptisque ejus indicandis. Datur tertium. Memoriam ejus venerabimur, laudes non disimulabimus, scripta faciemus maximi, ac, nemini non commendabilia esse, arbitrabimur. Partibus III recensuit membra Societatis ac Academix lumina Vivianus. Parte quarta exhibuit leges, instituta, & privilegia. Præmittuntur tabulæ legum duodecim, ad primam institutionem & collegarum condensationem referendæ. Ipsæ deinceps tabulæ fuerunt temperatæ, accessionibus auctæ, & passim mutatæ. Hisce exhibitis, Ill. Autori visum est subungere Academicos novissimos, & Appendicem, quæ Philærgitarum responsionem ad Francisci Gaddii, Philosophi excellentissimi, Paulo III in deliciis & Medici ordinarii, Criticam, in carmen quoddam Italicum expromptam, continet.

Pag. 248.

252.

256.

300.

339.

349.

sio hæc tum prolo, tum poetico, sermone fuit elaborata. Et quis vellicare ausit Academiam, tot egregiis viris continuo illustratam, tantoque fulgore in dies excellentem?

NICOLAI KLOEKHOF, B. F. JCTI, HISTORIA Juris Romani de Bonis damnatorum.

Lugduni Bat. typis Eliæ Lutzæ, jun. 1749, 8.

Plag. 9.

Hc egregius libellus, quem *Wilbelmo Carolo*, Arausionis Principi, Belgarumque fœderatorum hæreditario Gubernatori, Clarissimus Autor dedicavit, stilo Romano & eleganti perscriptus, historiam in se continet eorum, qui a tempore *Romuli* usque ad *Justinianum* Imperatorem damnati bonis exciderunt. Fallit ergo quodammodo titulus. Non enim Historia juris de bonis damnatorum, sed rectius *Historia Proscriptorum*, libellus inscribi debuisset. Multa vero, ad intelligendam conditionem damnatorum necessaria, hic omissa dolemus. Equidem de servis pœnæ, cur ita dicti fuerint, paulo probabiliora, quam quæ vulgo traduntur, nos in hac disputatione reperturos esse, confidebamus, qua tamen spe excidimus, cum ne verbum quidem *servus pœnæ* in toto opere occurrat. Illud porro mirari subiit, de præmiis, quæ erant delatoribus constituta, omnino silere hanc juris, de bonis damnatorum, historiam. Porro, cum primis temporibus *Cereri* bona consecrari solerent, uti ex legibus sacratis & duodecim Tabularum jure intelligitur, equidem causam, cur huic deæ potius, quam alii numini, sacrata bona fuerint, avidi quærebamus, sed ea omnia sicco pede Vir Clarissimus præterit, magis Historicum sese, quam Grammaticum, aut Jurisconsultum, gerens. Nunc, iis, quæ non præstitit Autor, commemoratis, quæ præstiterit, videamus. Poterunt autem Lectores nostri de eo facilius cognoscere, si, quæ in singulis Capitibus tradita sunt, Autoris vestigia secuti, breviter enarremus.

Caput I tradit Historiam Juris Romani de Bonis damnato-

rum

rum *sub-Regibus*. Romulus, si quis insignem ad deformitatem puerum educaisset, diuidiam bonorum ejus partem arario addidit, *Dionys. Hal. Lib. II Cap. 15*. Servius Tullius, qui censum instituit, si quis censui se subtraxisset, hunc, bonis spoliatum, ac virgis caesum, sub hasta venire iussit, ut *Dionysius* eodem in loco confirmat. Hanc poenam noviore etiam tempore apud Romanos obtinuisse, ex *Ulpiani* Titulo XI §. II intelligi potest: *Maxima capitis diminutio est, per quam civitas & libertas amittitur, veluti cum INCENSUS aliquis venderis*. Tarquinius denique, postremus Romani populi gubernator, cui facta Superbi nomen paraverunt, viros illustres, & divitiis maxime affluentes, capitalibus involvens iudiciis, occisorum bona ita divisit cum delatoribus, ut illis exiguam portionem adspargerent, ipse majorem retineret. *Dionys. Hal. Lib. IV Cap. 42*.

Caput II de bonis damnatorum ab *ejectis Regibus ad compositas XII Tabularum leges* agit. Pulso Tarquinio, cum ad Romanos Rex exul misisset legatum, qui bona saltem regia peteret, alter Consul *Brunus* publicanda bona censuit, ne, redditis iis, vires *ejecto* & ad bellum gerendum nervi suppeditarentur. At *Collatinus* restituenda dixit, ut averteretur a Romanis mala opinio, quasi divitiarum causa familiam Regum *ejecissent*. Hæc ubi aguntur, legati aperte quidem, bonorum se repetendorum causa venisse, profitebantur, clam vero regni recuperandi consilia struere, & cum conjuratis de eo agere, cœperunt. Id ubi compertum, Senatus reddi bona vetuit, ideoque diripienda plebi data, ager, *Marti* consecratus, *Martius* deinde campus fuit. Insecutis postea temporibus lætæ leges, ut caput ejus & bona sacra essent, qui regni occupandi consilia iniisset. *Livius Lib. III Cap. 3*. Secundum has *Cassius* filium, qui regnum affectarat, domestico iudicio damnavit, verberibusque affectum necari iussit, atque peculium *Cereris* consecravit. *Val. Max. V, 8, Plin. XXXIV, 4*. Ac, licet, *Cassium*, quia domestico iudicio a patre condemnatus est, filium familias fuisse, conjici possit, adeoque hoc peculium ejus ad patrem potius, quam ad filium, pertineret, tamen sponte

ab

ab his bonis scelere ampliatis & abominandis paternæ mæ-
nus, laudabili exemplo, abstinnerunt. Porro, qui Tribu-
num plebis verberasset, aut concionantem interpellasset, ipse
& bona ejus *Cereri* sacra esse jubebantur.

Capite III Historia Juris Romani de bonis damnatorum a XII
Tabulis ad bellum civile Marianum exponitur. Valeria & Ho-
ratia lege sancitum, ut, quod plebs tributim jussisset, populum
teneret. Si quis legem abrogare conaretur, ut hic morte
multaretur, ejusque publicarentur bona. *Liv. III, 55.* Hoc
tempore duo ex Decemviris in vinculis mortui, quorum bo-
na Tribuni plebis publica fecerunt. Horum collegæ ultro
exulantes simili modo bonis privati sunt. *Liv. III, 58.* Dein-
de *Sp. Maelius*, de regno quod cogitabat, condemnatur, ejus-
que bona a Quæstoribus in publicum rediguntur. Ob idem
crimen *M. Manlius* condemnatus. *Marsi* etiam *Vacci*, per-
duellionis rei, ædes publicatæ & evertæ, ut illius facinoris me-
moria ipso loco notaretur. *M. Vettienus*, sinistra manus di-
gitis abscissis, ne in bello Italico militare cogeretur, publica-
tis bonis, æterni carceris pœnam subiit, ut, quem honeste spi-
ritum profundere in acie noluerat, turpiter in catenis ef-
flaret.

Capite IV de bonis damnatis a bello civili *Mariano ad civile
Pompejanum* disserit. Hac in historię parte *Sulla* narratur Dicta-
toris crudelitas, innumeros pæne cives nobilissimosque proscri-
bentis, quorum bona, tanquam prædam, sua faciebat. Multi ob
hanc solam causam condemnati, quod divites erant, ut iis
temporibus vere potuerit dici: Hunc occiderunt amplæ ædes,
illum horti, alium thermæ. Post insolentem hanc *Sulla* do-
minationem, *Ciceronis Clodius* villas incendit, domus ejus-
dem Libertati consecrata, reliqua bona hæc subjecta. Pro-
vide hoc loco Celeberrimus Autor atque utiliter monet,
quorundam solum, non omnium damnatorum, bona pu-
blicata fuisse, si quidem non paucos in carcere testamenta con-
didisse legimus. *Auct. ad Heren. Lib. I Cap. 13, Cic. de Invent.
II, 50, Sueton. in Caf. Cap. 42.* Apud veteres enim, quemadmo-
dum *Tullius* docet in *Capite 17 Orationis pro domo*, ea mode-
ratio

ratio judiciorum fuit, ut nunquam pena capitis cum pecunia conjungeretur, cujus rei causam, & subtilem & eruditam, reddit *Sigonius de Judiciis Libro III Cap. 11.*

Caput V de damnatis a bello civili Pompejano usque ad *Nervam Imp.* exponit. Pompeji bona præconis voce proclamata. *Delabella* bona, cum hostis judicatus esset, *Q. Fufus* censuit publice possidenda. *Antonio* facultates ademptæ. *Lepidus* hostis judicatus, ejusque a publico bona erepta. Post hæc *Cornelius Gallus*, cum statuas sibi ipse per universam propemodum *Ægyptum* posuisset, suaque æta inscripisset in pyramidibus, infamia notatus est, & decretum a Senatu, ut ipse exul, patrimonium ejus *Augusti*, fieret. *Dio Lib. LIII.* Circa hæc tempora *Augustus*, eorum, qui post *Varianam* cladem detrectabant militiam, ex adolescentibus quintum, ex natu majoribus decimum quemque, ut fors exiisset, bonis privatum, infamia notavit. *Dio Lib. LVI.* Et, cum eques aliquis duobus filiis adolescentibus, quo sacramentum possent detrectare, pollices amputasset, ipsum bonaque hastæ subjecit. *Suet. in Aug. Cap. 24.* Qui *Augustum* excepit, *Tiberius*, quamdiu *Germanicus* vixit, nullius hominis bona pecuniz ergo proscripsit. At, ubi is ereptus esset, qui vitam ejus observaret, & nemo ex familia *Augusta* superesset amplius, imperavit crudeliter. Inaudito more violatæ majestatis tunc sæpius postulabantur, non modo qui contra ipsum, verum etiam matrem ejus, quidquam locuti essent, aut fecissent incommodius. Accusatoribus, quibus tunc inmodice urbs abundabat, præmia, non bona solum, verum etiam honores. Videtur autem hoc imperante primum obtinuisse, ut illis, quibus aqua & igni esset interdictum, testamenti factio abnegaretur, quemadmodum *Diocletianus Lib. LVII.* Vid. *Schulting. ad Ulp. tit. XX §. 14 n. 45.* Sæpius etiam, *Tiberio* inaudante, absoluti judicio denuo retrahebantur ad *Quæstores*, ut fere nullius res familiaris certa & inconcussa esset. O! quid non mortalia pectora cogis, auri sacra fames!

Caput VI historiam Juris civilis de bonis damnatorum a *Nerva Imperatore usque ad Justinianum* tradit. *Nerva Trajanus,*

multo modestior ceteris & innocentior, hostium potius, quam civium, clade & sanguine delectabatur, ut tamen, legem majestate conservata, nunquam nocentibus poena remitteretur. Itaque non delatores amplius, sed leges, inेतuebantur. Digna profecto bono Principe, & divina, emissa illa ab Imperatore vox: *Scia, relegatorum bona avaritia superiorum temporum fisco vindicata. Sed aliud clementia mea convenit, qui inter cetera, quibus innocentiam rationum meorum temporum, hoc quoque remisit exemplum; quod Trajani rescriptum ex libro Pomponii ad Sabinum nobis servavit Tribonianus, in Fr. 1. XLVIII ff. de Interd. & rel. Et merito ea Trajano vox tribuitur. Etiam si enim in Scholiis Basilicorum ad Lib. LX Tit. 54 Cap. 1 lit. b ea constitutio Hadriani dicatur; tamen hæc autoritas tanti non est, ut eam propter scriptura Florentina sollicitari possit.*

Hadrianus Imperator, æque mitis & pecuniz abstinent, non fisco voluit, sed ærarium, damnatorum bona habere. Spart. in Hadr. Cap. 7. Eoque hac in re clementiz processit, ut liberis damnatorum unciam bonorum indulgeret. Fr. 7 §. 3 XLVIII ff. de Bon. damnat. Hoc intemperantior Antoninus, qui Caracalla dictus est. Is enim crebro, pecuniam sibi soli esse oportere, dicebat, præterea nemini. Multos itaque divitiarum causa interfecit, eorumque bona, qui occisi fratris Geta nomen pronuntiaissent, continuo secuit. Dio Lib. LXXVII.

Insecutis temporibus, ut Imperatores fuerunt, ita jus circa damnatorum bona varium fuit, donec pius ille & felix *Justinianus*, posse Imperatorem a damnatorum bonis manus abstinere, suo exemplo docuit, nefarium existimans, legitimos successores hæreditate bonisque suis spoliare. Itaque hoc omnino remisit, ut tamen in majestatis reis, iisque solis, legum vetus duritia conservaretur. *Nov. 134 Cap. ult.*

CAROLI LINNÆI, MED. ET BOTAN. PROF.
*Upsal. Hort. Acad. Præf. Acad. Imper. Monspel. Stock-
 bolm. Upsal. Socii, hujusque Secretarii, Fauna Suecica, f-*
stens

Reus animalia Sueciae regni, quadrupedia, aves, amphibia, pisces, insecta, vermes, distributa per classes & ordines, genera & species cum differentiis specierum, synonymis Autorum, nominibus incolarum, locis habitationum, descriptionibus insectorum.

Lugduni Batav. apud Contr. & Georg. Jac. Wishoff, 1746, 8 maj.
Alph. i plag. 6.

Fuit hoc Opus a Cl. Autore, cujus de omni naturali historia quanta merita sint, neminem fugit, eum in finem adornatum, atque in lucem editum, ut studiosi haberent, ex quo sibi animalium omnis generis notitiam aliquam parare possent. Ipse, jam inde ab A. 1729 insectorum studio operam navans, primus insectorum genera & characteres constituit; tamen mancum admodum hunc laborem esse fatetur, laudatque Cubicularium Regium, *Carolus de Geor*, cui se in hoc genere plurimum acceptum referre dicit. *Joannes Leche*, Med. Doctor, plus quam 500 insectorum collectionem, una cum avium variarum iconibus, *Linneo* sponte obtulit, atque a *Rudbeckio*, *Linnei* Antecessore, Avium indigenarum icones, plures ab Autore non animadversas species subministrarunt. *Artedo* vero, ratione piscium catalogi, *Linneus* plurimum tribuit, praetereaue de insectis monet, se specifica nomina, etsi coactum, saepius a colore mutuatum esse, neque nisi paucorum insectorum natalia loca certo definire potuisse, quod metamorphosin eorum persequendi oportunitas fere defuerit, tumque phalazarum, muscarum, culicum, minutissimas species, quarum nempe specificam differentiam eruere ipsi nondum licuerit, magnam partem data opera praetermississe, atque in synonymis insectorum facile errores quosdam inveniri posse fatetur. Fatetur etiam, se varietates plurimas studio omisisse, neque occidui maris littora lustrasse, atque in universum, ut Compendium tantum animalium Sueciae exhiberet, sola nomina commemorasse. His, de Operis

ris ratione præmissis, Catalogum Autorum subjicit, qui partim de Animalibus in universum, partim de singulis eorum generibus, scripserunt. Videtur tamen, si hunc Catalogum cum *Bruckmanni Bibliotheca Animalium* comparamus, non nisi præcipuos Scriptores annotasse, etsi, ut hoc exemplo utamur, inter eos, qui de Piscibus scripserunt, unus ex maxime præcipuis *Salvianus* ommissus fuit. Ultimo loco terminorum artis expositio apposita fuit, quibus nempe in descriptionibus utitur, quas fere de singulis animalium speciebus dedit. Jam vero, ut de Opere ipso, quantum nempe per ejus naturam licet, dicamus, omnia animantia in sex Classes distribuit, earumque quinque Ordines fecit. Prima Quadrupedia, & inter hæc Anthropomorpha, feras, glires, jumenta, & pecora, continet. Cur hominem, qui solus Anthropomorphorum in Suecia est, inter Quadrupedia referat, in Præfatione rationem reddit. Altera Classis Aves continet, quas pariter in sex Ordines distinxit. Horum primus Accipitres continet, ad quos Striges & Falcones refert. Horum tredecim species Suecia alit, ab aliis quidem, attamen denuo a *Linneo*, descriptas. Strigum vero undecim species sunt, quarum sex primum a *Rudbeckio* & *Linneo* observatæ fuerunt: una capite aurito, corpore albido, nigris maculis adperso, est, altera capite lævi, corpore luteo, tertia lævi capite quidem, sed corpore fusco; iridibus oculorum fulvis, quarta similis tertiæ, sed major & iridibus oculorum flavis, quinta huic simillima, ut *Linneo* vel sexu, vel ætate tantum, differre putetur, sexta denique simillima primæ, nisi quod supercilia non aurita habet. Alter Ordo Picarum est, quarum Suecia Corvorum octo species, Cuculorum duas, Picorum sex, unam Upupæ & Ispidæ, alit, omnes & in aliis terris obvias. Tertium locum Anseres habent, & inter hos primum Anates, quarum in Suecia tantumveniuntur cinereæ, fronte albæ, pectore & abdomine candidæ, rostro sordide carneæ, pedibus sanguineis instructæ; deinde aliæ, cauda longa, cuneiformi, forcipata, instructæ, pariter ac illæ, quæ eandem habent longitudine pedum, verticem fuscum, pectus ex-

albidum

albidum nebulosum, tandem vero rufæ, rostro pedibusque cinereis, in fluvijs habitantes. Ex ceteris generibus Mergorum scilicet, Pelecanorum, Alcarum, Colymborum, Larorum, Sternarum, & Fulicarum, non nisi Sterna est, supra cana, capite rostroque nigro, pedibus rubris, quam Sueciæ sola alit. Inter Scolopaces, quartum Ordinem constituentes, Ardeæ sunt, Recurvirostræ, Numenii, Tringæ, quarum tres species sub Gallinulæ aquaticæ nomine, una a *Linneo* observatæ fuerunt, porro Charadrii, quorum ea species, quæ abdomine rufescente, pectore cinereo, vertice fusco, est, non nisi in Lapponia habitat. Est etiam inter Scolopaces Hæmatopus, Ortygometra, quarum Suecia unam tantum speciem alit. Longe minor Gallinarum Ordo est, qui præter Pavonis, Meleagridos, & Galli, quorum una modo species est, quatuor species Tetraonis continet, quorum is, qui caudam bifurcam subtus albo punctatam habet, primum fuit in *Act. Stockholm. A. 1744 pag. 181* descriptus. Passerum, qui sextum Ordinem constituunt, amplissimus numerus est. Atque ex his in Suecia habitant Columbæ, Loxiæ, Ampelides, Sittæ, Sturni, Turdi, Alaudæ, Fringillæ, Certhiæ, Motacillæ, Pari, Hirundines, Procellariæ, quorum generum plura accurate descripta habentur. Tertia Classis Amphibiorum est. Quæ ex his in Suecia reptilia sunt, ranæ sunt atque Lacertæ, quæ serpentina, angues. Ex ranis *Lechius* observavit in Scania habitantem speciem, abdomine fulvo, atque, uti Cuculus, cantantem. Inter angues, quorum quatuor species habet, Smolandia alit parvum rufescentem, atque vulnera omnino lethalia cum intumescencia corporis horrenda infligentem. Quartam Classem Pisces constituunt, quorum quinque Ordines habentur: Plagiuri scilicet, Chondropterygii, Branchiostegi, Acanthopterygii, & Malacopterygii, quorum hic plurimas species comprehendit. Ex Acanthopterygiis Cottus est, verrucis capitis quatuor ossibus instructus, quem Suecia tantum novit, ex Malacopterygiis vero quinque species sunt. Insecta Sueciæ *Linneus* in septem Ordines distinxit, Coleoptera, quorum plurimæ species sunt, Hemipte-

ra, Neuroptera, Lepidoptera, Hymenoptera, Diptera, & Aptera. Horum omnium pleraque genera non paucas species comprehendunt, quas *Linnaeus* non tantum in Suecia primus vidit, sed quarum apud ceteros quoque Scriptores, qui de Insectis egerunt, nulla mentio fit. Harum specierum plurimæ inter Scarabzos sunt, Dermestes, Coccinellas, Chrysomelas, Curculiones, quæ omnia ad Coleoptera pertinent. Ex Hemipteris aliquot species inter Cicadas, Chermes, & Aphides, plurimæ inter Cimices, sunt. Immo novum aliquod genus habet, Thrips nominatum, cujus duas species in *Act. Stockholm. A. 1744* descriptæ sunt. Unam ex *Caroli de Geer* observatione *Linnaeus* describit, elytris albis nigrisque fasciis, corpore atro in floribus præsertim luteis compositis habitantem. Ex Neuropteris attentionem merentur Hemerobeorum aliquot species, plures vero Phryganearum & Ephemerarum. Inter Lepidoptera magnus numerus Phalænarum est, quas *Linnaeus* primus observavit atque descripsit; inter Hymenoptera vero Tenthredinum, Ichneumonum, & Vesparum. Porro ex Dipteris aliquot inter Afilos sunt atque Tubanos, plures inter Muscas & Tipulas, neque non inter Apterorum genera sunt, quæ vel in hoc *Linnei* libro primum indicata fuerunt, vel in Actis Academiæ Suecicæ primum descripta. In ultima classe vermes, de quibus tamen nihil magno opere indicandum habetur. Accesserunt vero duæ figurarum zencarum tabulæ, quarum prima aves, atque Cerambycis speciem, altera, præter aves aliquot, Cyprinum piscem, vermes aliquot, & insecta, exhibet.

DE VIBRATIONE CHORDARUM EXERCITATIO, Autore L. EULERO.

I. Quæ adhuc de motu chordarum vibratorio tum a *Tayloro* & *Bernoullio*, tum ab aliis, sunt eruta, tamen hoc argumentum exhaurire videantur, gemina tamen limitatione ita restringuntur, ut vix ullo casu verus chordæ vibratæ motus unquam

unquam definiiri possit. Primum enim assumerunt, chordam tenam vibrationes tantum quasi infuute parvas edere, ita ut chorda in hoc motu, siue situm teneat reatum, siue incurvatum, perpetuo tamen eandem longitudinem conservare cense-ri possit. Altera limitatio in hoc consistit, quod cunctas vibrationes regulares posuerint: in singulis scilicet vibrationibus totam chordam semel ac simul in directum extendi assumerunt, & extra hunc situm figuram ejus incurvatam quassiverunt, quam quidem trochoideam in infinitum elongatam esse invenerunt.

II. Prima quidem limitatio, qua excursiones chordæ vibrantis infinite parvæ statuuntur, etiamsi re ipsa semper ad chordæ longitudinem rationem teneant finitam, conclusiones tamen, inde deductas, vix perturbat, quoniam plerumque excursiones tam sunt exiguæ, ut sine errore sensibili pro infinite parvis haberi possint. Tum vero etiam fines tam mechanicæ, quam analyticæ, nondum sunt eo usque promoti, ut motus in vibrationibus finitis determinari possit. Quod vero ad alteram limitationem spectat, qua vibrationes omnes regulares assumunt, eam ita salvare conantur, ut dicant, etiamsi primo motus initio vibrationes ab hac lege recedant, eas tamen brevi temporis spatio ita se ad uniformitatem componere, ut chorda in qualibet vibratione semel ac simul in lineam reatam extendatur, extra hunc situm autem figuram trochoidis elongatæ affectet.

III. Hoc quidem satis est confirmatum, si unica tantum vibratio huic regulæ fuerit conformis, sequentes omnes eandem sequi debere. Simul vero hinc perspicitur, quemadmodum sequentium vibrationum status a præcedentibus pendeat, ex iisque determinari possit, ita vicissim ex statu sequentium indolem præcedentium concludi posse. Quare, si vibrationes sequentes fuerint regulares, fieri nullo modo poterit, ut antecedentes ab hac regula discesserint; ex quo perspicuum est, si prima vibratio fuerit irregularis, sequentes nunquam ad perfectam regularitatem pervenire posse. Prima autem vibratio ab arbitrio nostro pendet, dum chordæ, antequam dimittitur,

mittitur, figura quæcumque conciliari potest, atque hinc ejusdem chordæ motus vibratorius in infinitum variari poterit, prout ei initio motus alia atque alia figura inducitur.

IV. Hinc itaque nascitur sequens quæstio, qua univèrsa hæc investigatio continetur:

Si chorda data longitudinis dataque molis a data vi, seu pondere, tendatur, eaque a situ recto in figuram quamcumque, que tamen quasi infinite parum a recta discrepat, diducatur, subitoque dimittatur, determinare motum vibratorium totum, quo agitabitur.

Problema hoc tam in Mechanica, quam in Analyfi, difficillimum felicissimo successu primus aggressus est Celeb. *D'Alembert*, qui cum Academia Regia elegantissimam ejus solutionem communicavit. Quoniam autem in hujusmodi indagationibus sublimibus semper non parum fructus percipi solet ex collatione plurium ejusdem Problematis solutionum, meam quoque solutionem hujus quæstionis in medium afferre non dubito, quæ etsi ab *Alembertiana* parum discrepat, tamen summa hujus argumenti amplitudo effecit, ut in applicatione formularum generalium haud contemnendas observationes adjecisse mihi videar.

V. Primum ergo ipsum Problema dilucide proponam, ut appareat, quibus subsidiis tam ex analyfi, quam ex mechanica, petitis opus sit ad solutionem impetrandam.

TAB. V
Fig. I.

Proposita igitur sit chorda AB in terminis suis A & B fixa, & vi quacunque, ut in instrumentis musicis fieri solet, secundum directionem AF tensa. Sit chorda hæc ubique æquabilis crassitie, ac vocetur:

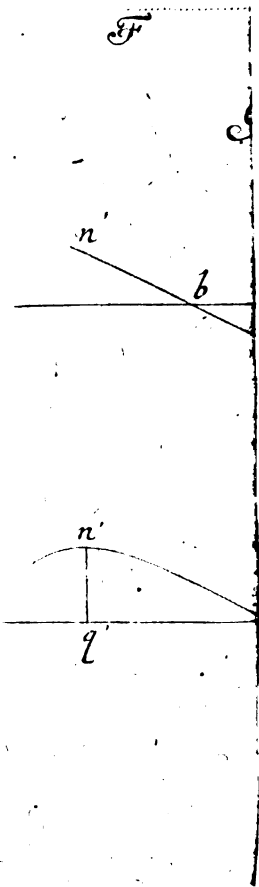
Ejus longitudo $AB = a$

Ejus massa, seu pondus, $= M$

& vis tendens AF æqualis sit ponderi $= F$.

Tum chorda hæc ex statu suo naturali AB diducatur in situm incurvatum quemcumque $ALIB$, qui quidem infinite parum discrepat a naturali recto AB , ut longitudo $ALIB$ non sensibilibiter superet longitudinem AB ; sitque hæc figura $ALIB$ chordæ initio inducta cognita. Jam quæritur, si chorda ex hoc
situ

TAB. Vade

situ subito dimittatur, qualem motum sit consecutura, & quomodi vibrationes sit editura.

VI. Postquam ergo chorda e situ $ALIB$ erit dimissa, a vi tendente statim situm naturalem AB versus urgebitur, quem singula ejus puncta vel simul, vel diversis temporis momentis, attingent: continuo igitur chorda aliam atque aliam figuram induet, singulaque ejus puncta motu vibratorio ciebuntur, donec a resistentia omnis agitatio compescatur. Ad hunc autem motum, utcumque fuerit comparatus, perfecte cognoscendum sufficiet, ad quodvis tempus statum chordæ, seu ejus figuram, assignasse. Dum enim hinc per successionem instantaneam mutatio figuræ definitur; inde simul celeritatem cujusque chordæ puncti determinare licet, sicque totus motus innotescet: hancque ob rem in ista investigatione non opus erit ad celeritates singulorum chordæ punctorum respicere, quo pacto solutio non mediocriter sublevabitur.

VII. Quia longitudinem chordæ, dum successive omnes has varias figuras induit, non immutari assumimus, ita ut sit $ALIB = AB$, erit etiam ductis quibusvis applicatis PL , pl ad axem AB normalibus, arcus AL , Al æquales abscissis respondentibus AP , Ap : ac proinde applicatæ PL , pl erunt quasi infinite parvæ respectu abscissarum. Hinc, si vocentur abscissa $AP = x$, applicata PL erit infinite parva præ x , & ipse arcus AL erit $= x$: prætereaque erit $Pp = Ll = dx$. Ex quo intelligitur, dum chorda successive alias atque alias figuras recipit, singula ejus puncta L perpetuo secundum directionem applicatarum LP moveri, ita ut quævis applicata LP viam representet, in qua chordæ punctum L statum naturalem AB versus accedat: tum vero ob motum conceptum secundum eandem directionem ad AB normalem in plagam contrariam excurrat.

VIII. His notatis, ponamus, elapso tempore t chordam in situm $AMmB$ pervenisse, ex situ primitivo $ALIB$, ita ut punctum L in M pertigerit. Posita igitur abscissa quavis $AP = x$, quæ eadem simul longitudinem arcus AM exhibeat, sit applicata in hac curva AMB respondens $PM = y$,

& quia hæc curva AMB a tempore elapso $= t$ pendet, erit y functio quædam ambarum variabiliæ x & t , ita ut,posito $t = 0$, valor ipsius y applicatam curvæ primitivæ ALB exhibeat. Perspicuum vero est, si natura hujus functionis ipsarum x & t , qua applicata y exprimitur, fuerit cognita, ex ea ad quodvis tempus t ipsam figuram chordæ assignari posse, ex cujus mutabilitate porro totius chordæ motus facile concludetur.

IX. Cum itaque y sit functio quædam ipsarum x & t , ejus differentiale hujusmodi habebit formam, ut sit: $dy = p dx + q dt$, quæ formula variabilitatem ipsius y non solum per curvam AMB , sed etiam ratione fluxus temporis, complectitur. Scilicet, si tempus t statuatur constans, seu $dt = 0$, æquatio $dy = p dx$ exprimet naturam curvæ AMB : at, si abscissa x sumatur constans, seu $dx = 0$, æquatio $dy = q dt$ definiet motum puncti L , quamdiu chordæ, motus durat, eo quod ex ea ad quodvis tempus t ab initio elapsum locum M assignare licet, in quem punctum L pervenerit. Erunt autem p & q iterum functiones ipsarum x & t , quarum differentialia, posita utraque x & t variabiles, sunt:

$$dp = r dx + s dt, \quad \& \quad dq = u dx + v dt.$$

Constat enim ex natura differentialium, elementum dt in dp & elementum dx in dq communem coefficientem habere oportere.

X. Cum jam motus chordæ ex viribus sollicitantibus determinari debeat, sit vis acceleratrix, qua nunc punctum chordæ M axem AB versus acceleratur $= P$, atque omnes istæ vires, quibus singula chordæ elementa axem AB versus urgentur, simul sunt æquivalere debent vi, qua chorda actu tenditur, & quam posuimus $AF = F$. Sive, si chordæ in singulis punctis M has vires P contrariæ secundum ML applicatas concipiamus, tum ex cum vi chordam tendente $AF = F$ in æquilibrio consistere debebunt, atque ex hac proprietate vera vis acceleratrix P , qua quodlibet chordæ elementum Mm actu sollicitatur, determinari poterit.

XI. Cum massa, seu pondus, totius chordæ sit $= M$, ac per

per totam longitudinem $AB = a$ æquabiliter distribuatur, erit portionis AP , seu AM , pondus $= \frac{Mx}{a}$, ac proinde elementi

$Mm = dx$ pondusculum $= \frac{Mdx}{a}$; quod cum a vi acceleratrice $= P$ secundum ML sollicitetur, erit vis motrix hujus elementi $= \frac{Mdx}{a} \cdot P$, & summa omnium virium motricium

per arcum AM erit $= \frac{M}{a} \int P dx$. Jam, quia punctum A fixum ponitur, ei applicatam concipere licet in directione AG ad AB normali vim quandam $AG = G$, quæ tanta sit, ut punctum A in quiete conservetur. His positis, ex theoria æquilibrii virium filo perfecte flexili applicatarum colligetur sequens æquatio:

$$Fy - Gx + \frac{M}{a} \int dx \int P dx = 0,$$

uti Fy & Gx sunt momenta virium F & G respectu puncti M & $\frac{M}{a} \int dx \int P dx$ est summa momentorum omnium virium elementarium respectu ejusdem puncti M .

XII. Consideretur jam curva AMB , quam chorda hoc momento format, cujus natura formulis ante traditis exprimitur, si tempus t constans statuatur, seu $dt = 0$; eritque idcirco $dy = p dx$ & $dp = r dx$. Hinc æquatio ex statu æquilibrii inventa differentietur, & pro dy posito $p dx$ per dx divisa dabit:

$$Fp - G + \frac{M}{a} \int P dx = 0.$$

Jam denuo differentietur, & pro dp ponendo $r dx$, dividatur per dx , sicque prodibit: $Fr + \frac{M}{a} P = 0$, unde resultat vis acceleratrix puncti M secundum directionem MP .

nempe $P = -\frac{Far}{M}$. Quare, si cū va AMB eſſet cognita, ex ejus natura viſ acceleratrix ſingulorum elementorum poſſet determinari.

XIII. Contemplemur nunc ſolius puncti M motum, quo a vi acceleratrice P ſollicitatum ad P accedit, & abſciſſa $AP = x$ invariabilis erit cenſenda. Cum igitur ſit ob $dx = 0$, incrementum momentaneum applicatæ PM , $dy = qdt$ & $dq = udt$, tempuſculo dt punctum M accedit ad P per ſpatiolum $= -qdt$, cujus differentiale, poſito elemento temporis dt conſtante, erit $= -dqdt = -udt^2 = -ddy$. At ex acceleratione a vi P orta per principia mechanica obtinetur hæc æquatio: $P = -\frac{2ddy}{dt^2} = -2u$

ſi quidem elementum temporis dt exponatur, ut moris eſt, per elementum ſpatii ad celeritatem applicatum, celeritas vero ipſa per radicem quadratam ex altitudine celeritati debite repræſentetur. Cum itaque invenierimus cum $P = -\frac{Far}{M}$, tum etiam $P = -2u$, erit $2u = \frac{Far}{M}$, ſeu $u = \frac{Far}{2M}$.

XIV. His binis conditionibus, quas ad calculum revocavimus, tota quæſtio propoſita abſolvitur; ideoque, ſi, elapſo quovis tempore, t pro puncto chordæ quocunque M ponatur abſciſſa $AP = x$, & applicata $PM = y$, hæc per ejuſmodi functionem ipſarum x & t exprimetur, ut, poſito $dy = pdx + ydt$, inſoles functionum p & q ex his formulis ſit petenda:

$$dp = rdx + sdt, \text{ \& } dq = tdx + \frac{Fa}{2M} rdt.$$

Quæſtio ergo propoſita mechanica ad hoc Problema analyticum reducitur, ut ipſarum x & t ejuſmodi quærantur functiones r & s , ut tam hæc formula differentialis $r dx + s dt$, quam hæc $tdx + \frac{Fa}{2M} rdt$ ſiat integrabilis. Hujusmodi enim functionibus pro r & s inventis, assignari poterunt valores

lores $p = \int (r dx + s dt)$ & $q = \int (s dx + \frac{Fa}{2M} r dt)$; unde porro valor ipsius applicatæ $y = \int (p dx + q dt)$ elicietur.

XV. Hoc autem Problema analyticum, in se spectatum, maxime est indeterminatum; quo igitur ad casum quempiam oblatum accommodetur, sequentia sunt annotanda: Primo in integrationibus constantes ita sunt adstruendæ, ut, posito $x = 0$, quicumque demum ipsi t valor tribuatur, semper fiat $y = 0$. Deinde hoc idem usû venire debet casu $t = 0$, quo iterum, quicquid sit x , semper prodeat $y = 0$. Tertio, his observatis, ex infinitis functionibus r & s , quæ ante memoratis conditionibus satisfaciant, pro quovis casu propositò ex sunt eligendæ, ut, posito $t = 0$, valor applicatæ y resultans eam exhibeat curvam arbitrariam, quæ chordæ primò motus initio erat inducta. Quod cum fuerit præstitum, nulla amplius constans indeterminata in solutione remanebit, atque verus chordæ motus absolute exhiberi poterit.

XVI. Quo igitur figura chordæ initialis ad arbitrium constitui possit, solutio latissime patere debet. Quamobrem, dum ab his formulis investigationem incipere oportet:

$$dp = r dx + s dt, \quad \& \quad dq = s dx + \frac{Fa}{2M} r dt,$$

generatim omnes valores posibles pro r & s indagari debent, qui has ambas formulas simul integrabiles reddant. Multiplicemus in hunc finem has formulas seorsim per constantes m & n , & producta addamus, ut sit:

$$m dp + n dq = dx (mr + ns) + dt (ms + \frac{Fa}{2M} nr);$$

hæcque formula denuo integrabilis esse debet, quicumque valores constantes literis m & n tribuantur. Fiat igitur

$$m : n = \frac{Fa}{2M} n : m, \text{ seu } mm = \frac{Fa}{2M} nn, \text{ ut sit } m = \pm 1, \text{ \& } n = \pm$$

$$\sqrt{\frac{2M}{Fa}}, \text{ eritque:}$$

$$dp \pm dq \sqrt{\frac{2M}{Fa}} = (dx \pm dt \sqrt{\frac{Fa}{2M}}) (r \pm s \sqrt{\frac{2M}{Fa}})$$

XVI. Sit brevitatis gratia $\frac{Fa}{2M} = b$, & habebitur:

$$dp \pm dq \sqrt{\frac{r}{b}} = (dx \pm dt \sqrt{b}) (r \pm s \sqrt{\frac{r}{b}}), \text{ seu}$$

$$dp \sqrt{b} \pm dq = (dx \pm dt \sqrt{b}) (r\sqrt{b} \pm s), \text{ vel etiam}$$

$$dq \pm dp\sqrt{b} = (dx \pm dt \sqrt{b}) (s \pm r\sqrt{b}).$$

Cum igitur hæc formula $(dx \pm dt \sqrt{b}) (s \pm r\sqrt{b})$ integrabilis esse debeat; necesse est, ut sit $s \pm r\sqrt{b}$ functio ipsius $x \pm t\sqrt{b}$. Ponamus, ut utriusque signi rationem habeamus:

$$\begin{aligned} x + t\sqrt{b} &= v & \text{erit} & \quad x = \frac{v+u}{2} \\ x - t\sqrt{b} &= u & & \quad t\sqrt{b} = \frac{v-u}{2} \end{aligned}$$

& habebimus has æquationes:

$dq + dp\sqrt{b} = dv (s + r\sqrt{b})$, & $dq - dp\sqrt{b} = du (s - r\sqrt{b})$, in quibus esse oportet $s + r\sqrt{b}$ functionem ipsius v , & $s - r\sqrt{b}$ functionem ipsius u , quia alias integratio non succederet.

XVIII. Integratione ergo instituta utraque, fiet $q + p\sqrt{b} =$ functioni cuiusdam ipsius v , & $q - p\sqrt{b} =$ functioni cuiusdam ipsius u . Sit igitur, ut solutio latissime pateat:

V functio quæcunque ipsius $v = x + t\sqrt{b}$

U functio quæcunque ipsius $u = x - t\sqrt{b}$

& conditionibus memoratis satisfiet ponendo:

$$\begin{aligned} q + p\sqrt{b} &= V & \text{unde fit} & \quad q = \frac{V+U}{2} \\ q - p\sqrt{b} &= U & & \quad p = \frac{V-U}{2\sqrt{b}} \end{aligned}$$

Cum igitur sit $dy = pax + qdt$, erit substitutis pro p , q , dx & dt valoribus:

$$dy = \frac{(dv + du)(V - U)}{4\sqrt{b}} + \frac{(dv - du)(V + U)}{4\sqrt{b}}$$

quæ

quæ post evolutionem præbet:

$$dy = \frac{Vdv - Udu}{2\sqrt{b}} \quad \& \quad y = \frac{1}{2\sqrt{b}} (\int Vdv - \int Udu).$$

XIX. Erit autem $\int Vdv$ functio ipsius $v = x + t\sqrt{b}$, & $\int Udu$ functio ipsius $u = x - t\sqrt{b}$, existente $b = \frac{Fa}{2M}$. Un-

de, si characteres f & ϕ adhibeantur ad functiones quascunque quantitatum, quibus præfiguntur, indicandas, sequentem habebimus expressionem generalem pro applicata y , qua ejus quantitas ad quodvis tempus ab initio elapsum t , & pro qualibet abscissa x , exhibetur:

$$y = f: (x + t\sqrt{b}) + \phi: (x - t\sqrt{b}).$$

Erunt enim, ut regrediendo periculum faciamus, in formula

$dy = pdx + qdt$ valores p & q sequentes:

$$p = f': (x + t\sqrt{b}) + \phi': (x - t\sqrt{b})$$

$$q = \sqrt{b} (f': (x + t\sqrt{b}) - \phi': (x - t\sqrt{b}))$$

& pro formulis $dp = rdx + sdt$ & $dq = tdx + brdt$ erit, ut natura rei requirit:

$$r = f'': (x + t\sqrt{b}) + \phi'': (x - t\sqrt{b})$$

$$s = \sqrt{b} (f'': (x + t\sqrt{b}) - \phi'': (x - t\sqrt{b}))$$

siquidem differentiale functionis $f: z$ per dzf' : z & differentiale functionis $f': z$ per dzf'' : z denotemus.

XX. Hactenus quidem characteres f & ϕ in æquatione:

$$y = f: (x + t\sqrt{b}) + \phi: (x - t\sqrt{b})$$

functiones quascunque ratione compositionis diversas significent, at earum relatio per reliquas conditiones magis determinatur.

Cum enim, posito $x = 0$, perpetuo esse debeat $y = 0$, erit $f: t\sqrt{b} + \phi: -t\sqrt{b} = 0$, ideoque $\phi: -t\sqrt{b} = -f: t\sqrt{b}$. Tum vero, quia, posito $x = a$, valor ipsius y pariter evanescere debet, erit quoque $f: (a + t\sqrt{b}) + \phi: (a - t\sqrt{b}) = 0$, sicque natura functionum f & ϕ ita definiri debet, ut satisfiat his conditionibus:

$$\phi: -t\sqrt{b} = -f: t\sqrt{b}$$

$$\phi: (a - t\sqrt{b}) = -f: (a + t\sqrt{b}).$$

XXI.

TAB. V
Fig. 2.

XXI. Cum in genere $f: z$ representari possit per applicatam curvæ cujusdam, cujus abscissa est z , sit AMB curva, cujus applicatæ PM exhibeant functiones abscissarum AP , quæ caractere f : designantur, ut sit $PM = f: AP$. Quodsi jam sumatur $AP = t\sqrt{b}$, erit $PM = f: t\sqrt{b}$: cui cum negative æqualis esse debeat $\phi: -t\sqrt{b}$, capiatur $Ap = AP$, ut sit $Ap = -t\sqrt{b}$, & posita curva Amb infra axem simili curvæ AMB , erit $pm = f: t\sqrt{b} = \phi: -t\sqrt{b}$. Ergo curva Amb similis curvæ AMB exponet naturam alterius functionis ϕ . Tum curva AMB simili modo ultra B existente $AB = a$ continuetur infra axem, ut portio Bnd similis sit & æqualis curvæ BnA , & sumto $BQ = Bq = t\sqrt{b}$, erit $AQ = a + t\sqrt{b}$, & $QN = -f: (a + t\sqrt{b}) = \phi: (a - t\sqrt{b})$, pariterque ob $Aq = a - t\sqrt{b}$ erit $qn = f: (a - t\sqrt{b})$; unde patet curvam istius formæ AMB , quæ utrinque per partes, sibi similes & æquales, Amb , BnA alternatim sursum & deorsum sitas, in infinitum continuetur, aptam esse ad naturam utriusque functionis f & ϕ representandam.

XXII. Descripta ergo hujusmodi curva anguiformi, sive regulari, æquatione quapiam contenta, sive irregulari, vel mechanica, ejus quælibet applicata PM præbebit eas functiones, quibus ad Problema solvendum opus habemus, scilicet, si abscissa quævis ponatur $AP = z$, erit applicata $PM = f: z$. Hinc igitur, si abscissæ z tribuantur valores $x + t\sqrt{b}$ & $x - t\sqrt{b}$, erit $y = f: (x + t\sqrt{b}) + f: (x - t\sqrt{b})$, unde ad quodvis tempus in chorda vibrante pro qualibet abscissa conveniens applicata y assignari poterit. Ponamus autem $t = a$, ut curvam initialem chordæ obtineamus, eritque, sumta $AP = x$, applicata in chorda vibrante $y = f: x + f: x = 2PM$; vel quia superiorum functionum semisses capere licet, ut sit:

$$y = \frac{1}{2} f: (x + t\sqrt{b}) + \frac{1}{2} f: (x - t\sqrt{b}).$$

Ipsa curva AMB exhibebit figuram chordæ, ad quam initio motus ponitur diducta.

XXIII. Vicissim igitur, si detur curva, seu figura, ad quam chorda initio est diducta, inde ad quodvis tempus t ab initio elapsum figura chordæ determinari poterit. Descripta enim
super

super axe $AB = a$, qui longitudini chordæ sit æqualis, figura chordæ initiali AMB , ea utrinque situ inverso repetatur, ut sit $Amb = AMB$ & $Bna = BnA$, eademque lege repetitio hujus curvæ utrinque in infinitum continuata concipiatur. Tum, si hæc curva adhibeatur ad functiones inventas exprimendas, post tempus elapsum $= t$ abscissæ x in chorda vibrante respondebit applicata:

$$y = \frac{1}{2} f: (x + t\sqrt{b}) + \frac{1}{2} f: (x - t\sqrt{b}),$$

tunde facilis constructio curvæ, quam chorda quovis tempore induit, colligi potest.

XXIV. Ne autem hæc formula quantitates heterogeneas involvere videatur, notandum est, $t\sqrt{b}$ per lineam rectam representari, ideoque ipsi x esse homogeneum. Sit enim z altitudo, ex qua grave tempore t delabitur, atque, si temporis expressio modo supra indicato tractetur, erit $t = 2\sqrt{z}$: ideoque loco t scribere licet $2\sqrt{z}$, & ex altitudine z vicissim tempus t ab initio motus elapsum cognoscetur. Erit ergo $t\sqrt{b}$

$$= 2\sqrt{bz} = 2\sqrt{\frac{Faz}{2M}} = \sqrt{\frac{2Faz}{M}}$$

ideoque per lineam rectam exprimetur. Ponamus autem brevitatis causa $\sqrt{\frac{2Faz}{M}} = v$,

ita ut valor ipsius v ad quodvis tempus assignari possit: eritque, elapso tempore, quo grave per altitudinem $= z$ delabitur:

$$y = \frac{1}{2} f: (x + v) + \frac{1}{2} f: (x - v).$$

XXV. Si igitur chordæ longitudinis $AB = a$ initio figura AMB fuerit inducta, indeque per ejus repetitionem linea curva anginea $n'b AMBaN$ formata; figura, quam chorda, elapso tempore t , quo grave per altitudinem $= z$ decidit, est habitura, ita definitur. Ex hac altitudine z cognita quæratu

valor $v = \sqrt{\frac{2Faz}{M}}$, & proposita abscissa quavis $AP = x$, capiatur utriusque $PQ = Pq = v$, ductisque ad puncta Q & q

applicatis QN & qn , erit ob $QN = f: (x + v)$ & $qn = f: (x - v)$, applicata chordæ abscissæ $AP = x$ respondens $y =$

$$\frac{1}{2} QN + \frac{1}{2} qn, \text{ seu capiatur } Pm = \frac{QN + qn}{2}, \text{ eritque } m \text{ lo-}$$

TAB. V
Fig. 3.

cus puncti M , & si hæc constructio pro singulis axis AB punctis instituat, puncta m dabunt figuram chordæ præsentem AmB . Hocque modo ad quodvis tempus figura chordæ, quam inter vibrandum induit, facile describetur.

TAB. V

Fig. 3.

XXVI. Quæramus figuram chordæ, postquam tantum elapsum est tempus, ut sit $v = a$, seu $z = \frac{Ma}{2F}$, eritque

$$y = \frac{1}{2} f: (x + a) + \frac{1}{2} f: (x - a).$$

Erit autem ex natura curvæ descriptæ $f: (x - a) = - f: (a - x)$ & $f: (a + x) = - f: (a - x)$ unde fiet

$$y = - f: (a - x).$$

Unde perspicitur, hoc tempore chordam totam infra axem fore inflexam, figuramque habituram esse $AM'B$, æqualem figuræ datæ AMB , sed situ inverso positam, ita ut, sumpta abscissa $BP' = AP$, applicata futura sit $P'M' = PM$. Hincque visissim, si denuo æquale tempus t , unde fiat $v = a$, præterlabatur, tota chorda in situm ipsi initio inductum AMB revertetur; quod etiam inde palam est, quod, elapso ab initio tempore, unde fiat $v = 2a$, proveniat:

$$y = \frac{1}{2} f: (x + 2a) + \frac{1}{2} f: (x - 2a).$$

At, sumpto $PQ = Pq' = 2a$, ex natura curvæ erit $Q'N' = PM = q'n'$, ideoque $y = PM$, uti initio motus.

XXVII. Quæcunque ergo chordæ initio tribuatur figura, ad eandem chorda singulis vibrationibus iterum perveniet, nisi quatenus ejus excursionses a resistantia diminuuntur; ex quo perspicuum est, supra memoratam opinionem, qua vibrationes chordæ, utcunque initio regulares fuerint, mox sese ad uniformitatem ita componere putabantur, ut figura in trochoidem elongatam abeat, veritati minime esse consentaneam. Interim tamen patet, quæcunque chordæ vibrantis fuerit figura, vibrationes nihilo minus satis fore regulares; cum enim, posito $v = 2a$, chorda ad pristinum statum revertatur, interea duas vibrationes absolvisse est censenda; ideoque ex valore $v = a$ tempus unius vibrationis definietur, quod æquale erit tempore, quo grave per altitudinem $\frac{Ma}{2F}$ delabitur, seu, si longitudo

chordæ

chordæ $AB = a$ in particulis millesimis pedis Rhenani exprimitur, tempus unius vibrationis in minutis secundis expressum

erit $= \sqrt[3]{\frac{Ma}{2F}}$, seu chorda singulis minutis secundis tot

peraget vibrationes, quot hæc expressio $125 \sqrt{\frac{2F}{Ma}}$ continebit

unitates, perinde ac si chorda secundum legem uniformitatis, a *Tayloro* descriptam, vibrationes suas absolveret.

XXVIII. Uti figura AMB , chordæ initio inducta, præbet ejus primam excursionem maximam; ita, una vibratione absoluta, chorda reperitur in altera excursionem maxima AMB , quæ primæ inversæ æqualis est ostensa. Nunc igitur videamus, utrum tempore inter has vibrationes medio chorda perfecte in directum extendatur, ut situm naturalem accipiat, an minus, quoniam ex tempore unius vibrationis oritur $v = a$; ponamus pro momento medio $v = \frac{1}{2} a$, eritque ex forma generali:

$$y = \frac{1}{2} f; (x + \frac{1}{2} a) + \frac{1}{2} f; (x - \frac{1}{2} a),$$

cujus valor evanescet, si fuerit $f: (\frac{1}{2} a - x) = f: (\frac{1}{2} a + x)$, hoc est, si figura ADB , chordæ initio tributa, ita fuerit comparata, ut abscissis $\frac{1}{2} a + x$ & $\frac{1}{2} a - x$ æquales applicatæ respondeant: quod evenit, si in longitudinis AB puncto medio C erecta applicata CD fuerit curvæ ADB diameter, & pars DB similis & æqualis parti DA . Quoties ergo curva, chordæ initio inducta, hanc habuerit proprietatem, toties chorda, in cujusvis vibrationis medio in directum extendetur, quod cum innumerabilibus modis evenire queat, manifestum est, ne hanc quidem conditionem requirere, ut chorda inter vibrandum sese perpetuo ad figuram trochoidis elongatæ componat.

TAB. V
Fig. 1.

XXIX. Quanquam autem, rem generatim spectando, tempora vibrationum non a figura, quam chorda inter vibrandum induit, pendent, sed per solas quantitates a , M , & F , determinantur, quarum prima a longitudinem chordæ, M pondus chordæ, & F pondus vi tendenti æquale, denotat; tamen singulares dantur casus, quibus vibrationum tempora vel ad semissem, vel tricentem, vel quadrantem, vel etiam quamvis longi-

Fig. 2.

tudinis totius partein aliquotam contrahi possunt. Si enim tota chordæ longitudo fuerit $Aa = a$, eaque initio ita incurvetur, ut duas obtineat partes AMB & Ba , sibi mutuo perfecte similes & æquales, tum perinde vibrationes peraget, ac si longitudinis tantum esset dimidiæ AB , eaque proinde erunt duplo celeriores. Simili modo, si figura chordæ initialis tres habuerit partes similes & æquales $bABa$, uti in Figura representantur, tum perinde vibrationes peraget, ac si ejus longitudo esset triplo minor, & quælibet vibratio triplo brevior evadet. Ex quo intelligitur, quomodo vibrationes quoque quadruplo, vel quinquaplo, &c. breviores fieri possint.

XXX. Expedita solutione generali, nonnullos casus evolvamus, quibus curva anguiformis Fig. 3 lege continuitatis sita est convexa, ut ejus natura æquatione comprehendi possit. Ad primum quidem statim constat, has curvas, quoniam ab axe in infinitis punctis secantur, fore transcendentes. Positis longitudine chordæ $AB = a$ abscissa quavis $AP = x$, sit $r : x$ ut diameter circuli ad peripheriam, & manifestam est, æquationem sequentem, per sinus expressam, ejusmodi præbere curvaturam, qualis requiritur:

$$PM = \alpha \sin. \frac{\pi x}{a} + \beta \sin. \frac{2\pi x}{a} + \gamma \sin. \frac{3\pi x}{a} + \delta \sin. \frac{4\pi x}{a} + \&c.$$

Si enim loco x ponatur vel a , vel $2a$, vel $3a$, vel $4a$, &c. applicata PM evanescit, & posita x negativa, ipsa applicata in sui negativam abit. Quodsi ergo curva AMB fuerit figura chordæ primitiva, elapso tempore t , quo gravæ per altitudinem $= z$ decidit posito $v = \sqrt{\frac{2Faz}{M}}$, abscissæ x in figura chordæ respondebit applicata y , ut sit:

$$y = +\frac{1}{2} \alpha \sin. \frac{\pi}{a} (x+v) + \frac{1}{2} \beta \sin. \frac{2\pi}{a} (x+v) + \frac{1}{2} \gamma \sin. \frac{3\pi}{a} (x+v) \&c.$$

$$+ \frac{1}{2} \alpha \sin. \frac{\pi}{a} (x-v) + \frac{1}{2} \beta \sin. \frac{2\pi}{a} (x-v) + \frac{1}{2} \gamma \sin. \frac{3\pi}{a} (x-v) \&c.$$

XXXI. Cum autem sit $\sin. (a+b) + \sin. (a-b) = 2 \sin. a \cos. b$ hæc æquatio transformabitur in istam formam:

$$y =$$

$$y = \alpha \sin. \frac{\pi x}{a} \cos. \frac{\pi v}{a} + \beta \sin. \frac{2\pi x}{a} \cos. \frac{2\pi v}{a} + \gamma \sin. \frac{3\pi x}{a} \cos. \frac{3\pi v}{a} \&c.$$

& figura chordæ primitiva hac exprimitur æquatione:

$$y = \alpha \sin. \frac{\pi x}{a} + \beta \sin. \frac{2\pi x}{a} + \gamma \sin. \frac{3\pi x}{a} + \&c.$$

quæ eadem redit, quoties v fit vel $2a$, vel $4a$, vel $6a$, &c. Sin autem sit v vel a , vel $3a$, vel $5a$, &c. figura chordæ erit:

$$y = -\alpha \sin. \frac{\pi x}{a} + \beta \sin. \frac{2\pi x}{a} - \gamma \sin. \frac{3\pi x}{a} + \&c.$$

Ubi notandum est, si fit $b = 0$, $\gamma = 0$, $\delta = 0$, &c. casum prodire, qui vulgò solus in vibratione chordarum locum habere

putatur, scilicet $y = \alpha \sin. \frac{\pi x}{a} \cos. \frac{\pi v}{a}$, quo curvatura chordæ

perpetuo est linea sinuum, seu trochois, in infinitum elongata. Sin autem vel solus terminus β , vel γ , vel δ , &c. adsit, habentur casus, quibus tempus vibrationis vel duplo, vel triplo, vel quadruplo, &c. minus redditur.

ALEXII SYMMACHI MAZUCHII, NEAPOLITANA
Ecclesie Canonici, & Regii S. Scripturae Interpretis, in vetus marmoreum sanctæ Neapolitanæ Ecclesie Calendarium Commentarius.

Neapoli, ex officina Novelli de Bonis, Typographi Archiepiscopalis, 1744, 4

Alph. 1 plag. 17, cum Tab. zni. 1.

Ecclésiæ Pontificiæ Purpurato, & primario Neapolitanorum Antifisti, *Josépho Spinello*, luculentum hoc opus dedicatum, ejusdem in fronte gerit insignia. Argumentum figura æri incisa exhibet. Nimirum inter antiqua civitatis Neapolitanæ templa proximum a principe locum tenet S. *Joannis Baptistæ*, vulgò S. *Joannis Majoris*, a *Vincenzio* antifiste fundatum olim Seculo

VI medio, quod & Canoniorum collegium illustrius reddidit. In hoc templo versus septentrionem ista grandia duo marmora, longa singula palmos Neapolitanos, quorum terni deni pedes Romanos decem æquant, 23, alta 3 cum quadrante, crassa unum, parieti affixa erant, ita ut janua templi dirimeret, atque averfa pars variis animalium imaginibus plena ostenderetur. Cum autem A. 1742 revellerentur; in altera festorum dierum indices & fasti sacri literis insculpti reperiebantur. Itaque ad Eminentiſſimum *Jof. Spinellum* deferebantur, qui suas in ædes latorum ætatem jussit inquiri. Hoc facto, inveniebatur, medio ferme nono Sæculo istos fastos exsculptos fuisse: id quod singulari Diatriba, *de ætate hujus marmorci Calendarii*, pro virili stabilitur, variisque conjectatur rationibus. Primarius Commentarii scopus est, cultus Sanctorum atque incertarum obscuri temporis rerum qualiscunque pervestigatio. Quæ, licet insignem diligentiz laudem habeat, inque cætu Romano pariter utilitatem; nos tamen non æque moratur. Inde, uno solum ejusmodi exemplo allato, veluti secundariis quibusdam momentis paulum adhærebimus. Admodum salebrosa festivitatis cathedræ *Petri* tractatio dicitur, quamvis doctissimorum virorum scriptis illustrata. Consuli quippe de illa possunt *Baronius*, *Cointius*, *Tillemontius*, *Quernellius*, ad *S. Leon. Hom. 96*, ac postremo ad utriusque cathedræ diem *Bollandista*, *Bailletus*, *Castellanus*. Noster, quid sibi probabilius videatur, aperturus, memorat, primum omnium in *Bucheriano* laterculo, quod medio IV Sæculo conditum fuit, celebritatem illam sic notari; *VIII Kal. Mart.* (h. e. XXII Febr.) *Natale Petri de Cathedra*, quod Noster interpretatur cathedræ *Petri* festum diem, cum sic & alii antistites natalem cathedræ suæ quotannis celebrarent. Atque in hoc *Petri* natali *S. Leo* Sermonem 96 habuisse dicitur, quem primus edidit *Quernellius*. Eodem id die pariter *Gregoriano* sacramentario celebratur. Hæc adeo constituit Noster cathedræ *Petri* initia, quæ tamen ita tunc colebatur, ut de Antiochea, vel Romana, sede nihil peculiare haberetur, sed *ξενικός* *Petri* *Επισκοπatus* honoraretur. Eundem festum diem ante *Carolum*

Pag. 49.

Iun M. in Galliis 18 Jan. generatim celebrabant. In *Hieronymiano* Martyrologio distincta cathedræ festa Romanæ 18 Jan. & Antiochenæ 22 Febr. memorantur; nec minus in parvo Romano, quod *Ado Viennensis* Aquilejæ reperit, 22 Febr. Antiochenæ cathedræ tribuitur: sed utrobique manu recentiore, pro ingenio Seculi IX, quo ea distinctio inuenta videtur. Itaque nec *Beda*, nec *Florus*, id discrimen agnoscunt, quod tamen in posterioribus *Adonis Ufuardique* Martyrologiis palam visitur. Credit autem Noster, id esse sub *Carolo M.* inuentum, sub quo Romanorum libri liturgici, abolitæ Gallicanis, obtinuerint usum apud Francos, qui tamen, & suam & Romanam celebritatem retinentes, ita modo distinxerint; quæ paulatim latius disseminata fuerit consuetudo. Hinc in *Gregorianis* Codicibus, a *Thomasto* editis, nonnunquam cathedræ festum indistinctum in provinciis Franciæ ditionis invenit. Apud Græcos viri doctissimi mirantur, quid sit, cur, qui *Chrysofomi*, *Basilii*, aliorumque, natalem cathedræ colerent, id in *Petro* neglexerint; Noster autem, quicquid est hodie sacrorum Græciæ librorum, id omne haud magnam antiquitatem præ se ferre, arbitratur. Sed deseramus res, ut hæc, fundatas, verba queramus explicata. Offendimus hic *ἱεροφανίας* nomen, de cuius significato eruendo commendantur *Cassianus* ad *Baronium*, *Norissus* in Epochis Syro-Macedonum, & alii, in solennitatibus vero Christianorum indicare dicitur apparitionem ad Jordanem sanctissimæ Trinitatis, quam eo die Græci ab exordio coluerint, unde factum fuerit, ut ad *παρουσία* Christi deinceps accommodaretur, ac *ἱεροφανίας* æque nomen obtineret. Ad rem ipsam hic allegatur *Castellanus*, Canonicus Parisiensis, in Annotationibus ad Martyrologium. *Stola* vocabulum duplici sensu accipitur, quatenus apud profanos totum corpus ambiebat, & quatenus apud scriptores factos idem notat atque orarium, sive lorum. *Gramma* non solum literam designat, sed, ætate posteriore, pariter extremum vestium

Pag. 50.

4

40.

48.

lim-

limbum, qua notione. Vid. *Ughellum* in echarta anni 1197 numero plurali reperitur. Vid. utrumque *Cangii* Glossarium. Causam notionis tradit *Suidas* in *Τριβώνιον*, ubi scribit: *Τριβωνοφόρος, ὁ φορέων στολήν ἔχουσαν σημεῖα ὡς γραμματικά. Σημεῖα* vero Græci nominant, quos clavos Latini. Qui clavi ad oram prætexebantur, cumque literarum speciem præ se ferrent, ipse quoque limbus *γράμμα* vocabatur, ut & limes extremus. Inde versus accipit lucem:

Si nosse satagis, cujus hic membra quiescant;

Grammaticis indicio signa priora lege.

103. Quod acrostichum indicat. Alia est observatio, quod medio evo eadem dialectus apud Latinos scriptores obtinuerit, quæ nunc Neapoli apud vulgus sit usitatissima, ut *J* consonans loco literæ *G* usurparetur. Nam, sicuti nunc pro *Gennaro* vulgus effert *Jennaro*, pro *Giano Jano*, sic Seculo XI pro *Gerasimus* scribebatur *Jerasimus*, pro *Gerontius Hierontius*, pro *Glycerius Ilucerus*, &c. quod & sequentibus Seculis obtinuit. Ita & stabilitur, *zetam* idem plane esse, quod *dieta*, & *zetarium*, quod *diatarium*; cum *d* & *z* apud antiquos permutarentur, quod ad Æolicam dialectum spectet, ut *ζαβάλλειν* pro *διαβάλλειν*, *a* vero in *e* conversum fuisse, quod Latini Græca civitate donantes sæpius immutarint, ut *zeta* pro *zeta*. *Διαστα* vero generatim habitationem, aut sedem, notat, quo loco conferri merentur, quæ habet *Plinius Ep. II, 17, & V, 6*, unde patet, & cubiculi & conclavis secretioris genus fuisse. Erant vero diætæ ferme angustiores, quam cetera cubicula, *Sidon. II, 2*; amœnitate plurimum præstabant, *Ulpianus l. 13 §. ult. D. de Usufr. Et quemadmodum*, exquisitis instruebantur ornamentis, atque in eadem sæpius domo erant plurimæ, quarum non paucæ cognomen a Deo quodam habebant, qui sive talis diætæ ἐπίσημον esset, sive tutela. Neque minus diversa *notariorum* significatio expenditur, quorum præcipue in Romano cætu magna olim fuit autoritas, dum Pontificum epistolas ipsi subscriberent. *Gregorius Lib. II Epist.*

4. IV, 27. Sed insignis operis pars excerpenda foret, singulas ejusmodi perquisitiones si quidem cumulare vellemus. Hoc igitur cum spatium superet nostrum atque institutum; plura noscendi cupidos ad ipsum opus ablegamus.

**MISCELLANEA LIPSIENSIA NOVA, AD
incrementum Scientiarum, ab his, qui sunt in colligendis
Eruditorum Novis Actis occupati, per
Partes publicata.**

Voluminis VI Pars II.

Lipsiæ, apud B. Lanckizii hæredes, 1748, 8.

Plag. 12.

Scenam aperit *Georgii Ludovici Oederi Dissertationum critica in Matth. I, 18: Irenæi locus a Viro Cel. exponitur, obvius III, 18, quo provocaverat ille ad librum generationis Jesu Christi. Monet Oederus, vocabula Ἰσραὴλ & Ἰερουσαλὴμ vix potestate & vi differre. Hanc Græci Alexandrini substituerunt illi nonnunquam. Autori sit verosimile, ea, quæ incisum 18 Matthæi I præcedunt, ab Apostolo aliunde fuisse delumta; verioremem vero tabulam genealogicam a Luc. III exhiberi. Petri Zornii Dissertatio posthuma de Thesaurò abdito in agro, ad Matth. XI, 44, non minus vocat attentionem lectoris. Thesaurus est, quicquid recipit collectum frumentum ac alia pretiosiora. Horrea & granaria in propriis appellantur Ἰσραὴλ & σιτοῖ. Succedit J. C. Havenbergii Continuatio tertia Supplementi in Hadriani Relandi Librum de Urbibus & Vicis Palestina. Exhibentur hic sicilimenta ad literam O & P. Loca Olan, On, seu Egypti Heliopolis, Ormiza, Orona, Orthosia, Orton, Oryba, Ostracimon, Otbnai, Oulatha, Paddan, seu Vatanis, Paleste, Palatyus, Paltbor. Syriæ litoralis, Pancar, ad radices Antilibani sita, Papyron, Paradisus, Phænicon, Pitom, seu Patunon, Pletha, Posidium, quod pro Sidone majori habetur, & Ptolematis inprimis, largiori luce perfunduntur. Orebitæ proferibuntur solide. Excipit hanc tractationem Pauli Ernesti Jablonski Ob-*

197.

198.

199.

200.

201.

Uua serva.

servatis de Phiba, priscorum Aegyptiorum Numine, quod Græci Vulcanum interpretantur, ubi & de veterum Philosophorum atheismo. Deos, quos Aegyptii prisci coluerunt, ex materia consistere, iidem docuerunt, rati, animos hominum post corporis mortem in ætherem refundi. Philosophi tamen eorum numen agnoverunt Diis, e materia coalitis, excellentius, a quo reliqui Dii pendeant & gubernentur. Eadem fere Stoici. Illustrari hæc possunt ex antiquiorum Orphicorum theologia. Spiritum illum æternum, primam rerum omnium causam, Aegyptii vocarunt Phiban, quem Græci Ἡφαιστον, Vulcanum, interpretantur. Ipsi ex Tenebris & Nocte originem rerum omnium deduxerunt, nulla sæpius mentione mentis sempiternæ facta. Orpheus certe, in Aegypto Philosophia imbutus, ita decrevit, teste Damascio. Steuchus Eugubinus, per Tenebras designari mentem sempiternam, sibi persuasit. At eum refellit Noster. Nam nox illa fuit dicta

242. *Ator. Aeneas Gazaus in Theophrasto de Animalium immortalitate Pantheismum Aegyptiis priscis tribuit, ac Metempsychosin. Hanc Aegyptiis æque adscribit Herodotus II. 123. Porphyrius Aegyptiis id etiam tribuit scitum, docens, animam ex supremo æthere in hominem digredi, ac per omnia propemodum animalia transire, tandem in æthera refundi. Suffragatur Servius. Ex eâ causa comburere cadavera fuit more receptum. Pythagoras, Plato,*

247. *ac Stoici docuerunt eadem. Charemon Stoicus, sacrorum quondam apud Aegyptios scriba, haud secus sensit. Ad-*

257. *diderunt tamen Aegyptii principiis præsidem, Κνῆθ dictum, quem stellæ insigni quodam indicarunt, teste Horapolline. Orpheus, chaos, ad ovi modum & effectum, peperisse ex se duplicem quandam speciem, mascula femineaque constantem, unde reliquus mundus prodierit, tradidit. Chaos autem illam putarunt prisci mortalium æque sempiternam existisse ac mentem, quæ eam, ad ovi instar compositam, in mundi effectorem diffuderit. Nonnihil ejus rei indicavit Eusebius Prep. Evang. III, 11. Philosophia Orphica novit illud unicum ἀρσενεθῆλυ, masculino-femineum, a quo*

Pag. 238.

242.

247.

257.

quo omnia sint condita, & ex quo *Zinzendorfianus* Deus videtur formatus. *Phtha* fuit mas æque ac femina, teste *Horapollone I, 12*. *Thales*, disciplina Ægyptiorum usus, aquam perhibuit esse initium rerum, Deum vero eam Mentem, quæ ex aqua fingeret cuncta, teste *Cicerone & Simplicio*. Addidit fabulæ Ægyptiorum *Eusebius* nonnihil novi, *Præp. Evang.* Genealogiam Deorum Ægypti præcæ exhibuit *Jamblichus*, ac in eis retulit *Knephum & Phthan*. *Suidas*: *Θράς ὁ ἰφθαίτης παρὰ Μερϋταίους*. In *Cicerone de N. D. III, 12*, legitur *Opas* loco *Phthas*. *Vulcanum & Phthan* esse eundem, docet Autor *Clementinorum Homil. IX §. 6 pag. 681 edit. Coteler*. Consentit *Jamblichus*. *Phtha* designat Mentem illam opificem, quæ chaos tenebrosissimum primo in formam ovi compegit, deinde vero ex materia, quam chaos complectebatur, res omnes creavit, atque ex tenebris in lucem protraxit. Symbolica hæc notio placuit mirifice Orientalibus, apud *Brachmanas* adhuc vigens. In Ægypto dicebatur *Vulcanus* regnasse primus, deinde Sol, ejus filius. *Phthan* Græci vocarunt *Hepheston*, respicientes ad vim & naturam ignis, quippe cui *Vulcanus* præsidere existimatus. Ægyptii enim sibi persuaserunt, Mentem illam sempiternam esse ignem subtilissimum & purissimum æthereum, omnibus planetarum orbibus superiorem, ex quo animæ avulsæ in terram delabantur, & in quem certo spatio exacto refundantur. Nomen *Phthas* sine ullius literæ mutatione denotat *deficientem, discernentem, ordinantem*. *La Croza* hanc originationem literis ad Ven. Autoreis datis copiose edisseruit in *Thesauro Epistol. Tom. III pag. 155*, unde hic potiora afferuntur. *Vulcanus* legislator, somniorum præses & futuri vates, ac suprema omnium eventuum causa, Ægyptiis creditus. Niligenæ tandem, *Phthan* negligentes, in necessitates urgentes ac præsentia commoda intenti, coluerunt Solem, Lunam, Nilum. Restitit cultus *Vulcani* in unica fere Memphi, templumque ejus sumtuosum, ab *Herodoto & Diodoro* descriptum. Pariter recentiores Ægyptii neglexere *Neitham*, Ægyptiorum *Minervam*, Sai in inferiori Ægypto cultam, quam Cel. Autor posthæc illustravit, ut suo loco significabimus. Longiores jam in *Phtha* fuimus, eo quod res

pag. 260.

261.

266.

267.

268.

270.

272. plerumque minus hinc patet. Quinto loco prodit *Jo. Jacobi Reiske Libellus Animadversioem ad alteram editionem Burmannianam Petronii, ejusque Pars altera*. Indicatur ad pag. 155 Petronii, apud Theophrastum Cap. 21 legi *ad dicitur* *græcè*, ubi Cl. Pat. monuerit legendam *ad dicitur* *græcè*. Male quidem. Illustrat Noster non Petronium modo, sed etiam varia Græcorum loca, illustrationis causa in medium adducta. Haud parca Cl. Reiske in verbis Petronii vulgatis Apolline æquo emendaverat, quæ argumentis aunit, vel denuo emendat, certe admodum multis locis lucem infert præclaram. Sextum locum occupat *Frid. Ottonis Menckensii Librorum, haud ita diu ab inventa arte typographica editorum, quibus suppleri possunt Annales typographici Mattæi-viani, Decas altera*. Dissertur hic de libris, certe editionibus eorum, rarissimis. *Marci Valerii Martialis, Hispani, Xenia & Apophoreta* A. 1508 Francofurti ad Viadrana formis publicis sunt expressa per honestos viros *Nicolaum Lampert & Baccalaureum Balthasar Murrer*. *Martialis Liber XIII & XIV* hic exhibetur, quorum ille *Xenia*, hic *Apophoreta*, denominari solet. *Pauli Orofi, Historiographi clarissimi, opus præstantissimum*, Parisiis prelo expressum per *Joannem Barbier* A. 1510, 4, paucis contigit videre. *Don. Guil. Mollerus* in *Diff. de Paulo Orofo*, A. 1689 edita, eam editionem ignoravit. In *Præfationem naturalis Historia Plinii Commentationes Romæ* per *Jacobum Mazochium* A. 1510, 4, publicatæ sunt, Præfationis Autor, *Antonius Faber, Ferraricensis*, meditatus est in *Martianum Capellam Commentationes, majorum vigilantium munus*, cui immortuus fuisse videtur.
274. *Mirabilia Romæ, Romæ* per *Marcellum Silber*, alias *Franck*, A. 1513, 4, formis publicis descripta, octo constant plagulis, *Maittaire* incomperata. *Pars prior* loca publica, spectari digna, *posterior* indulgentiis templorum urbis Romæ, exhibet. *Concordata Principum nationis Germanicæ, cum argumentis, sive summaris, jamjam editis*, Argentiniæ per *Renatum Beck* A. 1513, 4, excusa, sunt rarius ferculum, cujus loca nonnulla eam editione, a *Goldasto* curata, *Menckensius*

contulit operose, & utilem multis futurum adiecit commentariam. *Francisci Barberi, Patricii Veneti, Oratorisque clarissimi, de re uxoria Libelli duo*, Lutetiz in ædibus *Ascensantis* A. 1513 expressi typis, sunt memorabiles, ad uxorem ducendam invitantes. Purpuratus R. E. *Angelus Maria Quirinius* edidit ante paucos annos *Barbari* illius *Epistolas*, & ad eas *Diatriben*. Libelli illi duo sæpius typis sunt recusi. Editio autem hæc Parisiensis est omnium prima. F. A. F. 340.
Poeta Regii, Libellus de obitu Julii, Pontificis Maximi, A. 1513, 8, formis publicis descriptus, satirico abundat veneno, primæ existimandus editionis, eo quod illo anno Papa *Julius* diem obiit supremum. *Joannes Wolfius* integro libello locum dedit in *Lectioinum memorabilium Tomo II pag. 58*. Venit in libri compositi suspicionem *Erasmus*, qui eam a se epistola ad *Laurentium Campegium* Cardinalem anoliri contendit. Videtur fuisse autor *Faustus Andrelinus*, Foroliviensis, Poeta laureatus, isque regius, Parisiensis. Libellus Parisiis accessit *Actis Concilii Pisani*, A. 1612 editis, regioque privilegio nactis. Rarus æque est *Erasmi Roterodami Libellus de* 347.
Constructione octo partium orationis, ex Britannia nuper huc perlatas, Coloniz apud *Mag. Cornelium Zyrickzee* A. 1514 evulgatus. *M. Tullii Ciceronis Questionum Tusculanarum Libri quinque*, Florentiz A. 1514, 8, sumtibus *Philippi Giunta* editi, *Maittarium* æque præterierunt. Adde *Encomium Mo-* 349.
ria Erasmi Roterodami, quod, Venetiis in ædibus *Aldi & Andrea Soceri* A. 1515 expressum, paucis innotuit. Succedit huic *De-* 350.
cadia in barbaros Philosophos ætatis nostræ accommodatissimum ferculum. Designamus *Lycoidis profelyti Specimen libertatis philosophandi restituta, sive consilium, quomodo obsoleta & antiquata veterum Philosophorum locutiones permutari homi-* 351.
diornis, & more sæculi receptis, indeque corrigi Auctores aurea & argentea ætatis, possint, ut ad lectioem eorum, etiam qui usitatam illis phrasin non intelligunt, invitentur. An eventus sit instituto, responsurus, liceat dubitare, quamdiu homines, Philo-
 logiz expertes, soli existimantur Philosophi, ac Philosophi eo illustriores, quo magis deprehenduntur barbariei ingruentis manifesti. Nostrum est, ad alia progredi, puta

ad Epistolas quatuor *Wilhelmi Cavei*, ad *Ottonem Menckenum* Windesoria A. 1697, 1698, & 1699, datas. Opuscula *Sherlockiana*, integram Trithemii historiam complexa, & ad controversiæ Socinianæ statum referenda, *Thomas Tanneri* institutum edendi Bibliothecam Britannicam, *Zaccagnii* collectanea, *Cavei* Historia Scriptorum Ecclesiasticorum, Spicilegium Patrum *G. Ernesti Grabii*, *Hicckelii* Grammatica septentrionalis, hic inprimis prædicantur. *Jo. Burchardo Menckenio* multas *Caveus* laudes passim impertivit, patrem *Ottonem* optima de eo jubens sperare.

NOVA LITERARIA.

Elias Luzak, typographus haud vulgaris notæ, bonis artibus, & utilium librorum editione, inclarescere cupiens, ipse doctus, & aliquot proditis ingenii monumentis jam clarus, instituit *Abulfeda Historiam Saracenicam*, a septimo xix Christianæ Seculo usque ad XIV initia productam, opus diu desideratum, utroque sermone, Arabico nempe, & ex Latina interpretatione. Celeberrimi *Jo. Jac. Reiskii*, Linguz Arab. in Acad. Lips. Prof. Publ. cum necessariis notis & apparatu cetero, edere; sui que consilii rationem & specimen singulari folio prodidit, cujus unam dimidiam partem leges subscriptionis, alteram specimen tam Arabici textus cum suis notis, quam Latinæ interpretationis cum aliis sibi propriis, implent. Nempe non audens magni Operis sumtuosam editionem in ea argumenti novitate & eintorum penuria suis impensis periclitari, proponit subscriptoribus peræquas condiciones, quæ si placeant, poterunt sibi utile simul & nitidum opus tolerabili sumtu comparare. Cum ex ejus supputo textus Arabicus tria Volumina quartæ formæ majoris, & Latina interpretatio quatuor alia, impletura, & per intervalla intra biennium edenda sint; postulat, ut subscribentes, quotquot fiat, qui totum Opus Arabicum simul & Latinum cupiant, pro toto per intervalla quatuor pretium 31. flor. Belgico-

EUR

rum & 7 assium, quadrantem quavis vice, solvant, qui vero Latinam interpretationem solam seorsum cupiant, decem florenos Belgicos per quatuor intervalla pariter solvant. Minuetur id pretium pro ratione numeri subscriptorum eo magis, quo plures illi fuerint. Edendo prima duo Volumina Latina & primum Arabicum, significabit publico Schediasmate de numero subscriptorum, eorumque nomina prodet, & definiet pretium, quantum deinceps singulis periodis pendi debeat. Quod nunc fieri nequit, quandoquidem de coituro emtorum numero nondum constat; credibile autem est, plures coituros esse, quam nunc quidem in sensum venerunt. Nempe non reperit librarius plures, quam trecentos, totius Operis, & totidem Latini solius, emtores, sed nec pauciores admittet. Qui nisi vel ipsi cogi possint, omittet totum institutum, qua de re per Novellas Gallicas Leidenses significabit; & 2s cuique suum reddet. Expectabit & colliget subscriptores usque ad Calendas Martias anni proxime imminenti 1750. Operis ipsius forma hæc erit. Seorsum, quod jam diximus, edetur textus Arabicus cum notis criticis & philologicis, quæ rationem dictionum & emendationum, sive ab ingenio, sive ex collatione gemini Codicis *Ibn Schebne*, qui compendiator *Abulfeda* est, petitarum, exponunt. Editur *Abulfeda* textus ex eodem illo Leidano, bonæ notæ, & aliorum omnium, quotquot noti sunt, plenissimo, Codice, ex quo *Cel. Schultenfus*, instituti hujus, tam *Reiskio*, quam *Luzakio*, maximus suasor & futurus promotor, Excerpta vitæ *Saladini* quondam edidit. Accedet Arabicarum dictionum index. Latina interpretatio, seorsum pariter excudenda, suppositas habebit notas mere historicas, quæ præcipuos scriptores Europæos typis vulgatos, Byzantinos, Hispanos, Siculos, Italos, item qui res Barbaricæ & expeditiones cruciatis exposuerunt, cum narrationibus Arabis comparabunt, illustrabunt, emendabunt. Præter indices historicum & geographicum, & tabulas Dynastiæ Orientalium genealogicas, propemodum sexaginta, promittit Cl. Editor, nisi moles jam nimium & ultra

tra præfinita quatuordecim alphabeta excreverit, introductionem in universam Historiam sic dictam Orientalem, rectius Muhammedanam, & *Hagi Chalife* Tabulas Chronologicas, usque ad medium superioris Seculi productas.

Tantum visum fuit ex prima hujus folii parte excerpere. Sequuntur in Specimen duæ paginæ textus Arabici, cum notis suis; e quibus id maxime memorabile enotamus, *Herbelotum* in *Bibliotheca sua Orientali* non ipso *Abulfe-da*, sed ejus epitomatore *Ibn Schebnah*, vel *Ibn Schunab*, ut ipse appellat, ubique usum fuisse, neglecto fonte; & teste *Antonio* in *Bibl. Hispanica*, *Didacum de Velasco* hujus ipsius *Ibn Schebnæ* Latinam interpretationem condidisse, privatis in scriniis adhuc latitantem; tandem Cl. Editorem geminum hujus modo laudati Autoris Codicem, unum *Leidanum*, alterum *Dorvillianum*, trivisse. Contineat autem Arabica, hic exhibita, idem argumentum, quod appositæ Latina; nempe historiam Hierosolymæ, a *Francis A. 1098*, duce *Godofredo Bullionæo*, captæ; una cum elegantis carminis, eo tempore a fervido *Moslemo* dicti, apostasatio. Discitur ex ea particula, de *Ægyptiorum* in urbem sanctam dominio non recte traditum a *Wilhelmo Tyrio*, & qui eum secuti sunt, nostratibus, fuisse. Ex suppositis notis, ut alia prætermittamus, intelligitur, quinam illi fuerint Principes Orientales, qui *Wilhelmo Tyrio*, *Marino Sanuto*, *Guffræo*, *Reufnero*, memorantur, *Axtoth*, *Gazzi*, *Gariz*, *Sochomanus*, *Elafdalius*, *Elafdoles*, *Emirezus*, corrupta a librariis nomina, & quo modo debeant emendari. Ejusdem notæ ceteræ quoque erunt substratæ Latinæ interpretationi notæ; satisque prodit hoc Specimen, eas bonarum & huc usque vulgo ignotarum rerum plenas fore. Justum ergo est, nos utilissimum & maxime desiderabile institutum favore nostro & commendatione votisque, si quid vota proficiunt, bonos autem omnes plausu & congratulatione, qualis laudatissimis quibusque laboribus debetur, prosequi.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno MDCCXLIX.

Pars II.

Joh. Jac. Scheuchzer's Naturgeschichte des Schweizers-
landes, u.

hoc est,

HELVETIÆ HISTORIA NATURALIS, AUTO-
re JO. JACOBO SCHEUCHZERO, additis ejus-
dem Itineribus per montes Helveticos. Denuo edidit,
& Notas passim adjecit, JO. GEORG.
SULZERUS.

Partes II.

Tiguri, sumtibus Dav. Gesneri & fratrum, 1746, 4.

Pars I Alph. 2 plag. 15, Tabb. æn. 19, Pars II Alph. 2
plag. 3, Tabb. æn. 6.

J. G. Sulzer's Untersuchung von dem Ursprunge der
Berge, u.

hoc est,

DE ORIGINE MONTIUM, ET REBUS EO
spectantibus, Disquisitio JO. GE. SULZERI.

Tiguri, 1746, 4.

Plag. 6, Tab. æn. 1.

Xxx

J. G.

3. G. Sulzeri Beschreibung der Merkwürdig-
keiten, u.

hoc est,

JO. GE. SULZERI DESCRIPTIO MEMORABIL-
lium, in itinere, per quaedam Helvetiae loca
A. MDCCXLII instituto, observatorum.

Tiguri, 1743, 4.

Plag. 8, Tab. xx. 1.

Jungimus hæc scripta, quia omnia ad Helvetiam spe-
ctant, & Cl. *Sulzeri* diligentiae debentur. De priori
quidem Opere, nihil fere habemus, quod dicamus, cum
illud jam eruditis, qui naturalium rerum cognitione
delectantur, omnibus plus satis innotuerit. *Sulzerus*, ut cor-
rectior, potissimum quoad dictionem, prodiret nova edi-
tio, curavit, passimque dispersa, sed eandem materiam spectan-
tia, conjunxit, itinera vero montana, quæ Eugduni Batavo-
rum olim prodierunt, partim vertit, partim contraxit, o-
missis scilicet, quæ jam in Historia naturali Helvetiae haben-
tur, deinde botanicis observationibus, quod ex in Illustris *Hab-
leri* enumeratione stirpium Helvetiæ indigenarum meliores
essent, denique iis, quæ ad statum politicum, historiam, & an-
tiquitates, spectant, credens, neminem hæc in tali libro qua-
siturum. Tabulæ etiam æneæ quamplures, a primo Editore
ex Topographia *Meriana* adjectæ, & talis quidem, de qui-
bus sæpius ne verbum quidem in textu habetur, hic omis-
se sunt, nec non aliquæ *Scheuchzeri* ipsius, sed superflue.
Adjecta vero sunt, quæ ad collectiones Uratilavienles *Scheuch-
zerus* contulit.

Notæ *Sulzeri* adjectæ acumen Viri eruditionemque abun-
dè testantur. Paucas delibare liceat. Nostalgiam *Scheuch-
zerus* pag. 87 seq. P. I ex puriori & leviori aere, quam Helve-
tiæ alibi, quam in patria sua, non hauriant, deducit. Quærit

Sul-

Sulzerus, cur aliarum nationum cives, in Helveticum verem, ei, cui affueti sunt, adeo dissimilem, delati, nostalgia non afficiantur. Itaque verosimile est, morbum Helvetiorum inde oriri, quod libertati affueti disciplinam militarem in aliis terris agrius ferant. Arborea, *Schenckzerus* notat pag. 92 P. I, quo propiores verticibus montium crescant, eo humiliores esse, quod *Sulzerus* de plantis generale prædicat, herbasque adeo parvas enarrat, ut vix prehendi, & cum radice evelli, possint. Neque tamen proceritatem plantarum esse ut montium altitudinem, cum in montis *Pilati* locis multo altioribus, quam est vertex montis *Rigi*, tamen herbæ proceriores existant, quod inde explicat, quia hic vento ab omnibus fere partibus expositæ, in *Pilati* monte ob colles passim eminentes tutiores sint. Nivis usum maximum animadvertit Editor pag. 224 P. I, quod constantius fluminibus superpetas ferat lente deliquescens, quam si æquæ magnæ aquæ copia pluvie sub forma decideret, fluminibus subito magnam aquæ vim & mox defecuram ingestura.

Sed de iis adhuc brevibus dicamus, in quibus ipse Autor comparet *Sulzerus*. Ad montium ergo originem explicandam, ponit, terram initio fluidam, aut mollem, fuisse, quo in statu, cum simul spherica fuerit, motu circa axem accepto Spheroides latum evaserit. Itaque, columnis massæ terræ non amplius æquilibrium sustinentibus, aliæ conciderunt, aliæ elevatae super reliquas manserunt. Hinc montes orti. Neque tamen omnes sic ortos concipit, sed alios ex diluvio forte universali, alios particularibus ex inundationibus. Hæc tamen latius describere jam nolimus, quia non possunt omnia sine figuris intelligi, & Autoris ratiocinia majori cum voluptate & usu in exiguo opusculo, sed bonæ frugis plenissimo, quilibet harum rerum curiosus est lecturus.

Neque longi erimus in Itinere Helvetico recensendo, quod idem breve sit, & rectius egregia, quæ continet, ex ipsius lectione possint addisci. Dolebunt Physicæ cultores, morbo

in hoc itinere occupatum Autorem plura non observare potuisse. Id tamen adhuc monemus, cum in Notis ad *Schenckzerum* dubiam pronuntiasset *Sulzerus* montium barometri ope dimensionem, hanc eum sententiam mutasse, hypotheseos Cel. *Bernoullii*, in Hydrodynamica propositæ, verifimitudine persuasum, & tabulam adjecisse, unde ex datis barometri altitudinibus montium altitudines colligant.

SYNOPSIS PLANTARUM, QUÆ IN SOLO Romano luxuriantur, studio & labore LIBERATI SABATI, de Mecania in Umbria, Chirurgi in urbe, Chymici, Botanici, breviori forma & facilitate descriptarum juxta methodum Tournesortianam. Liber primus.

HIERONYMO CRISPI, Patriarchæ Alexandriae, &c. dicata.

Ferrariæ, 1745, 4.

Plag. 8½, c. Fig.

Sine luce, sine studio, & omnibus præfidiis destitutus, hunc laborem inornatus, quod in nuncupatoria ipse fateretur. Autor epistola, juvenis aggressus est, ut ex eo, quid de tali sit expectandum opere, jamjam possit concludi. Est nimirum mera plantarum, quæ in agro crescunt Romano, secundum literarum seriem disposita recensio. Scribit quidem Autor, *Tournesortianam* sese secutum fuisse methodum, ex qua etiam florum partes & differentias delineatas dedit; nomina tamen sæpe adhibet, quæ neque ab illo, neque ab omnibus aliis Botanicis, hac ratione usurpantur, & de quibus eo magis dubitamus, typographi incuriæ esse adscribenda, quod sæpius repetita existant. Ex his exempli loco sint *Abrotonum*, *Horminium*, *Lychen*, *Narcissus Leucoium*, *Saphylodendron*, *Thlaspi*, quæ pro Abrotano, Hormino, Lichene, Narcisso leucoio, Staphylodendro, & Thlaspi, ibidem leguntur. Præterea quoque aliorum Auto-
rum

rum nomina, vel vulgaria, quibus a *Tournefortio* genuina fuere substituta, assumta fuisse reperimus. Laudanda interim voluntas naturali inserviendi historię, siquidem & hoc edoceamur libro, quamnam indigenę sint Romanis plantę, majori forte in reliquis hujus libri Partibus cura exponendę. Accedunt plantarum quarundam diversa, Italianis usitata, nomina, Eupatorii præterea vulgaris & Coluteę flore luteo icones, simul cum brevi harum plantarum historia, in qua tamen virtutes earum potissimum exponuntur.

LAURENTII HEISTERI SYSTEMA
plantarum generale ex fructificatione; cui annexuntur
Regule ejusdem de nominibus plantarum,
a Celeb. LINNÆI illis longe
diversę.

Helmstadii, 1748, 8 mai.

Plag. 3.

De scientia & medica & chirurgica dudum meritis *Laur. Heisterus*, cum lectiones suas Academicas, in inclyta *Julia Carolina* per semestre hibernum anni 1748 habendas, publicaret, Schediasma illud, cujus titulum modo indicavimus, loco Programmatis edidit. Exhibet illud Sciagraphiam quandam generalem & succinctam Systematis illius, cujus Autor nobis jam A. 1730, cum suscepta Professione botanica, indicem plantarum, quas eo anno in hortum Academię Julię intulerat, edidisset, his verbis promiserat pag. 40: *Ordinem plantarum novum, & ab aliis omnibus distinctum, secundum quem stirpes hoc anno in horto medico nostro, non sine magno labore, disposui, in studiosorum rei herbaria commodum typis quoque, simul ac ob alios labores licebit, excudi curabo; quod vero aliis negotiis distractus huc usque differre coactus fuit, & cujus uberiorem expositionem proxime cum publico pariter com-*

Xxx 3

muni-

manicatum se pollicetur. Qualis vero sit ea plantae dispen-
di ratio, quae ipsi maxime arrisit, & secundum quam non
solum hortum Academicum Helmstedtensem instruxit, sed
& per hos viginti fere annos integram doctrinam Botani-
cam Auditoribus suis explanavit, quomodo ea ab alio-
rum Systematibus differat, & quibus in rebus ceteris for-
te praestet, Lectores nostri Philobotani ex sequentibus
intelligere poterunt.

Dividit Autor vegetabilia omnia primum in duas
Classes summas, vel in duos quasi magnos exercitus, Arbo-
res scilicet & Herbas, quae ultimae frutices & arbusculas
minores quoque comprehendunt, & majorem plantarum
exercitum constituunt.

Hic iterum tres magnas partes, & quasi Legiones, con-
tinet, *Monocotyledonas* scilicet, *Polycotyledonas*, & *Crypto-
carpas*. Harum quaelibet rursus distribuitur in classes,
classes in ordines, ordines in genera, genera in species, &
hae in varietates.

I. *Monocotyledonas* sunt vel *bulbosae*, quae flores ut-
plurimum dant valde speciosos, vestibus quasi splendori-
bus instructos, atque hinc ab Autore cum cohorte praetoria
magni ejusdam Regis comparantur; vel *graminae*,
quae flores tantum imperfectos, & staminicos, minimeque
splendidos, proferunt, & omnes gymnospermae sunt, cum
contra bulbosae omnes *vasculiferae* sint. A bulbosis, aliter,
quam omnes alii Systematici fecerunt, graves ob rationes,
quas proponit, Systema suum incipit.

Bulbosae igitur ipsi pag. 5 dividuntur a) in eas, quae
fructus, sive capsulas, proferunt *secas*, suntque floribus
1) *monopetalis*, vel regularibus, vel irregularibus, 2) *tripeta-
lis*, 3) *hexapetalis*, vel nudis, vel involucre membranaceo
inclusis, 4) *enncapetaloidibus*, 5) *personatis*, & b) in eas,
quae fructus *humidos*, & quidem 1) vel minores, seu *baccas*,
vel 2) majores, seu *pomiformes*, ferunt.

II *Polycotyledonas* pro diversitate florum, qui
vel *bracteati*, vel *petaloides*, vel *apetali*, sunt pag. 6, in 2
classes

classēs principes distinguuntur; quarum prior rursus 2 cohortes includit, scilicet *gymnospermarum* & *angiospermarum*.

Gymnosperma habent vel *flores simplices*, vel *compositos*. a) *Gymnosperma floribus simplicibus* sub se continent a) *gymnomonospermas* floribus 1) monopetalis, 2) tetrapetalis, 3) pentapetalis; b) *gymnodispermas* floribus vel monopetalis, quæ *stellate*, vel pentapetalis, quæ *umbellifera* audiunt, c) *gymnotrispermas*; d) *gymnotetraspermas* pag. 7 floribus monopetalis, 1) *quinquifidis*, quas *asperifolias*, 2) *labiatis*, quas *verticillatas* & *ringentes* etiam appellare solent, ex unilabiatis et bilabiatis constantes; e) *gymnotetraspermas* floribus tetrapetalis; f) *gymnopolyaspermas* floribus tripetalis, tetrapetalis, pentapetalis, & polypetalis, quæ omnibus exemplis illustrat.

Gymnosperma floribus compositis dividuntur in eas, quæ habent flores a) *planipetalos*, seu *lingulatos*, b) *tubulosos discoideos radiatos*, c) *tubulosos discoideos non radiatos*, & quodlibet harum trium classium possidet semina vel papposa, vel nuda; d) *capitato* 1) *capitulis non squamosis*, vel 2) *squamosis*, quæ rursus exemplis exponit.

Angiosperma, seu *Vasculifera*, ab Anoure distinguuntur pag. 8 in a) *unicapsulares*, 1) uniloculares, 2) biloculares, 3) triloculares & tricoccos, 4) quadriloculares, 5) quinqueoculares, 6) multiloculares, b) *multicapsulares*, c) pag. 9 *siliculosas* & *siliquosas*, novem ordines sub se continent, d) *leguminosas* floribus 1) papilionaceis, foliis a) singularibus, b) binis, c) ternis, d) quaternis, e) quinis, f) digitatis, g) pinnatis caulibus & siliquis simplicibus, scandentibus, vel erectis, h) pinnatis siliquis bilocularibus, 2) monopetalis staminosis, 3) tripetalis, 4) tetrapetalis, 5) pentapetalis, 6) apetalis; e) pag. 10 *bacciformes*; f) *pomiferas* & g) *cucumeraceas*. Nunc sequitur

Alterā classis principalis polycotyledonum, quæ sub nomine generali *Apetalorum*, seu *Staminearum*, notæ sunt, pag. 10. In nonnullis earum flores & fructus con-

tinuand-

junguntur, & hæ sunt iterum vel *gymnospermae*, vel *angiospermae*, 1) fructu sicco, 2) humido. In aliis flores a fructibus disjunguntur 1) in eadem planta, 2) in diversis plantis. Quibus subjunguntur pag. 12 *graminea*, rursus in suos ordines, sectiones, & genera, subdivisæ.

III *Cryptocarpa* pag. 13 dividuntur in V classes: nimirum in *silicinas*, *muscosas*, *algaceas*, *fungosas*, & *litbophytas*. Prima classis constat ex *dorsiferis* & *cauliferis*. Reliquæ quatuor in hortis commode coli nequeunt, genera tamen præcipua eorum pag. 13 & 14 recensentur.

Sequitur nunc pag. 15 pars plantarum altera, seu exercitus *Arborum*. Hic ex duabus tantum constat Legionibus, quarum prior *monocotyledones*, seu *palmatas*, in Indiis frequentissimas, posterior vero *polycotyledones*, continet, & quidem a) *floribus perfectis*, seu petaloideis, quæ ratione fructus vel *bacciferae*, floribus a) *monopetalis* quadrifidis, quinquifidis, sexfidis, b) *tetrapetalis*, c) *pentapetalis*, pag. 16, & quidem nucleis unico, vel pluribus, d) *hexapetalis*, vel *pomiferae*, vel *vasculiferae*, sunt; b) *floribus incompletis, apetalis*, seu stamineis, a) floribus & fructibus ut plurimum conjunctis; b) floribus & fructibus in eadem planta sejunctis, fructu 1) sicco, 2) succulento, 3) floribus & fructibus in diversis plantis sejunctis, fructibus 1) siccis, 2) baccatis, c) *amentaceis*, pag. 17, quæ juliferæ appellantur, & plures fructus in diversis ejusdem arboris locis producant, & quidem 1) vel tales, qui in vel duro, vel coriaceo, cortice latent, 2) vel tales, qui *coniformes* & *squamosi* sunt, cujusmodi *conifera* dici solent; 3) vel tales, quarum fructus subrotundi & sicci sunt, ac semina cum intermixta lanugine sustentant, prægressis floribus glomeratis; 4) vel tales, qui *ovati*, vel *coniformes* parvi, siccique, sunt, d) floribus & seminibus intra fructus magnos succulentos occultatis, ut *Ficus*, unica forte arbor & planta, in qua fructus præcedunt flores.

Omnes hæ diversæ classes & ordines Arborum & Plantarum, additis nominibus plerumque generum, ad singulos eorum

eorum pertinentium, illustrantur. In Notis subjunctis pag. 18 nonnullæ rationes indicantur, quibus peculiare divisiones & denominationes plantarum, ab Autore in novo hoc Systemate adhibitæ, innituntur. Ita Celebrerr. Viro inter alia placuit in exercitu majori, sive herbis, non *imperfectiores*, ut sunt musci, fungi, stamineæ, &c. sed *perfectiores plantæ*, & inter has *bulbosus*, sicut etiam in Horto Helmstadiensi plantæ sunt, ad frontem totius tractationis collocare, 1) quia hæ flores omnium speciosissimos profertur, adeoque discentes his initio eo efficacius excitant & alliciunt; 2) quia pleræque plantarum primæ hujus legionis statim sub primum veris initium, imo ex parte jam circa finem hyemis, florere incipiunt, atque sic tirones secundum temporis anni ordinem, prout natura flores earum producit, eas commodius discere possunt; 3) quia studiosis Botanicis, linguam Latinam callentibus, nomina plerarumque ejusmodi plantarum & florum, ut *crocus*, *hyacinthus*, *narcissus*, *tulipa*, *corona imperialis*, *iris*, &c. a prima juventute jam nota sunt, illique sic non statim sub initium inauditis, aut difficilibus, nonnullarum herbarum denominationibus a doctrina Botanica tractanda abalienantur.

Præcipue vero Autor in *Nota 4* causas indicat, cur in locum absonorum nonnullorum nominum, & speciatim nominis *Ornithogali*, quod *lac avis* denotat, & in rerum natura non datur, nomen *Celsæ*, in memoriam Medici illius antiqui Romani, utpote cujus nomini nulla adhuc planta consecrata fuit, cum tamen fere omnibus ceteris antiquis Medicis istud honoris contigerit. *Celsæ* tamen *Heisteri* a *Celsæ Linnæi* (quam ob rationes allatas rejicit,) plurimum diversa est. Reliqua fundamenta hic notatarum mutationum & declinationum a Systematibus botanicis huc usque cognitæ in *Semiotologia sua plantarum*, & *Flora Helmstadiensi*, quæ jussu Serenissimi Principis *Caroli*, Ducis Brunsvicensis & Luneburgensis, elaboratur, uberius indicabit.

Nonnulla tamen eorum jam in *Regulis de apta plantarum*

Yyy

tarum

tarum denominatione comprehenduntur, quæ alteram hujus opusculi partem constituunt, & quas Autor propterea hic dare voluit, quia in Aphorismis *Linnei* botanicis multa hæc doctrina traduntur, quæ cum Medicinâ, cujus Botanica pars ministra est, absque confusione & artis salutaris detrimento consistere non posse existimat; prout & *Linneus* ipse in plantis denominandis contra proprias suas regulas ubique fere, ut alibi & hic rursus Noster demonstravit, egit, adeoque de earum valore ipsemet quamplurimum detraxit. Numerus regularum *Heisterianarum* fere ad quinquaginta exerevit, quæ deinde 24 annotationibus partim illustrantur, partim confirmantur, & simul Clarissimus *Linneus* sæpius modeste refellitur. Omnes autem hæ regulæ, tam universales, quam speciales, in natura rei herbariæ probe fundatæ sunt, Systemaque plantarum, eis superstructum, bono ordine & perspicuitate sua se commendat, ut tirones inde emolumentum capere possint.

Antequam verò recensionem hujus ingenii & doctrinæ *Heisteriana* monumenti finiamus, unum alterumve, unde de præstantia hujus systematis judicari possit, momentum cum Lectoribus nostris communicabimus.

1) Autor in hoc libello *Systema plantarum dare studuit tironibus longe facilius, & certius, ex flore & fructu, quam Linneus dedit ex staminibus & pistillis*, in quamplurimis floribus admodum exiguis, ut vix, vel saltem non sine summo labore, conspici recte queant; imo & ob facilem eorum lapsum admodum inconstantibus ac incertis erroribus facile occasionem præbeant; cum *flores & fructus melius, facilius, ac certius, observari possint*; staminibusque (sicut & foliis) non nisi in eis casibus utendum esse existimat, ubi genus sine his non satis apte determinari, vel ab affinibus distingui, possit, sicut hoc jam dudum uberius in sua Dissertatione *de Systemate Linnei* exemplo alfinis, auriculatum, senecionis, aliorumque florum compositorum minorum, ostendit.

2) Retinentur & conservantur in hoc Systemate tam multa classes naturales, quam in ullo forte alio: id quod præstantissim

tissimi varii Botanici pro nota boni, vel optimi, Systematis declararunt. Manet enim ex monocotyledonibus, sive univalvibus, *classis bulbosarum & graminearum*, ex dycotyledonibus, sive bivalvibus, gymnospermis *classis stellatarum, umbelliferarum, asperifoliarum, labiatarum, ranunculacearum, planispetalorum*, seu *lingularum, tubulosarum, radiatarum, capitatarum*. Ex *vasculiferis* *classis unicapularium*, trilocularium, ac speciatim campaniformium, & tricocarum; postea & ex *multicapularium*, ad quam & ordo *malvacearum* speciatim pertinet. Deinceps sequitur *classis filiculosarum, & siliquosarum*, flore cruciformi donatarum, *leguminosarum*, & in his speciatim *papilionacearum*; denique *baccifera, pomifera, cucumeracea, & cucurbitifera*, itemque *apetala*, sive *staminea*, & tandem *cryptocarpe*, quo pertinent *filicina, muscosa, fungosa, & submarina*, seu *algacea*. Nonnullas ex modo recensitis classibus non omnino forte naturales appellari posse, Autor concedit, sed dubitat, an hæc & gymnomonospermæ ulla methodo in classem tam naturalem, ut bulbosæ, gramineæ, umbelliferæ, labiatæ, siliquosæ, & leguminosæ, unquam redigi possint.

Ita & in *Arboribus* *classis* primo occurrit monocotyledonum, quam *palmata* plantæ constituunt. In polycotyledonibus *arbores baccifera & pomifera*, tam umbilicatæ, quam non umbilicatæ, ac *papilionacea*, sive *leguminosa*, postea *apetala*, sive *staminea, amentacea, sive julifera & conifera*, quæ omnes ipsi satis naturales videntur, quarum classium antea variæ ob staminum diversitatem a Cl. *Linneo*, aliisque quibusdam Methodicis, mire discernuntur, & a se invicem quam longissime remouentur; sed secundum hoc Autoris Systemata junctæ conservantur.

3) Hoc Systemata etiam illud habet commodi præ *Linnæo*, quod Autor *nullis fere novis vocabulis, sive terminis*, ut vocant, *technicis*, utatur, nisi qui præstantissimis Methodicis jam diu usitati fuerunt, quales in illo sunt quamplurimi, iique præsertim Græci, compositi, satis sæpe diffusi & tironibus difficillimi, ex quibus tantum

pauci exempli loco ab ipso nominantur: ut *monandria*, *diandria*, *triandria*, *tetrandria*, *pentandria*, *dodecandria*, *icofandria*, *polyandria*, *monogynia*, *digynia*, *trigynia*, *monogamia*, *polygamia*, *monadelphie*, *diadelphie*, *triadelphie*, *polyadelphie*, *didynamia*, *tetradynamia*, *syngenesia*, & plures alii, qui tironibus, imo & jam veteranis Botanicis, ut dicit, magnum in discendo, quid sibi velint, laborem, dum Botanica per se satis difficilis est scientia, concitant; sed in hoc suo utilissima fere tantum, & quæ principibus Botanicorum Methodicorum, cum primis *Casalpino*, *Furcio*, *Morifono*, *Rajo*, *Hermanno*, *Rivino*, *Tournefortio*, *Volcamero*, *Knauthio*, *Ruppio*, *Pontedera*, *Dillenio*, jam adhibita sunt, servat.

4) Porro operam dedit, ut in plantis antiquis, & cum primis medicis, nomina etiam antiqua atque usitatissima, ob confusionem alias ingentem & periculi plenam, inde metuendam, atque in Medicinam redundantem, quorum *Linnaeus* partem longe maximam ob leves, ut existimat, causas mutavit, conservaret, aut restitueret, præcipue cum ab hac noxia mutatione semper abhorruerint *Rajus*, *Tournefortius*, *Rivinus*, *Pontedera*, aliique plurimi, & *Rajus Morifonum* propterea castigaverit, quia althæam in malvam mutaverit, & nomen abolere voluerit. Quo ipso etiam tirones Medicinæ a magno labore, nomina ejus modi discendi & retinendi, liberantur, cum duo diversissima alias unius plantæ medicæ nomina, officinalia scilicet & *Linnaeanæ* nova, eaque sæpe prolixissima, ipsis essent discenda; dum plerisque vel unicum illius plantæ officinalis tantum addiscere, dum tam multæ sunt, satis difficile videntur. Hinc regulas condidit, quibus antiqua genera conservari, & hæc confusiones apte evitari, queant.

5) Sed, sicut nomina medica, aliaque bona, siue quæ nihil absoni habent, mutare Autor noster noluit, ita tamen patrocinium dare noluit absonis, vel omnino absurdis, ut: *ornithogalo*, *lycopsi*, *galeopsi*, *bupbthalamo*, & cum primis etiam illis *Linnaei*, quæ non aliter differunt, quam quod

quod alteram sit Latinum, alterum Græcum, idem prorsus significans, ut homo & anthropos, canis & cynos, apium & selinum, avena & bromos, brassica & crambe, laurus & daphne, &c. quorum tamen *Linneus* magnum numerum conderit, & ex eo Autor noster pag. 41 in Systemate hoc longum catalogum proposuit.

6) Dum Autor plantas cum *Rajo* in *monocotyledones* & *dicotyledones*, aut *polycotyledones*, tanquam in summas classes, sive legiones, divisit, tiro; postquam semen, terræ commissum, primis foliis ex ipsa prodire conspicit, mox, ad quam ex his duabus summis classibus pertineat, agnoscit, quod alias eos, qui ad hæc non attendunt, diu sæpe latet, atque sic plantam facile ad incongruum locum referunt. Quia vero hodie ob plantarum peregrinarum copiam haud facile quis magnos in re herbaria progressus faciet, nisi in loco sit, ubi bene instructus hortus est, distinctionem hanc & docentibus & discipulis magnæ esse utilitatis existimat.

7) Deinde etiam naturalem quendam ordinem in plantarum classibus, ordinibus, & generibus, adhibere studuit primo in eo, quod a *monocotyledonibus* ad *dicotyledones*, atque in illis, ut pag. 5 & 6 videre licet, ab *unilocularibus* ad *triloculares*, & in utraque classe a *monopetalis* ad *tripetalas*, & ab his ad *hexapetalas* & *enncapetaloides*, progreditur. Ita in *dicotyledonibus* a *gymnospermis* harum ad *angiospermas*; in illis incipiendo secundum numerum *sentinum plantarum*, ut, quæ unum post singulum florem semen proferunt, *gymnomonosperma*, quæ duo, *gymnodisperma*, appellantur, progrediendo inde ad eas, quæ tria, quatuor, aut multa, *semina nuda* proferunt. In prima harum *gymnomonospermarum* classe pag. 6 primo loco posuit *monopetalas*, ut *valerianas*, &c. postea *tetrapetalas*, & denique *pentapetalas*, secundum consuetum & naturalem numerandi ordinem, omniaque exemplis ibidem probat. Sic in *vasculiferis* pag. 8 præmisit ceteris *unicapsulares*, quas rursus subdivisit in *uniloculares*, *biloculares*, *triloculares*, &c.

progrediendo postea ad *bicapsulares*, *tricapculares*, *quadrucapsulares*, *quincucapsulares*, & tandem ad *multicapsulares*. In *unicapsularibus* hunc ordinem rursus servavit, ut eas, quæ unam simplicem capsulam, uno tantum loculamento constantem, possident, primas posuerit, postea eas, quarum *capsula duo*, *tria*, *quatuor*, vel *quinque*, aut plura, habent loculamenta, subjunxit, quæ exemplis clara facit.

8) Sic in classe *bacciferarum* pag. 10 præmisit ceteris eas, quæ flore sunt *monopetalo*, & inde progressus est ad eas, quæ flores habent ex pluribus petalis constantes. In *bacciferis monopetalis* ceteris præmisit eas, quæ *flores habent paucioribus laciniis divisos*, utpote primo *quatuor*, ut *laureola*, *ligustrum*; deinde progressus ad eas, quæ *quinque*, ut *jasminum*, & postea, quæ *plures lacinias* obtinent. In omnibus his rursus præposuit eas, quæ baccas proferunt *unico acino* instructas, quas *monopyrenas* Botanici vocarunt, pergendo deinceps ad *dipyrenas*, *tripyrenas*, *tetrapyrenas*, & denique ad *polypyrenas*, ita, ut, quid ad bonum ordinem plus requiratur, vix videri queat; quas *Linneus*, stamina maxime respiciens, valde confundit, & nimis remotas a se invicem collocat.

9) Evitare præterea studuit in hoc suo Systemate *confusionem illam, cumque errorem, quem quamplurimi Botanici nuper adhuc errarunt inter vascula, sive capsulas, multiloculares & multicapsulares*, sic ut *hypericum* *tricapcularem* vocarent, quod tamen tantum est planta *unicapsularis*, sed *trilocularis*, sive cujus capsula tantum post singulum florem est unica, at tamen in *tria locumenta* divisa, & sic in quamplurimis plantis aliis,

10) Denique in hoc Systemate nullæ dantur *plantæ anomala*, *beteroclitæ*, aut tales, quæ ad nullam certam classem, aut ordinem, referri possint, quales *Morisonus*, *Rajus*, *Tournefortius*, &c. plures recensent; verum Systema hoc ita digestum est, ut omnes horum plantæ anomalæ ad certam classem & ordinem ab Autore relatæ sint, aliarque, si modo

do

do flos, aut fructus, earum perspectus, aut bene descriptus, est, in certum locum referri queant.

11) *Regulas* tandem dedit pro fundamento præcipuo, sive primario, *Botanices*, cum *mente præcipuorum Botanico- rum convenientes*, quod scilicet *ex florum & fructuum convenientia genera plantarum sint constituenda*, &c. attamen certis cum *limitationibus & exceptionibus*, ut nomina antiqua & usitatissima plantarum, *præsertim medicarum*, & ceteroquin valde usualium, conserventur.

12) De *regulis circa nomina plantarum optima*, a pag. 23 ad finem usque ab Autore propositis, nihil dicemus, sed ad lectionem earum ipsam Lectores nostros ablegamus; solum hoc monentes, quod secundum has *nomina bona antiqua plantarum omnia conservari* queant, ad confusionem illam, quam *Linnaeus* hac in re introducere voluit, præcavendam; e contrario vero, mala nomina (quorum *Linnaeus* multa retinuit, vel nova condidit,) quomodo evitanda sint, docet. Quæ vero in posterum omnia prolixius & plenius expositurum se aliis in scriptis, brevi, si Deus ipsi vitam & vites integras concesserit, edendis, promittit,

LETTERE SCIENTIFICHE &c.

hoc est,

EPISTOLÆ SCIENTIFICÆ DE VARIIS
jucundis Physices argumentis, Autore CAROLO
 TAGLINO, *Philos. Prof. Publ. Ord. in Academia*
Pisana, Soc. Reg. Lond. Acad. Reg. Scient.
Parif. & Soc. Florent. adscripto.

Florentiæ, e typographia sub emblemate Apollinis
 in Palatio Imperiali, 1747, 4.

Alph. 1 plag. 16.

E *pistola prima in modum inquirat, quomodo fides tam* Pag. 1.
varios, tamque jucundos, sonos possint producere, in-
scripta

scripta Marchioni Subdecano, *Gabr. Riccardo*. Sonum hic figillatim sub triplici conditione considerat; vel quatenus pendet a corpore sonoro, vel ab aere, vel ab anima, eo sensu prædita, ut ex varietate sonorum delectationem haurire queat.

Fig. 37. *Secunda* examinat, an allium, ad radicem rosæ plantarum, majorem floribus fragrantiam conciliet, ad Marchionem Senator. Equitem, *Vincent. Riccardum*. Quod primo ad factum ipsum attinet, varia recenset Autor experimenta, ubi in aliis nullum discrimen inter rosas, allio, ad radicem adfosso, junctas, & communes, advertere licuit; in aliis vero rosæ, allio nuptæ, reliquis fragrantia præstare visæ sunt. De explicatione dein physica phænomeni sollicitus, copiose differit de nutritione plantarum, tam per aquam, ceu vehiculum omnium, quam per partes alias naturæ. Rem ipsam fieri posse concipit sic: Plantas duas, prope juxta se invicem positas, ita uniri posse, ut vaporum oscula secum jungantur, succosque mutuo secum communi-cent; quod & observationibus confirmatur. Jam allium, rosæ adfossam, multos ad se trahere, instar omnium plantarum, succos e terra & aere, qui equidem, si in ipsum ejus corpus penetrent, naturam ejus fœtidam sint naturi; si vero hoc modo a rosa vicina imbibantur, gratam ibi adipiscantur naturam, & ad augendum odorem ejus naturalem multum conferant. Cumque jam in allio sint aliquantum purgati, & subtiliores redditi; dein in rosa eo facilius, accedente nova fermentatione, ejus nutritioni, ideoque & fragrantia, augendæ fiant apti. Quin & idem a partibus allii subtilissimis, in aerem exhalatis, & a rosa attractis, posse contingere. Objectioni quoque obviamitur, qui fieri possit, ut allii fœtidæ particulæ odorem rosæ fragrantissimum augeant. Observationibus nempe botanicis & chemicis satis constare, conjunctis duabus materiis, diversimode odoratis, odorem prorsus novum oriri posse; adeo, ut, permixtis secum invicem succis allii & rosæ, resultare inde queat succus, ipse suavi odore præditus,

tus, & nutritioni rosæ probe inserviens. Tandem varios alios modos, certis plantis odorem aliasve virtutes conciliandi, ab Autoribus passim allatos, recenset, & quid de eorum veritate statuendum sit, ostendit. Ceterum in tota hac Epistola hinc inde occurrunt variæ notatu dignæ observationes botanicæ.

Tertia circa gratum quendam & harmonicum Fringilla marina tantum versatur, ad Marchion. Priorem, Bern. Riccardum, scripta; ubi de mechanismo cantus & vocis in genere differit, & de variatione tonorum in animalibus & homine, ut & de cantu avium artificiali, varias observationes affert. Pag. 95.

Quarta de origine & legibus gravitatis corporum, versus centrum telluris cadentium, secundum hypotheseos veterum & recentiorum, inscribitur & ipsa Gabr. Riccardo. Principio Galilei sententiam de gravitate semper constante, Torricellii, quod ea sit distantis, a centro terræ reciproce proportionalis, Viviani & Borelli, quod sit directe, ut distantia a centro, recenset, & quæ in duarum posteriorum probatione desideret, ostendit. Porro de explicatione causæ gravitatis, & hac occasione de attractione in genere, de magnetismo, de electricitate, ejusque phænomenis, pluribus differit; & quantis difficultatibus prematur Gassendi hypothesis, de gravitate ex attractione magnetis ingentis intra terram oriunda, ostendit. Cartesianam de origine gravitatis, e motu vorticis circa terram gyrantis, & Hugenianam ejusdem emendationem, explicat, & dubia contra eam movet. Data hac occasione, de gravitate solidorum, intra fluida cadentium, & deducta hinc explicatione barometri Leibnitiana, aliorumque experimentis circa eandem rem institutis, verba facit. Dein, quomodo variabilis corporum in superficie telluris gravitas ex observatione pendulorum, & inde spheroidica terræ figura, detectæ & determinatæ sint, exponit. Denique de vi ex acceleratione gravium, deque motu in fluido resistente, quædam commentatur. De reliquo incicias iri nequit, multa hic occurrere, ut fieri solet in Epistolis, jam notissima. 125.

Quinta in causam, quomodo quadam corpora per longum temporis spatium odorem continuo diffundere possint absque ullo sensibili ponderis decremento, inquit, ad *Casp. Cera- tum* Conventual. S. Stephani, & Inspectorem generalem Academiae Pisanae. Post praemissa de odoribus & sensu olfactus generalia, varios notat modos, quibus corpora odores exferunt: nimirum quod varios producant odores, si per fermentationem natura eorum mutetur, vel si cum aliis corporibus misceantur; quod in certa distantia odorem spirent gratum, in minori fetidum vel dolorificum; quod pro vario gradu caloris, vel frigoris, varium exhalent odorem; aliasque circumstantias, odorem alterantes. Quod ad praesentem spectat quaestionem, ita fieri posse credit, ut corpus odorem exhalet continuo absque ulla ponderis imminutione vel minima, si particulas minimas ex aere ad se attrahant, & in meatibus suis elaboratas, iterum odoratas effundant. Aliam adhuc explicationem tradit, ex ipsa particularum odoriferarum magnitudine desumptam, quae si cum iis, quae ex observationibus microscopicis, aliisque argumentis, de incredibili materiae divisibilitate constant, conferatur, fieri omnino potest, ut continuo aliquid perdat de substantia sua corpus odoratum, nec tamen longo satis tempore id in sensus incurrat.

Pag. 237. *Sexta* & ultima rationem reddere conatur, quomodo quadam corpora antiquis temporibus fuerint plerisque satis grata, tum nostris diebus ingrata sint multis, praecipue mulieribus delicatulis, ad *Senatorem Petr. Franc. d' Ricci*, Auditorem Praesidem Ordinis S. Stephani. Res odoratas, praesertim unguenta, apud veteres, Romanos imprimis, maximopere in usu fuisse, multis testimoniis declarat. Experientia vero teste, ex hodie plerisque foeminis, uti diximus, nausae esse coeperunt. Hujus rei causam nec in mutata organorum olfactus in hominibus nostri aevi conditione, nec in alterata ipsorum odoramentorum natura, quaerendam esse, satis liquet. Nec quoque eam in nimis delicata, qua mulieres hodiernae praeter antiquas vitam degunt, consuetudine positam esse, judicat. Eam exinde

inde potius repetit, quod mulieres, ad sedandas passiones hystericas rebus foetidis uti assuetæ, ex odoratarum perceptione vel dolorem quendam contra sentiant, vel sentire saltem timeant, adeoque nauseam earum concipiant, quæ, semel oborta dein vi imaginationis, alia vice iterum recurrat. Simul quoque consuetudinis efficaciam hac in re maximam agnoscit.

Non dubitamus, harum Epistolarum, quæ satis eleganter scriptæ sunt, & utilia multa continent, lectionem jucundissimam fore Lectoribus, etiam iis, qui non sunt vulgaribus assueti, sed sublimiora inprimis amant, & in causas rerum penitius inquirendi studio ducuntur.

*SOLIS DEFECTUS, DIE XXIV QUINTILIS
Anno MDCCXLVIII Veronæ e specula Maffejana
observatus a JO. PAULO GULIENTIO & JO.
FRANCISCO SEGUIERIO, Astronomia
cultoribus.*

Ad insignem Solis defectum diligenter inspiciendum, Lunæque appulsus recessumque recte statuendos, instrumentis quatuor uti sumus: nempe horologio oscillatorio, telescopiis duobus, altero dioptrico, catadioptrico altero, & Helioscopio. Horologii motum ad medii temporis mensuram *Sequierius* exegerat per transitum stellæ ζ , quæ in Serpentario, & per appulsus centri Solis ad circulum Meridianum. Helioscopium *Gulientius* paraverat, in cujus fundo Solis imago, cujus diameter unciarum duarum cum semisse, circellis XII ad digitos dimetiendos distincta, depingebatur. Hæc autem ejus erat magnitudinis, ut etiam dimidii digiti, si libuisset, satis commode notari possent. His ita paratis, *Sequierius* catadioptrico, telescopio, *Gulientius* dioptrico, ut, si alter cessasset, alter ejus vicem suppleret, sequentes Solis deficientis phasés sudissimo cælo prospexerunt; adstantibus plurimis clarissimis viris, qui *Санктъевъ* videndi causa in ædes *Maffejanas* convenerant:

		Tempore vero.	
Initium	22. ^h	8'	35" dici 24.
Digiti obscurati.	1.	17.	8.
	2.	26.	8.
	3.	35.	20.
	4.	44.	35.
	5.	53.	53.
	6.	23.	3. 13.
	7.	13.	37.
	8.	24.	59.
	9.	40.	47.
Maxima obscuratio	9. 5'	circiter.	45. 22.
	9.		49. 57.
	8.	0	5. 45. dici 25.
	7.		17. 7.
	6.		27. 31.
	5.		36. 51.
	4.		46. 9.
	3.		55. 24.
	2.	1.	4. 36.
	1.		13. 36.
Finis Eclipsis			22. 9.

LUNÆ DEFECTUS, EX EADEM SPECULA OBSERVATUS die VIII Sextilis An. MDCCXLVIII.

Initium verum per nubes statuere non licuit; accidit tamen inter scrupulos 56' & 57' horæ X temp. ver. post Meridiem.

Umbra tangit Grimaldum	11. ^h	13'	58"
Grimaldus totus contactus.		22.	7.
Umbra attingit mare Nectaris.		43.	8.
Grimaldus emersus.		58.	44.
Mare Humorū extra umbram	12	32.	18.
Mare Nectaris extra umbram.		44.	57.
Tycho deregitur.		47.	45.
Finis Eclipsis.	13.	11.	24.

Ceteras phaes per nubes observare non licuit.

DE-

*DESCRPTIO FIGURARUM PRÆCIPUARUM,
a natura in pretiosa Tabula marmorea, coloris rubri,
longitudinis ulnæ 1, digitor. 3, mensuræ Lipsiensis,
latitudinis ulnæ 1, depictarum.*

Cum in manus nostras inciderit relatio, Gallica & Germanica lingua, utraque eadem in pagina conjuncta, edita mense Aprilis hujus anni a tabulæ possessore, Doctore Godofredo Rudolpho Pommero, alias Bugenbagen dicto, Jcto Lipsiensi haud vulgaris notæ, hoc naturæ artificium (neque enim ars humana ullam ejus partem sibi vindicare potest,) ut nostra quoque opera pluribus innotescat, efficiendum censuimus. Curavit autem Possessor Consultissimus, ut omnes figuræ antea a lapidariæ rei peritis, exercitatisque pictoribus, quam optime examinarentur, quo eo distinctius accuratiusque similitudo imaginum cum archetypis, colorum elegans quoque varietas, annotarentur, & in lucem producerentur. Centum sunt figuræ, quas enumerat, ex quibus aliquas solummodo, pretii non exigui, recensuimus. Spectatur vero *n. 1* magnum & subalbidum caput Delphini marini, oculo subfusco, ore recurvo, pinnis & squamis rubeis & albis; *n. 5* Fusi oblongi tessellati, partim rubri, partim albi, in scuto oblongo, prout apparent in insignibus Bavaricis & Palatinis, quam colore cæruleo & albo tessellati; *n. 7* Cornucopiæ, ex quo prominent fructus varii generis & colorum variorum, præsertim malum grande badii coloris; *n. 8* Corbis quadrata ex viminibus albis quasi contexta, floribus variis repleta, inter quos rosâ milesia eminet; *n. 12* Perdix, in dorso jacens, maculis albis rubrisque distincta; *n. 19* Bombyx albus, ad vivum quasi formatus, eo in statu, quo metaxæ suæ texendæ se præparat; *n. 23* Episcopus, insula rubescente ornatus, facie subnigra, ante

Baptisterium ovale crocei coloris positus, adstante figura alia hominis, quasi Diaconi, cujus caput mitella flavida tectum est, corpus vero integumento flavido, veluti stola, indutum; n. 25 Camelus albus, in pedes prostratus, gibbosus; n. 40 Siren marina, qualem itineraria describunt, caudata, sed brachiis truncata, colore albo & rubescente; denique n. 74 habetur caverna, arcu albo, superius in pyramidem abeunte tecta. Conspicitur in ea ad dextram figura hominis sedentis, albo integumento induti, & ante cavernam adest petra quadrangularis oblonga, colore roseo, sepulcri similitudinem exhibens. Unde Conf. Possessor tabulae, dum hæc recenset, excitari in nobis hac repræsentatione posse memoriam sepulcri & resurrectionis Servatoris, monet, hucque v. 1 — 8 Cap. XVI D. Marci trahit. Plures ejusmodi naturæ lusuum curiosi & periti homines, etiam dignitate præstantes, qui tabulam hanc conspexerunt, fidem nobis faciunt certissimam, & respondere has aliasque figuras descriptioni, & nihil hic omnino vel quoad delineationem, vel quoad colores, (qui vidi & egregii sunt,) arti, omnia naturæ, deberi; etsi non dubitandum sit, quasdam, quæ minutiores sunt, microscopii ope distinctius & elegantius conspici posse. Quicquid vero sit, magni æstimanda est hæc tabula, quæ tam exiguo spatio tantum numerum elegantium picturarum exhibet, illarumque non ex maculis, alias passim in marmoribus reperiendis, phantasia rectrice pro lubitu consarcinatarum. Multum vero falleretur, qui, humanæ industriæ hæc tabulae ornamenta deberi, suspicaretur. Præterquam enim, quod tantam multitudinem tam subtilium figurarum tam nitide effingere, impostoris cujusvis artem superat, docet etiam *αὐτὴ ψία*, nihil ab arte marmori, aut, quod verius dici potest, ahati, præterquam polituram, accessisse, ut nemo, qui tabulam viderit, possit in eam sententiam descendere, quasi id tabulae acciderit, quod in aliis ejusmodi curiosis, v. g. lapidibus, a D. *Jo. Barthol. Adamo Beringero in Lithographia Wircebur-*

Wirceburgensi A. 1726 descriptis, accidisse, acutiores jure existimarunt. Ceterum nulli dubitamus, curiosis omnibus gratissimum fore, si Conf. Possessor promissum impleat, & circiter figuras, ab oculatis artificibus adhuc noviter detectas, cum harum rerum amatoribus alia Scheda, additis etiam figuris æri incisæ, communicandi.

Einleitung in die Gottesgelahrheit, 1c.

hoc est,

**JOANNIS GEORGII WALCHII INTRODU-
ctio in Theologiam Dogmaticam.**

Jenæ, impensis viduæ Crecckeriæ, 1749, 8.

Alph. 3 plag. 10.

Celeberrimus Jenensium Theologus, & Confessus ecclesiastici Consiliarius, utilissimam in se suscepit operam, librum Theologiæ dogmaticæ, diligentissime conscriptum, cum orbe Christiano communicans, ejus forma interna ita est comparata, ut doctrinæ, ordinis, perspicuitatis, & elegantis brevitatis, ergo, ubi Autor feliciter medium tener, inter vastissima Systematum Theologicorum volumina, & succincta nimis Compendia, non studiosæ modo juventutis, sed uniuscujusque lectoris, animum, doctrinæ sanctioris cupidissimum, vel maxime ad se possit allicere. Operæ hinc pretium facturos nos esse, arbitramur, si ex præcognitis de revelatæ, & inprimis dogmaticæ, Theologiæ præceptionibus nonnulla delibaverimus, & succincte deinde habitum integri libelli dederimus expositum. In universum Theologia est doctrina earum rerum, quæ ad religionem necessario referuntur, sive ex religione naturali, sive ex divinitus manifesta doctrina, procedat. Alia hinc est naturalis, alia revelata Theologia, cujus posterioris ratio formalis in eo consistit, quod sit doctrina, secundum quam veritates divinæ proponuntur ita, sicut Deus in Scriptura Sacra ad impetrandam salutem eas & cognoscendas, & applicandas, revela-

Pag. 4.

5.

- revelavit. Ista recte dividuntur in duo rerum genera,
- Pag. 7.** scilicet vel in fidei, vel morum, præceptiones, cujus principium cognoscendi, quatenus revelata est doctrina, sola est Scriptura Sacra, ita tamen, ut ratio recta adhibeatur ad
- 9.** formam cognitionis solidioris assequendam, sine qua nunquam ista impetratur. Multæ deinceps dantur Theologiæ species, secundum modum & ordinem eam tractandi. Hinc alia est polemica, symbolica, & patristica; alia vero exegetica, catechetica, & systematica. Quod doctrinæ genus a Theologia dogmatica & morali non, nisi ratione
- 12.** modi proponendi, differt. Ex hoc conficitur, ad verum Theologum non solum cognitionis veræ habitum, sed necessario id quoque, requiri, ut ejus cognitio sit vivida atque efficax, & ut voluntatem moveat ad studium virtutum in vita exercendum.
- 13.** Præter hæc cognitionis rectitudinem divinam, recte statuit Noster, imo vero Theologo adesse debere sapientiam, varios animi humani motus secernendi atque dijudicandi; dexteritatem, veritates divinas proponendi, explicandi, defendendi; denique
- 14.** sanctitatem vitæ, per omnes vitæ dies colendam. Ex his omnibus Celeberrimus conficit Autor, controversias de Theologia irrogeniti motas, non tam rei ipsius rationem ingredi, quam ad usum varium verbi veri potius spectare. Saltem certissimum est, irrogenitum hominem, fundamentales callentem linguas, veritatum divinarum concentum sibi in memoriam colligere, aliosque illuminare posse; sed metaphysice verum Theologum non esse, id est, talem, qualem Deus requirat. Explicatur deinde vera Theologiæ dogmaticæ notio, & qua ratione vel habitus, vel doctrina, circa eam versetur, declaratur, addito ejusdem objecto, scilicet rerum ad fidem pertinentium, quarum tractatio triplici continetur forma,
- 17.** scilicet curata explicatione verborum atque rerum, in unoquoque articulo fidei occurrentium; solida deinde probatione, ex natura rei & Scriptura sacra derivanda; denique ordinis boni commendatione, ex quo fit, ut capita
- 20.**
- 21.** rerum

rerum cum singulis momentis reliquarum doctrinarum **Pag. 23.**
congrue convenient atque cohæreant. Ad finem *praco-*

gnitorum historia variarum traditur Theologiam propo-
nendi methodorum, in Lutherano, Romano, & Reforma-
torum, cætu his & superioribus temporibus usitatarum,
quibus enarratio potiorum Autorum adjungitur, quibus **27.**

legendis purioris cætus Theologus operam dare, atque
cum hac lectione meditationem & precationem conjungere, de-
bet, ut finem assequatur, quem ipse sibi præscripsit. Ad Capi-
tum ordinem, atque rei tractionem, pedem promovemus,
ubi duplici modo de Celeberrimi Autoris opera, in hoc libro
posita, ut certi sint Lectores, efficere studebimus. Pri-

mo in universum rei tractandæ methodam exhibebimus;
deinde vero aliquem saltem Articulum potiore in sum-
mam redigemus, ut habeat optimus quisque, unde de toto
libro existimare possit. Ordo rerum tractandarum ita est insti-
tutus, ut materiæ connexæ, quantum potuit fieri, inter se

non solum ratione Articulorum generaliorum, sed singu-
larium etiam veritatum, in unoquoque Capite obviarem,
conjunctæ appareant. Tria hinc rerum momenta potiora
sunt tractanda. Alia ad Deum, homines salvantem; alia ad
homines salvandos; alia ad salutis impetrandæ rationem

ipsam, pertinent, quæ, præposita doctrina de religione **29.**
Christiana, & Scriptura Sacra, ordine & accurate omnia sunt **31.**
explicata. Ad calcem operis ii Christianæ fidei adjun-

cti sunt Articuli, qui vel salutis æternæ sunt oppositi, vel
ad salutem, plenissime accipiendam, proximæ acce-
dunt. Uniuscujusque Articuli tractatio est vel dogmatica,
vel historica. In Sectione dogmatica rei totius pertractan-
dæ ratio exponitur, & connexio ejus cum præcedentibus
declaratur, ubi, quod præclare factum, Celeberrimus
Autor momentum articuli proposuit, quatenus ad fidem
& salutem doctrina quæque plus minusve concurrat, fun-
damentum deinde cognoscendi in singulis Articulis diligen-
ter traditur, & tractatio rerum perspicue solideque institui-
tur ita, ut omnia explicite proponantur, variæ & inter

se diversæ res distinguantur; partes & species distincte constituantur; argumenta confirmantia ex ratione & Scriptura, pro re nata, depromantur, & ubi res plena mysterii adest, id saltem efficiatur, ut, nihil contra rationem illi inesse, dilucide appareat. Cum hac dogmatica Sectione alia est conjuncta, scilicet historica, ubi fata doctrinæ breviter enarrantur, errores & controversiæ notantur, & ubivis clare demonstratur, sanam atque puriorem doctrinam omnium temporum laude floruisse, atque a Deo esse conservatam. Factum hoc imprimis eum in finem, ut literarum sanctiorum studiosi in perdiscenda Theologia dogmatica occasionem habeant symbolicam salutandi Theologiam, atque aditum felicissimum ad Theologiam polemicam sibi comparandi. Hæc est facies totius libri, ab omnibus literarum divinarum cultoribus vehementer approbanda. Pergamus nunc ad brevem Capitum enarrationem, ex quibus specimen, saltem unicum, cum Lectoribus communicabimus. Præposita itaque, quod antea jam monuimus, doctrina de religione Christiana, & Scriptura Sacra, per *duo* priora *Capita*, a *tertio* ad *nonum* usque, Deitatis essentia, atque opera divina, pertractantur. *Caput tertium* de Deo agit, cui in reliquis separatim doctrina de trinitate; de decretis divinis, imprimis quatenus ad salutem humanam spectant; de creatione; de angelis, & providentia denique divina, additur. In his omnibus continetur doctrina ad Deum referenda, quam præceptiones sanctiores de homine excipiunt, secundum triplicem statum considerato, scilicet innocentiae, lapsus, & restitutionis in integrum. Hinc in *Capite nono* de statu innocentiae primorum parentum in genere agitur. *Decimum* de imagine divina & ordine salutis, qui fuit ante lapsum, secundum literas sanctiores præceptiones tradit, quibus in *undecimo* & *duodecimo Capite* doctrina de lapsu primorum parentum, & de peccati origine ex corrupta primi hominis post lapsum conditione, annectitur. Sequitur hinc status restitutionis, ubi integra doctrinarum series quatuor momenta absolvit;

Pag. 164.

227.

260.

279.

308.

345.

373.

385.

403.

425.

absolvit; sunt enim vel fundamentum salutis, vel ordo ejusdem, vel operationes bonitatis plenæ, & mediæ salutis, attendenda. Hinc in *decimo tertio* & sequentibus binis *Capitibus* de salute hominum post lapsum, ejusque reparatione in univ.ersum, agitur; itemque de gratia divina, interno scilicet fundamento salutis, & de Christo, externo salutis fundamento. Sequitur Articulus de fide in Christum in *decimo sexto Capite*, cujus partes singulas stricte enarrabimus. Articulus hic est purus, & doctrinam maximi momenti continet, siquidem unusquisque salvandus, de fidei substantia, ejus exploratione, certitudine, & incremento, cognitionem ut habeat, necesse est. Hinc fundamentales inter & primarias in religione doctrinas referenda est eius præceptio. Fundamentum cognoscendi sola est Scriptura sacra, sive objectum fidei, sive formam & effectus illius consideremus. Fides, qua substantiam suam, est certa quædam animi humani conditio, quatenus effectus nonnulli singulares in eo proveniunt, cujus partes sunt cognitio vera & certa, acceptatio meriti Christi, & denique fiducia, qua certissima est mens de applicata & obli.ignata gratia divina, a Christo parta. Substantia fidei eadem quidem semper est, suos tamen admittit gradus, quæcumque ejus partem respicias, sive sit a Deo, modicam mensuram fidei largiente, sive a credentibus ipsis, incrementum capientibus, vel negligentibus. Sive sit firma, sive minus firma fides, vitam tamen in se habet, bonis operibus se exferentem, atque intus operantem. Primarius hinc vitæ fidei effectus est justificatio; secundarius sanctificatio, seu potius sanctimonia vitæ, ex virtute sanctificante fidei procedens. Qui uterque effectus a fidei substantia probe est separandus. In se tamen fides non naturalis, sed gratiæ, est opus, a Deo producta, sive ordinario fiat, sive extraordinario modo, idemque in omnibus apprehenditur hominibus, sive adultis, sive recens natis. Præsentia fidei intelligitur vel ex effectibus animi, substantiam fidei ingredientibus, v. g. cognitione salutari, fiducia in Christo, & reliquis; vel ex fructibus fidei, virtutibus

Pag. 471.
483.
615.
616
617.
619.
622.
624.
625.
626.
627.
628.
631.

- Pag. 633. scilicet hominem Christianum decentibus. De futura fidei perseverantia certus unusquisque esse vere potest, sub conditione scilicet, si gratiam divinam continuo admittat, atque in se operari sinat. Fides si adest in homine, vel augmentum admittit, vel decrementum, ita ut et-
634. iam tota pereat, quod suas, vel internas, vel exter-
635. nas, causas habet. Hic duplex genus occurrit hominum: aliud electorum, de quibus Deus resipiscentiam
636. & recuperationem fidei prævicit; aliud reproborum,
637. quorum constantem incredulitatem Deus prævicit. Hæc dogmatica est tractatio, cui succedit historica, in qua ecclesiæ Romanæ, Reformatæ, Arminianorum, & Fanaticorum, doctrina de fide, &, quos ibi committunt, erroribus,
640. exponitur. Deinde vero ex libris purioris ecclesiæ & Patrum ecclesiasticorum memoria, ut & ex libris nostris symbolicis, ostenditur, puriorem doctrinam hujus Articuli semper sartam & sanam esse conservatam, nec deesse Autores,
695. qui huic doctrinæ illustrandæ operam dederunt. Sequitur deinceps *Caput decimum septimum*, in quo de justificatione, de divina vocatione, de gratiosa illuminatione, de regeneratione, conversione, & resipiscentia,
802. de sanctificatione & renovatione, de verbo divino & legis & evangelii, de Sacramentis in genere, & sacra cœna, denique de ecclesia & triplici statu hominum, agitur. *Capita a vigesimo octavo usque ad trigessimus*
1053. *tertium* ultima rerum momenta, doctrinam scilicet de morte temporali, de resurrectione mortuorum, de iudicio extremo, de vita æterna, & de æterna damnatione, secundum methodum, cum Lectoribus hac enarratione communicatam, perspicue, solide, diligenterque, tractant, quæ indicio sunt luculento, Celeberrimum Autorem sanctioris disciplinæ alumnis & doctoribus concinna hac veritatum theologiarum congerie egregiam commo-
dasse operam, quæ omni applausu digna videtur.

Schriffte

Schriftmäßige Abhandlung von Belohnungen in ewigen Hütten ꝛ.

id est,

COMMENTATIO THEOLOGICA DE PRÆ-
miis vitæ æternæ secundum testimonia Novi Testamenti,
concinata a JO. FRIDERICO FRISCHIO,
A. M. SS. Theol. Baccal. & Conc. Sabbat.
Thomano Lips.

Lipsiæ, sumtibus Bernhardi Christophori Breitkopffii,

1749, 8.

Alph. I plag. 12.

Digna omnino est doctrina illa, de præmiis vitæ futuræ præcipiens, quæ secundum partes suas rite explicetur, cum tot tantaque in Codice sacro de ea occurrant testimonia, interpretationem divinorum oraculorum, concentum doctrinarum fidei, quin & morum Christianorum cultum & suavitatem, juvantia atque confirmantia. Accedit huc diversitas sententiarum, ab adversariis hac de re conceptarum, quorum alii minus, alii vero plus, quam e norma divinæ doctrinæ par est, huic capiti religionis Christianæ tribuant. Nec est verendum, ne superflua hæc sit Auctoris opera, dum fere nulla, paucissima saltem, de hac præmiorum æternorum conditione, in libellis & voluminibus theologicis occurrant, eademque satis manca atque infirma. Totum opusculum in *duodecim* dividitur *Capita*, quorum prius in universum de *præmiis vitæ æternæ* agit. Distincta hic proponitur atque confirmatur notio de salute futura, quoad essentiam, & bona accidentalia, considerata, quo distinguatur recte salus, omnibus electis communis, ab illa accidentali felicitate, singulis sanctis propria futura. Hæc dicitur alias *gradus*, seu *præmium*, in vita æterna. Interdum etiam *vita æterna* sensu ampliori præmia simul continet salutis æternæ, & potiorem eorum ra-

pag. 1.

- tionem habet, quod facile ex rebus circumstantibus potest colligi, dummodo attendas *opera*, quibuscum *vita æterna* denominatio conjungitur. Tunc enim semper sub hac nominis positione præmia vitæ æternæ indicantur, cujus rei exemplum Noster solide demonstravit ex *Matth. XXV. 31-46*.
14. **Fig. 9.** Ex hoc fluit, in sacris paginis salutem æternam, in se spectatam, a præmiis æternis curate distingui, eadem cautione, qua damnatio a pœna in statu damnationis distincta proponitur. Omnia enim ad distinctam *fidei* atque *incredulitatis*; itemque *operum* uniuscujusque *bonorum & malorum*, notionem referuntur. Præstructis his, aliisque, ad rem suam pertinentibus; ita præmia futuræ vitæ definit Noster, quod sint *Bona futuri seculi, & quidem talia, qua Deus ex libera gratia suis electis per Christum judicem designatum, in die novissimo & judicio hominum universali, propter & secundum opera sua bona conferre promisit, ut sanctitatem rerum suarum majesticam, atque essentialem suam justitiam remuneratoriam, manifestaret, & salutem sanctorum amplificaret.*
15. Hæc finitio rei fundamenti loco ponitur omnium ex ordine dicendorum. Dubitationes, in universum contra hanc doctrinam ab adversariis prolatae, ad calcem hujus Capituli proponuntur, acuteque refelluntur, quibus divisio præmiorum generalis in *legalia, gratiosa, naturalia, arbitraria, remota, positiva, ordinaria*, atque *extraordinaria*, additur, &, sub quo rerum genere præmia æterna continentur, 21. &, sub quo rerum genere præmia æterna continentur, 23. disquiritur. *Secundum Caput* certam atque indubitam præmiorum istorum proponit *existentiam*, ex promissionibus divinis N. T. repetitam. In *duas* hoc Caput abit *Sectiones*, quarum *prior* evidentiâ tradit Scripturæ testimonia, in *tres* classes ab Autore divisa. 25. *Prior* harum locos tractat eos, in quibus clarissimis verbis 32. *merces* in cœlis promittitur, quo refertur *Matth. V. 12, X. 41, 42, Luc. VI. 35, 1 Cor. III. 8-14*, ubi proluxa additur hujus testimonii explicatio, ex visceribus textus sacri confirmans, de jactura præmiorum hic loqui *Paulum*, quam facerent

cerent doctores, problemata modo theologica & curiosa tractantes, muneris vero dignitatem negligentes. *Secunda* classis ea continet argumenta sanctiora, ubi Deus unicuique daturus dicitur secundum *opera sua*, quæ quidem non eadem, sed diversa longe, & magno intervallo inter se sunt separata, quod ex *Matth. XVI, 26*, *Rom. II, 5, 12*, aliisque testimoniis, patet. Ultimo in loco Noster monet, atque ex gravissimis rerum momentis hic confirmat, verba Græca: *Ἰεδοῦτε το πρώτον καὶ ἰδῆτε* ita esse accipienda: Deum, tum Judæo, tum Græco, primarias esse attributorum prerogativas, dummodo insignem eximiamque uterque exercuisset pietatem. *Tertio loco* omnia hic adducuntur testimonia, virtutis cujusdam cultum, & præmium hinc propositum singulare, indicantia. Præter reliqua notamus, amplam Auctorem explicationem tradere loci *Marc. X, 21 seq.* juvenemque, Servatorem ibi compellantem, evocatum ab ipso ad munus doctoris publicum, & inde jussum esse, ut omnia, huic dignitati recte prospecturus, bona sua venderet. Pius alias, infirmus modo, videtur fuisse virtutis studiosus. Eadem concinnitate hic explicatur *Pf. CXII, 9*, & ad præmia futura liberalitatis applicatur. In expositione loci *Paulini 1 Tim. VI, 17 — 19*, parenthesis statuit Noster, quod quidem recte facere videtur, a vocabulis *Θεῶ ζῶντι* ad verba usque *ἵνα ἐπιλάβωνται*, faciendam. *Sectiono secunda* hujus Capituli binas illustrat parabolas, ad certitudinem futurorum præmiorum spectantes, quarum prior illustris illa de *operariis in vinea*, altera de *receptione amicorum in aterna tabernacula*, agit. Posterior ista, *Luc. XVI, 1 — 19*, descripta, ita tractatur, ut in aprico collocetur, sententias doctorum virorum hac de re esse tortuosas & coactas, cum verbis non conspirantes, & rebus plane adversas, multisque tricis impeditas. Hinc Noster secundum simplicem verborum sensum diligenter sermonem Christi enarrat, rerumque pondera addit, secundum quæ ea mens doctoris cælestis declaratur, ut hoc sibi velle videatur dictum: *Reconciliate vobis amicos bonis humanis, ut*
idem

Pag. 38.

40.

41.

44.

47.

49.

50.

55.

60.

67.

68.

72.

74.

80.

84.

- eadem amici in aeterna illa vita vos recipiant in sua tabernacula, a Deo ipsis pramii loco data.* Itadeinde rem omnem Noster declarat, virtutes pauperum esse acquisituras sibi ex gratia divina pramii tabernaculorum caelestia; virtutes vero divitum sibi esse ex Dei voluntate conciliaturas, cohabitationem in tabernaculis, pauperibus illis datis. Utrouque in loco est pramium. Utrinque ponitur virtus. Utrinque jam praesupponitur fides & salus ex fide, cui salus ex operibus accidentalis, seu pramium virtutis in fide percultae, adjicitur. Difficultates ex hac forsitan causa oriturae, facile diluuntur. Ceterum videmus, verba Christi: *eis τὴν γενεάν τὴν αἰώνων, in futuram aetatem suam, converti, quod theotico dicitur: auf ihren Unterhalt, ihr künstiges Leben.* His diligenter dijudicatis, eadem ratione explicatio alterius parabolae instituitur. Enodatur hic scopus & ratio dicentis, defenditurque, de pramiis aeternis vere agi, ex connexionione verborum & rerum confirmatur; dubitationibus respondetur, gravitas parabolae peroratur: praerogativa operariorum duplex statuitur, quarum prima ordinem prioritatis, altera aequalem mercedem pensi diurni conficit. Omnis res eo redit, ut Servator moneat, *omnes virtutis Christianae studiosos, qui scilicet describunt operarios in vinea, pramiis in vita aeterna esse exornandos, ita tamen, ut illi, qui majorem virtutis gradum attigerint, & liberius ejus exercitium ediderint, majus pramium sint accepturi pra illis, qui infirmis gressibus in palaestra virtutum & arena bonorum operum versati fuerint, pramiis semper futuris innitentes, ex iisque quasi robur agendi petentes.* Ueberior hujus explicationis est copia, quam scopus noster hic consequi queat. Postea multae doctrinae morum ex hac parabola eliciuntur, & recentiori cuidam explicationi, a viro quodam docto suppeditatae, diligenter respondetur, ac plane ea refellitur, ita ut, sententiam Christi minime ad Apostolos, & doctores ecclesiae, quod vulgo fieri videmus, restringendam esse, recte doceatur. Postremo loco Noster judicium suum de oratione sacra cel. Franckii, hoc de argumento habita, modeste addit, quod de doctissimi Heusingeri labore simili modo factum esse videmus.

Ter-

Tertium Caput de liberrima Dei gratia in fundendis premiis sanctorum agit, ubi, præsuppositis iis, quæ ad possibilem præmiorum rationem in virtutibus humanis, iisque imperfectis, pertinent, recte asseritur, ex parte Dei primo hic ad benignissimam ejus voluntatem esse respiciendum, cujus idea declaratur, & quatenus hæc gratia libera sit, & ad præmia futura libere agat, distincte proponitur, ita ut libertas Dei hic *remote* consideretur, ratione subjecti libere creati, & post lapsum libere reparati; itemque *proxime*, intuitu possibilitatis internæ, & facultatis, ad virtutis studium agentis; itemque conditionis præmiorum, hoc, vel illo, modo libere a Deo ordinandæ, & in univ.ersum constituendæ. Reliqua non sunt libera, sed ex sanctitate & justitia divinâ necessaria procedunt. Hoc ut dilucidius pateat per opposita, concinne additur dijudicatio orationis cujusdam sacræ, a cel. quodam Hamburgensium Theologo *de libertate gratia divinæ*, ad *Matth. XX, 1 - us*, conscriptæ, & collectioni orationum sacrarum Hamburgensi insertæ, ubi tum de libertate Dei in *vocandis* hominibus, tum in *remunerandis* iisdem, actum fuit, ita tamen, ut hæc omnia a sententia Servatoris quam longissime abesse videantur, quod Noster per singulas partes probe monuit, suoque argumento hac opera insignem lucem addidit. Præter reliqua hic exponitur, quomodo libera Dei gratia in remunerationibus opera simul hominum respiciat; qua ratione dona, a creatore hominibus ex natura & gratia concessa, a præmiis virtutum sine distincta; denique quæ falso assumantur in doctrina ista, quatenus ad gratiam divinam spectat. Sequitur *quartum Caput*, quod de *sanctitate Dei in decernendis premiis æternis*, & actu constituendis, præcipit. Velle Deum bonum morale, id est, virtutem, idemque sibi complacere, & ratio & Scriptura dicitur, atque ex eo confirmat, quia obedientia erga Deum in virtutis finibus continetur. Obedientia vero, Deo præstita, seu bonum morale, vanum esse nequit vi sanctitatis divinæ, qua Deus observationem legum suarum necessario vult, nec, inutilem illam esse, ferre potest, quo discrimen inter homines, legem observantes, & temere negli-

Pag. 155.

161.

163.

167.

169.

180.

188.

191.

192.

199.

209.

213.

219.

226.

229.

Bbbb

negli-

- Pag. 231. negligentes, statuatur sanctissimum. Hinc fluit præmio-
 234. rum & pœnarum indubitata ratio. Ex his etiam princi-
 240. piis deinde facili progressu argumentationis ad æterna præ-
 mia conclusio est formanda, quod Noster sibi datum ju-
 dicat, & dicta sua non solum confirmatione triplici, satis
 gravi, corroborat, sed contra aliorum etiam impetus in
 tuto collocat. Ad sequens *Caput quintum* enarrandum nos
 243. accingimus, quod de *justitia Dei in distribuendis præmiis*
æternis secundum mensuram donorum & gradum virtutis
 præcipit. Eo hic diligentiam suam confert Autor, ut a
 generalioribus ad specialiora descendat, atque ostendat,
 249. quid in singulis hominibus remunerandis justitia divina
 sit respectura. Hinc justitia remunerativa ita describitur,
 251. ut sit proprietas essentiae divinae, qua in judicandis
 actionibus humanis præmia bonorum ita constituuntur at-
 que distribuuntur, ut cum moralitate legis divinae exacte
 258. conveniant. Huc respicit *Paulus 1 Tim. IV, 7, 8, Rom. II, 5,*
2 Thess. I, 6, 7, quin & *Joannes in Apocalypsi,* cujus testi-
 monium *Cap. XX, 12, 13,* præclare ad rem præsentem expli-
 264. catur, atque applicatur. Ex eo fluit veracitas & integritas
 269. judiciorum divinorum, præmia decernentium diversa, ex
 277. mensura & usu donorum, benigne unicuique attributo-
 rum, quorum exempla proponit *Christus Matth. XXV,*
14 — 23, & Luc. XIX, 13 — 26. Omnia tamen ad gradum
 279. virtutis referuntur, de quo multa ab Autore docte pro-
 ponuntur, ratione cognitionis & moventium causarum,
 ratione etiam liberratis, promittudinis, & quaesitæ gloriae divi-
 288. nae. Infiniti hic occurrunt gradus & diversitates, ex qui-
 bus bene conjicitur, præmia electorum singulorum infinitis
 290. modis inter se fore diversa. Singulis rerum argumentis sua ex
 Codice divino adduntur pondera, inter quæ notatu dignus
 298. est locus *Jac I, 25,* ab Autore ita expeditus, ut ad perfe-
 ctionem legis, non evangelii, Apostolus respiciat. Paulo post
 303. testimonium *Davidis Psalmo LXV, 8,* noviter ita fuit expli-
 catum, ut de *præmiis Servatori propriis* oratio sit accipien-
 da, In *sexto Capite* secundum ordinem librorum N. T.

varie

varia traduntur *species* præmiorum, a Deo promissorum. Divisiones hic accuratæ ab Autore proponuntur. Sunt enim alia præmia partis cujusdam beatitudinis essentialis gradus majores; alia mere accidentalia bona. Alia ad corpus, alia ad animum, propius pertinent. Alia sunt etiam diversa ex diverso statu hominum, qualia sunt præmia Prophetarum, div tu n, pauperum, & reliqua. Referuntur huç diversi gloriæ gradus, accubitus in regno cælorum, gremium *Abrahami*, sessio in thronis, laudatio coram angelis publica, coronæ, aliaque, felici conatu ab Autore secundum veritatum divinarum concentum enucleata. Inter alia videmus, testimonium *Pauli Rom. X, 9, 10*, ubi *confessio oris* occurrit, non de fidei professione, sed de *Evangelii predicatione*, ex omni orationis serie, ab Autore accipi. Causæ quædam etiam hic proponuntur, quare plurima præmia, tanquam corporalia, in libris sanctioribus fuerint proposita. Judicio Lectorum placido ista omnia relinquuntur cum ceteris, ubi de præmiis determinatis, & indeterminatis, disquisitio instituitur. *Caput septimum rationem formalem præmiorum promissorum* continet, seu, quomodo præmiorum conditio sapientissime cum virtutis habitu conspiraret, ostendit. Proferuntur hic exempla patientiæ, misericordiæ, modestiæ, aliarumque virtutum, suis præmiis exornandarum. Sic v. g. pauperes, vestibis privati, in cælo vestimentis induuntur gloriosis. Constanter patientes coronis & palmis insigniuntur; esurientes & sitientes lignum vitæ comedunt, & ab agno in amœnitate satiantur. Ii, quorum nomina fuerunt proscissa, & quasi inter homines deleta, novo nomine ornantur. Idem fit in aliis, ab Autore diligenter conquistis, quibus iudicium ipse addit suum, ita statuendo, Deum sapientissime arctum inter virtuta & præmia vinculum ligasse, iisque inprimis publice proposuisse virtutibus præmia, quarum exercitium insignis est necessitatis atque difficultatis, quod ex intimis Telematologiæ & Scripturæ S. visceribus declaratur. *Octavum Caput de tempore agit, quo præmia virtutum sunt distribuenda.*

Pag. 306.

313.

322.

326.

344.

349.

358.

363.

370.

380.

384.

391.

- sribuenda.* Confirmatur hic ex claris Scripturæ locis, judicium Christi universale tempus esse, quo præmia & merces virtutis studiosis distribuuntur. Ex his ea lucem ferantur testimonia, in quibus tempus distributionis hujus minus clarè indigitatur. Nec minus simili ratione dubitationibus obviam itur, quæ circa hanc doctrinam doctiores animos subire possunt. Duratio præmiorum erit æterna, quod non solum dicta Scripturæ loquuntur, sed ex aliis etiam argumentis rerum probatum redditur. Acute hic Autor ad oppositum concludit, & *æternitatem penarum* infernalium, ex hac æterna præmiorum cœlestium duratione, ob paritatem causarum fundamentalium, confirmat, quibus ad finem *Capitis* quæstio de incremento præmiorum in vita æterna expedita additur. De recta hujus doctrinæ applicatione in *nono Capite* per *binas Sectiones* cogitationes suas Noster profert, quarum prior *usum*, posterior *abusum*, tradit. Ad *purius* quod spectat, monet Noster, ita doctrinam hanc esse tractandam, ut virtus sanctorum firmiter atque perfectior reddatur; ut instinctus naturales, virtuti noxii, aliæque difficultates, removeantur; ut majora & graviora legis feliciter observentur, & in diuturnitate calamitatum virtus non languescat. Multiplicem hujus rei usum Autor ex exemplis sanctorum offert, qui eadem ratione hanc sibi doctrinam applicarunt. Impiis tamen hæc nobilissima doctrina non est applicanda, licet ita possit usurpari, ut cognitione præmiorum excellentissimorum ad regnum cœlorum amplectendum invitentur. Abusus in *posteriori Sectione* tam ad falsam hujus doctrinæ explicationem, quam applicationem, refertur. *Caput decimum* multas dissolvit *quæstiones*, in hoc argumentum incidentes, v. g. an omnes electi præmia sint accepturi, quod Autor negat, ideo, quia non omnes in statu perfectæ moralitatis & virtutis fuerunt; an præmia sint neganda, aut repudianda; an docti viri in æternis habitationibus majora sint habituri præmia, quam reliqui, qui hac in vita indocti fuerint: an præmia in statu innocentie fuissent futura, & alia multa,

ta,

ta, quæ ex suis fundamentis ab Autore resolvuntur. *Undecimum Caput* de beatorum agit bonis, a Servatore in oratione montana *Matth. V* propositis. Sex argumentis confirmat Noster, in hac orationis pericope, de præmiis, & quidem æternis, singulis virtutibus promissis, agi, quod per omnes partes breviter confirmatum datur. *Caput duodecimum* nobilem tractat materiam de *prægestu præmiorum*, Servatori in monte glorificationis dato. Exacte hic recensentur, atque, docte explicantur singula testimonia Evangelistarum, eam rem præclare confirmantia, quæ nos monent, glorificationem Christi in monte quasi prægestum ipsi dedisse futurorum præmiorum, post passionem ipsi relictorum, quo eo alacrior ad acerbitatem mortis, brevi tempore post subeundæ, redderetur. Indicat hoc splendor corporis Christi transformati; ostendunt veritatem hujus rei legari cælestes *Moses & Elias*, in sedibus æternis jam præmiis suis ornati, hinc in claritate sua apparentes. Huc etiam facit exitus Christi, qui (*ἐξόδος*) non est passio, sed elatio in cælum, in locum futuræ glorificationis, quod nervose ab Autore probatur. Deinde necessitas hujus gloriosi prægestus ostenditur, et contra Cl. *Michælis* disputatur, qui timorem mortis in Servatore nimis acriter negaverat. Denique causæ afferuntur probabiles, quare *Moses & Elias* apparuerint Christo, & quare discipuli illi tres, *Petrus, Jacobus, & Joannes*, in transformatione ista montana comites Christi fuerint. Hæ sunt stricturæ libelli, in quo conscribendo omnem operam atque diligentiam collocavit Cl. Autor, & recens confectam N. Testamenti versionem *Heumannianam* plurimis in locis emendavit, ut causæ suæ nulla ex parte deesse videretur.

Pag. 462.
467.
468.
471.
477.
480.
483.
485.
489.
495.
498.
501.
504.

Bernünfftige Gedancken von dem Ursprung der Quellen, ic.

hoc est,

COGITATIONES RATIONALES DE ORIGINE

Fontium, aquæ putealis, aliisque affinis argumenti

Bbbb 3

materiis;

materiis; cum veritatis amantibus communicatæ, e Latino sermone in Germanicum translata, additamentis, eo spectantibus, auctæ, Indicibusque necessariis instructæ, ab HENRICO KUHNIO, J. U. D. & Math.

Prof. Publ. Gedanensi.

Berolini & Lipsiæ, apud Ambrosium Haudium & J. C. Spenerum, 1746, 8 maj.

Plag. 16, Tabb. 2.

Disquisitiones hæ, quibus novum de origine fontium systema proposuit Cl. Autor, præmium A. 1740 ab Academia Scientiarum Burdigalensi retulerunt, ibidemque A. 1741 Latino, quo ab Autore exaratæ erant, sermone, una cum versione Gallica, sub titulo *Meditationum de Origine fontium*, in lucem prodierunt. Earum contenta tunc exposuimus in *Actis nostris A. 1743 Mens. Jun. P. I pag. 314 — 322*. Contra hypothesin Cl. Autoris varias objectiones moverat Anonymus quidam Gallus in *Diario Trevoltiensis A. 1741*. His copiose respondit in *Actis A. 1742 pag. 264 seq. & pag. 318 seq.* Postquam dein vidisset, multos in Germania cupiditate teneri, cogitationes hæc vernacula lingua legendi, ipse laborem earum transferendarum in se suscipere eo minus dubitavit, quod, Gallicam versionem multoties a sensu suo vero recessisse, erroresque alios bepe multos hic commissos, reperisset. Comparent ergo nunc denuo illæ meditationes, sed nonnihil auctiores. Ut enim, indice exacto & locupleti eas instructas esse, taceamus, variæ quoque ipsum ad scriptum factæ sunt accessiones. Cum enim dubia illa exinde potissimum orta intelligeret Autor, quod non ubique sensum libelli verum assecutus sit lector; omnia ista loca, quæ paulo obscuriora, vel incertiora, videri possunt legentibus, illustrare, & uberius explicare, consultum duxit. Hæc vero additamenta, ne sensum turbarent, non ipsi textui inseruit, sed separatim exhibuit. De his igitur saltem in præsentī mentionem faciemus; eosque, qui ipsius libri

libri capita uberius exposita legere cupiunt, ad citatam re-
 censionem ablegamus. Ex collatione Tabularum geogra-
 phicarum specialium ostendit, declivitatibus fluminum quanti-
 tatem mediam tuto supponi posse $\frac{1}{100}$ longitudinis. De-
 monstrationem, quam pro sphaericitate telluris attulit
Tacquetus in *App. Elem. Geom.* refellit, & in quo lateat vi-
 tium argumentandi, palam facit. Phænomenon de inflam-
 matione vaporum in latrina, candela demissa, cum insi-
 gni fragor exorta, recenset. Aquas stagnantes eo majori
 quantitate evaporare, quo sunt minus profundæ, contra
 ac putat *Hallejus*, experimentis ostendit. De voragine
 quodam absorbente in lacu stagnante, aliquot a Gedano
 milliariibus, mentionem injicit; qui ideo notatu dignus est,
 quod vix alibi adhuc, nisi in maribus fluviisque, non autem
 in aqua stagnanti, ejusmodi voragines cogniti fuerint. Si-
 lentio præterimus alia, quæ vel minoris sunt momenti,
 vel jam in *Responsione ad dubia A. 1742* allata fuerunt. Ce-
 terum nitidissima charta & typi elegantes haud leve
 ornamentum præsentis libro conciliant.

Pag. 10.

15.
91.105.
216.

JAC. FRIDER. REIMANNI ACCESSIONES
uberiores ad Catalogum Bibliothecæ Theologicæ Syste-
matico-criticæ a Sectione I usque ad Sectionem VI,
in lucem publicam editæ a JO. WILHELMO REI-
MANNO, Filio, Pastore Kemmensi
in Episcopatu Hildesensi.

Brunsvigæ, apud viduam B. Lud. Schröderi, 1747, 8.

Alph. i plag. ii.

Sororius Nostri, beatus *Theunius*, editurum se promiserat
 illas accessiones, quæ, post generi mortem, ab Autoris
 filio desiderabantur. Hic igitur, ut eo melius tot homi-
 num votis satisfaciat, simul in ipsa Præfatione dotes li-
 bri atque tam scribendi, quam edendi, causas impellentes
 exequitur. Duplicem ejus utilitatem promittit, quod fa-
 ciat

- ciat ad veritatem inveniendam, & ad curam diligentiamque curiosiorem in scriptoribus excitandam, quod apertiore ostendat viam, ad artem, quam *βιβλιογνωσίαν* Græci nominant, perveniendi. Notitia librorum vel historica bibliopolarum est, vel accuratior, eruditorum digna personis. Posteriores, sive criticam, hic liber præcipue spectat, de erudita prudentia sollicitus, qua quis primum de stilo, tum de proponendi ratione, ac tandem de veritate remam, quæ in lectione librorum occurrunt, acutissime statim judicare potest, ut, ab otani præconcepta sententia liberatus, apertum sibi habeat, quænam in quoque libro sint virtutes, quæ maculæ. Id qui dijudicare voluerit, in Rhetoricæ, Logicæ, rerum multarum philosophicarum, historicarum, sacrarum, medicarum, & juridicarum, cognitione sit versatissimus, oportet. In Rhetorica, cujus munus proprium sit de stilo, sive triplici elocutionis characterere, judicium ferre, in Logica, quæ sola intelligat, quid sit ordo, quid in dispositione debeat, quis sit docendi modus adhibendus; ut reliqua silentio prætereamus. Ad ipsum scilicet opus progredimur, indidem, quæ per lancem futuram proponamus, decerpuri.
- Pag. 3. *Dornici* Philologia Biblica laudatur, tanquam libellus exiguæ molis, sed utilitatis eximie; cum vir vario doctrinæ genere insignis fuerit Autor, in quo, præter bene dicendi facultatem, plurimæ literæ, æque reconditæ & exquisitæ, fuerunt, subactum etiam judicium, & verecundia tanta, ut de rebus plerisque ac personis cum rubore sententiam suam promuntiaverit. Ad
24. *Jo. Ludolphi Bunemanni* memoriam *Lutheri* notatur, quod præbeat collectanea historico-literaria de *Luthero*, ejusque reformatione & scriptoribus, ad historiam hanc spectantibus, non indiligenter congesta, nec sine jucunditate & utilitate versanda. De *Alb. Christ. Rothii* libro de *Trinitate Platonica* Lipsiæ A. 1693 edito dicitur, quod in ea trinitas quidem *Platonica* e scriptis *Platonis* & *Platoniorum* eruatur, sed eum SS. *Trinitate* neque conferatur, neque errores, inde orti, ostendantur, quod tamen in rubro se facturum promi-

promiserit Autor, qui multo largiores & lautiores dapes apponere potuisset, si *Gothofredi Voigtii* præclarum opusculum de origine triados *Platonica*, quod Rostochii A. 1680 prodierat, legisset, quippe in quo plus utique laboris, acuminis, doctrinæ, continetur. Ad *Martin Lodingers Trost-Schriften und Briefe*, quilibet cum Præfatione *Gustavi Georg. Zeltneri & El. Weils* Norimbergæ A. 1733 prodiit, observatur inter alia, quod hæc quarta sit editio opusculorum parænetico-paræneticorum hujus Autoris, inter Salisburgenses velut divinitus excitati, totque cives excitantis. Eodem spectat *Joseph Schaitbergers evangelisches Sendschreiben, nebst andern erbaulichen Tractatgen*, cum Præfatione historica *Philalthæ Evangelici*, Francof. 1732. Autor erat metallifossor Salisburgensis, qui de Pontificiis ad nostros transit, atque, ejectus e patria, suos hæc ad tribules scripsit, nec, quod innotuit, sine fructu. *M. J. F. von der Strass Memoria thavmasiandri Lutheri renovata*, sub Præsidio *J. C. Dannbaueri* Argentorati A. 1661 edita, dum percensetur, additur: Opusculum infrequens & ad amissum, quod scalptum caput & præros sapit digitos, sive orationem ejus spectes, sive *κατάστασις* & rerum delectum. Contra de *G. S. Treueri de Characterè animi D. M. Lutheri* Diss. quæ prodiit Helmstadii A. 1717, dicitur, quod præclare fuerit inchoata, sed non plane expedita. De *H. H. Peterson* Epistola ad *J. D. Butemeisterum*, Gættingæ A. 1722 edita, monetur, quod hæc sit egregium monumentum, unde appareat, quam parum in via literarum processerit Autor, qui non multo post, relicto apud Gættingenses Pastoris munere, cum universa familia ad Pontificios defecerit. Allegatur etiam *Historia de vita & actis D. Mart. Lutheri*, conscripta a *Phil. Melanchthone* & aliis, & in lucem data Wittebergæ A. 1552, quæ varia variorum sunt hypomnemata historica, ad Lutheri memoriam spectantia, *Melanchthonis* nempe, *Jons*, *Mich. Calii*, *Jo. Bugenbaggii*, &c. omnia lectu digna. De *J. J. Schmidii* Historico Biblico dicitur, quod opus magis idoneum fuisset, si Bibliotheca locupletiore Autor fuisset instructus, quales soleant esse in Pomerania infrequentiores. De *Jo. Botfacci* Prom-

pag. 52 seq.

54.

80.

84.

96.

163.

168.

- tuario allego-riarum notat, quod sit juvenile scriptum, sed ejus-
modi, ut ex eo multum utilitatis & ornamenti capere possit,
qui orationes sacras quasi stellulis illustrare ac distin-
guere gestiat, dummodo eodem sobrie, & verecunde, &
cum judicio, sciat uti. Ad *Martini Del-Rionis* Adagia sacra,
Lugduni A. 1614 typis exscripta, dicitur, quod sit opus eruditum,
arduum, nec cuivis, etiamsi se ruperit, expediendum; in quo
MCCC loca S. S. obscura explanentur ex indole linguæ
sanctæ & parallelismo locutionum similium, in Autoribus
sacris & profanis obviarum, iisque editis atque ineditis,
Quod adagiis V. T. adagia N. T. non addiderit, neque illis
ultimam manum imposuerit, fato est tribuendum, haud
ejus socordix. *Theodori Thummii* Tr. de Festis Judæorum &
Christianorum, editus Tubingæ A. 1634, dicitur opus affectum,
non confectum, quod tantum absit a perfectione, ut primæ li-
næ vix appareant. Ex C. S. *Georgii* Sopherim, qui liber pro-
diit Wittenbergæ A. 1724, patere creditur, quam *πρόσρμ* sine
Ebræorum vocabula, & quantæ sit molis, vel unico tan-
tum verbo exactam dare lucem, M. G. F. *Hagen* in libello de
pronuntiatione Ebræorum, Halæ A. 1731 emisso, dicitur super-
flua tam studiose persequi, ut jures, ex necessariis nihil resta-
re, ubi exercere queas industriam. Dum *Bunemannii* La-
stantius laudatur, notæ peregrinæ vocantur, ut, si dixeris,
hanc editionem reliquis omnibus palmam præripere, nihil
fortasse dixeris a veritate alienum. Editor appellatur in
conferendo contextu maxime industrius, in variis lectioni-
bus dijudicandis modestus, in eligendo cautus, in mutan-
do verecundus & timidus, atque earum formarum in-
suetus, quæ familiares solent esse Criticis. Ad *Joch. Opo-
rini* Erlauterte Lehre der Ebræer und Christen von guten und
basen Engeln, qui liber Hamburgi A. 1735, 8, editus est, varix
laudes ex merito adjunguntur, illiusque & historica & dog-
matica excellentia prædicatur. Neque minus cum judi-
ciis laudantur *Jo. Andrea Büttstett* Betrachtungen über die
Unempfindlichkeit des Glaubens; ut & *Car. Gotilob Hoffmanni*
de genuina lingua Græca modulatione sine accentibus Com-
menta-

mentatio, Lipsiæ A. 1733 excusa. Ubi quidem B. Autor addit, optandum esse, ut, quæ hodie apud eruditos quamplurimos in scriptione evilit accentuum Græcorum auctoritas, etiam in pronuntiatione vilesceret. Plane enim exploratum esse, eos ante *Aristophanis* Byzantii tempora, qui Seculo II ante C. N. floruit, usurpatos non fuisse, & Seculo demum VII post C. N. adhibitos a librariis. Plura ex doctrina de accentibus *παράδοξα* nasci, e. g. eandem syllabam & brevem esse & longam, modulationem linguæ Græcæ tolli, plura fieri in S. S. *δυσωρετα*, cujus rei in testimonium *Marc. XI, 13*, allegavit, ubi pro *ὄν* legi malit *ὄυ*, explicans: *denn bey diesem Feigenbaum wars Zeit, dass er hätte Feigen tragen sollen.* Vel ex istis speciminibus, & laudare novisse *Reimannum*, & vituperare, & judicare, parebit. Quod si quis adiderit, ipsum & errare potuisse; neque id nos omnino negamus, neque, cum sit mortuus, temere affirmamus.

JOANNIS VOGT CATALOGUS HISTORICO-criticus Librorum rariorum, jam curis tertiis recognitus, & copiosa accessione, & symbolis, & collatione Bibliophilorum per Germaniam doctissimo-rum, adauctus.

Hamburgi, sumtibus Christiani Heroldi, 1747, 8.

Alph. 2 plag. 2.

Prosperos ex merito habuit successus *Jo. Vogtii*, templi cathedralis, sive ad *D. Petri*, apud Bremenses Pastoris fidelissimi, ac Theologi senioris, hic ipse librorum rariorum index. Non laudes solum Autori, sed & imitationem aliorum studiumque supplendi, peperit. Solum *Danielem Gerdesium* nominamus, his nostris dictis ut constet fides. Sed testis quoque nominari poterit repetita isthæ editio, non omnino indigna, cujus & hic repetamus commemorationem. Præfixit iterum ac supplevit Autor *αξιωματικῶς* historica & critica de librorum raritate, postquam

Cccc 2 eadem

- eadem *Sam. Engel*, in Republica Helveto-Bernensi Bibliothecarius primarius & doctissimus, egregie cribrat, ac elegantissimis observationibus illustrata, in limine *Catalogi librorum in omni genere rarissimorum* velut instaurat; quæ & observationes & nova criteriâ hic leguntur. Multorum simul autoritatibus confirmatur, a libri raritate argumentum de illius præstantia minime petendum esse, atque allegantur *Clericus in Bibl. antic. & modern. T. VII pag. 3*, & in *Præf. Artis critica* ed. A. 1712, *Heumannus in Consp. rei publ. liter. Cap. VI §. 11*, & *Boytrage zur critischen Historie der Deutschen Sprache Tom. VII pag. 492*. Ipsa specimina promiscua secundum ordinem literarum, quo consignatus est index, adjungemus. Inter *Nic. Abrami*, in Academia Mussiponti sacrarum literarum interpretis, scripta non sine causa nominaverat singulatim *Gerdesus Epitomen rudimentorum lingua Hebraica, versibus Latinis breviter comprehensam. Apocalypsin referatam*, Elbingæ editam, refutatam esse, memoratur, a *Jo. Ge. Seldio & Jo. Henr. Ursino*, allegatis *Symbolis literariis*, Bremæ editis, *T. I pag. 584. Aristotelis* theologiam, seu mysticæ Ægyptiorum Philosophiæ Libros XIV, Romæ A. 1518 in 4 editos, forsitan nunquam exstitisse, putavit *E. S. Cyprianus* in *Dis. in illud Tertulliani: Hæreticorum patriarcha Philosophi*, pag. 12; contrarium autem docent & *Jo. Alb. Fabricii Biblioth. Græc. T. II pag. 162 seq.* & *Merckwürdigkeiten der Dresd. Biblioth. T. I pag. 238 seq.* Ad interpretationem sanctissimarum literarum Germanicam, Wittenbergæ A. 1526 editam, additur, quod sine dubio hæc omnium prima & rarissima sit editio, quæ existat in Bibliotheca *Frid. Chr. Lesseri*, Pastoris Nordhusani, cujus de eadem relatio inserta legitur *Tomo III der Hamburg. vermischten Biblioth. pag. 370 seq.* *Champ Fleury* auquel est contenu l'Art & Science de la deue & vraye Proportion de Lettres Attiques, qu'on dit autrement Lettres antiques, & vulgairément Lettres Romaines, proportionnées selon le corps & visage humain, liber Parisiis A. 1529 in 4 vulgatus, adjectam habet observationem, quod sit liber notatu maxime dignus, & inventu
- Pag. 2.
- 39 seq.
- 53 seq.
- 103.
- 190.

ventu rarissimus, copiose autem descriptus in *Mattairii Annal. typograph. T. II pag 551 seq.* & in *Notabilibus Bibliotheca Dresdenfis T. II pag. 62.* *Eman. Chrysolora Erotemata lingua Græca*, in compendium redacta a *Guarino Veronensi*, & cum vita ejusdem per *Ponticum Vironium Ferrariæ A. 1509*, edita, ipsa raritate esse rariora dicuntur, quod & probant *Magniana T. III pag. 38*, *Mattairii Annales T. II pag. 202 seq.* & *Bunemann* in *Catalogo libror. rariss. pag. 109*, ubi pretium viginti thalerorum huic libro constituitur. Repetite vero editiones indicantur in *Jo. Chr. Mylii Memorab. Biblioth. Jenens. pag. 219 seq.* Ita & se habet *Wolframs von Eschenbach Heldengedicht von Parzival und Tyturell, 1477*, in fol. quod antiquissimum & rarissimum Poeseos Germanicæ monumentum olim se in Bibliotheca Wittenbergenfi evoluisse, confirmat Autor. Exstat id etiam in Bibliotheca Paulina Lipsiensi, ut patet ex *Joach. Felleri Præf. ad Jo Gerbard geistlich Andachten, in Deutsche Verse gebracht von Tob. Richter, & Cel. Jo. Chr. Godschedii Progr. de rarioribus nonnullis Bibliotheca Pauline Codicibus.* *Mich. Meisneri Syntagma* jure pariter laudatur. Cujus cum hic contrahantur tituli, unde forsitan errorem sibi concipere possunt lectores, cumque, inter alios hujus generis, bis ad manus sit iste libellus; observare licebit, quod jam anno 1622 ineunte fuerit editus, & titulus, qui annum habet 1623, recens cum sequentibus paginis nonnullis adjectus. Docet id iisdem inclusa *Casp. Barthii* epistola, & ipse annus, tertio titulo additus. Primus habet: *Mich. Meisneri Syntagma super annotamentis Philologorum; interjecta Diatriba de stigmati, præscripta epistola Casp. Barthii & Josephi Scaligeri, impensis Zach. Schureri, typis Pfeilschmidii, anno Christiano 1623.* *Scaligeri* autem non est epistola, sed Diatriba de Critica ad V. Cl. P. *Scriverium*, ex museo *Joach. Morfii*. Alter titulus est antiquior: *Michaelis Meisneri Syntagma philologicum de annotamentis Criticorum, sive de notis sententiarum, cui adnatum Apopsasma.* Hoc novum habet titulum, Cccc 3 pagina

Pag. 197.

266.

451.

- paginarum indicium nihilo minus continuatis : *Michaelis Meisneri Apospasma philologicum de notarum signis, illustratum exemplis Græcis Catorum & versione Latina Corculorum. Hosii Variscorum, ex officina Pfeilschmidiana, anno MDCXXII. Ad Humfredi Prideaux Marmora Oxoniensia, ex Arundelianis, Seldenianis, aliisque, conflata, Londini A. 1677*
- Pag. 556. fol. allegatur, ut alias sæpe, præconium ex *Catalogo Historicorum Fresnoio-Mencken. pag. 11. Dum liber satiricus Hugonis a Frimberg, der Renner, Francof. A. 1749 fol. editus, memoratur, & abusus indicantur, quos taxat, varique Códices manu scripti adduntur, non immerito laudantur Morhofius de Lingua & Poesi Germanorum, Jo. Chr. Gottsched in Progr. de rarioribus nonnullis Bibliotheca Paulina Codicibus, Lips. 1746, pag. 10 seq. Jo. Lud. Hæckerus in Catal. Biblioth. Heilbronnensis pag. 71 seq. quibus forsitan adjungitur potest Cl. Oetterus, Conr. Erlang. in Comm. de Poetis quibusdam mediæ ævi Teutonicis, imprimis de Hugone*
577. *Trienbergo, Franco, ejusque Satyra, vulgo Renner dicta. Petri Jo. Resenii Edda antiqua, cum versione antiqua Stephani Olai, parochi in Islandia orientali, ejusque & Gudmundi Andreae Scholiis; & recentior Snorronis, cum versione Danica & Latina, a Magno Olai confecta, additis variis lectionibus & notis exegeticis, Hafniæ A. 1665, 4, dicitur liber inter externos rarissimus, de quo consuli possunt Jo. Mollerus in Isagoga ad Hist. Cimbr. P. II pag. 5 seq. M. Beronius in Disputationibus de Eddis Islandicis, Upsal. 1735, 4, atque imprimis Cel. Bruckerus in Hist. crit. philos. T. I pag. 326 seq. Ad Togræi, Poetæ Arabis doctissimi, Carmen Arabicum, una cum versione Latina & notis, praxin illius exhibentibus, opera Eduardi Pocockii, Oxon. 1661, 8, observatur, quod iste liber perrarus in Thesauro bibliothecali recensetur T. II pag. 67, quodque idem Poema, cum versione Latina Jac. Golii, ex ejusdem Codice manu scriptum, a Matth. Anebersen cum Præfatione ac Notis Traj. ad Rh. A. 1707, 8, editum, quinque solum exemplaribus exceptis, perierit; quem in finem allegantur Act. Er. Supplem.*
680. *T. IV*

T. IV pag. 156. Ubi demum *Wassenbergii Florum* commemoratum videmus, dubitare nos, fatemur, utrum sit *Elzevirianam* inter atque Francofurtanam editionem, quæ nobis ad manus est, differentia, nec ne, quando & paginae omnino consentiunt, & literæ cum ejus temporis Belgicis conveniunt, & parum verosimile videtur, librum, eodem anno ter editum, adeo deinceps rarum esse factum. Quæ enim Cel. Editori ad manus est Dantisci impressa, duplicem ac diversum titulum, nec minus paginas 718, habens, cum nostra saltem paginas 706, forsitan ob figuras, contextui impressas, tertia dicenda est. Nostra solum æri incisum titulum habet: *Der Erneuerder Teutsche Florus Wassenbergs mit Animadversionen, Additionen, und Correctionen, deren in vorigen eingeruckten, ungleichen Historien verbessert, der Wahrheit restituirt, und bis Anno 1647 continuirt, Franckfurt, bey Authori Hummen.*

C. VELLEJI PATERCULI QUÆ SUPERSUNT EX HISTORIA Romana Voluminibus duobus. Cum integris Scholiis, Notis, variis lectionibus, & animadversionibus doctorum. Curante PETRO BURMANNO. Editio secunda, auctior & emendatior.

Lugduni Batavorum, apud Samuelem Luchtmannum, 1744, 8 maj.

Alph. 2 plag. II.

Magna est in utramque partem de *Vellejo* literatorum disceptatio. Alii & stilum ejus & autoritatem in locum evehunt amplissimum; alii & illum deprimunt, & humillimæ adulationis accusant Autorem. Ut ubique inter excessum ac defectum in medio consistit virtus; sic optimum esse arbitramur, non quidem auri seculi, at in argenteo principem tamen aliquem, scriptorem nostrum venerari; adulationem autem agnoscere quidem, sed, prout tunc erant tempora, excusare potius, quam damnare. Hac ratione verum *Vellejo* pretium statuere, quæque in ipso evolvendo cautiones sint adhibendæ, facili negotio discemus. In ordinem ipsum includet stili cultor; accuratius omnia expendet secundum verisimilitudinis regulas Historicus; uterque tamen non sine singulari fructu evolvit. Inde & nos, neque repetitam illam editionem, cramben
alioqui

alioqui bis coctam nauseantes, commemoratione nostra indignam judicamus. Differt eadem ab antecedentibus & emendatione, & novarum quarundam annotationum adjectione. Notæ recentiores vel breve locorum, in quibus de *Velleji*, quibus subjiciuntur, verbis late disputatur, indicium continent; vel ex notis, a nupero Editore, jam defuncto, ad famam vero quod attinet, immortalis, margini adjectis, & a Clarissimo ipsius filio *Casparo Burmanno*, cum Bibliopola communicatis, sunt descriptæ. Non ita easdem, quamvis per paucas ac perbreves, comparatas esse existimamus, ut aliquid inde hic excerpere aut liceat, aut deceat: attamen, quo vel non nihil dixisse videamur, eorum in gratiam, quibus antecedens editio non ad manus est, ordinem operis uno, quod ajunt, verbo indicabimus. Ante *Velleji* contextum inveniuntur breve *Luchsmani* monitum, dedicatio de anno 1729, *P. Burmanni* Præfatio, elogia & judicium de *Vellejo*. Ipsi contextui subjiciuntur animadversiones, de quibus, ut & variis *Velleji* editionibus, in Præfatione *Burmanniana* notitia quædam suppeditatur, ipsius *Burmanni*, *Schegkii*, *Lipsii*, *Cellarii*, *Aufonii*, *Popmæ*, *Hudsonii*, *Vossii*, *Gruteri*, *Manutii*, *Bæcleri*, *Acidalii*, *Puteani*, *Rbenani*, *Burcrii*, *Heinsii*, *Boxhornii*, atque aliorum. Agmen denique claudunt *Andrea Schotti* in *Vellejuni Pæterculum* & *Joh. Fronsiuum* de *Colonis* notæ, *Annales Vellejani*, seu *vita Velleji Pæterculi* pro temporum ordine disposita ab *Henr. Dodavello*; dedicatio *B. Rbenani*, qua *Friderico*, Principi Saxonum Electori, editionem suam consecravit, *vita Velleji*, Autore *Rbenano*, *Burcrii* Præfatio, *Lipsii* dedicatio, *Velleji* *vita* & Præfatio, *Bæcleri* Præfatio duplex, *Nic. Heinsii* dedicatio ac Præfatio, excerpta ex opere *Gerh. Jo. Vossii* de *Velleji* *vita* & scriptis, quibus cur, quæ *Cel. Jo. Alb. Fabricius* in *Bibl. Lar.* scripsit, non sint adjecta, ignoramus. Sed, ut in variis istis scriptis atque annotationibus præfixis, insertis, subjunctis, ad rævum quædam inculcantur ac repetuntur, quædam omnino propositum non tangere videntur, ubi tamen in magis utilibus nonnunquam destituimur; ita maximam sane laudem & gratiam meretur index rerum ac verborum, tam accuratus, quam copiosus, cui & notabiles potissimum animadversiones haud raro immixtas habemus. In notis quoque *Vellejanas* index adest nequaquam contemnendus. Postremo neque typographia *Dammeana* quidquam vel nitoris, vel operæ, desiderari passa fuit. Hinc, cum non nisi communia vitia, singulares autem virtutes, isthæc habeat, una cum antecedenti, editio, insigne utriusque esse pretium statuendum, facile patebit.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Octobris Anno MDCCXLIX.

LITURGIA ROMANA VETUS, TRIA SACRAMENTARIA complectens, Leonianum scilicet, Gelasianum, & antiquum Gregorianum, edente LUDOVICO ANTONIO MURATORIO, Serenissimi Ducis Mutinæ Bibliothecæ Præfecto, ad confirmandam præ ceteris Catholicæ ecclesiæ de eucharistia doctrinam. Accedunt Missale Gothicum, Missale Francorum, duo Gallicana, & duo omnium vetustissimi Romanæ ecclesiæ libri rituales.

Tomi II.

Venetis, typis Jo. Baptistæ Pasqualis, 1748, fol.

Alph. 9 plag. 21.

Exhaustum quidem, quod pertractandum sibi sumserat CL. Autor, argumentum videbatur, quippe ab antiquioribus non solum, sed recentioribus etiam, scriptoribus diligentissime occupatum, quos inter posteriores celeberrima Cardinalis Thomasi & Jo. Mabillonii nomina eminent, itemque Bonæ Cardinalis, qui primas fere inter eos partes tenet. Nec libri desunt, ritus Missæ, in ecclesia Romana usitatos, curate explicantes, inter quos, si a Benedicti XIV, sanctissimi Pontificis, liturgicis operibus recesseris, Renaudotii, Martenii, Brunii, & Blanchinii, monumenta ecclesi-

D d d d

ecclesiastica quam maximæ sunt autoritatis. Multiplices tamen causæ Nostrum excitabant, ut, antiquitatis ecclesiasticæ amplificandæ, & Romano-Catholicæ circa Missam doctrinæ aliquantum confirmandæ causa, præsentem in se susciperet laborem, ubi hunc sibi præcipue scopum præfixit, ut, ope vetustissimæ Romanæ Liturgiæ, doctrinam de Missa in ecclesia Dei stabilem semper & nunquam variatam floruisse, ostenderet. *Tomus prior* in limine ponit *Dissertationes* Autoris de rebus liturgicis, quæ *quatuor & viginti* absolvuntur *Capitibus*, quorum *primum de origine sacra Liturgiæ* agit, ejus scilicet, quæ ritus Missæ, aliorumque Sacramentorum, complectitur, de qua nulla plane est dubitatio, quin jam Apostolis viventibus fuerit, varias exhibens precum formulas, in obeundo Altaris sacrificio adhiberi solitas. Oborto huc quasi collo rapit Autor *Act. Apost. II, 42, & 1 Tim. II, 1, & ex Justino Martyre, Tertulliano, Cyrillo Hierosolymitano*, pro more consueto, testimonia quædam adducit, Missæ sacrificium incruentum probantia, quæ quidem nobis, in re proposita, minus evidentia videntur. Pluribus inde disputatur contra doctissimum *Petrum le Brun*, ante quintum ecclesiæ Seculum nullam ex Liturgiis, five Græcis, five Latinis, scriptò fuisse commendatam, asserentem, atque negantem, per quatuor, aut quinque, Ecclesiæ Secula Symbolum Apostolorum a quodam exaratum fuisse, sed memoriæ tantum traditum. *Caput secundum de Romanæ ecclesiæ liturgia* agit, quæ qualis fuerit, quatuor primis Ecclesiæ Seculis, in sacrificio ineffabili, frustra quæritur. *Imocentii I* vero temporibus, ut nulla Missæ diversitas in Ordinibus & Consecrationibus appareret, & instituta Apostolica integra servarentur, scripto opus fuit libro liturgico. Quæ itaque tunc temporis in usu erant, ab Apostolis descendisse credebantur, ita scilicet, ut, quicquid ad substantiam Sacramentorum pertinet, aut in quo præcipua vis ineffabilis sacrificii sita est, id ab Apostolorum ævo ad nostra usque tempora semper in ecclesia universa observatum fuisse, statuendum sit.

Nec

Nec ulla unquam in eo dissidia fuerunt inter Latinos & Græcos, aliosque Orientis, fideles, &, licet nunc cernamus, inter Romanæ ecclesiæ & Græcorum Missam non leve discrimen intercedere, in substantialibus tamen tam Romana, quam reliquæ Christiani orbis ecclesiæ, concordēs permansere semper, nec variationem, ita monente Autore, subierunt. Cum vero priorum Seculorum Liturgiam ostendere non detur, antiquiora saltem illius monumenta & exemplaria prodere juvat, ex quibus *Sacramentarium Leonianum*, de quo in *Capite tertio* Autor differere instituit, primo hic loco nominatur. Editum hoc est nuper a *Blanchinio*, primum opinante, a *S. Leone* Papa I hoc fuisse confectum. Res tamen omnis conjecturis nititur, quibus si ex sententia Autoris nostri fidendum sit, ad *Sancti Felicis III* tempora referendum omnino *Sacramentarium* istud videtur, ex quo sane præstantissimo *Sacramentario* multiplex eruditionis ecclesiasticæ seges colligi potest, antiquissimo scilicet rei liturgicæ specimine. Patet antiquitatis illius ratio, uti ex aliis rebus circumstantibus, sic etiam ex festis, in eo, aliisque *Sacramentariis* Romanæ ecclesiæ, occurrentibus. Nullius Confessoris solennitas ibi visitur, nisi *Silvestri* Papæ, cujus tamen nomen vel ipso Seculo Christi quarto additum videtur. Nulla ibi mentio fit inventionis & exaltationis sanctæ crucis; nulla assumptionis, aut nativitatis, Deiparæ, &, quod præcipue meminisse juvat, index festorum, hic descriptorum, cum *Bucheriano* convenit Calendario, circa medium Seculum quartum, ut putatur, exarato. Utrumque una cum *Gelasiano* & antiquo *Gregoriano* oculis subjicitur lectorum, ut, qua conveniant, quæve discrepent parte, facile invenire liceat. In *Capite quinto* de *Sacramentario Gelasiano* differitur, de quo antiqua monumenta nihil habent, nisi *Gelasium I* Pontificem anno Christi circiter 495 confecisse *Sacramentorum Præfationes & Orationes* cauto sermone. Inficias tamen ire nemo poterit, post *Gelasium* additamenta fuisse facta, quod quidem non obstat, quo minus Autor

D d d 2

illius

- Fig. 54. illius dicendus sit *S. Gelafus*. Hinc acriter pugnat contra *Jacobum Basnagium* & *Christophorum Matthæum Pfaffium*, antiquitatem hujus operis *Gelafiani* impugnantem, atque ad Seculum decimum referentes. De *Sacramentario Gregoriano Caput quartum* monet, a *S. Gregorio Magno* coarctatum fuisse *Sacramentarium Gelafianum*, atque in eum redactum ordinem, qui deinceps in Romana ecclesia ad nostros usque dies observatus est, additamentis tamen non paucis, sed levibus identidem, factis, quibus quidem nihil subtractum fuit substantiæ *Gregoriana* factus. An Codex aliquis superfit, purum ac genuinum *Gregoriana* *Sacramentarii* textum exhibens, recte dubitat Autor, & editiones ejus, ac prærogativas singularum, recenset, additisque rebus criticis, circa textum versantibus,
78. statuit tandem, nec in Codice Vaticano, nec in Othoboniano, genuinum exhiberi *Sacramentarium*, quale e *S. Gregorii* manibus prodiit. *Caput septimum* disquirat, in quonam olim sita fuerit *varietas utentium Liturgia Romana*, ubi in universum tenendum esse, obiter præcipit, post Concilium Tridentinum *Liturgiam omnium Catholicarum in Occidente ecclesiarum stabilem consecutam fuisse unionem*, excepta *Ambrosiana* ecclesia, diversitatemque illius a Romana, in incruento sacrificio, potissimum respicere *Orationes, sive Collectas, & alias Epistolarum sacrarum atque Evangeliorum Lectiones, & complurium Præfationum usum*. In angulo pariter *Toletanæ civitatis* locus relinquitur *Mozarabica* vetustæ *Liturgiæ*. Antiquis etiam temporibus non mediocris *varietas in Missalibus ecclesiasticis* deprehendebatur, quæ vero substantiæ mysterii, atque essentialibus præcipuisque ritibus *Missæ*, nihil officiebat,
86. quod alii jam docuerunt viri doctissimi, & a Nostro specimenibus quibusdam probatur. Enarrantur dein ritus quotidianæ *Missæ*, ex Codice *Mutinensis ecclesiæ*, ante annos sexcentos scripto, sumti, ut lectores exemplum habeant eorum, quæ barbaricis temporibus in sacris fuerint usitata. *Octavum Caput* explicat, quid *Romanæ ecclesiæ*

sive adversarii adversus Missam & Eucharistiam moliti sint. Docet hic Autor doctissimus, veteres Liturgias has, præter reliquas, habuisse prærogativas, quod dogmatum larga congeries in iis deprehendatur, ubi ex tot orationibus, ritibus, & cerimoniis, dignosci facile queat, quid a tot Sæculis ecclesia orthodoxa de Unitate ac Trinitate Dei, de divinitate, incarnatione Christi, reliquisque fidei partibus, senserit. Nam, quæ ibi dogmata occurrunt, non unius privati doctoris sententiæ sunt, sed universæ illius ecclesiæ, quæ iisdem liturgiis utebatur. Idem est tenendum de Sacramentariis, in quibus Catholica de Sacramentis continetur doctrina. Contra hanc *Binghamus*, Britannus, insurgens, & potiora Catholicorum dogmata aut dissimulans, aut damnans, cum reliquis Protestantibus, oppugnatur, in rebus scilicet notissimis, maximeque controversis inter diversos fidei socios, de reali corporis & sanguinis Christi in Eucharistia præsentia, de transubstantiatione, & reliquis, huc facientibus, quæ omittere juvat, ne cramben, vel centies recoctam, apponamus. Pressius insistit vestigiis propositi a se argumenti Autor, & *Capite nono* dicere aggreditur, *quid veteres Romana Ecclesia Liturgia de Eucharistia tradant*. Docet hic primo, differre mores Romanos a Græcis, post recitationem verborum institutionis Spiritum S. invocantibus, ut illabens in dona efficiat corpus & sanguinem Christi. Verum enim vero a nonnullis Catholicis gravissimis rationibus fuit ostensum, nequaquam tolerandos esse Græcos, nisi palam fateantur, ex unis Domini verbis integram sequi transubstantiationem. De ipsa tamen præsentia reali in Eucharistia, deque mutatione, seu transubstantiatione, nulla unquam inter Occidentis & Orientis ecclesias discordia & concertatio fuit. Probat deinde ex Liturgia, sacerdotes petere, ut sacra dona fiant corpus & sanguis Domini non fictæ, nec metaphoricæ, sed realiter, ita, ut convertantur in corpus & sanguinem. Petitio enim nititur omnipotentia Dei, cui id possibile est, & exemplo Christi, qui idem in Cæna præstitit.

Pag. 107.

119.

120.

121.

123.

- tur hinc, & fabulis accensetur, *Paschasium Ratbertum* primum fuisse, qui realitatem corporis & sanguinis Christi in Eucharistiam, ut plurimi statuunt, intulerit. Dicitur hoc omne commentum ex eo confirmandum facile, quod consensum omnium ecclesiarum pro sua sententia adduxerit *Ratbertus*, neque sit inventus, qui huic assensionem contradixerit. Sic Romana etiam Liturgia, ante *Paschasii* certo tempora usitata, sacrorum donorum mutationem, & realem presentiam rerum invisibilium, infert, dum
- Pag. 125. sensus literalis *Fiat corpus* eo proxime valeat. Huc referuntur verba ex Sacramentario *Gelasiano* atque *Missali Francorum*, ubi ad ordinationem Presbyterorum imploratur Deus: *ut purum & immaculatum ministerii tui donum custodiant; & per obsequium plebis tue, corpus & sanguinem filii tui*
127. *immaculata benedictione transforment.* Idem fit in reliquis, ad ritus ecclesie Romanae spectantibus, libris. *Caput decimum consensum Ambrosiana ecclesie cum Romana* in doctrina de Eucharistia urget, siquidem ex Canone antiquo
130. *Missae Ambrosianae* in Cena Domini consistit, conversionem atque immutationem, sive, ut nunc loquuntur Romanae ecclesie affecte, transubstantiationem, panis & vini in Eucharistia, fuisse in ecclesia Mediolanensi creditam, quae
141. ex *Missali* etiam Gothico, Francico, & Gallicano vetere, in *Capite undecimo* ab Autore pari diligentia, ut priora, descripta fuit. Neque alia fuit doctrina *Mozarabica* Liturgiae, qua per tot Secula usae fuerunt Hispaniarum ecclesiae. *Caput duodecesimum de Orientalium ecclesiarum Liturgiis* cum Romana consonis agit, ubi iterum iterumque contra *Binghamum* acerbè disputatur.
149. Inter ea ita argumentatur Noster: *Si in Eucharistia realiter adest, & sumitur corpus Christi, necessario sequitur, conversum fuisse in illud panem.* Sed unusquisque facile videt, consequentiam illam necessariam non esse, dum conjunctim cum pane & realiter cum eo sine transubstantiatione adesse potest, & vere ita adest, quod vel sensus, gustus scilicet, olfactus, & visus, abunde docent. Testimonia
- nia

nia ex <i>Theodoreto</i> , <i>Ephraem Antiocheno</i> , aliisque, adducta,	Pag. 150.
non necessariam involvunt panis immutationem, ut saepe	156.
multumque hac de re inter Protestantas & Romanæ eccle-	
siæ locios disceptatum fuit. In <i>sequentibus duobus Capitibus</i>	159.
idem transubstantiationis dogma ex <i>Liturgiis orientali-</i>	
<i>um Christianorum</i> , sive Græcorum, sive Syrorum, itemque	170.
ex <i>Liturgiis Ægyptiis</i> , confirmatur, quibus <i>Habassinorum</i> ,	
sive <i>Æthiopum</i> , additur consensus, & nonnulla contra	176.
<i>Jobum Ludolphum</i> hac de re monentur. <i>Caput decimum</i>	
<i>quintum</i> totum contra <i>Samuelem Basnagium</i> est directum, in	180.
quo dogmata ejus, adversus transubstantiationem propo-	
sita, ab Autore refutata leguntur. Ex his Autor ad eam	193.
decidendam prolabitur quæstionem, an Sacrificium in sacra	
Missâ verum ex vetustissimis ecclesiarum Occidentalium Li-	
turgiis confirmari possit, quod agere instituit in <i>Capite de-</i>	
<i>simo sexto</i> , cujus initia contra <i>Lutherum</i> tam dura sunt,	
ut <i>Muratorium</i> , hoc est, Virum humanitatis nomine du-	
dum omnibus laudatum, vix agnoscas, cum scribit, <i>Lutherum,</i>	
<i>a diabolo edoctum</i> , <i>Sacrificium e sacra Missâ abrogasse. Ca-</i>	202.
<i>put decimum septimum</i> consensum <i>orientalium ecclesiarum de</i>	
<i>vero Sacrificio in Missâ</i> urget, cui in <i>Capite sequenti</i> confir-	211.
matio ex priorum Seculorum Liturgiis, a Patribus propo-	214.
sitis, additur. Ibidem in <i>Lutherum</i> impie Autor invehitur, so-	227.
lam N. T. autoritatem, non Patrum, scripta, hac in cau-	
sa, & recte quidem, sequi volentem. Per <i>Caput decimum</i>	
<i>nonum adoratio Eucharistiæ</i> ex Liturgiis & Patrum testi-	
moniiis confirmata proponitur, & contra novitatem, ritui	236.
huic objectam, disputatur, quibus omnibus in <i>Capite vi-</i>	
<i>gesimo</i> alii insuper ritus, in controversiam venientes, ad-	
duntur vindicati. Pertinet huc <i>Confessio generalis</i> peccato-	246.
rum suorum, ac populi adstantis, a Sacerdote ad altare	248.
adscendente facta, & quæ sunt huic consinia, in hoc & <i>se-</i>	
<i>quenti Capite</i> proposita, atque contra Protestantas vindica-	
ta, quatenus ex Missæ Romanæ ritibus id fieri potuit. In	256.
<i>Capite vigesimo secundo de invocatione & commemoratione</i>	
<i>Sanctorum</i> in Liturgia, a Protestantibus improbata atque	
damnata, agitur, ita, ut antiquus in Ecclesia Dei, omni-	
umque	

- umque Liturgiæ consensu urgeatur, qui, recte coli Sanctos, ad cœlestem patriam translatos, docet, ut in eis honoretur & glorificetur Deus, per cujus gratiam & dona sanctam illi duxere vitam, aut pro Christo tormenta ac mortem sustinere, dignique cœlesti beatitudine sunt facti. *Caput vigesimum tertium de asservato post sancta mysteria corpore Christi, & de heterodoxis, abutentibus in hanc rem Hesychii Hierasohymitani verbis, exponit, contra Binghamium aliosque acriter disputante Autore, qui in sequenti, eodemque ultimo, Capite de reverentia corpori Christi post sacrificium asservato, præstira, ejusque corporis publica expositione & circumgestatione in sacris supplicationibus, nonnulla addit, & contra adversarios ecclesiæ suæ antiquitatem hujus ritus propugnare studet. Postea sequitur Sacramentarium Leonianum, sive Liber Sacramentorum Romanæ Ecclesiæ, a Sancto Leone Papa I, ut videtur, confectus, ex Codice, ante mille annos conscripto, qui existat in Bibliotheca Capituli Veronensis, typis hic expressus, atque ad finem usque prioris Tomi, cum Sacramentario Gelasiano, ex editione Cardinalis Thomasi descripto, excurrentis.*
257. Pag. 257.
- 270.
- 280.
- 293.
- 483.

Tomum secundum Liturgici hujus Operis conficit impressum *Sacramentarium Gregorianum*, sive Sacramentorum ordo, a S. Gregorio I Papa compositus, ex Codice Vaticanæ Bibliothecæ, ante nongentos annos exarato; quem excipit *Missale Gothicum, Francorum, & Gallicanum vetus*, singula nongentis annis vetustiora, cura & studio Josephi Maria Thomasi olim evulgata, & typis hic exposita. Agmen denique claudunt *antiqui duo libri rituales* sanctæ Romanæ ecclesiæ, a Mabillonio jam olim editi. Ceterum notamus, specimina quædam characterum, æri incisa, huic Operi ad conciliandam majorem dignitatem esse adjecta.

S. S. PATRUM APOSTOLORUM, BARNABÆ, HERMÆ, CLEMENTIS, IGNATII, Opera genuina, una cum IGNATII & POLYCARPI Martyriis, Versionibus

nibus antiquis ac recentioribus, variantibus lectionibus, selectisque variorum notis, illustrata. Accesserunt S. IGNATII Epistola, tum interpolata, tum suppositiæ, cura RICHARDI RUSSELL, A. M.

Volumina II.

Londini, apud Guil. Russel, 1746, 8 maj.

Vol. I Alph. i plag. 18, Vol. II Alph. i plag. 20 ½

Patrum primævorum scripta insignem afferre futuro Theologo utilitatem, nemo facile in dubium vocare potest; cum ex illis appareat, quæ doctrina proximis ab internuntiorum Christi temporibus obtinuerit, & quibus ritibus atque ceremoniis primi Christiani in cultu sacro obsecundaverint. Quod cum probe intelligeret Cl. Editor, quo commodis illorum consuleret, qui eximium illud, simul tamen pretiosum, Opus *Cotelarianum* sibi comparare non possunt, constituit, primorum doctorum Christianorum scripta, amplioribus annotationibus in arctum compulsis, & spuris nonnullis, quæ *Cotelarius* exhibet, plane omissis, de novo publicare. Est enim in illa sententia, quæ etiam probanda omnino, in lectione Patrum inde ab antiquissimis initium esse faciendum, scriptorum puriorum autem, si etiam ætatem genuinorum attingant, lectionem semper esse postponendam. Inde recenset Codices MStos & editiones Scriptorum, qui in præsentî fascæ exhibentur. *Barnaba* Epistolam cum notis *Hugonis Menardi*, Monachi Congregationis S. *Mauri*, e Cod. MSto primus omnium dedit *Lucas Dacheri* A. 1646, 4. Quam editionem, quoniam ex uno dimanavit Codice, inemendatissimam pronuntiat *J. Vossius*, qui novam ad trium Codicum fidem publicavit Amstelodami A. 1646, 4, quam aliz sunt secutæ. In hac Collectione exhibet illam, quæ reperitur in ultima editione *Cotelariana*, cum interpretatione antiqua Latina, itempque *Cotelarii*,

Eccc

tolerii, notis *Menardi*, *Vossii*, & *Cotelerii*, contractis, interspersis brevioribus *Felli*, *Bernardi*, *Wakii*, *Davisi*, & *Clerici*. *Hermæ* Pastor hic pariter comparet, qualis conspicitur in ultima *Coteleriana* editione, textus scilicet Latinus, & quæ illius Græca supersunt, additis selectis notis *Cotelerii*, *Felli*, *Clerici*, pariterque variantibus lectionibus, adjectis paucis annotationibus *Wakii*, nunc primum prolatis. *Clementis* Epistolas plures dederunt, quorum editiones ordine enarrantur. Has repetiit Noster, secutus superiores editiones, easque emendatiores, *Cotelerianam* maxime postremam. Textui Græco prioris Epistolæ; cum variantibus lectionibus a sinistra collocato, ex adversa parte respondet versio *Coteleriana*, subjicitur minore forma utriusque *Juniana*, à Cl. *Fello* recensita, cum *Wottonianis* variationibus, in margine positis. Subjiciuntur doctorum virorum annotationes, partim contractæ, partim integræ. Hæc insunt *Volumini primo*. In altero occurrunt *Ignatii* Epistolæ genuinæ Græcæ, quæ eodem hic ordine disponuntur, quo in Codice Mediceo Latinæ, uti in duobus MStis veteris interpretis *Usseriani*. Textus Græcus, ex superioribus editionibus emendatus, una cum lectionibus variantibus, in sinistris paginis est exscriptus, cui in dextris interpres verus ubique respondet, *Cotelerii* versione utriusque subjecta, in cujus locum in Epistola ad *Romanos* versio *Clerici* substituitur, inferius positis notis *Usserii*, *Vossii*, *Cotelerii*, & *Clerici*, quibus *Pearsonii* *Smithii*que annotationes, hic primum comparantes, adduntur. *S. Polycarpi* Epistola secundum ultimam *Cotelerianam* est descripta, additis Scholiis & annotationibus *Thomæ Smithii*, in *Coteleriana* a *Clerico* prætermisissis. Excipit hæc *S. Ignatii* Martyrium, locupletius multo, ut Editor loquitur, emendatius, ac dilucidius, cum *Th. Smithii* Præfatione, versione antiqua, Græcis obverse collocata, & *Clerici* interpretatione. Versioni priori *variantes* Codicum *Ca-jensis* & *Cottoniani* lectiones notatu digniores, posteriori præcipuè in *Ruinarti* interpretatione *variationes*, in margine apponuntur, subjunctis omnibus annotationibus *Usserii*

ferii, Cotelarii, Smithii, Clerici, adjecta *Pearsonii* Diff. de anno, quo *S. Ignatius* ad bestias erat condemnatus. Sequitur *S. Polycarpi* Martyrium, cum antiqua Latina versione, nova *Cotelarii*, una cum selectis notis. *Junii, Ufferii, Cotelarii, & Smithii*. Tum leguntur *Ignatii* Epistolæ longiores, tum spuria, tum interpolatæ, cum variantibus lectionibus, veterè vulgato interprete, item *Cotelarii* versione, ejusdemque, ut & *Ufferii*, annotationibus subjectis. Habet igitur hæc editio quædam sibi priva, quæ in alia editione, saltem *Cotelariana*, non reperiuntur. Et hæc quidem insunt in *Volumine I: Jo. Bear* Oratio de primævorum Patrum autoritate, *J. E. Grabii* Præfatio de *S. Clementis* Romani scriptis, *Patricii Junii* interpretatio *Epistolæ ad Corinthios prioris*, a *Cl. Felle* recensita, *Wakii, Grabii, Millii, Wottonique*, annotationes; in *Volumine II: S. Chrysostomi* in *S. Ignatium* Homilia, recentiorum judicia de *S. Ignatii* Epistolis, *Tb. Smithii* Præfatio in Acta Martyrii *S. Ignatii, Pearsonii* Diff. superius memorata, versio antiqua Epistolæ circularis de *S. Polycarpi* martyrio, *Pearsonii, Smithii*que, annotationes.

Hæc etsi ad notitiam utilissimi hujus Operis sufficere possent; quædam tamen Lectorum causa momenta ex illis excerpemus. *Jo. Bear* in Oratione, paulo ante memorata, explicandum sibi sumsit locum *2 Tim. II, 2*, probans, Apostolos, horumque successores, in constituendis ecclesiarum doctoribus circumspectos fuisse admodum. Hos, affirmat, præcellere reliquis potuisse, quoniam Spiritus S. donis fuerint exornati, adhæc Apostolorum scripta *αὐτόγραφα* in potestate sua habuerint, ad quæ in dubiis casibus recurrere potuerint, sciverint denique explicationes Apostolorum doctrinæ Christianæ, disciplinam, ordinem. Quæ cum ex primorum Patrum scriptis haberi queant, illa negligenda non esse, contendit. Mirari subit, quare tam brevis sit doctissimus Editor circa verba *Barnabæ pag. 12*, quibus de Apostolis pronuntiat fuisse ipsos *ὑπὲρ πάντων ἀνομιῶν ἀνομιώτερος*, ad quæ tamen pluribus commentantur *Menardus & Cotelarius*. Num verbis illis respiciatur ad id, quod *Paulus* de se fate-

Esse 2

tur

tur *Tim. I, 12, 15*, vel ad confessionem *Petri Luc. V, 8*, dici non potest, in hoc se *Petrus* peccatorem profiteretur, in illo *Paulus* dicit, se gravioribus peccatis obstrinxisse: & si quidem id etiam de *Petro* & *Paulo* valeret, inde tamen effici non posset, Apostolos omnes omnium peccatorum gravissimos fuisse. Quare verba non ita sensu rigido sunt accipienda, quemadmodum alia in hac Epistola interpretatione mitiori sunt temperanda. Voluit per hyperbolem Apostolos tanquam peccatores gravissimos repræsentare, quo spem faceret illis, qui gravius reliquis deliquerint, fore, ut per gratiam Christi peccatorum suorum veniam impetrarent, quæ Apostolis cum tantorum donorum gratiæ communicatione obtigerit, qui tamen ante conversionem suam gravioribus sese peccatis commacularint. Hunc sensum verbis dandum esse, ex illis liquet, quæ statim subjicit: "να δεῖξῃ, ὅτι ἐκ ἡλθε καλέσαι δικαίως, ἀλλὰ ἀμαρτωλῶς εἰς μετάνοιαν. Interim videntur hæc verba occasionem dedisse *Celfo*, Apostolos tanquam perditissimos ac flagitiosissimos traducendi, prouti *Origenes* adversus *Celsium* Lib. I Cap. XIII §. 2 vers. *Moshem*. p. 135 notavit. Mysterium duorum hircorum in die expiationum solennī explanat *Barnabas* pag. 26, ac de iis, quæ affert, iudicium hoc fert *Eruditiss. Fellus*: Tam exactam legis Mosaicae & rituum Judaeorum cognitionem sapiunt, scriptoremque non modo *Israhelitam*, sed etiam *Levitam*, qualis erat *Barnabas*, fuisse, demonstrant. Nobis aliud longe videtur, & res ipsa loquitur, personatum illum *Barnabam* ita rationes subducere, ut appareat, ipsum multa loqui contra legem & traditiones πατροπαραδωτας, quæ vero his convenientia loquitur, illa tanquam lege quadam divinitus profecta, & literis perscripta, profert, hoc sine, ut sensum typicum eo majori fiducia illis superstruere potuerit. De hircō, hoc die offerendo, ita loquitur: τί ἐν λέγει ἐν τῷ προφήτῃ; καὶ φησὶ ἔγραψαν ἐκ τῆ πράξε, τῆ προσφερομένης τῆ νηστεία ὑπὲρ πασῶν ἀμαρτιῶν. Verba hæc nullibi in lege *Mosis* occurrunt. *Menardus* quidem & *Fellus* accipiunt de hircō, qui secundum *Num. XXIX, 18*, coll. *Josepho A. J. Lib. III Cap.*

10 in die expiationum offerendus erat, de cujus tamen comestione nihil præcipitur. Quod ad comestionem attinet, provocat *Fellus ad Maimonidem de Sacrif. jug. Cap. X §. 1: Porro hircus* (addebatur quotidianis sacrificiis), *qui mactabatur in hostiam pro peccato: is comedebatur vesperi.* Ita igitur conciliat *Barnabam* cum lege hac, *sacerdotem hunc dicit causa de sacrificio hirci oblato extrinsecus inter vespervas, populo jejunante, comedisse.* Sed vero nollemus, verba hæc tanto excidisse *Viro.* *Hircus*, de quo loquitur *Barnabas*, est procul omni dubio is, qui mactabatur pro peccatis totius populi; dicit enim τὸ προσφερομένη τῇ νηθείᾳ ὑπὲρ πάντων ἀμαρτιῶν. Sed vero is totus comburebatur extra castra, adeo ut illius nil quidquam in ullius emolumentum cederet, *Lev. XVI, 27.* *Hircus* autem, de quo sermo est *Num. XXIX, 11*, fuit ex sacrificiis additiis; contradistinguitur enim sacrificio piaculari, ex hirco apparando. Sed dicat jam aliquis: caro victimarum piacularium cedebat sacerdoti offerenti, poterat in epulas apparare. Verum est, sed hoc die debebant justum tempus observare, & verba illa *inter vespervas* latiore sensum admittere possunt. Ad quod populus universus lege divina erat obstrictus, ad id etiam Pontificem maximum obligatum fuisse, nemo inficias ire potest. Legem perscriptam habemus *Lev. XV, 29, 31.* Idem docet *Josephus: δεκάτη δὲ τῆ αὐτῆς μὲν κατὰ σελήνην διανησθύνονται ἕως ἑσπέρας, A. J. Lib. III Cap. X §. 3,* pariterque doctores Mischnici יום הכפורים סוּר בַּמְכִילָה ובשרה, *die expiationum quidquam comedere, aut bibere, est prohibitum, Joma Cap. I §. 1, &* qui exiguum modo quantitatem cibi & potus assumebat, is reus habebatur. Atque hoc jejunium ad vesperam usque durabat, qua ingruente, sacris omnibus finitis, cum amicis epulabatur sacerdos maximus. Quæ igitur *Maimonides* dicit de hirci comestione vespertina, illa intelligenda sunt de epulo vespertino, non antecedanea comestione, quæ dicitur causa fuerit facta. Pergit *Barnabas: καὶ Φαγέτωσαν οἱ ἱερεῖς μόνοι πάντες τὸ ἐντερον ἀπλυντόν μετὰ ὕδατος.* Hæc *Fellus* explicat de comestione

Eccc 3

ne

ne agni paschalis cum amaris *Exod. XII.* Sed enim verba *Barnaba* ita comparata sunt, ut nulla ratione excusari queant; 1) nexus ostendit, ipsum sermonem continuare de eodem illo hircō, de quo modo locutus erat; 2) de agno paschali non solum comedebant sacerdotes; 3) comestio intestinorum non lotorum erat contra legem: sic enim sacerdotes se graviter polluisent. De hircis porro dicit *Barnabas*, debuisse esse καλῶς καὶ ὁμοίως, quod δευτερώσει Judæorum omnino convenit: præceptum enim erat, שְׂוֹן שְׂגִיּוֹן שְׂוֹן בְּמִרְאָהּ וּבְקוֹמָהּ, ut sint æquales forma & statura, *Joma Cap. VI §. 1.* Quæ sequuntur, καὶ ἐκπίπτουσι πάντες, καὶ κατακέντησατε καὶ περιθῆτε τὸ ἔριον τὸ κοκκινόν περὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, ex consuetudine tantum, eaque particulari; inter Judæos sub ultimis templi temporibus obtinuisse perhibentur. Ita enim in *Joma* prescriptum legimus: Et gradum ei (hircō emissario) fecerunt propter Babylonios, qui crines ei vellicabant, & dicebant ei: vade & exi; vade & exi, *Cap. VI, 4.* Conf. R. *Chija* ad Codicem de die expiation. *Cap. III §. 15,* ad quem aliorum testimonia produxit *Blasius Ugolinus* in Annot. pag. 141, 142. Hoc igitur tantum tribuitur Babylonii & Alexandrinis, imo Eruditiss. *le Moyne Var. sacr. Vol. II pag. 674* nomen כבלי accipit ut nomen appellativum, pro turba hominum confusa, eademque petulante. De eo vero, quod hircum fuerint execrati, conspuerint, & stimulis egerint, nil quidquam dicitur. Argumentum hic tantum ducimus ex iis, quæ Judæorum doctores dicunt, non examinantes, num ipsi vere istiusmodi gradum fecerint, & per illum hircum duxerint, quæ a viris, doctrina conspicuis, in dubium vocantur. Hircum hunc ad desertum portatum fuisse, quod in sequentibus narrat *Barnabas*, secundum Judæorum traditiones non ita habet; ductus potius fuit eo, nec panniculus iste, fronti præligatus, est ablati, & frutici impositus, sed potius dimidia liugulæ pars petræ, unde detrudendus erat, alligabatur, qui locus dicebatur *Zuk*, *Joma Cap. VI §. 5, 6.* Fruticem dictum fuisse, asserat

verat

verat Ραχηλ, quæ vox vel ficta omnino est, vel, iudice Vossio, est pro Ραχη, quæ notat rubum, qui sepibus materiam præbet; putemus tamen, illud ηλ non omnino prætermittendum esse, formatum forsitan ex nomine divino ΗΝ. Ex quibus abunde apparet, Autorem Epistolæ hujus exiguam & confusam rituum Judaicorum cognitionem habuisse. Ubi disserit de templo, de Judæis pronuntiat, ἐπὶ τὴν ὁδὸν ἡλπισῶν, quæ verba vetus interpret reddidit, in eadem spem habuerunt. Legi vult Daviscus ἐπὶ τὸν νυκτὸν, le Moyne pag. 919 ἔδος, unde facile oriri potuerit ὁδός: fuit enim templum quasi sedes Dei. Quid, si reponeretur ὄικος? Leve est, quod Menardus ad verba κοινωήσεις ἐν πᾶσι τῶν πληθίων σε, ἐκ ἑρεί; ἰδία, notat, apparere inde, Autorem vixisse tempore Apostolorum. Imitatus est phrasin Act. IV, 32; sed inde nondum liquet, ipsum iisdem, quibus Apostoli, vixisse temporibus. Nec probari potest, in aliis ecclesiis, præter Hierosolymitanam, bonorum communionem viguisse. Et, qui opes suas in commune contulit, ille non amplius habet, quod cum alio communicare possit. Nec ἰδία ex mente Barnabæ restringenda sunt ad bona temporalia; sequitur enim ἐὶ γὰρ ἐν τοῖς ἀφάρτοις κοινωροὶ ἔσε πῶσω μᾶλλον ἐν τοῖς φθαρτοῖς. Sensus igitur hic est, si cui sunt animi dotes & facultates externæ, ne ita illas sibi seruet, ut in aliorum usum non convertat, potius ut cum aliis communicet; dominus igitur suorum manet is, qui ex suis aliquid cum aliis benigne communicat. Sed satis diu his immorati fuimus; ut ad reliqua progrediamur, instituti ratio non permittit. Priori Volumini index locorum Scripturæ; vocum Græcarum notatu digniorum, & rerum atque verborum memorabilium, est adjectus, sed brevis admodum, posteriori nullus. Chartæ & typorum nitor se Lectori commendabit.

EVANGELIUM SECUNDUM MATTHÆUM,
ex versione Æthiopici interpretis in Bibliis polyglottis Anglicanis editum; cum Græco fonte studiose consultit,
atque

atque plurimis, tam exegeticis, quam philologicis, observationibus textum partim, partim versionem, illustravit, CHRISTOPHORUS AUGUSTUS BODE, A. M. Præfatus est D. CHRISTIANUS BENÉDICTUS MICHAELIS, Theologiæ Græc. & OO. Ling. P. P. O. de *Versione Æthiopica N. T. generatiōn.*

Halaë Magdeburgicæ, in officina libraria Bauेरiana, 1749, 4. Alph. 1 plag. 5.

Non doctam modo curiositatem, sed veram egregiamque doctrinæ etiam hermenevticæ utilitatem, viri eruditi assequi student, linguis orientalibus faventes, earumque cultum ad conferendas cum Græco fonte Versiones ita applicantes, ut literis sanctioribus docta inde expositio, vel concinna illustratio, contingat. Inter reliquos *Lud. de Dieu & B. J. H. Michaelis* huc referendi sunt Duumviri, quorum uterque studium non leve, in *Annotationibus alter Biblicis*, alter vero in *Critica* sua, circa Versiones orientales, in consilium sapissime vocatas, adhibuit. Quod ad Æthiopicam tamen Versionem attinet, ipsemet *Lud. de Dieu* præfando docet, se quædam tantum, eaque oppido pauca, operi suo de Versione ista inseruisse, ut saltem gustus aliquis translationis Æthiopicæ doctis daretur, quo de ejus pretio judicari posset. Multum humani tamen Criticus ille experrus est in transferenda & explicanda versione Æthiopica, cujus exempla quædam paulo inferius in medium sumus prolaturi. Cum vero translatio ista ampliore longe collationem mereretur, utilissimum de ista cepit consilium doctissimus Autor, ita tamen, ut in Evangelio tantum *Matthæi* præsentem laborem concluderet, errores *Lud. de Dieu* emendaret, quæ frugi essent, admitteret, omniaque nobiscum communicaret, quæ notabili quodam exemplo in versione Æthiopica a fonte differrent.

Typus

Typus vero Æthiopum cum deesset, loci Æthiopici secundum Latinam versionem, quoad ejus fieri potuit, diligentissime fuerunt recensiti, notisque adaucti uberioribus, & exegeticis, significationes vocabulorum & phrasum Æthiopicarum, quin & sensum textus sacri, ab Æthiope vel bene, vel male, expressi, accurate explicantibus; grammaticis etiam, in gratiam tironum Æthiopicæ linguæ adscriptis; & criticis denique, quarum aliæ ad varias lectiones textus Græci pertinent, aliæ ad emendationem textus Æthiopici, in Bibliis Polyglottis Anglicanis, ut reliqua, satis mendose editi, inprimis spectant; aliæ vero *Jo. Millii* criticos labores sub censuram vocant, & interpretem latinum in *Polyglottis* vellicant. Præter alia literarum subsidia usus inprimis Noster est in laboribus suis diligenter expediendis *Jobi Ludolfi* libris Æthiopicis, quos iterum iterumque volvendo & revolvendo suam Æthiopicæ cognitionem largiter adauxit. Ante tamen, quam specimina quædam Autoris edamus, de Præfatione doctissima Summe Venerabilis *Michaelis* nonnihil differere juvat, initium præfandi a recensione versionum Æthiopicarum Novi Testamenti, & typis impressarum, Londinensis scilicet atque Romanæ, & manu exaratarum, hic & illic latitantium, diligenter facientis. Disputant viri docti, una, an duæ, dentur Versiones Æthiopicæ Novi Test. inter quos plurimi pro posteriori militant sententia, Autor tamen Celeberrimus, minime, putat, exempla, hunc in finem allata, pro duplici Versione pugnare, sed varios modo librariorum lapsus, abusumve judicii, indicare. Hinc sufficere dicit, unam eandemque esse Æthiopicam N. T. versionem, quam impressæ editiones, Romana & Anglicana, exhibent. De editione Romana, quam ipse cimelii instar, admodum scilicet raram, in libraria sua supellectile asservat Autor, recensitionem ampliorem instituire laborat. Ex titulis hujus editionis, Latino atque Æthiopico, declarat, eundem esse Autorem, *Fratrem Petrum Æthiopem* dictum, & *Tesfa-Tzionem* se cognominantem.

Ffff

Confirma-

Confirmatur hoc subscriptione, ubi vocatur *Comos*, id est, procurator ecclesie, seu, *Ludolfo* teste, persona, proximam ab Archipresbytero dignitatem ecclesiasticam habens, deformato forte vocabulo ex Latino *Comes*, uti plurimi docti statuunt viri. Adjuutores vero translatoris illius fuisse videntur *Tensea-Wald & Zafel-se*, ex Æthiopicis, insuperque quendam *Petrum Paulum & Bernardinum*, Europæos certo homines, quod epilogus dilucide satis exponit. Multos hic Venerabilis Halensium Theologus exponit naves, a *Lud. de Dieu* circa versionem epilogi illius commissos, ubi in alia ille plane omnia abit, & plurima nomina propria pro appellativis, inconcinne nimis, explicat. Exhibetur deinde Epilogus, Evangelio *Marcæ* adjectus, & ab Autore præfante in Latinum sermonem conversus: nec minus exhibetur Epilogus, universo N. T. sub finem subiectus, & ex *Jobi Ludolfi* conversione huc translatus. Monet lectores Celeberrimus Autor, ne fidem habeant *Riccardo Simonio*, in *Historia critica Versionum* N. T. minus recte de Romana hac editione judicanti, & maneam illam dicenti, quod tamen minime ira se habet, dum omnes N. T. libelli canonici in conversione ista Æthiopica apparent, mutato tamen circa quosdam ordine, cujus rei causam in altera Parte, *Simonio* non visa, editores, & ex his Celeberrimus Autor, perorat. Ad Londinensem N. T. Versionem Æthiopicam quod attinet, de ea perhibet, eam Romanam ubique sequi, servatis etiam mendis, quibus hæc scatebat, fere innumerabilibus. Idem præclare jam dudum observavit *J. Ludolfus*, de retentis non solum veteribus mendis, sed de novis etiam superadditis, multisque interpolationibus, multum questus in Bibliis Polyglottis, a *Briamo Walton* editis. Exempla interpretationis plurima hic affert *Michaelis* Venerabilis. De interpretatione Latina, quam Angli Versioni Æthiopicæ a latere adjunxerunt, acute Noster judicat, gratiam interpretibus esse habendam de eo, quod egerint, veniam vero dandam de eo, quod reliquerint. Perfectior futura illa fuisset, si quis *Ludolfus* ei au-

tor:

tor contigisset. Multas hinc claudicationes ex Evangelio *Marci* Autor affert, sub finem edisserens, innumeras fere habere reliquis in libris Versionis Æthiopicæ interpretationem Latinam mendas. Versionem tamen ipsam Æthiopicam antiquam satis esse, ex *Chrysofomi* testimoniis, a *Suicero* adductis, liquido apparet, licet non tam facile pateat, quando, quibusve autoribus, illa sit confecta. Æthiopes ipsi *S. Frumentio* illam tribuunt auctori, sive, ut Æthiopicis appellatur, *Abba-Salama*. Hinc ætas hujus Versionis attinget forte tempus *Constantini M.* Imperatoris & *S. Athanasii*, Sculum scilicet post Christum natum IV. Porro Venerabilis Autor præbat ex inductione exemplorum, Æthiopicam N. T. Versionem non ex Arabica, neque ex Coptica, neque ex Latina Vulgata, sed ex ipso Græco textu, esse deductam. Suas omnino hæc habet virtutes, ita, ut *Castellus* vere de interprete Æthiopico affirmet, eum præ reliquis interpretibus orientalibus omnibus genuinum sensum esse assacuum. Mendosa tamen etiam aliquibus in locis interpretatio ista, quod rerum exempla docent, deprehenditur. Finem denique addit Præfationi Autor, aliqua Æthiopsis recensens idioma, quibus ea supplet, quæ in libello suo critico *de variis lectionibus N. T.* nupen scripserat. Ad opus ipsum collationis Æthiopicæ, a Clarissimo *Bodio* institutæ, recensendum nunc properamus, succincte diligentiam Autoris per varia exempla in aprico posituri. Interpretem Æthiopem vocabula peregrina, atque nominatim Græca, amare, vel initium statim versionis illius probat, ubi וְגַל זְמַר וְשֵׁר, id est, *Evangelium Matthæi*, scribit. Satis constat, Æthiopes suas habere voces, quibus Evangelium possit exprimi, sed adoptat hic Græcum *Wangel*, forte quia plane peculiare est traditum negotium in Evangelio sanctiori annuntiandum, ab aliis rebus læti nuntii maximo intervallo sejunctum. Expositionem juvat Æthiopica Versio in loco controverso de nativitate Jesu libro, ubi dissident interpretes sanctioris doctrinæ, ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπισημίας, modo ad totum Evangelium, a

Pag. 2.

3.

Ffff 2

Matthæo

- Matthæo* descriptum, modo ad primam ejus pericopam, illam diætionem applicantes. In Æthiopica Versione legit Noster: *Liber natiuitatis Jesu, sive Catalogus generationis Jesu*. Hinc doctissimas circa vocabula Æthiopica Autor addit observationes, & in posteriori translationis sensu facile sibi acquiescendum esse, statuit. Errorem sine dubio
4. committit interpres noster, vocabulum $\chi\rho\iota\varsigma$ omittens, quod Versiones tamen omnes Orientales & Occidentales antiquissimæ retinent. Propter unicam vero istam versionem lectionem textus receptissimam non esse sollicitandam, aut statuendum, interpretem in suo Codice vocabulum $\chi\rho\iota\varsigma$ non legisse, recte monet Autor. *Josephum, Maria* virum, *sponsum* dici ab interprete Æthiopico, facile ex Scripturæ S. consuetudine, ejusque modo loquendi, affirmari posse putat, quæ *mariti & uxoris* nomina etiam de desponsatis usurpat, quod nec adeo mirandum videtur, cum sponsalia sint ipse matrimonii contractus. Addidisse interdum Æthiopicum interpretem quidpiam ex suo ingenio, ibidem exemplum docet ad v. 17 *Cap. I*, ubi addit ille: *Et fuerunt omnes generationes ab Abrahamo usque ad Christum quadraginta & dua.*
9. Qua re superledere commode potuisset. Notionem *justi v. 19* esse retinendam secundum textum Græcum, Æthiopica etiam confirmat conversio, quæ sequentia statim *Matthæi* verba ita interpretatur: *non voluit*, (ut) *manifestaret eam*. Videtur hic interpres verba textus sic intellexisse, quasi *Josephus* adulterii, vel scortationis crimen, quod de sponsa sua gravida suspicabatur, noluisse in vulgus efferre, ne hoc ipso *Maria* notam infamiæ, quæ exemplo esset aliis, inureret. Sensum hunc omnino, bene judicante Autore, vocabulum $\pi\alpha\rho\delta\eta\mu\mu\alpha\tau\iota\zeta\epsilon\omega$ sibi postulat, quod indicio est, quam commode explicationi textus Græci hæc Versio interservire queat. Notionem atque originem
11. vocabuli $\eta\eta\eta$ optime tradit Autor, e radice Æthiopica $\eta\eta\eta$, *misi*, *legavit*, significationem primam ejus repetens. In genere notat legatum, vel nuntium, ab alio missum; in specie vero Æthiopes vel nuntium Dei cælestem, angelum scilicet,

scilicet, vel terrestres legatos, magistratus nimirum & principes, ita nominant. *Ἀρχιερεῖς*, quod semel nominasse sufficiat, Æthiops semper efferre consuevit per *principes sacerdotum*, quod satis docte facit, quia proceres omnium ordinum sacerdotalium per Græcam hanc dictionem in N. T. sæpius indicantur. Emphaseos & explicationis ergo interdum aliquid addere Interpretem, ostendit Autor, præter reliqua plura exempla, etiam ex *Cap. II, 6*, ubi Græca ita transfert verba: *quoniam ex te exhibit & nascetur rex princeps*, ubi excellentiam & magnitudinem tum personæ illius principis, de qua textus loquitur, tum nativitatibus ejus, genuino vocabulo describit. Transponere solere Æthiopem verba, exemplo docet Autor *versus 11* hujus *Capitis*, ubi *aurum & myrrham & thus* ponit. Hinc conjicit Noster, vel ex memoria transposita hæc verba eum scripsisse, sive librariorum incuria illud accidisse. Sensus juvat curatius enotandum Æthiops, ad *v. 14* Græcum vocabulum *ἐγερθεῖς* reddens, *& surgens statim assumpsit infantem*. Recte hic exprimit festinationem, a *Josepho* ex mandato Dei convenienter adhibitam, dum particulam eleganter addit, quam aliis in locis sæpe repetere solet. *Millium* notat Autor ad *Cap. III v. 1*, qui in variis lectionibus, textui N. T. Græco subjectis, lectoribus suis persuadere voluit, verba *ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας* deesse in Æthiopica æque atque in Arabica Versione. Quod tamen minus verè dixit, cum utroque in loco interpretes verba Græca exacte transtulerint, nec quidquam omiserint. Verba *ἄγιος τῆς μετανοίας* bene transferuntur in lingua Æthiopica: *qui docet vos in penitentia*, vel, quod *Ludovico de Dieu* placuit, *ad resipiscenciam*, ut scilicet tales fructus proferant, qui verè resipiscencibus conveniunt. Ad *v. 16* observatur, linguam Æthiopicam numerum singularem vocabuli *מ'דו*, in Hebræa lingua deperditum, asservasse, in qua usitatus est *דו*, *samsi, calum*, qui numerus singularis quoque hic legitur. Pari modo in eadem lingua occurrit nomen singulare *ד*, *aqua*, unde plurale

Pag. 31.

- Hebræorum עַל usu vehit. Minus accurate igitur Latinus Interpres in Polyglottis fecit, vocem singularem Æthiopsis vertens *celos*, quod tamen in sua lingua *caelum* audit. In *Capite IV, 4*, *Millium* castigat Autor, variam lectionem ex eo fabricantem, quod in *Versione Æthiopica Græcum* vocabulum $\mu\acute{\alpha}\nu\upsilon$ desit. Sed deceptus est ille interpretatione Latina, cui nimium credidit. Quodsi ipsum textum Æthiopicum inspexisset, vel inspicere potuisset, vidisset omnino, vocem hanc Græcam per particulam Æthiopicam esse expressam. Vere se habere Æthiopicam *Versionem*, quæ *Cap. V, 22*, $\xi\alpha\nu\alpha$ *pannosum* vertit, quod & ipse *Ludolfus* ex *Codice Parisiensi* probat; sed minus concinne textum ita Græcum exprimit Æthiops, quod eadem in pericopa aliquoties observat Autor. *Plinius* vero sensum assequitur Æthiops, in *Cap. VI, 4*, verba Græca exponens: *ὁ πατερ tuus, qui videt id, quod in occulto*, ubi ἐν τῷ κρυπτῷ rerum declarationem secundum Æthiopicam *Versionem* ita exhibet, ut Deus ista omnia videat, quæ in occultis sunt. Et hic sine dubio sensus verborum Græcorum est optimus. Sub censuram vocat *Noster* ad *Caput VII, 23*, *Ludovicum de Dieu*, quod converterit: *nunquam novi vos*, cum diserte in *Versione Æthiopica* dicatur: *non noverim eos*. Male tamen Æthiops *Cap. VIII, 32*, $\alpha\chi\tau\alpha$ τῆ κρημνῆ vertit *pre consternatione*, quod secundum Græca longe aliter se habet, nisi verba illa, quod Autor facit, ad antecedentia ab Interprete relata esse velimus, quod fieri facile poterit, si consideremus, Æthiopes notis distinctionum plane carere, quod, *Ludolfo* etiam fatente, maximopere sensum suspendit atque confundit. In *Capite IX, 24*, *Millius* iterum notatur, quod in variis suis lectionibus perhibuerit, secundum Æthiopicam legendum esse, $\epsilon\lambda\sigma\gamma\epsilon\nu$ αὐτοῖς. Quod tamen cum veritate minime convenit, cum αὐτοῖς plane in Æthiopico absit exemplo. Male vertit Æthiops *Cap. XIII, 9*, *omnis is, qui audit verbum regni cælorum, est is, qui non intelligit*. Sensum plane hæc verba non habent, nisi ita medelam

lam illis afferre velis, ut dicas cum Autore nostro, particulam copulativam esse omissam, quod frequentissime fit in linguis orientalibus. Ad *Cap. XVI, 14, Lud. de Dieu* iterum notatur, Æthiopica verba, & perseveret, & tollat, convertens: & tollat, &umat, quod quidem cum textu Æthiopico non conspirat. Sic minime etiam est silentio prætereundum, doctissimum illum virum in *Cap. XVII, 2,* vocabulum *grando* ex Æthiopico textu convertisse *nix*, ubi sine dubio ab imperito Latino interprete deceptus esse videtur. Nec minor ejus est hallucinatio, in *Capite XIX, 29,* vertentis: & matrem uxoris sua, & matrem filiorum suorum, & agros suos, & reliqua; ubi Æthiops dicit: & matrem suam, sive uxorem suam, sive liberos & agros suos. Frustra insuper *Millium* in variis lectionibus ad *Cap. XXI, 28,* Æthiopi interpreti adscripsisse lectionem *ἄ-σπιονό; τις* pro edita *ἀνδρωπός;* recte docet Noster, cum tale quid in Æthiopica translatione minime exstet, sed cum interpretatione tantum Latina. Pari ratione perperam vir ille doctissimus asserit, Æthiopem cum Syro & Arabe ad *Cap. XXV, 4,* *ἀγγέλεις αὐτῶν* non expressisse, quod tamen utrumque vocabulum in Æthiopico exstat idiomate, & *Millius* ab interprete Latino sine dubio seductus est. Largiorem hic cum Lectoribus ex penu exegetica communicaremus messem, si copia suppeditaret chartæ, a nobis ultra modum non implendæ. Habebunt tamen ex spicilegio isto doctissimi quique viri, unde doctrinam Autoris, diligentiam, & usum Versionis Æthiopicæ, suspiciant atque mirentur, promissamque *Evangelii Matthæi Arabici* collationem avide expectent. Hujusmodi singularum Orientalium Versionum enarrationem in desideriis esse doctorum virorum, præter reliquos, Venerabilis Abbas *Bengelius* nuper publice est professus. Hinc vota adjicimus nostra, ut desideria ista recte impleantur, idque in sanctorum literarum incrementum.

DE SAXIS, ACUBUS FERREIS, VITREISQUE
frustis, non exiguæ molis, variæ superficiei & figu-

Pag. 118.

120.

133.

145.

167.

112,

ra, aliisque plurimis rebus, plerumque per vomitum, aliquando etiam per inferiores partes, ejectis, tum & de miris animi & corporis morbofis affectionibus, quibus identidem per plures annos Cremonensis Virgo quædam obnoxia fuit, Dissertatio, epistolaris PAULI VALCARENGHI, primarii Medicinæ rationalis Professoris in Regio Ticinensi Archigymnasio.

Cremonæ, apud Petr. Richini, 1746, 4.

Plag. 13.

Pag. 2.

II.

Valcarenghius, V. Cl. hanc Epistolam ad Episcopum Cremonæ, *Alexandrum Litta*, scripsit, per quem licuit ipsi Virginem illam Cremonensem aliquoties examinare, & plura ab ipsa sciscitari, quam plerique a dæmone detineri existimabant, ac multis modis vexari. Ut igitur Episcopo phænomenorum, in virgine illa observatorum, rationem reddere posset, & quam male hæc ad dæmonem, tanquam ad causam, referantur, ostendere, primo loco morbi historiam dedit. Vigesimalium annum puella egit, quando, prospera ante hac valetudine usa, morbo laborare cepit, medico malo, ut putabatur, devorato, quod ipsi amasius obtulerat. Ab initio per quadriennium histericis convulsionibus, iisque incomprehensibili fere modo rationeque, sæpe detenta est, atque ita affecta, ut modo viribus penitus fere destitueretur, modo robore supra modum valeret, tumque etiam mente caperetur, & non raro ecstasica fieret, variaque perageret, quorum nihil postea meminisset. His malis auctis, post quadriennium singultus frequens accessit, & sæpe veterno pressa fuit, sæpissime furore percita, ut plurimum insomnis, fanatica, maniaca, & in alios æque ac se ipsa, furibunda, evasit. Tum quoque plerumque canina fere fame vexata, cibos indiscriminatim avidissime ingessit, non raro mentis omnino compos facta est, meliusque se habuit, sanguine ex utero fluente, quod tamen sine ordine factum est, atque etiam a phlebotomia perma-
gnum

gnum levamen experta est. Sensit quoque strangulationes frequentes, aphonias, rugitus intestinorum, alvum modo adstrictam, modo fluentem, maximos in abdomine tumores extemplo factos, ac derepente evanescentes, urinæ ardores, strangurias, aliaque, quæ non nisi a diabolo provenire posse existimabantur. In qua opinione confirmati plerique fuerunt hoc, quod, cum sibi, præter eanem ex brachio frustatim avulsam, papillam e sinistra mamma dentibus abstulisset, hæc apposita iterum adglutinata fuisse ferebatur, quodque saxa, aliaque permagnæ molis corpora, sæpe per vomitum ejecit, inter quæ præcipue saxum tres pollices longum, duos cum octo lineis latum, unum cum quinque lineis altum, & ferrea catena pollices tredecim longa, unum cum tribus lineis crassa, fuit, quod porro similia corpora sæpe per anum, per urethram, per vaginam, & per hanc quidem maxima interdum cum sanguine quoque, excrevit. Exiit quoque aliquando ferri lamina cum alimentis & fæcibus ex abdominis vulnere, quorum multa haud parva habuit, vario temporis intervallo sanata. Virgo ipsa tum horum causam ignorabat, tum saxa illa ceteraque corpora se unquam devorasse negabat, etsi, se aliquando, ex profundo somno expergefactam, saxum aliquod ori admovisset, ut per œsophagum detruderet, falsa est. Hactenus de historia. Post hæc *Valcarengbius* primum, peregrina illa corpora vere per os reliquaque vias ejecta fuisse, ponit, atque ita probat, ut, se ipsum vidisse, dicat, præterquam quod suspicio aliqua de saxo in ore detento, aut simili quadam fallacia, esset. Potuisse vero per illas vias, sine earum laceratione ruptioneque transire, tum cedens flexilisque earum natura, atque facta cum ipsis experimenta, probant, tum *Foresti*, *Sennerti*, *Columbi*, *Donati*, aliorumque, testimonia, & *Amyandi* potissimum (*Abridg. Philos. Transact. Tom. III §. 7*) exemplum. Non parum quoque ad probandam hanc rem aliarum partium miræ extensiones, ut arteriarum, intestinorum, vesicæ, ureterum, conferunt, de quibus Auctor exempla allegat, ex quibus novum id est, quod

Gggg ipse

Pag. 21.

22.

28-33

- ipſe de veſica mirum in modum & ita dilatata, ut uſque in ſcroti fundum delaberetur, profert. Cum vero, res illas peregrinas, quas Autor ab initio oſtendit, generari in corpore humano non poſſe, puella, ſe devoraſſe, neget, atque abhorreat, indeque plerique eas a dæmone in ſtomachum puellæ detruſas fuiſſe, opinentur. *Valcarengbius*, inſanos rationisque expertes homines, monet, abſurda quæque peragere poſſe, alios quæſtus cauſa vere peragere, ac, res multas abſurdas a fœminis potiſſimum devoratas fuiſſe, per exempla probat; tumque, quia in Cremonenſi puella ejuſmodi rerum nullus appetitus prægreſſus eſſe dicatur, quo
43. jure tamen eas devoraſſe contendi queat, inquiriſ. Primum vero, dæmonem, ponit, corpora humana quidem in univerſum, præcipue vero fœminas, obſidere, tamen, virginum morbos, eſſi maxime complicatos, non protinus ad dæmonem, vel maleficium aliquod, referendos eſſe, monet, verum ex amatorio furore provenire, quo etiam, vel hifterica melanholia, Cremonenſem puellam detineri, amaſiumque proinde, eſſi non quatenus medicum malum ipſi obtulerit, præcipuam ejus morbi cauſam eſſe, contendit.
55. Deinde, eſſi maniaca inde evaſerit, tamen nihil obſtare, quo minus interdum mentis iterum compos fieret, aliter ac in
57. totali dementia fiat. Porro, eſſi menſtrua ſatis liberaliter fluant, tamen interdum ſalaciorum puellarum uterum vicinalque partes aphrodiſiæ acriore lymphâ non raro ſic vellicari, ut etiam in noſtra puella convulſionum pariter ac
63. perverſæ phantaſiæ ratio facile inde peti poſſit. Tumque omnium fere ſymptomatum, quibus puellam Cremonenſem affligi diximus, rationem a varia nervorum affectione deducit, per aphrodiſium illum liquorem facta. Inter cujus effectus, & a Chemicis de pulvere tonante relata experimenta, an ea, quam *Valcarengbius* ponit, analogia ſit, non parum dubitamus. Certiſſimum contra eſt, morboſas illas mentis affectiones animi ipſius vitio adſcribi non poſſe, qui potiſſimum pro diverſa partium corporis diſpoſitione, mutationeque per minimam cauſam facta, diverſimode agit.

agit. Hac occasione Autor, sensum motumque, dicit, non a spiritibus, verum ab oscillatoriis menyngum motionibus, provenire, quas in voluntarias atque perennes dividit, & de quibus multa, nobis obscuriora visa, differit. Ex oscillationibus autem illis non tam involuntarias, quam voluntarias magis, in virgine illa, vesano amore captā, & conjugii spe, per amalii mortem frustrata, ita perversas fuisse, ut menynges ad oppositas contractiones subeundas ineptæ fierent; quod vel muscularium fibrarum motibus illustrari queat, quæ, diutius in aliqua positione manentes, ad alios motus impotentes fiant. Neque vero puellam nostram tam mira symptomata, ab aphrodisio principio effecta, passuram fuisse, nisi partim gracilis texturæ esset, partim vehementes animi motus prævisissent. Hinc *Valcarenghius* in menyngis oscillationibus, nervorumque mutationibus, inde factis, rationem eorum quærit, quæ puella illa visa sibi sit sæpius videre, audire, olfacere, quæque adeo a sola phantasiæ læsione, etsi ita, enata sint, ut verisimiliter specialis menyngum structura præcesserit. Atque a læsa per amorem, aphrodisiumque illum succum, quem, circa uterum hærentem, corrosivam pæne vim nactum fuisse putat, phantasia reliqua omnia, quæ puella & in se furibunda egit, Autor non male deducit. Deinde, res illas peregrinas, ostendit, sine noxa potuisse in ventriculi cavo commorari, atque, ex urethra vaginaque ejectas, putat, a puella in eas partes prius intrusas fuisse, quando nempe compos sui non erat. Post hæc, cum puella dicatur peregrinas illas res, præcipiente sacerdote, evomuisse, partim id sacerdote etiam non præsentem fecisse probat, partim gestus varios sacerdotis nauseam puellæ creare potuisse, tanto facilius putat, quanto pharyngis & œsophagi membranæ magis jam irritatæ antea fuerint. Neque vulnera, vel intestinis illata, cum non nisi certo temporis intervallo sanata fuerint, cogere nos posse, ut, miraculosi quid subesse, credamus; quin potius permulta exempla, observationesque, a circumspectis Medicis factas, ostendere, solam naturam

Pag. 77.

91.

98.

99.

107.

118.

126.

129.

Pag. 135.

142.

turam ad sananda hæc vulnera suffecisse, potuisseque etiam papillam mammæ iterum appositam adglutinari, curtorum Chirurghiam evincere. Tandem vero, quod, ab Exorcista Latine interrogata, eodem idiomate loqui dicatur, cum *Valcarengius* ipse audiverit, id quasi ex habitu data occasione fecisse, & sine ordine, cum nempe per decennium exorcizantes sacerdotes audiens Latina aliqua verba didicisset. Ostendit præterea Autor, unde rejectas peregrinas res puella depromserit, eamque aliquando ab ærumnis hisce penitus evasuram, modo nihil amplius peregrini ingurgitaret, atque cum amicis sociis mulieribus conversaretur, vias vero sic dictas primas repurgaret, atque iis uteretur, quæ tumultuarios humorum ætus refrænare queant. In fine Dissertationis *Josephi Migliavacca* Epistola ad *Valcarengium* legitur. Eaque, præter morbi historiam, varias ad eam factas Animadversiones continet, quæ a *Valcarengio* prolata illustrent atque confirmant.

NOVUM LEXICON GRÆCO-LATINUM IN
 Novum D. N. J. C. Testamentum. Congessit, & annotationibus philologicis in usum Scholarum illustravit, CHRISTIANUS SCHOETT-
 GENIUS.

Lipsiæ, impensis Bernh. Christ. Breitkopfii, 1746, 8.
 Alph. 1 plag. 22.

Plures quidem jam exstant vocabulorum Græcorum in N. T. indices, quos inter de *Passoriano* ipse Cel. *Schattgenius* meruit, ac peculiaribus etiam suis prærogativis, præsertim quod ad significationum conjunctionem distinctiorem & accuratiorem attinet, pollet *Stockianus*; neque tamen omnino actum egisse putabimus, & a more suo declinasse, diligentissimum hujus pariter *Lexici* Editorem. Dum quotidianis sacer N. T. contextus illustratur curis, repetitis etiam opus est indiciorum collectionibus, ac velut supplementis. Hic autem non modo statuat invenimus

Mercu-

Mercurialem; ex sese multa novit assiduus Minervæ comes ipseque fidus interpres. Singulare autem adhuc meritum habet Editor. Notum est, quid in Ebræa lingua Judæorumque antiquitatibus præstiterit inclusus *Horarum Hebræicarum* Autor; haud igitur potuit, quin huc pariter attentos oculos referret. Immo vero, suæ Junonis amore captus, longe diversam in N. T. a reliquis scriptoribus Græcis rationem scribendi, ut & in LXXII interpretibus, deprehendit, ex vulgaribus gentilium Servatoris atque illius amicorum orationibus exponendam. Exempli loco, in præfatione, nominavit vocabula: αἰών, κόσμος, Φύσις, ὑπόστασις, ἰκανός, quibus alia multa jungi posse arbitratur. Ἄϊων respondere significatu dicitur Ebræorum עולם, quod quidem utrumque vocabulum nobis designare videtur Perpetuitatem, vel absolute talem, vel ad definitum quandam circumstantium rerum complexum, unde & plures αἰῶνες memorantur, & nexus rerum naturalium, quem vocant mundum, idem obtinet nomen. Is a Judæorum magistris dicitur עולם הזה, atque illis opponitur עולם הבא: quæ tamen distinctio etiam ad complexum temporis Messiam expectantium, vel dies legis, eique oppositum exhiberi redemptoris, ab iisdem accommodatur; quo & sacri scriptores adhibent sensu, ne minus, quatenus id cognoverunt, profani. Vocabulum κόσμος cum primo aliquatenus consentit. Ut enim illud notat mundum, respectu ad illius spatium definitum habitó, quo perpetuitatem suam absolvit; ita hic præsertim ornatus ejusdem & apparatus consideratur. Inde præsentem fortunam, conspicuam multitudinem, immo vel omnes homines, præcipuum mundi ornamentum, vel mundi apparatu captos, sive improbos, designat. Quibus æque accommodatum sensum Cel. *Sehattgenius* addit, antiqui nimirum fœderis, atque illius temporum designationis, ut & asseclarum, seu Judæorum. Eo refert plurima loca, e. g. Jo. I, 10, VIII, 23, IX, 39, XI, 9, XII, 25, 31, XIII, 1, XIV, 17, 22, 27, 30, 31, XV, 18 seq. XVI, 8, 11, 20, 28, 33, XVII, 6, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18,

21, 23, 25, XVIII, 20, 36, 1 Cor. I, 20, III, 19, VIII, 31. Gal. IV, 3, VI, 14, Eph. II, 2, Col. II, 8, 20, 1 Jo. III, 1, 13, IV, 3, 4, 5, V, 4, quorum tamen pleraque forsitan & antecedentem aliquem sensum admittent. *Καυὸς* per se notat idoneum ad rem aliquam præstandam, convenientem, sufficientem, satis magnum & multum, quo & pertinet *Luc. XXI, 38, καυὸν ἔστῃ*, quod Noster exponit: *absurdum est, quod profertis, desinite tam inepta profari*, habere, addens, significationem Ebrææ locutionis: הַיָּתֵר *sufficit tibi*, quæ usurpetur a Judæis, quoties ab altero aliquid absurdi nuntiatur, qui tacere potius debebat. *Φυτῖα* *Matth. XV*, ubi per allegoriam Christus loquitur, ex formula Judæorum apud Magistros solenni *מורשׁוֹת צִצְק*, eradicare *plantaciones*. h. e. primaria fidei capita dejicere, exponitur, ut sit *doctrina*. *ἵψω*, in altum tollo, ex Ebræorum loquendi modo indicare debet generatim *mori* *Jo. III, 14, XII, 33, 34*, ubi supplicium de cruce pendentis innuere Servator videtur. Eadem ex Ebræa lingua interpretandi ratio additur vocabulo *ψυχή*, inprimis loco *Ebr. X, 38*. In eo quidem rectius exponendo simul voc. *πνεῦμα* in sacris considerari meretur. *Ψυχή* autem, quod alibi dicere meminimus, significabit primo habitum *Job. XLI, 21, ὄ*, deinde animum, generatim tam hominum, quam brutorum, ejusque vitam; *συνειδοχικῶς* autem vel mentem, vel, quo sensu sæpius adhibetur, τῷ πνεύματι oppositum, inferiores animi facultates, naturam hominis corruptam ac perversam, immo & hominem totum, rarissime autem solum corpus, *Act. II, 27*. Quod restat, in oculis habuisse etiam hic viderur *Cel. Autor Rev. Jo. Laur. Mosheimii consilia in Observationum sacrarum & historico-criticarum Lib. I (Amst. 1721) Cap. 1, de eo, quod justum est circa SS. literarum ex Græcis & Latinis scriptoribus interpretationem & emendationem*. Non enim vocabulorum notationibus nimium adhæret, neque ad elegantias Græcorum scriptorum exigit omnia, neque mysteria in omnibus prope vocabulis quaerit, & quæ sunt alia hujusmodi. Contra vero, qui plura dabunt, scriptores curiosius allegat, ac præsertim idoneas inter-

interpretationes ipsarum N. T. rerum singulis in paginis conjungit.

PROBLEMA, ANALYSTIS, AD ID, UT SOLVATUR, PROPOSITUM.

Sit æquatio quarti gradus secundo termino deficiens

$$x^4 = p x x + q x + r$$

ubi p , q , & r , quantitates datas cum suis signis denotant.

Transformetur dicta æquatio in hanc aliam itidem quarti gradus, sed secundo termino pollentem:

$$x^4 = f x^3 + g x x + h x + r$$

hujus naturæ, ut incognita x eadem sit in prima & secunda æquatione, & pariter idem sit in æquatione utraque homogeneum comparationis r . Coefficientes vero secundæ æquationis, videlicet f , g , h , determinentur per coefficientes p & q æquationis primæ, & per commune homogeneum comparationis r .

PHILIPPI MAZUCHII, F. C. NEAPOLITANI,
in causa Hilari Fide constituti actorum recensio, qua totum Inscriptionis Hilari judicium, per temporum articulos dispositum, proponitur. Cui suis locis, præter acta cetera, inseruntur partium allegationes sequentes:
 I ALEXII SYMMACHI MAZUCHII ad Illustrissimum DOMINICUM GEORGIUM de Hilari Epigrammate Epistola; II Diarii literarii Romani fragmentum; III LUDOVICI SABBATINI ad Eminentiss. BE-SOZZIUM de eadem Inscriptione Epistola, ad editionem principem recensita, cum ejusdem PHILIPPI MAZUCHII variis lectionibus, & animadversionibus; IV ALEXII SYMMACHI MAZUCHII ad Illustriss. GEORGIUM de eadem Inscriptione posterior Epistola.

Neapoli.

Neapoli, 1745, 4 maj.

Plag. 8.

Mazochius, per se laudabili pietate ductus, *Alexium Symmachum*, patrum suum, isthoc scripto defendit. Quamvis enim hic ipse tantum obtreccationes cujusdam curet, *quantum aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas*; ille tamen educatoris ac doctoris, præter necessitudinem, famæ hoc dandum esse putavit, ut omnes ab ea maculas abstergeret. Neque alia fuit ratio, quam ob rem ejusmodi defensionem amico patrum fautori, *Vincentio Hippolyto S. R. C. & R. Camerae S. Clarae*, adeoque Neapolitani fori, supremo Præsidi, quem non modo propter juridicam eruditionem, verum etiam eloquentiæ ac poeticiæ studia, celebrat, consecraret. Hinc, num pie satis, alii judicent, **J. M. J.** præsidibus quasi controversiæ invocatis, eadem ordine temporum servato, sic exponitur. Anno 1743 Mense Decembri in cæmeterio Prætextati Appia via Christiana detecta fuit inscriptio, cujus exemplum erat ejusmodi:

HIC . REQVIESCET . IN
 PACE . FEDE . CVSTITVT
 VS . ILARVS . QVI . VIXIT
 ANNVS . **EL** . MS . XXV

Inferius conspicietur ab utroque latere columba cum corôna in rostro, in medio vero notum illud monogramma Christi. Frater *Sylvester Meranus* illius inscriptionis exemplum ad *Benedictum XIV* detulit, qui ab *εὐχαριστίας* illam inquirendam jubendo curavit. Inter hos *Dominicus Georgius*, ab intimo S. Pontificis sacello, qui nuper *Adonis Martyrologio* illustrato inclaruit, scriptis ad *Bernardum Cangianum* Canonicum, Neapolitanum, mense Januario, A. 1745 literis, quæ perierunt, ac paulo post ad Nostri patrum, quæ hic ab eodem exhibentur, id ipsum negotium posteriori commendavit.

davit. Jussus igitur inquirere *Alexius*, quanquam edendo in fastos marmoreos Commentario, non sine jussu primarii antistitis *Spinelli*, solum intentus, impetrato tamen ab eodem bidui spatio, epistolam ad *Georgium* scripsit, qua rem totam ita explicuit, ut non minimas ejusdem laudes mereret, dum et Autore inscio publici juris eandem Romæ amicus faciebat. Missi *Alexio* exempli postremi linea præferebat: VIXIT. ANNVS. IL. MS. XXV. quod hic exposuerat: vixit annos undequingenta, menses XXV, ac priorem annorum summam ad vitam ante sacrum fontem obtentum, alteram mensium ad consequentem, idoneis ipsi argumentis ex antiquitate petitis accommodarat. Indicabatur autem deinceps, accuratius inspecta inscriptione, vanam hic fuisse distinctionem istam, verbaque *plus minus* legenda, sic ut circiter XXV annos vixerit, cujus sepulcro inscriptio serviebat. *Symmachus*,

aliter sentiens, figuram alias insolitam **E** accipit pro P, & m, ita ut hæc sola notet *plus minus* MS. *menses*, exciderit autem lapicidæ negligentia post X. littera D, ac legendum sit: *plus minus L, menses X, dies XV*, vel, quod nos magis coactum arbitramur, itidem ad tempus ante ac post sacrum lavacrum respici debeat. Hinc *Sabbatinus* profiluit, cujus epistolam *Mazochius* inferens, atque observationibus proscindens, omnium risui exponere laborat. Vel ex hæcenus dictis maximum controversiæ momentum patebit, quod efficit, ut, veniam nos esse consecuturos, arbitremur, non solum si dicamus, nostrum haud esse, tantas de Græcorum salute lites componere, verum etiam ne quidem ulterius proferre pedem audeamus. Attamen in mentem nobis simul veniunt regulæ quædam, tam Criticis & Antiquariis, quam omnibus omnino literatis, perquam commendabiles. Est inter eas *Horatianum* illud: *Turpe est, difficiles habere nugas*, quod abjicere suadet vana atque inutilia, nec nisi vere profutura, tanta rerum in copia, vitæque brevitate, permittit. Eodem spectat sententia poetica: *Didicisse fideliter artes, emollit mores, nec sinit esse*

H h h h

feros,

feros, quæ quidem, si cum divini spiritus oraculis conferamus, omnibus acerbioribus jocis ac detorsionibus graviter interdicat. Utriusque tertiæ, quæ, non sibi quemlibet natum esse, sed Deo ac rei publicæ, contendit, fulcrum esse poterit atque argumentum.

NOVA LITERARIA,

Quæ nuper de *Symbolis suis literariis* Celeberrimus Florentinæ Academiæ Professor, *Ant. Franc. Gorius*, publica tabula, in conspectu orbis eruditi suspensa, nos docuit, ea, cum multis fore scitu admodum jucunda arbitremur, sic, ut scripta sunt a *Gorio*, legenda omnibus, qui horum sunt curiosi, dabimus:

Symbolarum, *humanissimo Virorum doctorum plausu atque approbatione*, editis duobus Voluminibus, *descriptisque in Prodro-mo I Opusculi*, quæ in ipsis continentur; nunc ea, quæ proferuntur in tribus sequentibus Voluminibus, nempe III, IV, & V, intra proximum mensem Octobrem hujus anni in lucem prodituris, breviter describere, & reliqua recensere, optimum factu visum est. Interim monemus eos, qui societatem inire, in posterum solvendam esse in antecessum dimidiam pretii partem Voluminum, quæ prodibunt; ita tamen, ut nihil solvant, dum postrema edita Volumina exstabant, & accipiant ab his, qui Typographi Imperialis Florentini curam agunt, nempe a Jo. Cajetano & Sancte Franchio. Reliqui, qui nec nomen, nec præviam pecuniæ symbolam, dederint, intra proximum Octobrem hujus anni 1749 solvent pro quolibet Volumine non tres, sed Julios quinque. Volumen igitur III continet I. D. Anselmi Costadoni, Veneti, Monachi Camald. & Bibliothecarii Monasterii S. Michaelis de Muriano, in Græcam pervetustam Iconem ligni S. Crucis, insertam in eburnea anaglypha tabula, *Observationes. II. De mitrato Jesu Christi crucifixi Capite*, uti sculptus est in vivo Sanctæ Crucis ligno insignis magnitudinis, quod serva-

tur in *Tbesauro Basilicae Baptistarii Florentini*, *Commentarius* A. F. Gorii, *eiusdem Basil. Praepositi*. III. *Pauli Mariae Paciaudi, Cler. Reg. Presbyteri, de veteri Christi Crucifixi signo, & antiquis Crucibus, quae Ravenna sunt, Diatriba. Accedunt monumenta alia, nondum edita. Singula Volumina, cum edita, tum edenda, & quae hic describuntur, Tabulis non paucis, vel aeri, vel buxo, insculptis, ornantur: quapropter, cum haec Volumina multis cum impendiis excudantur, qui non subscripserint intra sancitum tempus, Societatis huiusce fructum non percipient. In Volumine IV, quae sequuntur, continentur: I. Jo. Baptistae Passerii, Pifaurensis, de Hebraismo Aegyptiorum Dissertatio. II. Accedit Lexicon Aegyptio-Hebraicum, nempe vocum Aegyptiarum, quae ex Hebraica lingua derivantur. III & IV. Ejusdem Cl. Autoris Dissertationes duae: I. Jupiter $\pi\omicron\lambda\upsilon\varsigma\Phi\eta\varsigma$, sive de abenico Jovis signo antiquo, duplici sermo coronato; II. de Nummo arce Baileorum, qui nunc primum in lucem prodit. V. de Crassitiae laterum, quibus veteres in magnis molibus & substructionibus utebantur, Epistola P. Jacobi Belgradii, Soc. J. P. & c. VI. Ejusdem Epistola altera, qua Basis Ariminensis Inscriptio militaris, recens inventa, illustratur. VII. Francisci Ant. Zachariae, Soc. Jes. Presb. de C. Nonii Capiani Inscriptio, Arimini nuper reperta, Epistola, & c. VIII. Ejusdem Lettere sopra alcune Antichità di Pisa. Volumen V haec complectitur: I. Placitum, Ravenna apud Classem habitum a Silvestro II, Pont. Max. & Ottone III, Augusto Imper. monumentum insigne, nunc primum editum, atque Observationibus a Praesant. Lud. Ant. Muratorio illustratum. II. Inscriptioes antiquae ineditae, quibus Museum Monasterii S. Pauli Romae ornavit, & suum Ravenna, Cl. Praesul D. Abbas Paulus Ginannius, qui eas exscripsit, ac misit Gorio, qui Notas adjecit. III. Exemplar Tabulae Trajanae ex aere, magnitudine & inscriptione insignis, pro Pueris & Puellis Alimentariis Reipublicae Vellejatum, in Italia institutis liberalitate Trajani Aug. ex ipso archetypo, in Placentina ditione nuper effosso, & c. editum cura & recensione A. F.*

Gorii. *Illustratur Commentario ejusdem L. A. Muratorii cum hoc titulo: IV Dell' insegna Tavola di bronzo, spettante a i Fanciulli e Fanciulle Alimentarj di Trajano Augusto nell' Italia, disotterrata nel Territorio di Piacenza l' anno 1747 intera edizione, e sposizione fatta da Lodovico Antonio Muratori &c. V. Elenchus Opusculorum, qua in reliquis Symbolarum Voluminibus proferentur. In Volumine VI Opuscula hac continentur: I. P. Zachariæ Francisci Antonii, S. I. P. de Inventione Sanctæ Crucis. II. Dissertatio Dominici Mariæ Mannii de Titulo Dominica Crucis archetypo, ejusque vera forma & epigraphæ, seculorum barbarie, & artificum licentia, nunquam recte expressa. III. Theses historica, chronologica, critica, philologica, &c. ad Vitam S. Constantini Magni Imperatoris Augusti, propofita ab Antonio Maria Lupio, Florentino, Soc. Jesu, cum Annotationibus & Appendice Francisci Antonii Zachariæ, ejusdem Societatis. IV. Veteris Gemma, ad Christianum usum exscalpta, brevis explanatio, Autore Francisco Equite Viatorio. Editio tertia auctior. In Volumine VII exhibentur: I. Animadversiones in lamellam anciam vetustissimam Musci Victorii, auctæ secundis curis, & ab Autore recognita. II. P. Franc. Ant. Zachariæ, S. I. P. De Encolpiis. III. Ejusdem Bibliotheca Capituli Pistoriensis. IV. Lettere antiquarie inedite del P. Anton Maria Lupi, della Comp. di Gesu, colle Annotazioni del prelodato P. Zaccaria. V. Ejusdem Monumentorum aliquot medii ævi ineditorum Spicilegium. VI. Ejusdem Dissertazione delle Scuole degli antichi Romani. Volumen VIII hac habet: I. Sopra le figure circoscritte al Circolo ed alla Sfera, Lettera del Sig. Francesco Maria Zanotti, Pub. Lettore di Filosofia nell' Università di Bologna, e Segretario perpetuo dell' Acad. delle Scienze della med. Città. II. Lettera del R. D. Felice Balassi, C. R. del Salvatore al prelodato Sig. Zanotti. III. Sopra le nuove Proprietà delle Figure quadrilatera Dissertazione del Sig. Conte Gregorio Casali, Bolognese, Professore Sostituto di Architettura militare, ed Accademico dell' Istituto delle Scienze, e dell' Arti.*

IV. De

IV. De magnitudine maritimi itineris inveniendâ nullis habitis astrorum observationibus Praelectio, habita in Archigymn. Patavino A. 1747 a Joanne Rynaldo Comite Carlio, Publico Scientiæ Nauticæ & Geographiæ Professore. V. Del med. Sig. Conte Carli Ricerche sopra l'origine, struttura, ed uso, delle antiche Navi militari turrette. VI. Sopra l'istesso oggetto Discorso Accad. del Sig. Dottor Andrea Pietro Giulianelli.

Elenchus Opusculorum, quæ in sequentibus Symbolarum Voluminibus proferentur :

Promissa jam sunt bona fide, quam sancte servabimus, hujusmodi Symbolarum Volumina XII, quæ, Deo dante & favente, ut speramus, intra sequentem annum 1750 in lucem exstabunt. Cum autem, ut evenire solet, quorundam maleferiatorum hominum vitio, ne dicam invidia, apud exteros rumor increbuerit, qui vanus ac falsus omnino erit, telam hanc brevi intercissam & abruptam remansuram; non abs re visum est Clarorum Virorum Opuscula hic enumerare, quæ majori ex parte jam penes nos sunt; quamvis alia multa, præsertim scientifica, quæ nunc scribuntur, quamprimum absoluta nobis promittantur: id vero perlubenter, Amicis quibusdam monentibus, facimus, ut interim eorum præclari labores, quæ nos incredibili humanitate ac studio, paucorum mensum intervallo, donarunt, literato orbi innotescant: Acta Academiae Flor. del Cimento ab origine sua ad 1647, nunc primum ex avtographo edita; Matthæi Aegyptii Comitæ, Sereniss. Regis utriusque Siciliae Bibliothecarii, Epistola ad A. F. Gorium de Vasculorum antiquorum picturis, ac de rarioribus Capuanorum, aliorumque populorum, Numis ineditis; Anonymi in fine Codicis Doniani Epitaphia antiqua Daciæ & Hungariæ, ab eo visa & exscripta, cura Ant. Fr. Gorii edita; Anonymi Romani marginales Notæ, recensiones, emendationes ad fidem archetyporum in Epigrammata antiqua Urbis, edita a Jacobo Mazochio annq. MDXXI, regnante Leone X, P. M. ex Avtographo Jo. Bapt. Donii, curante A. F. Gorio; Fil. Baldinucci Lettere spettanti all' eccellente opere di vari celebri

Hhhh 3

Pittori,

Pittori, date ora in luce; De' Bardì Giov. Gentil. Fiorentino, Discorso sopra la Musica antica, e'l cantar bene; Petri Angelii Bargæi Epistole aliquot, nunc primum in lucem prolata; P. Jac. Belgradus, Sec. Jesu Presb. &c. Opuscula mathem. & philologica pro Symbolis elucubrat; Joannis Dominici Bertoli, Comitis & Canonici Aquilejensis, Thesaurus Imperialium Numismatum pretiosorum Latinorum & Græcorum ex omni metallo ac modulo, quæ nova, compendiaria, perbrevis, accurata, & nunquam antea excogitata, descriptione recensentur; Idem absoluto altero Aquilejensium Inscrip. ant. Volumine, Opuscula pro Symbolis parat; Jos. Binii, Glemonensis Basilicæ Archipresbyteri, de Institutis veterum Sanctimonialium Glemonensium, cum historia præsertim Monasteriorum S. Blasii, S. Agnetis, & S. Clara; quæ occasione eximia non pauca, nunquam antea edita, monumenta proferuntur & illustrantur; ejusdem in Baptisterium antiquum Sanctæ Glemonensis Ecclesiæ Observaciones; ejusdem Selecta atque insigniora mediæ ævi monumenta, e Modetiensi Tabulario deprompta, nunc primum edita cum Notis ejusdem; ejusdem Memoriæ storiche spettanti a Napino della Torre; Capitano Generale de' Fiorentini; Excerpta genealogica de Advenis, Civibus, & Incolis Glemonæ, præsertim Nobilibus Viris Floræntinis, Senensibus, &c. alia Lucubrations, ab eodem V. C. in Symbolis proferendæ, promissa sunt; Antonius Maria Biscionius, Canonicus Basilicæ S. Laur. atque ejusdem Imper. Bibliothecæ Præfectus, multa pro Symbolis Analecta, Opuscula, & Monumenta mediæ ævi, in promptu habet edenda, præsertim, eo favente, ex Imperiali Medicea-Laurentiana Bibliothecâ deprompta, quæ in ejus Catalogo accurate recensentur; Joseph. Blanchinius, Presbyter Congregationis Oratorii Romæ, ea, quæ sequuntur, in Symbolis edenda A. F. Gorio humanissime dedit; Necrologium autographum Ordinis S. Benedicti a Guittone Monacho descriptum ab anno MLXXV, & a Successoribus continuatum usque ad XIII Seculum; Leonis X, P. M. Breves & Privilegia, collata Ecclesiæ Venetæ S. Georgii Martyris;

syris ; Hymni sacri & Epigrammata vetusta , ornamentis Ecclesiarum Romæ apposta ; Passio Sanctorum Nazarii, Gervasii, Protasii, & Celsi pueri , ex antiquissimo Codice ; Expositio Apocalypsis Joannis Apostoli, ex Codice vetustissimo nunc primum edita ; Ven. Bedæ Opusculum de VI ætatibus mundi, descriptum e Codice Valli-celliano X Seculi, quod plurimum discrepat ab editionibus, curante eodem Cl. Josepho Blanchinio ; Prudentii, Episc. Tricassensis, Opusculum, nunquam antea editum, quod tam e Veteri, quam e Novo, Testamento collegit, & ad sacros Ordines properantes memoria commendari præcepit ; in Cantica Canticorum Expositio, quæ, incertum, utrum sit Epiphani, Episcopi Cypri, an Pbilonis Carpathii, sive alterius Autoris ; Litania Romana, scripta, ut videtur, Seculo X ; Diptycha Tabula, nominibus plurimis inscripta ; Nomina Fratrum de Societate XII Apostolorum ; Nomina Canonicorum Parisiacensium ; Nomina Infirmorum ; Nomina Defunctorum ; Salvatore Maria di Blasi, Monaco Casin. Lettore, e Bibliot. e Prefetto del Museo del Monastero Gregoriano di S. Martino di Palermo, Dissertazione sopra le pitture di un vaso antico Greco Siculo ; Philippi Bonarrotii, V. C. Senatoris Florentini, Additamenta & Emendationes, ad marginem scriptæ ejus Operum i Medaglioni del Museo Carpegna, ed i Vetri antichi Cemeteriali, ex ejus autographo ; Fed. Borromæi, Cardinalis, Archiepiscopi Mediolani, de Pictura sacra Libri duo, ab eo aucti & recogniti : secunda editio, cum aliquot Annotationibus A. F. Gorii ; Ejusdem Museum ; Jo. Bottarius, Præsul, Vaticanæ Bibliothecæ Prefectus, complura variora Opuscula, cum edita tum inedita, pro Symbolis communicavit ; Dominici Bricchieri Columbo, Patric. Finariensis, qua sequuntur : I. Historiarum ac Fabularum, quarum D. Gregorius Nazianzenus meminit Oratione in Sancta Lumina, Explicatio, ex MSco Codice August. Vindobonensis Bibliothecæ nunc primum eruta, & ad fidem Codicum Medicæ Laurentianæ castigata : prodit Græcè & Latine ;

tine; de *Iside Pharia*, ejusque cultu & sacris; de *Ligniferis*, *Dendrophoris*, & *Centenariis*, *Disquisitiones VI*, quibus varia *Codicis Theodosiani Antiquitates* explicantur; de *Augustalibus* & *Seviris*, & de *Pastopharis*; *Alexandri Brugiotti*, *Proff. Flor. de Magistratu Edificiorum*, olim *Adili nuncupato*, *Tractatus*; ex quo desumitur *præstantia juris adificandi tam respectu Principis*, quam ipsius *magistratus*, ex *autographo ejus nunc primum editus*; *Petri, Burmanni Fr. Fil. & Nep. Amsteladamiensis*, *Dissertatio de Jure aureorum Annulorum*, cum *Additamento*; *Jo. Raynaldus Carlius, Comes, Publ. Scientia Nautica & Geographia in Patavino Archigymn. Professor*, *Tractatum hunc elucubrat: Nuova Macchina da esso ideata, con cui più facilmente, che con ogn' altra, si può misurare il corso dell' Acque correnti*; *idem alia Opuscula scientifica ad Gorium parat*; *Callisthenis Megapolitani de Cive docto, honesto, & probo, Liber I*; *ej. de Cive indocto, inhonesto, & impostore, Liber II*; *Joannis Hieronymi Carli, in Colcensi publico Gymnasio humanior. Liter. & in Semin. Theol. Professoris*, *Monumenta, ex antiquis Codicibus excerpta, nunc primum edita, & Notis illustrata: præsertim Epistole aliquot Latine Celeb. Joannis Boccaccii, Oratoris Flor.*; *Gregorius Casalius, Comes, superius laudatus, alias Lucubrationes pro Symbolis parat*; *Jo. Checcotii, Can. Theol. Vicetini, Explicationes Gemmarum aliquot antiquarum, & Dissertationes pro Symbolis*; *Jo. Clerici, & aliorum Clarorum transmarinorum Virorum, ad Cel. Ant. M. Salvinium Epistole*; *Antonius Mugellanus Cocchius, Medicus in Flor. Archinosocomio S. Mariæ Novæ, Anatomæ Professor, Musei Florentini Imperialis Cimeliarcha, Lucubrationes aliquot pro Symbolis parat*; *Eduardi Corsini, e Cler. Reg. Schol. Piar. in Pisano Athenæo Professoris, Animadversiones in Epigrammen Græcam Lebetis arei, donum Regis Mithridatis Eupatoris, ex Portu Antiæte ducti, nunc in Museo Capitolino reconditi; ejusd. de Natali die Platonis, ejus atate, & in Italiam itineribus*; *Caroli Dati, Patriæ Florent. Observationes in*
Fragmen-

Fragments Capitularis Lotbarii Imper. Aug. Accedunt Charta omnium antiquissima, qua in Florentinis Archivis asservantur, cum Notis A. F. Gorii, qui eas in lucem nunc primum profert; Vitaliani Donati, Patav. Phil. Medici, ac Botanici, Storia naturale del Mare, iu cui si fanno conoscere le leggi delle progressioni della Natura, con un Saggio delle suddette leggi; Jo. Bapt. Donii, Patric. Florent. Catalogus Autorum antiquorum & semiantiquorum, qui nondum in lucem prodire, ex Vaticana, aliisque toto orbe celeberrimis Bibliothecis; ejusd. Discorso sopra un Medaglione sacro Greco & oro al Sig. Card. Francesco Barberini; ejusd. Diss. de Veterum cultura per ignem; Epistola Clarorum Antiquariorum, qui, jubente Sereniss. Card. Leopoldo Medice, pretiosa omnis generis cimelia collegere, qua in Museum Medicum illata sunt, ex autographis; Jac. Facciolatus Elucubrationes aliquot suas pro Symbolis habet; Familiarum Magnatum Florentinorum series ex vetustis monumentis: quarum gentilitia insignia, sive, ut ajunt, arma, mutata sunt, cum observationibus; Francisci Florii, Comitis, Canonici Aquilejensis, Dissertationes, quibus medii aevi monumenta, ritus, ac leges, expenduntur, & illustrantur; ejusd. in Sepulcrum Gastonis, Aquilejensium Patriarchae. Observationes; de Servis & Libertis medii aevi; alia opuscula idem promissit; Justi Fontanini, Archiep. Ancyrani, Achates Isiacus, & Jo. Capponio depromptus, cum Auctario A. F. Gorii; Jo. Fabbrinii, Icti Florentini, Dissertationes; Erasmi Frœlich, Soc. Jesu Presbyt. Animadversiones in quosdam Nummos veteres Urbium cum Tabulis VI aere incisus; editio altera, cum vetustis aliis monumentis ab Autore recognita, & aucta; ejusd. Compendiarie Nota, in Numis Latinis exposita; Ant. Franciscus Gorius, harum Symbolarum Autor, Deo volente, & juvante, hac, qua recensentur, in lucem proferet: de primævis Florentinis Christi fidelibus, eorumque Baptismate, Exercitationes; accedunt critica Animadversiones; Admiranda Antiquitatum Herculanensium, novis curis illustrata,

atque a nonnullis difficultatibus vindicata, adjectis Clarorum Virorum jam editis observationibus: accedit Dissertatio de illustribus Noniis, apud Campanos; de antiquis Ecclesiarum Hierothecis: qua occasione Inscriptiones Græcæ complures, quæ Lipsanotbecas Baptisterii Florentini ornabant, afferuntur & illustrantur; Vetusti marmorei Ambonis Ecclesiæ Florentinae Sancti Petri Scheradii sacra Emblemata, nunc primum Tabulis aeneis delineata, & observationibus illustrata; Monumenta sacra insigniora Abbatie S. Hilari, Ordinis Vallisumbrosæ, nunc primum prolata & illustrata; Spicilegia antiquorum Lapidum, scriptorum ex Epistolis Clarorum Virorum Amicorum; Diss. de prisco cultu S. Josephi in Ecclesia Florentina; Hagiologium sanctæ Florentinae Ecclesiæ, sive Lectiones antiquæ, Natali die Sanctorum Florentinorum in divinis Officiis recitari solita, in unum corpus collecta, & exscripta ad fidem Codicum vetustorum, cum Annotationibus; Diss. de fabrilibus instrumentis ac symbolis, quæ manibus gerunt XII Apostoli Christi Domini, in monumentis antiquis expressi; Liturgia antiqua Sanctæ Florentinae Ecclesiæ, cum observationibus; Diss. de forma, cultu, ornatuque, veterum Baptisteriorum apud Christianos: qua occasione Baptistrium Florentinum illustratur, adjecta ejus Historiæ Synopsi; in Picturas sacras omnium vetustissimas Florentinae Ecclesiæ Observationes; Vetusta monumenta Liturgica ad Basilicam reconciliandam; Diptychi Quiriniani, nunc Vaticani, brevis historia; Diss. de ritu attollendi faces in sacris Ecclesiarum mysteriis; de Hospitali S. Jacobi de Altopassu, ejusque magno Magistro & Fratribus &c.; Constitutiones, sive Regule eorundem Fratrum, nunc primum e Codice membranaceo Cl. Senatoris Capponii editæ, adjectis observationibus: ubi Monumenta, Privilegia, Bullæ, Sigillorum eëtypa, & antiquæ Inscriptiones, ad idem Hospitaliæ pertinentes, afferuntur; Pictura sacra pervetusti Codicis membranacei Græci, qui existat in Bibliotheca Abbatie Florentinae Casinensium, cum obser-

servatio-

servationibus; Codicum rariorum descriptio, qui e Florentinis Bibliothecis in lucem proferri possunt; Gemma antiqua Circenses rariores, nunquam antea edita, observationibus illustrata; Diss. de Cultu Nisi, ejusque ex aquaticis plantis feracitate & utilitate, quam missivi operis insignis pictura, qua illustratur, ostendit; Sex. Rufi V. C. & P. Victoris de Regionibus Urbis textus auctus & emendatus ad fidem complurium Codicum antiquorum, adjectis Annotationibus; in Jani Gruteri Corpus Inscriptionum antiquarum Recensiones, Auctaria, Emendationes, ex Autographo Jo. Baptistæ Donii, Patric. Flor. nunc primum ab A. F. Gorio excerpta, & publici juris facta; Gemmarum antiquarum annularium literatarum Sylloge, cum aliquot observationibus; Arruntiorum Sepulcra, Roma detecta, in lucem edita, & illustrata; Columna antiqua miliaria, habita temporum & locorum ratione, accurato ordine digesta, & annotationibus illustrata; Spicilegium miscellancarum Inscriptionum antiquarum, qua in editis Thesauris desiderantur; Excerptum præcipue ex Epistolis Clarorum Amicorum, & Antiquariorum; Meditationes criticae, quibus Censura Eruditorum Virorum in edita Opera Ant. F. Gorii expenduntur; Diss. de Christianis Virginibus, earumque velamine sacro; Diss. de Vestali Virgine Maxima, ejusque honoribus, & immunitate apud Romanos; Inscriptiones antiqua collectæ, & exscriptæ a Francisco Philelpho; Analeccta Epitaphiorum, qua Sepulcris Clarorum Virorum ab A. F. Gorio inscripta sunt, curante Andrea Juhanellio, in Flor. Seminar. Eloq. Prof.; Diss. de præstantia & utilitate Balnearum Pisanorum: qua occasione Pisanum Laconicum offertur, & aliis dilucidationibus illustratur; nec non de Balneis & aqueductibus, a Mathilde Comitissa in publicum usum apud Pisanos exstructis: qua occasione nondum edita monumenta proferuntur; Ichnographia Templi Diane, & Balnearum antiquarum Nemaufensium, qua detectæ

sunt cum aliquot scriptis marmoribus, anno 1739; Camilli, veterum Sacrificiorum ministri, Icon explicata, ex marmore antiquo, atque ex arce sigillo; Tesserarum antiquarum theatralium, athleticarum, & quotquot hodie exstant, Syntagma, cum Annotationibus; Diff. de Candelabris veterum: adjectis eorum figuris ex insignioribus monumentis, qua observationibus illustrantur; Diff. de Salinis veterum profanis, & de sacris in usum Baptisteriorum; Jovis, aquilam pascentis, simulacrum marmoreum Musei Guarnacciani illustratum; Bernardi Oricellarii, Patricii Flor. Commentaria in Sex. Rufum & P. Victorem de Regionibus Urbis, ex singulari Codice Biblioth. Illustr. & Rev. Canonici Subdecani March. Gabrielis Riccardi, &c.; Diff. de Hecate Dea, ac Diis Triformibus, Diatribe, adjectis vetustis Anaglyphis, Inscriptionibus, Numis, & Gemmis; Diff. de Officiis vitrariis veterum, & de vitreis ac crySTALLINIS vasculis; de insignioribus Columnarum capitulis, Deorum imaginibus ornatis; de antiquarum ararum variis emblematis; de Urnarum cineriarum variis emblematis; Sepulchreti Florentini Domiani & Rosselliani Epitaphia illustrium Virorum insigniora: accedunt majorum Monumentorum, vulgo i Lastroni, selecte figura; Musei Gorianni rariorum monumentorum brevis descriptio; de Navibus hercicis, quarum schemata, ex antiquis monumentis deprompta, observationibus illustrantur; Ejusd. Diana Ephesia simulacra duo insigniora tum Imper. Musei Florentini, tum Musei March. Donati Guadagni, Patric. Flor. observationibus illustrata; Antiqua Monumenta duo Lucensium exposita, & observationibus illustrata; Pondera quadrata, sive moneta omnium vetustissime, in utraque facie emblematis typicis ornata, qua libras quatuor, quinque, vel sex, excedunt, nunc primum deprompta ex Flor. Museo Guadagnio, cum observationibus; Morphei simulacra insigniora, qua in Florentinis Museis exstant, illustrata; Florentine Reipublica honores, stipendia, praeconia,

nia, in Collucium Salutatum, Oratorem Florent. ejusdem Secretarium, collata, cum ineditis monumentis; Grifellinus, Philos. & Mathem. Venetus, Opuscula quadam pro Symbolis elucubrat; Leop. A. Guadagni, in Pisano Athen. Pandect. Professoris, &c. de Florentino Pandectarum exemplari, an sit Justiniani Imp. archetypum, & an ex eo ceteri, quos habemus, Pandectarum libri manaverint, Dissertatio; Jo. Caspar Hagenbuchius, Canonicus Turicensis, & in Patrio Lyceo Prof. non pauca, in Symbolis edenda, misit, ac nunc elucubrat, ad antiquariam scientiam spectantia; Andreae Petri Julianelli, Almae Univers. Theolog. Florent. Cancellarii, Discorso Accademico sopra le Navi antiche turrite, loro origine, struttura e uso; Diatriba prelimitare sopra un MS. inedito di Filippo Pigafetta, Patrizio Vicentino, sopra i Trinceramenti e Approcci degli antichi, con molte memorie riguardanti la Vita del medesimo; de Natali die Augustorum Augustarumque Commentarius ad insigne Marmor Florentinum, editum Tomo I Inscr. ant. Etruria Urbium pag. 316; Hieronymus Lagomarsinus, Soc. Jesu Presb. Opuscula aliquot inedita humanissime exhibebit; Jo. Henrici Leichii, Lipsiensis, Opuscula & Dissertationes quadam pro Symbolis; Antonii Magliabechi, Viri Celeberrimi, Meditationes & Censura in Opera doctorum Virorum; item Excerpta ex Memorabilibus Historiae literariae, ex autographis ejus Codicibus, qui in Bibliotheca Magliabechiana asservantur; Dominici Mariae Mannii, ex multis, haec: Eruditorum Typographorum Vita; de Principibus Viris de Guisa; Bartholomaei Scala, Secretarii Reip. Florent. Vita; Delle Pile dell' Acqua Santa, e loro uso; Jac. Martorellius, in Regio Neapol. Lyceo Grac. Liter. Professor, Diatribas novi Systematis pro illustratione Homeri misit, alias parat; Mathematicorum ex Classe XI Selecta ex Catalogo Codicum MSS. Bibliotheca Magliabechiana, ex curis V. C. Jo. Targionii, Medic. Prof. & Botan. ejusdem

*Bibliothecarii; ejusdem Jo. Targionii Annotationes in I-
ter Rutilii Numatiani; P. Joseph Maria Mazzolarius,
Soc. Jesu Presb. Opuscula pro Symbolis nunc elucubrat;
Lorenzo Medici, il Magnifico, Lettere tratte dalle Originali del medesimo, ora date in luce per la prima volta;
Ant. Lud. Muratorius alia eximia sui ingenii monumenta, in Symbolis edenda, misit, & alia parat; Oratorum illustrium Florentinorum Orationes selecta, quas coram Pontifice Maximo & Regibus habuere; Pauli Mariae Paciaudi, ex Cler. Reg. Teatinis, cura, Clarorum Virorum Epistola aliquot, nunc primum prolata: I & II Philippi a Turre, Episcopi Adriensis; III Dominici Georgii ad Ill. Scipionem Maffejum de obitu ejusdem Praesulis; IV Mich. Ang. Zorzi, Patric. Vicet. de Nummo max. magnit. Severi Alexandri; ejusd. de Sacris Christianorum Balneis Liber singularis; idem alias pro Symbolis lucubrationes parat; Joannis Baptistae Passerii Ipsi Goriana, parvum nempe ejusdem Dea signum ex aere, in Musco Goriano aservatum, Dissertatione explanatum; ejusd. Diss. de Hebraismo Latinorum; ejusd. alia Dissertationes, antiquariam supellectilem illustrantes; Bartholomaei Platinae Oratio ad Pium II P. M. de bello Turcis inferendo; Alexandri Politii, e Cl. Reg. Sch. Piar. in Pisano Athenaeo Humanior. Literar. Professoris, Diatr. I de Cathedra B. Petri Apostoli Romana; Diatr. II de Sancti Sebastiani Martyrio; Diatr. III de Quadrigis veterum; Diatr. IV in loca quadam Joannis Meursii; Eusebii Renaudotii, aliorumque Clarorum Gallorum, Epistole ad Celeberr. Antonium Mariam Salvinium, Patric. Flor.; Angelus Maria Riccius, in Flor. Lyc. Graec. Lit. Prof. Opuscula varia philologica in promptu habet edenda; Antonii Mariae Salvinii, Patric. Florent. & in patrio Athenaeo Graecarum Literar. Professoris, Lectiones, quibus Graecorum Poetarum, praesertim Homeri, Hesiodi, Pindari, & variorum Auctorum Graecorum, loca explicantur, & illustrantur; ejusd. Epitaphia*

*phia illustriora Clarorum ac Nobilium Virorum, curante
 pralaudato Julianellio; Ejusd. Carmina Latina, nunc pri-
 mum in lucem edita; Ejusd. Epistola ad Claros Viros,
 quibus antiqui Autores, & monumenta vetusta, illustran-
 tur; Salvinus Salvinius, Patr. & Canonicus Florenti-
 nus, complura Opuscula & Monumenta, nondum edita,
 humanissime communicavit pro Symbolis; Bartholomæi
 Scalæ, Secretarii Reipublicæ Florentinæ, Epistolæ centum, ad
 Historiam Florent. pertinentes, selectæ ex insigni Codice pe-
 nes Jo. Bapt. Dejum, Imperiali Secretiori Tabulario Præ-
 fectum, nunc primum, curante A. F. Gorio, editæ, &
 illustratæ, cum ejus Vita, scripta a Cl. Dominico M.
 Mannio; Dominici Schiavo, Sacr. Th. Doct. Panormit.
 Explanatio picturæ Vasculi antiqui Agrigentini: item
 de Siculis equis apud veteres; Ejusd. in duos Crateres
 antiquos Dissertatio, qua sigillatæ vasculæ & pictæ illu-
 strantur; Jo. Conr. Stiglius Diatribas pro Symbolis
 elucubrat; Josephi Mariæ Suaresii, Episcopi Vasonensis, Di-
 atriba de Vestibus literariis in Musivis antiquis: ac-
 cedit Mantissa ac duplex Lexicon Vestiarium sacrum &
 profanum, Autore A. F. Gorio, cum observationibus ejus-
 dem; Ejusd. Suaresii Diatriba de Flabellis Pontificiis,
 seu Muscariis pavoninis, cum Mantissa ejusdem Gorii;
 Hieronymus Tartarottus, Roboretanus, variæ eruditionis
 Apophoreta, in Symbolis edenda, in promptu habet, &
 alia elucubrat; Lælii Taurellii, Jurisconsulti Fanensis,
 Florentinæ Rotæ Auditoris, Oratio in Alexandri Medicis
 Ducis funere: adjectis Numis & aliis observationibus,
 curante A. F. Gorio; Jo. Chrysof. Trombelli, Abba-
 tis Monasterii & Eccl. S. Salvatoris Bonon. in Sermonem
 Sancti Antipatri Episcopi in Assumptione B. Mariæ V. nunc
 primum e tenebris erutum, Animadversiones, & Nota;
 idem alia Opuscula, in Symbolis edenda, elucubrat; Wal-
 chii Fratres, Jenens. Gymnasii Celeb. Professores, Gorianas
 Symbolas*

Symbolas suis lucubrationibus ornabunt, & jam in promptu se habere scripserunt; Franciscus Valletta, *Œcus Neapolitanus, selecta quedam, nondum edita, Clarorum Virorum Opuscula, que in domestica Bibliotheca asservantur, in Symbolis proferenda, promissis*; Joannis Mariae a Turre, *in Regio Neap. Lyceo, & in Academicis Ecclesiast. in Aedibus Emin. Archiep. Physica Professoris, Disquisitio de Attractione*; Pietro Della Valle *Discorso della Musica dell' età nostra, che non è punto inferiore, anzi è migliore di quella dell' età passata, indirizzato a Lelio Guidiccioni*; Dominicus Vandellius, *in Musinensi Athenæo Publ. Math. Professor, aliquot Opuscula scientifica pro Symbolis parat*; Francisci Victorii, *Equitis Ord. D. Szeplani, Observationes in Epigraphen marmorea basis Obelisci Constantin. que in ejus Musco exstat*; Laurentii del Torre, *Præpositi Congreg. Oratorii Usinensis, Dissertatio, sive Explanatio duorum Tabularum antiquarum ex ebore, quibus per vetustum Psalterium connectum est*; idem *alias lucubrationes pro Symbolis promissis*; Franciscus Ant. Zacharias, *S. Jesu P. Opuscula alia; varia omnigenæ eruditionis pro Symbolis elucubrat*; Jo. Baptista Zannobettius, *Florentinus, hæc in Symbolis edenda Opuscula habet: Veterum Christianorum Obsequia erga morientes, ex vetusto Codice Liturgico Bibliothecæ Magliabechianæ: accedit Diatriba de ætate ejusdem Codicis, & Notæ philologica; Eusebii, Ep. Casariensis, Sermo de Corpore & Sanguine Domini e Codice antiquo: accedit Diatriba de Autore ejusdem Sermonis; de studio Linguarum Orientalium apud Florentinos Commentarius; Monumenta Fratrum Arvalium illustrata, ubi Collegii hujus initium, dignitas, sacra, vestes, munera, & alia notatu digna, illustrantur; de cultu Fontium apud veteres Dissertatio; Ansbologia Lapidaria, sive Marmora metrica Græca, in unum collecta, & Notis illustrata; de rusticatione Græcorum Dissertatio; de Obelisco Theodosiano, Constantinopoli erecto, Dissertatio, ubi Mechanica elevationis ejusdem Obelisci ex insigni Anaglypbo illustratur; de fecunditate physica terræ Palestinæ Dissertatio; ejusdem de Dispensationibus apud veteres Romanos Dissertatio; Josephi Lanzonii, Medici Ferrariensis, Epistola de usu velorum cortinarumque apud veteres, Latine versa, addito Auctario; ejusd. de aquarum artificiosa sparsione in theatris & convivii veterum, æstivo locupletata; Franciscus M. Zanottius, superius laudatus, alia pro Symbolis parat; P. Leonardus Ximenes, Soc. Jesu Presb. Opuscula Astronomica & Mathematica, in Symbolis edenda, elucubrat.*

wrongly pagged

N. XIV.

685

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris Anno MDCCXLIX.

DEGLI ANNALI DI GREGORIO XIII PONTE-
fice Massimo, &c.

hoc est,

*ANNALES RERUM, A GREGORIO XIII, PONTI-
fice Maximo, gestarum, compositi a P. JOANNE PE-
TRO MAFFEI, Societatis Jesu, ac in lucem dati a
CAROLO COQUELINES, auspiciis
Pape BENEDICTI XIV.*

Tomi II,

Romæ, in typographeo Hieronymi Mainardi, 1742, 4.

Tom. I Alph. 2 plag. 5½, Tom. II

Alph. 2 plag. 16.

In Libros XIII & summam gestorum memorabilium, sub
finem enarratam, Opus hoc distributum est, adeo commemo-
rabile ob res, præsidente suis *Gregorio XIII*, gestas, ut magna
Historiæ ecclesiasticæ pars inde addisci ac illustrari possit.
Autor, id sibi propositum fuisse, perhibet, ut successionem
perpetuam Pontificum a Christo & *Petro*, unicum ecclesiæ
suz privilegium, adversus fraudes & mendacia (ita dicit) hæreti-
corum stabiliret. Mirum sane, e vita unius Pontificis innotescere
omnium successionem. *Gregorius XIII* e familia domus *Bon-*
compagniorum Bononiæ progenitus fuit, familia orta ex gea-

Tom. I
pag. 2.

Kk kk

te

- Pag. 3. te *Dragoniorum* Assisii. Generis conditor fuisse dicitur Baro Germanus, qui in Italiam venerat A. 961 cum Imperatore *Ottone Magna*, insigni trium draconum in area rubra mobilitatus. Unde posteris a Draconibus adhæsit cognomen. Superfunt Spoleti *Dragonii*, quorum origo ad stirpem eandem refertur. Imperante *Ottone III* A. 1003 dicitur ortus ex ea gente *Boncompagnus*, vir strenuus, Assisii Vissum demigrans, Comitatus Maceratæ & Ulmeti locisque ad Apenninum ibi sitis præfectus. *Joannes*, inde progenitus, A. 1140 circiter Bononiam secessit, ejus posteris prædia quidem haud tenuerunt, illustres tamen dederunt viros. *Caspar* fuit *Jacobi* pater, hic *Christophori*, qui ex uxore *Angela Marescalchi* genuit
5. *Hugonem* præter *Boncompagnum*. *Hugoni* docile fuit ingenium. Ipse legum prudentiam didicit arripuitque ex præceptis *Ludovici Gazzadini* & *Caroli Ruini*. Adspiravit ad dignitatem Doctoralem, receptusque in Collegium XII publice per quinquennium magna cum laude docuit auditores Jus Canonicum & Civile. Romam venit A. 1538. natus annos 36, a Purpurato *Pariso* honoratus, & etiam susceptus. Pontifex eum creavit adjunctum Capitolio, & post annum Referendarium unius alteriusque subsignationis, rebus maximi momenti cognitor datus. *Paulus III*, postquam Concilium Tridentinum indixerat, idque Bononiam studebat potius agitare, passus est, ut *Joannes Baptista Cicada*, Cameræ Auditor, *Hugonem* sibi adscisceret vicarium muneris. *Paulus IV* hunc *Dasariti* ac *Consultoris* munere ornavit, ac paulo post honoravit *Signatura gratia*, quam cognominant *del Concesso*, deinceps vero Episcopatu Vestienti intra regnum Neapolitanum ad radices montis Gargani. *Alphonsus Carassa* Cardinalis ipsum allegit sibi mandatarium, vel potius vicarium, expediendorum negotiorum. *Pius IV*, actionum *Pauli IV* severus censor, ipsum magni fecit, adjungens eum duobus *Caroli Borromæi* Cardinalis consultoribus, Cardinalis, qui terris Status ecclesiastici præsidere jussus erat a Pontifice patruo. *Alphonso Carassa* Cardinali, ob æs alienum grave conflatum in custodiam dato, suppetias tulit per se & per aliorum fidem. Tanta animi

mi magnitudo ipsum admovit propius honorum incrementis. *Pius IV Hugonem* ad Concilium Tridentinum inter summos rei sacre antistites misit, jubens legatos ibi suos, ut illum ad consiliorum admitterent communicationem, nec celarent proponenda in Concilio, facienda, respondenda. Lis, in Concilio exardescens de *Episcoporum residentia*, fuit tandem tradita arbitrio *Caroli* Cardinalis Lotharingi & *Hugonis Boncompagni*. Hi decretum de *residentia* ita temperarunt, ut nemo non antistitum presentium in eo acquiesceret. *Pius IV Hugonem* A. 1563 in Consistorio ecclesiastico creavit curie Romanæ Purpuratum, addens verba: *Hic est, in quo dolus inventus non est.* Litem intenderant jam antistites quæstionis sacre Hispaniæ Dominicane & Archiepiscopo Toletano Fr. *Bartholomeo Carranza*, hæreseos insinulato. Legavit *Pius IV* Cardinalem *S. Sixti*, seu *Hugonem* nostrum, tanquam legatum suum a latere, potestate condemnandi, vel absolvendi, reum, citra rationem humanarum destinationum ullam instructum. Comitati fuit eum in Hispaniam *Joannes Baptista Castagna*, Rossani Archiepiscopus; *Joannes Aldobrandini*, Fr. *Felix*, Montis Alti Monachus, ac *M. Stephanus*, Servita Aretinus, viri eruditione insignes. Recusavit initio *Philippus II* Rex legato honorificam deductionem ad sese tribuere, siquidem ad Regem hic non esset missus, sed Archiepiscopi causa. Approbavit tandem ceremoniam deductionis receptam, quam haud repetemus. Egredere cum Rege legatus, qui secum duxerat duos Theologos ac duos Canonistas, suffragio consultativo gavisuros, Totidem viros tribunal quæstionis sacre exhibuit. Obiit inter hæc Papa. Discessit legatus, Regis viatico instructus, Romanam. Creatus fuit Pontifex *Pius V*, Cardinalis antea Alexandrinus. Hic *Hugonem* remissurus erat in Hispaniam, rediturum non nisi causa finita. Dedit novus Pontifex huic munus *Signature Brevium*, ac annuas pensiones ædium cathedralium, Bononiensis ac Mantuanæ, ipsumque æque ac nepotem suum inter XL recepit. Obiit paulo post *Pius V*, cujus exequiæ in anni 1572 diem 12 Maji inciderunt. Electus fuit prope diem *Hugo* in Pontificem, *Gregorius XIII* appellatus.

- rimoniam electionis ac coronationis huc haud transferibemus, quippe copiosius jam olim evulgatam. Coronatus fuit *Gregorius* ipso Pentecostes die festo, seu 20 Maji. Officium *Darariae* attribuit *Matheo Contarelli*, Gallo, integritatis foetatae viro. In primo Consistorio bullatam *Pii V* constitutionem de bonis Ecclesiae Romanae propriis *non infuscandis* jurejurando suo confirmavit. Officium inquisitionis sacrae, quod executioni daret decreta & ritus Concilii Tridentini, corroboravit auctoritate. Eo finē voluit *Pii V* constitutiones de Concilio illo servando haberi inviolatas. Noluit Episcopos simul esse *camera* suae Clericos, aut *rota auditores*.
22. Cardinalis *Borromeus* resignavit munus summi Pœnitentiarii & Archipresbyteri S. *Mariae Majoris*, eo quod Archiepiscopus erat Mœdiolani. Congregationem quinque Cardinalium statuit, qui diligentissime *Indicem librorum prohibitorum* reviderent, a patribus, Concilio Tridentino delectis, compositum.
23. Fr. *Michaeli Medina*, Franciscano, & D. *Petro Fontodonio*, Hispanis, id negotiū dedit, ut persequerentur priorum Pontificum mandata contra Centurias Magdeburgenses. *Philippum Boncompagnium*, suum nepotem, inter Purpuratos curiae Romanae allegit. Classē contra Turcos *Philippus II* nondum pergere voluit, Papa A. 1572 dolente. Operam nihilo minus dedit Pontifex, ut copiae navales adversus Turcum foederatae ne discederent. Ob lanienam Parificensem & *Colignium* occisum in gaudia diffluit idem. Noster *temperatam* vocat lætitiā, addens tamen, Pontificem, publica instituta processione sacra, Deo grātia capropter perfolvisse. Formulam abjurationis, quam *Henricus*, Navarrae Rex, tunc ad Pontificem misit, Noster Italice exhibuit. Princeps *Condœus* æque misit literas, abjuratae religionis *Calviniana* indices. Gratiam permissi matrimonii & absolutionem impertit
41. Pontifex *Henrico*. Inter legatos Hispaniae Galliaeque Regum dissolvit & pacavit certamen praerogativae praecedendi.
44. Purpuratis curiae Romanae demandatum, ut ipsi utrisque effingerent ceremoniae ordinem. Tumultus Hugonottarum Velatione sunt repressi. Varii legati Romam venerunt,

congratulari Papæ dignitatem novem. Obiit inter hæc Pag. 56.
 Rex Poloniæ, *Sigismundus Augustus*, ac regnum per electionem contigit *Henrico Valesio*. Multum laboris sustinuit *Gregorius* per Cardinalem *Commendonium*. ut genuino Romanæ Ecclesiæ affectatori id regnum tribueretur. Commendavit 57.
 Poloniæ *Ernestum*, Imperatoris filium secundum, vel, si ei Polonia minus faveret, *Henricum Valesium*. *Stephanum Batorium* averfatus est, suspectæ quippe religionis virum, & negotiis Turcicis implicatum. 58.
 Litem eodem tempore moverunt Papæ Veneti de navigatione per mare Adriaticum, quod ipsi sibi solis vindicabant, freti anniversaria sua cum mari in signum veri domini desponsatione. Hæc ad annum 1572, seu *Librum primum*. Singuli enim *Libri* singulorum annorum sunt enarrationes. Ad *Librum II*, annumque 1573, gradum promoveri libet. Confœderatorum Principum contra Turcos Pontifex urget & expedit destinationem. *Communio sub utraque* denegatur Hussitis Bohemis. Intra Pedemontium religio Romana profectibus augetur. *Henricus Andegavensis* Rex Poloniæ eligitur, eique *rosa benedicta* per nuntium *Vincentium Laureum* destinatur. In Gallia turbæ crescunt. Septem Episcopi ad lufrandas nonnullas Italiæ ecclesias ablegantur. Controversias agitant vicarius Mediolani gubernator & *Carolus Borromæus*, Archiepiscopus, super jurisdictione. Similis lis in regno Neapolitano exardescit. Venetiis idem saxum volvitur. Dux Florentinus amplificatur appellatione Ducis Magni. Genuenses tumultuantur. Anconensi in tractu milites adversus Hugonottas conscribuntur. Qui Anconam Turcis tradere nabantur, detecti ac puniti. *Joannes ab Austria* Timetum ac Bisertam recuperat. *Joannes Aldobrandini* Purpuratus decedit. *Ærario* Pontificio augendo prospicitur, & præparatur multa ad Jubileum celebrandum, quod Romani vocant *annum sanctum*. Consecratur multiplex *Dei Agnus*. Episcopus Frisingensis, Dux Bavariz natus, A. 1573 in Episcopum Hildeneshemensem electus, a *Massejo* corrupto vocatur *Administratore di Flessuga*. Idem quosdam Helvetios vocat

- est *Swizzeri Lucerni pag. 70.* Filium Ducis Cliviz, Monasteriani Episcopatu consequendo imminentem, perhibet imbutum fuisse *opinionibus Hussitarum pag. 79.* *Elisabetham*, Angliz Reginam, appellat *Isabella Bolona bastarda pag. 83.* indicans, præceptorem *Jacobi I.*, postea Britanniz Regis, Baro mem *Alexandrum Eischinum*, fuisse clandestinum Pontificis Romani affectatorem. *Elisabetham* vocat *aversam à Christo & à Sede Apostolica pag. 85.* Id vero in Autore laudandum est, quod consilia & arcanas sæpe deductiones detexerit, quibus *Gregorius XIII* Protestantes sua cum ecclesia voluit conjungere. Concessum *Cosmo* Mediceo nomen Magni Ducis à *Pio V* & *Gregorio XIII* accessit, nullâ Imperatoris *Maximiliani II* mentione adjectâ. Vocat nos *Libor III*, & annus 1574. Protestantes in Polonia per *Henricum* Regem pressos fuisse, licet inde cognoscere. *Laureus*, nuntius Apostolicus, rem ita digessit. Ut *Joannem*, Regem Sueciz, *Gregorius XIII* reduceret ad Romanam ecclesiam, admodum laboravit. *Henricus*, e Polonia clanculum in Galliam redux, *Carolo*, fratri defuncto, successit. Regem Hispaniz & Galliz Papa in fœdus contra Hugonottas coire voluit anxie, eamque ob causam consensit in id, ut *Philippus IV* 40000 Scutatos e bonis ecclesiasticis dividendis sibi pararet. Tunetum recuperatur a *Sinano Bassa*. Obiit *Carolus*, Cardinalis Lotharingus, ac *Cosmus* Medicus. Ut sustentaretur jurisdictio ecclesiastica per regnum Neapolitanum, *Gregorius* lapidem movit quemcunque. Anus sanctus prænuntiatus publicè, ac porta sancta fuit aperta. *Massejus* *Henrico III* id vertit vitio, quod redux in Galliam voluptatibus se addixit, atque conditionibus, a *Friderico*, Electore Palatino & Landgravio Hassiz, Protestantium prinipilo, propositis, auscultavit & obsecutus fuit. A. 1575 orbis Romano-Catholicus Romam confluit, sibi ex Jubilei promissis prospecturus, indulgentiasque pro peccatis in quatuor templis nactus, quæ Pontifex subinde invisit ipse, cœlum ipsum placaturus. Coronam Poloniz ut conciliaret *Maximiliano II*, admodum laboravit, certe *Ernesto*, filio *Maximiliani*. *Rudolphus II*, Rex Hungariz, Bohemiz, & Romanorum,

rum, electus, patris gaudia amplificavit. Impedivit *Gregorius Rudolphum*, quo minus hic Evangelicis, in Bohemia agentibus, publicum liberumque religionis suæ exercitium permitteret. *Maximilianum* patrem, regni Poloniæ candidatum, graviter monuit, ne Principibus, quos appellabat *hereticos*, ulla annueret ratione, siquidem Romano-Catholici Bohemi minus futuri sint imperio ejus contenti, quamprimum ipse Protestantibus, in Polonia degentibus, non nihil privilegii religiosi sit impertiturus, licet Catholici in hac sint numero Protestantibus inferiores. Hos appellat *Christo rebelles & sceleratos Apostolica sedis persecutores*. Juravit *Rudolphus II* Pragæ hoc jusjurandum more antiquo: *Juro per Deum, beatissimam Virginem, & per omnes Sanctos, super hac Evangelia, me conservaturam leges, constitutiones, & privilegia Romæ. Sic me Deus adjuvet & omnes Sancti*. Paulo post parochiæ multæ Protestantibus & Hussitis fuere ademta, & librorum impressor *hereticus* fuit in custodiam datus. Renovata fuerunt decreta contra Picardos, & Synagogæ clausæ. Voluit Papa ibi inducere tribunal inquisitionis sacræ, ut *hereticos* posset externa pœna afficere. At fieri haud potuit, ut remediis tam violentis esset locus. Amplificationem tamen Collegii Jesuitarum Pragæ obtinuit Papa, *Olmuzsi* idem institutum urgens. Nuntio præcepit, ut operam daret imperatoris coronationi *Maximiliani II* peragendæ, qualis quondam Romæ fuerat expedita. At *Maximiliano* visum est, id oneris detrectare ob infirmitatem corporis. Instat igitur *Gregorius* monendo, ut *Rudolphus* filius promitteret, se suscepturum coronam Romanam auream. Coronationis *Rudolphi II*, qua Regis Romanorum, repetere non vacat cerimonias. Coronationi huic *Gregorius* festum Romæ dixit diem. In Polonia alii *Maximilianum* Imperatorem, alii *Stephanum Batori*, alii Polonum hunc vel illum e primoribus, alii *Joannem*, Sueciæ Regem, alii *Basilium* Russum, alii *Alfonsum*, Ducem Ferrariæ, præoptabant sibi Regem. Nuntius Papæ suam operam *Maximiliano* addixit. Electus fuit *Maximilianus* A. 1577, 12 Sept. Obstitit Poloni, quo minus Archiepiscopus proclamaret ele-

Pag. 151.

153.

154.

156.

157.

159.

168.

- Pag. 173. electionem. Transilvanus *Stephanus* fuit A. 1576, 14 Jan. in comitiis Andreoviz prope Cracoviam electus, qui *Annam* Suevicam duxit uxorem Cal. Maji. Inde res ad bellum civile spectavit. *Christophorus Sborofski*, frater Palatini Cracoviz, induit Warfoviz religionem Romanam. Non quidem ille rebaptizatus est; attamen adjectum est supplementum factæ cerimoniz baptismi jam recepti a ministris diabolicis. Sic Noster. Henrico III data sunt in Galliam subsidia ad bellum, contra hereticos gerendum. *Franciscus Alenfonensis*, Parisiis aufugiens ex festo coronationis *Henrici III* die, cum *Hugonotis* arma corripuit, Regique rebellavit. Inducio in Gallia firmata. Genuam turbat tumultus. Papa discordiam per *Philippum II* compescere studuit. Imperator literas legatosque ad Senatum Genuensem misit. Conquievit tandem procella. Princeps Clivensis Romæ decedit. *Ernestus*, Princeps Bavaricus, Roma elabitur per fugam. Collegium Germanicum ibi domiciliis, templo, ac redditibus novis, ornatur. Reditus novi attribuuntur Collegio Anglico Duacensi. Anno 1575 exeunte, clausit *Gregorius* portam factam. Percurremus tunc gesta anni 1576, *Libro quinto* enarrata. Conjuratio Genuz prodita & sopita. Annum jam 14 *Caranza*, Archiepiscopus Toletanus, in Castilia ac Romæ detentus, & custodiz mancipatus erat. Controversia ei interita fuit Romæ Congregationibus definita. Decisioni causæ A. 1576, 14 Apr. dies dictus. Pontifex ipse tunc sententiam pronuntiavit, dixit, ipsum hæreseos suspectum esse, ac propterea obstructum ad eam detestandam & abjurandam per sexdecim capita. Adjecta est clausula, ipsum fore per quinquennium ab Archiepiscopatu suspensum & ultra ad arbitrium Papæ, hoc est, ipsum administratione ecclesie suæ eoque cariturum. Juravit *Caranza*, & in monasterium S. *Dominici* dimissus est Orvietum, paulo post ex tristitia & calculi doloribus defunctus. Reditus illius sequestrati ex judicato cesserunt collectori, seu quaestori Apostolico. At Rex eos jam magnam partem occupaverat, summam nempe duorum auri millionum. Rex designavit *Caranza* successorem *Casperem*

rem *Quirogam*, Hispanum, Episcopum Conæ, olim Romæ
auditorem rotæ. Contra Turcum junxit Papa Imperatorem,
 Regem Hispaniæ, ac Poloniæ Regem novum, qualitercun-
 que. In comitiis Imperator nil hujus rei effectui dare valuit,
 ac paulo post obiit diem supremum. Comes Salentinus, studio
 resignandi Archiepiscopum Coloniensem sollicitatus, a *Grego-
 rio* consilium obtinuit, ut *Ernestum*, Principem Baviariæ,
 Episcopum Hideshemensem sibi deligeret adiutorem, vel huic
 resignaret Archiepiscopatum. Obsisterunt cathedrales Cano-
 nici, electionis jura sibi vel turbari, vel eripi, nolentes. *Hen-
 rico III* Pontifex subsidia misit pecuniaria ad bellum Refor-
 matis inferendum. At hic fuit adeo parum validus, ut pa-
 cem cum his resarciret, eisque liberam religionis exercendæ
 facultatem indulgeret, invito Papa. Incitavit hic illum novis
 subsidiis ad pacem violandam. Rupit & revocavit eam velut
 infectam *Henricus*. Reformatis res de novo prospere successit
 adeo, ut *Gregorius* de Avenione & Comitatu Venascino esset
 sollicitus. Ut Reformatis ægerrime faceret *Gregorius*, fœdus
 cum *Philippo II* adversus *Elisabetham*, Angliæ reginam, con-
 slavit, confusus Romano-Catholicis, per Angliam & Hiberniam
 obvius. Incidit vero bellum, quo *Sebastianus*, Rex Lusitanæ,
 cum Rege Fessano *Muleyo Menlucio* implicatus, vitam posuit.
 Metuit sibi ipse a barbaris Afris *Philippus*. In Flandria dissi-
 dia coortæ sunt graviora. Hæ rationes *Philippum* a fœdere
 effectui dandæ avocarunt. Institutus circa idem tempus fuit
 in urbe Chinensi Macao Episcopatus ad faciliorem reddend-
 um eis transitum, qui in Japoniam religionis causa mittend-
 di essent. Rex Cochinchinæ, legatum Romanum, Lusitanis fœdere
 conjunctus, destinavit, qui, auctoribus calculi retentus Lisbonæ,
 literas Regis ad Papam misit. Tentavit *Gregorius* Russos &
 Regem Sueciæ ad religionem adducere Romanam. In-
 stituit Romæ Collegium Græcum, in quo docerentur Græci
 adolescentes fidem Romanam. Spes erat Papæ, fore, ut hac
 via Græcos sibi submitteret univeros. Ebræis ad religionem
 Romanam alliciendis operam navavit. In loco, quo obierat
Catharina Senensis, instituit *Seminarium neophytorum*, Purpu-
 rati

Pag. 219.

236.

239.

241.

246.

249.

Pag. 252.

- rati *Sirketi* tutelæ submissum, nec non duo monasteria, unum pro Franciscanis, alterum pro Dominicis. Libertatem commercii stabilit in terris suis. *Joannes* ab Austria eadem Lauretanam inuisit. Religionem Maltæ per Nuntium reformare studet. Reformatos in Ducatu Pedemontii eradicare aggreditur. Venetos commouet, ut legationem Anglicanam suscipere recusarent. Patriarcham Aquilejensem, qui intra Episcopatum non degebat, grauius admonet. Adde-
 263. mus pauca ex *Libro sexto*, rerum anno 1577 gestarum com-
 264. pendio. In Flandria Princeps Atrasicanus jura & privilegia ordinum sustentat, ex quo Comes Egmondanus ac multi præterea innoxii fuerant a Prorege occisi. Memoratu digna sunt *Masseji* verba: *Reges faciunt pacem, non ignoscunt. Id Princeps Atrasicanus perpendit, sibi admodum cauens, siquidem mors Comitum Egmondani ac tot Equitum innocentium cum docuerat ultra sua consulere.* Nihilominus Nuntius Papæ *Sega* consiliis & auxilio adiuuit Hispaniarum Regem, vel potius
 268. ejus in Belgio Gubernatorem. Venit Archidux Austriae *Matthias* in Flandriam, rerum summæ præfuturus, Bruxellæ sacramentum fidelitatis sibi exigens. *Maximilianus*, pater & *Rudolphus* frater ignorabant *Matthæi* iter & consilium. Inde dissidia, quibus componendis *Gregorius* sese accinxit. *Salentinus*, Elector Coloniz, uxorem ducturus, resignare studuit Electoratum. Electus fuit *Gebhardus Truchses*, quem Pontifex confirmavit. Confirmavit peræque imperatoriam *Rudolphi II* dignitatem. *Obedientiam* Papæ spondendam legati *Rudolphini* mutare studuerunt in *obsequi* promissum. *Ferdinandus* enim *I* & *Maximilianus* non sponponderant Papæ obedientiam. *Rudolphus II* religionis Romanæ causa voluit
 280. omnia. Reformatos, in Austriam profugos, persecutus est. *Andream Langium*, Flavianum, qui ediderat librum *de Beatitudine*, & qui dicebatur maledictis esse plenus, carceri dedit. Treuitis Collegium, Jesuitis inservitutum, fuit conditum.
 282. *Carolus*, Archidux Austriae, Græcii instituit consimile Collegium, & pro Germanis Seminarium. Seminarid assignavit *Gregorius* sexcentos ex arario suo scutatos in singulos annos.
 Ordi-

Ordines Ducatus Clivenſis a Duce petierunt, ut ſibi concederetur libertas exercendæ religionis Evangelicæ. Ducem impedit Nuntius Papæ, quo minus precibus eorum annueret. Lucernæ fundatum eſt Collegium Jeſuiticum. *Gregorius* invitavit Germanos generoſiores, ut filios ſuos Roman in Collegium Germanicum erudiendos mitterent, aptos Canoniciſ-ſibus cathedralibus obtinendis. *Stephanus Bator* in Polonia agitavit Petricoviæ comitia ſacra per Archiepiſcopum Gneſienſem, Obſtitit initio rei Papa. At, audito, confirmatum iri decreta Concilii Tridentini, metum depoſuit, ac conſenſit. *Antonius Poſſevinus*, Jeſuita, in Sueciam ad Regem fuit a Papa ablegatus, iturus ad *Elisabetham*, Reginam Angliæ, & Principem Arauſicanum, revocaturus ſingulos ad ſedis Romaniæ decreta. *Philippus II* inter hæc cum Turco pacem fecit, inſciente Papa, quocum in lites incidit, eo quod Rex jus patronatus per Neapolitanum & Siciliæ regnum ſibi vindicabat. Conſenſit *Gregorius* ad dies, quibus *Philippus* futurus eſſet in vivis, diligenter tamen cavens, ne jurisdictionem eccleſiaſticam in regno amitteret Neapolitano, tum per ſemet, tum per Nuntios ſuos, inibi exercendam. In Extremadura ſecta Fratricellorum, qui ſeſe vocabant *Illuminatos*, cœpit repullulare. Reformati ſunt itaque juffu Papæ *regulares* paſſim per Hiſpaniam. Barcinone fratres contra *Generalem* inſurrexerunt, dicti *de Mercede*. Sunt igitur ad obedientiam reducti. In regno Peru tres cathedrales eccleſiæ ſunt erectæ, una *S. Martiæ*, altera *Brufilii*, tertia *Arequipa*, Regique in hæc jus patronatus eſervatum. Archiepiſcopo Mexicano ſubſidium indultum contra *ſeculares*. Auxilia *Henrico III* ſuppeditata contra *Hugottas* ea lege, ut pacem, cum eis initan, Rex irritam pronun-aret. Bellum reparatur. Pax coit rurfus, Papa indignatus. *Avenionem* veniunt *Capucini*, novo monaſterio excepti. *Lufitanæ* Rex, moritur. *Sebaſtianus* bellum in Africam transferre aggreditur. Unus e primoribus Hiberorum Romano-Catholicis venit Romam, petens, ut Hiberia jugo ditionis Angliæ eripiat. Dedit ei munera Pontifex cum literis ad *Philippum II* commendatitiis. *Albertus* Austria-

Pag. 286.

292.

296.

306.

Ll ll a

Austria-

- Pag. 307. Austriacus purpuram induit Romanam cum galero. *Mitix Gregorius XIII Philippo II rosam benedictam.* *Carolus Lotharingus*, frater Reginae Galliarum, eundem expetiit honorem, quo *Albertus* fuerat ornatus. *Congregationem Calendarii Gregorius* Romæ inchoavit. Asta anni 1578 complectitur *Liber VII.* Delibabimus inde satis pauca. Animum adjecit *Gregorius* ad Japoniam & Habessiniam, Romæ sedi subjiciendam, ac ad Sueciæ regnum Polonico jungendum. Instituitur Ordo Spiritus sancti in Galliis. Cæditur in prælio Rex *Sebastianus* a Mauris. *Henricus* Cardinalis ei succedit. Expeditionem suscipiunt Jesuitæ in valles Waldensium. Papa jubet typis publicis exprimi regulam Monachorum S. *Basilii.* Congregationem condit ad edenda Græcæ Biblia. Instat parandæ editioni novæ *Decreti Gratiani.* Fami & pesti remedia opponit. Cæmeterium S. *Priscilla* reperitur. Purpurati creantur novi. Reliqua omittimus, ad *Librum VIII* progressuri. A. 1579, ad conventum Coloniensem Episcopus *Rossani* ablegatus fuit, munus Nuntii completurus. Ibi ordines Flandriæ & Comes Nassovicus proposuerunt ea, quæ Nuntio visa sunt insidiis fraudibusque plena. De successore *Henrici*, Regis Lusitanorum, passim fuit actum. Regis Galliarum cum Saludurensibus initum fœdus Pontifex studuit reddere irritum. Meloduni in Gallia coierunt Clerici, constitutam habentes apud animum publicam receptionem Concilii Tridentini. Rege multa in contrarium monente, conventus desiit. *Giraldinus* in Hiberniam venit, ut Romanos aduersus Reginam sollicitet. Mox defunctus reliquit fratri *Joanni* telam, quam exorsus erat, pertexendam. Visum fuit *Joannem*, Regem insulæ Ceilan, Catholicis aggregatum, in solium reponere. Instituit *Gregorius* Collegium pro Grisonibus in urbe Mediolano. Demandat Cardinali *Montalto* revisionem ac editionem Operum *Ambrosii.* Bullarium editur. Nuntius, in terris Palatinis ad tempus comprehensus, Coloniarum solennem peregit processionis per *venerabile Sacramentum* cerimoniam, eique ad dextram iuit Elector Colonienfis, ad sinistram Trevirensis. Flandrorum legati liberati

Tom. II
pag. 5.

44.

52.

62.

66.

76.

7.

beram religionis reformatæ facultatem expetierunt pro suis, quos Hollandi miserant, Nuntius significavit necessitatem ad Romanam disciplinam redeundi. Recusarunt, qui erant inde missi. Ducis Alenfonii cum *Elisabetta* Regina matrimonium futurum distulit fama. *Henrico*, Portugalliz Regi, uxorem ducendi cupiditatem præferenti, Papa denegavit rei licentiam. Literis deinde ad illum datis, clanculum Papæ suppositis, *Henrico* facultas indulta judicandi de legitimis *Antonii* Bragantini natalibus. *Henricus Antonium* pro legitimo haud reputavit. Hic causam transfert ad Papam, invito *Henrico* ac dolente. Papa causæ cognitionem committit Nuntio suo, intra Lusitaniam agenti, & Archiepiscopo Lisbonensi. *Elisabetta* Regina insidiis *Gregorianis* remedia opponit. Liceat nunc summam Libri *novi*, quo acta anni 1580 continentur, cum Lectore communicare. Obiit *Henricus* Cardinalis in Lusitania. Pontifex spe sua excidit. *Philippus II* regno potitur, ac Papæ simul offert consilium & destinationem occupandi Angliam. Hugonottæ tantum non Avenionem capiunt. Rex Galliz ægre fert promulgationem *Bulle in Cena Domini*, a *Gregorio XIII* in Gallis expeditam. *Michael Bajus*, Prof. Theol. Lovaniensis, hæresios suspectatur. Ipse innocentiam suam argumentis idoneis declarat. Lutherani in Stiria & Carinthia auferunt. Ingolstadii Seminarium instituitur. Vercellenses student recipiendæ religioni reformatæ. Romæ Catechismus, Maronitis usui futurus, formis publicis describitur, quem duo Jesuitæ in Libanum asportant, ac in Synodo distribuunt publica. Maronitæ se penitus conjungunt Romanis. Inde *Gregorius* animum applicat ad Patriarcham Pontificium Constantinopoli dandum, certe ad *Jeremiam II* a commercio cum Tubingensibus epistolari disjungendum. Episcopatum erigit Cremæ. Veneti altercantur cum Papa ob libertatem suam ecclesiasticam. Ossa *S. Gregorii Nazianzeni* in basilicam Vaticanam transferuntur. Decretum *Gratiani* correctum & collationes *Cassiani* eduntur Romæ. Typographiæ orientales ibi instituuntur. Obierunt Cardinalis *Moronus*, & *Carolus Emanuel*, Dux Sabaudiz. *Ferdinandus*

Pag. 16.

20.

31.

81.

96.

104.

118.

130.

137.

142.

148.

150.

157.

159.

Pag. 133.
167.
18.

dux Archidux penitus ad Protestantes excindendos erat intentus, nec non ipse *Carolus*. Procedendum est ad *Librum X*, & acta anni 1581. Hispanum inter ac Papam non bene convenit ob inducias ab illo cum Turcis stabilitas. In Bosnia quatuor Franciscanorum monasteria conduntur. Poloni cum Russis bello implicantur. Hos *Antonius Possinus* studet ad religionem adducere Romanam. In Gallia denuo actum de Concilii Tridentini decretis recipiendis. Libertas conscientie permittitur Saluzii. Reformati intra Delfinatum ac Rex compascuntur. Papæ valetudo attenuatur. *Libro XI* tractantur anni 1582 gesta. *Mandrucius* ad comitia imperii Augustana mittitur, significaturus, *Gregorium XIII Rudolpho II* coronam imperialem in Italia impositurum. Elector Coloniensis Confessioni Augustanæ dat nomen, succensente Papa. In Turcos, jubet, Christiani ut ferant arma. Calendarii correctio finitur, ac novi *Gregoriani* fasti interventu *Bulle* promulgantur. Correctionem Martyrologii Romani *Baronius* dat effectui. Institutionem *Jacobi*, ex *Maria* Scotica nati, suo ab arbitrio pendere, optavit *Gregorius*, non felicior missis in Ægyptum Apostolis. *Liber XII* gesta anno 1582 complectitur. Coloniz examinantur acta Electoris, nuptias contrahentis. Comes *Salentinus* renuntiatur Coloniz administrator. Sententia Papæ in *Gebhardum* lata ab Episcopo Vercellensi dari debuit executioni. *Ernestus* Bavarus eligitur Elector. Excipitur passim Calendarium *Gregorianum*. Apostoli huc illuc ad gentes missitati. Visitationes ecclesiasticæ increbrescunt. In Japonia Jesuitæ insituunt sacella. *Libro XIII* indicatur, a *Carolo* Archiduce sublata esse omnia privilegia, in terris suis Protestantibus concessa. Considerationes in Gallia ob successionem fiunt. Ubi que ipse suæ ecclesiæ habet rationem, extirpare conatur obstantes, & obit. Talis erat *Gregorius*.

PRESBYTERORUM ET DIACONORUM
Achaje de Martyrio S. Andree Apostoli Epistola Encyclica,

clica, Græce nunc primum ex Codice Bibl. Bodlejanz edita, Latine versa, Notisque & Dissertationibus illustrata studio & cura CAROLI CHRISTIANI WOOG, A. M. & Antiq. Sacr. in Acad. Lips. Prof. Publ.

Lipsiæ, sumptibus hæredum Lanckisianorum, 1749. 8.

Alph. 1 plag. 4.

Præstat nunc Clarissimus, & rei Christianæ antiquioris amantissimus æque ac peritissimus Autor, quæ ante aliquod tempus publice promisit de Epistola Ecclesiæ Achaicæ Græca, super *Andrea*, legati divini, martyrio conscripta, publici juris facienda. Satis præclarum ut consilium Viri doctissimi fuit, ita laudabile etiam rei promovendæ ecclesiasticæ ex hac parte auxilium tulit, ut, miscendo utile dulci, omne punctum talisse videatur. Nostrum erit, ab initio rem profequi, & strictim enarrare, quæ in doctissimo hoc opusculo continentur. Ex Præfatione discimus, originem debere hanc operam itineri, ante aliquot annos in Britanniam ab Autore suscepto, & magno cum fructu confecto. Ibi cum in Oxoniensi literarum sede illustri commoraretur, & affluentem optimorum Codicum, manu exaratorum, varietatem in Bibliotheca *Bodlejana* volveret, favente fortuna in Codicem incidit, qui Græce, textuque originali, tot Seculis desideratò, Epistolam hanc Presbyterorum & Diaconorum Achææ continebat. Satis quidem bonæ notæ Codex est, & *Huntingtonianus 457* numeratur, ex quo celeberrimus *Grævus* in *Spicilegio* suo martyrium *S. Thecla* curis secundis edidit; admodum autem mendosus est, lectuque subinde difficilior. Omnem tamen Noster adhibuit operam, ut exacta esset atque perpolita egregii hujus monumenti antiquitatis editio. Hinc ne apicem quidem literæ mutavit, nisi ubi dicendorum nexus, oscitatio librarii, & recta construendi scribendique ratio, id exegerit, ubi vero vocabulum aliquod unius alteriusve literæ mutatione, adjectione, vel detractone, corruptum inveniebat, suas statim

in

- in textu emendationes Noster substituit, easdemque oculis lectorum exhibuit; in medio tamen simul paginæ intervallo omnes, vel minutissimas, Codicis scriptiones vitiosas apposuit, ut suo quisque ingenio indulgere possit liberius, si cui emendationes Auctoris non satis arrideant. E regione textus Græci novam versionem Latinam, ad Græca luculexter confectam, adjecit, notisque & brevioribus & longioribus Græcam dictionem instruxit. His omnibus, præter ea, quæ ad calcem libri sunt adjecta, *Exercitationes* sunt præpositæ tres, ad uberiorem illustrationem & vindicias antiquissimi hujus Codicis spectantes, de quibus paulo post dicemus. *Prima Exercitatio* de vita *Andree* historicam nectit tractationem, atque ante omnia ea recenset, quæ ex Scriptura Sacra de ejus vita constant, annotationibus ubique ab Autore illustrata. Inter quæ, quod ad reliqua omnino pertinet, memoratu dignum est, *Andream* primum in consuetudinem & intimam societatem a Salvatore admissum, unde etiam *πρωτοκλήτης* cognomen apud Patres Græcos meruit. De itineribus ejus Auctores tradunt
10. ecclesiastici, *Andream* in Scythiam usque penetrasse, & in Colchide etiam, in Augusta civitate, evangelicam doctrinam publice professum esse, quin etiam ad Græcos migrasse, &
13. per Thraciam iter suscepisse, ecclesiam Byzantinam fundasse,
14. & Ruthenis quoque doctrinam annuntiasse salutarem, ut de itinere, ad Æthiopes atque in Ægyptum instituto, nihil dicamus, re scilicet minime verisimili, cædenti, si legas, plenissima.
- 16.
17. Idem est, quod multis verbis narrant veteres scriptores, de miraculis hujus Apostoli, de quibus nec ulla est dubitatio,
19. licet fiat, quæ fabulæ suspensionem incurrant, ab *Abdia Babylonio* efficta, cujus generis etiam sunt traditiones de reliquiis *Andree*, quarum historiam, sublestæ quidem fidei, Noster, data hac occasione, exponit. His annexit recensionem curatam Ordinum, in memoriam hujus legati, divinitus in orbem terrarum missi, a Scotis, quorum patronus ipse, & Deus fere tutelaris fertur, & Ruthenis, institutorum. Pertinet huic etiam Ordo equitum aurei velleris. Societates ipsi quoque sunt

dicatæ illustres, inter quas eminet regia illa Londinensis Societas, patrociniū *Andrea* suspiciens, & inter murarios liberos dicuntur quidam inveniri, S. *Andrea* memoriam summa veneratione prosequentes. Ex quo apparet, vix alium esse Apostolum, majori, quam *Andreas*, nominis celebritate tot seculorum intervallis florentem. Pergit Noster ad recensendos libros, falso titulo S. *Andrea* adscriptos, quorum duo inprimis nominantur, *Evangelium* scilicet, quod quidem, *Beausobrium* fecutus, nunquam existisse, Autor putat, & *Actus*, toto caelo, ut ex *Evodii* patet testimonio, ab hac Epistola diversi, & sine dubio a *Leucio Cbarino*, quem Papa *Gelasius* discipulum diaboli vocavit, impostore nempe famigeratissimo, conficti. Moget hic Noster contra Cel. *Pfaffium*, ante Seculum VI vixisse *Cbarinum*, ab *Evodio*, *Augustino*, *Turibio*, aliisque, Seculo sexto antiquioribus, jam excitatum, & a *Photio* satis graviter ob argumenti mediocritatem, & stili inelegantiam, in *Actibus* suppositiis reprehensam, de quo præter *Ittigium* & *Fabricium* etiam *Tolandus* concinne satis commentatus est. Autores denique, vitam S. *Andrea* enarrantes, antiquiores æque atque recentiores, huic Dissertationi adduntur, ubi de *Simonis Metaphrasta* in *Andream* commentatione ex *Lambecii* Bibliotheca aliquid affertur, & *Tomi VIII* hujus Bibliothecæ raritas ancillæ Autoris, exempla hujus libri igni tradenti, adscribitur. Insignis vero raritas operis, a *Saussæo* editi, de *Andrea*, fratre *Simonis Petri*, frustra a Cl. *Woogio* in Bibliothecis instructissimis, in Bodlejana etiam Oxoniensium, quæsi, ignorare se, unde sit, fatetur Noster. Nostrum si judicium interponere liceat, facile rei hujus causam ex eo, quod de *Saussæo* Autor, ex aliorum doctorum virorum testimoniis, addit, apparere arbitramur. Succedit *secunda Exercitatio* præliminaris de *Martyrio B. Andrea*, quæ in fronte statim testimonia, undique ab Autore conquisita ex *Hippolyto*, *Petro Chryologo*, *Dorotheo Tyrio*, *Nicephoro Callisto*, *Damaso*, *Sophronio*, *Joanne Evchaitsensi*, & *Uuardo*, exhibet, ita tamen, ut, cum bona hic malis mixta appareant, omnia ad genuinum testimonium Epistolæ Presbyterorum, tanquam ad Lydium lapidem, ab Autore

- Pag. 67. exigantur. Flagellis ante supplicium *Andream* fuisse caesum, certo constat, licet ratio illius flagellationis impedita admodum sit, quæ Apostolo, ad quatuor palos alligato, humi accidisse videtur. Traditur etiam, in arbore olea, seu oliya, neci fuisse datum Apostolum, ex qua crucifixionis fama crux *Andreana*, sodalibus Ordinum equestrium *Andrea* usitata, viridis coloris esse coepit, crucem ex olivarum ligno vivo constructam significans. De forma crucis interim varie discutitur. Decussatam fuisse crucem, omnis antiquitatis fama loquitur, contra quam vero *Lipsius* & *Tillemontius* pugnant, ita tamen, ut, rem non confectam ab his duumviris, sed in medio relinquendam esse, Autor judicet, nisi consultius sit, traditioni, cum antiquissimo crucis modo convenienti, fidem habere certissimam. Hoc tamen veritati non respondet, quod loquuntur quidam Auctores, *Andream* inverse fuisse suspensum, cum ex genuino Epistolæ Presbyterorum testimonio tale quidpiam plane non eluceat, licet exinde constet, Apostolum clavis non fuisse cruci affixum, sed funibus alligatum. Hinc rejicitur *Bellarmini* sententia, & confirmatur, vocabulum Græcum *προσηλῶν* in universum notare omnem suspendii, sive clavis fiat, sive funibus, modum, sicut etiam *τριπάσσαλον* recte de equuleo veterum sumi debere, Auctor solide demonstrat, & exinde docet, *Andream* in cruce, divaricatis manibus pedibusque, velut in equuleo, extensum, fuisse conspectum. Verissimum etiam est, Apostolum biduo in cruce vixisse, nec vivum ex ea, licet *Egeas*, populo commoto, id concesserit, deponi voluisse, sed placide subitoque exspirasse, in eo dum esset, ut vivus adhuc, seu semivivus potius, auferretur. Reliqua, ex *Abdia* hic addita, fabulis sunt accensenda, vel errori interpretis, Græca vocabula finistre explicantis. Locus, ubi dirissimam obiit mortem *Andreas*, fuit certissime oppidum Patræ in Achaja, a Patris Thessalonicis & alia Patara, Lyciæ urbe, probe secernenda, cujus primas origines, & statum sequentem, quin etiam hodiernum, curate recenset Noster, & totius Achajæ circa ea tempora enarrat facta, quo, certius quod statuatur de martyrio *Andrea*, habeat. In-
qui-

quirit deinde in nomen officiumque *Aegæ*, in crucem tradentis Apostolum, & non sine summa veritatis specie, elabendi rimis undique obstructis, suspicatur, illum modo Consulē fuisse Patris, modo ὕπατος in Græcis dici monumentis, nec Proconsulares inter ordines nomen ejus legi, nec tantam dignitatem, urbi Corintho annexam, Patris obtinuisse, inprimis tunc temporis, quo Achazæ sua erat concessa libertas. *Aegæam* vero nullam aliam occidendi Apostolum nactum fuisse causam, quam quod ipse inimicitias contra religionem Christianam capitales animo concepisset, satis liquido ex litis contestatione in Epistola Presbyterorum constat. De tempore vero martyrii diversitas sententiarum dubitationes parit plurimas, quas inter suam etiam in medium profert Autor, in illa temporis intervalla mortem *Andree* referens, quæ inter annum Christi 67, quo *Nero* libertate pristina donavit Græciam, & annum 73 intercedunt, & hinc vel sub *Ostonis* & *Vitollis* temporibus, vel, quod maxime ipsi placet, sub *Vespasiani* imperio. Sequitur nunc *Exercitatio tertia*, critica & literaria, de hac epistola Presbyterorum diligentissime perscripta, & hic inserta. Ejus vero cum summam ante aliquod tempus in his *Actis* dederimus expositam, recensendæ ei in præsentia supersederè possumus. Pergimus ad ipsam potius Epistolam, cui testimonia veterum de Presbyterorum Epistola sunt præposita. Ipsa vero hæc Epistola in *undecim* dispescitur *Capita*, quæ singula enarrabimus. *Primum* continet introitum Epistolæ, ex quo patet, Seniores & Diaconos hanc Epistolam circularem quasi & encyclicam scripsisse, qui pacem deinde legentibus precantur, doctrinæque fidei, ab *Andree* ipsis traditæ, indicem addunt. In *Capite secundo* defensio strenua *Andree* contra *Aegæam* proponitur, exprobrantem Apostolo, quod homines ad impudentem superstitionem reducat, cui respondet *Andreas*, se perspectum habere, nec eum, nec Romanorum principes, veritatem religionis cognovisse. Publicè hinc salutarem doctrinam profitetur, & *Aegæa* Consuli Præconceptam de Christo ut eximat opinionem, tanquam de homine malefactore, exponit in *Capite tertio* spontaneam Serva-

Pag. 98.
 99.
 100.
 102.
 104.
 106.
 108.
 109.
 114.
 224.
 227.
 233.
 234.
 240.
 242.
 246.
 249.
 250.
 252.

- Pag. 256. toris mortem, quam prædixerat, pro humano genere obeun-
 264. dam. Hinc exponit uberius *Andreas* mysterii crucis Christi
 270. doctrinam, quæ in Epistola *quartum & quintum* conficit *Ca-*
 279. *put*, cui in *sequenti* doctrina Apostoli, præsentè *Ægea* de vera
 corporis Christi in sacra Cœna præsentia exposita, additur.
 293. Narratur deinde historia de Apostolo in carcerem coniecto,
 ibidemque, secundum *Caput. septimum*, populum a seditione
 dehortante, & ad fortiter ferendas vexationes illum cohortante.
 305. *Octavum Caput Andreæ* ad tribunal iterum ductum, blandis-
 que verbis ab *Ægea* compellatum, minis denique exceptum,
 memorat, quas tamen forti intrepidoque animo tulit Aposto-
 317. lus. Reliqua *tria Capita* docent, Apostolum jussu *Ægeæ* flagel-
 325. lis cæsum, ubi de *νευτηρησις* doctam affert conjecturam Cla-
 riss. *Woojus*, deinde a supplicio subeundo dehortationibus avo-
 catum, tandem vero ad mortem esse condemnatum; ubi ora-
 329. tio enarratur, ab *Andrea*, ad mortem properante, de cruce ha-
 341. bita, solatio & gloria sua. Cui denique additur, coactum *Ægeam* a
 populo fuisse, sanctum virum ut juberet a cruce deponi, quod
 tamen quo minus fieret, subita mors *Andrea* prohibuit. Ma-
 nus enim admoventibus carnis fibris cruci, subito decedebat
 fervus Dei, ignito curru, *τῷ Φωτὶ*, quod Græca loquuntur
 349. verba, ad Dominum properans. Finem hic facit Autor Epi-
 stolæ, & recte hinc judicat, perpauca ista, quæ in Codice oc-
 currunt Græco, ab adulterina manu fuisse addita, idemque esse
 352. statuendum de miraculis reliquisque enarrationibus, in Latina
 versione apud *Surium* hac in Epistola sequentibus. Hac da-
 ta occasione ubique evidenter confirmat Noster, impostoris
 esse verba, vel garrientis & nugas vendentis, vel sibi repu-
 gnantis. Notas breviores textui statim adjecit Noster origi-
 359. nali, in quibus philologicum, criticum, & theologicum, exhi-
 buit literarum suarum studium; quæ vero prolixiores justo vide-
 bantur annotationes, minusque commode ad textum invenie-
 bantur locum, eas ad calcem adjecit Epistolæ. In illarum statim
 prima Autor de formula precandi, *Κύριε ἐλέησον*, disserit, ejus
γνησιότητα in Epistola, atque usum amplissimum in Græco-
 rum

rum officiis sanctioribus, vindicat, & gentilium etiam hanc fuisse precandi rationem conceptam, ex *Arriano* notat. Alio in loco sedulo Auctor navat operam, in causas inquirens, quare Christiani impostorum nominibus fuerint adpersi, & cur pietatem Christianam a *ἄθεοτος* appellatione infamaverint idolorum cultores, quidve sentiendum sit de inscriptione *Neroniana*, quæ religioni Christianæ in Hispania extinctæ tropæum ponit, nos docens. Doctissimas etiam deinde & amplissimas quasdam observationes deprehendimus, ad historiam eucharisticam, & veram Patrum intelligentiam, spectantes. Idem est dicendum de observatione historica æque ac literaria, ad Epistolas *Ignatii* pertinente, & de vitæ contemptu apud Martyres veteris ecclesiæ agente. Post hæc passionem *S. Andreae ex Abdia Babylonio* Auctor exhibet, & errores ejus, circa rem enarratam commissos, confutat ea, qua pollet, rerum in Ecclesia gestarum peritia & eleganti doctrina; quibus specimen addit *Actorum Apostolorum Petri atque Andreae*, ex Codice Barocciano 130 Bibliothecæ *Bodlejanae* descriptum, & primum hic Græce Latineque editum. Recte hic judicat Auctor Clarissimus, nullius pretii hanc recensioem esse, atque crassum impostoris ingenium satis superque prodere. Agmen claudit elegans *Mauritii Caroli Christiani Woogii*, Pastoris ad eandem *B. Mariae Virginis* in urbe *D. lensi*, de *S. Andreae Martyre in numis* ad Filium Epistola, nunc iterum excusa. Mentionem hic facit Summe Venerabilis Auctor aliquorum Sanctorum, quorum memoriam numis & patrociniis coluerunt regna, republicæ, & civitates. Ex his numos quosdam rariores recenset, & quod ridiculum est in numis de *Georgio*, draconem hasta interficiente, docte lectores admonet. De numo ad numos, de *Andreae* cufos, Noster pervenit, & ex his rariores exhibet, enarrando, illustrissimos Comites de *Hobnslein* suos numos imagine hujus Sancti ornare solitos fuisse. Idem fecerunt præter *Fridericum*, Ducem Holsatiæ, Græci, Angli, Scotique, qui præclara multa de *S. Andreae* loquuntur. Hinc factum est, ut Rex *Jacobus IV* aureum numum huic Apostolo dicaverit, ejus typum in fronte Epistolæ exhibet Venerabilis *Woogius*. Ac-

consensus est hic numus iis, qui auro gemmisque pretiosiores habentur, eumque invenimus delineatum in libello numismatico Belgico summæ raritatis, qui A. 1580 forma minori apud *Guil. von Paris* prodit. Sufficiunt hæc argumenta, Lecto-ribus diligentiam studiumque Patris Filiique, utriusque doctissimi, comprobantia, utque alia hujus generis cum orbe literato communicent, ardentem optabant optimi quique rei publicæ literariæ cives.

JOANNIS CORNELII DE PAUW NOTÆ IN
*Pindari Olympia, Pythia, Isthmia,
Nemea.*

Trajecti ad Rhenum, apud Nicolaum Muntendam, 1747, 8.
Alph. 1 plag. 1½.

Ultimus hic fuit cantus viri, quem modo nominabamus, fatis, pro dolor, noti, sæpiusque nostris his in *Actis* notati & memorati, ideoque digni, cui supremas laudes brevi dicamus elogio. Quo defuncturi nobis videmur officio, debitaque ipsi omnia complexuri, si dicamus, virum fuisse sui generis incomparabilem, quem par non præcessit alter, & cui porro supervenire alium parem vetet Numen, cui salus & incrementa literarum curæ sunt. Ultimum cecinisse inscius & invitus ex eo deprehenditur, quod, velut gladium minacem vibrans, recentisque spem juventutis inchoans, post exactum in fama medium seculum, identidem ingeminat promptum sibi suum vanum & *χαῦνον alibi plura, alibi distinctius*. Galkum putes, lacero quamvis gutture, pervicaciter tamen, cantillare, aut unum de illo genere tibicinum, quos, obolo conductos, drachma vix ad silentium redigat. Felices vos Græci heroes, quos benigna vestra fors impuris tyranni manibus eripuit. Latamini profecto, tu *Sophocles*, & tu *Euripides*, si quis inest sensus Manibus, accipitrem e proximo imminentem effugisse. At tibi fatales erant ejus unguis, *Pindare*. Ita te misere concepserit, ut non tam civem tuum Thebanæ matres. Ita tibi comminuit articulos, ut
non

non magis carnifex fecerit. *Pindari* Græcarumque literarum studioso, librum hunc arripiendi, quid supersit aliud, quam gemitus & indignatio injuriæ optimis literis factæ? Quis vicissim non rideat ab his sacris alienus homo in volumine fati spisso diligentiam ærumnosam, at inutilem, qua nihil effectum aliud fuit, quam ut nervis resolutus, & in minuta quasi concisus, in posterum jaceret *Pindarus*, & osiores nostri confirmarentur in prava, quam fovent, opinione, literatores ignorare vitæ suæ otiique pretium, & nuces atque lupinos nunquam deserere. Si volebant omnino *Parcæ Paudvio* animum fingere nisi minutum, trucemque, & *Domitianum*, qui non delectaretur nisi consigendis muscis & cornicum oculis, qui nollet in rebus viro sapiente dignis pretiosi temporis jacturam facere; utinam servassent eum saltem in secula tantilliora, & jamjam imminetia, quibus *Franconicos* & *Suevicos* Poetas, quos *Minnesinger* & *Meistersanger* appellant, dimetiri, tam præclarum, lepidum, atque eruditum, & vel Philosophis dignum, habebitur, quam nunc frivolum, inficetum, vile, audit, *Homero* & *Pindaro* decempedam admove. Fieri non poterat, quin animus tam acer & subtilis, nugarum atque minutiarum sectator, sagacitate & industria omnes, quotquot sunt, aut erunt, *Hans Saxii* agrimensores multum antecelleret. Emicant profecto, rara quamvis, ex hoc metrico sterquilinio bonæ frugis grana, quæ fidem faciunt, non inuisse *Paudvio* tam sinistrum ingenium, quin potuerit utilis evadere literarum illi, quod tractavit, generi, nisi, viam sectando insuetam & pravam, adeoque inhumanam, insigniter ridiculus fieri maluisset. Quod quin ita sit, non negabit, quisquis eum norit. Et poteramus omnino ingrato labore supersedere, qui, mortuo leoni barbam velli, & ineptias recoqui & refutari, flagitat. Quia tamen ex instituto nostro novi libri delibandum est aliquid, age, sumamus nobis aliquam particulam, e qua, quod ceteris statuendum sit pretium, intelligatur. Esto autem illa particula, qua percrevit *Oden primam Pythiorum*, illam, qua *Pindarus Hieroni*, celeberrimo *Syracularum* tyranno, *cutrolem* victoriam gratulatur.

Ad

Ad *Versum* itaque 17 observat *Joannes Cornelius*, vocem *ὕγρον*, ab interpretibus male acceptam, *molle & flexile* notare; recte quidem, vulgare tamen id est. Etiam illud bene, quod *κώματι*, *versu 20 somno* reddit, cum interpretes communi errore putaverant, vocem hanc ideam esse, quod *κώμω*, & cantu reddi posse. Dicit itaque *Noster*: *ἰαίνει καρδίαν κώματι*.) *Uno verbo sopis Martem. Kōma est somnus altus. Qui aliter interpretantur hoc ipso loco, ineptiunt.* Postrema hæc non mirabitur, quisquis vel semel librum *Pauvianum* unum aliquem inspexerit. Et plures allegabimus deinceps similes *Pauvianarum* facetias. Etiam hoc recte vidit, istud *versu 39, ὅς τ' ἔσθ' αἰνᾷ Ταρτάρω*, vertendum esse, *quique in horrenda Tartaro, ut vulgo non faciunt, alienum supplementum infercientes, qualis est ille, qui in horrenda Tartaro.* Sed hæc quidem trivialia sunt, & vel ipse *Joannes Cornelius* pro levibus reputarit. At, quæ sequuntur, majoris sunt momenti. *Versu 38* reprehendit *Pindarum*, ut non satis poetice atque emendate locutum, quod idem alibi quoque haud raro facit. Describit eo loco *Poeta ignivomum Ætnam. Νιφόσσα ἄϊτρα πάντες χιόνος ὀξείας τιθίνα.*) *Ante χιόνος ὀξείας epithetum convenientius adhibere potuisset Pindarus, quam est νιφόσσα. Id enim nimis Synonymum. An ipse scripsit forte νιφόσσα ἄϊτρα? νιφόσσα a νίφος, ut alia id genus, & ipsum νιφόσσα a νίφος. Hoc certe accommodatius. Inquis: ἄϊτρα præcedit, quod altissimum sonat, & sic etiam peccat. Sed diversa ratio est utriusque, & emphasin habet κινὸν ἄϊτρα, νιφόσσα ἄϊτρα, id est, Ætna, columna aëria, ea altitudine, ut verticem ejus cingant nubes. Vides, & nihil in eo tautologum. Judica igitur. Hæc ille, quem etiam non nominatum latis tamen produunt Autorem eadem sribiligo & peregrinitas elocutionis, eadem macies, & ariditas, eadem ἀκρισία, quæ in aliis ejusdem viri regnant, toties jam ab aliis notatæ, sed frustra, quandoquidem non capiebat emendationem. Pater, *Pauvium*, idem esse, credidisse, *κινὸν & νίφος*, nam synonyma appellat. Sed ita censentem pueri Grammaticorum procul dubio ridebunt. Abnorminis hoc, quod continuat; ad *versum* nempe*

ἄσπλάτῃ πυρὸς ἀγνόταται ἐκ μυχῶν παγαί.
Quod de Ὁσίας scribunt interpretes, elucidare potest τὸ ἀγνόταται. Dubitō tamen, an ad ipsum Jovis fulmen non respexerit Pindarus, quod amburens Typhonem, ignem purissimum emittit, & qualem in summi Jovis telo inesse convenit. Ignis, qui ex Typhone exit, est ipse ille ignis, quo fulmen Jovis corascat, & sic non potest non purissimus esse & ἀγνότατος. Ipsa sulphuris puritas, si attendas, inde manare potuit Mythologis. Quicquid sit, vel hoc, vel illud, in animo habuit Poeta, epitheton ueniens. Transposuit autem ista duo, ἀσπλάτῃ, ἀγνόταται. Nam naturalius fuisset sane, ἀσπλάται πυρὸς ἀγνόταται ἐκ μυχῶν παγαί. Id quisque uidet, cui oculi non lippunt. Nunc alterum tribuit alteri, nisi Amannenses forte loquantur, & ipse Poeta naturam secutus fuerit hic: quod non uolent multi. Ego nihil affirmo. Subtilitatum, an nugarum, nomen hæc mereantur, iudicent lectores, quos non piget æstimare ea, quæ nos quidem non sine tædio transcripsimus, & quorum acumen percipere non valde laboramus, putantes, multo utilius esse, quam sunt istæ trices, multoque certius, si teneatur, Pindarum non ἀγνόταται, sed ἀννόταται, scripsisse, ut erat supra ἀνὰ Τάρταρος, & paulo post Ἀφώσσοι κρῆνὲς δεινοτάτες. Pergamus ad versum 44 & seq. ἀλλ' ἐν ἔρφουσι, πέτραις φοίνισσα κυλινδομένη Φλόξ ἐς βαθεῖαν Φέρεϊ πόντι πλάκα σὺν πατάγῳ, fluvii ignitum inter diu quidem profundum fluvium sumi candentem, noctu vero saxa punicea evoluta flamma in profundum deserti maris æquor cum fragore, hæc notat Cornelius Noster: Si ita reliquerit Pindarus, hic certe ineptit; nam fingere, montem non inter diu, sed tantum noctu, edomere, nihil aliud re vera est, quam ineptire. Hoc omnes sentiunt statim. Imo vero sentiunt omnes, Poetam, quando noctem & diem comparat, aliud nihil, quam flumi & flammæ diversitatem, in animo habuisse & indicasse, nulli autem modo istud dicere voluisse, quod ipsi assingentem Cornelium sentiunt statim omnes ineptire. Sed non minus inepta sitat, quæ addit, hercle portentosa: Quod de voce πέτραις, & verbo Φέρεϊ, commentum sunt quidam, ut illam indecentiam tollerent, non potest cuiquam

probari paulo humaniori. Enigmaticus ne sit hic loci, qualis ubique fere Noster est, addimus, quosdam interpretum πέρρας non pro accusativo plurali habuisse, quod debuerant, sed pro genitivo singulari, tanquam esset positum pro ἀπὸ πέρρας, vel ἐκ πέρρας, & Πέρρας pro Πέρραι, dictum statuisse. Quid autem Cornelio videtur? Visne aliud, interrogat, quod mihi in mentem venit? Leviter forte corruptus est locus, & ipse vates scripserat τέφρας, pro πέρρας. — in summo montis silentio audias etiam strepitum, quem edunt τέφραι, de aere cadentes in maris superficiem. Vides? Hoc bonum & naturale. Facillima mutatio, & facillime etiam locus depravatus a nativis, ut grandius quid adesset in scripto grandi: τέφραι scilicet & adusta leviora prestare non poterant, quod prestant πέρρας. Atque hinc illud egregium a corculis egregiis. Nescimus profecto, culpamne limus incursum, si ea refutare instituamus, quæ, dubium est, digniora sibilis, an commiseratione, sint putanda. Credibile vix est, ab homine sano proficisci posse, qualia hæc sunt. Quis enim, o bone, tantum auditu valeat, ut inter erumpentium saxorum atque ignium, sævique maris, strepitus & fragores distincte percipiat exusti pumicis atque cineris, dum in undas incidit, crepitationem? Id tu si tibi confidis, vel ipsa ergo vincis, quæ ab auditus acumine celebrantur, animalia. Et præterea, qui, Pindarum ineptire, paulo ante pronuntiabas, quid ajes te facere, cum convinceris in illud ipsum incidisse vitium, quod in Thebano vate, sed ἀνέσται, criminabaris. Nam fingere, mentem non interdum, sed tantum noctu favillam evomere, & hanc tantum noctu crepitare, non interdum, nihil aliud re vera est, quam ineptire. Suis verbis arguere hominem, justum erat. Sed plus negotii facessit egregium corculum. Ad illa versu 50: πέρρας μὲν Δαυμῖον προὔδειται, Δαῦμα δὲ καὶ τραπεζῶν αἰετῶν, prodigium aspectu quidem mirabile, mirandum vero & transeuntibus auditu, hæc notat: Male abundat illud τραπεζῶν. Eo enim omisso, notanda est & bona dictio; & postrius non magis τραπεζῶν sibi requirit, quam prius; similiterque τραπεζῶν narrare poterant, quod viderant, ut quod audi-

verant.

verant. Hoc perspicuum, si animum advertas. Fallor, aut una litera peccat, & scribendum est παρῶντων. Παρῶντες, qui ibi adsunt, qui ibi habitant. Non urgebimus, te, Corneli, Græce non intellexisse, neque perspexisse, θαῦμα παριόντων αἰῶσας Græce idem esse, atque si minus eleganter dicas θαῦμα ὑπὸ παριόντων ἀκρόσασαι, a prætereuntibus conspici quoad flammam, & audiri quoad fragores, admirabile; neque hoc urgebimus, παρῶντες in sensu accolarum Græcum non esse, idque fingere, tuo tuique similibus ex more esse, qui, quicquid libuit, nullo autore, nulla data fide, perhibes. Sed hoc unum arguemus, hanc tuam corruptelam eodem vitio laborare, quod modo tibi videbaris in proba lectione deprehendere. Fingamus enim, tantisper rectum esse tuum παρῶντων, habes sis, necesse est, nisi protinus intelligas, eam vocem æquo ad prius ἰδέσθαι, quam ad posterius αἰῶσασαι, pertinere, adeoque, tuo quidem ex iudicio, abundare. Si neges, si adverte- ris, consequetur ex eo, Ætæ accolas fragores quidem sui montis audire, at ignes non conspicerere. Quod forte Pauvianus aliquis homo non putet rationi repugnare, nos autem omnino putemus.

Jam dudum id patimur, quod ille in Prologo Pacis Aristophaneæ, ἄκ' ἐθ' οἰαί τε ἐσμέν ὑπερέχων τῆς ἀντλίας. Age tamen, quandoquidem semel ingressi sumus, percurramus hoc Augiæ stabulum, ut poterimus, ocyssime. Versu 86 occurrit verbum, quod alibi nusquam exstat, ideoque vexavit Grammaticos, ἀμείσασθαι. Locus hic est: Spero me, ait Pindarus, non jaclurum extra certamen sagittam erea cuspide munitam, μακρὰ δ' ἐκρήνους ἀμείσασθαι ἀντίως, sed longe jaculatum victurum hostes. Ita interpretes, qui suam hoc de loco sententiam ipsi consulentibus prodent; nobis satis erit, conjecturam nostram & Pauvianæ elegantias proponere. Nolumus quidem verbo controversiam facere, quod tueri videtur Hesychius; probabile tamen fieri possit, Pindarum ἀμείσασθαι scripsisse hoc sensu: Spero, me procul jaculando hostes a me submoturum esse; proprie me ipsum subtracturum, &

privaturum hostibus, Audiamus nunc *Cornelium* nostrum: *Ησυχίους* in *Lexico*: ἀμύσαδαι, ἀμύσαδαι, διελθόν, περὶ ἀμύσαδαι, quod forte ex hoc ipso loco desumitur. Quae ac verivertio scribunt Grammatici, non sunt unius assis, & misere nugantur, qui a Dorico ἀμὸς deducunt. Syllaba enim mensura aperte obstat, hic hic ipse locus ostendit. Alibi accuratius. Nunc illud notabo tantum. Apud *Hesychium* est in V. Ἀμὴ σιδηρὴν σκαυὴν καὶ σκάφη, & ἢ ἐβέβηλοντο ἐρῆσαν πόδες πρὸς τὸ μὴ βεβαῖναι. Ab isto ἀμὴ in posteriore significatione venisse deduci poterit (scilicet secundum de victoria dicitur plena, ἀμύσαδαι ἀντίων, ita vincere adversarios, ut in ἀμὴν, quasi conjecit, hadosum instar sese movere nequeant — Alibi plura, ut dixi. Satis jam & super est facetiarum. O utinam tibi quis, *Corneli*, manus tali cyphoni alligasset, antequam *Pindarum*, & tot alios bonos scriptores, velut *Ajax* Iorarius, misere cadere inciperes. Ni tam aridus esses, quam te ubique monstras, & tam superciliosus & sufficiens ipse tibi, voluissesque unquam ad eam descendere ἐναρξοκείων, ut scripta tua philologicis floribus adspargereres, undecunque decerpitis, & esses æque elegans homo, atque ille fuit, qui nuper *Palæphatum* & *Achillem Tattium* ex *Gemara* & *Maimonide* illustravit, potuisses ex *Hebraeis* & *Arabicis* apposita exempla congerere. At erunt tamen semper, qui querentur, non percipere se, quid sibi velit ἀμύσαδαι ἀντίων ἐρῆσαν, longe sagittas ejaculando hostes velut hados vincere, tanquam si sagittæ vincula essent. Ad verbum 94 non male quidem deprehendit errorem interpretum; ipse tamen nihilo meliora profert. Locus hic est: Si, ait *Pindarus*, omne reliquum tempus eodem modo, quo nunc, tribuat felicitatem, & malis oblivionem indicat: ἤκων ἀμυνάσθην οἷός ἐν πολέμοισι μάχαις τλάμωνι ψυχᾷ παρέμμεν, ἀνίχ' εὐρίσκοντο Θεῶν παλάμοις τιμὰν οἷαν ἔων τις ἑλλαν δρέπει. Certe (sic vulgo vertunt) in mentem revocaturum esset (nempe tempus), qualibus in bellis pugnis toleranti animo perseveranter interfueris, cum inveneris *Diis* juvantibus hono-

honorem, qualem nemo Græcorum decerpit. Hæc sensu care-
 re, ut sponte sua quisvis animadvertit, ita notavit quoque *Cornelius*. Quo pertinet, exclamat, illud *εὐρίσκοντα*? Ad tyrannos Siculos, respondent interpretes, quod adeo insulsum, ut nihil magis. Quid enim in his, quod eos subindiget? Ne γὰρ, ne γὰρ. Aut balbutiit Poeta, aut legendum est *παρέμειν ἢ εὐρίσκοιτο*. Hoc longe apertissimum est, & nemo dubitet, quin ex *Pindari calamo* exierit. Imo vero dubitamus ea de re quam maxime, neque tantam dubitamus, sed potius certo certius novimus, id ex *Pindari calamo* non exiisse, *Cornelium* vero locum hunc prorsus non percepisse, & in metri leges, cuius tyrannidem invasit, graviter peccare. Nam *ves* (in *παρέμειν*), sequente *ἦνα*, brevis est, quæ syllaba debebat longa esse, quemadmodum, quod isti respondet, *versu 82 ταῖ* in *βιαταῖ*. Decempedæ suæ oblitus hic fuit *Cornelius*, ut sæpissime Grammaticæ Græcæ obliviscitur, quo pertinet id, quod *ἦκεν ἀμμνάσειν* reddit: *Hercule*, in memoriam sibi revocet. At sensum forte recte percepit. Constitisset ea de re, si Latīnam interpretationem addidisset. At usus fuit eo compendio, quo miselli quidam Criticæ suam ignorantiam, velut pallio, velant, dubium certe faciunt, an ipsi suæ mutationis valorem intellexerint, nec ne. Attamen, *Pauwium* hunc locum non cepisse, satis constat ex eo, quod modo allegabamus de *ἀμμνάσειν*, quod vel tiro deprehendat. Aliam ergo medicinam sibi postulat *Pindarus*, quam, ut certissimam, ita perquam lenem & mollem, ipsi adhibebimus. Scribendum nempe, divisis, quæ male coaluerant: *παρέμειν ἂν ἦν, εὐρίσκοντα*. Redit hic accusativus *εὐρίσκοντα* ad præcedens *ἀμμνάσειν*. Tunc sane victoria faciet ipsum invenientem honores — quales nullus alius Græcorum, recordari, quantis ἐν πολέμοιο μάχους in belli pugnis (seu luctis) assiterit perdurantem corculo (id est, ipsi *Hieroni*). Quod portio proxime sequitur ad *versum 101*, admirabile & cedro dignum est, alii ferula dicant. *Μεταλλάσσοντας*, quod ibi loci exstat, mutat in *μετάλασσοντας*. Ea ipsa viri verba: *λάζω, λάζομαι, λαμβάνω*.

Inde μεταλάζω, cujus futuivum est μεταλάσσοιτας: appositum hic, quoadmodum est praesens μεταλάζοντας. Id Pindaro notissimum. Quo autore id tibi credemus, Corneli? Bemlejus si adhuc viveret una tecum, multo miserius vapulareres, quam amicus tuus Clericus, cujus culpam praeter nimio tuo erga illum studio videris in te derivare ex parte voluisse. Is enim simplex illud peccabat, ἀσπάζω verbum activum fingens, non ex ignorantia forte, sed properans, & aliud agens: quod tu ideum hic jure tuo facis, destinato consilio & animi ferocia. Tu autem & alterum illud peccas, quod a tuo verbo μεταλάζω, quod tibi relinquimus, futurum μεταλάσσω fortinas. Dii averruncatores, quale portentum! Tolerabile fuerat, si verus Poetae sensus ipsum latebat, si latebat, in hac phrasi, μεταλλάσσοιτας, statuendam esse ellipsin vocis τὸν κτλ, vel τῆν γνώμην, quod mirum non est in homine, qui nusquam prodit usum linguae Graecae penitioerem, accurata lectione comparatum, & tot annis profecto comparandum, & quem tot numero editi ab ipso libri Graeci promittant ignaris; at proterus id non est tolerabile, crassa in ipsis elementis linguae peccata, vel tirouibus indigna, jactari velut ab exprobrante pro arcana, quae veteribus notissima, recentioribus ignorentur. Versu 130 familiare sibi suum γε, loco δε, infercit, nescius neimpe, quid sibi velit. Locus hic est: Ζεῦ τέλει αἰεὶ δὲ τῶν αὐτῶν ἄμεινα παρ' ὕδαρ, αἴσαν αἰσῶις καὶ βασιλεῦσιν, διακρίνω ἔτυμον λόγον ἀφ' ἑρέπων, quae vulgo vertunt: Jupiter persfice (quae peto), semperque talem Amicna juxta aquam habitantibus fortunam largire civibus & regibus, ut distinguant veram famam hominum. Noster, sublato post τέλει puncto, & intruso, quod diximus, γε, sic interpretatur: Fac, ut vera hominum fama tribuat fortunam talem, &c. quae, fatemur, nos non percipere. Recte se habent omnia, dummodo αἰεὶ & δε in unam vocem contrahas, αἰεὶ δε, usque ad semper, usque in aeternum. O Jupiter, persfice usque in aeternitatem talem — fortunam, civibus juxta & regibus, ut distinguant veram inter homines rationem. Ἐτυμος λόγος est verum, quatenus falso opponitur, dictamen sanae rationis, aut sensus

sensus communis, & inde jus & fas, æquum. Pergit *Pindarus*: Σύντος τίν κεν ἀγχιτῆρ ἀπὸρ ἰὼν τ' ἐπιστelloμένος, δαμόν τε γέρον τράποι σύμφωνον ἐφ' ἠουχίαν. *Hæc varie accipiunt interpretes, (verba sunt Pauwii,) Ὡς varie accipi possunt. Ego in istis mihi non satisfacio, Ὡς, mutata unica litterula, scribendum suspicor plane — ἰὼν τ' ἐπιστelloμένος δαμόν τε — sic nihil planius, aut decentius, ἐπιστelloμένος, præcipiens, monens, γέρον egregium. Sic longam vitam precatur Hieroni; γεραιῶν dignum ipsa Morbonia. Scilicet habent libri quidam γεραιῶν, loco vocis γέρον, cujus scholion erat, &c. ut sæpe contigit, locum occupat. Dignum quidem Morbonia judicatur a *Pauwio*, qui hæc librorum suorum patriam libenter & cum voluptate quadam identidem citat, ut patriæ solennis cum gaudio meminisse; longe tamen solacismo *Pauwiano* melius habendum est. Quis enim unquam audivit ἐπιστelloμένω τῶα, alicui præcipere? Procul dubio, seu γέρον, seu γεραιῶν, scribere malis, unum idemque vocat, scilicet honorans, reverens. Quis enim neget, γέρον verbum fuisse, aut inde ductum γεραιῶν, quando quidem ab illo γέροντες, ab hoc γεραιῶς & γεραιῶν, proficiunt. *Tecum vir rexerit populi* (quisquis ille sit), *dum filiam auctoritate paterna regit, Ὡς populi libertatem Ὡς æquam jus reveretur, tam filium suum populi gubernatorem, quam populum ipsum, converterat ad conspirantem Ὡς unanimum tranquillitatem.* Hic est sensus verborum *Pindari*, & hic finis esto nostri de novo hoc *Pindarico* interprete iudicii, e quo intelligatur, si tantum quisquiliarum paucis paginis continetur, totum opus procul dubio cloacæ nugarum esse. Abiit *Pauwius* ad locum suum. Ἄγω δὲ τὸν. Neque enim typhothetas porro, neque librarios, inutili & frigida sua merce, neque Bibliothecæ triobolaribus libellis, onerabit.*

DELLA SPEDIZIONE DEGLI ARGONAUTI

in Colco Libri quattro, &c.

id est,

DE

DE EXPEDITIONE ARGONAUTARUM IN
Colchidem Libri quatuor, in quibus varia capita naviga-
tionis, Astronomiæ, Chronologiæ, ac Geographiæ,
veterum illustrantur.

Venetis, apud Joannem Baptistam Recurti, 1745, 4.
Plag. 20, cum tabula geographica.

Joannes Rinaldus Carli sese hujus Operis Autorem in formula
dedicatoriæ initio professus est, qui nihil eorum omisit, quæ
aut hanc spartam ornandam spectant. In Præfatione institutum
suum ac scriptores, qui de expeditione Argonautica literis
memoriæ prodiderunt, tum deperditos, tum obvios & exstan-
tes adhuc, indicavit. De expeditionis veritate haudquaquam
dubitat. *Isaacus Newtonus* in Chronologia antiquorum regno-
rum emendata annum observationum *Cbironis* astronomicarum
tempore hujus expeditionis restituere summa ope nisus
est. Noster itaque in eo præter cetera occupatissimus est,
ut epocham tam illustris expeditionis in tuto colloceat. Est
ipsi animus scribere Commentarios de Istria antiqua. Non
potuit itaque non incidere in expeditionem Argonautarum.
Nam dicuntur Colchii Argonautas, profectos in patriam, in-
fectati, ac, Medeam repetituri, Danubium, Savum, & Lubia-
nam, pressisse, & hac via in Istriam venisse, ibique constituisse
Absirtidas & *Polam*. *Apostoli Zeni* ac *Bernardi de Rubcis*
subsidia prædicat Autor. *Scipionis Maffæji* laudat benignita-
tem, qui Epistolam subjunxit. Operis sunt *quatuor Libri*.
Primo exponitur de expeditione, *secundo* de tempore expedi-
tionis, *tertio* de itinere in Colchidem ferente, ac *quarto* de
adventu Argonautarum in Colchidem, ac Colchiotum in
Istriam. Hæc est voluminis summa. Juvat nunc per vireta
ire, ac passim nonnihil decerpere. *Libro primo* expeditionis
causa & momenta edisseruntur. Vellus aureum allexit Græ-
cos in Colchidem, vellus arietis, a *Phryxo* immolati, *Marti*
consecratum. Dux itineris exstitit vel *Hercules*, *Jovis* ac *Ale-*
menæ filius, vel *Jason*, a *Pelia* inductus. Variant hic veteres.

Pag. 4.

Jase-

Jasonis pater traditur fuisse *Aison*, avus *Creteus*, *Aeoli* filius. *Aeolus* æque generaverat *Atbamantem*, *Phryxi* ac *Hellæ* genitorem. *Lavaurius* expeditioni Argonauticæ credidit subesse iter Israelitarum ex *Egypto* in *Canaan*, edisserens sententiam in libro, cui est index: *Histoire de la Fable confondue avec l'histoire sainte*, nuper Venetiis in sermonem Italicum translato, Tom. I pag. 185. *Atbamanta* hic convertit in *Abrahamum* conjectura audaciori. Mater *Jasonis* a veteribus traditur varia. *Natalis Comes* inde conjecit, expeditionem ipsam esse fabulam moralem, suffragante *Philippo Cæso* in *Cælo astronomico*. Patria *Jasonis* vocatur *Olcus* in *Theffalia*, *Homero* dicta *Jalcor*, aliis *Jolcor*. *Jason* traditur a *Centæuro* fuisse educatus, eoque *Chirone*, Centaurus est *Theffalus* quicumque, teste *Plinio VII, 56*. *Chironem Xenophon* fecit *Jovis* fratrem, natum ex *Saturno* & *Naide*. *Jason*, viginti annos natus, ad *Peliam*, *Jolci* Regem, venit, usurpatorem regni, quod *Jasonis* esse debuerat. Decem dynastiis fœcundam fuisse *Theffaliam*, *Homerus* est autor. *Argo* ab *Argivis* in ea vicis dictam fuisse, sibi persuaserat *Ennius* apud *Ciceronem*. At *Theffali* haud dicti fuerunt *Argivi*. *Samuel Bochartus* *Argo* deduxit ex *Αργον*, longa nave, siquidem *Philostrphanus* apud *Plinium VII, 57*, eam vocavit *navem longam*. At *Αργηναυς*, *Αργοναυς*, Græcis fuit navis primaria. *Euripidi* ea dicitur *Αργω* & *Αργωα*, *Apolonia* *Αργων νηυς*. Alii navis fabricatorem appellant *Argon*. Habuit ipsa omnino figuram longam, ac fuit *κατάστρομα νηυς μακρά*. Fuisse navem illam *κατικόντροον*, tradunt veteres. Restat numus, eam navim exhibens ac inscriptionem: *ΑΡΓΩ ΜΑΓΝΗΤΩΝ*. Argonautæ enim præter *Jasonem* erant *Magnætiæ*. *Ovidius* inde dixit *Argo Magnætida Heroid. Epist. 12*. Gubernator navis fuit *Typhis*. Sunt, qui putant, navim hanc mare intrasse, astris fulgentibus *Hydræ*, *Centauri*, & *Canis*, ac ipsam *Argon* a Græcis in cælo inter sidera locatam. Christiani hanc navim sensu novo suum dixerunt symbolum. *Clementis* certe *Alexandrini Pedagog. III* sunt hæc: *Nostra signa sunt columba, aut γ νηυς ηρακλεους, aut byra*. Non vacat, nomina Argonautarum repetere. Nonnullis po-

Pag. 5.

7.

9.

19.

12.

15.

21.

26.

30.

Pag. 34.

ista templa a Grajis posita fuerant. In Italia constituta
 fuerunt *Academia Argonautarum*, una condita Casalís
 Montisferrati A. 1540, alia Bononiz fundata, alia An-
 conz instituta A. 1649 cum symbolo navis ac epi-
 graphæ: *Ex virtute salus*. Aliam condidit *Cornelius*,
 Venetorum Geographus, A. 1680, navi Argo insignem su-
 pra globum terraqueum addita inscriptione: *Plus ultra. P.*
Quadrus meminit Collegii regalis Panormitani, & in eo Aca-
 demiz Argonautarum, cujus symbolo inserviant hæc *Virgi-*
ni: *Eris altera, qua vebat Argo Delectos heros*. Venetiis
 surrexit A. 1732 Academia nova, *Serenorum* Academiz aggre-
 gata, eaque Argonautica. Argonautæ veteres nomen traxere
 ex regione Miniza, seu Phthiote, Thessalorum, ubi eminebat
 urbs cognominis, caput regni Minizorum, qui coloniam Jol-
 con deduxere. Argonautæ fuerunt Magnesiæ ac Minizi ex
 universo. Hoc est *Libri primi* argumentum. Jam ad ca-
 pita *Libri secundi* est progrediendum. Tempore obscuro,
 vel potius mythico, contigit expeditio Argonautarum. Theo-
 41. gonia pertinet ad prius; herogonia ad posterius. Hoc tulit
Aristæum Protocenesium, *Illygonum* Nicæensem, alios. Ad
 herosæ relati sunt Argonautæ. Eorum expeditionem *Es-*
chylus everfione Trojæ posuit 79 annis antiquiorem, *Newtonus*
 42. annis 34, *Dionysius Petavius* 41. Uterque posterius epo-
 cham suspendit suam ex historia *Herculis*, Divis post mor-
 tem additi. *Herculis*, quem *Cicero* haud unum facit, res sunt
 tenebris immerse. *Newtonus* adhibuit præterea calculum
 43. astronomicum, *Chironis* observatione usus, qui æquinoctio
 verno sub sidus arietis regnantis expeditionem contigisse, dici-
 tur significasse. *Newtonus* eam facit Jesu nato antiquiorem
 996 annis. Jesuita *Soucier*, adscito alio nomine, quatuor ad-
 versus opinionem *Newtoni* scripsit Dissertationes, Abbati *Can-*
no inscriptas. Respondit *Newtonus* per epistolam succinctæ.
 47. Addidit *Soucier* Dissertationem quintam, & aliam de turno,
 qui fuisse *Augusti* existimatur. Definivit *Soucier* articulum
 temporis, e quo *Chiron* æquinoctium exorsus fuit, determi-
 nando *Stellam* pedis recti, in ariete illustrem, provocans ad
 Hip-

Hipparchum, qui nodum piscium posuerit in arietis caelestis 3 gr. 15 min. Inde colligit, *Chironem* supputasse æquinoctium a 15 gradu arietis, ac expeditionem Argonautarum antiquiorem Jesu fuisse 1467 annis. Haud respondit *Newtonus*, interea morte interceptus. Denuo Noster litem hanc chronologicam incudi reddit. Autor *Titanomachia* apud *Clementem Alexandrinum Strom. VII pag. 36* ed. Oxon. hæc de *Chirone* habet: Οὗτος ἔς τε δικαιοσύνην θνητῶν γένος ἤγαγε, δείξας ἄρσεν καὶ θυσίας ἑλαπὰς (lege ἰσπὰς) καὶ ἀγῆματ' Ὀλύμπου. Inde *Newtonus* colligit, ipsum formasse Zodiacum in Argonautarum usum ac coluros fixisse in signis librae, arietis, capricorni, & cancri. At acta *Chironis* sunt fabulis oppleta & obruta. Ægyptios Astronomiæ Autores fuisse, tradiderunt *Theodorus Gaza*, *Lucianus*, *Macrobius*. Ægyptii certe hieroglyphicis fuerunt asi. In sepulchro *Osymasudua*, Ægyptiorum Regis, Zodiacus in 365 gradus distributus existit, *Diodoro* teste. Pyramidas meridianaæ lineæ esse custodes, docuit Jesuita *de Chazelles*. *Teuth*, seu *Mercurius*, dicitur a *Platone* invenisse Astronomiam. Alii Græcos perhibent Astronomiæ inventores. *Aeschylus Prometheus*, *Sophaocles Palamedem*, *Euripides* & *Aratus Afræum*, *Lucianus Orpheum*, pro ejus inventore habuerunt. Chaldaeis hunc honorem decernunt *Cicero*, *Sextus Empiricus*, alii; Elidensibus *Diodorus*; Phœnicibus *Strabo*; Astanti *Plinius VII, 56*. Quis igitur pro certo statuet, *Chironem* Astronomiæ apud Græcos autorem fuisse? Græci didicerunt eam ab Ægyptiis, teste *Virgilio*. An Autoris de *Titanomachia* testimonium fide adeo dignum est, ut instar omnium esse debeat? Incertum præterea est, an *Chiron* Zodiacum constituerit, vel cœperit, ab arietis signo. *Copernicella IX, 16*, autor est, veteres æquinoctium statuisse in octavo gradu constellationis. *Geminus* gradum primam definit. An *Chiron* incidit in gradum octavum, an in primum? Differentia certe ex eo oritur annorum 576. *Eudoxus* apud *Hipparchum* æquinoctium locavit in dimidium arietis signum, seu ejus gr. 15. *Hipparchus* eum omnesque veteres aberrasse evicit ante Olympiadem 118. *Chironis* 2vo

Page 49.

51.

Pag. 52.

- Zodiacus ne Græcis quidem fuit cognitus. Aries *Baccho* aequam monstravit, & ex eum Zodiacum fuit inscriptus, *Hermippo* apud *Hyginum* teste. Apud Græcos *obliquitatem Signiferi aperuisse Anaximander Milefus traditur primus. Signa deinde in eo Clostratus & prima Arietis & Sagittarii. Nec Homerus, nec Hesiodus, Zodiaci signa meminerunt. Chiron non videtur attigisse Astronomiam. Plutarchus eum Musices magistrum vocat, iureconsultum, & medicum, de Musica pag. 1145. Hyginus, eum rei herbariæ, ejusque virum, peritum fuisse, docet Fab. 138 Cap. 56. Plinius ipsum Medicinæ inventorem tradit VII, 56. Suffragator *Virgilius Georg. Lib. III. Xenophonus* vocat venatorem. Nemini horum ipse dicitur fuisse Astronomus. *Vitruvius* laudat veterum Astronomos IX, 6, omit- tens *Chironem*. Autor *Titanomachiz* fidei plenus non est. *Musaum* sphaeræ inventorem existisse, Autor est *Diogenes Laertius*. Inde *Newtonus* credidit, *Chirona* partem ejus invenisse. Plejadas *Hesiodus* vocavit *Oper. v. 381 filias Atlantis* Hic enim sphaeram invenisse traditur. *Hercules*, ejus discipulus, ex eo dicitur pondus cœli tulisse, qualis figura ejus quoque est in reliquiis antiquitatum. *Ægypto* verosimillime inventio Zodiaci debetur. Quæ *Joannes Albertus Fabricius* de *Salomone*, qui columnis duabus impositurus fuit sphaeras, conjicit *Bibl. Gr. Tom. IV pag. 456*, ea a *Godice sacro* sunt aliena. Funicus duodecim cubitorum circuibat singulas, teste *Jeremia* LII, 22. Ex *Ægypto* traduxit in Græciam primus sphaeræ inventionem *Anaximander* Milesius, teste *Plinio* VII, 56. Athenienses tradiderunt, *Musaum* invenisse theogoniam & sphaeram. An vero vera tradiderunt? *Chironis* *Diogenes Laertius* haud meminit, dum illa ex testimonio Atheniensium tradidit de *Museo*. Invenit sphaeram *Nausicaas*, at illam, qua luditur. *Newtonus* eam convertit in sphaeram astronomicam. Pilæ lus indicatur. Vide *Apollo- nium Rhodium* in *Argon. III, vers. 135, IV, vers. 950. Herodotus* pilæ inventores dixit Lydos. Conf. *Julius Cesar Bulegerus* de *Ludis veterum, Thes. Antiqu. Græc. Gron. Tom. VII pag. 907. Conferatur* *Emin. Quirinius* in *Primordiis**

Cor-

Corcyrae, Brixiae A. 1738, 4, editis, pag. 126. Danaus in Graeciam venit 72 annis ante Trojae excidium. Ita contendit *Newtonus*. At definit *Iosephus* annos 607, *Tertullianus* 830, *Marmorum Oxoniensium Autor* 302. Tyrum fuisse fundatam anno uno ante Trojae ruinam, *Newtonus* contendit, ad *Justinum XVIII, 3*, provocans. At hic tradidit hæc: *Sidonis, a Rege Afsaloniorum expugnati, navibus appulsi, Tyron urbem ante annum Trojanae cladis condiderunt*. Alibi rationes suas *Newtonus* ita subduxit, ut Tyri initia 140 annis excidio Trojae faciat antiquiora. Quomodo hæc simul queunt congruere? Destruxit Chronologiam *Newtonus*, quam correcturus erat, magnus sane Mathematicus, Chronologus minor. Ut epocham Argonauticam eruamus, ratio habenda est *Thesei*. Hujus pater erat *Ageus*, qui *Medeam*, a *Jasone* repudiatam, duxit uxorem tertiam, testibus prisca scriptoribus. *Theseus*, 16 annos jam natus, teste *Pausania* in *Atticis*, *Troezene* relicta, ad patrem ivit Athenas, ibique offendit *Medeam*. *Pelia* occiso. *Medea* vixit 10 annos Corinthi cum *Jasone* quam prosperrime, teste *Apollodoro*. Decennio exacto, *Jason* duxit *Crcusam*, Regis *Creoniss* filiam. *Medea* tunc repudiata, Athenas concessit, ibique nupsit *Ageo*. *Theseus* tunc vix erat natus, cum *Ageus* duceret *Medeam*. Habemus igitur annos 15, a nuptiis *Agei* ad *Thesei* accessum computandos. *Theseus* rapuit *Helenam*, natus annos 50, testibus *Plutarcho* ac *Strabone*. Paulo post decessit. Regnavit vero Athenis annos 30, teste *Eusebio*. Ergo cœpit regnare, annos 20 natus. Expeditio Argonautica incidit in annum ætatis *Thesei* quintum. *Theseus* anno regni sui secundo XII civitates conjunxit ac agona isthmicum, *Marmora Arundelliana* docent, Autorem eorum vixisse disjunctum ab origine ludorum isthmicorum annis 995, a Troja capta annis 945. Differentia intercedit modo 50 annorum. Biennio ante *Theseus* regni habenas capessivit. Terminavit itaque *Theseus* regnum 22 annis ante excidium Trojae, 12 annis circiter ante belli Trojani initia. *Helena*, a *Theseo* rapta, fuit admodum 10 annos nata, soror *Casteris* ac *Pollucis*, Argonauticæ expeditionis sociorum.

O o o g

Inter-

- Intercefferunt inter hanc & Trojanam expeditionem ad minimum 60 anni. Qui igitur *Helena* potuit ingruente hac expeditione tantam prez se ferre pulchritudinem, mulier fere 60 annos nata? At mythologica sunt removenda, si historiam velinus sequi minus fucata. *Herculem*, filios *bores*, *Lyncum*, ac navigationis omnia benigna, *Castorem* & *Pollucem*. Mythologi Poetz addiderunt ex ingenio rebus Argonauticæ expeditionis. *Castor* & *Pollux* eandem ob causam adjiciuntur lociis Trojanæ expeditionis. Expeditio Argonautica, ut ad superiora redeamus, Jesu nati annum occupavit annis 1208, ac annum hunc 1748 vulgarem 3023 annis. Erant hæc copiosius ob autoritatem *Newtoni* edisserenda. Ex *Libro III* nonnihil rei geographicæ decerpemus. E portu Pagasa Argonautæ solverunt. Lemnum venerunt. Fœdus ibi cum *Hypselida* initum, idque nuptiale, expressum anaglypho opere, repetiit Autor ex *Gronovii Thesauro Antiq. Græc. Tom. I*, ac larga illustravit luce. Annum, an biennium, hæserit *Jason* in insula Lemno, incertum. *Hippyle* neptis dicitur *Ariadnes*, ex Creta cum *Thesæo* fugientis. Parium venit ex Lemno *Jason*, ac inde in insulam Cizycum. Posthæc cum gigantibus, (*Teutonos*, seu *Titanas*, credimus designatos,) pugnavit. *Rhea* ob dolorem super occisis posuit ibi templum. Intravit *Bebriciam*, *Amycorum* portum. Phineum appulit *Bithyniæ*, inde *Salmidessum*, seu *Almidessum*, *Stagnaræ* ætatis hujus vicinum, ubi *Harpyiæ* cibum ejus fœdasse traduntur, posthæc iter fecit per *Bulporon*, seu fretum *Constantinopolitanum*, ad insulas *Cyaneas fabulosas*, seu *Symplegadas*, ac per *Euxinum* in *Colchida*, quæ nunc *Mingrelia* vocatur, ubi illustres erant *Ceræus* & *Trapezus*, nominatim intra *Phasin* flumen. *Æta* tunc caput regni erat, trecentis stadiis a mari sita, ab *Æta* exstructa, dicta alias *Cyceis* & *Cyta*, unde *Propertio Carmina Cyseæ* sunt magica. Sunt, qui, *Cytæam* *Judæos* traduxisse *Salmanassarem*, credunt. At *Ithalab* erat urbs *Mediæ*, nec non *Hhabora*, 2 *Reg. XVIII*. Circumcidebantur *Colchi* ætate *Herodoti*. Unde venerunt docti in suspicionem, ipsos a *Judæis*, vel *Ægyptiis*, descendisse. *Ætas* Rex, filius *Solis*, sum-

mae rerum in Colchide praesent, adveniente *Jasone*. Circe dicitur soror *Aetae*. *Aeta* fuit filius *Abfirus*, isque formosissimus, ac par filiarum, *Calciope* & *Medea*, uxor *Idyia*, vel *Idia*. Legendum est itaque in epistola *Helenae ad Paridem* apud *Ovidium*: *Non Idyia parens Calciopeque soror*. Vulgo ibi legitur *Ipsa parens*. *Medeam* *Horatius* vocavit *ferocem invidiamque*, *Hyginus* *mulierem veneficam & sceleratam*, quae quippe, *Plauto* teste, *Peliam* regem concoxit senem, ac medicamento suisque venenis fecit rursus ex seno adolescentulum, & capillos nigros flore in albos convertit, *Palaphato* teste. 96.
 Inde *Clemens Alexandrinus Strom. I pag. 363* tradidit, *Medeam* capillos tinxisse primam. Atrocitas *Medae* in suos dicitur *Euripidis* fictio ingeniosa. De vellere aureo nihil repetemus, rati, id fuisse congeriem pellium pretiosarum muris *Sibaritici*, seu *Pontici*. Exiade vellus id dicitur *arietis*. *Dioporus Siculus* putavit, *Phryxi* navem fuisse 102.
 ornata ex arietis signo. *Velleris aurei* memoria peperit *Ordinem*, inde dictum, a *Philippe Bona*, *Burgundionum* Duce, A. 1429 institutum. Haec ad *Librum novium*. Quanto autem eos convellit, qui *Istrianorum* originem ex *Colocharum* vindicta & itinere deducunt. *Orpheus* & *Apollonius Rhodius* narrarunt diversa de *Aeta*, vel *Abfirti*, filii, fuga, mythologicae historiam exornaturi. Inde profluxit commentum, *Abfirum* *Corcyram*, ac inde in *Istiam*, pervenisse. 104.
 Alii addunt, *Argonautas*, *Istrum* secutos, in reditu in *Istiam* venisse. *Istriae* *Abfirtides* prope *Polam* nunc vocantur *Quarnaro*. Sufficiant haec ex *Opere* limitissimo in praesens.

SAMUELIS KOENIGH ORATIO INAUGURALIS
de optimis Wolfiana & Newtoniana philosophandi Methodis, earumque amico consensu, publicè in templo Academico a. d. 26 April. A. 1748, cum ordinariam Philosophiae Professionem in illustri Triflorum, quae Franquevae est, Academia solenniter inauguraretur.

Franc-

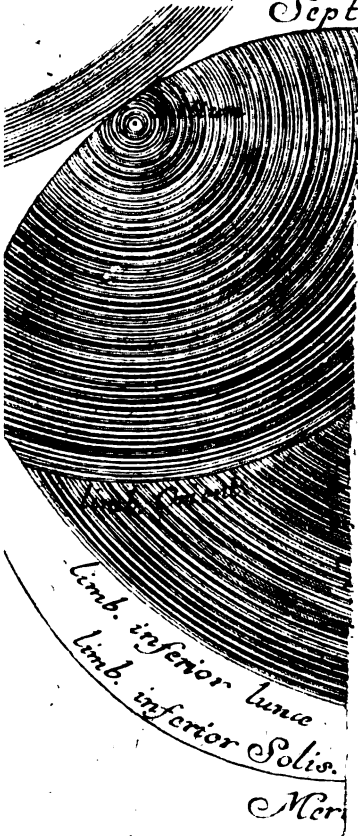
Franequeræ, 1749, fol.

Alph. 12.

Hujus Orationis, splendide impressæ, Pars prior jam solummodo comparet. Est vero tum rerum pondere, tum sermone elegantia, digna Serenissimo Principe Arausionensi, & reliquo splendidissimo auditorio eorum, coram quibus habita fuit. Postquam generalia plura egregia de Philosophia movit Celeb. Autor; Sectas, etiam se mutuo destruentes, progressus ejus prodesse magis, quam obesse, ostendit; quod semper opinionum commenta delectat dies, naturæ judicio confirmet; ipsum vulgus Philosophorum, ad classicum quasi canendum, & celebranda summorum ingeniorum, quæ non intelligit, opera, serius forte alias ad illorum, quibus prodesse possunt, notitiam perventura, utile esse indicavit; *Aristotelis, Cartesii, Leibnitii, & Illustris Wolfii*, in Philosophiam merita breviter exponit. *Leibnitium*, notat, *Cartesianum* veri criterium, ambiguitate sua laborans, primum distinctius usuique accommodatius reddidisse, notionum discrimen apertius docendo. Plura etiam historica de *Leibnitio* habet, notatu dignissima. Vidisse se, ait, apud *Jo. Bernoullium* manuscriptas *Leibnitii* in *Cartesiana* Philosophiæ principia animadversiones, quarum autographum sine dubio perierit, quod fatum pluribus scriptis *Leibnitianis* acciderit, quod scriptorum suorum negligentissimus fuerit *Leibnitius*, ipsa inventa partim curans, quamprimum ea in potestate habuerit. Deinde *Leibnitium* rixas & oppositiones imperitorum impatientius tulisse, ut, quo eas evitaret, plura inventa non fuerit prosecutus. Ita *Catelani* & similium litigiis de mensura vitium absteritum fuisse ab ea ulterius explicanda, ipsam inventum calculi differentialis fuisse neglectatum, quod contemni illud a summi Geometris, *Hugenio, Tschirnhauso*, ceteris, videret, neque ad illud rediisse, antequam a *Bernoulliis* excitaretur. Inde judicium fieri posse, qua veri specie homo inventum *Newtono* surreptivum dicatur, quo tam parum aucupatus sit gloriam. Deinde Ill. *Wolfii* merita *Kantius* non vere magis, quam eloquenter, extollit, præcipue quod

TAB. VI.

Sept

quod mathematica methodo Philosophiz applicata certitudinem illi debentem conciliarit, Newtonum in analyfi, qua is in Physicis usus est, imitatus. Quæ vero obijci solent mathematicæ methodo, Kenigius copiose & solide diluit. Ut habeant Lectores nostri, ex quo de vi Oratoris in dicendo iudicium faciant, finiemus debitis, quas Illustri Wolfso tribuit, laudibus. *Est is, inquit, alterum Germaniæ ornamentum, nobilissimus hujus ævi Philosophus, Christ. Wolfius, unigenum & singulare ingenium, imitatrix nullius, imitandi omnibus in hoc genere exemplar, a quo maximum hoc atque gravissimum methodi condenda munus & recte susceptum, & feliciter confectum fuit. Florebunt sane apud justos rerum æstimatores, quotquot unquam in Philosophia elaborabunt, suis maximis laudibus, sed florebunt ut operarii sæpe solertes, sæpe mirifici, attamen huic uni tanquam architecto concedent. Sed de hujus summæ Viri, Philosophi, ejusdemque Geometrae, Theologi, & Jurisconsulti, ingenio, doctrina, & memorabili arte, tum demum pro meritis dicitur, quando invidiam, odium, & malevolentiam, quæ semper vehementissimè in tales viros exarsere, mors exstiterit, & tantam lucem æquior posteritas desiderabit.*

ECLIPSIS SOLIS, OBSERVATA VIENNÆ Austriæ d. 25 Julii Anni 1748, cælo sereno, & aere tranquillo.

Temp. med.	a.	m	Alt.	⊙	p. m		
H	'	"	o	'		H	'
8	5	26	35	30		3.	54 16
	6	26	35	40		3.	53 14
	7	26	35	50		3.	52 14
	8	27	36	—		3.	51 14

Hinc meridies incorrecta   11. 59 51
 correctio add -   10

Quare Merid. corr. ver. & med.   o'   1''.

a.	m.	H.	'	"	A. G.	'	"
		8	38	49	solmin. Capra	87	29 40
		10	14	22	Sirius	25	25 40

Pp pp

Hora

TAB. VI
Fig. I.

Hora 10 36 5 apparuit initium Solaris Eclipsis, tubo Patrono 18 pedum & Anglicano pedum 4. Altit. Solis 57 10 limb. sup.

Phases Eclipsis comparebant projectæ in Cameram obscuram situ recto, per duas consuetas lentes convexas. Lens objectiva distabat 4 ped. ab oculari, & hæc 2 ped. a Tabella projectionis.

h	1	11		finis	46	49	A. ☉	54	25
10.	44.	37		I. digit.	36	19			limb. sup.
	52	29	notabatur	II.	28	33			
11.	1.	29	incrementum	III.	20	25			
	10	45		IV.	14	9			
	19	5		V.	4	57			
	29	45		VI.	55	14			
	39	45		VII.	46	14			
	48	35		VIII.	37	44			
	50	29		IX.	29	—			
p. m.	6	49		X.	p. m.	24	29		
usque ad	17	—		X.	1/2 circ.	obscur.	maxima.		

In maxima Eclipsi aer frigescibat, & elevabantur nubes, quæ tamen observationem non impediabant.

Venus erat conspicua, quæ deinde culminavit

h	"	"	p. m. in	Altit. visa	48	14	limb. sup.
1	59	57			48	13	inf.

TAB. VI Fig. 2. Ungula Solis lucida culminatis in Eclipsi. In situ quidem inverfo apparebat per dioptram telescopicam Quadrantis muralis; at in hoc schemate ostenditur in situ recto.

Altitudo visa in meridie.	{	infanti limbi Solis	6r.	6	50	
		Lunæ	6r	18	—	
	{	cornu occid.	a	6r	20	dubia
		maculæ	m	6r	24	20
Temp. inter appulsus ad Meridiani.	{	cornu præced. a, & subseq. b	=	2.	0	
		cornu a & maculæ m	=	2.	9	
		cornu a & limbi orient. d	=	2.	12	

Porro

Porro in merid. præced. ac subseq. diameter Solis visa, constans fuit $31' 40''$; Solque transit per Meridian. intra 135 secunda horaria; hinc limbus occidentalis d , a Luna tetus, culminavit 2 secundis ante cornu a .

Proinde Dd diameter solaris disci, scalam suppeditat 135 partium, quarum singulæ nimirum æquivalent 14 secundis circuli maximi; adeoque per datos numeros determinantur puncta $e, f, a, \& b$, pro chorda ab , qua bifariam secta in C , habetur in normali SEL centrum L , æquidistans a punctis $a, \& b$, simulque ab altitudine data infimi limbi lunaris.

Ex prædicta itaque scala elicitur unguis lucidæ latitudo g^b dig. $2\frac{1}{8}$, adeoque quantitas Eclipsis dig. $9\frac{2}{8}$. Ita quoque innoteſcit IL præcessio centri L ; LS distantia centrorum, & aL semidiameter Lunæ, parum discrepans a semidiametre Solis; negligendo quidem tantillum motum centri lunaris, indeque ortam exiguam librationem chordæ ab , in ejus transitu per meridianum.

Ibidem d. 8 Aug. 1748. Ex appulsibus utriusque limbi Solaris ad umbram Meridianæ filaris innotuit momentum me-

ridiei, horologio indicante $0' 32''$, & per Solis altitudi-

nes correspondentes prodiit Meridies incor. $0' 16''$,

correctio add. 16, itaque Merid. $0' 22''$, quæ demenda

erant a temporibus observationum, addendo $\frac{1}{2}''$ singulis ho-

H.	'	''	a. m.	Alt.	☉	o.	p. m.	'	''
7.	15	42	—	—	—	24	40	44	50
	16	41	—	—	—	24	50	43	51
								h	
	17	42	—	—	—	25	—	4	42 50
									Pp pp 2 p. m.

H.					
p. m.	o.	56	24	t. v. culminabat planeta Veneris in Altit. visa	
					Gr. 46 12' 30'
					limb. sup. diam. 51 ^u
3	25	—	—	Polaris sub Polo	Gr. 46 10' 30'
4	29	27	—	Arcturus	62 17 20
9	12	50	—	Lucida lyrae	80 21 10

Deinde tubes adscenderant, quibus dilutis, aliqua manifeste caligo, quæ, Lunæ maculas clare conspici, non sinebat.

Diameter Lunæ definiebatur per 29 revolutiones Micro-
metri, adeoque . . . . . 34 r'

H.						
31.	10	nudis oculis adspiciebatur penumbra in orientali limbo Lunæ.				
—	13	inchoabatur observatio per tubum Anglicanum 4 pedum, perque Patronianum pedum 9.				
		Lunæ Alt ^o erat	Gr. 24 58	} limb. sup.		
—	16	certum initium Eclipsis	25 12			
	25	umbra pervenerat ad mare humorum				
	27	quantitas Eclipsis		25	diametri	
	32	" Tycho incipiebat regi	Incrementum			
	33	32 medius Tycho		25		
	35	integer Tycho				
	36	32 medius Grimaldus				
	37	— Bullialdus tegebatur				
	39	Lansbergius . . .		27		
	51	28 Ptolemæus . . .	28			
56	23	culminat limb. occid. Lunæ lucid.	Alt. visa limb. super.			
57	6	cornu infer. Eclipsis	25. 56. 30			
58	45	cornu super. Eclipsis	25. 24			
58	51	limb. orient. Lunæ, satis conspicuus.	25. 44			

9 Aug.

9 Aug. o 4 22	mane, culminat planeta Jovis.	Alt. visa 25. 10. 15	limb. sup. "	diam. 53
15	— Grimaldus emerg. Snellius tegitur.	dig.		
	in obscuratione maxima	$\frac{1}{2}$	=	5. 53
18	Totus Grimald. emerferat			$\frac{1}{2}$
31 32	tegitur totus Snellius			$\frac{1}{2}$
39 30	Emergit Gassendus			$\frac{1}{2}$
49 30	apparebat mare hum.			$\frac{1}{2}$
o 32	Emerg. Schikardus			$\frac{1}{2}$
3 30	deteg. Snellius			$\frac{1}{2}$
7 26	initium Tychonis			$\frac{1}{2}$
8 44	medium Tychonis			$\frac{1}{2}$
9 24	integer Tycho			$\frac{1}{2}$
31	finis Eclipsis -	Alt. visa 23 12	limb. sup.	
34	finis penumbræ -	22 37	limb. inf.	

BIBLIOTHECÆ UPSALIENSIS HISTORIA, AUTO-
ro OLAVO O. CELSIO, Vice-Bibliothecario.
Upsaliensi. Regiæ Acad. Upsal. impensis.

Upsalix, 1745, 8 maj.
 Plag. 16.

Upsaliensis Academia inter alias, quibus gaudet, prærogati-
 vas insigni etiam & numerosissima Bibliotheca superbit,
 ejus historiam cum nemo adhuc pro dignitate exposuerit,
 eo pluris æstimandus est præsens Clarissimi *Celsii* libellus,
 quo magis optant, qui rem literariam in deliciis habere so-
 lent, ut de præstantissimis Europæ Bibliothecis certiora in
 dies documenta nanciscantur. Fundamenta hujus Bibliothecæ
 jacta sunt *Gustavi Adolphi*, Regis Suecorum, auspiciis A.
 1621, quippe qui avitum librorum apparatus Upsaliam
 transmisit, variisque mox adjecit Codices, & impressos typis,
 & calamo descriptos, qui hinc inde in monasteriis regni lati-
 tabant.

P P P P 3

tabant. Nec deposuit ejus rei curam inter arma. Nam duobus annis post, Riga occupata, Upsalia Regis liberalitate acquisivit Jesuitarum Bibliothecam, quam exceperunt Warmiensium & Brunbergenfium Jesuitarum, magnis collectis sumptibus, & antiquarum editionum copia instructissimæ, nec non integra Episcopi Herbipolitani Bibliotheca, librique nonnulli ex Oppenheimensium Jesuitarum, & Moguntia Electoris, supellectile, cujus posterioris magna pars aquis perit, cum in Sueciam devehereetur. Sub *Christina, Gustavi* filia, exterorum, quos undique arcessebat, eruditorum studio rarissimis libris, imo integris Bibliothecis, locupletata fuit Suecia, quarum non exiguum numerum Academia Upsaliensis consecuta est. Prorogato etiam bello tricennali, Pragæ amplissima Bibliotheca, quæ olim ad Monachos & Societate Jesu pertinuerat, pariterque Olonutii præstantissimum librorum thesaurus, in manus *Kenigsmarckii & Torstenfoni*, ab his vero ad Reginam, pervenit, quæ & Holmniensem, & Upsaliensem, Bibliothecam inde amplificavit mirifice. Successor, *Carolus Gustavus*, belli tempore, in Polonia gestis, Bibliothecas, quæ passim occurrerant, Upsaliam ablegavit, scilicet Polnanienses duas, alteram Jesuitarum, alteram Patrum Bernhardinorum, Viliensem item & Cracoviensem. Sed omnia restituta sunt Polonis finito bello, ut Olivensis fœderis Articulo nono satisfaceret. *Carolus XI* Bibliothecas privatas, *Rolambianam & Delagardianam*, reductionis jure ipsi adjudicatas, Upsalensi dono dedit, ideoque A. 1686 & 1693 accesserunt eidem, & librorum apparatus tantopere auxerunt, ut novæ supra *Gustavianum* auditorium ædes Regiæ sumptibus essent extruendæ. Ex privatis liberales in Bibliothecam Upsalensem fuerunt *Odhelii, Feuquierii, Robinfonii, Carteretii, ac Rosencranzii*. Cum primis autem candido notari calculo meretur illustre *Jo. Gabr. Sparvensfeldii* nomen; cui quippe accepta serenda collectio librorum Sclavo-Russicorum, Bohemicorum, Anglicorum, Italicorum, Hispanicorum, Hungaricorum, Polonicorum, Illyricorum, quorum adornarunt indicem, & Upsalæ A. 1706, 4, ediderunt, *Erius Benzelius* atque *Olavus Celsius*, Viri Clarissimi. His addi-

addidit laudatus *Celsus*, princeps Upsaliensium Theologus, Autorisque nostri parens, præter Armenicam Bibliothecam, Botanica, multo collectam studio; quam Senatus Academicus bis mille thaleris cupreis redemit. Neque parum crevit Bibliotheca ex libris variorum Professorum Upsaliensium, quorum suppellex publice fuit distracta. *Laurentii* præcipue *Normanni* Bibliotheca, ter mille referta libris, in quacunque disciplina rarissimis, passimque in marginibus ipsius possessoris manu illustratis, Academicæ multa subministravit quantivis pretii opera, inter quæ Thesaurus Græcus *Stephanianus* curiosos in se oculos adicit. Ad Codices quod attinet calamo exaratos, iis quidem non abundat Upsalia, gaudet tamen nonnullis vix alibi obviis. Græca & Latina cimelia comparavit sibi ex *Joannis Schefferi* Bibliotheca, quam vir summus Argentorato eo deduxerat. Arabica, Turcica, Persica, Coptica, Æthiopica, Rabbinica, MSta, ab *Eremano* partim in Oriente, conquæsit, partim ab *Henrico Benzelio* Cairi & Constantinopoli mille octingentorum thalerorum cupreorum pretio emta, deinceps adiuncta fuerunt. Idem dicendum, ut alia taceamus, de *Elia Palmkiöldii* Collectaneis historicis, quæ res Suecicas admodum illustrant, eoque haberi pretiosiora debent, quod plurima postmodum documenta, ex quibus ille thesaurus congestus fuerat, incendio Holmiensi perierunt. Hæc, solutis tribus thalerorum cupreorum nullibus, tradita Academicæ, atque in Bibliothecam publicam translata. Maxime autem notabilis, omniumque admiratione est dignissima, accessio, priori antiquior. Liberali scilicet manu *Magnus Gabriel de la Gardie*, regni Cancellarius, obtulit quinque & sexaginta varii generis Codices, quorum Catalogus Holmiæ A. 1675 in folio excusus, nunc a *Celfo* pag. 86 seq. repetitus est. Inter eos omnes eminent, velut luna minores inter ignes, *Ulphila*, Gothorum in Mæsia Episcopi, Seculo post Chr. Nat. IV celebris, *Codex IV Evangeliorum argenteus*, non autographus quidem ubique, ætate tamen ac splendore admodum venerabilis. Scriptus est in formæ quartæ colorisque rubri membrana, literis aureis argenteisque majusculis. Delituit primum per longum temporis spatium

spatium Coloniz Agrippinz in Bibliotheca Abbatis Werda-
nensis, bello autem tricennali Pragam perlatus est, ubi cum
inveniret illum *Königsmarchius, Christina*, dominæ suæ,
cum ingenti librorum, typis impressorum, copia, misit eun-
dem. Regina dono dedit cimelium hoc *Isaaco Voffio*, Bi-
bliothecario suo, qui id ipsum in Belgium deportavit. Ita
quidem laudatus *Celsus*. Sed ex aliorum sententia *Voffius*,
non sat laetus, ut speraverat, a Regina præmiis affectus,
Codicem illum surripuisse videtur. Quocunque se res modo
habeat, id certum omnino & exploratum, quod Comes *de*
la Gardie, cum distraheretur *Voffiana* supellex, bis mille
aureorum pretio redemerit eundem, & mox ligatura ex soli-
do argento tectum Upsaliensi Bibliothecæ ad conservandam
sui memoriam exhibuerit. Edidit ex eo volumine *Ulphila-*
nam versionem, Glossario Gothico, itemque *Thome Mare-*
schalli observationibus, adauctam, *Franciscus Junius* Dor-
draci A. 1665, 4, quam editionem sexennio post secuta est
Helmensis *Stiernhelmii*. Memoratur etiam Ansteloda-
mensis, A. 1684 in tabernas librarias prolata; sed Batavi
titulum prioris editionis renovarunt duntaxat, mutato frau-
dulenter loco & anno. Hisce expositis, doctissimus Autor
omnium Bibliothecariorum & Sub-Bibliothecariorum no-
mina vitasque breviter recenset, & Bibliothecam Upsaliensem
novis indies libris ornari, subjungit, qui singuli nitide com-
pinguntur, addito antiquo isto symbolo: *ΙΟΥΧΗΣ ΙΑΤΡΕΙΩΝ*.
Commendamus cuilibet, qui literariam tractat historiam,
præfens Clarissimi *Celsi* opusculum, Autoremque rogamus,
ut pergat conquirere, quæ ad Upsaliensis Bibliothecæ ortum
atque progressum pertinent. Neque enim deterrere eum
ab hoc poterunt consilio *Andrea Norrelii*, Collegæ sui, *Stri-*
cturae, *anonimus* A. 1746 in forma octava plagulis quinque
editæ; quandoquidem bonus vir modestiæ passim leges vio-
lavit, & Autorem nostrum variorum rerum fecit criminum,
quæ ad minutias sæpe, nostro quidem iudicio, re-
ferenda videntur.

NOVA ACTA ERUDITORUM.

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris Anno MDCCXLIX.

*ÆSCHYLI TRAGOEDIÆ SUPERSTITES,
Græca in eas Scholia, deperdisarum Fragmenta, cum ver-
sione Latina & Commentario THOMÆ STANLEJI, &
Notis FR. ROBORTELLI, ADR. TURNEBI, H. STE-
PHANI, & GU. CANTERI, curante J. COR-
NELIO DE PAUW, cujus Notæ accedunt.*

Tomii II.

Hagæ Comitum, apud Petrum Gosse, 1745. 4 maj.

Alph. 6 plag. 7.

De hac *Æschyli* nova editione quæ dicamus, habemus non multa, sermonem facturi procul dubio amplio-rem, si quis alius eam, non *Pauwius*, curasset; qui vir quam tenuerit in edendis suis libris rationem, satis jam cognitum omnibus est. Cum alii Critici sibi prospicere de Codicibus manuscriptis Autorum suorum, & de collationibus Codicum, soleant, quod perutile summeque necessarium est; *Pauwius* non tantum non curabat has opes, sed & superciliose contemnebat oblatas, soli confisus ingenio suo, quod quale fuerit, neminem latet, eoque sperans, velut *Alexandri gladii*, nodos omnes, utcumque duos, posse dirimi. Satis quidem nitida est hæc Hagensis editio, sed alius apparatus & ornatus, quam qui *Stanlejanam* commendat, ab ea omnis abest. Tota reddita & recocta fuit *Stanleji* editio,

Qq 99

non

non malo consilio: rarior enim in tabernis comparebat. At debuerat cæcatis, non ultra, procedere librarii sedulitas. *Pauwii* Notis carere poteramus absque damno, quæ nihil aliud agunt, quam ut *Æschylum* in pedes suos discerpendo misere ericiant, & inficetis conjecturis commæulent; in quibus si quid bonæ frugis sit, occultatum est sub magno acervo nugarum, & plagii speciem atque suspicionem facit. Id quod pluribus evineet, singula ordine pertractaturus, qui novam, digneque instructam, ab ingenii pariter atque Bibliothecarum opibus commendabilem, *Æschyli* editionem parat, Vir eruditissimus, *Antonius Askew*, Anglus. Quo de consilio nuper in his *Actis* Mense Augusto hujus Anni significavimus. Licebit nobis, ubi promissa isthæc editio in lucem prodierit, nostro de *Pauviana* judicio fidem facere. Interea ab ingrata opera feriamur. Quisquis *Joannem Cornelium* aliunde non norit, illi ad cognoscendum aliquo modo mirum hujus viri ingenium sufficiat, hoc unum a nobis intellexisse, *Æschylo*, sat grandi Autori, & magna Commentariorum sarcina onerato, Præfationem additam fuisse unius paginæ; quæ ab alia quovis Critico non minor aliquot plagulis exiisset. Nulla ibi Codicum collationumve mentio, nullæ schedæ, doctorum hominum privatis e scriniis protractæ, laudantur; solum effulget nomen *Constantini de Willem*, nomen, quod Leidæ ab alio nullo merito, quam a modicæ Bibliothecæ possessione, claret, & quod, fuisset absque *Pauwii Æschylo*, forte nunquam in literas ivisset. Memoratur autem ideo, quia *Joanni Cornelio Aldina* editionis usum fecit. Non adeo accusandi, qui hoc modo famam captant, quam aliter impetrare nequeant; seculi is morbus est; at isti notam omnino merentur, qui trivialis cujusque libri communicationem & obscurum quodque nomen literatis lectoribus absque judicio ingerunt. Unum id adhuc commemorandum nobis est, in *Pauviano* ad *Æschylum* Commentario ubique accentus, Græcis verbis appingi solitos, abesse, quod novum in Nostro est. Nam olim quidem cum aliis doctis viris exhibuerat eos in suis editionibus. At, quia calamus ejus & typothetæ in istis minutis pas-

ſim aberraverant, ipſo quamvis ſuſcio & invito, & nihilo minus tamen ſeverus aliquis Grammaticus ipſi ea omnia, præter meritum nempe, imputaverat, homo tam pravi & maligni moris, ut, cum clitellas deberet, alinum feriret; omiſit iſta, frivola ſcilicet, & inepta. *Ego, ait, a frivolis & ineptis ſemper abhorruis.* Applicanda hic regula hermenevtica, ſemper hic loci idem valere, atque ex eo inde tempore, quo *Vannus Critica* in orbem eruditum prodit.

CONSULTATIO DE COMMEMORATIONE
Romani Pontificis in publicis ſupplicationibus, &
ſacroſancto Miſſæ ſacrificio apud
Græcos.

Romæ, 1746, 4.
 Plag. II.

In Congregatione ſuper correctione Librorum Eccleſiaſticorum Eccleſiæ Orientalis A. 1745, 21 Febr. inter dubia ſequa quæſtio hæc fuit propoſita Romæ: *num in præſcribis, quæ a Sacerdote & Diacono in præbeſi recitantur, ponendum ſit nomen Summi Pontificis.* Dilata tunc in aliud tempus ſui quæſtionis enodatio, ac cauſæ deſinitio. Ideo reſcriptum eſt: *Dilata, & exquirantur Decreta Congregationis ſacri officii, & Secretarius ſcribat ſuper eodem dubio, cum agatur de eadem aliisque commemoracionibus, ex Diptychis Græcorum more faciendis.* Is, qui Congregationis Eminentiff. Purpuratorum eſt a ſecretis, propterea rem diſceptare aggreſſus eſt, ſuamque in proxima Congregatione, hanc ſcilicet, prælegit tractationem, diligentiffime & ſcopo convenienter elaboratam. Aca- demicorum more cauſam diſputavit in utramque partem ita, ut, ſuſpenſo iudicio ſuo, integrum relinquat Patribus Eminentiffimis ea de re iudicium. Miratur in limine tractationis ſtatim, cur Pontificis Romani nomen in *Liturgiis & Officiis* eccleſiarum orientalium a Græcis unis, quarum uſui Officia ac Libri eccleſiaſtici typis *ſacra Congregatione de propaganda ſe*

Pag. 2.

- de exprimuntur Romæ, haud sit nominatim adscriptum. Quare sic fieri conveniat, ostendit. Addit, in ecclesia Latina semper & ubique factum esse. Provocat ideo ad Liturgiam *Ambrosianam*, ad Missam Mozarabicam, ad Missam Latinam, quam ex antiquissimo Codice edidit *Flaccus* (lege *Flacius*) *Illyricus* noster, & ad antiquissimam Liturgiam, quæ legitur in veteri Codice Sacramentorum Romanæ Ecclesiæ, quem in lucem emisit Card. *Thomasius*, *Cod. Gelas.* pag. 196. Omittimus Missalia. Commemoratio Romani Pontificis in sacris Ecclesiæ precibus adeo necessaria semper visa est, ut, si quis eam omitteret, jam a Catholica communione separatus habeatur. *Pelagius* Papa, *Alcuinus*, *Agobardus*, *Innocentius III* Papa, *Isidorus*, *Bona*; Concilium Valense II, A. 529 convocatum, *Can. 4*, & *Benedictus XIV* de *Sacrificio Missæ Sect. 219*, hujus rei sunt testes. Dicitur itaque, statui posse & definiri ex iis, quæ in Ecclesia Latina sunt servata, quid ab Ecclesia Græca sit faciendum. Nihilo minus causa subtilius expenditur, & tractatio ipsa in quinque distribuitur partes. Quæritur enim 1), quæ primam tempore in Ecclesia Græca commemoratio Romani Pontificis fieri cœperit in sacrificio Missæ. Quæritur 2), quomodo & a quibus fieri consueverit. Quæritur 3), cujusnam rei signum & argumentum semper apud Græcos habita fuerit recitatio, vel omissio, nominis Romani Pontificis inter sacra. Quæritur 4), quid nunc ab omnibus Sacerdotibus Græcis, tum Schismaticis, tum *unitis*, hac in re servetur; & an Græcis Sacerdotibus etiam inferioris gradus, qui Romanæ Ecclesiæ juncti sunt, & in communione ejus persistere haud recusant, præscribendum sit, ut commemorationem Romani Pontificis omnino faciant. Quæritur 5), quid in hac re & Græcis & aliarum Orientalium nationum sacerdotibus, in communione Ecclesiæ Romanæ vivere volentibus, Sedes Apostolica faciendum præscripserit. Redibimus ad quæstionem primam. Nomen Romani Pontificis inter sacra mysteria recitatum est jam dudum, testibus Liturgiis Græcis, quæ sub nomine *B. Petri* ac *B. Marci* circumferuntur, teste Synodo Valensi II, *Alcuino*, & cœ, qui *Nicolai I* tempore Liturgiam *Chryso-*
- stomasi*

soforni auxit. Cum reliquorum Patriarcharum mentio in sacris fieri cœpit, Seculo VII, aut VIII, Papa Romanus videtur & ipse nominatus. *Isaacus Habertus* & *Joannes Bona* utique sic existimarunt contigisse. Noster autem reddit ritum eum antiquiorem, ratus, primis Catholicæ doctrinæ temporibus jam nomen Romani Pontificis in Orientalis Ecclesie Diptycha relatum esse, ac omnipotentî Deo commendatum. Provocat ad testimonium *Basilii* Cilicis, qui Seculo V vixit, conservatum a *Nicephero H. E. XVI, 17*. *Acacius* enim A. 471 nomen Papæ *Felicitis* ex albo ecclesiastico erasit, ipse Patriarcha Constantinopolitanus. Consuetudo igitur commemorationis Romani Pontificis e Diptycho Græcorum fuit vetustioris rivi ritus. Intermissa est consuetudo ob *Photii* schisma. Synodicæ Literæ a Patriarcha recens electo fuere ad reliquos Patriarchas missæ, ut essent electionis nuntia, professionis fidei testes, & in causa forent, ut nomen novi Pontificis in Diptycha referretur. Synodicæ autem ejusmodi sunt antiquissimæ. Ex *Gelasii* actis intelligitur, commemorationem nominis fuisse synodicarum fructum. Incidunt hæc in finem Seculi V, tanquam res omnibus notissimæ, & jam diu antea receptæ. Separationis, seu schismatis, indicium erat, si nomen Pontificis electi in Diptycha non referretur. Eadem confirmantur ex gestis *Hormisdæ*, aliorumque *Gelasii* successorum. *Vitaliani* nomen a Græcis in Diptycha A. 657 relatum. *Constantini Pogonati* literæ, ad *Donum* missæ A. 678, huc in prius faciunt, Consuetudinem mittendi synodicas fuisse ætate æqualem mori in sacro Albo nomen Romani Pontificis describendi, ostenditur ex *Joannis Diaconi Vita S. Gregorii Lib. IV num. 23*. Diptycha perinde erant ac Fasti Contulares & Indices publici. Ex publicis Ecclesie Orientalis tabulis, seu illis fastis diptychisve, *S. Ireneus*, *Eusebius Cæsarensis*, & *S. Epiphanius*, videntur Nostro suos Romanorum Pontificum Indiculos composuisse. Amoliri contendit id dubium, quod *Anacletum* alii appellarunt *Cletum*. *Eusebius* certe *Cletum* vocavit in Chronico, quem in Historia ecclesiastica vocavit *Anacletum*. Mira illorum Autorum Græcorum consensus in Romanis Pontifici-

- bus recensendis, eorumque successione designanda, videtur ipse non aliunde repetenda, quam quod ipsi ex eisdem Orientalis Ecclesie Diptychis sua desumerunt, neque viderunt catalogos Romanos. Inde catalogorum deducit diversitatem, Græcorum & Romanorum. Hos vero esse illis præferendos, docet. Hæretici jam Seculo V detulerunt ex Ecclesia catholica ritum commemorationis, vel omissionis, nominum in Diptychis. Eum a primordiis Ecclesie Christiane repetendum esse, arbitratur Autor. Recipit itaque sese ad Apostolicam traditionem. Hæc ad quæstionem primam. Ad secundam enodandam delatus, docet, commemorationem Romani Pontificis factam esse apud Græcos a solo Patriarcha Constantinopolitano, teste *Pachymere V, 18*, in ecclesia Patriarchali ac Palatina, nec non a ceteris Patriarchis, & aliis Orientis Episcopis, postea ab universa Græcorum ecclesia. Hæc ad quæstionem secundam. Ad tertiam ostenditur solvendam, commemorationem Romani Pontificis fuisse unionis signum, contra ejus omissionem separationis signum, ideoque conditionem componendæ pacis semper fuisse restitutionem nominis Pontificis Romani in Diptycha. Negat Autor contra *Michaelem Cerularium*, nomen *Vigilii* Papæ a sexta Synodo fuisse expunctum. Litis illius Monotheticæ historia, *Vigilio* gravis, succincte edisseritur. Iconoclastæ posthæc expunxerunt Pontificis Romani nomen, quod tamen retentum est sub *Photio*, ejusque successoribus, licet hi turbas excitaverint. *Cerularius* post Iconoclastas primus e Diptychis nomen Romani Pontificis delevit, licet Patriarchæ Orientis reliqui id retinerent. Quoties postea de pace ecclesiastica fuit actum, toties postulatum est, ut nomen Pontificis in Diptycha reponeretur. Hæc ad quæstionem tertiam. Quid Autor ad quæstionem quartam responderit, neminem facile præteribit. *Nicolæus* enim V & *Eugenius IV* jam Græcos unitos, quibus ceteroquin Græcos ritus servare voluerunt Papæ Romani, commemorationem illam facere jusserunt. Unde ad quintam quæstionem enodandam facillima inventu eisdem fuit materies. *Missale* enim *Maronitarum*, Romæ A.

1594 typis publicis descriptum, ac A. 1608 publicatum, habet Pontificis Romani commemorationem. Eadem inserta fuit Armenorum Liturgiz A. 1671, ac per Congregationem de propaganda fide A. 1673 approbata. Contendit tandem, in Missa pro infidelibus preces ad Deum dirigi, sacrificium vero haud offerri, fas esse. Pag. 74-87.

VERA ET VEROSIMILIA SACRA ET PROFANA, collecta & digesta ea cura studioque, ut Deo versans in honorem.

Amstelodami & Lingz, apud G. Rykman & J. Meier, 1742, 8.

Plag. 6.

Chariss. Jo. Dan. van Hoven, Historiz & Eloquentiz in Gymnasio Lingensi Professoris publici, sex Opuscula hic continentur. *Primum* siltit ad *Eutroptum* prolusionem, ubi dicitur, inter omnes artes & scientias, quas necessitas invenit, & utilitas excoluit, non solum ob nativam præstantiam, sed etiam frequentiori omnium cujuscunque ordinis & dignitatis virorum consensu, cumprimis historiam, & eloquentiam, celebrari. Dum illa cives delectat, Principes ornat, gentes illustrat; hæc præsidium amicis, inimicis metum, Regibus imperium, peperit, tantumque præstitit; illa nititur disciplina sanctior, quæ, historicis & vatum plerumque scriptis tradita, æternæ nuntia salutis est, hac vero vindicatur & defenditur; sine illa jurisprudentia cæca, sine hac muta & sterilis, est; illa corporis atque animi haud raro medicina fuit, hæc medicinæ vehiculum; ab illa Philosophia exempla, & materiam uberrimam accipit, hæc veritates reddit utiles, cumque aliis communi- cat; illa consiliis præsidet, exercitus ducit, castra metatur, commoda strategemata monstrat experta, hæc aciem instruit, animum addit, fractos erigit, revocat in fugam versos, ac vi- storiam reportat; sin bellum displiceat, hæc pacem init, le- gationibus fungitur, fœdera pangit; & quidni simul animos in bellis accendat? Ita vero Eloquentiæ vim in armis optime novit Pag. 2-3-4-5.

- Pag. 6. novit Rex Regum *Agamemnon*, qui non magis *Achillis* fortitudinem, quam *Nestoris* eloquentiam, experientia nixam, requilivit. Ita *Constantius junior* *Vetranionem*, cunctis amabilem, novo & inusitato more, sola eloquentia, consensu militum, a quibus acceperat imperium, deponere compulit. Vid.
17. *Aur. Victor. de Caf. Cap. 42.* Secundum locum occupat Programina de Cæsarum origine, ubi simul de Dictatura sermo est, quæ non a populo creabatur, sed dicebatur a Consule.
20. Dictator per XXIV lictores, fascibus suis illigatos ferentes secures, indicta causa, injussuque populi, fontes punivit, immo occidit, nec ab ullo magistratu, cessantibus omnibus, ne quidem a Tribunis plebis, impediri potuit. At effrænis plebs Dictatorum quoque potestatem mox fregit, reducta provocatione; donec *Sulla*, Tribunos in ordinem redacturus, medicinam iplo malo pejorem adhibuit, ut & post eum *C. Cæsar*
21. Dictatura perpetua fuit usus. Apparere autem liquido, censet Noster, vel ex nomine, seu titulo, principis, *Octavianum* primum existisse novi imperii conditorem. Conf. *Cic. pro Marc. Cap. 4.* & *Drosius Cap. 20.* Hic, ut suum principatum novo quodam titulo consecraret, *Augustus* a S. P. Q. R. dici maluit, cum alii,
22. *Romulum* nominari debere, quasi & ipsum conditorem urbis, censerent. Conf. *Suet. in Aug. Cap. 7 & 28.* & *Florus Lib. IV Cap. 12.* Sequuntur Epistolæ *J. G. Gravii* tres ineditæ: prima ad *Jo. Harduinum*, duæ ad *Jac. Gronovium*. Illic potissimum de cohortibus equestribus, atque aliis militiæ Romanæ momentis, agitur, istic de *Jude* proditoris nece. Suecedit
34. Prolusio ad *Dan. Dirxii*, Indo-Batavi, publicam, de historiæ in Jurisprudencia utilitate Orationem, deque ordinibus Romanorum, præcipit. Ut Nostro, præeunte *Ovidio Fast. VI, 94.* videtur, *Romulus* non nisi duas in partes populum distinxit, quarum *Hac dare consilium, pugnare paratior illa,* & *Plinio H. N. Lib. XXXIII Cap. 2* judice, saltem per *Ciceronem* tertius ordo Romanorum equitum fuit adjectus. Ubi nos quidem distinctionem, duplici respectu, & altero præsertim *Ciceronis* ætate, magis insignem atque conspicuam factam, adesse arbitramur; tanquam similis, quantumvis claudicantis, hodie-

hodieque in Christianorum civitate solennis divisionis, in ordinem sacrum, civilem, ac domesticum, simul recordati. Eadem pedetentim communior facta est; licet ordo facer in statu civili æque ad subjectos pertineat, ac apud Romanos ad populum equestris; in sacra vero civitate docentes atque auditores accuratius & sæpius opponantur. Quod autem populus senatum comprehendat, cui saltem plebs opponatur, verum est alio respectu, alio falsum; populus enim vel universam aliquam civitatem designat, vel tantum subjectos, id quod consueti maxime formula S. P. Q. R. nos docet. Porro plebis nomen vel late accipitur, equites comprehendens, vel angusto sensu, excludens, nec nisi ordinis inferioris, ad Romanos tamen quod attinet, liberos, homines designans. De *Romulo*, Nostro referente, triplex cumprimis est sententia. Nonnulli totam, quæ venditur, historiolum inter fabulas referunt, ut *Phil. Cluverius* & *Jo. Temporarius*, refutati a *Nardino* in *Rom. vet. Lib. I Cap. 1 pag. 337, Tom. I Thef. Grævianæ*, *Thoma Ryckio*, & *Nieuportio* in *Proleg. ad Hist. Rom.* Alii indigenam, sive Romanum, *Reæ* filium, *Numitoris* nepotem, faciunt, quam vulgarem sententiam doctis ab hominibus jam dudum explosam Autor dicit. Unde nihil ipsi restat, nisi quod advena fuerit, sive e Phœnicia, quemadmodum *J. Gronovius* in Oratione de hoc argumento singulari conjicit, sive e Græcia, quæ sententia magis probabilis videtur: tum quia *Numitor* neutrum nepotum in spem regni retinuit, quamvis alium non haberet hæredem; tum quia ne quidem ex Albanis uxores accipere potuerunt; tum denique, quia ferme omnia *Romuli* instituta Græciam sapiunt. Putat igitur Cl. Autor, a *Numitore* in auxilium esse vocatum, & fabulam ab iisdem ad populum alligandum fuisse dispersam, ut hoc felicius eorum consilium & conjuratio procederet; adeoque totam illam historiam inter strategemata esse referendam. In quinto est loco de Civitate cœlesti Prolusio, ubi quidem *ἡρανοπολιτείας* eminentia præ Romana demonstratur, quam breviter eadem occasione delineavit. Nimirum, dum civitas in genere dicitur societas liberorum hominum, eodem jure, cum publico, tum privato,

Pag. 37.

89.

41.

42.

Rr re

uton-

- otentium ad res suas obtinendas, apud Romanos jus privatum, seu *Quiritium*, in jure libertatis, gentis, connubiorum, patrio, legitimi domini, hæreditatis, atque usucapionis, positum fuit; publicum vero, seu civitatis, census, militiæ, tributorum, vectigalium, suffragiorum, honorum, & sacrorum, communionem habebat. Hæc jura, nativitate, adoptione, donatione, emtione, manumissione, apud Romanos acquiri solita, olim parce admodum cum aliis communicata fuerunt, neque ante *Cæsaris* ætatem extra Italiam Alpesque civitatis Romanæ beneficium diffusum esse legimus. At sub Imperatoribus magis magisque ille honor vulgari cœpit, donec *Antonius Caracalla* per famosissimam illam Constitutionem, in orbe Romano qui essent, omnes cives effecit, Romaque patria communis ac respublica τῆς οἰκουμένης evasit. Denique adjunct Noster Consilium de Compendiis historicis, & cum primis
- Pag. 49. 65. *Sulpicio Severo*, cum spicilegio ad sacram *Sulpicii Severi* historiam, variis observationibus referto. Nos solam indidem excerptimus observationem de *Cellariana* Historia universali, quam minus satisfacere putat *Doctiss. van Hoven* Compendii perfectioris regulis, dum, præter historiam primorum orbis incolarum, temporum designationem & historiarum literarum antiquam omnino neglexerit Autor, novam obiter modo tetigerit, contra vero in recensendis Asiæ minoris post *Alexandrum M.* regulis fuerit fusior, hæc pleraque Romanorum pacis negotia & civilia neglexerit, in uberius exponendis eorandem bellis fere totus, cum tamen eadem utilitatem minorem afferant lectori; porro nulla sit molis proportio inter Historiam novam & antiquiorem, quæque sunt alia monita, tam Autori, quam Lectoribus, relinquenda.

Einleitung in die Harmonie der Evangelisten, 1c.

id est.

INTRODUCTIO IN HARMONIAM EVANGELIARUM, Autore JO. ERNESTO IMMANNUELE WALCHIO.

Jenz.

Jenæ, ex officina libraria Jo. Rudolphi Croeckerii viduæ,
1749, 8.

Alph. 1 plag. 11½.

Non desunt quidem, recte ita judicante Clarissimo Autore, nomina eorum, qui concentum Historiæ sacræ evangelicæ demonstrare studuerunt; nec vulgaris plurimi sunt autoritatis viri, qui suam in hac palæstra doctrinam atque ingenium exercuerunt, & quorum labor insigni est præstantia, imprimis si particulas quasdam singulares, ab illis in luce clariore positas, inspicimus; supersunt tamen multa, majorem industriam & diligentiam efflagitantia, quorum plenior tractationem in libello, diligenter & accurate conscripto, Autor suscepit, ita tamen, ut, quæ scripta sunt hac super re, non negligeret, sed diligenter evolveret, atque curate didicaret, nec temere alium quemque sequeretur, sed veritatis tantum, maxima probabilitate se commendantis, rationem haberet, nec justo copiosior, nec brevior, fieret. Speciatim hunc sibi proposuit finem, ut libellus ipsius harmonicis in prælectionum Academicarum usum cederet. Integri libelli ratio formaque ita est comparata, ut vita Christi secundum temporis seriem sic exponatur, ut nihil, ad caput historiæ spectans, suo dimoveatur loco, in quem Evangelistæ illud reposerunt. Gemina enim hic Autores incedunt via, quorum alii trajectiones amant, alii vero minus. Mediam amplectitur Noster sententiam, trajectionem in enarrationibus secundariis, non vero primariis, captans, & proponendi modum historicum tractans, ita tamen, ut ipsius verba subinde expositionem verborum fundamentalium innuant, &, quæ ex antiquitate, historia, aliisque scientiis, notatu digna videantur, explicari inde queant. Præter ea nervos animi sui eo intendit Noster, ut orationes Christi, in evangelicis occurrentes enarrationibus, ordinis ratione enodaret, & partes earum, quantum fieri posset, recte digereret. Ante, quam ipsum aggreditur opus, præcognita quædam, de subsidiis ad conscribendam harmoniam Evangelistarum necessariis, præmittit, in quibus succincta occurrit enarratio Autorum,

Pag. 2

R r r 2

de

- Pag. 5. de vitis Evangelistarum scribentium, ut & eorum, qui harmonias adornare instituerunt, quibus scriptores Chronologicæ sacræ adduntur. Integrum tunc opus in *duo* dividitur
11. *Capita*, quorum *prius* de harmonia Evangelistarum in genere agit, & *prima* quidem in *Sectione* de Evangelistis, eorumque scriptis in universum, disserit. *Secunda Sectio* hujus *Capitis* principia tradit, quibus harmonia Evangelistarum, curate instituta, innitur, quæ sane lectu sunt dignissima, nec ulla dubitatio esse potest, quin concentus hujus historię, secundum regulas, ab Autore traditas, digestus, sit profusus egregius. *Caput secundum* de harmonia Evangelistarum
41. in specie tradit, cujus *prima Sectio* ab initio Historię Evangelicę usque ad Baptismum Christi procedit. Hic Clarissimus Autor, quod etiam sit in reliquis, testimonia historica, a *Luca* initium capiendo, ordine excitat, deinde uberiorem declarationem & observationes addit, atque temporis rationem
43. ad marginem adjungit. *Lucam* ante *Matthæum* & *Marcum* scripsisse vitam Christi, contendit Autor ex eo, quia *Theophilus*, præter rumores incertos, aliosque libros, sine inspiratione divina conscriptos, certior erat faciendus ex libro *Luca*; quod fieri aliter potuisset, si *Marcus* & *Matthæus* antea jam edidissent historiam evangelicam. Per *λόγον*, sub initium in *Luca* occurrentem, Christum ipsum intelligi, & per vocabulum *καθ' ἑξῆς* eundem scriptorem innuere temporis rationem, ab ipso observatam, contendit. Hęc & similia occurrunt in adjectis observationibus, ubi quidem non semper explicata mens Autoris apparet, sed per modum quæstionis tantum ipse eam sæpe indicat, ubi aliquid in verbis Græcis, antiquitatibus, & reliquis, sit observandum, v. g. quid sit in *Luca* *κράτιστε*; quæ vis sit vocabuli *ισφάλευ*; & sic porro. Fit hoc eum in finem, ut ad usum Academicum accommodatus magis sit libellus, & fundamenta quasi prælectionum ante oculos & docens,
47. & discens, semper habere queat. In historia *Zachariana* notatur, ex præjudicata illa opinione, qua *Zacharias* summus fuisse Pontifex, & tunc temporis in die festo expiationis magno

gno munere suffiendi functus, dicitur, ortum habere incon-
 cinnam dierum festorum, inter nos statutorum, rationem.
 Conceptionem & *Joannis* & Christi in annum mundi 3927,
 U. C. 753, imperii *Augusti* 30, & *Herodis M.* 34, incidisse,
 simpliciter ponitur. *Lucam* non expressis verbis circumcisio-
 nem Christi enarrare, Autor statuit, sed id modo commemo-
 rare, nomen Christo post octiduum fuisse inditum, licet
 circumcisio Christi ex multis aliis procedat argumen-
 tis. Nostro quidem iudicio in textu Græco ita fuit enarra-
 tio: Impletis octo diebus, ubi circumceiderant puerulum, tunc
 etiam vocabatur nomen ejus Jesus. Hæc si vera est, expressa
 omnino est circumcisionis actio in Evangelio *Luca.* *Secunda* 73.
Sectio enarrat dicta & facta Christi, in Evangelistis obvia, ab
 initio concionis *Joannis* usque ad primum Paschatos festum,
 a Christo celebratum. Historia hic præconii *Joannis* con- 79.
 textitur, & id memoratu dignum putatur, *Joannem* sexies
 testimoniū de Christo edidisse. Baptismus vero Christi 81.
 num incunte statim anni trigesimali ætate, an exeunte
 vigesimo nono anno, sit peractus, certo definire Noster non
 audet, licet ultima sententia ipsi verisimilior videatur. *Ter-*
tia Sectio res a Christo gestas enarrat inde a primo Paschate
 usque ad secundum. Sanationem miraculosam in *Petri* so- 113.
 cru duplici vice peractam esse, omni jure statui Autori videtur,
 dnm prior sanatio a posteriori aliquot mensibus distet. De
σαββάτω δευτεροπρώτω, *Luc. VI, 1*, non *Cap. V*, occurrente, 127.
 judicatur, quod in historia Evangelica sub hac denominandi
 ratione dies solis proximus ante Pascha sit intelligendus, sic- 128.
 uti etiam festum Judæorum, de quo *Joannes* verba facit, non
 Pentecostes, sed Paschatos, solennes fuisse dies, & hinc se-
 cundum Pascha vitæ Christi hic terminari. *Sectio quarta* 129.
 enarrationem omnium continet rerum, a Servatore in mune-
 re suo publico, a secundo ad tertium usque Pascha, gestarum.
 Rerum, hic enarratarum, copia nos prohibet, quo minus
 secundum ordinem, ab Autore institutum, omnia recensere
 queamus. Id notamus, Autorem duplicem discipulorum
Joannis missionem ad Christum peractam statuere, itemque 136.

- triplicem cognatorum suorum visionem, & triplicem quoque reditum in patriam Nazarethanam. Satis ex his Lectores in universum intelligere poterunt, quatenus conveniat hic, aut discrepet, harmonia Autoris, ab aliorum Autorum libris harmonicis, in Evangelia conscriptis. Concio vero montana una eademque est, iudice Autore, cujus integram sententiam *Matthaus*, *Lucas* autem summa tantum capita, recenset. Beatos hic prædicat suos discipulos Christus, qui vel in actu penitentiae versantur, vel jam conversi sunt, quorum criteria ex sequentibus enodantur. In verbis Christi de acubitu in regno cælorum ex Oriente & Occidente venientium recte Noster deprehendit vaticinium Servatoris de conversione gentium, & reprobatione Judæorum. Sanationem paralytici, a *Matthæo* enarratam, diversam statuit ab ea paralytici curatione, cujus *Marcus* & *Lucas* mentionem faciunt. Dolemus, hic multas subinde, vitio operarum, falsas legi numerorum excitationes, quod in hujusmodi librorum genere lectoribus valde accidit incommodum. Sic v. g. pag. 181 loco *Matth. IX, 28*, esse debet *IX, 2*. Porro pag. 182 insequenti pro *Marc. XI, 3*, & *Luc. V, 13*, legendum est *Marc. II, 3*, & *Luc. V, 18*. *Sectio quinta* omnia complectitur, quæ a tertio inde Paschate usque ad tempus Christi, Hierosolymas solenni omnium applausu inuentis, Paschate scilicet quarto, secundum Autorem nostrum, fuerunt gesta. *Primum* hujus *Sectionis* segmentum enarrat actiones Christi a festo inde Paschatos ad tabernaculorum usque dies festivos. Transfigurationem Christi ea de causa fuisse factam, ait, quo discipuli, gloriosam hanc magistri speciem intuentes, ab offendiculo, ex sequenti passione arrepto, avocarentur, in abnegatione sui & mundi confirmarentur, & ad virtutem excitarentur. Locus, ubi gloriosa Christi præsentia fuit exhibita, mons fuisse videtur Autori prope urbem Cæsaream Philippi. *Alterum* segmentum in hac *Sectionis* eas res recenset, quæ in festo tabernaculorum, & ex eo inde tempore usque ad encænia, in urbe Hierosolymis fuerunt gesta, ubi in fronte *paginarum* pro VI. est ponendus numerus

Romanus V. Succedit tertium segmentum, enarrationem rerum ab encenais ad solennem usque in urbem Hierosolymitanam ingressum continens. Cœcum illum hominem, ante ingressum in Jerichuntem urbem a Servatore sanatum, non confundendum esse. Autor exillimat, cum duobus aliis, a Christo, exeunte urbem, curatis *Matth. XX, 30*, nec cum alio quodam, *Bartimeo* dicto *Marc. X. 46*, licet aliorum sententiæ, conjunctam hic sanationem statuendum, non admodum refragari videatur. *Sexta* nunc sequitur *Seçtio*, ea complectens Christi fata, quæ in ultimo, seu quarto, Paschate ipsi acciderunt, inde a tempore ingressus Hierosolymitani, ad diem usque illum, quo in cœlos sublimis abiit. Diversæ, hic obviæ, res diversis *segmentis* ab Autore discernuntur. *Prius segmentum* historiam tractat quinque dierum hebdomadis majoris, ut dicunt, vel res a Christo ab introitu urbis, ad initium usque passionis suæ, peractas, continet, ubi plurima cum *Bengelii*, Abbatis celeberrimi, harmonia conspirant, præterea, quæ ad ordinem dierum spectant, & illa etiam, quæ diebus nonnullis diversimode ab Autoribus attribuuntur. *Segmentum secundum* omnem passionis cruentæ Servatoris enarrationem conjungit atque exponit, in quatuor partes divisam. In *tertia pericope* instituitur enarratio eorum, quæ facta sunt post mortem Servatoris usque ad illius revocationem in vitam, die scilicet Veneris, tempore vespertino, & die sabbatico, cui additur *quartum* pensum historię resurrectionis & ascensionis in cœlum, ubi Autor, quantum ex ordine enarrationis, secundum Evangelii præcones ab ipso appositæ, apparet, novem Christi apparitiones commendat. Non est, cur per se laudabilem Clarissimi Autoris operam, in concentu historię evangelicæ occupatam, multis modis extollamus. Illud egregium plane esse putamus, quod commodissima hoc libello occasio suppeditetur, historiam æque, ac doctrinam, ab Evangelistis omnibus atque singulis prolatam, ex usu Academico pertractandæ, exponendæ, illustrandæ, atque conciliandæ, dum tanta rerum hic animadvertitur ubertas, ut vix ullum dicendi argumentum in hoc genere deesse videatur.

MUSEUM

Pag. 499.

332.

341.

399.

475.

485.

MUSEUM HELVETICUM, AD JUVANDAS
litteras in publicos usus apertum.

Tomus I. Pars I--IV.

Tiguri, literis Conr. Orellii & Socii, 1746 & 1747. *Unaj.*
Alph. 1 plag. 22.

Lectio hujus libri facile unumquemque condocere poterit, omnino id præstitisse Collectores præstantissimos, quod in titulo promiserunt. Laudanda non solum, sed grato etiam animo a cuactis, qui litteras amant, suscipienda, videtur eorum opera, quam iterum juvandis litteris adhibuerunt. Idem finis iis est propositus, qui in *Tempe Helvetica*, in qua continuanda nunc versantur iidem ferme scriptores. Præfatio, particulæ *primæ* præmissa, de instituto eorum nos satis instruit. Vindicat hæcce titulum operis, & usum scriptorum ostendit, in quibus etiam *Miscellanea Lipsiensia*, novissime instaurata, jure suo commemorantur. *Id præcipue agent, liceat nobis verba eorum adhibere, ut in hoc Museum congerant, quæcunque a doctis Helvetiæ civibus ad illustrandas varias eruditionis partes, succinctè quidem, ac cum cura aliqua, aut jam olim sint conscripta, quamvis typis aliquando fuerint multiplicata, modo sint varius obvia, nec facile parabilia, aut a sui temporis ingeniis, - - indies elucubrentur, vel etiam interdum aliud quasi agentibus excidant, & vel tanti non habeantur, ut, seorsim & peculiari aliquo libello comprehensa, prelum exercent, aut quibus, quanquam typis sint exscripta, proximum interitus periculum impendeat.* Exteram tamen cujuscunque Autoris Commentationem non respuunt. Præcipuam rationem, licet reliqua non excludi velint, habebunt eorum, quæ ad Criticam, Exegesin, Historiam, patriam in priinis, sacram, civilem, philosophicam, & literariam, pertinent illustrandam. Doctorum virorum vitis Museum se exornaturos, præmittunt. Quatuor quotannis particulas, quarum singulæ decem ad minimum folia compleant, publicæ luci exhibebunt. Singulis particulis, quæ divisim temporibus lucem adspicient, nova
littera-

literaria *Helvetica* subsiciantur, quæ Academiarum, Gymnasiorum, ac Scholarum, statum & conditionem, doctorum in illis successione, eruditorum conatus & consilia, libros etiam recens in *Helvetia* editos, diligenter percenseant. Iudicium adhibebunt in colligendo, omnia erunt argumenta non vulgaris, diligenter, nec indocte, scripta, rarius obvia, talia, quæ scripsisse homines, in literarum studiis versantes, minime pœniteat. Quæ cum promittunt Auctores, miramur, cur iisdem plane verbis promittant, quibus usus est olim *Menckenius* noster in Præfatione, *primæ Parti Miscellaneorum Lipsiensium Novorum* præmissa; cui Præfationi, etsi haud indicatæ ab Autoribus, hoc ipso plus habetur honoris, quam ei habendum fuisse, ipse ejus Autor agnoscit. Data est hæc, *Museo Helvetico* præmissa, Præfatio d. 9 Calend. Aprilis A. 1746, quam de industria paulo uberius excerptimus, ut partim exinde appareat, quo modo versati fuerint Auctores Celeberrimi, partim ut aliis quoque exemplo inservire possit, qui ad simile opus animum appellere velint: *Tres Tomos* in lucem prodiiisse publicam, novimus. Ne tamen vel Lectoris patientia abutamur, vel copia dicendorum abruamur, consilium cepimus, de singulis sigillatim ea, quæ poterit fieri, brevitate dicendi.

Ad *primum Tomum* accedentibus, in *prima* ejus *Parte sex* se offerunt Specimina, ordinæ & eruditionis insigni apparatu se commendantia. Occurrit 1) *Lucii Candidi, Helvetii, Meditatio de eo, quod nimium est in studio literis inclarescendi, ad Dan. Lavaterum, Philos. in Gymnas. Tigurino Prof. Canonicorum Capituli Decanum, Pars prior*, e MSto. Cum infra *Pars posterior* de eodem argumento legatur, nos non incongrue acturos putamus, si filium persequamur inceptum, & una fidelia, quod in proverbio dici solet, duos dealbemus parietes. Ad rem ipsam accedimus, quando de nomine Autoris, utrum verum sit, an fictum, nil indagare nobis licuit. Ordinem memorandum putamus, quem ipse *Lucius* amico suo proponit. Oslendit, studium inclarescendi literis quodam respectu non solum esse licitum, sed & laudabile. Monstrat, quatenus idem vituperandum sit, commemoratis simul vitiis, quæ studium hoc

Pag. 1 - 48.

169 - 209.

comitari solent. Fontes hujus mali detegit. Causas adducit, quæ homines sanæ mentis impedire debent, quo minus in hoc vitium præcipites ruant. Remedia denique quædam suppeditat, quæ morbo huic, si non sanando, minuendo tamen, ex parte inservire possunt. Argumenta membri primi visa nobis sunt sufficientia, & concatenato nexu inter se coherrentia; bene hic distinguit Autor, & bene docet. Vivis deinde coloribus vanos depingit homines, de quibus sermonem instituit. Optarem, ut nostris in oris sibi hoc dictum putent, qui orbi erudito suos libellos obtrudere solent, quibus facillime & sine damno carere poteramus. Candide *Candidus* noster in toto Specimine cogitata sua impertitur. De fontibus sincere loquitur, incommoda aperte indicat, & mala, quæ inde derivantur, commonstrat. Remedia præsentissima afferuntur. Cuncta luculenter sunt indicata, & exemplis, ad rem facientibus, propositam, rite illustrata, quin etiam doctissimorum virorum testimoniis, idem sentientium, illustrata. Totum hoc scriptum judicium exactum & eruditionem insignem spirat.

2) *Fasciculus Epistolarum Gisberti Cuperi ad Marquardum Wildium, Republica Bern. Ducentumvirum, quibus variis antiquis marmoribus, in Helvetica erutis, lux affunditur.* Nunc primum e MStis eduntur. Cui non ignotum est *Cuperianum* nomen, (& quem, quæsumus, inter eruditos illud fugiet?) ille gratias de editione Epistolarum Clariss. Editori habebit, qui nobis videtur esse *Jo. Georg. Altmannus*, notasque doctissimas adjecit, & sub literis *J. G. A.* latere voluit. Occasionem scribendi has Epistolas dedit, referente Editore, monachus *Donod*, aut *Dunod*, dictus, qui dedit: *La découverte de la ville d'Antre en Franche-Comté, 1710.* *Wildius* Apologiam scripsit, qui has *Cuperianas* Epistolas etiam ad Editorem transmisit. Quinque sunt numero, quarum argumentum enarrare, fas est, ob doctrinam, quam ostendunt. Cunctarum est scopus, Aventicura vindicare Helvetiis. *Epistola I* explicatur Inscriptio Aventicensis de *Julia Alpinula*, quam *Cuperus* putat filiam *Julii Alpini*, quem sustulit *Casinna*. Quid sint milites *Niliaci*, exponitur. deim-

Pag. 49-79

deinde Inscriptio Aventicensis explicatur, in qua Aventicum Helvetiorum fœderata vocatur Romanis. *Communis* sæpe est nomen proprium, quod exemplis probatur. *Epistola II* de arte profaria fufius disputat *Cuperus*. Mercator profarius idem, qui togas plexas, nulla futura constantes, vendebat. De Utriculariis differitur. Qui apud Romanos honorati fuerint vocati, exponitur. Quid sibi voluerit formula, *omnis causa*, docetur. Multa alia carptim eruuntur. *Epistola III* de Avantiens, Gallix Narbonensis incolis, differitur, & probatur, eos non confundendos esse cum Aventicensibus Helvetiis. *Epistola IV* *Wildius*, ad *Cuperum* scribens, & argumenta pro antiquitate & *γνησιότητι* Aventici Helvetiorum adducit, & contraria diluit. *Epistola V* de *Metello* Macedonico differit *Cuperus*, iterum de militibus Niliacis agens. Antiquus lapis de numinibus Augg. illustratur. Quæ hæc numina fuerint, declaratur. Conjectura de Tomona affertur. Quid sit clausura ferrei ostii, docetur. De colonia Piæ *Flavia* brevibus agitur. Non solum iis, qui patriæ historiæ in Helvetia vacant, sed & aliis antiquitatum scrutatoribus, egregie inservient hæc Epistolæ, diligenter & accurate scriptæ. Nil magis in optatis habemus, quam ut plures *Cuperi* Epistolæ, si quæ forte inveniantur, prodeant, sicut nonnullas, egregias plane, *Menckenius* noster suis *Miscellaneis* inseruit.

3) *Vita Jo. Grynei, S. Theol. Doct. & Profess. in Basl. Acad. de-* Pag. 80-102.
signata a Jo. Lud. Frey, itidem S. Theol. Doct. & Profess. Operæ pretium nos omnino facturos putamus, si memoriam, hic conservatam, in compendium redactam exhibeamus. Natus fuit *Gryneus* die 8 Junii A. 1705 in extremo agri Basileensis pago Leuffelsinga, patre *Samuele*, tunc Leuffelsingensis, antea Langbruckensis, Ecclesiæ Pastore, & Decano Capituli Homburgensis ac Waldenburgensis, matre *Anna Catharina Feschia*. A. 1717 ad lectiones publicas admissus, A. 1718 primæ laureæ gradum, A. 1720 liberalium artium magisterii honorem, est adeptus. Tunc studium Juris elegit, unde A. 1724, defendens Theses juridicas, quas exhibet *Frey* in Sylloge opusculorum, 166. post mortem *Grynei* editorum, licentiam summorum in utroque Jure honorum petendorum consecutus est. Instructus

antea linguis orientalibus, in quibus perdiscendis opera Freyi usus est, & naturali etiam propensione motus, A. 1731 a *Themide* ad *Eusebium* transit, & multum omnino profecit, non penitus tamen neglectis studiis philosophicis & philologicis. A. 1727, 1731, & 1733. pro cathedra *Theses* Philosophiæ moralis, Logices, & Hebrææ linguæ, defendit, quas omnes exhibet dicta Sylloge. Annum 1728 itineribus nonnullis consumisit. A. 1738 Doctor creatus fuit, & munus demandatum sibi controversiarum & locorum communium more suo adiit. A. 1740, *Sam. Werensfelsio* defuncto, Professio Novi Test. cum annexo officio Canonici Petrii, ad *Gryneum* delata est, qui lectionem inauguralem publice habuit, quam reperimus in *Tempe Helvetica Tom. VI pag. 460-486*, repetitam a *Freyo* in Sylloga sæpius commemorata. Aliis etiam muneribus functus est, v. c. Judicis in Consistorio, administratoris fisci, cet. A. 1738 in senatum Academicum receptus, & A. 1742 Rector Academicus electus fuit. Obiit A. 1744 d. 11 Aprilis, anno autem ætatis

39. Non in jucundum fore putamus, si observaverimus, post obitum *Grynæi* placuisse *Jo. Balb. Burcardo*, S. Theol. Doctori, cathedram Loc. comm. & controv. theol. cum Professione Novi Test. commutare. 4) *Aethiana scriptorum Jo. Grynæi, hætenus fere inedita: 1) Animadversiones ad Reimannum de Atheismo Mahomedanorum; 2) Disquisitio epistolica, an Mahomed impostor fuerit, an fanaticus.* Notas adjecit *J. Z.* id est, *Jac. Zimmermannus*. Rogarat hic defunctum, ut sua de Mahomedanorum atheismo cogitata secum communicaret, qui, desiderio ejus satisfacturus, has stricturas in *Clariss. Reimanni Historiam de Atheismo Mahomedanorum* ei transmisit. Cogitarat *Zimmermannus* vindicare viros doctos ab atheismi suspitione, quam ob rem etiam conspectum operis, quod nos observamus, in *Tempe Helvet. Tom. II pag. 127 - 133* inseri voluit. Observationes ad *Reimannum* sunt de *Abu - Moslemo*, de *Zindikæis*, de secta lo-

qua-

Pag. 165.

103-132.

quentium, de *Debarco*, de *Deberitis*, *Averros*, & *Avenpace*. Alterum opusculum jam antea vulgurat *Zimmermannus* in *P. III Dissert.* suarum de Causis incredulitatis. Illud saltem monuisse satis erit, bene respondiisse *Grynaum* ad quaestiones, sibi propositas, alteram, an ex vita *Mahumedis* satis perspicue pateat, eum potius versutum impostorem, & gloriae cupidum, fuisse, quam vere fanaticum; alteram, an non ex ipso Alcorano manifestum sit, *Mahumedem* more incredulis recepto dogmata creditu dignissima rejecisse, contra vero sententis subscripsisse, quae cum veritate & evidentia dogmatum Christianae religionis, quae aspernatus est, nulla ratione conferri possint. Interim prodit doctrinam Arabicam, a *Freyo* laudatam. 5) *Jo. Conr. Gesneri Epistola ad Jac. Dalechampium, de constantia in fide adversus apostasiam.* E MSto prodit. Continet haec Epistola egregia ac salutaria consilia, atque argumenta commoventia; quam tamen dissuasoriam nihil profecisse, dolendum omnino est. Debetur hoc anecdotum *Jo. Jac. Huldrico*, Professori in Collegio humanitatis, ut patet ex nota *J. B.* qui etiam, datam eam fuisse, monet, d. 8 Januarii A. 1562. 6) *Brevis biographia Jo. Henr. Ringierii, S. Theol. in Acad. Bern. Profess. Primarii, excerpta ex Oratione panegyrica.* Natus A. 1668, patrem nactus est *Jo. Henricum*, Ecclesiae Mathisvillanae ministrum, matrem vero *Seraussiam*. A patre institutus, in scholam Tobiniensem missus, aliquam Latinae linguae facultatem sibi comparavit. A. 1691 Bernensium civium numero adscriptus, linguas curatus, Philosophiam, & Theologiam, coluit. Dum A. 1691 manuum impositione facultatem fungendi munere sacri ministerii evangelici accepisset, per biennium fere inter Ordinum Hollandiae cohortes verbum divinum annuntiavit. Groningae, Franekeræ, Londini, Oxonii, munere relicto, didicit. Ast iterum inter Hollandiae cohortes docuit. Redux abiit Lutetias Parisiorum, Lugdunum, & Genevam. Iterum patriæ tandem redditus, ad munus ecclesiasticum *Zimmerwaldiam* vocatur. Junxit sibi thori sociam *Salomen Fellenbergiam*, Du-

Pag. 133-150.

151 - 156.

centum-viri reipublicæ, ac præfecti Frauenbrunnensis, filiam. A. 1715 in unum Professoris Linguae Græcæ & Ethicæ ei demandatur, A. 1718 in cathedram Theologiæ catecheticæ, A. 1716 elencticæ, & A. 1735 didacticæ, successit. Obiit A. 1745 d. 10 Maji, anno ætatis 77. Dissertationes ejus *Tempe Helvetica* insertas esse, monetur. Nos in gratiam Lectorum addimus, eam, quam de consensu Protestantium in doctrina de prædestinatione scripsit, legi *Tom. II pag. 378*, eam, quæ est de fontibus errorum, &c. *Tomo IV pag. 207 seq.*

Pag. 169-209. Pergimus ad *Partem secundam*, cujus & ipsius sex sunt Specimina. *Primo* exhibet nobis *Lucius Candidus posteriorum Meditationis* suæ *Partem*, de qua supra diximus. Accedimus ad 2), ubi legitur *Vita Dav. Constantii, quondam in Academia Lausannensi Profess. Theol.* Indicat *Jac. Zimmermannus*, qui etiam hinc inde animadversiones addidit, repetitam eam esse ex Oratione funebri, a *Jo. Jac. Salchli* habita. Non nudam duntaxat narrationem, sed & practicam simul, & eruditas observationes, continet. Natus est noster in civitate Lausannensi A. 1638 d. 16 Martii. De hac quædam afferuntur. Oriundus fuit ex nobili prosapia. De proavo ejus singularia commemorantur. Patrem habuit *Philibertum*, matrem *Juditham Girard de Bergerier*, filiam Profess. Theol. ac Ling. Hebr. Bernensem primum Academiam visitavit, sæpius etiam Marpurgensem. Groningæ pedem fixit. In templo Gallico se peritum oratorem sacrum præbuit. Cura ecclesiæ Leuwardensis ei offerebatur, ast eam recusavit. Lugduni Batavorum commoratus, Lutetiam Parisiorum se contulit. Copeti ecclesiæ ei tradebatur, nec ab ecclesiâ Lumigeni in Gallia se revocari passus est. Thori sociam elegit sibi *Mariam Colladon*, Syndici primarii Genevensium filiam. Literæ, quæ ad humanitatem ducunt, in primis Nostro in deliciis fuerunt. Amicitia ei cum *Boylis* intercessit. A magistratu Bernensi Collegio Lausannensi noster præpositus fuit. Linguam Græcam & Philosophiam moralem in hac Academia publice docuit. Plurimas Dissertationes eruditorum examini, & libros judicio eorum, subjecit, Orationes item sacras edidit. Ineunte hoc Seculo, ad cathedram theologiam

eam vocatus est. A. 1726, ætatis ejus 89, suffectus ei fuit *Salchlinus*. Non otiosus tamen fuit. Obiit d. 27 Febr. A. 1733, ætatis 95, exceptis 17 diebus. Pluries Rectoris magnifici munere functus est. Omnes fere ministri Evangelici discipuli ejus fuerunt. 3) *Commentatio subseciva de Fama memorabili regis ex Oriente venturi, circa ipsa natiuitatis Christi tempora, toto orbe percrebrescente, Triumviris illustribus, Josepho, Suetonio, Tacito, commemorata.* Autor hujus commentatiunculæ, quod *Jac. Zimmermannus* subjicit, est *Jo. Georg Albrecht*, Gymnas. Traj. ad Mœnum Corrector. Loca scriptorum fere συγγράμωv hæc sunt: *Josephus de bello Jud. VII, 31, Suetonius in Vespas. Cap. 8, Tacitus Hist. Lib. V Cap. 2.* Consensus triumvirorum argumento est Viro Præclarissimo, eos vel ex ipsis sacris literis narrationem descripsisse, vel potius famam ipsam, ut toto orbe dissipata manavit, secundum omnem suam complexionem repetiisse. Hanc famam vult diversos pro præjudiciis suis ad se traxisse, Judæos pro opinione sua de regno mundano Messie ratos esse, eam ad se spectare, gentiles autem eandem ad diversos reges & principes retulisse. Multi, *Augustum* designari, putarunt. Plerique, de *Tito & Vespasiano* hoc prædictum esse, putarunt. Christiani vero scriptores meliori jure, de Christo id prædictum esse, judicarunt. Ad originem famæ progrediens *Albrechtus*, illorum opinionem rejicit, qui ex oraculis Sibyllinis eam derivare cogitant, vel notissimam illam quartam Eclogam *Virgiliti* huc trahunt. Oracula de rege venturo, passim jactata, ab hac fama distinguenda, censet. Aliis visum est originem ex ipsis Prophetarum fontibus repetere, dissentientibus tamen, ex quo in specie oraculo sit derivanda, concedit. Cl. Autor, oracula divina, quibus Rex Messie venturus prædicitur, ansam famæ toto Oriente percrebrescenti dedisse, non vult autem, in uno singulari responso divino originem quæri debere. Inquiri in rationem, cur illo potissimum tempore famam disseminata fuerit, hancque in persuasionem omnium Judæorum, regem Messiam mox apparituro, se invenire, credit. Monstratur denique, quantum hæc fama ad veritatem religionis Christianæ stabiliendam faciat.

Pag. 249-281. *ciat.* 4) *Oratio funebris, Ge. Marotzi, in Collegio Debrect-
nensi Eloq. Hist. & Mathes. Profess. Publ. Ordin. habita a
Sam. Szilagy, Phil. & Ling. Græc. Profess. Ordin. ipfis idibus
Junij A. 1745, e MSto edita. Præmisit J. B. epiphoneima
Steph. Hattbuani de Hattbuan, nobilis Hungari, ad
Helvetios. Ita enim nomen ejus subscriptum docet,
qui & notas, ubi necessarium visum, Orationi adjecit,
Natus fuit Marotzi in Hungaria. Patre usus est Ge-
orgio, Consule civitatis, a quo etiam institutus fuit.
Vix dum posita prætexta, ad acroases publicas theo-
logicas & philosophicas admittebatur, A. 1731 in exteras
Academias mittendus, antea Germanicam linguam familiarem
sibi reddidit. In Helvetia primum Tigurinam, dein Ber-
nensem, mox Basileensem, Academiam petiit. Ad Histor.
Eloq. & Mathes. Professionem invitatus, in Belgio studia sua
perfectit, inprimis Grœningæ. Patris redditus, munus sibi
demandatum A. 1738 ipsis Calendis Aprilibus adiit. Sæpius
pro rostris dixit. Laudatur ab omnigena eruditione, qua
fuit instructus. Primus literas Græcas ex exilio revocavit,
Primus Geographiam universam, Græcam ac Romanam Ar-
chæologiam, exposuit. Primus mathematicis disciplinis ju-
ventutem imbuit. Primus Musicam sacram, veramque ca-
nendi rationem, ostendit. Primus repurgatam a nugis & fa-
bulis philosophandi rationem demonstravit. Primus libris
optimis Bibliothecam publicam ornavit. Virtutibus insignis
in civili vita. Conjux ei fuit Cath. Szædi, antistitis filia. Obiit
die 16 Octobris, annos natus 29, menses 8, dies 5. Subjun-
guntur Epigrammata Hattbuani.* 5) *Jo. Henr. Hottingeri,
S. Theol. Doct. & Profess. in Academ. Heidelb. Exercita-
tiones rituales, quarum prior argumentis adstruit, originem
sacrificiorum patriarchalium divinam esse, & dependere a
præcepto divino; altera vero contraria solvit argumenta,
Sunt hæc Exercitationes, id quod in titulo aunotatur, A.
1706 Marburgi habitæ, nunc vero recusæ, & curis postero-
ribus mutatæ & emendatæ. Prior hoc loco, altera infra, ex-
hibetur, de quibus tamen junctim & breviter dicemus. Ad-
ductis*

281 - 311,

341 - 354.

ductis iis, qui sacrificia divina negarunt, & postquam probavit Vir Ven., rem non exigui esse momenti, statum contro-versæ, uti vocant, format, & thesiv suam munit. Hunc tenet ordinem, ut primo proferat rationes, & tunc occurrat objectionibus. Rationes deducuntur partim ex clarissimis Scripturæ testimoniis, quæ testantur, Patriarchas ante legem Deo præcipiente sacrificasse, partim ex exemplis sacrificantium, quæ evidentia continent argumenta, dictos Patriarchas non ex mero proprio voluntatis arbitrio sacra obtulisse, partim ex argumentis, quæ Deum hujus cultus autorem declarant. Omnia Scripturæ loca adducta probe expenduntur, atque explicantur. Errorem destructurus, *Spencerum* præsumptem sibi verba eligit, cujus argumenta singula proponit, & ad eadem accurate respondet. 6) *Diff. epistolica in 1 Thess. Pag. 312-313. V, 23, de ὁλοκλήρω, & tribus hominis calitus renati partibus essentialibus, ad A. Z. Anonymus* insurgit contra libellum Anonymi, Germanice sub hoc titulo editum: *Das wahre Loos eines wahren Glaubigen, Geist, Seele, und Leib, oder evangelischer Beweis, dass ein Wiedergeborener bestehe aus Geist, Seele, und Leib, aufgesetzt zum Besten deren, die mit Wahrheit sagen wollen, das Loos ist mir gefallen aufs lieblichste, mir ist ein herrlich Erbtheil worden. Basel, 1746, 8.* Defendit primum Anonymum, dein vero errores ejus aperiantur. In loco citato subjectum Anonymo sunt fideles, id quod probatur & adstruitur. Objectum primum gratiæ confirmantis in genere est ei ὁλοκλήρον ὑμῶν, & deinde quasi per partes per τὸ πνεῦμα, ἢ ψυχή, καὶ τὸ σῶμα designatur ac representatur. Per ὁλοκλήρον Thessalonicensium Anonymus intelligit totam hominis renati sortem, vel possessionem, cujus totidem quasi partes, seu species, sunt, τὸ πνεῦμα scil. spiritus Christi in regenitis habitans, ἢ ψυχή anima cum suis facultatibus & viribus, quatenus nunc spiritui S. parent, & denique τὸ σῶμα, corpus. Rejectis aliorum sententiis, mentem suam Anonymus noster aperit, quæ hæc est, πνεῦμα esse intellectum, conscientiam, superiorem animæ facultatem, qua sapimus & intelligimus, quæ mens vocari solet,

40x7v autem inferiores facultates, quas cum brutis commu-
 nes habemus. Hanc sententiam cum usu loquendi communi
 convenire, ex variis scriptorum veterum locis adductis larga
 manu evictum datur. Judicium de eodem hoc libro affertur,
 ubi *Jo. Henr. Hostingerus* libelli sermone vernaculo conscri-
 pti Autor dicitur. Interim *Anonymi responsoria ad innominatum*
Autorem Dissertationis hujus leguntur, de quibus sufficiat mo-
 nuisse, perpetuas annotationes & vindicias esse iisdem subjectas.
 335- 373- *Pars III* Specimina quinque complectitur. Missio *primo*, de
 quo jam dictum, ad *secundum* convertitur, nimirum ad *Jo.*
Balb. Burchardi, S. Theol. & Nov. Test. Profess. Ordin. in
Acad. Basl. Orationem de criminibus, Josepho Patriarcha a
Morgano impactis, e MSto. Dicta est hæc sub initio mune-
 ris Rectoralis d. 21 Junii A. 1746. Notus est calumniator auda-
 cissimus *Thom. Morganus*, ejus tela retuderunt nostratum
 plurimi. Interim notitiam hujus litis suppeditat *Jac. Zim-*
mermannus. Id, quod in disceptationem venit, hoc modo
 commemoratur a *Morgano*. *Josephus, a Pharaone Egypto*
præfectus, in eo statim omnes cogitationes & curas defixit, ut
 septem prioribus annis fertilissimis frumentum omne, qua-
 cunque denum ratione coacervatum, horreis regis inferret,
 non alia id lege, subsecuta septem annorum fame, Egyptiis
 redditurum, quam ut auri primam, argente, tum pecoris
 atque agrorum, tandem ipsius etiam libertatis, jacturam face-
 rent, quod facinus ipsi a tyrannide & oppressione libertatis
 parum abesse videtur. Recenset *Burchardus* hæc sententiam
Morgani ex historia mundi universali, a *Baumgartenio* notis il-
 lustrata. Duo igitur feliciter expedit Vir. Venerandus, alterum,
 ut, qualecunque tandem hoc factum statuatur, nihil tamen præ-
 sidii causæ Antiscripturariorum, qui quavis ratione S. Scriptu-
 rz autoritatem elevare conantur, accedere demonstret, alte-
 rum, ut in specie, *Josephum* nihil in omni hac re fecisse, evin-
 cat, quod cum lege justitiæ, æquitatis, & sanctitatis, non ad
 amissum conveniat. 3) *Jac. Zimmermanni Diss. de Theolo-*
gia M. T. Ciceronis, e MSto. Plurimis allatis, ad *Ciceronem*
spectantibus, inprimis de Philosophia ejus, ex ipsius collectis testi-

testi-

testimoniis, tandem ad caput causæ accedit Vir Celeberrimus. Inquisiturus, utrum Cicero Atheus & omnis religionis irrisor & hostis fuerit, quod viri docti credidere, quorum catalogus textitur, præmittit quædam monita saluberrima, hic probe observanda. Cuncta, ex ipsius *Ciceronis* locis deducta, evidentissimum præbent testimonium, Clariss. Autorem manu diurna ac nocturna versasse *Ciceronem*. Probatur, *Ciceronem* admisisse Deum, providentiam in dubium non vocasse, leges naturales agnovisse, sententiam de immortalitate animæ inter ea retulisse, quæ maxime probabilis, & rationi quam maxime consentanea, sint. Ne quid autem prætermitteretur, argumenta expenduntur virorum doctissimorum, qui atheismi suspectum *Ciceronem* reddiderant. 4) *Jo. Jac. Breitingeri Oratio, qua adit literatæ Græcæ Professionem Publicam, de principis causis, propter quas Græcarum literarum studium tanopere inter nos refrigescat, e MSto.* Dicta est hæc Oratio solenni feria, qua Protomartyrum, seu verorum, seu factorum, S. *Felici* & S. *Regule*, memoria, ecclesiæ Tigurinz sacra, annua celebritate renovatur. Successit *Breitingerus Jo. Henr. Hirzelio*, illius vero Professio ad hujus filium, Professore Eloq. & Hist. Eccl., delata est. Duo agit *Breitingerus*, alterum, ut argumentum explicet & probet, alterum, ut vitam *Hirzelii* commemoret. Acerbas movet de neglectu linguæ Græcæ querelas, & non possumus non nostras cum iisdem jungere. Laudatur fusius utilitas & necessitas linguæ Græcæ. Quod eam ob causam factum, quia neglectus ex defectu persuasionis utilitatis oriri solet. Conqueritur, multos ad res omnes Græcorum pernoscendas satis præsidii atque adjumenti collocare in versionibus Latinis. Hinc illæ lachrymæ! Alia neglectus est causa raritas & pretium librorum Græcorum. Domum causam a primæ institutionis nimia difficultate, & uti loquitur, prolixitate, arcessit. Vita vero *Hirzelii* repetitur e biographia, ab ipso viro Clariss. conscripta. Natus est Tiguri d. 19 Calend. Sept. A. 1679, patre *Salomone*, matre *Anna Maria Reuslingeria*. Scholæ patris datus, privatim institutus est a fratribus *Reuslingeris*. Animus quidem illius ad

Pag. 410
Ald.

1572

mercaturam, vel militiam, propendit, quem tamen mutavit, & se Theologiz dicavit. Hanoviz & Bremz didicit, & Amstelodamum concessit. In Franequeranam Academiam, & A. 1704 Lugdunensem, abiit. Per Germaniam domum rediit. Per *χρῆσιθεσίαν* sacro ordini adscriptus, Commentationem synodalem defendit. Tradita ei Professio linguæ Hebræz in Collegio humanitatis, quam Oratione auspicatus est. Matrimonium inivit cum *Dorothea Frijia*, Linguarum Professoris in dicto Collegio filia A. 1710 focer institutiones in lingua Latina & Poesi huic tradidit. A. 1711, *Toggiorum* cum Abbate Sancti Galli, discordia orta, sacrorum partes in castris ad eum delatz sunt. A. 1718 socio defuncto successit. A. 1731 *J. C. Hofmeistero*, Profess. ling. Græcz, cui antea vicariam præstiterat operam, surrogatus est. A. 1732 ad ipsum munus accessit. Obiit A. 1746 d. 5 non. Julii, annos natus 63, exceptis 12 diebus. 5) *Sensus J. J. Zimmermanni de vero & legitimo usu S. Cenz, & consensus cum ecclesia & majorum doctrina, expositus a J. J. Breitingero*. Meditatio lacta, completens salutaria quædam monita, ad verum & legitimum usum Scripturæ S. pertinentia, Pars prior, Præf. *J. J. Zimmermanno*, Tiguri, 1736, 4. Falsa opinio dicitur, quasi cum usu externorum symbolorum physica & insolita vis, quæ animas mira ratione pascat, conjuncta sit. Cautelas igitur *Zimmermannum* dedisse, assertur, cujus Dissertatio hic recensetur. Ambiguas locutiones ferre non potuisse majores, refert Autor, & inprimis Confessionem, a *Bullingero* editam, adducit. Subjungit epistolam *Wolfg. Musculi* ad eum. Conqueritur de incautis quorundam locutionibus. Censet autem, *Zimmermannum* sentire cum majoribus, quorum loca cum ipsius Dissertatione confert. *Bullingeri* Epistola ad *Phil. Melancthonem* assertur ex *αὐτογράφοις*. De sigilli voce inprimis disputatur. Monitum quoque de hoc scripto infra legitur.

Pag. 480-
514.

682.

515-540.

Partis quarta Specimina octo sunt: 1) *Jo. Georgii Altmanni Exercitatio philologica de πύλαις ἀδελφ. ad Matth. XVI, 18*. Primum communis hujus loci interpretatio affer-

affertur, quæ dicit, ad portas iudicii respici. Hæc examinatur, & objectiones quorundam virorum doctorem contra eandem afferuntur. Rejiciuntur alie opiniones de morte, de portis castrorum. Auctori sic statuere placuit, per *πύλας ἄδου* intelligendam esse totius infernalis exercitus vim & machinationes. Probat ergo tria: 1) per portas apud scriptores sacros & profanos intelligi integras civitates & imperia; 2) *ἄδου* ex communi scriptorum sensu frequentissime denotare regnum tenebrarum & immundorum spirituum; 3) *πύλας ἄδου* apud scriptores Græcos significare carcerem animarum infelicitum & dæmonum. Qui *Almannum* novit, (notus autem est ex plurimis exegeticis scriptis & aliis, quorum index infra exhibetur denuo,) facillime judicare poterit, quam feliciter totum negotium expedierit. Coronidis loco *Diogenes Laertius Lib. VIII segm. 34* examinatur, ubi *πύλας ἄδου* existant, *Almannus* vero *αἰδέας πύλας* legit. Non insolens enim monstrat esse priscis, cavitates corporis humani per canales desinentes *πύλας* vocare. 2) *Epistola B. Rbenani ad Mattheum Erbius, Richenwillensem, e MSto edita.* Hanc *Erbius* describi, & ad *Henr. Bullingerum*, Ecclesie Tigurinae antistitem, transmitti, curavit, adjectis literulis, quæ exhibentur. Agit *Rbenanus* de antiquitatibus urbis Argentariae, de cujus etymo data hac occasione plurima afferuntur notatu digna. De Lintiensibus etiam differitur. Prætermittentes Specimen *tertium*, de quo jamjam diximus, ad *quartum* pergimus, *Jo. Balb. Burcardi, nunc S. S. Theol. Doct. & Profess. in Acad. Basl. de Assensu Diss. philosophicam.* Hæc, A. 1731, vacante cathedra Logica, speciminis loco exhibita, repetita fuit. Præfatio præmissa, Philosophiam esse practicam, docet, & dogmatis sui usum in Theologia, maxime in articulo de conversione hominis, ostendit. Tractavit omnia methodo mathematica & scientifica, & rationem hujus rei adducit. Dum *Christ. Wolfi* scripta ubique citat, etiam, cur hoc factum sit, declarat. Desinit, quid sit assentiri, fundamenti loco; quid appetitus pendulus, & quæ sunt reliqua. Docet, in quibus rebus assensus producat. Omnem demonstrationem divi-

Pag. 660.

541-552.

553-572.

573-626.

- dit in offensivam, seu, directam, & apogogicam, seu indirectam. De utrisque mentem suam ulterius explicat, & per partes eundo, omnia exemplis stabilit, inprimis e Mathesi desumptis. De utilitate & genesi assensus, de assensu certo & probabili, disseritur. Monstratur, quorum assensus a voluntate, quorum ab appetitu, pendeat, unde hic oriatur, quomodo hoc præditus se gerat. Dauna & remedia afferuntur. Cum his diutius immorari non liceat, omnia saltem optimo ordine demonstrata esse, satendum nobis omnino erit. 5) *Mantissa epistolica ad controversiam de argumento Cartesii pro existentia Dei.* Duas hic habemus epistolas de controversia ista, inter *Sam. Werenfelsium* & *Jo. Henr. Suicerum* agitata. Altera est *Gottb. Heideggeri* ad *Sam. Werenfelsium*, data Rorbaci in agro Tigurino A. 1700 d. 7 Martii, hujus ad illum Basileæ die 3 Julii ejusdem anni data. Ulterius instruant de controversia ista eum, qui præter ea, quæ alibi exstant, plura scire voluerit. 6) *Historia vite & obitus J. Rod. Salcbliini, S. Theol. in Acad. Bern. Profess. & Coll. maj. Præp. delineata a J. G. A.* Autor est *J. G. Altmanovus*. Mors ejus jam supra annuntiata fuerat. Fuit Helvetio-Loffinganus, natus A. 1688 d. 30 Octobris, patre *Jo. Rodolpho*, classis Castrovillanzæ in provincia Bernensi Decano, Pastore in pago Ruexau, matre *Barbara Delofa*, filia *Abrabanni*, Pastoris tunc temporis in templo Bernensi. A. 1702 ad publica auditoria fuit admittus. Inprimis theologicis studiis, & quæ ad illam viam muniunt, linguis, vacavit. A. 1713 itinera literaria in Galliam, Belgium, & Germaniam, suscepit. A. 1715 Dissertationem defendit, & ad ministerium Castellense Friburgum in Brisgovia abiit. A. 1721 Professor Græc. ling. & Ethices in Academia Bernensi constitutus fuit. A. 1733 ad cathedram Hebræam & Catecheticaam est promotus, & dein ad cathedram Theol. Elencticæ. Obiit A. 1746, 2 Junii. Successor ei datus est *Dan. Wytenbachius*. Scripta ejus repetuntur ex *Tempe Helvetica*, quæ suppleuntur. 7) *Vita Sam. Battierii, Med. Doctoris, & Græcæ ling. Profess. in Acad. Basileensi.* Dehemus eam *J. C. Beckio*, Doct. Theol. in Acad. eadem. Natus

Natus est A. 1663 Basileæ, A. 1680 ad lectiones publicas fuit admissus. A. 1683 Magisterii philosophici gradum ascendit. Medicinæ se dedit, non neglecta Philosophia, Philologia, & Mathesi. A. 1696 (forte 1690) Doctor Medicinæ renuntiatus fuit. A. 1696 in Galliam iter suscepit, & Argentoratum abiit. A. 1704, d. 18 Febr. Græcam linguam in Academia Basileensi vicario nomine docere cœpit, quod docendi munus A. 1707 mense Decembri ipse suscepit. A. 1711 in Academiam naturæ curiosorum sub nomine *Erotiani* receptus fuit. A. 1711, 1721, & 1724, cathedram medicam ambiit. Rector Academiæ semel, Decanus Facultatis Philosophicæ sæpius, renuntiatus est. Scriptorum Catalogus subnectitur, & MSia adduntur. Obiit A. 1744, d. 23 Aprilis. 4) *Mich. Szathmari, Sen. S. Theol. & Ling. Hebr. Profess. illustris Abenæi Patavensis Rectoris, vita descriptio.* Pater fuit *Stephanus*, verbi divini minister Nassoviensis, mater *Anna Beckf.* A. 1681 Abenæ in Transylvania Collegium studiorum causa adiit. *Talbyx* togatorum studiorum numero insertus est. *Jaurinensium* præceptor constitutus fuit. *Cassoviam* se contulit ad perficiendum se in sublimioribus studiis. *Patavium* Musæum sede translata, illuc comitem se dedit. A. 1708 ad scholam oppidi *Tokaium* est accessit. A. 1709 *Franequeram* concessit & *Trajectum* ad *Rhenum*. A. 1711 minister *V. D. Tokaium* vocatus fuit. A. 1716 Professor Philos. in *alma Julia* designatus, sed in pagum *Carco*, & *Agropolin* ad *Marusium*, abire coactus est. Ibi A. 1718 etiam *Theologiam* tradidit. A. 1728 presbyterio *Helveticæ Confessionis* ab actis esse iussus est. A. 1734 *Patavium* advolavit; & Collegium denuo regendum suscepit. A. 1744, 4 Nonas Junii, anno sesquidecimo Rectoratus, obiit. A. 1712 associavit sibi *Juditbam Emberiam, Pauli Emberi & Margarathæ Murtonsalis* natam, ex qua plurimos suscepit liberos. Vir fuit virtutibus conspicuus, & scriptis clarus.

Pag. 649-
654.

LAPIDUM VETUSTORUM EPIGRAMMATA, ET
Periculum Animadversionum in aliquos classica Marmorum
synagmata, accurante CHRISTOPHORO
SAXIQ, A. M.

Lipsiæ,

Lipsiæ, ex officina Langenhemiana, 1749, 4.

Plag. II.

Chærent omnia in ambitu literarum, veluti perfecto quodam in ædificio; &, qui subinde minimum conferre videntur, permultum præstant. Fallimur? At id singulatim Historia & ars critica, suos quasi ad lapidicidas, ad marinorum, inquam, vetustorum exploratores & conjectores, accommodare poterit? Summi sunt inter illos artifices ac magistri, *Gruteri, Reinesii, Sponii, Fabretti, Gudii, Muratorii*; qui vero, dum homines fuerunt, dumque vita brevis, ars est longa, ipsi fortasse agnoverunt olim, nihil ab ipsis humani alienum fuisse, adeoque fieri perfecto potuisse, ut aut errarent, aut aliquid non observarent. Coniunctis est viribus nitendum, tantumque opus jam supplendum, jam corrigendum, ut aliquid numeris suis, quantum fieri potest, absoluti nascatur. Hoc igitur respectu neque *Cl. Saxii* laborem contemnemus, aliquin magni potius faciemus, cujus per aspera niti virtus tentat, difficilia noscens, quæ pulchra. Ejus rei tui testis est hæc Commentatio, non docte minus, quam eleganter, composita. Gratum se profitetur Autor antecedentibus, gratiam a succedentibus meritis. Debere autem se plurimum agnoscit *Car. Clusio (de PEscluse)*, Atrebatu viro in Epigraphis describendis subtiliter acuto & eleganti, qui observationes suas Inscriptionibus *Smetiana Lipsiana*que farraginis addidit, cujus *ἀντίγραφο* Noster, e *Burmansiano* Museo acceptum, consuluit hic partim, partim excerpfit. Alterum invenit præsidium in Codice *MSto* Antiquitatum *Mediolanensium Andr. Alciati*, quem olim *P. Burmannus* jure suo laudavit. Multum etiam præstitit Inscriptionum *Gruterianarum* thesaurus, *Petri Scriverii* doctissimis observationibus abunde locupletatus. Neque vero ex aliis tantum sapuit, quin de suo ipse conjungeret plurimum; coniunctis ita viribus tendens ad perfectionem. Nobis autem sufficiet, vel per lancem aliquam saturam nonnihil indidem excerpfit. Laudatur a Nostro *Loyssii de Beccat* episto-

Pag. 5.

7.

12.

epistolica Dissertatio, quæ docuit Nostrum, Virum egregium in epistolis suis de Sextumviratu Augustali accuratius expo-
 sisse: cujus ipse ceteroquin de sententiis non parum repre-
 hendit. Præeunte *Antonio van Dale Diss. V Cap. 3 de Strategis ac* Pag. 29.
scribis Græcorum, observatur, Strategos esse dictos vel στρατη-
 γούς ἐπὶ τῶν ὀπλων, vel Prætores ac summos civitatum magi-
 stratus. Memoratur, non sine ratione *Lingenium* in *Opu-* 46.
scul. German. P. II n. 1 §. 4 pag. 65 timere, ne statua *Her-*
culis, quam *Matthæus Gargonius* in vernacula *Walchrici Comi-*
tatus historia (Warchersche Arkadia, te Leyden, 1715,) Parte I
pag. 201, ejusque fide *Keyserus* in *Antiquit. Septentrion.*
5 Celt. Sect. II Cap. 3 pag. 200, lapidi *Herculis Magusani*
 temere imponendam judicavit, e cerebro utriusque nata esse
 videatur. Agitur de Inscriptione, quondam in museo *Smitibi*, 48.
 nunc in curia Neomagensi, obvia, quam *Petrus Scriverius* in
 schedis suis curiosius ita distinxit:

M A T R O N I S
 A V F A N I A B V S
 T A L B I N I V S
 I A N V A R I V S
 S L M

Apud *Gruterum pag. 90 n. 11* est AVFANIS MATRO-
 NIS & MATRIBVS. Eundem *Reinesianum* lapideum
 ediderunt *Sponius* in *Miscell. erud. antiqu. Sect. III pag. 107* 49.
n. 81, *Smetius* in *Antiquit. Neomag. pag. 91*, item *Cuperus* in
Inscript. 5 Marmoribus antiquis expos. 5 illust. post Apo-
strophis Homeri pag. 268, & *Keyserus Antiquit. sept. 5 Celt. pag.*
429 seq. Eodem loco indicat *Nostrer*, originationem topicæ *Dæx*
Nehalennia pluribus investigare velle, nescire se, an hominis
 videatur esse abutentis otio & literis: neminem enim post
Reinesium ad *Class. I n. 184 pag. 191*, & *Epist. 36 ad Rupert.*
pag. 300 - 304, *Spondium l. c. pag. 110*, *Alsingium Notit.*
Germ. infer. pag. 101, *Gudium Inscript. Præf. Append.* alios-
 que viros ductos, a *Keysero l. c. pag. 251 seq.* & *Fr. Hesselio*

U u u u in

in *Append. Præf. ad Gud. Inscript.* copiose laudatos, vel novam ἐξήγησιν instituire ausurum, vel sagacitatis fructum argutando captaturum. Interim paucis enuatiat, in mentem ipsi quæ venerunt. Diffiteri non potest, natam sibi esse suspicionem, e Græcorum νοός, novale, & ἀλωή, ager frumentarius, ortam esse vocem, præsertim cum sint, qui ἀλωάς spiritu densò efferant, adeoque Deam *Nehalenniam* præsidem pinguium agrorum videri posse, utpote qui etiamnum in Zelandiæ regionibus esse fertilissimi putantur. Prævidet quidem, multos eam notationem tanquam Græcam esse damnaturos. Interim, Gallos usum vitæ cultioris a Græcis, deposita & mansuetacta barbarie, didicisse, contendit, Græcisque subinde literis usos, *Cæsaris, Strabonis, Taciti*, testimoniis confirmat. Sumit igitur, nonnullos e colonis in Galliam Belgicam missos, qui, Græce periti, nomen & cultum Numinis docuerint vulgus. Nec quemquam moveri debere, putat, lapide *Tuitii*, prope Coloniam Agrippinam effosso, cum inscriptione: DEAE NEHALEE, quoniam fieri potuerit, ut is, qui, egressus pristinis sedibus, aliud domicilium quæsierat, patria sacra & topicum suum numen deserere, nefas putarit. Ita tamen id omne, ut nihil ipse definiat. Vel ex hoc uno specimen satis apparere putamus, neque ingenium criticum Nostro deesse, neque verecundiam, qua plures sane sui ordinis antecedit. Atque, ista si cum reliquis illius dotibus conferantur, facile nobiscum boni omnes faventem ipsius conatibus apprecabuntur fortunam.

Pag. 50.

CHRISTOPHORI CELLARII COMPENDIUM ANTIQVITATVM Romanarum; nunc ex manuscripto libro integram editum, & annotationibus illustratum, a
M. JO. ERN. IMMAN.
WALCHIO.

Halæ Magdeburgicæ, sumtibus Orphanotrophi, 1748, 8.
 Alph. i plag. 20.

Non

Non magis idoneum editorem atque amplificatorem illud *Cellarii* Compendium accipere potuisset, quam hunc paternarum virtutum æmulum maxime strenuum, Clariss. *Walchium*, assiduis studiis & literariis itineribus non solum rite præparatum, sed ita quoque imbutum, ut ad perfectionem vix quidquam desideres. Certe, ut *Ancherfensiana* editio descriptione urbis Romanæ, quæ hic abest, prærogativam meretur, ita plurimis in momentis hæc illam præstat. Novo sane habitu hic apparet commendatissimus libellus, cumque deesset initio de sacris Romanorum Caput, a *Freyero* adjectum, hæc eadem pars nunc auctior multo comparet, ac *duodeviginti Capita* complectitur. Diversitas autem exemplarium inde præsertim nata est, quod beatus ille *Cellarius* in scholis suis antiquitates Romanas jam aliquoties enarravit, ac diversam illas explicandi rationem inivit. Tradidit illas nonnullis Jurisprudentiæ cultoribus, eo consilio, ut legum scientiam adjuvaret, ideoque veteres Jureconsultos, tanquam testes, non semel excitavit, de antiquitatibus sacris tacuit. Aliis temporibus atque auditoribus, aliam quoque viam elegit, ut semper se ad captum & conditionem prudentissime accommodaret. Noster codicem uberrimum & maxime consummatum accepit, neque solum typis exscribendum dedit, verum etiam observationibus illustravit, breviter dicta distinctius explicuit ac probavit, omnia supplevit, confusa ordinavit, plura legere cupientibus necessaria recentiorum præcipue scriptorum nomina & scripta ubique adjecit, neque minus, ante copiosissimum Indicem, quinque Appendices subjunxit, notatu sane dignissimas. Primam quidem de assè Romanorum, atque alteram de nominibus Romanorum, jam addiderat *Freyerus*, tertiam de conviviis illorum huc ex *Justo Lipsio* transtulit, quartam vero de vita domestica Romanorum, & quintam de ædificiis ac suppellectile, lucubravit ipse, dum fere sicco pede res illas præterierat Autor. Sed nominatim e. g. selectis Diis, a *Cellario* Pag. 46 seq.
neglectis, additi sunt Saturnus, Genii, Sol, Luna, Orcus, ac 70 seq.
distinctius designati. De diversis actum est vaticinationum

U u u 2

gene-

- Pag. 102 seq. generibus ex avibus, pullis, cœlo, diris, &c. Suppleti sunt inter ministros sacrorum aruspices, sodales *Titii*, Curiones, Cereris sacerdos Græca, sacerdos Dei Solis invicti Mithræ, Bacchæ & Orgiophantæ, galli, dumniviri ac triumviri sacri, Camilli & Camillæ, flaminii ac flaminia, æditui, curatores, ealatores præcipue & præclamitores, &c. quorum ex parte notitiam & suppeditavit *Nicupoortus*. Actum est distinctius de diebus festis veterum Romanorum; ubi describuntur amburbium, amburyalia, suovetaurilia, pervigilia, jejunia, nudipedalia, & figendi clavi tempus: itemque varia tempora festa Deorum Consentium, Deorum selectorum, Deorum indigentum, virtutum, numinum rusticorum, eorum, quæ variis hominum actionibus præerant, imperatorum, privata, & alia.
- 150 seq. Exponuntur ceremoniæ sacræ, tam ante ipsum cultum divinum, quam in cultu, usitatæ. Ad cultum vero divinum, exceptis precibus, referuntur, atque ideo explicantur, sacrificia, vota, jusjurandum. Neque omittuntur loca divino cultui sacra. In civilibus antiquitatibus, inter alia, sistuntur a *Walchio* nostro insignia, quibus Romanorum reges distinguebantur; privilegia Consulum ac jura singularia, cum ceteris prærogativis; munus & jurisdictio Prætorum, cum eorundem dignitate; diversa Quæstorum genera; census, ut & diversa classes populi Romani; alii minores magistratus, tam ordinarii, quam extraordinarii, atque ministri magistratuum; ærarium, quæque ibi servabantur; de novis magistratibus, magister scriniorum, ipsi qui suberant, atque alii. *Librum tertium* de militia Romanorum suppleti de ordinibus ducum ac dignitatibus, gradu tabulæ, ex *Justo Lipsio de Milit. Rom. pag. 112* descriptæ, machinæ quædam bellicæ, nominatim crates, scalæ murales, sambucæ, brachium cervi, styli cœci, aggeres, turres, pontes, terebra, scorpiones, jacula, currus falcati, cet. *Libro III* singularibus populi Romani juribus quædam adduntur, omnia vero distinctius atque explicatius proponuntur. *Libro V* centumvirale judicium, atque omnium judiciorum ratio, fusius exponitur, inprimis ad reorum vel officia, vel pœnas, quod attinet, neque minus ad judiciorum publicorum ac privatorum diffe-

differentiam. Inter poenas nominatim describuntur damnnum, Pag. 369 seq.
 vincula, verbera, talio, ignominia, exilium, servitus, mors,
 strangulatio, & custodia varia; denique legum consuetudines 369 seq.
 ac judiciorum designantur, ut & suffragiorum ferendi modus, 393 seq.
 notabilis sane ac diversus. *Libro VI*, senatorium ordinem, non 400 seq.
 pauca leguntur, quæ faciunt illustrem; neque minus equitum 410 seq.
 insignia, publicus equus, annulus aureus, tunica angusticlavica, 424 seq.
 locus in spectaculis separatus; ut & varii manumissionis 434 seq.
 modi proponuntur, ac fugientium servorum supplicia. *Li-* 443 seq.
ber VII, de Roma literata, rejecto veterum editionum *Capite*, 446.
 disputationem *Cellarianam* exhibet de studiis Romanorum
 literariis in urbe & provinciis, pariter observationibus instru-
 ctissimam: quas inter, quæ est de Bibliothecis, eminere vide-
 tur. *Libro VIII*, seu Roma ludibunda, sistit circi maximi de-
 scriptionem, aurigarum societates, variis coloribus vestium di-
 stinctas, ludorum Circensium genera sedulo explicata, de for-
 ma & partibus theatrorum atque amphitheatrorum non pro-
 letaria, cum ceteris. *Libro IX*, de vestimentis Romanorum,
 fusius variaz togarum species describuntur, ut & aliz vestes,
 caracalla, cucullus, colobium, gausapa, endromis, amphim-
 alium, subarmale, pallium, dalmatica, birrus, thorax,
 pileus, capillamentum, cet. *Librum X*, de funeribus Romanor-
 rum, exornat longe fusior atque accuratior omnium rituum
 descriptio, ut & eo spectantes personæ memorantur, ac sin-
 gularum combustionis atque rogorum modus exponitur. 474 seq.
Libra denique *XI* mensuræ species, five sint liquidorum, five 491.
 aridorum, five intervallorum, expenduntur. Ex istis speci- 495 seq.
 minibus, (nam non nisi de magno cumulo quædam indica- 499 seq.
 mus,) facile apparet, quanta sint Cl. Editoris in *Cellarium* 503 seq.
 suum, quem & magnificus illius parens tantopere ornavit, 508 seq.
 merita, quamque diligentes antiquitatum Romanarum illu- 530.
 strationes. 531 seq.
 551 seq.
 558.
 560 seq.
 565 seq.
 569 seq.
 584.
 590 seq.

JO. FRIDER. CHRISTII AD ERUDITOS QUOS-
dam de moribus, simul de Phædro, ejusque Fabulis, ube-
rior expofitio; accessit auctarium Fabularum qua-
rundam Phædri nec Phædri.

U u u 3

Lipsiæ,

Lipsiæ, apud viduam B. Casp. Fritschii, 1747, 8.

Alph. 1 plag. 22.

Permulta hic inorum præcepta, insignia profus & egregia, sed nec pauciora in utramque partem exempla, reperimus. Sane dolendum est, literatissimos hodieque viros de tribus capellis, de conjectura quadam ficulnea, quasi de salute Græcorum contendere, ac, rem ipsam deserentes, ausu maxime impio, petere personas. Jam diu sunt explosi Belgæ quidam, Angli, & Helvetii, in sterquilinio palmam querentes, inque aliorum honoris busto condere sibi tropæum laborantes. Nos Germani antea in scholas convertere solebamus, ut ineptiarum, ita rixarum ejusmodi, colluviem; licet eadem alia loca multo magis scaterent. Nunc aliquatenus evadere videmur, sapientiores. Perspicere cœpimus de fundamentis, deque humo, succos, vel in altissimas arbores, surgere, neque per se afflictis personis, quates, in scholarum pulvere, maximis in rem publicam meritis, immensis laboribus, minimos honores, vix exigua per sese emolumenta, consequuntur, haudquam esse addendam afflictionem: præsertim cum noscimus, quam immerito talibus accusationibus premantur ac supprimantur. Gratulamur hominibus perspicacitatem illam, nasum, sapientiam; sed cur animum haud vincunt Philosophi? Cur suæ ipsorum gloriæ non curiosius consulunt Critici? Cur muneri suo vel ipsi subinde Theologi? Omnino miramur, si quidem deasissimas umbras in plena literarum luce volitare videmus, inque meridie noctem observamus intempestam. Haustumus illas meditationes ex præceptis mœrum, quæ Cel. Autor passim in hoc libro inspersa voluit, attamen ita, ne quid earum ad præsentem, utilissimam sane Criticis, controversiam applicemus. Congreditur autem cum erudito quodam Noster, cujus ipse pro æquitate sua nomen reticet. Quæstio est de ætate ac fabulis *Phædri*. Publica proposita disputatione, Cel. *Christius Phædrum* non agnovit, suppositas fabulas esse, professus est. Alter, Vir itidem Celeberrimus, singulari scripto contrarium tuetur; a cujus impetu sententiam hic suam liberare studet Noster. Uterque habet

habet rationes, in quas jam altius inquirere vel non vacat, vel non commodum est, ne forsitan in lapidem inopinato impingamus. Omnem igitur controversiam illam factam atque integram relinquimus, inque gratiam lectorum alia illhoc ex libro perquam curioso, non sine Autoris laude, observamus. Huc pertinent non pauca, Latinam quæ linguam illustrant, ejusque puritatem, omnibus sane commendabilem, attingunt. Commendabilem sane tanto magis, quanto plures hodie polluta, quam cælata, lance res suas proponere maluit; ac, ne in verbis consentescere videantur, barbariem reducant. Quasi vero crimen esset, tunicam elegantiorẽ induere Palladi, ne puellas inter agrestes amittatur. De multis, quæ hunc in finem Cel. *Christius* observat, vel unum atque alterum moneamus. Distinguuntur merito vocabula, eaque ceteris diligentius, quæ vulgus confundit, ac promiscue adhibet. Ita reperimus, in quæ forte fortuna incidimus; *invenimus* autem quæ sita; *facere* adhibetur, ubi adjectum ad notionem subjectam pertinet, ubi autem constituit attributionem, verbum est compositum usurpandum. Sic & carpitur *tenere ore*, pro mordicus dentibus tenere, *libri sensus*, *curfus pelagijs*, atque alia sexcenta, jure omnia, nec ne, nobis haud sumimus dijudicandum. Qui potius auctarium fabularum, uno solum obtutu, adhuc contempleri laboramus. Nimirum, quoniam antea de vetustis contextibus oratione soluta earum fabularum, quas, pro *Phædro Perottus*, Nostro judice, scripsit, aliqua dixerat, hoc argumentum novitatis ejus operis, inter alia nihilo deteriora, habiturus, illiusque contextus, utut publicata per *Nilantium* parte, in paucorum sunt manibus; faciendum putavit, ut in rem præsentem, qui hæc legunt, venirent. In exemplum igitur dedit aliquas de fabulis, quas antiquæ *Nilantius* vocat, conjunxitque cum eis *Romulum* illius atque e regione *Phædrum* qualemcunque, & postremo senarios suos, ex eodem fonte, absentibus *Phædri* libris, sine negotio ductos. Observationes autem passim rem faciunt illustriorem. Nostri versus naturali pulchritudine surgunt, tales omnino, ut merito nobis ominari liceat, si perrexerit Cel. Autor, qua cepit, via, primarium quandam inter recentiores fabulatores ei aliquando locum futurum.

Pag. 70.

71.

72.

74.

118.

MISCEL-

MISCELLANEA LIPSIENSIA NOVA, AD INCREMENTUM sciensiarum, ab his, qui sunt in colligendis Eruditorum Novis Actis occupati, per Partes publicata.

Voluminis VI Pars III.

Lipsiæ, apud B. Lanckisii hæredes, 1748, 8.

Plag. 12.

- V**iri Celeberrimi, *Jacobi Elmeri*, Theologi Berolinensis, *Commentatio in difficillimum locum, Matth. XXVII, 8*, principatum in hac Parte tenet, qua examinantur variaz Exegetarum in hunc locum sententiaz, & profus nova proponitur. Initio quidem vulgata retinentur ac propugnantur verba, ἐκλήρωθη τὸ ἕρθῆν ὑπὸ Ἰερεμίου. Credit vero Ven. Autor, respicere *Matthæum* ad Caput *Jeremie XXXII, 25*, præeunte *Augustino*. Injicitur hic mentio argenti, quo ager ad Anathoth fuit eintus. Prætium agri pro vicissitudine temporum variavit. Nullus e cultura ad possessorem fructus rediit utrobique. Locus Anathoth abfuit Hierosolymis viginti stadiis, seu dimidio milliaris Germanici.
393. Ager haud procul disjunctus fuit a regione urbis, ubi *Jeremias* detentus fuit captivus. Sepulturæ locus aberat a civitatibus Leviticis, in quarum numero censebatur Anathoth (*Jos. XXI, 15*) ultra bis mille cubitos. Ager, figulis destinatus, ostenditur quidem ad austrum Hierosolymæ juxta vallem
397. Tophet. At ex errore. Respicit simul *Matthæus* ad *Zacharia* locum, licet pro more allegandi trito unicum modo Prophetam laudasset. Adjecit Autor nonnihil præterea, attentiori mente erutum. Excipit eum *Petri Zornii Dissert. posthuma de Christo Deo, proprio sanguine sibi ecclesiam acquirente, ad Act. XX, 28*. Notatur *Hugo Grotius*, qui ad divinitatem Christi propugnandam in annotationibus ad Codicem sacrum friget. Defenditur lectio recepta & genuina. Ad
405. vocem αἴμα memorabilis exponuntur. Verbo περιποίησιν designatur emtio in peculium proprium, in rem labore sumtuque acquisitam. Succedit *J. C. Harenbergii Continuatio*
- quat-

*quarta Supplementi in Hadriani Relandi librum de Urbibus
 Et vicis Palestinae. Ipsi Rababatora est Befer, urbs Rubeni-
 tidis. Raemeses, Rameffe, habetur ab eo pro Heracleopoli
 parva ad alveum Buballicum contra Tanin versus Orientem
 sita. Locum Riblat pro Raphaneis Syriæ reputat. Kasa
 Idumææ recentioris locus videtur esse Marefa, intra tribum
 Juda. Rbaba 1. Macc. V, 37, videtur fuisse Rhagaba, seu Ar-
 gob, locus transjordanicus. Rbafa, locus Idumææ ad Mafa-
 dam, Marefa fuisse creditur. Cadytis Herodoti congruit ur-
 bi Hadad-rimmon, & Jenysus vico Minoidi, a Gaza haud
 multum disjuncto. Saba hic memoratur quintuplex. Ad
 locum Schaalim emendatur Joannis Lightfooti locus. Schæ-
 wet Ksriathaim a Machærunte distinguitur. Termini terræ,
 Patriarchis promissæ, ejusque ad septentriones positæ, indi-
 cantur. Silbonitis regio est satis obscura, siquidem Codices
 Josephi in ejus lectione variant. Sebontidem esse legendam,
 suspicatur Autor, tractum designans urbis Sophanz Gadita-
 rum. Secanjab, Sogane, & Cæna Galilææ, unicus ei est locus.
 Ad urbem, unde lacus Samochomites fuit dictus, invitat alios
 exquirendam. Sibylle possessionem, quæ in donationem Con-
 stantinianam intrusa fuit, exterminat. Ad Sichemam illy-
 strandam est multus & copiosus. Simonias Josephi, hoc ju-
 dice, est Simron Sabalonitidis. Mare mortuum vocari quo-
 que מִיָּם מֵת, approbat rationibus e sacro fonte selectis.
 Schur locus pro Ostracine ab eodem habetur. Omittimus ce-
 tera, ad alia festinantes. Provocat lectoris attentionem Ven.
 Pauli Ernesti Jablonski Observatio de Neitha, Ægyptiorum
 Dea, quam Græci Minervam interpretantur. Sedes Neithæ
 erat Sais. Minerva Ægyptiorum prisco ævo appellata fuit
 Neith. Ejus nomen, virtus, ac potestas, non lingua ex He-
 braica, non ex Græcorum mythologia, est explicanda. Vul-
 cano Solis & Neithæ Ægyptii sexum utrumque tribuere con-
 fuerant. Per Neitham indicata fuit universa rerum omnium
 natura, immo causa Solis effectrix. Minervam Ægyptii
 pro sapientia divina coluerunt, ac in modum præsidis ar-
 tium & scientiarum, nec non opificis omnium, quæ mundus*

Pag. 408.

411.

416.

426.

430.

433.

439.

445.

447.

467.

Pag. 489.

492.

501.

510.

514.

524.

543.

548.

complectitur, sunt venerati. Digna est hæc tractatio, quæ legatur attente, siquidem symbolica Ægyptiorum Theologia admodum est obscura, tenebrisque immerfa. Commendant sese Philologis præterea *Jo. Jacobi Reiske Animadversiones ad Petronii alteram editionem Burmannianam*, quarum nunc exhibetur *Part III.* Summi dedecoris signum traditur in eo situm fuisse, si quis alterum circumminxerit, vel inatula irrorarit effusa. Supplentur, restituantur, & emendantur, varia *Petronii* loca, quæ medicinam poscunt. Suffusos pudore caput operuisse, ne tristitia viderent spectacula, vel experirentur ludibria sui, nonnullis veterum locis docetur. *Morelli in Libanium* annotationes exploduntur. *Blasculofus Petronio* restituitur, ex Græcorum *βλαξ* sultur. Eos, qui a *Jacobo* dicuntur usi annulo, fuisse omnes equites, negatur, cum etiam servi annulum aureum in digito sæpius gestarint. *Scordalias* symbolum fuisse conviciorum fordidorum, significatur. *Lauram* fuisse angiportum, tugurium, docuit Autor, addens anecdota de *Danielis Heinsii* maligno, humili, & furaci, animo. *Busca* sunt parafiti. Non vacat singulas attingere animadversiones, non ad *Petronium* solum, sed ad alios passim Autores, jucunde illustrandos, accommodatas. Vocat nos *Frid. Ott. Menckeni Librorum*, haud ita diu ab inventa arte typographica editorum, quibus suppleri possunt *Annales typographici Maittairiani, Decas tertia.* Differitur in ea de *Cornu Copia*, Venetiis A. 1501, fol. evulgato, non per *Brugnolum* facto, sed emendato, opere *Nicolai Perotti*, Pontificis Sipontini, quod sæpius fuit formis publicis descriptum, primum quidem Venetiis A. 1489. Adduntur de *Brugnolo* ipso ibi satis multa. Differitur in ea de *Joachimi Vadiani Oratione, Casaris Maximiliani I in bonorem* A. 1515, 11 Calend. Aug. dicta, & Viennæ eodem anno in forina, quam appellant quartam, luci exposita, *Maittairia* aliisque invisâ & incognita. Exponitur in hac *Decade* porro de *M. Christophori Crassi Oratione tumultuaria ad Principem Casimirusum, Marchionem Brandenburgensem*, ibidem A. 1515, 4, edita. De *Casimiri* virtutibus inibi haud contemnenda adjiciuntur. Quarto *Decadis* hujus loco apparet Volumen, Venetiis A.

1516,

1516, 8, editum, quo continentur *C. Suetonii Tranquilli XII Casares, S. Aurelii Victoris a D. Cesare Augusto usque ad Theodosium excerpta, Eutropii de gestis Romanorum Libri X, Pauli Diaconi Libri VIII, ad Eutropii Historiam additi*. Mortuum jam tunc fuisse *Aldum Manutium*, præmissa huic libro *Jo. Bapt. Egnatii* Præfatio testatur. Fatuatur itaque, qui, *Aldum* anno 1520 adhuc floruisse, docent. *Sustonio* paucas adjecit *Egnatius* notas. Incertum, an editionem *Suetonii* manuscriptis superstruxerit. *Aristophanis Plutos*, Hagenojarum ex Academia *Amstelredamiana* A. 1517, 4, publicatus, longe est rarissimus, quippe a *J. A. Fabricio* & *Maittaire* non visus. Ad eam illustrandam editionem faciunt, quæ Autori libuit commentari, apposite monenti, *Petri Mesellani* cura & suavis Comœdian illam formis publicis fuisse descriptam. Eadem raritate præstabilis est editio *Martialis*, Venetiis in ædibus *Aldi* & *Andrea* Soceri A. 1517, 8, evulgata. Antiquiorem, ibidem adornatam A. 1502, editionem ignoravit *Fabricius*; hanc vero *Maittaire*. Paucis inspexisse datum fuit *Joannis Dantis Soteria*, carmen ad *Sigismundum* Dominum de *Erberstain*, Consiliarium & Oratorem Cæsaris *Maximiliani*, Cracoviarum A. 1518, 4, editum. Ejusdem generis est *Jacobi Sadoleti*, *Leoni X* a secretis, *Oratio in B. Virginis ad Minervam* habita 9 Id. Apr. A. 1518, 8, inserta *Operibus Sadoleti*, quæ Veronæ A. 1738, 4, Tomis IV exierunt. Rarus est liber, cui index contigit: *Trogi Pompeji externæ historiæ, in compendium ab Justino redacta. Externorum Imperatorum Vita*, Autore *Emilio Probo*, Venetiis, in ædibus *Aldi* & *Andrea* *Asulani*, soceri, mense Jan. 1522, 8. Nil notarum huic *Trogo* & *Nepoti* additum. Præmissa fuit operi Præfatio *Francisci Asulani*, filii ejus *Andrea*, qui socer fuit *Aldi*. Decadem explet *Luciani Samosatensis Hermetimus*, seu de *Septis* *Dialogus*, sane perquam elegans ac festivus, *Obsopæo* interprete. Accesserunt ejusdem item *Dialogi amatorii quatuor*, *Cbiliano Mansueto* interprete, & *Plutarchi Chæronensis de liberorum educatione* libellus, *Johne Metzler* interprete. *Haganae*, per *Joan. Secerium*, anno 1527, mense Junio, 8. Editionem hanc ignorarunt *Maittaire*

Pag. 573.

rarius & J. A. Fabricius. *Joannes Opsopaus* id interpretandi e Græco primum fecit periculum; ad plura deinceps specimen convertus, haud sane dignus, qui a *Lexico eruditorum* Lipsiensi vernaculo abesset. *Metzleri* memoria Vratislaviensibus est sacra æque ac Lipsiensi Academia, quam, publice Græcas literas docendo, illustravit. Habes hic, Lector, summam eorum, quæ in hac *Parte III* copiosius pertractantur.

Nachricht von denen in der Hochgräflich-Zaluskiſchen Bibliothek ſich befindenden raren Pöhlniſchen Büchern, ꝛc.

hoc est,

RELATIO DE LIBRIS RARIORIBUS Polonicis, qui Celsiff. Comititis in Zaluskie Zaluski Bibliotheca inſunt, edita a JO. DAN.

JANOZKI.

Pars II.

Vratislavia, apud Jo. Jac. Kornium, 1749, 8.
Plag. 9½.

Pag. 6 seq.

ꝛc.

In fronte statim æri eleganter incisus dignissimum locum habet ille *Joſephus Andreas Comes in Zaluskie Zaluski*, supremus regni Poloniæ Referendarius, Abbas Villariz, Betnaci, & Fontaneti in Gallis, Canonicus Ecclesiæ cathedralis Cracoviensis, Præpositus Collegiæ Varsoviensis, &c. cui & opus ipsum, non sine meritis laudibus, inscribitur. Ad ipsam vero tractationem quod atinet, raritas librorum cum observationum selectu velut de prærogativa contendit. Speciminum ergo potius copia, quam inopia, laboramus. Occurrunt forte *n. 2 Constitutiones & decreta, condita in provinciali Synodo Gnesnensi, &c. Pragæ, 1590, 4*, quæ ipse Celsiff. Comes paulo ante, quam accepit, cum plurimis aliis eruditis haud mandata typis crediderat. Inſunt hic, post alia, Epistola *Sixti V*, qua decreta isthæ confirmantur, & Orationes duorum Lojoliticæ Societatis asseclarum, *Laur. Arturi Faunteji & Anthonii Aria*, quorum ille

ille demonstravit, undè in Polonia hæreses originem ceperint, & quæ illis ratione sit occurrendum, *Arias* autem bonæ notæ sacerdotis proprietates descripsit. Sed imprimis hæc Congregationem suis eûris illustravit *Jo. Karnkowski*, antistes Vladislaviensis, qui decreta illa non solum consignavit, sed ejus etiã Orationem adhortatoriam atque epistolam pastoralẽ eodem in Codice reperimus. Alioqui de Pontificio cœtus præclare mereri laboravit, singularibus *Pii V & Gregorii XIII* ad ipsum missis epistolis, quæ in Epistolis illustrium virorum, opera Reverendiss. Domini *D. Stanislai Karnkovii*, Episcopi Vladislaviensis & Pomeraniz, in lucem editis, & Cracoviz A. 1578 impressis, legatur, ideo perquam laudatus. N. 4 sunt *Constitutiones Synodorum, metropolitanæ ecclesiæ Gnesnensis provincialium. Autoritate Synodi provincialis Gembiciana, per deputatos recognita; jussu vero & opera illustrissimi ac reverendissimi Domini, D. Jo. Wenzyk, Dei & Apostolica Sedis gratia, Archiepiscopi Gnesn. L. N. R. P. P. edita Cracoviz A. 1630, 4.* ubi *Wenzykii*, ut & *Foxii*, Orationes exhortatorias, notatu sane dignas, præter alia, invenimus. Num. 8 *Constitutiones & decreta, in diocæsana Synodo Plocensi; quam pro Serenissimo Principe ac Reverendissimo Domino Carolo Ferdinando, Dei gratia Principe Poloniae & Suecia; Episcopo Plocensi; &c. Perillustr. & admodum Reverendus D. Simon Koludzki, Præpositus Gnesn. habuit anno Domini 1643, sine mentione anni & loci, 4.* In Præfatione statim hic exstant Epistolæ *II Caroli Ferdinandi*, Regis *Sigismundi* filii, altera ad diocæsina Plocensem, altera ad *Simonem Koludzki*, qua Congregationis præses constituitur, quam & posterior singulari oratione aperuit. Num. 11 *Clementis Janicii, Poeta laureati, Tristium Liber 1, Variarum elegiarum Liber 1, Epigrammatum Liber 1*, plagulis 7, in forina octava, sine mentione temporis ac loci. *Janicki* ille propter elegias præsertim laudatur, quibus omnes hujus carminis virtutes, & perfecto quidem modo, tribuuntur. Speciminis loco numero septima excerpitur, qua sese Poeta cecinit. Laudantur vero etiã illius Epigrammata & Carmina jocosa, *Martialis* spiritu scripta.

Pag. 7.

26.

27.

28.

39.

44.

45.

- Pag. 49. Autorem *Starowolski* laudavit in *Elogiis & vitis Scrip-
torum Poloniae illustrium pag. 82 seq.* ubi simul tanquam
50. antistitis *Ernelandensis, Jo. Daktisci, & Culmeasis, Tidemannii
Giffi*, amicus describitur, laurum quoque poeticam a *Maximi-
liano I* adeptus; quod posterius autem Noster negat, cum ju-
nior sit Poeta, quem potius a Romanorum aliquo Pontifice
51. coronatum, ex quodam, quo ipse lauream suam alloquitur,
Epigrammate conjectat. Idem *Javitsius*, quæ num. 12 memo-
rantur, Vitas scripsit Archiepiscoporum Gnesnensium, quas dein-
52. ceptus *Andreas Trzeciński*, Poeta, Orator, Grammaticus, Criti-
53. cus felicissimus, continuavit, cujus *Andree*, ut omnia scripta
rariora, sic Poemata longe rarissima, sunt. In laudatis autem
Vitis cujusque Antistitis Elogium Epigrammatum forma pro-
ponitur, quibus vel laudantur, vel vituperantur. Num. 13 est
Vigilantii Gregorii, Samboritani Russi, *Censtochova, Craco-
vix, 1558, 8.* Ut omnia carmina elegiaca *Gregoriana* lau-
dem merentur, sic isthoc inprimis, quo locum canit, ob ima-
54. ginem *Mariae*, miraculis insignem, celeberrimum. Au-
tor in Academia Cracoviensi sanctiorem disciplinam profite-
55. batur, simulque Canonicus erat. Sequuntur statim num. 14
ejusdem *Ecloga I, in qua est jucunda R. D. Domino Stanislae
Slomovio, in Archiepiscopum Leopoliensem electo, facta gratu-
latio; Elegia IX, in quibus sunt multa, ad Dei gloriam, &
clarorum virorum laudem, pertinentia, Epitaphia, res fune-
56. bres comprehendunt, Cracovix, 1566, 8;* itemque num.
57. 15 ejusdem *Elegia & Epigrammata quedam, ibidem,
1567, 8. Gregorio Poetæ consecratum est, quod num.
16 laudatur, Panegyricum Simonis Goritii, Pilmani, de
diva Anna, matre Virginis Mariæ, Carmen, Cracovix,
1568, 8. Adfunt etiam Orationes quædam funebres
quam rarissimæ: ut num. 27 Sermo, habitus per Reverendissi-
77 seq. mum in Christo patrem Dominum Samuelem Maciejowski, Epi-
scopum Cracoviensem, & R. P. Cancellarium, in funere Serenissi-
mi Domini Sigismundi I, Regis Poloniae, &c. sine mentione
loci, 8. Oratio, quod Autor in Dedicacione ad Sigismun-
dum Augustum memorat, Polonica lingua scripta primum
fuit*

fuit ac habita, rogatum autem amicorum Latinitate donata. Idem ille ardorem oratorium & ornatum, alias ipsi solennem, hic minus ostendisse arguitur. *Num. 28 Oratio Martini Cro-
meri, in funere optimi & maximi Principis Sigismundi, ejus
nominis primi Polonorum, Lituanorum, Russorum, Prussorum,
& Masoviorum, Regis, &c. Cracoviae, 1548, ad 7 Calend.
Aug. 8. Num. 29 Funeris Oratio, habita a Stanislao Ori-
chovio, Rutheno, ad equites Polonos in funere Sigismundi Ja-
gellonis, Poloniae Regis, Cracoviae, 1548, 8. Is Orze-
chowski prae ceteris omnibus laudatur, qui Sigismundum ce-
lebrarunt, omnis ejus meditatio nova, omnis eloquendi ratio
elata, omnis narratio singularis, omnis descriptio magnifica,
omne exemplum exquisitissimum, omnis comparatio praece-
lens, omnis *ἑπισημίων* majestate plena & decora, esse dicitur.
Atque haec eadem praesertim est Oratio, quae *Demosθεν-
nis Polonici* titulum Auctori peperit. Additur num. 31 *Opu-
sculum de arte memorativa, longe utilissimum, in quo studiosus
Lector tam artificialibus praeceptis, quam naturalibus medicina-
libus documentis, memoriam, suam adeo favore discet, ut, quaecum-
que vel audita, vel lecta, illi commendaverit, tanquam in cella
penaria diutissime conservaturus sit. Impressum Cracovia
sub anno Dominica incarnationis 1504, 4. Auctor illius Ano-
nymus, forsitan Antonius Radunskic, (cui in Bibliotheca uni-
versa Franciscana Volum. I pag. 124. Joannes a Sancto Antonio,
& ante ipsum Lucas Waddingius in Catalogo Scriptorum Ordinis
Minorum pag. 37, opus de memoria conservanda tribuit,) in
Praefatione memorat, quod, praeco sacer apud Cracovieneses, in
templo Bernardino, ex umbone, artem suam memorativam,
multis Academiae Professoribus ac studiosis praesentibus, inter-
pretatus fuerit. Ridicula est eadem ac per loca, literas rea-
les, personales characteres, imagines, & idola, progrediens, fru-
stum pretiosum, stilum copiosum, nodum radiosum, locum spatiosum,
modum speciosum, scopi loco sibi proponit. Num. 32
occurrunt Theophylacti Scholastici Simocati Epistole mora-
les, rurales, & amatoria, interpretatione Latina. Cracovia,
1509, 4, ut. & *Modus epistolandi eximii medicinae Doctoris & le-
gum***

Pag. 79.

80.

81.

83.

84.

85.

Pag. 88.

90 seq.
196.

195.

196.

gum Licentiati, Jo. Ursini, Cracoviensis, cum epistolis exemplaribus & orationibus annexis, sine mentione loci & anni, 4, de quibus libris fusius egit Gætzius, Abbas, Regiam Dresdenicam Bibliothecam designans, Volum. II Collect. I num. 4, 5. Porro num. 34 exstant Gratiae seculares, summis Pontificibus, Regibus, Praesalibus, & protectoribus Societatis Jesu in magno Ducatu Lituaniae, ab alma Academia & Universitate Vilnensi, ejusdem societatis, exhibita, atque illustrissimo Principi D. D. Alberto Stanislao Radivilo, M. D. L. Cancellario, gratitudinis ergo oblata, Vilnae, 1640, 4. Exhibentur hic paucissimam sex Orationes, Academiae nomine a sex membris Lojolicæ Societatis habitæ. Priores duas sinit etiam Casimir Wijuck Kojalowicz in Panegyricis suis, Wildæ A. 1668 in 8 editis, num. 1 & 5. Excipiunt Gratias istas num. 35 - 38, Starowolsci Sarmatiae Bellatores, Scriptores, Oratores; num. 41 Simonis Maricii, Pilsnensis Jureconsulti, de Scholis, seu Academicis, Libri duo, Cracoviae, 1541, 8, quod scriptum, elaborationis pariter gratia, inprimis laudatur; num. 42 M. Adami Romerii, Stecizensis, de ratione recte eleganterque scribendi ac loquendi Libri tres, e praestantissimis ac diligentissimis proprietatis Latina lingua inquisitoribus recens collecti, Cracoviae, 1590, 8; ejusdem de informando Oratore Libri III, ibidem, 1593, 8; item M. T. Ciceronis Orationes pro lege Manilia, pro S. Roscio, Catilinarie quatuor, antequam iret in exilium, post reditum in senatu, nona Philippica, pro M. Marcello, Ad. Romerii, Stez. Praepositi S. Nicolai Crac. Commentariis illustrata, Cracoviae, 1610, 8. Horum librorum Autor, Romæ Doctor Theologus creatus, Praepositus obiit Cracoviae A. 1616, a Seb. Nucicino funebri Oratione laudatus, nec minus in Starowolskii Elogiis & vitis Scriptorum Poloniae illustrium pag. 202 seq. inque Laudatione almae Academiae Cracoviensis pag. 3 seq. Sufficiant hæc, unde pretium libri ac genium intelligamus, haud omnino dubitantes, fore, ut literaræ rei studiosi tam Cels. Possessori tantos thesuros gratulentur, quam continuandam hujusmodi expositionem atque illustrationem peroptent.

*****

INDEX AUTORUM, quorum Libri, aut Inventa, in hoc Volumine recensentur:

I. Libri Theologici, & ad Historiam Eccle- siasticam spectantes.

A nonymi <i>Epistola VII theologica ac metaphysica contra Ratiocinationes metaphysicas Domini ***.</i>	33
<i>Consultatio de commemoratione Romani Pontificis in publicis supplicationibus, & sacrosancto Missa sacrificio apud Græcos.</i>	675
Anfaldi (<i>Casti Innocentis</i>) <i>de Authenticis sacrarum Scripturarum apud S. S. Patres lectionibus Libri duo.</i>	83
<i>Josephi, Egypti Proregis, religio & orinationibus Basnagii vindicata.</i>	113
Benedicti XIV P. M. <i>Opera. Tomus I & II.</i>	E
Bengelii (<i>Jo. Alb.</i>) <i>Cyclus, sive de Anno magno solis, luna, stellarum.</i>	174
Bode (<i>Christoph. Aug.</i>) <i>Evangelium secundum Mattheum, ex versione Ethiopici interpretis in Bibliis polyglottis Anglicanis editum, plurimis observationibus illustratum.</i>	611
Carpzovii (<i>Jo. Gottlob.</i>) <i>Apparatus historico-criticus Antiquitatum sacri Codicis & gentis Hebrae.</i>	99
Drieberge (<i>Jo.</i>) <i>Libri II, unus de bonis Novi Foederis, & futuro hominum statu, alter de Baptismo & S. Cena.</i>	341
Erischii (<i>Jo. Frid.</i>) <i>Commentatio theologica de praeiis vitae aeternae secundum testimonia N. Test.</i>	575
Gattici (<i>Jo. Bapt.</i>) <i>de Oratoriis domesticis, & de usu Altaris portatilis.</i>	491
Gavanti (<i>Bartholom.</i>) <i>Decreta sacra rituum Congregationis.</i>	118
Van-Hoven (<i>Jo. Dan.</i>) <i>Vera & verosimilia sacra & profana.</i>	679

Y y yy

Kalinsky

I N D E X

Kalinsky (Jo. Gottlieb) Vascinia Chabacuci, & Nachumi, &c. illustrata.	459
Kochii (Jac.) Commentatio de necessario nexu doctrinae rationis & morum cum Chronologia.	366
Littletoni (Ge.) Observationes ad conversationem & Apostolicum officium S. Pauli.	448
Lupi (Marii) de Notis chronologicis anni mortis & nativitate Domini nostri Jesu Christi Dissertationes duae.	280
Magagnotti (Petri) Vita S. Bernhardi, primi Abbatis Clavallensis.	387
Mazochii (Phil.) in causa Hilari Fide constituti actorum recensio.	627
Meuckenii (Frid. Ott.) Miscellanea Lipsiensia Nova. Vol. VI	Pars I. 91 Pars II. 531 Pars III. 712
Merati (Cajetani Mariae) Decreta sacra rituum Congregationis.	148
Morscovii (Petri) Politia ecclesiastica, quam vulgo Agendam vocant, tribus Libris explicata, ex recens. Ge. Lud. Oederi.	151
Muratorii (Lud. Ant.) Liturgia Romana vetus, tria Sacramentaria complectens. Tomi II.	597
Novum Testamentum ex versione D. Christoph. Aug. Heumannii.	347
S. S. Patrum Apostolorum, Barnaba, Hermae, Clementis, Ignatii, Opera genuina, cura Rich. Rufel.	605
Presbyterorum & Diaconorum Achajae de Martyrio S. Andreae Apostoli Epistola encyclica, Graec. & Lat. ex ed. Caroli Christiani Woog.	639
Renati (Josephi) Historia vita insignis Ecclesiae Doctoris, S. Hieronymi.	145
Schoettgenii (Christiani) Demonstratio de Jesu, vero Messia, ex veterum Judaorum Theologia puriori probata atque confirmata.	350
	Schoett-

A U T O R U M.

Schoettgenii (<i>Christiani</i>) <i>Novum Lexicon Græco-Latinum in Nov. Testamentum.</i>	624
Schultens (<i>Alberti</i>) <i>Commentarius ad Proverbia Salomonis.</i>	5
De Soria (<i>Jo. Alb.</i>) <i>Epistola VII theologica ac metaphysica contra Ratiocinationes metaphysicas Domini ***.</i>	333
Tanzini (<i>Josephi Mariae</i>) <i>Lectio Academica de Lingua primitiva, & confusione linguarum, quæ facta est Babelæ.</i>	95
Venema (<i>Herm.</i>) <i>Dissertationes ad Vaticinia Danielis emblematica Cap. II, VII, & VIII, de quatuor Orientis regnis.</i>	153
Walchii (<i>Jo. Ge.</i>) <i>Introductio in Theologiam dogmaticam.</i>	569
(<i>Jo. Ern. Imman.</i>) <i>Introductio in Harmoniam Evangelistarum.</i>	682
Walli (<i>Guil.</i>) <i>Historia Baptismi infantum, ex Anglico in Latinum conversa a Jo. Lud. Schlossero. Pars I.</i>	164
Woog (<i>Caroli Christiani</i>) <i>de Presbyterorum & Diaconorum Achaë Epistola de Martyrio B. Andrea Apostoli adversus Tillemontium Diss.</i>	467
Zeltneri (<i>Gust. Ge.</i>) <i>Enneas Quaestionum philologicarum.</i>	380

II. Libri Juridici.

Ægidii (<i>Petri</i>) <i>Institutionum Caji Summarium, ex ed. Gerh. Meermanni.</i>	290. 2
Cartii (<i>Tb.</i>) <i>Catalogus Rotulorum Vasconensium, Normannicorum, & Francicorum, quæ in scriniis Turris Londinensis asservantur. Tomi II.</i>	97
Gavanti (<i>Bartholom.</i>) <i>Decreta sacræ Rituum Congregationis.</i>	148
Klœckhof (<i>Nic.</i>) <i>Historia Juris Romani de bonis damnatorum.</i>	504
Meermanni (<i>Gerh.</i>) <i>Specimen Animadversionum criticarum in Caji, Jcti, Institutiones, secundis curis auctius.</i>	290. 2
Merati (<i>Cajetani Mariae</i>) <i>Decreta sacræ Rituum Congregationis.</i>	148

Yy yy 2

III.

INDEX

III. *Libri Medici & Physici.*

Anonymi <i>Epistola ad Cl. Virum ****, sistens quasdam observationes in Opusculum D. B. L. Trallefi, nuper editum de Machina & anima humana &c.</i>	319
<i>De Bononiensi Scientiarum & Artium Instituto atque Academia Commentarii. Tomi II Pars II & III.</i>	293
Cocchi (Ant.) <i>Narratio de morbo variolari, quo affecta est prænobilis Monialis D. Maria Livia, de Excellentissima Borghesorum familia.</i>	76
<i>Lectio de Musculis, & motu muscularum.</i>	122
Coopmans (Georgii) <i>Brevis descriptio febris intermittens, epidemica anomala, mali moris, præcipue Franquera grassata A 1742.</i>	238
Gmelin (Jo. Ge.) <i>Flora Siberica, sive Historia plantarum Siberia. Tomus I.</i>	273
Heisteri (Laur.) <i>Systema plantarum generale ex fructificatione.</i>	552
Hippocratis <i>Opera omnia, ex ed. Steph. Mackii, Tomus II.</i>	393
Kuhnii (Henr.) <i>Cogitationes rationales de origine fontium.</i>	383
Lianzi (Caroli) <i>Fauna Suecica.</i>	508
Mutoni <i>Tentamen artis dentariæ.</i>	22
Pohlîi (Jo. Christoph.) <i>Casus anatomicus observatus.</i>	473
Sabbati (Liberati) <i>Synopsis plantarum, quæ in solo Romano luxuriantur.</i>	550
Scheuchzeri (Jo. Jac.) <i>Historia naturalis Helvetiæ, cum Notis Jo. Ge. Sulzeri.</i>	539
Springsfeld (Gottlob Caroli) <i>Iter medicum ad Thermas Aquigranenses & fontes Spadanos.</i>	386
Sälzeri (Jo. Ge.) <i>de Origine montium Disquisitio.</i>	539
Taglini (Caroli) <i>Epistola scientifica de variis jucundis Physicis argumentis.</i>	561
Tralles (Balth. Lud.) <i>de Machina & anima humana prorsus a se invicem distinctis Commentatio.</i>	315
	Trem-

A U T O R U M.

- Frembley (A) *Commentarii, qui spectant historiam generis*
qujusdam Polyporum aqua dulcis. 493
- Valcarengi (Pauli) *de Saxis, acubus ferreis, vitreisque frus-*
sis, non exigua molis, plerumque per vomitum, aliquando
etiam per inferiores partes, ejectis. 619

IV. Libri Mathematici.

- Anonymi *Problema, Analysis ad id, ut solvatur, propositum.*
 627
- Eclipsis Solis, observata Vienna Austria d. 25 Ju-*
lii anni 1748. 665
- Austriaci (Dominici Cour.) *de Calculo integrali Commentarii*
analytici. Pars II. 277
- De Bonontensi Scientiarum & Artium Instituto atque Acade-*
mia Commentarii. Tomi II Pars II & III. 293
- Diderot *Commentarii de variis rebus mathematicis.* 475
- Euleri (L.) *Exercitatio de Vibrations Chordarum.* 512
- Gulientii (Jo. Pauli) & Jo. Franc. Seguierii *Solis defectus,*
die 27 Quintilis Anni 1748 Verona & specula Maffejana
observatus. 565
- Luna defectus ex eadem specula observa-*
tus die 8 Sextilis Anni 1748. 569
- Kaefneri (Abr. Gotthelf) *Theorematis Cotefiani de objecti, me-*
diantibus quotcumque lentibus, aut speculis, visi, distantia
apparente, demonstratio analytica. 16
- Mosdorffii (Gottlob Aug.) *Tractatus catoptrico-diaoptica,*
in qua focus lentium & speculorum sphericorum ope formu-
la algebraica, utriusque communis, determinatur 79. 123
- Oechliti (C. F.) *Additamentum ad Analysis Problematis*
Catoptrico-Analytici, in Nov. Actis A. 1748 pag. 601 expo-
sitam. 236
- Seguierii (Jo. Franc.) & Jo. Pauli Gulientii *Solis defectus,*
die XXIV Quintilis Anni 1748 Verona & specula Maffejana
observatus. 565
- Luna defectus, ex eadem specula obser-*
vatus die VIII Sextilis Anni 1748. 566

Y y y 3

Struyc

INDEX.

Struyck (Nic.) *Via cometarum secundum hypothefin, que fa-
tuit, illos cursu Parabolam circa Solem describere.* 478

V. Libri Historici, Geographici, &c.

- Algarotti Comitiss** *Diff. critica de Spatio, quod Reges Roma-
ni in univcrsum, & eorum quisque in specie, in imperio exe-
gerunt.* 283
- Angelieri (Ant.)** *Specimen historicum de statu urbis Esten-
sis.* 330
- Anonymi** *Observationes de Vita Ciceronis.* 190
- A. D. Thoma Aquinate (Innocentii)** *Pro cultu literarum in
Hungaria, ac Spectatum in civitate diœcesique Nitricensi, vin-
dicatio.* 221
- Atlas Russicus, cura & opera Academia Imperialis Scientia-
rum Petropolitanae.** 49
novus Societatis Cosmographicae. 193
- Bandini (Angeli Mariae)** *Vita & Epistola Americi Vespuccii,
Nobilis Florentini, collecta & illustrata.* 480
- Barrii (Josephi)** *Historia generalis Germaniae. Tomus
V & VI.* 51
Tomus VII & VIII. 196
Tomus IX & X. 243
- Bengelii (Jo. Alb.)** *Cyclus, sive de Anno magno Solis, lunæ, stel-
larum.* 174
- De Bononiensi Scientiarum atque Artium Instituto atque Aca-
demia Commentarii. Tomi II Pars II & III.** 293
- Carli (Jo. Rinaldi)** *de Expeditione Argonautarum in Colchi-
dem Libri IV.* 656
- Cartii (Th.)** *Catalogus Rotulorum Vasconensium, Normannico-
rum, & Francicorum, qui in scriniis Turris Londinensis
asservantur. Tomi II.* 97
- Cellarii (Christoph.)** *Compendium Antiquitatum Romanarum,
cum annotationibus Jo. Ern. Inman. Walchii.* 706
- Cellii (Olavi O.)** *Bibliotheca Upsaliensis historia.* 669.

Janozki

A U T O R U M.

Janozki (Jo. Dan.) <i>Relatio de libris rarioribus Polonicis, quæ Celsiff. Comitibus in Zaluskie Zaluskæ Bibliotheca insunt.</i>	716
Pars II,	716
Kochii (Jac.) <i>Commentatio philosophico-chronologica de necessario nexu doctrinae rationis & morum cum Chronologia.</i>	366
Lupi (Marii) <i>de Notis chronologicis anni mortis & natiuitatis Domini nostri Jesu Christi Dissertationes duæ.</i>	280
Maffei (Jo. Petri) <i>Annales rerum, a Gregorio XIII, P. M. gestarum. Tomi II.</i>	645
Melæ (Pomponii) <i>de Situ orbis Libri tres, ex ed. Abrah. Gronovii. Editio altera.</i>	493
Reichardi (Eliæ Casp.) <i>Periculum Historiae grammaticæ linguæ Germanicæ.</i>	389
De Rubeis (Bernardi Maria) <i>Diff. de Numis Patriarcharum Aquilejensium.</i>	139
Sallustii <i>Opera, cum politictis in eadem Dissertationibus Th. Gordonii.</i>	178
Scheuchzeri (Jo. Jac.) <i>Historia naturalis Helvetiæ, cum Notis Jo. Ge. Sulzeri.</i>	539
Sulzeri (Jo. Ge.) <i>Descriptio memorabilium. in itinere, per quædam Helvetiæ loca A. 1742 instituto, observatorum.</i>	540
Velleji (C. Paterculi) <i>quæ supersunt, ex ed. Petri Burmanni. Editio secunda.</i>	592
Viviani (Ge.) <i>Commentarii historici antiquæ & insignis Academiae Philologorum urbis Fori Livii.</i>	500
Xenophontis <i>de Cyri expeditione Libri VII, ex ed. Th. Hutchinsoni.</i>	411

VI. Libri Philosophici & Miscellanei.

Æschyli <i>Tragædia superstites, ex ed. Jo. Corn. de Pauw. Tomi II.</i>	673
Anonymi <i>Epistola ad Virum ****, sistens quasdam observationes in Opusculum D. B. L. Trallefii, nuper editum, de Machina & Anima humana &c.</i>	319
	Ano-

INDEX

<i>Anonymi Epistola VII theologica ac metaphysica contra Ratiocinationes metaphysicas Domini **.</i>	333
<i>Sculptura & pictura sacra, e Cæmeteriis Romanis cruce. Tomus II.</i>	443
<i>Descriptio figurarum præcipuarum, a natura in pretiosa tabula marmorea depictarum.</i>	567
<i>A. D. Thomæ Aquinate (Innocentii) pro Cultu literarum in Hungaria Vindicatio.</i>	221
<i>Askew (Ant.) Novæ editionis Tragediarum Æschyli Specimen.</i>	438
<i>Beverlandi (Hadriani) Epistola XII.</i>	47
<i>De Bononiensi Scientiarum & Artium Instituto atque Academia Commentarii. Tomi II Pars II & III.</i>	293
<i>Christii (Jo. Frid.) ad Eruditos quosdam de moribus, simul de Phædro, ejusque Fabulis, uberior expositio.</i>	709
<i>Cocchi (Ant.) Epistola critica de Manuscripto quodam, in cere exarato.</i>	484
<i>Crusii (Christiani) Commentarius de Originibus pecunie a pecore ante numum signatum.</i>	423
<i>Gordon (Andrea) Varia, Philosophia mutationem spectantia.</i>	438
<i>Gorii (Ant. Franc.) Progr. de Symbolis literariis edendis.</i>	630
<i>Van Hoven (Jo. Dan.) Vera & verosimilia sacra & profana.</i>	679
<i>Kochii (Jac.) Commentatio philosophico-chronologica de necessario nexu doctrine rationis & morum cum Chronologia.</i>	366
<i>Kœnigii (Sam.) Orat. inauguralis de optimis Wolfiana & Newtoniana philosophandi methodis.</i>	663
<i>Mazochii (Alexii Symmachii) in vetus marmorcum sancte Neapolitane Ecclesie Calendarium Commentarius.</i>	527
<i>(Phil.) in causa Hilari Fide constituti actorum recensio.</i>	627
<i>Mænckenii (Frid. Ott.) Miscellanea Lipsiensis Nova. Vol. VI</i>	
<i>Pars I.</i>	91
<i>Pars II.</i>	531
<i>Pars III.</i>	712
<i>Museum</i>	

A U T O R U M.

<i>Museum, ad juvandas literas in publicos usus apertum.</i>	To- mi I Pars I & IV.	688
Olivieri (<i>Annib.</i>) <i>Diff. de Diptycho eburneo Card. Quirini.</i>		45
Passerii (<i>Jo. Bapt.</i>) <i>Lucerna fœtiles Musci Passerii.</i>	Tomus I.	289
De Pauw (<i>Jo. Corn.</i>) <i>Nota in Pindari Olympia, Pythia, Isthmia, Nemea.</i>		646
Platonis <i>Dialogi V, cum Notis</i> Nath. Forster.		20
Politi (<i>Alexandri</i>) <i>Orationes ad Academiam Pisanam.</i>		118
Richardi (<i>Eliæ Casp.</i>) <i>Periculum Historiæ grammaticæ linguæ Germanicæ.</i>		389
Reimanni (<i>Jac. Frid.</i>) <i>Accessiones uberiorés ad Catalogum Bibliothecæ theologico - systematico - criticæ, editæ a Jo. Wilh. Reimanno.</i>		585
De Rubeis (<i>Bernardi Mariae</i>) <i>Diff. de Numis Patriarcharum Aquilejensium.</i>		139
Sallustii <i>Opera, cum politicis in eadem Dissertationibus</i> Th. Gordoni.		178
Saxii (<i>Christoph.</i>) <i>Lapidum vetustiorum Epigrammata.</i>		703
Schoettgenii (<i>Christ.</i>) <i>Novum Lexicon Græco-Latinum in Novum Testamentum.</i>		178
Scott (<i>Dan.</i>) <i>Appendix ad Thesaurum Græcæ linguæ, ab Henr. Stephano constructum, & ad Lexicon Constantinianum & Scapula.</i>	Tomus II.	441
De Soria (<i>Jo. Alb.</i>) <i>Epistola VII theologica ac metaphysica contra Ratiocinationes metaphysicas Domini ***.</i>		333
Tanzini (<i>Josephi Mariae</i>) <i>Lectio Academica super Lingua primitiva, & confusione linguarum, quæ facta est Babel.</i>		95
Tralles (<i>Balth. Lud.</i>) <i>de Machina & anima humana prorsus a se invicem distinctis Commentatio.</i>		315
De Vattel <i>Vacatio philosophica.</i>		141
Vogt (<i>Jo.</i>) <i>Catalogus historico-criticus librorum rariorum. Editio tertia.</i>		589

* * *

I N D E X

RERUM NOTABILIORUM.

Ahlfedæ Historiam Saracenicam Latine vertendi institutum Reiskii. 536 seq. Academia Conimbricensis descripta. 4 Philergorum urbis Fori Livii descripta. 501 seq. Accentuum Hebraicorum origo. 385 Græcorum antiquitas destructa. 588 Acus nautica inventor quis? 311 Acusticæ principia. 476 Adolphii Nassovici Imp. res gesta descripta. 68 seq. Ægyptiorum mysteria religionis illustrata. 114 theologia illustrata. 532 Equationes differentiales, quarum membra sunt elementa arcuum circularium, ad finitas reducendi, methodus. 313 seq. Equilibræ centrum explicatum. 307 Æschyli nova editio promissa. 488 loca quaedam emendata. 489 seq.	In Æschylum variorum Notæ editæ. 673 seq. Aldrovandia, herba palustris novum genus, inventa. 312 De Alexandro III, Pont. Max. Friderici Barbarossæ collum conculcante, fabula explosa. 62 Allium an majorem floribus fragrantiam conciliet? 562 Altaris usus in ecclesia. 149 seq. portatilis in antiqua & recentiori ecclesia usus. 499 seq. Amor quid? 142 Anatomicus casus singularis. 473 seq. B. Andreæ Apostoli vita. 640 seq. dicati numi. 645 De B. Andreæ martyrio Epistola Presbyterorum Achajæ examinata 467 seq. edita. 639. b. Anevryna e lesa brachii in mittendo sanguine arteria. 290 Angliæ Historia promissa. 190 Aniina humana & machina prorsus a se invicem distincta. 315 Animalia Suecica methodice descripta. 508 seq. Anni

INDEX RERUM NOTABILIORUM.

Annus <i>nigri ratio que?</i> 175	Balnagius <i>refutatus.</i> 113
<i>seq.</i>	Battierii (Sam.) <i>vita.</i> 702
Aquæ <i>chalybeata & mercuriales descriptæ.</i> 299	Belli <i>civilis incommoda quæ?</i> 185
Aquarum <i>Aquisgranensium & Spadanarum examen.</i> 387	Benedicti XIV, P. M. <i>Opera collecta.</i> 1 <i>seq.</i>
Aquilejensium <i>Patriarcharum numi illustrati.</i> 139	<i>laudes commemorata.</i> <i>ibid.</i>
Ab Aquinate (Innocentius) <i>notatus.</i> 221 <i>seq.</i>	<i>munera ecclesiastica.</i> 3
Aquisgranensium <i>aquarum examen.</i> 387	<i>imago, cum inscriptione.</i> 4
Arabice <i>lingua in interpretatione S. Codicis usus.</i> 6	Bentleji <i>character.</i> 181
Argonautarum <i>expeditio in Colchidem ex antiquitate illustrata.</i> 656 <i>seq.</i>	S. Bernhardi <i>vita descripta.</i> 337
Askey (Ant.) <i>in edendo Æschylo occupatus.</i> 488 <i>seq.</i>	Beverlandi (Adr.) <i>singularia nonnulla.</i> 48
Assentiri <i>quid?</i> 791	Bibliotheca <i>Upsalensis descripta.</i> 669 <i>seq.</i>
Athor, <i>Numen Ægyptiorum veterum, illustratum.</i> 92	Circa <i>Bona damnatorum quid juris olim fuerit?</i> 504 <i>seq.</i>
Atlas <i>novus promissus.</i> 195 <i>seq.</i>	Bunemannii <i>Lactantius laudatus.</i> 588
Atrium <i>gentium apud Judæos quid?</i> 106 <i>seq.</i>	Burmanni (Petri) <i>in Vellejum merita.</i> 593 <i>seq.</i>
De Azevedo (Eman.) <i>in Opera Benedicti XIV, P. M. merita.</i> 2 <i>seq.</i>	
B aptismi <i>infantium historia plenior.</i> 164 <i>seq.</i>	C æsarum <i>origo illustrata.</i> 680
De Baptifino <i>doctrina explicata.</i> 345 <i>seq.</i>	Caji, JCI, <i>Institutiones explicata & illustrata.</i> 290 <i>seq.</i>
Barrius <i>modeste notatus.</i> 212	<i>prænomen quale?</i> 291
	Calendarium <i>vetus marmoreum Neapolitana ecclesiæ explicatum.</i> 527 <i>seq.</i>
	Cantus
Zz zz z	

I N D E X

<i>Cantus fringilla harmonicus unde?</i>	563	<i>Cineres rubentes.</i>	311
<i>Caroli IV Imp. res gesta descripta.</i>	74 seq.	<i>Civis bonus a parricida quomodo differat?</i>	183
<i>V Imp. historia exposita.</i>	209 seq.	<i>Civitatis caelestis ratio qua?</i>	681
<i>VI Imp. res gesta descripta.</i>	263 seq.	<i>De S. Coena doctrina illustrata.</i>	346
<i>Carpozovius (Jo. Gottlob) laudatus.</i>	99 seq.	<i>S. Coenae verus & legitimus usus.</i>	700
	<i>ejus</i>	<i>Cometa anni 1739 observatus.</i>	305
<i>Dissertationes nonnullae conjunctim editae.</i>	112	<i>Cometarum viae in hypothesis parabolica.</i>	478
<i>Dioptricum Problema.</i>	236	<i>Congregationis sacrae rituum decreta collecta.</i>	149 seq.
<i>Cellarii Compendium antiquitatum auctum & emendatum.</i>	707 seq.	<i>Conradi IV Imp. res gesta descripta.</i>	62
<i>De Cellarii Historia universali judicium.</i>	682	<i>Constantii (Dav.) vita.</i>	694
<i>Centrum aequilibris explicatum.</i>	307	<i>Cosmographica societas.</i>	193
<i>Chordarum tensio.</i>	477	<i>Cotesiani theorematum demonstratio.</i>	27
	<i>vibrationes explicatae.</i>	<i>Cotesium quo eloquio Newtonus persecutus sit?</i>	ibid.
	512	<i>Cuperi (Gisb.) ad Wildium Epistola edita.</i>	690
<i>Christi annus mortis chronologicè definitus.</i>	281	<i>Curva ex dato quomodocunque per curvam radio osculi invenienda.</i>	305
	<i>nativitatis annus definitus.</i>	<i>ex evolutione circuli genita.</i>	477
<i>Christianae religionis divinitas ex Pauli munere Apostolico demonstrata.</i>	419 seq.	<i>Cyclus quid?</i>	175
<i>Chronologiae cum doctrina rationis & morum nexus.</i>	366 seq.		
<i>Ciceronis vita & res gesta illustrata.</i>	190 seq.		
	<i>theologia qualis?</i>		
	698		

D.
Circa Damnatorum bona quia juris olim fuerit? 504 seq.
 Da-

RERUM NOTABILIORUM.

Danielis de quatuor Orientis regnis vaticinia explicata. 154 seq.
 De Dei existentia controversia descripta. 333 seq.
 Dentium morbi quales? 22 seq.
 cura praescripta. 23 seq.

De Deo doctrina ex Scriptura S. explicata. 569 seq.
 Dietae veteres descriptae. 530
 Diodori Siculi de Sardanapalo narratio cum vaticiniis Prophetarum comparata. 460 seq.

Diptychum eburneum Quirintianum aeo Antoniniano asseruum. 45 seq.
 Dosithei locus emendatus. 292

E.
 Ecclesiarum in Polonia forma externa. 152
 Eclipses Solis & Lunae observatae. 565 seq. 665
 Eisentraut (Petrus) refutatus. 440 seq.
 Elastrorum doctrina explicata. 312
 Eloquentiae utilitas commentata. 679
 Estensis urbis historia descripta. 310
 Evangelistarum in rebus sacris harmonia demonstrata. 683 seq.

De Euchariſtia doctrina Pontificiorum ex Liturgia antiqua illustrata. 599 seq.
 Eustathius, Dionysii Periegetae interpres, explicatus & illustratus. 119

F.
 De Factionibus doctrina civilis explicata. 182 seq.
 Febris intermittens epidemica anomala descripta. 231 seq.
 ejus curanda modus. 233 seq.
 Fellex cystis ductus qui? 302
 Ferdinandi I Imp. res gesta descripta. 244 seq.
 II Imp. facta descripta. 252 seq.
 III Imp. rerum gestarum historia. 257
 Ferreae particula, in corporibus reperiunda. 294 seq.
 Ferrarum particularum in sanguine sedes demonstrata. 300. 313
 Fide constitutus quid notet in Inscriptione antiqua? 628
 Figurae variae, in marmorea tabula representata. 567 seq.
 De Foetu novimestri singulartia. 308
 Foetus extra utrum auctus. ibid.
 Fontium origo explicata. 564 seq.
 Forsteri (Nath.) in Platonis Dia-

I N D E X.

Dialogus Nota qualis? 20
 seq.
Fractiones, quarum numerator
& denominator certis cas-
ibus evanescent. 306
Friderici Barbarossa Imp. res
gesta descripta. 52 seq. 62
II Imp. historia de-
scripta. 59 seq.
III Imp. res gestae ex-
posita. 202 seq.

G G
Geld unde dictum? 430
Geographia veterum illustra-
ta. 119 seq.
Atlante Russico
promota. 49
In Geographiam merita hære-
dum Homannianorum. 193
Germaniæ historia plenius de-
scripta. 52 seq.
Germanicæ lingua historia
tentata. 389 seq.
Gmelin (Jo. Ge.) iter in Sib-
eriam descriptum. 273 seq.
Goodwini (Th.) Antiquita-
tum Hebraicarum Compen-
dium commendatum. 100
auctum &
emendatum. 101 seq.
Gordoni (Andr.) fama adver-
sus Osfermannum vindica-
ta. 143 seq.
in Philoso-
phiam recentiorem *merita.*
 438 seq.

Gordoni (Andr.) Philosophia
recentioris studium lauda-
tum. 442
Gordonus (Th.) laudatus. 179
Gorii (Ant. Franc.) promissa
literaria. 630 seq.
Græcæ voces, in Lexicis non
obvia, collecta. 241 seq.
in Novo Test.
obvia, collecta. 624 seq.
Græcarum literarum studium
cur inter nos refrigescat?
 699

Grævii (Jo. Ge.) Epistola tres
edita. 680
Gravitatis corporum origo &
leges. 563
Gregorii XIII, P. M. res gestæ
descripta. 625. b.
Gronovii (Abrab.) in Melana
merita. 453 seq.
Grynxi (Jo.) vita & scripta.
 691

H H.

Hebraea lingua nostri tem-
poris an sit primigenia?
 381
Hebraicæ antiquitates in no-
vum systema redactæ. 101
 seq.
Hebraicarum literarum an sit
significatio hieroglyphica?
 381
Heinsii (Nic.) & Rol. Maretti
de Antiquariis Epistola ite-
rum edita. 95

Helve-

RERUM NOTABILIORUM.

Helvetiæ <i>historia naturalis illustrata.</i>	548 seq.	J esus <i>verus Messias ex veteri</i>	I.
Henrici IV <i>Imp. res gesta descripta.</i>	57 seq.	<i>Judeorum theologia demonstratus.</i>	350 seq.
<i>Luxemburgici Imp. historia descripta.</i>	69 seq.	Ignatii <i>Epistola Græca edita.</i>	606
Herbæ <i>palustris novum genus inventum.</i>	312	Imagines <i>an quarto jam Seculo in ecclesia fuerint in usu?</i>	447
S. Hieronymi <i>vita descripta.</i>	145 seq.	Inclarescendi <i>litteris pruritus nimius notatus.</i>	689 seq.
Hippocratis <i>nova editio sub judicium vocata.</i>	396 seq.	Infantium <i>baptismi historia plenior.</i>	164 seq.
<i>locâ emendata.</i>	399 seq.	Inscriptio <i>Neapolitana explicata.</i>	628 seq.
Hirzelii (Jo. Henr.) <i>vita.</i>	699	Inscriptiones <i>antiquæ Helveticæ explicata.</i>	690
Historiæ <i>utilitas commendata.</i>	679	<i>nonnullæ explicata.</i>	705 seq.
Homo <i>an machina?</i>	315	De <i>Integrali calculo explicatus.</i>	277
Homannianorum <i>heredum perficiendi Geographiam studium.</i>	194	In <i>Jobum Commentarius Schulzenſis laudatus.</i>	6 seq.
Humanitatis <i>studiorum multiplex usus.</i>	424 seq.	Josephi, <i>Ægypti Proregis, religio vindicata.</i>	113
In <i>Hungaria status literarum descriptus.</i>	221 seq.	<i>Imp. res gesta descripta.</i>	263
Husſi (Jo.) <i>fata funesta descripta.</i>	199 seq.	<i>Patriarcha vindicta ab accusatione Morgani.</i>	698
Husſitici <i>motus descripti.</i>	200 seq.	Jovis & <i>Martis conjunctio heliocentrica observata.</i>	305
Hutchinsoni (Th.) <i>in Xenophonis de Cyri expeditione Libros merita.</i>	411	Judeorum <i>veterum theologia Jesum verum Messiam demonstrat.</i>	350 seq.
Hyperbolica <i>spatia, quæ junctâ quadrabile spatium efficiunt.</i>	299	Juris	

I N D E X

Juris <i>Theſaurus novus promiſſus.</i> 272 De <i>juſtificatione peccatoris laica Scriptura conciliata.</i> 342 K. De Kermanni, <i>Lutheranorum in Hungaria Superintendentis, morte fabula.</i> 228 L. Per Lentes <i>quotcunque viſi objecti diſtantiã apparent.</i> 27 <i>Lentium & ſpeculorum ſphericorum focus communi formula determinatus.</i> 79. 123 Leopoldi Imp. <i>res geſta deſcripta.</i> 257 ſeq. <i>Lex naturalis an ſine civili ſufficiat?</i> 142 <i>Libri nonnulli vetuſtiores deſcripti.</i> 93. 534. 714 ſeq. <i>Librorum rariorum catalogus.</i> 589 ſeq. <i>in Polonia editorum, notitia.</i> 716 ſeq. <i>Lignorum cineres rubentes.</i> 311 <i>Lingua primitiva qua?</i> 96 <i>Litterarum in Hungaria ſtatus deſcriptus.</i> 221 ſeq. <i>Liturgiæ antiquæ Romane editio.</i> 597 ſeq.	<i>Lucernæ ſitiles antiquæ collecta.</i> 289 Ludovici <i>Bavari Imp. res geſta deſcripta.</i> 70 ſeq. <i>Lutheri geſta deſcripta.</i> 209 <i>In Lutheri verſione Novi Teſtamenti quædam notata.</i> 347 ſeq. <i>Lutherus injuſte accuſatus.</i> 212 M. Machina & <i>anima humana proſus a ſe invicem diſtinguitur.</i> 315 <i>Mackii (Steph.) in Hippocratem merita.</i> 396 ſeq. <i>Magneticæ acus inventor quis?</i> 311 <i>Maittairei Annales typographici ſuppleti.</i> 93. 534. 714 ſeq. <i>Mali Punici deſcriptio.</i> 295 <i>Manibus ſublatis benedicendi mor illustratus.</i> 91 <i>Manuſcripti, cera exarati, deſcriptio.</i> 484 <i>Mappæ geographicæ quomodo conſcienda?</i> 192 <i>Marcæ Venetæ quis olim valor?</i> 140 <i>Mareſii (Rol.) & Nic. Heiniſii de Antiquariis Epistoletæ mutue iterum editæ.</i> 95 <i>Mariſis ælitudo an augeatur?</i> 293 Mar-

RERUM NOTABILIORUM

Marmorea tabula, varias figuras representans.	567 seq.	Montium origo illustrata.	549
Marothi (Ge.) vita descripta.	696	Morbi singularis genus descriptum.	77
Marfilii (Ferd. Aloysii) Comitis scripta recensita.	303	Morscovii (Petri) Politia ecclesiastica edita.	150 seq.
Masora indoles & utilitas.	385	Post Mortem status hominum representatus.	943
Matthæi Evangelium in Æthiopicam linguam conversum.	612 seq.	Motus per attractionem communicatus.	305. 308
Maximiliani I Imp. res gesta descriptæ.	206 seq.	Musculorum motus explicatus.	122
Meermannii (Gerh.) institutum, edendi novum Thesaurum Juris, commendatum.	272	N	N.
Melæ (Pomp.) loca emendata & illustrata.	457 seq.	Neitha, Ægyptiorum Dea, qualis?	713
In Mensuris Judeorum cubitus duplex usitatus.	110	Newtoniana philosophandi methodus laudata.	664 seq.
Mercurii & Solis congressus observatus.	304 seq.	In Nitriensi regione status litterarum qualis?	229 seq.
Messias verus ex veteri Judeorum theologia demonstratus.	350 seq.	De Nonimestri factu singularia.	308
Micrometri, maxime recepti, descriptio.	302	Numi Patriarcharum Aquilensium illustrati.	139 seq.
Minerva Græcis eadem, que Neitha Ægyptiis.	713	B. Andrea dicati.	645
Missæ quid olim notaverit?	451	O	O.
In Missæ sacrificio an Pontificis Summi nomen commemorandum sit?	676 seq.	Odor continuus cur nullum ponderis decrementum faciat?	564
Molæ piscis descriptio.	901	Opfermannus (Lucas) de nimio Philosophiæ Scholasticæ studio derisus.	441
		Oratoria domestica ex antiquitate illustrata.	491 seq.
		Ordines Romanorum quales?	680

Aaa aa

Orga-

I N D E X

- Organum novum musicum** 477
Orientis regna quatuor a Daniele prae monstrata. 154
Ossium colorandorum artificium per radicem rubia. 299
Ottonis IV Imp. res gesta descripta. 58
De Ovi cicatricula Problema solutum, 303
- P.**
- Palastinae urbes & vici varii.** 531. 713
Parabolam, non evidenter constat, optimam speculorum causticorum figuram praebet. 128
Passer: (Jo. Bapt.) Muscum laudatum. 289
Pauli Apostolicum nomen examinatum. 419 seq.
vindicta adversus Deistas. 420 seq.
De Pauw (Jo. Corn.) notatus. 646 seq.
ejus in Aeschylum merita. 673 seq.
Pectorale Pontificis Max. Judaeorum illustratum. 104
Pecore rerum pretia olim expendi solita. 428
Pecunia usus quando primum inventus? 427 seq.
- Pendulinus Bononicus, avis, descripta.** 296
Ad Petronii editionem Burmannianam animadversiones. 93. 534. 714
De Phaedri aetate ac fabulis controversa. 710 seq.
Philergorum Academia in urbe Fori Livii descripta. 501 seq.
Philosophia recentior commentata. 440 seq.
Scholastica rejecta. ibid.
Philosophiae recentioris inter Pontificios incrementa. 438 seq.
Philosophorum recentiorum barbara scribendi ratio derisa. 535
Phtha Aegyptiis idem, qui Graecis Vulcanus. 532
Picturae sacrae, e Cimiteriis eruta. 443 seq.
Pindari loca emendata & illustrata. 648 seq.
In Pindaro quid praesiterit Pauwius? 647 seq.
Plantae soli Romani descriptae. 550
Plautarum Siberia historia. 273 seq.
genera varia in ordinem redacta. 551 seq.
- Pla-**

RERUM NOTABILIORUM.

Platonis *Dialogi V* demum editi. 20 seq.
locæ quædam emendata.
 21 seq.
 In Polonia *ecclesiarum forma externa.* 152
editorum librorum variorum notitia. 716 seq.
 S. Polycarpi *Epistola edita.* 606
 Polyporum *aquæ dulcis natura indagata.* 432 seq.
 Pontificis *Summi nomen an in supplicationibus publicis ponendum sit?* 675 seq.
 Præmia *vite æternæ qualia futura sint?* 575 seq.
 Primogenitorum *apud Judæos jus sacerdotii illustratum.* 103
 Problema, *Analysis propositum.* 627
 Profaria *ars quid notet?* 690
 In Proverbia *Salomonis Commentarius Schultensii laudatus, & sub modestum judicium vocatus.* 7 seq.
 Punici *malis descriptio.* 295

Regum *Romanorum veterum Chronologia illustrata.* 284 seq.
 Ad Reimanni (Jac. Frid.) *Catalogum Bibliothecæ accessiones.* 585 seq.
 Reiskii (Jo. Jac.) *institutum, Abulfedam Latinus vertendi.* 536 seq.
 In Relandi (Adr.) *de urbibus Palestine librum Supplementa.* 531. 713
 Reuiz *Polonorum descriptum;* 298
 Ringierii (Jo. Henr.) *vita.* 693 seq.
 Romanorum *Regum Chronologia illustrata.* 284 seq.
 Romuli *historia an inter fabulas referenda?* 681
 Rotulorum *Vasconensium catalogus.* 97 seq.
 Rubia *offium nonnullis morbis mederi potest.* 299
 Rudolphi *Habsburgici res gesta descriptæ.* 66 seq.
 Rufelii (Rich.) *in quædam Patrum Apostolorum opera merita.* 605 seq.
 Russicum *Imperium in Tabulis geographicis delineatum.* 49 seq.

Reflexio & *refractio ex actione radiorum definita.* 81 seq.
 Reformationis *sacrorum historia plenius descripta.* 209 seq.

Sacramentaria *tria Romana edita.* 600 seq.

I N D E X

Sacrificiorum patriarchalium	Gen. VIII, 20.	103
origo divina.	6, 6	96
Sacrificia veterum Hebraorum	XV, 9, 10.	103
illustrata.	13.	368
Salchlini (Jo. Rud.) vita.	702	103
Sallustii Opera Anglice reddita.	178 seq.	114
Sanguis an ferreas particulas contineat?	300	466
Saracenicae Historiae Abulfeda versio Latina promissa.	536	110
seq.	Exod. III, 5.	112
Sardanapali res ex vaticiniis Prophetarum illustrata.	460	344
seq.	66	382
Schoettgenius (Christian.) ab Ugolino reprehensus.	288	14.
seq.	XII, 3.	103
Schultens (Alb.) laudatus.	5	12.
seq.	XII.	116
ejus in Jobum Commentarius commendatus.	6 seq.	XIII, 1.
in Proverbia Salomonis Commentarius laudatus, & sub modestum judicium vocatus.	7 seq.	XVIII, 22.
7 seq.	XIX, 10.	109
Scripturae S. in veteribus Patribus lectiones an authenticae?	88 seq.	22.
seq.	XXIV, 5.	164
harum diversitas unde?	89	164
S. loca explicata, aut illustrata.		ibid.
		105
		ibid.
		ibid.
		105
		97
		609
		ibid.
		109
		164
		105
		608
		609
		109
		10
		112
		368
		Jof.

RERUM NOTABILIORUM.

<i>Jof.</i> XXI, 15.	712	<i>Prov.</i> X, 2.	13
36, 37.	386	3.	12. 15
XXIV, 31.	109	XI, 2.	13
<i>Judic.</i> II, 7.	109	7.	ibid.
1 <i>Sam.</i> XXVIII, 6.	105	14.	ibid.
1 <i>Reg.</i> VII, 10.	110	27.	ibid.
15.	ibid.	XIV, 28.	ibid.
2 <i>Reg.</i> XIV, 25.	463	3.	ibid.
XVI, 9.	402	7.	ibid.
XVII, 6.	ibid.	23.	14
27 <i>seq.</i>	384	XVI, 26.	ibid.
1 <i>Chron.</i> V, 12.	103	XVIII, 8.	ibid.
2 <i>Chron.</i> VI, 42.	92	XIX, 3.	15
XIX.	109	XXIII, 34.	18
XXII.	10	XXV, 5, 6.	15
XXXVI, 20.	156	10.	14
<i>Job.</i> IX, 9.	177	XXVI, 6.	14. 16
XIX, 25, 26.	344	7.	16
XXXVIII, 32.	177	8.	14. 16
XLI, 21.	626	22.	14
<i>Pf.</i> VII, 1.	465	<i>Ecclef.</i> XXXIX, 32.	156
LXV, 8.	580	<i>Ef.</i> III, 24.	91
CXII, 9.	577	X, 16.	465
<i>Prov.</i> I, 9.	9	20 <i>seq.</i>	466
25.	ibid.	26.	ibid.
II, 21.	ibid.	XIII, 10.	177
III, 8.	ibid.	XIV, 3-23.	466
15.	ibid.	XV, 3.	92
26	ibid.	XX, 1 <i>seq.</i>	436
30	ibid.	XXIV, 21.	161
IV,	11	XXX, 31, 33.	466
V, 14.	ibid.	XXX-XXXIII.	ibid.
VI, 3.	ibid.	XXXIV, 4.	161
13.	ibid.		
27.	ibid.		
	Aaa aa 3		<i>Ef.</i>

I N D E X

<i>Ez.</i> XL, 15. 366 26. ibid. XLIX, 5. 386 L. 466 LII, 1-13. ibid. LIII, 4. 352 LXIV, 5. 343 LXV, 17. 161 <i>Jer.</i> VIII, 18. 466 VIII. 467 IX. 466 XXV, 11, 12. 157 XXXII, 25. 712 <i>Ezech.</i> I, 3. 467 XX, 7, 8. 116 XL, 17. 107 20 <i>seq.</i> 107. 366 XLI, 8. 111 XLIII, 13. 110 <i>Dan.</i> II, 5-8. 154 31. 448 32. 155. 157 448. 33. 154. 159. 160 34, 35. 154. 162 36-44. 154. 160. 162 45. 162 <i>Dan.</i> III. 448 VII, 4. 154 6, 7. 160	<i>Dan.</i> VII, 7. 160 X, 7, 8. 160. 161 9 <i>seq.</i> 160. 162 10-14. 162 10-12. 154. 161. 162 19. 159 24. 160 25. 154. 161 27. 154 <i>Dan.</i> VIII, 3, 4. 155. 158 5-9. 154. 155. 159 13. 161 22, 23. 159 23. ibid. <i>VIII seq.</i> 154 IX, 1. 157 XI, 2. 158 4. 159. 160 16. 160 41. ibid. XII, 2. 344 3. 161 4. 175 7. 161. 162 10. 175 11, 12. 162 <i>Amos.</i> V, 8. 177 <i>Mich.</i> V, 1-5. 466 <i>Nab.</i> III, 8. <i>seq.</i> 463. 466 <i>Nab.</i>

RERUM NOTABILIORUM

<i>Nab.</i> III, 9.	466	<i>Matth.</i> XII, 32.	343
<i>Hab.</i> I, 9.	476	XIII, 9.	618
II.	464	XV.	626
III, 12.	176	XVI.	283
<i>Zeph.</i> I, 8.	466	6.	577
II, 13.	465	14.	619
15.	ibid.	18.	700
<i>Hagg.</i> II, 6.	161	XVII, 2.	619
<i>Zach.</i> XII, 10.	386	XVIII, 17.	153
XIV, 9.	357	XIX, 9.	349
<i>a Macc.</i> I, 59.	161	29.	619
IV, 52.	ibid.	XX, 1 - 16.	579
V, 37.	713	30.	687
VIII, 2.	161	XXI, 28.	619
<i>Matth.</i> I, 17.	616	XXV, 3, 4.	576. 619
I, 18.	531	14 - 23.	580
20.	358	XXVII, 8.	712
II.	283	XXVIII, 19.	165
6.	617	<i>Marc.</i> II, 3.	686
III, 1.	ibid.	IV, 34.	460
IV, 4.	618	X, 21 seq.	570
V.	583	46.	687
8.	460	<i>Luc</i> III,	531
12.	576	23.	357
22.	618	IV, 22.	ibid.
25, 26.	343	V, 8.	608
VI, 4.	618	18.	686
VII, 23.	ibid.	VI, 1.	685
VIII, 32.	ibid.	35.	576
IX, 2.	626	XVI, 1 - 19.	ibid.
24.	618	XIX, 13 - 26.	580
X, 41, 42.	576	XXI, 38.	626
XI, 44.	531	XXIV, 52.	91
		<i>Jo.</i> I.	383
		10.	625
			70.

I N D E X

<i>Jo.</i> I, 13.	90	<i>Jo.</i> XVIII, 36.	ibid.
14.	88	<i>Actor.</i> II, 27.	625
45.	357	42.	598
III, 3.	165	VII, 25.	368
5.	ibid.	43.	116
14.	626	IX.	419
VI, 42.	357	XIII, 40, 41.	464
VIII, 23.	625	XV, 9.	345
IX, 39.	ibid.	28.	153
XI, 9.	ibid.	XX, 28.	712
51.	106	XXII, 10 - 16.	419
XII, 1.	379	XXVI.	ibid.
25.	625	<i>Rom.</i> II, 5.	577-580
26.	626	12.	577
34.	ibid.	V, 5.	343
XIII, 1.	625	VIII, 15, 16.	ibid.
XIV, 17.	ibid.	X, 9, 10.	581
22.	ibid.	XVI, 14.	166
23.	344	<i>1 Cor.</i> I, 20.	626
27.	625	II, 4.	421
30, 31.	ibid.	III, 8 - 14.	576
XV, 18 <i>seq.</i>	ibid.	10 - 15.	343
XVI, 8.	ibid.	13.	178
11.	ibid.	19.	626
20.	ibid.	VII, 14.	168
28.	ibid.	VIII, 31.	626
33.	ibid.	X, 11.	353
XVII, 6.	ibid.	XII.	422
9.	ibid.	XIV, XV.	ibid.
11, 16.	ibid.	XV, 8.	419
18.	ibid.	9.	422
21.	620	29.	343
23.	ibid.	54.	460
25.	ibid.	<i>2 Cor.</i> I, 1.	419
XVIII, 20.	ibid.	V, 1.	344
			<i>2 Cor.</i>

INDEX

2 Cor. V, 5.	343	1 Pet. III, 19.	166
XI, 5.	422	24.	345
XII, 12.	ibid.	IV, 6.	166
Gal. I, 2.	419	2 Petr. I, 18.	460
11 - 16.	ibid.	20.	ibid.
12.	421	1 Jo. III, 1.	626
II, 3 - 5.	152	13.	ibid.
III, 17.	967	IV, 3 - 5.	ibid.
IV, 3.	626	V, 4.	ibid.
V, 4.	152	7.	153
VI, 14.	626	Hebr. II, 5.	353
Eph. II, 2.	ibid.	17.	92
7.	353	VI, 5.	353
III, 8.	422	IX, 19.	92
18.	366	26.	353
Phil. III, 4 - 8.	419	X, 38.	626
IV, 3.	166	XI, 4.	111
Col. I, 1.	419	Jac. I, 25.	580
II, 8.	626	Apoc. I, 5.	92
20.	ibid.	VI.	175
2 Thess. I, 5.	421	X seq.	196
IV, 17.	344	XI, 2.	107
2 Thess. I, 6, 7.	58	XII, 12.	175
1 Tim. I, 4.	419	14.	ibid.
12.	608	XIII, 5.	ibid.
12, 13.	419	18.	ibid.
15.	608.	XVIII, 18.	ibid.
16.	422	XX, 12, 13.	580
II, 1.	422	XXI, 6.	460
IV, 7, 8.	598	16, 17.	175
VI, 17 - 19.	580	XXI, XXII.	344
2 Tim. II, 2.	577	Sculpturæ sacra, e Cœmeteriis	
IV, 7.	607	Romanis eruta.	443 seq.
Tit, III, 5.	92	Siberiæ plantarum historia.	
	345		273
	Bbb bb		Sigis-

RERUM NOTABILIORUM.

Sigismundi <i>Imp. res gesta de-</i> <i>scriptæ.</i> 198 seq.	Tribunorum <i>plebis potestas</i> <i>in republica Romana.</i> 184
Soni <i>in fidibus varii unde?</i> 561 seq.	Tyrannus <i>descriptus.</i> 183
Spadanarum <i>aquarum exa-</i> <i>men.</i> 387	U.
<i>Ad Speculorum theoriam spe-</i> <i>ctantia varia.</i> 124 seq.	Variolarum <i>singulare ge-</i> <i>nus.</i> 77
Stephani (<i>Henr.</i>) <i>Theaurus</i> <i>Græca lingua suppletus.</i> 241 seq.	Vasconensium <i>omnium docu-</i> <i>mentorum catalogus.</i> 97 seq.
Sueciæ <i>animalia methodice de-</i> <i>scripta.</i> 509 seq.	<i>In Vellejum Paterculum meri-</i> <i>ta Burmanni.</i> 593 seq.
Syllæ <i>abdicatione politice exami-</i> <i>nata.</i> 183 seq.	Venus <i>quo nomine ab Egyp-</i> <i>tiis culta?</i> 92
Synedrium <i>magnum an ab an-</i> <i>tiquis temporibus obtinue-</i> <i>rit?</i> 108 seq.	Vesicantium <i>natura quæ?</i> 298
Szathmari (<i>Misch.</i>) <i>vita.</i> 703	Vespucii (<i>Americi</i>) <i>vita.</i> 480 seq.
T.	Vires <i>ex elastorum pulsu orta.</i> 511
Telluris <i>figura quæ?</i> 300	De Viribus <i>vivis scriptum.</i> 307
N. Testamenti <i>novæ versio</i> <i>Germanica tentata.</i> 347 seq.	Virium <i>compositionis & reso-</i> <i>lutionis causa physica.</i> 301 <i>vivarum mensura de-</i> <i>finita.</i> 306
De Thermometris <i>Amontonia-</i> <i>nis observationes.</i> 299	Ulphilæ <i>Codex IV Evangelio-</i> <i>rum rarissimus.</i> 671 seq.
Thermometrorum <i>correctio.</i> 307	Per Vomitum <i>ejecta a Vir-</i> <i>gine Cremonensi saxa &</i> <i>frusta ferrea.</i> 620
Theaurus <i>Juris novus promi-</i> <i>sus.</i> 272	
Tillemontius <i>refutatus.</i> 468	
Trallesius (<i>Balkh. Lud.</i>) <i>refu-</i> <i>tatus.</i> 320 seq.	

Vossius

RERUM NOTABILIORUM.

Vossius (<i>Is.</i>) <i>discipulus Grotii</i> & <i>Salmastii.</i> 47	<i>imperium descriptum.</i> 197 seq.
De Vossii (<i>Is.</i>) <i>morte singulari.</i> 47. 48	Wolfiana <i>philosophandi methodus laudata.</i> 664
Upsaliensis <i>Bibliotheca descripta.</i> 669 seq.	Wolfii (<i>Christ.</i>) <i>elogium.</i> 665
Urim & <i>Thummin</i> <i>Judeorum quid?</i> 105	Woogii (<i>Caroli Christiani</i>) <i>in Epistolam de martyrio B. Andreae encyclicam merita.</i> 639 seq.
Vulcanus <i>Aegyptiis Phiba dictus.</i> 532	
	X. Xenophontis <i>de Cyri expeditione Libri emendati.</i> 411 seq.
Wenceslai <i>Imp. infelix</i>	

Errores operarum hi sunt emendandi:

Pag. 73 lin. 3 pro *frusta* leg. *frustra*; pag. 74 lin. 9 pro *Imperiali* leg. *Imperiali*; pag. 77 lin. 4 pro *agra* leg. *agra*; pag. 96 lin. 1 post *Apatista* leg. *de Lingua primæva, & confusione linguarum sub Babele, Lectio Academica*; pag. 97 lin. penult. pro *nomini* leg. *nemini*; pag. 289 lin. 13 pro *Paptista* leg. *Baptista*.

This book should be returned to
the Library on or before the last date
stamped below.

A fine is incurred by retaining it
beyond the specified time.

Please return promptly.

